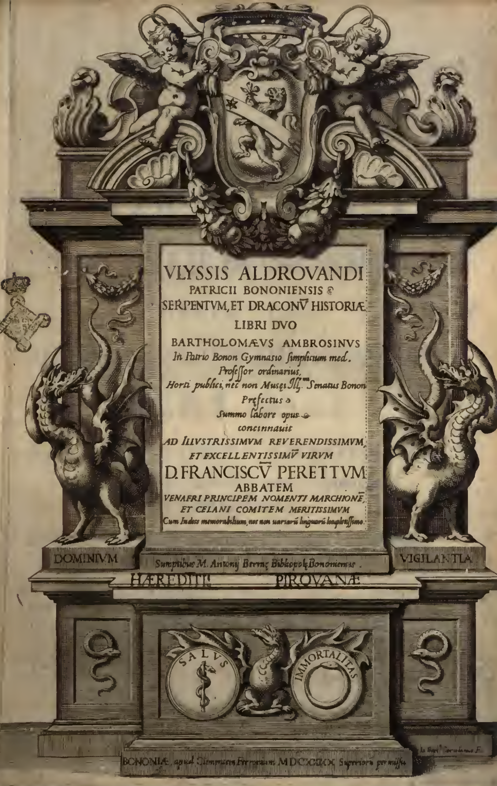

VLYSSIS ALDROVANDI

PATRICII BONONIENSIS

SERPENTVM, ET DRACONV̄ HISTORIÆ LIBRI DVO

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS

In Patrio Bonon Gymnasio ſimplicium med. Profeſſor ordinarius, Horti publici, nec non Muſei Ill.mi Senatus Bonon Præfectus

Summo labore opus concinnauit

AD ILLVSTRISSIMVM REVERENDISSIMVM, ET EXCELLENTISSIMV̄ VIRVM

D. FRANCISCV̄ PERETTVM

ABBATEM

VENAFRI PRINCIPEM NOMENTI MARCHIONĒ, ET CELANI COMITEM MERITISSIMVM

Cum Indice memorabilium, nec non uariarū linguarū locupletiſſimo.

Sumptibus M. Antonij Berniæ Bibliopolæ Bononienſis.

HÆREDITI PIROVANÆ

BONONIÆ, *apud Clementem Ferronium* MDCXXXX. *Superiorum permiſſu.*

51·4·H·2

VLYSSIS ALDROVANDI

PATRITII BONONIEN.

HISTORIÆ

SERPENTVM ET DRACONVM LIBRI DVO.

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS

Simpl. Med in Patrio Bononienſi Gymnaſio Profeſſor Ordinarius,.

Necnon Muſæi Illuſtriſs. Senatus Bonon. & Horti publici præfectus ſummo labore opus concinnauit.

MARCVS ANTONIVS BERNIA BIBLIOPOLA BONON. proprijs ſumptibus in lucem edidit.

Hic Liber est Conuentus S. Nicolai de Urbe Ord. Erem. Excalceat. S. Aug.

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISSIMO D.
D. FRANCISCO
PERETTO
ABBATI PRINCIPI EXCELLENTISSIMO.

HIERONYMVS BERNIA F.

PRODVCIT ſuas hìc tibi Serpentes VLYSSES ALDROVANDVS, hoc ęuo Phyſiologorum omnium longè optimus vnus. Sunt quidem Serpentes, non tamen ictu veneficæ, non morſu lethales, non ſputo, vel halitu tabificæ, non aſpectu exitiales, quales Afris arenoſa gignit Libya; ſed innocuæ, cicures, fructuoſæ: quia illas Sapientia in Muſarum viridario, Apollineo gramine enutriuit. Et licet omnes, vt Scytale multiformibus circumueſtitę coloribus, ſingulari rerum, & eruditionum varietate ad miraculum præfulgeant; nihilominus in obſcuro humi reperent, liuoris infectæ cœno; ni te (Præſul Ampliſsime) Muſageten reſpicerent, qui circummulcentium anguium familiam ſuo fouere patrocinio non aſpernetur. Eruditiſsimus auctor iampridem magnanimum PERETTÆ gentis Leonem ſuis litterarijs obſequijs ad

officia non vulgaris erga ſe amoris, & beneficentiæ demulſerat, Cardinali ALEXANDRO Patruo tuo Purpuratorum Phœnici dicatis, & ab eo liberaliſsima manu exceptis Ornithologiæ libris. Mox ab Aldrouandi fatis, Marcus Antonius parens meus, per illuſtrem I. C. Franciſcum Angelellum inclyti tui nominis religioſiſsimum cultorem obtinuit; vt alterum de Quadrupedibus digitatis eiuſdem Auctoris opus, ſub auſpicatiſsimo nomine tuo euulgaret. à prolixiore tui in patrem amoris argumento, animaſti filium (humaniſsime patrone) ad renouandas hoc pignore vtriuſque ſeruitutis vindicias, quibus agnoſcent exteri, poſteriq; te nobis eſſe optimum Mecœnatem, qui ſęculi ingenijs, vt ſalutare ſidus affulgeas. Fatemur equidem (Princeps beneficentiſsime) palamq; profitemur, è profluentibus liberalitatis tuæ nimbis, quos in egenorum, merentiumq; ſinus effundis; nos illud in te verum comprobaſſe, quod fictum veteres de Luerio Celtarum duce prædicarunt, tui ſcilicet currus veſtigia aurũ, & beneficia mortalibus procreare. Hæc dum attentiore meditaremur animo, neminem cogitauimus inter præſtantiſsimos huius æui Heroas, cui deberemus æquiùs, quàm tibi iſtos Aldrouandi ſingularis doctrinę viri de Serpentibus commentarios, quos tibi iam dudum ſuos fecerat veteris clientelæ ratio, publicis auctoris noſtri monumentis atteſtata. equidem arctiſsimo tibi ſeruitutis nexu obſtricti haud valemus verbis; nedum reapsè explicare quo cultu, & ardore veneremur diuinæ tuæ virtutis genium; in honoris

ris

ris ſacrario iam tibi infulas, tibi faſces, & purpuras pleno ſinu deferentem. Sunt (fateor) in tua familia proceres, qui Cæleſti tiara in Terris induti ſceptra in gentes, in animos imperia tenuere; quorum vt nomina celebramus, ſic numina veneramur. Sed eorum vetus gloria, quam Orbis Chriſtianus grata recolit memoria, ab hodierno heroicarum tuarum virtutum iubare ſplendorem recipit, nullà fortunæ nouercantis caligine obtenebrandum. glorioſum Nepotibus à maiorum ſanguine ampliſsimis honorum titulis cunas illuſtrari; at longè glorioſius proprios alienis inſerere, ſuiſque meritis ad exempla poſterorum in æui luce reſplendere. Fortuna tua (ſapientiſsime Princeps) in eminenti eſt; quia in conſpicuo virtus, quia vtraq; ſine ambitione micat, magniq; animi ſemina ſpargit, in æternitatis ſolo ſolidæ gloriæ trunco inhæſura. Dum verò hoc typorum volumen, quod nobis Aldrouandi exoticarum rerum diues Muſæum ſuggeſsit, dignitatis tuæ aris appendere decreuimus; quid aliud agere tecum viſi ſumus, quàm æs diſſoluere, ex obligatione præcedenti contractum? fallor (humaniſsime Patrone) nominis nouationem fecimus à nomine tuo famam operi nundinati. Excipe igitur illud ſolito ſerenitatis vultu; protege ſolido auctoritatis ſcuto; foue aperto humanitatis ſinu. Sic tuæ ſuccreſcenti ad maximos gloriæ apices virtuti propenſiùs applaudemus. Vale.

Bononiæ iij. Non. IXBR. CIƆ IƆ C XXXIX.

Summa Priuilegij Sacræ Cæſareæ Maieſtatis.

PRiuilegio Sacræ Cæſareæ Maieſtatis cautum eſt, ne quis aliquam Hiſtoriarum Vlyſsis Aldrouandi Bonon. quæ agunt de Animalibus, & per conſequens etiam de Serpentibus, & Draconibus, vel in parte abſque voluntate, & proprio Authoris, aut eius Hæredum conſenſu, intra decennium, à die, quo abſolutum fuerit volumen inchoandum, recudat, aut alibi recuſam vendat, ſub pœna, quotieſcunque deprehenſus fuerit, priuationis omnium librorum, & decem marcharum auri puri, prout latius patet in dyplomate Cæſareo dato in Arce Regia Pragæ, die prima Aprilis, Anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono.

Rodulphus Imperator.

Rodulphus Coradutius.

Ad mandatum Sacræ Cæſareæ Maieſtatis proprium Io. Barnitius.

BARTHOLOMÆVS
AMBROSINVS
BENEVOLO LECTORI SALVTEM.

HOMINEM alienis natum eſſe commodis, in confeſſo omnibus eſſe arbitror: ideo facere non poſſum, quin grauiter peccare aſſeuerem vos, qui ſcientiam ſummo conquiſitam ſtudio, ſeduloque labore partam condere nituntur; cum hoc præclaro animi munere, manifeſtò abutantur. Quemadmodum vicisſim innumeros laudum buccinatores merentur, qui admirabili rationis vi, & intelligentia referti, hoc prædiuinum naturæ munus agnoſcentes, nihil intactum relinquunt, vt iuri litterarum in dies faueant. Inter hos autem præclarisſimus, & immortalis famæ Vlyſſes Aldrouandus iure merito recenſendus eſſe videtur; qui tanto, & præpotenti Dei dono inſignitus, docendo, atq; ſcribendo (ita enim ciuilis vitæ ſocietas inter homines conciliatur) non mediocri ætatis ſuæ ſtudioſis, poſteriſq; adiumento fuit; cum non ſolum opera ab ipſo viuente conſcripta vitalibus auris commiſerit; verum quoq; icones conſcribendorum inciſas Illuſtrisſimo Bononiæ Senatui legauerit; vt tantorum virorum tutela, atq; nutu, omnes tandem rerum naturalium icones ſuis adornatæ hiſtorijs in manus hominum venirent. Itaq; librorum numerum ab ipſo promulgatorum, titulis breuiter explicatis, Lector curioſus intelliget. Docuit primò Inſectorum, Cruſtaceorum; & mollium animantium naturam; deinde Ornithologiam tribus diſtinctam tomis publicauit (cum libri Piſcium, necnon Quadrupedum ſolipedum, & Biſulcorum poſthumi fuerint.) At deinceps cura reliquorum componendorum operum ab Illuſtrisſimis, & Prudentisſimis Bononiæ Senatoribus mihi demandata, duobus ab hinc annis, hiſtoriam Quadrupedum digitatorum peruigili concinnatam labore, ope tamen Hyacinthi fratris mei, iconibus in Muſæo inuentis addidi. Pariterq; in præſentia icones Serpentum, & Draconum deſcriptionibus graphicè exornatas promo in publicum, vt, Deo dante, ad alia opera non pauca euulganda accedere valeam. Vale candide Lector, erratiſq; facile condona, cum non ex mente, ſed ex properante calamo, vel ex incuria Typographi dimanaſſe deprehendas.

AB informi Chao Vlyſſis Aldrouandi ingenium, ſtudiumuè Excellentiſſimi D. Bartholomæi Ambroſini in hanc formam, ſpeciemuè tractatum de Serpentibus, & Draconibus eduxit, opus ſinè incredibili eruditione refertum, & improbo labore probè elaboratum mihi viſum eſt, numeriſq; abſolutiſſimum. In quo nihil mutandum, nihil delendum, corrigendum, aut expoliendum nihil, & non cenſura, ſed laude dignum omni dubio, omni aſſentatione procul iudicatur. Celſa illius, & plauſibilis doctrina non modo ad vſum cum magno Studioſorum fructu, & emolumento ſufficiet, ſed in ſtuporem, in miraculum vſq; procedet. Hoc tanti Doctoris iudicium feci, cuius (faxit optimus Deus) vlterius in dies progrediatur calamus; verum interim præſens opus mandandum prælo iure optimo fore cenſeo, & ſubſcribo.

Ego D. Octauianus Finatius Cler. Reg. S. Pauli, & Sacra Bonon. Pœnitent. Rector pro Eminentiſs. ac Reuerendiſs. D. D. Card. Archiepiſc. Bonon.

OPus hoc de Serpentibus, & Draconibus Illuſtriſs. D. Vlyſſis Aldrouandi omni eruditione refertũ, ac ſingulari labore Excellentiſs. Bartholomæi Ambroſini elaboratum, atq; omnibus vtiliſſimum vidi ego Infraſcriptus, vel libentiſſimè, & quia in ipſo nihil reperi, quod fidei, ac bonis moribus repugnet, ideo typis dari poſſe in commune bonum cenſeo,

Ergo Imprimatur

Fr. Hieron. Onuph. Sac. Theologia Doctor Collegiatus, ac Sanctiſs. Inquiſitionis Conſultor pro Reuerendiſs. P. Mag. Paulo de Garrexio Inquiſitore Bononia.

A

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONON.

B SERPENTVM, ET DRACONVM HISTORIAE.

Liber Primus.

C

ORDINIS RATIO.

PHILOSOPHORVM princeps, & communis preceptor Ariſtoteles cum in hiſtoria animalium non immeritò ſcriptum reliquerit Serpentes ad animantia ſanguine prædita referendos eſſe: non à ratione alienum eſſe arbitrati ſumus, poſt exaratam cunctorũ quadrupedum hiſtoriam, Serpentium, & Draconum naturam, & mores, omni ſolertia, monimentis mandare: non ſolum vt huius immodici laboris coronide, animalium irrationaliũ opus adornemus, ſed etiam quia, ſi quadrupedum nonnullorum natura homini adeò improba, & exitioſa eſt, vt armati homines ad eorum venationem accedere cogantur (quemadmodum nuper in poſtremo digitatorum quadrupedum tomo euulgatum fuit) Serpentium etiam mores ità ſunt noxij, & huma-
D næ naturæ adeò refragantur (dentibus enim, & veneno obſunt) vt ad eos ſuperandos, & interimendos non venatio, ſed interdum pugna formidabilis ſit ineunda. Legimus enim in hiſtorijs Indorum, quòd Venatores, ad expugnandos colubros immenſæ magnitudinis, exeuntes, prima facie Ducem conſtituunt, cuius nutibus cæteri obtemperare poſſint, exploratores in ſpeculis diſponunt, hoſtem prouocant, inſidias abdunt, per ſaltus pedites præmittunt, campos apertos, & loca plana equitum alis muniunt, ſigna tandem prædæ, & victoriæ, tùm clangore tubarum, tùm ſtrepitu cornuum manifeſtant. Hanc itaq; Draconum, & Serpentum Hiſtoriam in duas diſtribuere claſſes decreuimus, in quarum altera de Serpentibus vulgò dictis pedibus carentibus tanquam notioribus primò diſſeremus, in altera verò de Serpentibus magnis, & interdũ etiam pedatis, Draconibus nuncupatis verba fient. Quamuis Authores non proletarij hæc nomina Draconum, & Serpentum ſæpè ſæpius confundere videantur; veluti in progreſſu huius operis manifeſtatium euadet.

 E

DE SERPENTE IN GENERE.

Cap. Primum.

ÆQVIVOCA. F

CVM hoc nomen (Serpens) apud Latinos non ſitum ſit extra omnem ambiguitatis potam; prima fronte noſtra intererit id ab omni æquiuocatione eruere. Nam aliquando Serpens eſt participium deductum à verbo Serpo, indicatq; illud omne, quod longiùs, & latiùs ſerpit, atq; diuagatur. Alioquin eſt nomen ſubſtantiuum promiſcui generis, comprehenditque omnia animantia terreſtria, quæ gradiendo ſe non attollunt, ſed humi repunt; etiamſi quatuor ſint inſignita pedibus, vt Seps, & Salamandra, atq; etiam multis pedibus prædita, vt Scorpio, & Scolopendra. Quare perperàm reprehenditur à nonnullis Cornelius Celſus, qui ſemel inter Serpentes, Scorpios, & araneos cõnumerauit. Plinius etiam Salamandras Serpentes nuncupauit. Immò apud aliquos Pediculi cognominati fuerunt Serpentes; cum ſcripſerint nonnulli Pherecydem Syrum Pythagoræ præceptorem Serpentibus periiſſe, & tamen morbo pediculari confectum fuiſſe liquido conſtat. G Græci quoq; ἑρπετικὰ, καὶ ἑρπετὰ non ſolum appellarunt ea animalcula, quæ Serpentium more, repunt, vt vermes, ſed etiam paruas quadrupedes, quæ breuioribus innixæ pedibus ſerpere quodammodò videntur. Etenim Ἑρπετὸν in Græcorum ſcholis; quamuis propriè greſſui Serpentum, & vermium competat; attamen Pedeſtribus etiam lentè incedentibus conuenire videtur; Hinc ἑρπετὸς reptilis dimanat: quod vocabulum propriè Serpentes, ſed impropriè Lacertos, Scorpiones, & cætera huius generis parua animalia comprehendit. Aliter nomine Serpentis intelligendum eſt animal ſanguineum, & ouiparum, quod citra vſum pedum, & tantùm vi coſtarum repit; in quo ſenſu acceptum fuit ab Ariſtotele in libris de Generatione animalium, & à Galeno in libro de Theriaca ad Piſonem. Hic autem intellectus noſtræ hiſtoriæ magis eſt conſonus. Niſi teſtãte Plinio Serpens pro vna tantum ſpecie, vt ἔχις apud Græcos, nempè pro vipera ſumitur, quod præſtitit Oppianus, quando de congreſſu murenæ, & Serpentis verba fecit. Cæterùm eſt aduertendũ, quod Serpens in hoc ſignificatu ſydus etiam cęleſte denotat, quod ab Auſonio inter ſeptentrionalia ſydera collocatur, dum canit. H

Seps, & Salamandra Serpentes dicuntur.

Quibus nominibus Græci angues vocent.

Lib. 29.

Idyll. 13.

Ad Boreæ partes Arcti iunguntur, & anguis.

Interdum Serpens à Poetis pro quocumq; animali venenato vſurpati ſolet, quod præſtitit Virgilius, quando ſcripſit.

Ecloga 4.

Occidet, & Serpens, & fallax herba veneni
Occidet, Aſſyrium vulgò naſcetur Amomum.

Per metaphoram poſtea Serpens nuncupatur homo malignus, & qui inſidioſis illecebris, vaniſſimiſq; commentis cæterorum mentes decipere conatur: propterea Chriſtus apud Mattheum, Phariſæos Serpentes appellauit his verbis. *Veh vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ*, & paulò inferius. *Serpentes genimina viperarum*. Pariter hoc vocabulum ὄφις, quod apud Gręcos Serpentem indicat, ambiguitate nõ caret. Primitus viri cuiuſdam proprium nomen eſt, cuius meminit Euſtathius; deinde nomen fluminis in Ponto regionem Colchorum alluentis, vt Arrianus in Periplo Ponti Euximi atteſtatur. Amplius

Cap. 23.

Serpens nomen Viri, & fluminis.

A plius ab Heſychio pro piſce ſumitur, & apud Aratum pro ſydere ophis legitur, apud quem griphus eſt huius generis: Quænam eadem ſint in Cœlo, in terra, & in mari, ibiq; reſpondetur, Serpens, Vrſus, Aquila, Canis, & Lepus, ad id autem alludens Reuſnerus in Paradiſo poetico loquitur hunc in modum.

Serpens eſt piſcis, & ſydus.

Serpentes, Lepores, Vrſos, Aquilaſq;, Caneſque,
Terra ſimul, ſimul, & Pontus, & Aether habet.

Inſuper ὄφις quamdam capitis affectionem ſignificat, quæ aliter ὀφίασις in Medicorum ſcholis exponitur: fitq; quando capilli primùm extenuantur, poſtmodum certis ſpatijs ad ſimilitudinem Serpentis decidunt, qui affectus ad alopeciam eſt referendus. Apud Cælium Rhodiginum ὄφις legitur Pericarpium, Armilla, ſeu brachiale ornamentum, nec præter rationem, quoniam in modum circuli, vel Serpentis brachium ſtringit. Demùm ὄφις muliebre capitis ornamentum deſignat, quoniam crines lubrico implexu in modum ſerpentum faſtigiantur, quod ornamentum Statius Papinius ſuggeſtu mo comæ indigitauit.

B

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

HOC animal Serpentis nomen mutuauit ab occultis acceſſibus, quibus ſerpit, cum non apertis paſſibus progrediatur. Feſtus tamen deriuat hoc vocabulum à verbo græco ἕρπειν, itaut in latina verſione littera S. pro aſpiratione addatur; quemadmodum ἕξ, quod verbum latinè ſex exponitur. Nomen hoc (Serpens) tam maſculini, quàm fœminini generis animantia omnia, quæ repunt citra vſum pedum complectitur, vel quæ tam exiguos habent, vt repere potius quam pedibus incedere videantur: quamuis lacertæ, & cæteræ huius generis beſtiæ ventre, & pectore repantes non

Serpens nomen promiſcui generis.

C Serpentes, ſed potius repentes dicendæ ſint. Olim Serpens à Priſcis vocabatur Serpula, ſi Feſtus veritatem aſſecutus eſt. Alioquin vocatur etiam Coluber, quia in lubricos tractus flexibus ſinuoſis labatur: nam lubricum nuncupatur, quicquid dum tenetur, facillè labitur. Alij deducunt etymum à verbo græco κολόβουρος. Verùm hoc nomen apud Authores claſſicos non legitur: ſignificat enim id, quod cauda eſt mutilum, & ſi aliquid de huius vocabuli origine dicendum eſt: aliquem à chelydro, vel cherſydro Serpente, nõ magna litterarum mutatione, Colubrum deducere potuiſſe pronunciandum eſt. Alij à colendis vmbris Colubrum cognominarunt, quod etymum reſpiciens Virgilius ſic canit.

Colubri etymum.

Aut tecto aſſuetus Coluber ſuccedere, & vmbra. *L. 3. Georg.*

Idem Baptiſta Mãtuanus repetit hoc carmine.

Sæpè latet molli Coluber ſub graminis vmbra. *In Bucol.*

Quamuis Priſcorum multi Colubrum pro Serpente, & viciſſim Serpentem pro Colubro acceperint: Alij tamen pro ſpecie peculiari, nempè pro Serpente domeſtico; Alij

D pro Serpente potiſſimum aquæ Colubrum intellexerunt. Ideoq; Theophraſtus ſcripſit hydrum ſtagnis exiccatis marceſcere, & Theodorus Gaza pro hydro colubrum tranſtulit. Ponzettus quoque de hoc verba faciens, tradidit Colubrum eſſe callidiorem multis alijs; nam accedit ad aquas, vt ſe refrigeret, & venenum deponat. Præter hoc nomen (Coluber) apud probatos authores legitur, & Colubra, quæ pro Serpente fœmina vſurpatur. Victorius tamen per cæcas ventris Colubras non Serpentes, ſed alui lumbricos intellexit. Prædictis ſynonimis additur anguis, quoniam Serpens ita cognominatur, cum ſit quaſi anguloſus, ferè ſemper plicatus, & nunquàm rectus conſpiciatur. Eſtq; promiſcui generis veluti Serpens, verùm ſæpiùs in maſculino genere interdum in fœminino à Varrone vſurpatur. Immò in caſu auferendi, angue, vel angui inflectitur. Eſt quoq; nomen generale non minus quàm Serpens; & licet Seruius hoc vocabulum ad Serpentes in aquis tantummodo degentes traxerit: tamen de terreſtribus etiam dicitur. Præterea Celſus Serpentem, & anguem idem eſſe animal atteſtatur his verbis. *Serpentium quoq; morſus non nimium diſtantem curationem deſiderant, quam-*

Lib. 2. hiſt. plant. cap. 6.

Anguis etymum.

Lib. 5.

 uis

nis in illa multum Antiqui variarunt, vt in ſingula genera anguium, ſingula medendi genera præciperent. His addamus Vuottoni viri doctiſſimi ſententiam, qui Serpentem, anguem, & ὄφιν pro ſynonimis accepit, nec præter rationem, nam alij multi anguem Serpentem, & Colubrum ſynonima eſſe conſtituerunt nixi clariſſimorum virorum authoritatibus. Etenim Virgilius libro ſecundo Aeneidos, cum ibi angues nominaſſet, paulò poſt Serpentes appellauit. Idem libro ſeptimo Aeneidos memorans Alecto furiam, quæ Serpentem in ſinum Amatæ iniecerat, primò anguem, deinde Colubrum vocitauit. Ariſtoteles quoq; in libris de hiſtoria Animalium, vbi nominat ὄφις Theodorus Gaza vertit angues, & vetus quidam interpres Serpentes exponit. E

Thyrus quid denotet. Amplius Serpens vocatur etiā Thyrus, & quamuis Thyrus præcipuè ſignificet viperam, vt multi autumant, nihilominus Thyrus pro Serpente ſimpliciter apud Albertum paſſim legitur, & ratio eſt (vt opinamur) quoniam θηρία, ex Dioſcoride, dicuntur beſtiæ venenatæ, quæ morſu, vel ictu venenum relinquunt: hinc θηριακὰ φάρμακα medicamenta, quæ venenatorum animalium morſibus, virus profligando, medentur; vnde θηριακη; nempè ἀντίδοτος antidotus aduerſus omnia venena efficax, quæ ex multis ſimplicibus, & viperarum carnibus concinnatur. Appellatur etiam echydna, quod vocabulum viperam fœminam propriè indicat. Verùm Ouidius id pro hydra ab Hercule occiſa vſurpauit his verſibus. F

Lib. 3. Faſt.

Sanguine Centauri Lernææ ſanguis Echydnæ
Mixtus ad auxilium tempora nulla dabat.

Idem Ouidius pro quocunq; Serpente hoc vocabulum poſuit, quando ſcripſit.

L. 9. metamor.

Pars quoq; Lernææ Serpens eris vnus Echydnæ.

Tandem Draco pro quouis etiam Serpente apud Authores non ſpernendos legitur. Græcè ὄφις, & hodie apud græcum vulgus, vero nomine corrupto, ὀφίδι pronunciatur. Hoc nomen depromitur παρὰ τὸ ὄπτω, vel ὄπτομαι, nempè video, vel quia Serpens inter cæteras animantes acutiſſimè cernat, vel quia oculis apertis ſomnum capiat. Cretenſes (referente Heſychio) ὄφιν δίφατον nuncuparunt. Aliter Heſychio ἄργης, vel *Arges quid ſit.* ἄργας dicitur, nec prçter rationem, nam Dores, maximè verò Argiui ἀργᾶν τὸν ὄφιν indigitarunt. Nonnulli voluerunt hoc eſſe Serpentis epitheton: cum ἀργὸς albus, interdum piger, & otioſus, & quandoq; celer per antiphraſim exponatur. Timarchus autem Rhodius non κατὰ γλῶσσαν, ita Serpentem vocari, ſed quoddam ſerpentis genus eſſe autumat. Verùm quidem eſt, quòd aliquibus authoribus ἀργᾶς, vel ἄργης ſerpentis quædam ſpecies eſſe fertur, ſed poſtea quænam ſit, & quibus cōditionibus gaudeat, G

Lib. 5. de morb. popul. non exponitur. Hippocrates etiam meminit Serpentis, qui Arges dicitur his verbis. *Adoleſcens quidam multo meraco poto, ſupinus in habitaculo quodam dormiebat. Huic Serpens Arges appellatus in os ingreſſus eſt, & cum ſenſiſſet, & loqui non poſſet, dentibus ſtridit, & Serpentem deuorauit, & dolore magno tenebatur, & manus pratenſas adhibebat, veluti qui ſtrangularetur, & conuulſus mortuus eſt.* Verumtamen ex hoc ſermone Hippocratis nō poteſt elici, quęnam Serpentis ſpecies per Argen intelligenda ſit. Satius igitur erit, ex Pauſania, atteſtari nomen hoc eſſe generale, & quemcumq; Serpentem comprehendere: etenim ipſe Mercurium argiphōtem appellauit, quia ὀφιοκτόνος, nempè Serpenticida fuerit. Prædictis addamus, quòd Demoſthenes ἀργᾶς fuit cognominatus, quoniam longè omnium mores Serpentinos habuerit. Pręterquamquòd multi Authores græci ἄργην pro ὄφις ſcribunt; Serpentes tandem apud Nicandrum κνώδαλα vocitantur: Scholiaſtes tamen ibi abuſiuè dici tradit, ſiquidem κνώδαλα in proprio intellectu nuncupantur τὰ θαλάσσια, nempè maritima animantia, παρὰ τὸ κινεῖσθαι ἐν τῇ ἁλί; ideſt quoniam in mari moueantur. Cæteri autem poetæ græci hoc vocabulum etiam pro beſtia terreſtri vſurparunt. H

Mercurius cur Argiphontes dictus.

In Theriacis.

Nomina hebraica.

Hebraicæ voces Nachaſch, & Schephiphon Serpentem deſignant: quamuis nōnulli ſcribant ſchephiphon eſſe ſpeciem Serpentis à ſibilando ita nuncupati. Leuiathan *C. 7. Exod.* verò ab aliquibus Serpens aquatilis exponitur. Alioquin Thaninim hebraicè, & Thaninaiah Chaldaicè Dracones, & Serpentes indicat, quam vocem Moſes adhibuiſſe dicitur, quando coram Pharaone virgam in Serpentem tranſmutauit. Arabicè, & potiſſimum apud Auicennam Haie pro Serpente legitur. Id confirmat Andreas Bellunenſis; quando Haie, ſeu Hadare nomina Serpentibus communia conſtituit. Hiſpanicè Sierpe. Gallicè vn Serpent. Germanicè Ein ſchlang, nomine forſan ab angue detorto.

A to. Italicè Serpe, & Serpente: licet aliqui ſcribant *Scorzone* eſſe nomen genericum, om-
neſq; comprehendere Serpenres. Bononienſibus Biſcia. Ar Teſtuh, Tenſtu, Ageſtum,
Apartias, Atuſſi nomina sũt barbara, quibus Syluaticus ad Serpẽtes ſignificãdos vtitur.

DIFFERENTIÆ.

SI diſcrimina Serpentum proſequamur, aduertendum eſt, hæc animan-
tia inter ſe paruitate, & magnitudine, colore, loco, odore, noxa, &
tandem aſpectu, alijſq; accidentibus diſſidere. Ratione primi (poſtpo-
ſita magnitudine, & paruitate, ſexum reſpiciente; ſiquidem Serpens
mas fæmina ſemper minor eſſe dicitur, vt etiam in cæteris ouiparis
cõtingit) pronunciamus primò ſerpentes admodum paruos inueniri.
Scribit enim Gaudentius Merula, quòd in plaga ſeptentrionali, ineunte æſtate, multi
B Serpentes parui ſecus radices quercum, & aliarum arborum inueniuntur, qui ſuum
regem criſta inſignitũ, more apum, cognoſcunt, & venerantur: quo occiſo, totus grex
Serpentium fugit. Paruum etiam Serpentem ſtabulari circa Theſſaliam notat Vincen- *Lib. 20. c.*
tius in Speculo naturali, qui ſola voce animalia interimere dicitur; immò ipſo conſpe- *21.*
cto, viperæ, & cęteri Serpentes illicò fugæ ſe committunt: ibiq; verſari etiam paruum,
& hirſutũ Serpentem, quem Incolæ ſacrum vocãt. Viciſſim in regionibus calidioribus,
angues admirãdæ magnitudinis viſuntur: huius autem miræ auctionis cauſa eſt humi-
ditas calida, ſi verum ſcriptis mandauit Ariſtoteles. Propterea alibi idem Philoſo- *In lib. de*
phus ſe intellexiſſe narrat in Africa vaſtos verſari angues, qui ad homines deuorandos *long. &*
triremem aggredi non reformidant: immò ibi viſa à nauigantibus oſſa boum, quos à *brev. vitæ.*
prædictis Serpentibus abſumptos fuiſſe multi opinantur. Quamobrem Sueſſanus in *Lib. 8. de*
Commentarijs ad Ariſtotelem, inter prædictos Serpentes connumerandum eſſe illum *hiſt. An. c.*
exiſtimat, qui occiſus fuit ab Attilio Regulo Romanorum Conſule in primo bello pu- *28.*
nico, quod bellum non multò poſt Ariſtotelis ætatem confectus fuit. Ille autem Ser-
C pens apud Bragadam fluuium propè Africanum littus cum magna totius exercitus
conflictatione fuit interemptus; cuius poſtea corium longum pedes viginti ſupra cen- *Corium*
tum Romam aductum fuiſſe recitat Gellius. Neq; id magnopere demirari debemus, *Serpentis*
cum ſcribat Poſſidonius (referente Aeliano) in loco *Macra* nuncupato Serpentem *longum*
mortuum iugeri longitudine ſpectatum fuiſſe, & tanta craſſitudine, vt equites ex *pedes 120.*
vtraq; parte animali adſtantes ſe inuicem intueri non poſſent. Immò, teſte eodem
Aeliano, Alexander in nauigatione maris rubri Serpentem longitudine quadraginta *Lib. 9. cap.*
cubitorum conſpicatus eſt. Item Serpentum triginta cubitorum meminit Pauſanias. *9.*
In ſylua etiam proxima *Sabo* permagnos Serpentes, nempè ſexdecim, octodecim, & vi-
ginti pedum longitudinem ſuperantes verſari aſſeuerat Cluſius, quos Incolæ coercere *In Curis*
non reformidant. Nonne Porus Indorum Rex (authore Strabone) vt Auguſtum, & ho- *poſt*
noribus, & muneribus proſequeretur, Serpentem decem cubitorũ, teſtudinem trium, *Lib. 15.*
& perdicem Vulture maiorem ad eum deferri curauit? In Malabar Serpentes aſpe-
ctu horribiles octonum pedum eſſe multi hiſtoriographi referunt, qui diuturno pue-
D rorum aſpectu, ſine malef.ci ›, delectari, eorum tandem amóre capiuntur; quocirca
Scaliger huiuſmodi angues pæderotas nuncupauit. Hi iacentes anguilina eſſe facie di-
cuntur, ſurgentes verò illam adeò dilatant, vt ad humanam effigiem proprius accede-
re videatur. Inſuper Carolus Cluſius in Exoticis, pellem Serpentis peregrini longam *Lib. 5. cap.*
nouem pedem (pedes romanos delinear) & capite ſubſequenti Serpentem octo pedes *18.*
romanos longum deſcribit; quos cuiuſnam ſint generis pronunciare difficile eſſe ar- *cap. 19.*
bitratur; quandoquidem, ex Aeliano, multa, & varia ſunt Serpentum genera, quorum
ſpecies omnes perſequi infinitum foret. Nihilominus hunc poſtremum in illorum ge-
nere eſſe collocandum Cluſius putat, quos idem Aelianus pigmentis diſtinctos, & *Lib. 17. c.*
verſicolores indigitauit, magnitudine tamen inferiores ijs, qui in India ſexdecim cu- *11.*
bitorum eſſe feruntur. Vidimus & nos corium Serpentis Indici, apud magnum Hetruriæ
Ducem, duodecim dodrantum, nempè pedum nouem, latitudine præſertim in medio
vnius dodrantis. Vnde nulla admiratione teneri debemus, ſi Gillius ſcripſerit in Cale-
cutho Serpentes magnitudinẽ ſuum adæquare: quamuis hanc immodicam auctionem

aſſequi dicantur, quia nemo illis inſidias tendere audeat: cum edicto regio cautum E ſit, ne quis has beſtias offendat. Etenim qui Serpentem confecerit, non minus acerba morte punitur, quam ſi hominem necaſſet. Nemo igitur impoſterum deridebit Aelianũ ſcribentem in nouo orbe Senegæ Serpẽtes tã vaſtos pandere hiatus, vt capias integras deglutire poſſint, immò tauros, vt retulit Textor. De magnis Serpẽtibus, qui plura intelligere cupit, petat Diodorũ, Lucanũ, & Strabonẽ, qui incredibilia ferè de his referunt. Huius generis fortè illi erant Serpentes, qui Laocoonta vnà cum Antiphante, & Tymbræo filijs interemerũt: ideoq; Virgilius nõ iniuria hos immenſis orbibus angues nuncupabat. In tertia parte hiſtoriæ Indię Luſitanicæ legitur, quòd ibi non longè a mari, vaſti reperiuntur Serpentes, ferè ſemper in fluminibus degentes, quorum magnitudo à cibo arguenda eſt; quandoquidem ceruos integros deuorare dicuntur.

Lib. 9. cap. 10.
L. 2. Aeneid.

Ratione coloris, quem in ſerpentina cute licet obſeruare: primitus notandũ eſt coriorum anguium aliud eſſe lene, aliud aſperum. Siquidem iuxta caput S. Auguſtini, Serpens obſeruatur, quem Hiſpani à ſono Caſcauellam, quaſi tintinnabulum vocitant; huncq; ſonum inde oriri opinatur Cardanus, quia corium ſquamis duris, & mobilibus F ſit armatum: cum veriſimile ſit permagnos Serpẽtes duris ſquamis tamquam tot clypeis munitas in motu corium concutiendo non leuem ſtrepitum edere. Præterquamquod intuentibus ob colorum diuerſitatem, magnam admirationem incutiunt, cum nigro, candido, cinereo, rubro, & guttis diſtincto colore pellem refertam habeant. In regione aquilonari nõnulli huius generis Serpentes varijs coloribus inſigniti vagantur; Sed horum maior copia, ex Aeliano, in India generatur. Vittis enim à capite ad caudam pertingentibus alijs aereis, alijs aureis, alijs argenteis conſpicui peſtifero morſu celerrimè interimunt. Item Andreas Teuethus in Inſula murium nuncupata, angues pulcherrimè coloratos recenſet: alios enim rubeſcentes, cum ſquamis verſicoloribus; alios tantùm virides ad inſtar foliorum lauri enumerat. Virides Serpentes apud Heſychium Sauritæ nominantur, fortè quia viridi lacerto aſſimilentur, qui Græcis σαῦρος appellatur. Huius etiam generis angues apud Valleſianos verſantur, quos à colore *Grunling* cognominant, ſed Geſnerus illos perquam venenatos eſſe intellexit. Tandem ſcribit Nicander colores Serpentum pro diuerſitate locorum variare: Propterea ex Plinio vulgatum eſt pleroſq; Serpentes illius Soli colore eſſe decoratos, ſub G quo ſingulis annis occultantur.

Lib. 7. de rer. var. c. 29.
Lib. 17. c. 2.
Lib. 2. hiſ. Amer.

De differentijs à loco petitis, conſulendus eſt Ariſtoteles, qui in hiſtoria Animalium, poſt examinatam piſcium naturam, Serpentes ad animantia ſanguinea reducit, illoſq; in terreſtes, & aquaticos diſtribuit, deinde horum maximam partem terreſtem, exiguam verò aquatilem, nimirum amnis incolam eſſe docet. Item maris etiam indigenas Serpentes eſſe ſtatuit, qui non in altiſſimis gurgitibus, ſed in locis parum profundis verſantur: quorum de natura, & ſpeciebus in hiſtoria piſcium vbertim actum fuit. Demum terreſtrium variæ aſſignantur ſpecies: ſiquidem alij locis planis, alij montoſis delectantur, alij in latibulis, & ſecus radices fagorum, & quercuum libenter degunt, vt Drynus. Alij ſolum ſalſuginoſum amant, vt Dipſas. Alij tándem ancipitis ſunt naturæ, vt Cherſydrus, qui partim loca aquoſa, partim loca arida colit: ideoq; huius generis Serpentes amphibij ſunt appellandi. Ad rem narrat Bellonius ſe in Abydeno portu obſeruaſſe quoddam Serpentis genus interdiù in mari viuens, noctuq; ad Continentẽ, quietis cauſa, progrediens; cuius pellis ruber color in leucophæo refulgebat. H

Lib. 2. cap. 14.
Differentia Serpentũ ratione loci.
Lib. 3. cap. 24.
Lib. 2. obſer. cap. 4.

Odor inter hæc Serpentum diſcrimina non eſt ſpernendus; cum ſint inter Serpentes, qui moſcati ab odore cognominentur, quemadmodum Serpens Aeſculapij, qui Bononienſibus *biſſa angela* dicitur, eſtq; duorum generum, vt ſuo loco exponetur. Verſatur etiam in Cypro Serpens, quem incolæ *Caſſo* ſuo idiomate indigitant (ſunt qui aſpidem ſurdam dicunt, quia vno menſe ſurdus, & altero cæcus obſeruetur) hoc animal eſt venenoſum capite magno, & corpore exoſſe; & vbi agnum cepit, integrum vorat, deinde arborem petit, cui tandiu corpus affricat, donec oſſa deuorata detrudat; hoc igitur quando moritur gratum moſci odorem ſpirat.

Differentia ratione odoris.

Si contemplemur nocumentum, quod ab huiuſmodi beſtijs dimanare ſolet, Serpentes, in nocuos, & innocuos diſtribuemus. De innoxijs legimus apud Aelianum in Inſula Hiſpaniola magnos verſari Serpentes, ſed tam mites, vt nullam hominibus noxam afferant. Alij generantur in India, quibus natura nullam mordendi poteſtatem cõceſ-

Lib. 9. cap. 10.

A ſit, dentibus enim carent. Item habetur in prima parte Chronicorum Peru, quod in montibus vrbis *Cuzco* Serpentes immanes, & innocui diuagantur; cuius rei hanc Indi rationem reddunt; nimirum cùm olim iuſſu Yngæ Regis multi Duces cum exercitu ad montes exierint, vt illos ſubiugarent, Serpentes montium incolæ maiorem exercitus partem interfecerunt. Vnde quædam anus Regi pollicita eſt ſe velle cantionibus huiuſmodi Serpentes ſoporare, ita vt Duces vnà cum militibus illàc innocuè tranſire valerent. quo peracto, illi Serpentes impoſterum innocui redditi ſunt. Quod figmentum, vel fabulam eſſe opinamur. Nicander quoq; in Theriacis inter Serpentes innoxios moluros reponit his verſibus. *Serpentes aliqui innocui. cap. 96.*

Plures reptilium, quæ non ita noxia forma
Per denſas habitant ſyluas, per opacaq; luſtra,
Quos Elopes, Libyasq; coronatosq; Myagros
Dicunt, ſunt iaculis inſignes, ſuntq; moluri.
Sunt cæciq; aliq; ſed neſcia lædere turba.

B Lonicerus hos Serpentes quaſi cauda gradientes interpretatur, & plura de his apud Authores nō leguntur. Μόλουρις enim vox eſt æquiuoca: nam ſcholiaſtes Nicandri molouridas locuſtis ſimiles eſſe ſcribit; idem notat Hermolaus in Corollario de locuſtis. Ariſtophanes tamen hoc vocabulo beſtiolam inter molas naſcentem appellat. Alioquin apud Heſychium μόλουρις eſt μόλις οὐρῶν, ſcilicet ægrè vrinam reddens. Reliqui verò Serpentes ob venenum peſtiferi eſſe creduntur, in ſexu maſculi plus veneni habent, licèt quidam viri docti fœminas maribus deteriores eſſe cenſeant. Senes iunioribus maiori veneni copia redundant. Deinde magni paruis (dummodo ſermo fiat de eadem ſpecie) venenoſiores dicuntur. Amplius famelici ſaturis. Item irati, & audaciores, & venenoſiores euadunt. Sunt & qui ſolo halitu inficiant: tradit enim Pomponius Mela, circa Rhyndacum amnem Bithyniæ conterminum, angues generari immanes, qui ſæpius apricantes hiant, & ſuperuolantes aues halitu inficiunt, quas poſtea cadentes abſorbent. *Molurí qui Serpētes.*

Halitus anguium necans aues.

Ad finem ſi meditemur aſpectum, & reliqua ipſum concomitantia. Primò maximam in oculis anguium differentiam inueniemus: quoniam alij habent oculos prægrādes, vt Serpentes Libyæ, alij paruos, locuſtiſq; ſimiles, alij referti ſunt oculis ſanguineo, vel luteo colore ſuffuſis, alij tandem acutiſſimè cernunt, alij obtuſæ ſunt viſionis. C Os etiam angues inter ſe diſcriminat: quandoquidem ſeps, & marinus Serpens acuto ore donati ſunt, lato ore eſt Parua, vaſtum verò Serpens libycus oſtentat. quidam cono in vertice tanquam criſtula decorantur: vnde ſcribebat Aelianus, ſicuti Ceruus cornibus fœminæ præſtat, & Leo iuba Leænæ antecellit, & mas cicadarum voce, ita Serpens maſculus criſta exornatus à fœminis diſtinguitur: quamuis poſtea id in omnibus ſpeciebus veritatem non attingere conſtet. Hoc quidem verum eſt aliquos Serpentes à natura cornibus fuiſſe donatos: quoniam in aſpide duo ſupra oculos calloſa tubercula viſuntur, quæ maiorem in oculis cauitatem efficiunt. Alij vnum tantùm cornu habent, vt vipera monoceros, quæ in Hiſtria generatur, Ceraſtes bina cornua, alij quadrigemina gerunt: hac de cauſa non eſt doctrina Alberti explodenda, vbi Serpentes vnicornes, bicornes, tricornes, & multicornes, enumerat. Cæterum aduertendum *Lib. 16. c. 62.* *Serpentum aliqui cornua habēt.*

D eſt, quòd Serpentum cornua non dura, & cornea, ſed potius carnea, vel calloſæ quædam eminentiæ apparent. Propterea Vitriacus, in hiſtoria Orientis, Serpentum cornibus inſtar arietis munitorum meminit, quibus inſtar flabelli motis, homines verberāt. Neq; prætermittendi ſunt anguès alati, qui aluntur in monte Regnū Senege à Malabaris diuidente. Hi ſolo afflatu, vel etiā intuitu homines proprius accedentes interimunt. Poſtremò ſi ſpecies vltimas inueſtigemus. Nicander, referente Lonicero, duas anguiū ſpecies ſupra viginti enumerat. Hæ autem ſunt Vipera, Aſpis, Ceraſtes, Hæmorrhous, Sepedon, Dipſas, Chuſydrus, Amphisbena, Scytale, Baſiliſcus, Drynus, ſeu Chelydrus, vel Hydrus, Draco, Cenchrynes, Aſcalabus, Elopes, Libyes, Myagri coronati, Aconciæ, Typhlopes, & Moluri.

E

FORMA, ET DESCRIPTIO.

OMNIA ferè corporis membra lacertis valdè ſimilia Serpentes habent: etenim lacerta demptis pedibus perbellè Serpentem æmulatur. Verùm ſi prima facie contemplemur caput; illud non eiuſdem figuræ, & qualitatis omnibus ineſt: nam quibuſdam caput eſt leue, alijs graue, alijs latum, alijs anguſtum, alijs album, alijs nigrum, alijs flauum, alijs coloribus varijs inſignitum. Tandem alij illud adeò velociter in vtramq; partem vertunt, vt intuenti bicipites, vel amphicephali videantur. Præterea Serpentes habent omnia ſenſoria cæteris animalibus ſimilia, nimirum nares ad olfaciendum; oculos ad videndum, aures ad audiendum, ſed hæ non eminent, quemadmodum neq; in auibus, ſed foramina tantùm apparent: vnde ſcribebat Plinius pennatorum animalium Buboni ſolum, & Oto plumæ veluti aures ſunt, cæteris ſunt cauernæ ad audiendum, quas intuemur in Serpentibus. Meatus etiam narium ante os habent, ſed non ita explanatos, vt nares appellari poſſint; ſufficit enim vt ſpirandi munere tantummodò fungantur. Palpebram ſuperiorem non mouent ſicut neq; aues, ſed inferiore tantùm conniuent; & oculis ſunt durioribus quàm aues. Cæterùm quamuis inter Serpentes cæcula Serpens luminibus priuus recenſeatur: hoc inter tot anguium ſpecies admirationem afferre non debet, quandoquidem inter tot animalia quadrupeda talpa etiam oculis caret; licet in illa, ad mentem Philoſophi, ablata pelle, locus oculorum appareat. Amplius ſerrati dentes his animalibus aſſignantur: ſiquidem Plinius tradit illos dentes vocari ſerratos, qui pectinatim coeunt, ne contrario occurſu atterantur, veluti in Serpentibus, piſcibus, & canibus obſeruatur. Item collo caret. Hinc Porta non immeritò eliciebat angues aduerſus colli ægritudines, & ſignaturam, & prærogatiuam habere. Quamuis poſtea ceruicem non eãdem in omnibus, ſed latam in Cherſydro, & anguſtam in Sepe intueamur. Deinde cortice tanquam pelle Serpentes teguntur, quoniam Ariſtotelis ſententia fuit animalia nõ pennata ouipara cortice muniri; cum viuipara pilis exornentur. Itaq; animalia ouum enitentia etiam ad mentem Plinij, aut pennas, aut ſquamas, aut teſtam, aut corticem, aut puram cutem induunt. Meatus excrementorum, ſeu podex propè extremitatem caudæ in quibuſdam Serpentibus, velut in vipera, & hæmorrhoo fæminis conſpicitur: in maribus verò in loco altiori, & veneri proximiori obſeruatur. Tandem cauda omnium Serpentum eandem non ſortitur formam; quandoquidem vipera fæmina caudam ex carnem, & ſquamis durinſculis aſperam gerit. Dipſas gracilem, & nigram habet, reliquo corpore albicante. Immò in alijs Serpentibus breuior, in alijs longior, in alijs hirta ſquamis eſt, quemadmodum in deſcriptione peculiari cuiuſcumq; Serpentis docebimus.

Senſoria Serpentum qualia.

F

Ouipara animalia quo tegantur.

G

ANATOMICA.

AB extimarum partium deſcriptione, pedetentim ad penitiores partes anguium explorandas accedemus. Primitus caput Serpentis oſſe vnico tegitur coni retuſi figura; ſicuti aſtruit Cardanus. Immò in hoc oſſe oculorum foramina natura non inſculpſit, quod ideo factum eſt, ne facile læderentur, dum humi ſerpunt. Dentes habent ſerratos, & acutos, quemadmodum paolò ante in deſcriptione huius animalis fuit exaratum: ſed, vt notat Edoardus Vuot, duo ſunt in ſuprema parte dextra, leuaq; longiſſimi, tenui fiſtula, inſtar aculei Scorpionum perforati, per quam poſtea venenum, data occaſione, eiaculantur. Lingua Serpentum tenuis longa, atroq; colore referta eſt; ideoq; longius protrahitur: in ſummitate verò eſt bifida, & ſecundùm nonnullos piloſa, ſeu potiùs exilis inſtar pili, vt in capite de lacertis fuit explicatum. Plinius linguam Serpentum triſulcam vocauit, quia tanta celeritate illam vibrant, vt triplicem linguam exerere videantur. Sub lingua in quibuſdam cuticula inuenitur, quę tanquam veſicula dentes operit, in qua venenum occultatur, quod poſt-

H

Lib. 2. de rerũ var. c. 29.

Lib. 6. de differ. Anim.

Lingua Serpentũ qualis.

modum

A modum mordendo per cauitatem dentis communicant. Cor exiguum, longum, & figuram renum repræſentans poſtremæ adhæret arteriæ, & natura valdè calidum eſt: ob hanc cauſam tradebat Galenus Serpentes inter cæteros animantes maxima audacia eſſe refertos. Arteria eſt admodũ longa, & iuxta os, ſuam trahit originem, ita ut ſub lingua eſſe videatur: immò linguæ quodammodo videtur præminere, quia ipſa contrahitur, neq; eodem loco, vt in cæteris animalibus, permanet: Hæc poſtea deſertur in pulmonem, quo angues, ad differentiam piſciũ, vtuntur: quocirca notabat Plinius Serpentũ, & piſcium omnia eſſe ſimilia, præter pulmonem, quem natura Serpentibus, & non piſcibus largita eſt: cum piſces loco pulmonis, branchias adhibeant. Hic pulmo ſimplex eſt fibroſus fiſtulis diuiſus, prælongus, fungoſus, & cordi non multùm proximus. Lingulam verò, quam Græci ἐπιγλωττίδα vocant, arteriæ ſuperpoſitam angues non habent, ſed ipſum meatum ad libitum, modò contrahunt, modò laxant, idq; præſtant, ne aliquid in pulmonem dilabatur. Ventriculum habent Serpentes veluti amplum inteſtinum canino ſimilem, nempè anguſtum, & figuræ longæ. Inteſtinum verò ſpiris

In Lib. de Anat. viuorum.

Pulmo Serpentũ qualis.

Ventriculus qualis.

B carens tenue, & longum ad meatum vſq; excremẽtorum protrahitur. Nam interanea Serpentum partibus internis lacertorum ſimilia ſunt, ſed viſcera propter longitudinem, & anguſtiam corporis ita longa, & arcta ſunt, vt vix à ſe inuicem dignoſci poſſint. Iecur igitur longum eſt, & ſimplex, lien exiguus, & rotundus, qualia viſcera etiam in lacertis obſeruauimus. Fel, præter natricem, in omnibus Serpentibus, inteſtinis adhæret, & nigro quodam, liquidoq; excremento refertum eſt, ſicuti in vipera fœmina nuper conſpicati ſumus. Hoc excrementum, in comparatione ad corporaturam animalis, eſt valdè copioſum: quare meritò tradebat Plinius Serpentes, nec non piſcea copioſo felis excremento redundare. Veſica, & renibus Serpentes carere notat Ariſtoteles, veluti, & alia, quæ pennis, ſquamis, & cortice integuntur, præter teſtudinem. Hoc autem inde naſcitur, authore Vincentio in ſpeculo naturali, quia humiditas anguium, ſicut & auium pauca eſt; ideoq; in ſquamas, quoad Serpentes, & in pennas, quoad aues degenerat. Amplius vim fœtificam natura his animalibus velut, & piſcibus impertita eſt, cum pene, & teſtibus careant. Scripſit enim Ariſtoteles eos pene

Hepar.

Lien.

Fellis ſitus

Li. 20. c. 3.

C carere, cum non habeant crura, nam hic à cruribus originem habere dicitur. Teſtes verò propter corporis longitudinem non ſunt ſortiti, ſed meatum, more piſcium, obtinuerunt: quandoquidem propter longum iter genitura facilè refrigeraretur, & infœcunda euaderet. Hoc ſæpè ijs contingere ſolet, qui longo pene à natura ſunt donati, quamobrem infœcundi redduntur; cum ſemen ob mentulæ longitudinem refrigeratum infœcunditatem pariat. Verùm loco prædictarum partium genitalium, natura his animantibus binos cõmunicauit meatus, qui à ſepto orientes latus ſpinæ ab vtraq; parte perreptant, & vtrumque ſupernè iuxta ſpinam iunguntur, atq; ita ad os excrementi finiunt. Hi meatus, tempore congreſſus, humoris fœtifici pleni conſpiciuntur, attrituq; mutuo candidum ſemen effluit, quemadmodum in hiſtorijs piſcium fuit memoratum. Mammæ in anguibus non obſeruantur, quia lac non habent, cum in ouo lacteus ille cibus ingenitus contineatur. Vulua, ſeu vterus, ex ſententia Ariſtotelis, in omnibus Serpentibus bifidus videtur prolixior ab vno inferiori meatu ad vtrumque ſpinæ latus deductus, in quo oua generantur; indeque continua quadam ſerie

Lib. 1. de gen. Anim. cap. 5.

Partes genitales.

Semen Serpentum quale.

D exire ſolent. Circa oſſa anguium docet Ariſtoteles hæc eſſe naturæ ſpinarum: quare ſpina dorſi illis, ritu piſcium, ineſt. Vertebræ cartilaginoſæ, & flexiles ſunt, ſicuti natura horum animalium expoſtulabat; nimirum vt quoſcumq; motus, & corporis flexiones facilius exercere poſſent. Tot coſtæ inſunt anguibus, quot dies menſem complere ſolent: vnde Plinius in ſingulis anguibus coſtas tricenas enumerabat.

Lib. 2. de part. An. ca. 9.

Cæterum in confirmationem eorum, quæ hactenus de anatome Serpentum explicata ſunt, addemus illa, quæ de inſpectione anatòmica huius animalis obſeruauit Io. Gregorius Macer, qui ſcribens ad Geſnerum retulit ſe in Serpente interfecto primò inter cutem, & carnem, ſubtilem quamdam, & pinguiuſculam membranam inueniſſe, quæ tamen cum ipſa cute deſcendebat. Secundò, dum ſcindens animal, ad meatum excrementorum perueniſſet, fæces grauiſſimo odore excrementa humana ſuperantes inuitus olfecit. Detecta cute, membra interna partim auibus, partim piſcibus cõmunia eſſe vidit. Nam trachea arteria longitudine quatuor digitorũ paruis, & gracilibus circulis inſignita ad pulmonem vſq; deſcendebat, cui cor, & ciſtis felis adhærebat.

Inſpectio anatomica Serpentis.

Poſtea

Poſtea iecur ad inſtar hepatis lucij piſcis, in longitudinem extendebatur. Deinde pin- E guedine candida inteſtina erant referta, quæ à faucibus vſque ad podicem more inteſtinorum piſcium progrediebantur. infra hepar vtrinq; iuxta inteſtina vena neruoſa longo ductu deſcendebat, cui oua pelliculis albis tecta inhærebant, vt in gallinis videre licet, ſed ſitu diſtincta, quia longo ordine ducuntur. Numerus in quolibet latere erat triginta, & duorum ouorum, quamobrem ratione cordis, pulmonis, & aſperæ arteriæ Serpens auibus valdè aſſimilatur. Ratione hepatis, inteſtinorum, & abdominis Serpens cum piſcibus conuenit. Verùm poſtea ratione cyſtis fellis, & diſpoſitionis ouorum, Serpens ab vtriſq; nempè tam ab auibus, quàm à piſcibus diffidet.

NATVRA, ET MORES.

ID natura Serpentibus congenuit, vt inter cæteras animantes alacritatem quandam ſenſuum præ ſe ferant, propterea legitur in Geneſi. *Serpens autem Sapientior omnibus pecoribus terra.* Hinc fortè implacabilis F eorum furor dimanat; nam ſtatim atq; aliquam etiam leuem læſionē ſentiunt, minimè quieſcunt, donec vel venenum in lędentem proiecerint, aut præ rabie exanimati fuerint, quamobrem diuinæ litteræ implacabilem furorem, per Serpentē multis implicatū ſpiris, & linguis triſulcis micantem oſtendūt. Legitur in Pſalmo octauo ſupra quinquageſimum. *Furor eorum Serpentini furoris inſtar.* quoniam venenū ſemper in promptu habent; cum ſecus dentes deliteſcat. Quamuis nonnulli ſcribant venenum in cauda Serpentis latere, idq; poſtea in quādam veſicam ori adhærentem deduci, qua diſrupta angues veneno carere dicuntur, ſed breui diei naturalis ſpatio, venenum denuò ad replendam veſicam progreditur; vt cætera animalia, & præcipuè hominem inficiant, quo percuſſo, ad mentem Plinij, Serpens impoſterum proprias odit cauernas, ſicque errabundus pœnas luit. Ad rem Indi, referente Aeliano, aſſerunt Serpentem latebras non poſſe ingredi, quia terra illum à proprio ſinu, quaſi in exilium reijcit, vnde æſtiuo, & hyberno tempore ſub dio ætatem ærumnoſam degit. Cum tamen in principio orbis conditi nihil nocui in Serpente G reperiretur, ſed mitis, manſuetus, & altus gradiebatur homini obtemperaturus, antequam in crimen laberetur, vt animaduertit Baſilius: nec præter rationem, cum omnia, quæ creauerat Deus eſſent valdè bona, vt ſacra docet Pagina.

Venenum vbi deliteſcat.

In ſerm. de Parad.

Lib. 1. Geneſ.

Præterea angues hoc inſitum habent à natura, vt appropinquante hyeme, ſicuti & cætera animalia frigidæ temperaturæ, ad cauernas ſe conferant: donec Sol aerem rurſus caleſaciens nouam quaſi vitam illis reſtituat. Ariſtoteles igitur non iniuria ſcribebat quatuor menſibus frigidiſſimis Serpentes latere nihilq; comedere, quo tempore ob aeris algorem minus veneni participant, atq; impunè tractantur, non quia veneno prorſus careant, ſed torpent; cum immanitas frigoris eorum vires, & ſpiritus hebetet. Quòd autem frigoris ſint impatientes, probatur pulcherrima hiſtoria Lucij Mainei Siculi, vbi hæc verba leguntur. *Hyems enim horrida ſæuiebat magnis, & aſſiduis imbribus; tanta enim illius hyemis magnitudo fuit, vt ingens Serpentū numerus frigoribus actus, è proximis ſyluis, & montibus egreſſus, ad ſtationes, & caſtra repſerit.* Viciſſim æſtate, & maxi- H mè vrgente canicula Serpentes vehementer æſtuant, & quodam furore adeo agitari videntur, vt, teſte Galeno, exiguo quidem à temporis momento quieſcere poſſint.

Li. 16. rer. Hiſp.

Lib. 2. de loc. affec.

Lib. 8. cap. 17.

Fœniculum Serpenti gratum.

At, ineunte Vere, anguis prodiens à latebris veteres deponit exuuias, quas nōnulli ſyphar, alij ſenium, vel ſenectutem, alij ad mentem Plinij vernationem appellant. Id totum docuit Ariſtoteles in hiſtoria Animalium, nimirum Serpentes, quando exuunt ſenectutē, primò inchoare à capite, itaut cadentes exuuiæ eos quodammodo obcæcare videantur, ſed tandem ſpatio diei naturalis à capite ad caudam, totum aufertur ſpoliū, eo modo, quo fœtus membranarum inuolucris liberatur. Deinde deguſtato, vt voluit Nicander, fœniculo, Serpens iuuenis in humanum conſpectum apparet. Hoc innuit Reuſnerus in Paradiſo poetico, quando canit.

Ipſe vetuſtatem cum pellibus exuit anguis,
Inficis, & vultus flore vigente ſuos.

Denuò idem decantat his verſibus.

A *En nouis exuuijs Serpens reuireſcit ademptis,*
Atq; graui reficit ſenia membra ſitu.

Tibulus verò hanc Serpentum proprietatem contemplans humanam deplorabat conditionem hunc in modum.

Crudeles Diui Serpens nouus exuit annos,
Forma non vllam fata dedere moram.
Anguibus exuitur tenui cum pelle vetuſtas,
Cur nos anguſta conditione ſumus?

Huius Serpentum proprietatis argumento Ioannes Spondanus in Commentarijs ad Odyſſeam Homeri, conatur Paracelſicam lapidis philoſophici doctrinam confirmare. *Lib. 16.* Hæc autem ratio nunquam nobis potuit arridere. Galenus quoq; hac anguina pro- *Lib. 1. de* prietate ductus, Serpentes pilos non poſſe indui demonſtrabat: quoniam hæc animalia *temp. c. 5.* in ſubterraneo ſpecu hyeme deliteſcentia cutem ſiccam, ritu animalium teſtaceorum nanciſcuntur: propterea pili ab ea prodire non poſſunt: ideoq; illam verno tempore B exuunt. Quamquam multi fuerint huius opinionis angues candidos in exortu Canis ſenectutem deponere; quod à veritate alienum eſſe arbitramur: hoc enim in Italia non obſeruatur, neq; adduci poſſumus, vt credamus in calidiori etiam Orbis plaga ab anguibus tam ſerò ſpolium relinqui. De cauſa autem, propter quam Serpentes quot annis exuuias veteres amittant, Authores inter ſe ſententijs variant. Poetæ, qui perpe- *Cur Ser-* tuas fabellas agitant, huius rei cauſam ſummo aſſignant Ioui, qui olim hominibus de *pentes ſpo-* ſe ob ſacrificia optimè meritis iuuentutem per doſſuarium aſellum miſit, ſed beſtia tan- *lium depo-* tum theſaurum, ob ſimplicem aquam, anguibus vendidit. Hanc autem fabulam Geor- *nant.* gius Sabinus elegantiſſimis verſibus explicat hunc in modum. *Li. 4. Eleg.*

Iupiter imperium quo tempore cepit Olympi, *Elegia 3.*
Et Superis pulſo iura parente dedit.
Sanguine taurorum faciebat ſacra Tonanti
Vulgus, agebatur feſtus in orbe dies.
Iupiter his motus ſacris, quodcumq; rogarent,
C *Id fore iurabat per ſua ſceptra, ratum.*
Conueniunt hominum cætus, omneſq; iuuentam
Lædere quam poſſet nulla ſenecta, petunt.
Annuit Omnipotens, tardumq; vocabat aſellum,
Quo ſenior Bacchi vectus alumnus erat.
Hac age, dona pijs, dixit, mortalibus affer:
A Ioue mandatum munus aſellus obit.
Quid tibi cum tali, pecudum turpiſſima dono?
Te graue lignorum dignius eſſet onus.
Ecce ſitim feſſus dum colligit inter eundum
Flectit ad irrigui flumina fontis iter.
Quadrupedem vidit, qui talia dona ferentem
Seruator liquidi gurgitis hydrus ait,
Fluminis huius erit tibi copia nulla bibendi,
Ni mihi, quæ portas tergore, dona dabis.
D *Heu pecus ignauum, cæleſti nectare munus*
Nobilius vili vendit aſellus aqua.
Anguibus exuitur mutata pelle vetuſtas,
Triſtia nos ſenio fata premente manent.
At rudibus caueat ne quid committat aſellis,
Qui benè curatas res volet eſſe ſuas.

Verùm omiſſis Poetarum nugamentis, & ad ſeria accedentes de hoc legendum eſſe vi- *Li. 1. Phar.* rum doctiſſimum Quercetanum aſſeueramus, qui id attribuit cuidam balſamo, quod *cap. 23.* in terræ ſinu tanquam in proprio loco, matrice, & ſeminario continetur: ideoq; Serpentes vt pelle veteri depoſita nouam induant, hoc balſamum à viſceribus terræ exugunt, & potiſſimum dum menſibus frigidiſſimis ſine cibo latibulantur: neceſſariò enim tunc hoc pretioſo naturæ balſamo aluntur, quo omnia animantur, & vegetant; *Opin. Quer* cuius poſtmodum ope, verno tempore, omnia reuiuiſcunt, & floruleata euadunt. Et *cetani.*

viciſſim

viciſſim appropinquante Autumno, omnes huius balſami vegetales ſpiritus in ſubterraneos meatus, tanquam ad ſuam matricem reuertuntur: quo rurſum Serpentes iter ſuum dirigentes, ſuas cryptas repetunt, vt hoc ſpirituali alimento denuò fruantur. B Faceturq; Quercetanus hoc non à Serpentibus, ſed ab effectibus didiciſſe: ſiquidem angues ſub terra brumali tempore degentes, prædicto radicali balſamo imbuti non ſolum, vere accedente, vetus ſpolium exuentes, tanquam iuuenes, diuagantur, ſed etiam facultatem auferendæ lepræ adipiſcuntur, quam virtutem natura alijs medicamentis non eſt impertita. Et quoniam ambigere poſſet aliquis multa alia animalia, præter Serpentes, hyeme in terræ cauernis habitantia hoc radicale balſamum poſſe participare; Reſpondet Quercetanus hanc proprietatem ſolis Serpentibus à natura fuiſſe aſſignatam; quemadmodum antithoræ facultatem extinguendi venenum thoræ, natura largita eſt. Denuò quia aliquis ingenio acri præditus dubitare poterat, cur huius balſami efficacia venenum à Serpentibus non auferat, atq; expugnet; iterum reſpondet in apibus etiam mellificis aculeum obſeruari.

Exercit. 189.

Lib. 1. de Venen.

Cardanus in hiſtoria ſubtilitatis, à Serpentibus Vere ſpolium deponi aſſerit ob ſiccitatem, quam hyberna fame contrahunt, illiſq; contingere, quod hominibus accidit elephantiaſi laborantibus fatetur; quorũ cutis ex vapore humoris corrupti ſiccata eleuatur. Scaliger verò in exercitationibus contra Cardanũ, id à ſiccitate animalis minimè prodire poſſe ſcribit: ſiquidem ſtellio exuit ſenectutem, cũ nullam ſiccitatem participet. Præterea arbores longè ſunt ſicciores, & tamen nullum corticem mutant. Item Cantharides inter animalia inſecta ſicciſſimæ iudicantur, neq; tamen, vertente anno, primas exuuias relinquunt. In hac diſſoluenda difficultate, nobis magis arridet Greuini ſententia, qui vernationem anguium genuinam pellem eſſe minimè putat, ſed potius ſpolium ex muco, & ſorde, inſtar muſci, in latebris circa corpus animalis collecta, & ſiccata genitum, quod poſtea Vere è cauernis exeuntes, & circa loca anguſta ſe affricantes deponunt. F

Vera opinio de ſpolio anguiũ.

Lib. 1. var. lect. cap. 23.

Præter hæc, Serpentes à natura longam ſibi vitam comparaſſe dicuntur; idq; ab exuuijs depoſitis dimanare multi exiſtimant. Attamen hoc optimæ iocinoris conſtitutioni attribuendum eſt, quoniam ab excremento felleo diligenter expurgatur: cum in cyſti fellis magna huius excrementi copia contineatur. Verùm hæſitabit aliquis, ſi cauſa longeuæ vitæ priuationi fellis attribuitur, vt Ceruis, atteſtante Mercuriali, contingit, Serpentes igitur ob fellis redundantiam diuturnioris eſſe vitæ non erit aſſerendum. Hanc dubitationem vnà cum Philoſopho diſcutimus, dum huius animalis viuacitatem probæ, & opportunæ hepatis cõſtitutioni aſſignamus; quoniam etiam à minima humoris fellei portione hepar diligenter expurgatur: dum fel Serpentum per venas non effluens, eorum viſcera, & corpus non vexat. Tale enim virus ad membranam illam dentes operientem continuò dilabitur, vt ad quemcumq; ictum illis in promptu, & præſto ſit. Immò cum id per venas non permeet, non ſolum hæ animantes ſunt diuturnioris æui, ſed etiam à multis affectionibus ſunt immunes, quibus cæteræ animantes, ob nimiam huius excreti venas intrantis abundantiam, ſunt obnoxiæ. Præterea, iuxta nonnullorum ſententiam, Serpentes diuturnioris vitæ eſſe feruntur, quoniam in victu admodùm parci ſunt: nam ſi more aliorum animalium comederent, eorum imbecillus calor extingueretur, & illicò perirent. Cæterùm adhuc hiſtoria hæc alia premitur difficultate: quandoquidem ſi angues tam debili calore referti ſunt, non poterunt annos ducere diuturnos. Notandum eſt Serpentes, in comparatione ad alias beſtias, hunc calorem innatum ſuæ naturæ habere proportionatum, atq; humido radicali viſcoſo tenaciter copulatum, in quo adeò probè conſeruatur, vt ob viſciditatem non ità celeriter euaneſcere valeat: Ideireò hæc animalia diuturna lucis vſura fruuntur. Id etiam in plantis perpetua coma virentibus meridiano iubare lucidius eſſe videtur: etenim hæ tempore brumali folia non deponunt ob viſcoſam humiditatem, in qua earum reſidet calor, qui ad radices tunc temporis recurrere nequit, quemadmodum alijs plantarum generibus accidere ſolet. G H

Serpentes ſunt æui diuturnioris.

Cur aliquæ plantæ hyeme folia nõ deponant.

Accedit vigilantia, quam multi Serpentũ propriam eſſe autumant, qua de cauſa Poetæ hortum Heſperidum à Serpentibus cuſtodiri fabulati ſunt. Ad id alludens Martialis de quodam pomorum munuſculo ſermonem habens ſic canebat.

Non

A *Non mea Maſſylus ſeruat pomaria Serpens,*
Regius Alcinei nec mihi ſeruit ager. Lib. 20.

Alij tradunt, quòd Serpentes diei noctem coniungunt peruigilem, dum oculis apertis Epigr. 94. ſomnum capiunt. Id Phyles verſibus iambicis ſic eleganter expreſſit.

Ὅπως καθεύδει, καὶ δοκεῖ πάλιν βλέπειν,
Ὄφις τε καὶ πτὼξ, καὶ θυμοῦ πλήρης λέων.

Ideſt.

Quomodo dormit, & ſimul cernere videtur
Serpens, & Lepus, & animoſus Leo.

Aut quia, vt adnotauit Ariſtoteles, iuxta nonnullorum opinionem, & Serpentibus, & pullis hirundinum idem contingat: propterea quod horum animalium oculi lacerati paulò poſt priſtinam videndi facultatem acquirunt; quemadmodum etiam caudæ tum lacertorum, tum Serpentum amputatæ renaſcuntur. Quamuis ſcripſerit Iſidorus oculos anguium eſſe paruos, & hebetes, raroq; in aduerſum intueri, cum oculi non B frontem, ſed tempora occupent; itaut citius audire, quam videre credantur.

Supereſt prudentia, quam multi in Serpentibus refulgere referunt: cum ſacræ litteræ, & potiſſimum in Geneſi, prudentiæ Serpentinæ meminerint. Multi authores hoc animal ob prudentiam præſtantiſſimum prædicant; quia totum corpus periculis exponere ſoleat, dummodò caput illæſum ſeruet: cum aliæ partes vulneratæ facilè priſtinam ſanitatem adipiſcantur. quocirca quidam hebræorum iuſtis de cauſis aſſerebant, Serpētem aſtu cuncta alia animantia ſuperaſſe. Auguſtinus Stheucus Serpentes in ſacris Biblijs prudentes nuncupari voluit, quia longiſſimè cernant. At Clemens Alexandrinus aliam aſſignat rationem, ſcilicet quia in maleficijs, quorum Serpens eſt artifex, aliqua diſcretio, & futurorum coniectura inueniri poſſit. Niſi velimus illos prudentes vocare, ex Aeliano, quia impendentem peſtem, terræmotum, cœli ſalubritatem, & frugum fertilitatem præſagiant: nam quinq; diebus, antequàm Helice funditus euerteretur, Serpentes omnes, & aliæ beſtiæ huius generis ab eo loco exierunt. Baſilius verò duplicem prudentiam conſtituit, vnam proprij commodi cuſtodem, & alieni doli C obſeruatricem, quam Serpens ſibi vendicaſſe videtur, alteram ſtatuit eſſe virtutem agenda, & non agenda definientem. Primam igitur non propriè prudentiam, ſed potius calliditatem, & aſtutiam nuncupare poterimus. Ideò nonnulli Serpentem pro aſtu depingunt, & hanc etiam ob cauſam in caduceo Mercurij cōplicari putant; quia Antiquitas calliditatem, & prudentiam eloquentiæ per virgam deſignatæ eſſe neceſſariam oſtendere nitebatur. Alij demũ Serpentes cognominarunt prudentes, quoniam abſq; pedum, manuum, alteriuſuè exterioris organi adminiculo celeres ſint, figuraſq; varias aſſequantur, nec non inuoluto, & reuoluto motu in quamlibet partem progrediantur.

Opin. Stheuci circa prudētiam argutum.

Homil. 18.

Prudentia duplex.

Reliquum eſt, vt de Serpentum læſione aliquid in medium afferamus. Nam hoc animal naturali inſtinctu, ſi ſemel tantùm arundine percutiatur, tanquam iners, & mortuum iacere ſolet; Verùm ſi frequenti petatur ictu, tunc ingentes colligens iras totis viribus percutientem mordere conatur. De hac proprietate Phyles ſic cecinit.

Τῷ δόνακι τυφθεὶς ὁ θρασὺς ἅπαξ ὄφις,
Κεῖθ' οἷα θανατῶν· ἂν δὲ τύψῃς πολλάκις,
Ὀργᾷ τε κατὰ σοῦ, καὶ προβάλλει τὸ στόμα.

D Ideſt. *Serpens arundinis iacet percuſſu iners,*
Ceu mortuus, quod ſi frequens plagam inferas
Attollit iras, ore cæruleo emicans.

Accedit deniq; proprietas, quam recitauit Ariſtoteles in hiſtoria de partibus Animalium Videlicet caput à Serpentibus, reliquo quieſcente corpore in oppoſitam partem verti. Huius rei cauſam in Anatomicis aſſignauimus, dum Serpentem volubili ſtructura conſtare, & eorum ſpinam vertebris cartilaginoſis, & flexilibus integrari pronuntiauimus. Id totum natura neceſſariò illis impertita eſt, vt partem oppoſitam lædentia vitare poſſent. Aliter pedibus carentes ſemetipſos conſeruare, & tueri nequirent. Ad finem aliqui proprium eſſe ſtercoris Serpentini benè olere, idq; ob ſiccitatem illis competere aſſeuerantius dicunt. Legimus quidem apud Cardanum in plaga Indica orientali ſita inter Calecuthum, & Cananor, Serpentes multos diuagari, qui ab ore ſuauiſſimum, &, moſci inſtar, iucundiſſimum odorem ſpirant.

Lib. 4 cap. 10.

In lib. de ſubtil.

TEMPERAMENTVM.

CIRCA Serpentum temperaturam in ſcholis Philoſophorum, & Medicorũ non leuis agitatur controuerſia, num angues in calida, vel frigida temperie ſint conſtituti, quoniam de hoc, authores grauiſſimi ſibi inuicem ſententijs aduerſantur. Nos in præſentia, vt noſtra fert opinio, ſtatuimus adhærendum eſſe eorum authoritatibus, qui anguinam naturam ad frigidum temperamentum referunt. In primis Galenus *In Lib. de Ther. ad Piſ. cap. 8.* noſtræ fauet ſententiæ multis in locis; dum alicubi omnes Serpentes eſſe naturæ frigidæ credidit: idemq; Rhaſis ſentire videtur. Alibi etiam agens de locis affectis *Li. 2. c. vlt.* promulgabat cuncta animantia frigidæ temperiei, bruma vrgente, tanquam mortua ob violentiam frigoris in latebris quieſcere, deinde inter hæc Serpentes recenſebat. Quæ opinio non recedit ab Ariſtotelis doctrina, qui in hiſtorijs animalium pronuntiauit Serpentes ideò eſſe frigoris impatientes; quoniam frigidi ſunt: qua de re hyeme ad cryptas, in quibus eſt calor, libentiſſimè ſemet recipere aſtruit. Præterquamquod idem Ariſtoteles hos animantes voraces, & minimè bibaces eſſe conſtituit: ſed appetentia frigiditate ſtimulatur, ſunt ergo Serpentes ad frigidum reducendi temperamentum. F
Li. 10. cap. 72. Plinius quoq; noſtræ accedit ſententiæ, dum modicum ſanguinem, conſequenterq; exiguum, & imbecillum calorem, & nullum ſudorem anguibus ineſſe ſcribebat. Item *L. de Venẽ. cap. 1.* Greuinus inter nuperos authores non ſpernendus, dum ſermonem habet de venenis, multis, & validis rationibus frigidam Serpentum naturam ſtabilire conatur aduerſus illos, qui oppoſitam opinionem tutari nituntur. Vt omittamus authoritatem clariſs. Mercurialis dicentis Serpentes eſſe frigidos, propterea quod à Serpentibus venenati mirifico quodam frigore ſtatim tentantur. Nam hoc à frigiditate Serpentis, aut veneni prodire non poteſt; imò quia calor natiuus ab extimis partibus ad penitiores, & præcipuè ad cor ſe conferat, præterquamquod calor innatus patiẽtis à veneno ſuperatur, & extinguitur. Non deſunt inſuper innumeræ ferè rationes, quibus eamdem poſſumus ſtabilire ſententiam. G Primùm Serpentes ſi manibus, ſolſtitio etiam æſtiuo pertractentur, inſignem manibus frigiditatem communicant: itaut nonnulli hac cauſa moti febrientibus Serpentes tractandos præbuerint, vt æſtuans febris calor retunderetur: quo peracto poſtmodum ijdem Serpentes, inſtar glaciei, frigidi in lecto remanſerunt. Deinde habemus hanc vniuerſalẽ propoſitionem à Philoſopho aſſignatã, ſcilicet proprium eſſe caloris dilatare, & aperire, & viciſſim propriũ eſſe frigoris cõſtringere, & indurare: ideò iuxta hanc doctrinã animal habens laxiorem pellem, conſequenterq; poros apertos in temperamento calido, habens verò poros clauſos in temperamento frigido erit collocandum. Pellis igitur Serpentum meatus adeò clauſos habet, & caro eorum adeò dura, & denſa eſt, vt hæc perpetuam frigiditatem adiunctam habere demonſtrent. Amplius ſciendum eſt, teſtificante Galeno, aliquid frigidum, calidum, ſiccum, & humidum in relatione ad id, quod temperatum eſt nũcupari; ſed inter animalia homo toto genere temperatum eſt animal hinc aduertendum eſt, num Serpentes homine, vel calidiores, vel frigidiores eſſe dicantur. Itaq; in cognitione temperamẽtorum, vniuerſa- H
lis propoſitio legitur apud Galenum, nempè quo animal maiori, vel minori copia ſan-
Sãguis anget calorem. guinis redundabit eo maiorem, vel minorem caloris abundantiam habebit: propterea anguibus, cum in ſua ſpecie minus quàm homini inſit ſanguis; proculdubio concludendum eſt ipſos eſſe frigidiores. In dictorum confirmationem alias duas non ſpernendas rationes addere poſſumus. Prima eſt, quòd Serpentes quacumq; tranſeunt, ſemper quamdam viam humido, & viſcoſo humore deſignant; cum autem excellens humiditas comitem ſemper habeat frigiditatem; hinc colligendum eſt angues in frigida temperatura eſſe reponendos. Secunda ratio eſt, quia Serpentes oua admodum tenui cortice munita enituntur: quare ſi calore inſigni eſſent referti, proculdubio putamen ouorum durum eſſet, quale in ouis gallinarum conſpicimus; cum in gallinis egregius, & *L. 2. c. 20.* validus calor obſeruetur. Ex altera parte Petrus Andreas Matthiolus, in commentarijs ad Dioſcoridem, prædictæ ſententiæ videtur refragari, dum Serpentes temperamento calidos eſſe arbitratur; fortaſſis nixus Auicennæ verbis, qui mirabatur inuentos eſſe

homi-

A homines, qui Serpentes frigidæ temperiei eſſe crediderint. Quamobrem Matthiolus argumentatur hunc in modum. Serpentes, bruma premente, ad latibula confugiunt, quia frigidiorem aerem ſuæ temperaturæ calidæ aduerſum vitant; quemadmodum piſces natura frigidi, cum primum aeris caliditatem ſentiunt, illicò moriuntur. Prædictam Matthioli rationem diſſoluere debemus dicendo, Serpentes ob frigidam temperaturam hyeme latibulari, & piſces extra aquam interire; non ob aeris calorem, ſed quia amplius in proprio elemento non verſantur: ſicuti vice verſa multa alia animalia in aquis vitam traducere nequeunt, pariter veluti homines temperaturæ biliosæ hyeme optimam tranſigunt vitam, æſtate verò ob calidum temperamentum ægerrimè ſe ſe habent. Serpentes ergo natura frigidi hyeme latitant, ne ingens anni temporis frigus eorum calorem natiuum veluti ſopitum prorſus extinguat. Idq; tali tempore liquidò conſtat, ſi quis è cauernis Serpentes eruerit, illi enim ob magnam caloris imbecillitatem vix ſemetipſos mouere, & proficiſci poſſunt. Demum ſi Serpentes eſſent natura calidiores, diuturnam vitam ſine alimẽtis, ob maximam natiui caloris actionem, *Fen.6.Lib. 4.Tract.3. cap.21.*
B degere non poſſent. At eorum calor cum ſit valdè languidus, per diuturnum temporis brumalis ſpatium in loco ſubterraneo ſine cibis morantur: hac de cauſa natura illis carnem, & pellem ſolidiorem, & craſſiorem communicauit, ne infirmus eorum calor citò euaneſcere poſſet.

COITVS, PARTVS.

ANTEQVAM verùm congreſſum, & partum Serpentinum ponderemus: neceſſarium eſſe arbitramur Serpentum generationem ad mentem Antiquorum examinare. Poetæ in primis commenti ſunt cuncta animantia venenata ex ſanguine Titanum concepta fuiſſe, qui cum aduerſus Saturnum, & Opim belligerare auſi eſſent, tandem à Ioue ſuperati interfecti fuerunt, quorum de cruore Nicander in Theria-
C cis ortos eſſe Serpentes decantat.

Fama eſt multiplici variata phalangia forma,
Omneq; ſerpentum genus, & quæ cætera turba eſt,
Lethale omne fouent, fundunt, ſpirantq; venenum
Anguipedum fuſo prodiſſe cruore gigantum.

Alij Serpentum originem ex guttis ſanguineis amputati capitis Meduſę dimanaſſe promulgarunt. Id celebrat Ouidius hunc in modum. *Lib.4.Metam.*

Cumq; ſuper libycas victor penderet arenas
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ,
Quas humus excipiens varios animauit in angues.

Alij ex terra, ſeu potius ex putredine terræ Serpentes prodiiſſe, hacque ratione Pythonem magnum illum Serpentem olim progenitum fuiſſe litteris demandarunt; quem poſtea Apollo interficiẽs Pythius fuit cognominatus, indeq; ludi pythij ad perpetuum huius facti monumentum inſtituti fuerunt, in quibus victor eſculeis frondibus corona-
D batur. Ouidius hunc Serpentis ortum eleganter diuulgat his verſibus. *Lib.1.Metam.*

Ergo vbi diluuio tellus, lutulenta recenti
Solibus æthereis, altoq; recanduit æſtu;
Edidit innumeras ſpecies, partimq; figuras
Reddidit antiquas: partim noua monſtra creauit.
Illa quidem nollet, ſed te quoq; maxime Python
Tum genuit, populiſq; nouis incognite Serpens
Terror eras.

Quamquam alij ſcripſerint non ex terra, ſed ex ſanguine Pythonis omnia animalia venenata in cunctas regiones propagata fuiſſe. Verùm poſtquam verba fiunt de ortu Serpentum ex putridis prodeunte, non erit ab re prædictis addere eorum opinionem, qui ex putreſcentibus humanis carnibus, vel potius ex corrupta ſpinæ medulla Serpentes generari aſſeuerant. Id Pythagoreorum ſecta, nec non Plinius litterarum monimentis conſecrarunt: quod poſtea Ouidius confirmat his carminibus.

Sunt qui cum clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulcro E
Mutari credant humanas angue medullas.

Propterea Virgilius huic adhærens opinioni de ſepulcro Anchiſe Serpentem prodiiſſe finxit, dum inquit.

Lib. 5. Æneid.

—— cum lubricus anguis ab imis
Septem ingens gyros, ſeptena volumina traxit,
Amplexus placidè tumulum, lapſuſq; per aras.

Pariter Silius Italicus verba faciens de tumulo Zazynthi ad imitationem Virgilij ſic canit.

—— & grato cineres decorarat honore,
Et viſus ſede (horrendum) prorupit ab ima
Cæruleus maculis auro ſqualentibus anguis.

Itaq; Priſci hac fortaſſis ratione ducti, vt narrat Plutarchus in Cleone, Serpentes Heroibus conſecrarunt. Aelianus igitur contemplans hanc Serpentis generationem, tandem in hæc prorupit verba; nempe, vel id eſſe fabuloſum, vel ad myſterium trahendum eſſe: nam ſi aliquis homo irrationalem ducit vitam, is in terra tantummodò Serpens venenatis afflatibus humanam ſocietatem corrumpens, tortuoſis cogitationibus quotidie dolos machinans, in latebris turpia exercens: æquum erat, vt huius defuncta caro tale animal generaret, ſicq; præmium Serpentinis moribus dignum referret improbus, dum mortuus pater Serpentis efficitur. His igitur, moralibus omiſſis, nonnulli manifeſtant naturaliter ex eorũ cadaueribus Serpentem oriri, qui ante obitum, cadauer Serpentinum olfecerint. quamobrem circumfertur Archelai epigramma (referente Antigono) quod ſic ſe habet. F

In Narrat. mirab.

Cuncta in ſe alternis æui vis longa reuoluit,
Et vicibus certis omnia mundus alit.
E curua ſpina Serpens (res mira) medulla
Naſcitur, hoc monſtrum putre cadauer habet.
Traxerat exanimi viuus Serpentis odorem,
Poſt ſua, quem rurſus funera gignit homo. G
Credamus naſci Cecropem potuiſſe bimembrem.
Exemplis res eſt nunc ea mira minus.

Non eſſe igitur prodigioſum ex humano cadauere Serpentis ortum credendum eſt; & eò magis, cum Ambroſius Pareus vir proculdubio fide dignus ſcribat Aueniomenſem quemdam opificem, quo tempore ipſe in ea vrbe verſabatur, feretrum plumbeum, in quo cadauer erat, fideliter vndiq; ferruminatum, ne tantillum aeris ingredi poſſet, reſeraſſe: interim à Serpente incluſo adeò lethali ictu percuſſum fuiſſe, vt parum abfuerit, quin periret. Itaq; multò magis ex terra, & imbre putreſcentibus Serpentes progigni poterunt. Id Macrobius innuit dicens. In Aegypto ex terra, & imbre mures naſci, alijs verò in locis ranas, & Serpentes produci. Hanc ob cauſam Neuri Scythiæ populi, teſte Herodoto, quadam æſtate, ante Darij expeditionem, ſolum mutare coacti fuerunt: nam tanta Serpentum multitudo ex illo ſolo procreata eſt, vt tali relicta regione, cum Budinis impoſterum habitauerint. Item Amyclarum ciuitatem Italiæ, inter Caietam, & Terracinam ſitam, à Serpentibus deletam tradunt, quia innumerabilis increuit Serpentum copia, qui ex vicinis paludibus naſcebantur. Quamuis alij referant prædictam vrbem à Serpentibus fuiſſe deſtructam, quia nulli angues ibi occidebantur: ſiquidem ea vrbs Colonia laconica fuiſſe dicitur, & Seruius Lacones pythagoricæ ſectæ conſtituit aſſeclas, qui σαρκοφάγιαν interdicebant, ea potiſſimum ducti ratione, quia humanas animas in brutorum animalium corpora, magno probro, tranſmigrare credebant. Quid plura? in corporibus humanis etiam viuentibus Serpentes genitos legimus. Nam olim in Hungaria iuxta flumen Theiſam accidit, vt in multorum hominum aluo Serpentes naturalibus ſimiles gignerentur, & ob id circiter tria hominũ millia periiſſe feruntur. Plinius etiam retulit inter initia belli Marſici ab ancilla Serpentem editum fuiſſe. Nos hoc in loco figuras nonnullorum animalium Serpentibus ſimilium exhibemus, quę ſimiliter ex putredine in corporibus humanis genita ſunt. Immò ex capillis mulierum productioribus, & humidioribus Serpentes produci narrat Rhodiginus. Sed Porta capillos mulieris menſibus laborantis fimo obru- H

L.24. cap. 30.

Lib. 4.

A

1 Effigies monſtri Serpentini ab humano vtero excluſi.
2 Vermis Serpentiformis vomitu excluſus.
3 Monſtrum anguineum ab aluo virginali excluſum.
4 Illuuies per vrinam excreta.
5 Rudimentum millepedis per lotium excretum.

B

C

D

tos,modico temporis ſpatio,in Serpentes degenerare affirmat id accidere ſetis iubarum E
equi multi autumant; quæ fluentibus aquis expoſitæ, paucos poſt dies, Serpentes pro-
creant. lætaminibus quoq; idem accidere ſcribunt, quando hæc ſub dio in loco con-
cauo humorem colligente ſita ſunt, & ſtramento intecta, ne ſole areſcant. Verùm ali-
qui, ex Plinio, palum è robore in illo defigunt, ne ibi Serpentes innaſcantur.

Vt prohibeatur ne in fimo Serpens generetur.

Amplius nõ poſſumus nõ mirari, quòd ab auibus etiam Serpentes prodeant: quan-
doquidem Democritus (referente Plinio) nonnullas nominat aues, quarum de ſangui-
ne confuſo Serpens generatur. Immò maior noſtro animo inceſſit admiratio, dum è
ſingulis ferè plantarum ſpeciebus ſub fimo equino locatis, vermium, & Serpentum
proprias gigni ſpecies, ex Cardano, intelleximus. Alij potiſſimum ex Saluia in ſterqui-
linio putrefacta Serpentes oriri aſſerunt. quamuis Magi Perſarum, authore Langio,
ex folijs ſaluiæ in fimeto corruptis, Sole & Luna ſecundam faciem Leonis occupanti-
bus, auem merulæ ſimilem procreant, cuius concrematæ cinere lampadibus inſperſo, F
domum totam Serpentibus plenam repræſentant. Tandem ex lapidibus etiam genera-
ri Serpentes apud multos Authores legimus. Cardanus prodit non eſſe mirum ex ſub-

Lib. 7. de rer. var. cap. 29.

ſtantia humidiori ſaxorum putreſcente vermes, & Serpentes gigni: nam contactu ſuo
lapidem arterunt, atq; ex illo attrito, & corrupto aluntur, & augentur. Totum id ro-
borat authoritas Baptiſtæ Leonis, qui (referente Pareo) publicauit tẽporibus Martini V.

Lib. 20. cap. 24.

Summi Pontificis, in vaſto, & ſolido marmore inuentum fuiſſe viuũ Serpentem inclu-
ſum, nulla in tam denſa ſoliditate apparente rimula, per quam aer ad illud animal ſubire
poſſet. Hactenus de generatione Serpentum citra congreſſum ſatis, ſuperq; dictum ſit.

Ideò tamen non fit, quin angues (more aliorum animantium, vt explicatum etiam
fuit de muribus) ſimul, venere ſtimulante, coniungantur. Siquidem Ariſtoteles, cum
modum congreſſus ouiparorum expoſuiſſet, de coitu etiam animalium longorum, &

Lib. 5. de hiſt. An. cap. 3.

expedum verba fecit, aſſeruitq; ijs coitum exerceri complexu mutuo partium ſupina-
rum; & per partes ſupinas, anteriores, nempè partes ventris à collo vſq; ad caudã intel-
lexit. Voluit igitur Ariſtoteles docere Serpentes, cum exigua quadam ſui parte copu- G
lentur, non poſſe præ nimia corporis prolixitate, facilè adaptari. Ideòq; cum careant

Serpentes quomodo venerem abſoluant.

membris, quibus amplexus fieri ſolet, flexili corporis agilitate vtuntur, & complexu
mutuo ſe ſe obuoluentes venerem abſoluunt. Immò in huiuſmodi actione adeò ſunt
inter ſe conuoluti, vt intuentibus vnus Serpens biceps eſſe videatur. & quamuis dixe-
rit aliquis Serpentes, teſtibus carere, & propterea congreſſum ritu aliorum animan-
tium non poſſe exercere: attamen ſciendum eſt ex ſuperius narratis de natura, & mo-
ribus eorundem ad aures Ariſtotelis, loco teſtium duos habere meatus, qui venereo
tempore, ſemine fœtifico implentur: quo tempore poſtmodũ, ex Aeliano, grauiſſimum
odorem ſpirare ſolẽt. Cæterùm Serpentes non ſolũ cũ animantibus propriæ ſpeciei, ſed
cũ alijs etiã ſpecie diuerſis cõgrediuntur. Quandoquidem multi promulgarunt mure-
nas ad ſiccũ litus elapſas cõgreſſu Serpentum impleri, cui ſententiæ Oppianus adſtipu-

Lib. 1. de piſc.

latus eſt: quamobrem Plinius ſcriptũ reliquit, iuxta aliquorũ mentem, murenas eſſe tã-
tum fœminini ſexus, & ex Serpentibus concipere: ideoq; Piſcatores huius non ignari
ſibilum Serpentũ ore æmulantur, quo murenæ euocatæ facilius ab ipſis capiuntur. Ve-
rùm huic opinioni Atheneus, & multi alij reluctantur. Circa partum, eſſe in Aſia Ser- H
pentum genera narrat Alciatus, quos ore eniti hominum opinione compertum eſt;
qui author de Amphiſbena fortaſſis verba fecit. Alioquin, iuxta Ariſtotelis ſenten-
tiam, animalium expedum, alia pariunt animal, vt vipera, alia ouum, vt genus pi-
ſcium, & cæteri Serpentes. Oua autem continuata quadam ſerie contexta ſunt ad
inſtar monilis, quod gutturis muliebris ornamentum eſſe ſolet. Hæc oua ex Plinio, in
terra conduntur & ſequenti anno angues excluduntur. Occaſione quantitatis ouorum
Serpentini generis, quæri ſolet, an Serpentes vltra quemdam numerum determina-
tum multiplicentur. Cardanus vltra metam quamdam Serpentes non multiplicari
arbitratur, hac potiſſimum ductus ratione, quia humano generi admodum infeſti, &
peſtiferi ſint. Ex altera parte Scaliger in exercitationibus aduerſus Cardanum, prædi-

Exercit. 33.

ctam explodit ſententiam: quoniam ſi illa vera eſſet, nulla planta venenata v. g. aconi-
tum, & napellus pluſquam vnicum ſemel proferret, quod veritati repugnat; cum
prædictæ plantæ, vt experientia docet, copioſiſſima producant ſemina. Non poſſumus
igitur præſcriptum venenorum numerũ aſſignare. Præterea addit Scaliger non impen-

 dere

A dere periculum, vt vniuerſum humanum genus à Serpentibus deleatur. cum maxima pars terrarum orbis huiuſmodi animalibus careat.

V O X.

QVALIS ſit vox huius animalis, ex doctrina Ariſtotelica percipiendum eſt. nam in hiſtorijs animalium, inter animantes lingua, & pulmonibus præditos nonnulla collocabat animalia, vt Serpentes, qui longum ſibilum edere ſolent. At quia hæc vox anguibus, & teſtudinibus quodammodo videbatur cõmunis, propterea Plinius animaduertebat ab anguibus longum ſibilum, & à teſtudinibus obtuſum reddi. Aliter cæteri authores vno ore Ariſtotelis, & Plinij ſententiam confirmant. Author Philomelæ ſic canit.

B *Ecce venenoſus ſerpendo ſibilat anguis.*

Lucanus pariter huic aſſerto ſubſcribit, dum ait.

Quod ſtridens, vlulatq; fera, quod ſibilat anguis. L. 6. Pharſ.

Baptiſta etiam Mantuanus idem ſentit, quod cæteri, dum inquit.

——— coluber quando ore trilingui
Sibilat, & caput attollens in prælia ſurgit.

Ab aſſertis colligendum eſt ſibilare nil aliud eſſe quam ſibilum edere, quod de Serpentibus dicitur. Imò quandoque competit etiam hominibus, quando, ad aliquem deludendum, ſibilum emittunt. Sibilus enim eſt ſonus, qui compreſſis dentibus, & parùm diductis labijs ab hominibus formari ſolet. Verùm quia huiuſmodi ſonum Serpentes ſæpius emittunt; ideò ſibilus tanquam vox Serpentis propria celebratur. Hæc autem vox (ſibilus) in ſingulari numero maſculini generis, in numero autem multitudinis, maſculini, & neutri apud authores legitur. Deinde eſt vox æquiuoca cum ſibilus apud Poetas flatum venti deſignet. Scripſit enim Virgilius hunc in modum.

——— venientis ſibilus auſtri. Eclog. 5.

C Inſuper pro nomine etiam adiectiuo vſurpatur: etenim Virgilius interdum ora ſibila, nempè ſibilantia nominauit. Item apud Græcos συριγμὸς, vel συρισμὸς ſibilus exponitur: deinde hunc ſonum propriè homini, & poſtea Serpenti attribuunt. Verùm Apollonius ſermonem habens de Serpente cuſtode velleris aurei, ſic ſcribebat. ῥοίζει πελώριον, ideſt immenſum ſibilabat: quamuis ῥοιζεῖν in Græcorum ſcholis propriè ſtridorem edere ſignificet: attamen ab Homero interdum pro ſibilare vſurpatur. Lib. 1. Æneid. L. 10. Ilyad.

G R E S S V S.

SERPENTES conuoluendo ſemetipſos, & flexuoſis impulſibus incedere publicauit Galenus: cum nunquam, niſi morientes extendantur iuxta illud Virglij. L. 6. Anat. admin.

——— Serpens conuoluit lubrica terga. Lib. 1. Æneid.

D Immò ex Ariſtotele, eodem modo, quo in terra repant, in aquis etiam natare dicuntur. Non defuerũt, qui in hanc venerunt ſententiam, Serpentem antequam decepiſſet Euam, pedibus vſum fuiſſe: Ideò in ſacris litteris legitur. quòd Deus poſt hominis lapſum, dixit Serpenti, maledictus eris præ omni animali, & ſuper ventrem, ſeu pectus tuum gradieris quaſi prius vſum pedũ habuiſſet. Chryſoſtomus tamen animaduertit Serpentem etiam ante crimen Euæ pedibus caruiſſe, Deumq; poſt primorum parentum peccatum, iuſſiſſe Serpenti, vt impoſterum ſuper humum reperet; quia prius erecto corpore facultatem conueniendi Euam habuiſſet; quare meritò damnatus fuit, vt ſuper ſolum ſerperet. Hoc autem eſt conforme doctrinæ Ariſtotelis, qui ſcriptis mandauit naturam noluiſſe temerè Serpentẽ pedibus carere, quoniam id quod optimum eſt ſemper reſpicit, & pro ſubiecta ſibi materia operatur, ſaluti ſemper conſulens, & ſpeciebus conſeruandis proſpiciens. Præterea alia aſſignatur cauſa, propter quam anguibus pedes deſint nimirum, quia nullum eſt ſanguineum Lib. 3. Geneſ. In Lib. de inceſſu Anim.

animal,

Quare Serpentes aſymetri dicantur.

animal, quod pluribus quàm quatuor modis ſe moueat: vnde manifeſtum eſt ob longitudinem Serpentes eſſe enormes, atq; aſymetros: hac de re pedibus carere neceſſe fuit. Pluribus enim, quam quatuor pedibus incedere non potuiſſent; quoniam inter animalia exanguia recenſenda fuiſſent. Deinde ſi duos, aut quatuor habuiſſent pedes, quibus animalia ſanguinea gradiuntur, ob incommodam corporis longitudinem, aut omninò ſe mouere non potuiſſent, aut tardò admodum motu inceſſiſſent: quare ſatiùs fuit ad eorum cõſeruationem, vt quibuſdam corporis flexibus, veluti ſuperius fuit declaratum, mouerentur. Hinc clarum eſt angues per gyros, & flexiones melius gradi. Siquidem dum ſe volutant, vnam partem corporis flexionibus à terra eleuant, & aliam ſuper terram ponunt. Amplius contra naturam aliorum animalium, caput reliquo corpore quieſcente ad partem poſteriorem, ob vertebras cartilaginoſas, verrere poſſunt. Neq; hoc temerè fabricatũ eſt à natura: ſic enim ſuum corpus longum, & anguſtum in partem aduerſam reſpicientes melius tueri poſſunt. Itaq; angues coſtis, & ſquamarum nixibus reptant, quas à ſummo gutture ad imam aluum æquali ratione diſpoſitas habent. Squamis enim quaſi vnguibus, & coſtis quaſi cruribus innituntur. Hæ autem ſunt aſperæ, vt in vipera, cæcula, & Serpente Aeſculapij ſæpè obſeruauimus. Quocirca ſi accidat, vt in aliqua corporis parte coſta collidatur, illicò Serpens admodum languidus, & debilis in motu redditur; cum ictus ille ſpinam ſoluat, per quam corporis motus agebatur. Tandem D. Auguſtinus in Geneſim ſcribebat, Serpentes ideò carere pedibus, quia, cum ſint animalia maximo aſtu ad nocendum prædita, neceſſe fuit ipſos repere, ne eorum veſtigia audirentur. Apud Græcos etiam εἰλυσπᾶσθαι verbum eſt, quod de motu Serpentum, & vermium circũfertur, qui ſe ſe in arctum colligentes, & poſteriora attollentes progrediuntur. iuxta illud.

E

Quibus adminiculis gradiantur.

F

Cap. 3.

——— *tractu ſe colligit anguis.*

Nam in Græcorum ſcholis εἰλυσπάομαι exponitur voluendo trahor; qualis motus Serpentibus competere videtur. Veluti etiam ἕρπειν ſerpere, & κυλίειν volutare ad Serpentes attinere aſſerunt. Item σιγέρπης tacitus repens vertitur, & ad Serpentum genus ſpectare fatetur Hæſychius. Alioquin περισπειράω, quod verbum ſignificat in orbem circumdo, Serpentibus tantummodo competit, quando ſuis ſpiris aliquid circumdant. G

LOCVS.

CIRCA loca à Serpentibus frequentata, primò illa enumerabimus, in quibus minimè viuunt, deinde cuncta alia, tum calidiora, tum frigidiora ab illis habitata recenſebimus. Plinius in primis animaduertit Ebuſum omnium animalium nocentium eſſe expertem, neq; aliundè inuecta ſuſtinere. Angli etiam referunt in Hybernia nullum venenoſum animal inueniri, & Serpentes nauibus illuc allatos ſtatim interire. Immò terra ex Hybernia allata conſperſos continuò exanimari. Fluuius quoq; non longè à Lituania eſt, qui nocuos animantes non nutrit; immo ſi nauibus *Bugo* delatis angues adhęſerint, cum primum huius fluminis aquam attigerint, edito ſibilo aliò confugiunt, vt habetur in hiſtoria rerum Polonicarũ. Idem Sardiniæ accidere Solinus prodidit. Idem Gauleoni Lybiæ regioni Textor attribuit. Legimus etiam in hiſtoria Laponiæ, Serpentes ibi nõ gigni, neq; aliunde inuectos ibi viuere poſſe. In Creta nullos eſſe Serpẽtes, neq; alios nocuos animãtes Ariſtoteles, Plinius, & Solinus atteſtati ſunt. Bellonius tamen nonnullas Serpentũ ſpecies ſolum creter ſe colẽtes obſeruauit; neq; veneno turgẽtes eſſe arbitratus eſt, ſicuti poſtmodum experientia docuit: nam ab vno, quem perſequebatur demorſus in manu, nullum aliud incommodum niſi ſolam cicatricem ſenſit: hac de re Antiquorũ opinionem poſſumus tutari, qui nullũ noxium animal in prædicta inſula morari aſſeuerarunt. Britanniam quoq; anguibus carere tribus de cauſis aſtruit Cardanus. Primò, quia ob immenſum frigus ibi pauci generari poſsũt; ſecundò, quia illa regio optimè colitur; tertiò tandem, quoniam, qui geniti ſunt, exterminantur. Scaliger verò non iniuria prædictas rationes refutat; cum multa loca prædictis frigidiora, & cultiora Serpentum magnam copiam producant: id igitur na-

Tom. 1.

H

In Cornucop.

In lib. de ſubtil.

A turæ loci potius tribuendum eſſe exiſtimauit. Sicut de multis alijs locis ſuperius eſt ex-
arratum. Quid dicendum eſt de Paradiſo terreſtri, in quo Serpentem non verſari multi
autumant? Abdias agens de topographia Paradiſi deliciarũ, ſcripſit Serpentem huiuſ- *Lib. 7. hiſt.*
modi ſedem non colere, quoniam per ipſum Angelus inuidiam ſuam exercuit: pro- *Apoſt.*
pterea à Deo diris affectus pœnis in loco benedicto habitare nõ poteſt. Angelum enim
liuor occupauit, cum Dei imaginem in homine perpendiſſet: quamobrem inuidiam
concipiens vi angelica Serpentem ingreſſus ſuaſit vxori Adæ, vt vetitũ à Deo pomum
tutò comederet. Hactenus de locis à Serpentibus non frequentatis.

Modò ad enumerandas regiones à Serpentibus quotidie vexatas accedendum eſt.
Primùm loca meridiei obuerſa recenſebimus cum multi authores in locis calidioribus
peſtiferos produci Serpentes aſſeuerent. Omiſſa igitur inſula Colubraria, ſeu ophiuſa,
quam, ob Serpentum copiam Plinius inhabitabilem redditam fuiſſe aſtruit: nec non *Colubraria*
Melitæa Italiæ inſula Serpentum feraciſſima, vbi lapis, vel terra Gratia S. Pauli nun- *& ophiuſa.*
cupata, aduerſus venenum probatiſſima naſcitur; immò & Pharo olim Ægypti inſula,
B quæ ex Aeliano, multis, & varijs Serpentũm ſpeciebus ſcatebat. Reducere oportet ad
mentem Theſſaliam tanto anguium numero redundantem, vt, niſi à Ciconijs voraren-
tur, proculdubio incolas à ſuis ſedibus expellerent: quemadmodum accidit incolis
oppidi S. Viti in Gargano Apuliæ monte, quos, vt notat Leander in hiſtorijs, anguium
multitudo adegit aliò migrare. Addamus Arabiam, in qua Herodotus ſcribit innume- *Lib. 3.*
ros ferè Serpentes circa thuriferas arbores tanquam illarum cuſtodes verſari, qui poſt-
modum in Aepyptum volare dicuntur, vbi, niſi ab auibus Ibidibus extinguerentur,
totam Aepyptum diſſiparent: qua de cauſa à gente Aegyptia prædictis auibus ſummus
habetur honos. Neq; prætermittenda eſt Numidia ob Serpentum copiam memoran-
da, quorum morſibus venenoſis, atteſtante Ioanne Leone, multi quot annis mortui *Li. 1. de A-*
inueniuntur. In Æthiopia poſtea Serpentes numerari non poſſunt, nam ibi, vt nar- *frica.*
rat Pierius, inuicem in gyrum voluuntur, vt montis ſpeciem intuentibus repræſentent.
Inſuper totam Africam Serpentum adeò feracem Strabo, & Solinus prædicant, vt agri-
colæ araturi neceſſariò prǽaltas induant ocreas, alioquin lethales Serpentum ictus ef-
C fugere non poſſent: ideòq; ibi naſcitur planta Scorzonera vocata, authore Porta, cu- *Li. 6. Phyt*
ius vſus aduerſus Serpentes tantoperè commendatur. Deniq; Petrus Martyr, & Paulus *cap. 23.*
Venetus tot, & tam grandes in Indijs verſari Serpentes ſcribunt, vt aduenis maximum
timorem afferant. Cæterum aliqui arbitrantur in ſolis regionibus calidis Serpentes di-
uagari ob cõnatam iiſdem animalibus frigiditatem, tum etiam, quia calore magis mul-
tiplicari, & citius augeri credant. Verùm illa pars Europæ iuxta Septentrionem ſita, vt
memorat Olaus magnus, peſſimos nutrit Serpentes; licet quoad naturam veneni lan-
guidiores, quàm Africani eſſe ferantur. Propterea in huiuſmodi regione aquilonari,
ex eodem Olao magno, paſtores ab anguibus per campos, & ſyluas vagantibus maxi-
mam noxam quotidie reciperent, niſi opportunis remedijs muniti ſemper incederent.
Immò in parte etiam Septentrionali regni Indiæ vaſtum eſſe deſertum dicitur, in quo
infiniti ferè Serpentes ſtabulantur. Bohemia ſita cis mare Liuonicum, multitudinem,
& magnitudinem anguium producit, vt paſtores, ex Scaligero, cum illis perpetua
bella gerant. Geſnerus etiam recitat in montibus Heluetiæ maximos Serpentes à via-
D toribus quotidie conſpici. In Italia, & alijs etiam frigidioribus regionibus multos Ser-
pentes, ſed minus venenatos eſſe Cornelius Celſus tradit: idcircò addit Scaliger in
Lombardia, & agro Ferrarienſi varias Serpentum ſpecies inueniri.

Nunc loca peculiaria, quibus vt plurimùm Serpentes delectantur, recenſere debe-
mus, Greuinus anguium habitationes ſtatuit eſſe caulas, caſas ruſticas, cauernas, mon- *In L. de Ve-*
tes, & prata ſecus ſyluas cæduas collocata. Cælius Rhodiginus ſyluas odoriferas ab *nen.*
anguibus frequentari diuulgat. Quamuis plerumq; in montibus, & locis aridis liben- *Loca pecu-*
tiſſimè verſentur. Vnde Nicander in Theriacis pronunciat in monte Othry varia Ser- *liaria an-*
pentum genera vagari: Sed aduertendum eſt, quòd author per hunc Græciæ montem, *guium.*
reliquos omnes Serpentibus redundantes intelligere voluit; dum cecinit.

Præterea candens niue, & aſper vepribus Othrys
Ruſis reptilibus ſcatet, & caua vallis, & alta,
Ac rigida ſalebris rupes, nemoroſaq; ſaxa,
Qua ſitibundus, & haud vno apparere colore.

Viſus

Viſus ſeps habitat. E

Cauernæ quoq; ſunt plerumq; particulares angulum ſedes: quamobrem Ælianus circa paludem ſitam iuxta Epheſiam metropolim cauernam Serpentibus plenam inueniri narrat. Hic aliqui clementiam naturæ contemplantur, quæ loca deſerta Serpentibus habitanda aſſignauit, vt huiuſmodi beſtias venenatas ab humano genere, cuius eſt valdè ſtudioſa, ſegregaret. At Scaliger hoc non argumentum, ſed nugamentum eſſe exiſtimat: quandoquidem natura illas terrarum partes conſultò animalibus aſſignauit, quæ ad eorum conſeruationem conferre poſſent. *Terra Serpentibus grata.* Hac de cauſa terram tophaceam à Serpentibus maximè appeti multi aſſeuerant, quia & illam exedere, & in illa facilius latibula parare poſſunt, quare ad rem Vergilius ſic canebat.

L. 3. Georg.

Et tophus ſcaber, & nigris exeſa chelydris
Creta, negant alios aquè Serpentibus agros
Dulcem ferre cibum, & curuas præbere latebras.

Quamuis nõ ſemper in ſubterraneis locis ſuam conſtituãt habitationem, ſed interdum *L. 21. c. 29.* in cauatis arboribus ſtabulantur. Vnde Olaus Magnus mirum recitat ſpectaculum, F quod (licèt raro) in aquilone videtur: nam Serpentes in cauatis betulinæ arboris radicibus, hyeme cõmorantes ſuo afflatu talem ſecus radices excitant calorem, vt huius arboris folia aliàs decidua, durante bruma, proprio referta virore arborem exornent. *Betula vbi folia non deponat.* Quapropter incolæ regionis arcanorum naturæ ignari, hanc arborem folia non deponentem ſacram putant. Huic nõ multum diſſimile videtur ſcribere Solinus, quãdo narrauit in quadam Africæ gleba non ſine miraculo campis vndiq; aridis lucum quem- *In Polyhiſ. cap 40.* dam virere. Inter ſedes Serpentum peculiares recenſenda eſt aqua: nam Cadamuſtus pronunciauit multos Serpentes regni Senegæ vnà cum piſcibus in aquis natare: Et Plinius retulit ora Etymadis Serpentibus infeſtari, quos flumina illuc deportant. *Angues vbi aquis delectētur.* Immò, Solino teſte, ad Caſpias portas, æquinoctio verno accedẽte, Serpentes vndiq; per aquas confluunt.

VICTVS.

G

De cibis Serpentum authores longè diuerſa ſentire videntur. Primùm nonnulli verbis ſacræ paginæ nixi, terram, & puluerem cibaria Serpentum eſſe ſtatuunt. *cap. 3.* Siquidem in Geneſi, cum Serpens ad ſeducendos primos noſtros parentes, Diabolo organum ſe præbuiſſet; tunc Deus illi dixit: ſuper ventrem tuum gradieris, & puluerem comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Prætérquamquod apud Eſaiam habemus hæc verba. *Serpenti panis erit puluis.* Amplius apud Michæam hæc ſcripta leguntur. *Lingent* *cap. 65.* *puluerem, ſicut Serpens.* Propterea Serpentes terra, & præcipuè dulci gleba veſci non *cap. 8.* eſt negandum: dulcibus enim ſummoperè delectantur. Ideo Plinius Boam Serpentem lactis auidiſſimam eſſe prædicat. Nihilominus noſtri etiam agricolæ lactis amantiſſimos *Angues lactis amantes.* omnes Serpentes eſſe fatentur. Bellonius omni inſectorum genere Serpentes ali teſtificatur. Vnde Theophraſtus ſcripſit angues partem Africæ incolentes, in qua rariſſimè pluit, Onum in illis regionibus copioſè naſcẽtem comedere. Eſt enim ὄνος, ſiue ὀνίσκος, beſtiola quædam multipes coloris fuſci, & ſubcinericij, quæ contacta illicò in orbem H *Oniſci ſunt Serpentum cibus.* ſe conuoluit, latinis multipeda, & porcellio nominatur. Vitriacus in hiſtoria Orientis à Serpentibus illarum regionum piper album vorari tradit: ideoq; ſingulis annis inter ſe præliantes ſeſe mutuò perimunt. Aliquando Serpentes exiguo contenti cibo vitam degunt, quod optimè norunt circulatores, qui angues in capſulis ligneis modico furfure appoſito circumferunt. Etenim tempore hyemali penes ignem, vel ſub ceruicali, *Inedia anguibus cõueniens.* vel in æſtuario poſiti in pyxide perforata, vt facilè reſpirare poſſint, abſq; eſca ad tempus vſq; vernum vitam protrahunt. Nos in vaſculis Serpentes incluſos, ſpatio ſemeſtri, ſine cibo conſeruauimus. Immò Tarantulam viuam Roma in intermedio arundinis ad nos miſſam in ampulla vitrea, dies quinquaginta, ſine alimento retinuimus. Nec mi- *Tarantula viua Roma Bononiam delata.* randum eſt hæc animalia tamdiù ſine cibarijs viuere: quandoquidem Serpentes, & lacerti ſunt animantes multo phlegmate ſcatentes; & phlegma facilè in nutrimentum vertitur: eſt enim alimentum ſemicoctum, quod paulatim, iuxtà tempus opportunum, in ſanguinem tranſmutatur. Monſtrat id in anguibus quotidiana experiẽtia; etenim dum

horum

A horum pituita in alimentum vertitur, animal fit rugoſum, & extenuatur: ſicuti in ſcilla herba licet cõſpicari, quæ extra terram in aliquo ſuſpenſa cubiculo germinat, veluti reliqua cæparum genera, aduentante Vere, in hortis germinaſcunt. Id autem accidit, quoniam plurimum humoris viſcoſi poſſident, quo & radicem nutrire, nec non folia, & flores emittere poſſunt. Præſertim hoc præſtat pancratium, quod tribus annis continuis ſuſpenſum in Muſæo floruit: cum calor innatus in lentore ſuo facilè conſeruetur: quod niſi conſpicati fuiſſemus procul dubio nemini id narranti fidem adhibuiſſemus. Bellonius quoq; decem menſes abſq; cibis Serpentes viuere poſſe affirmat, dummodo paulum aquæ illis identidem præbeatur. Ideò Plinius non ſine ratione referebat nullũ Serpentem fame, aut ſiti interire. Nam Greuinus illis cõtingere aſſeuerat, quod in aliquibus mulieribus vſu venit, quæ, vt paulò ante dictũ fuit, cũ humore pituitoſo, & craſſo refertæ ſint, calorem naturalem imbecillũ, proportione tamen prædicto humori lento reſpondentem habent; hac de re ſine nutrimẽto diuturnam vitam ducũt.

Scilla, cur extra terrã folia, & flores edat.

Lib. 1. de Venen.

Alioquin Ariſtoteles docuit Serpentes eſſe animalia, quæ, data occaſione, voraci B tati ſuæ libenter indulgent: carnes enim, & herbas edunt, & deuorato aliquo animalculo, ab illoq; tota nutriente ſubſtantia extracta, reliquum per ſeceſſum detrudunt. Sed totum oppoſitum præſtant aranei, qui capti alicuius animalis ſuccum totum foris hauriunt. Idem Ariſtoteles Serpentinum deuorandi modum aſſignat, dum inquit Serpentem ex longo breuiſſimum, & ex tereti latiſſimum fieri, vt quod deglutitum eſt, extento corpore melius in ventrem dilabatur: nam gulam habent tenuem, & longam, ideoq; in deglutiendo valdè laborarent, niſi ſemetipſos multifariam contorquerent. Epheſius opinatus eſt philoſophum, per hæc verba, modum, quo oua deglutiuntur à Serpentibus declaraſſe; quam ſententiam explodit Sueſſanus; cum oua à Serpentibus, fractis corticibus, ſorberi compertum ſit. Attamen alij certo certius eſſe tradunt oua cum putamine à Serpentibus deglutiri, ſi tamen fauces ſint capaces; deinde ab ipſis in ſemet cõuolutis intra corpus frãgi, & cortices per partes infernas expelli; quando verò Serpentis ætas eſt tenella, & fauces adhuc ſunt anguſtæ, tunc oua apprehenſa orbe ſpiræ ita vehementer illa perſtringunt, vt fracto putamine, liquorem oui hauri C re poſſint. Non igitur à veritate recedit Olaus Magnus, qui Serpentes omniuoros eſſe conſtituebat: cum æſtate herbas, carnes, animalia, aliaq; huius generis edant, nec non lac, vinum, & aquam bibant; deinde hyeme pro cibis ſomno vtantur. Immò ex Plinio, auibus deuoratis plumas, & oſſa euomunt. Etenim aues, & potiſſimum auium pullos in nidis adhuc degentes libenter ſectantur. Ad rem Aloyſius Cadamuſtus verba faciens de quantitate Pſittacorum regni Senegæ, narrabat illas aues tali ſolertia, & ingenio in nidificando eſſe refertas, vt excelſiſſimam quærant arborem ſurculos tenues habentem, quorum extremitati nidum inſtar pilæ rotundum, relicto tamen anguſto foramine, mira induſtria fabricatum ſuſpendunt; idq; præſtant, vt Serpentum fallant dolos, qui nidum penſilem tenuiſſimo ramuſculo adhærentem mole corporea grauati petere non audent.

Lib. 10. de hiſt. Anim. cap. 4.

Opinio Ariſtotelis circa cibum Serpentũ.

Oua quomodo ab anguibus vorentur.

Lib. 21. cap. 29.

Serpentes omniuori ad mentem Olai Magni.

Quoad potum horum animalium, notandum eſt ipſa exiguo bibendi deſiderio teneri, quemadmodum, & reliqua animantia, quibus natura fungoſum pulmonem largita eſt. Serpentes tamen, ex Ariſtotele, vini ſunt incontinentes: quare multi vino in fictilibus circa ſepes appoſito, viperas venati ſunt, nam ebriæ nullo negocio capiuntur, vt D inferius ſuo loco exponetur. Mercurialis addit non ſolum viperas, ſed etiam omnes Serpentes vino delectari: quamobrem monet cauendum eſſe, ne huiuſmodi animantes ingrediantur vaſa, in quibus vinum ſeruatur, quia & illud bibũt, & reliquum venenãt.

In lib. Nanig. cap. 30.

PHYSIOGNOMONICA.

Potus Serpentum.

ANIMANTIVM alias eſſe perfidas, & inſidioſas, vt Serpentes vehementer verum, & indubitatum eſſe exiſtimamus. Quare Adamantius ad aures Ariſtotelis ſcribebat, quòd homines paruis genis à natura donati, vti ſunt angues, ſemper fucum faciunt, aliosq; à veritate depellere conantur. His addebat Gulielmus Gratarola naturam oris, & menti animalium contemplans, homines paruũ mentum habentes vi-

Lib. 8. de hiſt. Anim. cap. 4.

In opuſc. Phyſ. cap. 14.

can-

tandos eſſe; quoniam hi præter cętera immites ſunt, & apud amicos ſemper aliquid fingentes, hypocriſim libenter amplectuntur: propterea ad Serpentes mento prorſus careentes referendi ſunt. Amplius idem author de oculorum indicijs verba faciens ſcriptum reliquit, quòd oculi referti guttulis rubicundis, non tamen rotundis, ſed quadratis, & inſtar ignis micantibus intrinſecus, nec non inferiùs; deinde ſi aliæ poſt ipſas ſint pallidæ, & aliæ glauceſcentes, cũ circulis forinſecus pupillas claudentibus ſanguinolentis, & palpebræ, & pupillę moueantur, denotant animũ atrocem vltra mentis cogitationem, nec non ſanguinem domeſticorum libenter effundentem, omnia nefanda perpetrantem, & dolis, vaniſſimiſq; commentis omnia peruertentem. Tales autem fuiſſe oculos Ezelini tyranni authores pronuntiant. Sed aduertendum eſt, quòd huiuſmodi guttulæ, in oculis obſeruatæ, & obſeruandæ, quantò fuerint rubicundiores, eò maiorem iram, & magis facinoroſum ſcelus atteſtantur: nam minores, & obſcuriores, prædicta nefanda minuunt quidem, ſed non tollunt. Id totum in oculis Serpentum manifeſtum eſſe arbitramur. E

Animi atrocis ſigna.

F

ANTIPATHIA.

CVM hominibus, multis brutis, varijs plantis, & etiam cum rebus inanimatis Serpentes inimicitias gerere non eſt dubitandum. In primis homini pertinacem Serpens ſe ſe exhibet inimicum, & viciſſim homo tali conſpecto animali ſtatim perhorreſcit, & mulier vtero gerens facilè abortit. Hoc inde natum eſſe multi authores exiſtimãt, quoniam, in mundi primordio, Deus alloquens Serpentem dixit. *Ponam inimicitiam inter te, & mulierem, & inter ſemen tuum, & ſemen eius, ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius.* Hinc colligendum eſt inter homines, & Serpentes hoſtile ſemper odium eſſe futurum. Et quamuis aliqui ſcripſerint Serpentem interdum in hominum delicijs fuiſſe; hoc inter prodigia alij recenſendum eſſe autumant. Plinius narrat Serpentes non ab homine, ſed ab hominis, & præcipuè ieiuni ſaliua, tanquam ab aqua feruenti, abhorrere; quoniam hæc ſi fauces anguium intrauerit, illicò perire dicuntur. Vnde Lucretius ad rem canebat. G

Lib. Geneſ. cap. 3.

Saliua hominis anguibus inimica.

Eſt vtiq; vt Serpens hominis contacta ſaliuis
Diſperit, ac ſe ſe mandendo conficit ipſa.

Philoſophi perſcrutantur, cur Serpens ieiuni hominis ſputo necari poſſit; & tandem in hanc veniunt ſententiam id fieri, ob ſingularem inter vtrumq; antipathiam, ſiquidem Serpens frigidæ, & ſiccæ eſt tẽperaturæ, homo autem calido, & humido temperamento eſt prędicus Iſidorus promulgat hominem tantũmodo nudum à Serpente timeri (quod Olaus magnus in pueritia ſibi accidiſſe ſcribit) idq; inde oriri refert, quia Serpens hominis imperium ſupra cuncta animantia teſtatur, dum eum veluti Dominum veneratur; quoniam in Paradiſo terreſtri, ante lapſum primorum parentum illum nudum nouit. Hactenus de homine in genere. Modò ad particulares homines, & populos deſcendere oportet, qui à Serpentibus priuatis odijs diſſident. Ælianus narrat angues à Troglodytis abhorrere, quoniam horũ natio eos comedat, & conſumat. In Syria, ex Plinio, circa Euphratis ripas, Syri dormientes à Serpentibus non vexantur: qua de re à Syris non enecantur: cæteris verò cuiuſcumq; generis infeſtiſſimi ſunt. Pariter in Tirynthe angues parui ex humo naſcuntur, qui indigenis innoxij, aduenas autem interimere dicuntur. Item Crates Pergamenus in Helleſponto circa Parium, genus hominum fuiſſe ſcribit, quos ophiogenes nempè anguigenas vocat: hi ob cognationem quamdam cum Serpentibus, vel potius ob peculiarem antipathiam, Serpentum ictus ſolo tactu ſanare, & manu ſuper patientem impoſita, venena à corporibus extrahere dicebantur. Varro aliquos etiam ibi verſari ſcribit, quorum ſaliua ictibus Serpentum medetur. Huius gentis authorem, vt notat Æneas Syluius, heroem quemdam fuiſſe ex Serpente immutatum fabuloſa tradidit Antiquitas, addiditq; hanc vim apud illam nationem aliquandiu manſiſſe: quemadmodum in Calabria, fama eſt, de illis, qui ex progenie D. Pauli cognominantur: nam & hos Serpentum morſibus mederi affirmant. Similis gens in Africa Pſyllorum fuit, à Pſyllo Rege nuncupata, cui teter quidam odor H

Lib. 12. Orig. cap. 4

Homo nudus Serpẽti inuiſus.

Syri populi à Serpentibus nõ læduntur.

Saliua humana ictibus Serpentum medetur.

ingeni-

A ingenitus eſt, teſte Plinio, quo quaſi peſtiſero nidore Serpentes obſtupefacti fugantur: hac de cauſa illis gentibus nocere non poſſunt. Propterea apud ipſos peruulgati moris eſt infantes nupertimè natos ſæuiſſimis obijcere Serpentibus, ſicq; coniugum pudicitiam experiri: nam anguibus non refugientibus vxores tanquam adulteras damnabant. Item ſimile genus hominum, nempè Marſorum hodie viuit in Italia, vt refert Plinius, quos à filio Circes ortos eſſe; ideoq; ijs ob ſingularem antipathiã vim naturalem aduerſus Serpentes ineſſe tradunt. Strabo id confirmare videtur, dum inquit. Quemadmodũ Tintyritę contra Crocodilos naturalem quãdam facultatem poſſident, ita populi Pſylli, & Marſi innatam quamdam virtutem aduerſus Serpentes participãt.

Angues cur Pſyllis populis non noceant.

Lib. 8. cap. 25.

Præterea Serpentes multis auibus ſe exhibent inimicos: Primitusq; cum Aquila grauem offenſiuum acerbitatem habent. Quamobrem Aquilæ œtitem lapidem in nidum deferre ſolent, ne illis Serpentes appropinquare poſſint. Præterquam quod ex Paulo Veneto, quoddam Aquilarum genus in montibus regni Morfili verſantium anguibus veſcitur. Sed quandoq; Serpentes ab Aquilis apprehenſi in aere multiplici caudæ nexu alas auis ligant, & adeò eas implicant, vt, teſtibus Plinio, & Alberto, ambo in
B terram neceſſariò cadant. De hoc locutus eſt Virgilius cum cecinit.

Marſi, & Pſilli populi cur à Serpẽtibus non attingantur.

Atq; volans altè raptum cum fulua Draconem
Fert Aquila, implicuitq; pedes, atq; vnguibus hæſit.
Saucius at Serpens ſinuoſa volumina verſat,
Arrectiſq; horret ſquamis, & ſibilat ore.

Lib. 11. Aeneid.

Cæterùm animaduertendum eſt, quod non omnis aquila id præſtat, ſed tantum genus quoddam paruum, quòd venatur quemdam Serpentem, qui draco generali vocabulo nominatur. Aelianus de horum animalium pugna curioſam recitat hiſtoriam. Inquit enim, quod ruſtici quidam frumentum in area perticis excutientes, & ardenti oppreſſi ſiti, vnum ex ſuis, vt de proximo fonte hauriret aquam, miſerunt. Is altera manu falcem meſſoriam, altera ſitulam geſtans, & ad fontem perueniens, Aquilam à Serpentis ſpiris arctiſſimè complicatam offendit, obſeruãſq; periculum impendens ſtrangulationis Aquilæ, Serpentem falce diſſecuit, & Aquilam à vinculis anguineis, à quibus ſe ex-
C tricare non poterat, liberauit. Quomodo autem Aquila liberatori ſuo gratiã retulerit in primo Ornithologiæ libro explicatum fuiſſe opinamur. Deinde angues odio Pauonis exardeſcunt, cum, ex Authore de natura rerum, pauo clamore ſuo Serpentes perterrefaciat, & cuncta animalia venenata depellat: non enim facilè propè habitare audent, vbi vox pauonis frequẽtiſſimè auditur. Immò à Cycnis etiam diſſentire multi volunt; cum hæc verba proferat Auicennas: Qui noctu præſertim dormiens à venenatis animalibus ſibi metuit, domi cycnos, pauones, & grues nutriat. Bellunenſis tamen pro cycnis ciconias reponit. Vtcumq; ſit, hoc omnibus eſt manifeſtum, vtriq; aui Serpentem eſſe inimicũ: propterea Solinus Ciconias in Theſſalia maximè immanes prædicat, quia Serpentes interimant. De his Iuuenalis cecinit hunc in modum.

Lib. 7. cap. 37.

Aquila Serpenti inimica.

Pauo, Cycnus, & ciconia anguibus inuiſa.

—— Serpente ciconia pullos
Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta.

Viciſſim Serpentes ciconiarum collum ſæpè implicant, atq; illas ſuffocant. Idcircò narrat Oppianus Serpentes pullis ciconiarum ſæpius inſidiari, & olim in Italia accidiſ-
D ſe, vt fœtura ciconiæ tribus annis continuis à Serpentibus deuorata fuerit. Prædictis addamus accipitres; qui venenatis beſtijs ſummoperè aduerſantur. Vultures etiam contra Serpentes acertimè prelianter, ſed vultures nigri minus roboris habere dicuntur. Serpentes quoq; ibidem auem oderunt, quoniam ab ipſa deuorentur: Hinc Ægyptij auem hanc ſacram eſſe ſtatuerunt. Ad rem Iuuenalis ſic canit.

Accipitres, & vultures anguium hoſtes.

—— qualia demens
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc, illa pauet ſaturam Serpentibus Ibim.

Satyr. 15.

Gallus, & gallinæ à Serpentibus odio habẽtur, quia gallus cum illis dimicat, & gallinæ eos vorant. Quare non eſt mirum ſi Rondeletius vir fide dignus tradiderit ſe aliquando edíſſe gallinas, in quarum ingluuie Serpentes reperti fuerunt. Tandem hirundines, & angues priuatis diſſident odijs, quoniam, ex Oppiano, Serpens hirundinum nidis inſidias tendit, & earum pullos ſæpè deglutit.

Lib. 5 de Piſc.

Si deſcendamus ad quadrupedes animantes ſe ſe offerunt Elephanti, quorum ſpi-

Elephanti cum anguibus bellum.

ritus, Ceruorum ritu, Serpentes a caverniſeuocat. Vnde ſuffitus ex aliqua parte ele- E phanti paratus Serpentes ſugare perhibetur. Quamuis Diodorus Siculus ſcribat, quòd Serpentes, viſo Elephanto, oculis inſtar fulgoris micantibus, viſionem eius adeò obumbrant, vt ad terram neceſſariò cadat. Sed hæc ad hiſtoriam Draconum ſpectare videntur, de quibus ſuo loco verba fient. Referunt etiam Serpentes odorem leopardi vitare, quare ſi hoc à veritate non eſt alienum, pellis leopardi aduerſus Serpentes deferri poſſet. Quid plura? Cerui Dorcades, & Serpentes odio graui ſe inuicem proſequuntur;

Cerui, & Serpentis odium.

quoniam, teſte Nicandro, tam Cerui, quã Dorcades anguibus veſcantur: ideòq; Serpentes, conſpectis Ceruis, ſtatim ad cauernas ſe conferunt. At Cerui narium halitu, quaſi ſympathica quadam virtute illos foras extrahũt. Licèt alij ſcribant ob antipathiã id accidere; nam angues, Ceruorum flatu percepto, foras exeuntes alio iter vertere

Quomodo Serpentes à Ceruo de cauerna extrahatur.

conantur; qui interim à Ceruis intercepti non in gratiam alimenti, ſed potius medicamenti comeduntur. Quandoquidem Etymologus, & Varinus tradunt Ceruos ſæpè numerò verminatione laborare; ideòq; ſæpè ſæpius torminibus ventris vexati Serpentes quærunt, cornu ad lapides affricato, & nidore excitato, vt à latibulis exeant; qui- F bus voratis à vermibus libetentur. Plinius prodit, quod Ceruus ſenectute grauatus, proprio ſpiritu angues è latibulis euocatos comedit, & hac ratione ſenectutem leuare conatur. Id autem veritati non eſſe conſonum arbitratur Albertus: quamuis nullibi (quod ſciamus) hoc apud Plinium legatur. Ideò Simeon Sethi admonet intereſſe eorum, qui ceruos venantur, vt tempore æſtiuo ab eorum eſu caueant, quia tunc temporis anguibus veſcuntur. Tradit quidem Iſidorus, quod Cerui ſtatim atq; ægritudine aliqua premuntur, latebras anguium inquirũt, illiſq; ſpiritu narium attractis, & ſuperata vi eorum venenata, pro pabulo vtuntur, vt priſtinæ ſanitati quamprimum reſtituantur. In gloſſa ad pſalmum quadrageſimum primum, qui incipit. *Quemadmodum deſiderat Ceruus fontes aquarum*. Legitur, quòd Ceruus ſenio grauatus, Serpentes naribus haurit: vnde veneno æſtuans fontem ad bibendum ardentiſſimè deſiderat, & poſt potionem pilos, & cornua deponit. Vincentius Belluacenſis Serpentes tantum pro pabulo Ceruis concedit, vt caligini oculorum medeantur. Alij Ceruorum duplex

Ceruorum duplex genus.

aſſignant genus, alterum, quod euocatos à cryptis Serpentes vorat, deinde veneno G turgidum pilos mutat, & cornua abiſcit, & poſtmodum aquam hauriens, & euomens liberatur: alterum inuentos Serpentes enecat, poſtea ad montes, pabuli gratia, ſe recipit. Gillius ex Oppiano in Libycis finibus magnam Serpentum quantitatem verſari promulgat, qui Ceruum humi iacentem inuadere non pertimeſcunt, & interdum

Serpentes audent Ceruũ aggredi.

alij caput, alij collum, alij ventrem, & deinceps reliquas corporis partes mordicus apprehendunt: tunc Ceruus à terra ſurgens alios dentibus diſſecat, alios pedibus conterit, & tandem fluuium Inquirit, vt reliqui Serpentes ab eius pelle dependentes excidant, & cicatrices quamprimum obducantur. An verò natium ſpiritu Ceruus Serpentes à cauernis attrahat, quemadmodum magnes ferrum, & ſuccinum paleas,

Quomodo Serpentes flatu Cerui de cauerna educantur.

hoc non eſſe credendum multi autumant. Immò potius debemus adſtipulari ſententiæ Oribaſij, qui ſcriptum reliquit Serpentes à Ceruo attrahi non flatu latibulum implente, ſed potius aerem cauernæ, quoad fieri poteſt exhauriente, itaut Serpens egredientem ſequatur aerem, non ſecus ac vinum, vel aqua, attracto aere, per fiſtulam aſcendit. Sed de hoc plura in hiſtoria Cerui videnda ſunt. Præter hæc, ex verbis Ari- H ſtotelis, ſues Serpentibus maximè inuiſi eſſe tradũtur, dum angues inuentos edunt: qua

Suũ & Serpentis pugna.

de re Blondus hiſtoricus narrat in ſyluis Plumbinenſibus anguem immenſæ magnitudinis olim apparuiſſe, qui non modò homines, ſed cæteras quoq; beſtias interimens abſumebat: quapropter incolæ non mediocri formidine capti, tandem mille ſcrofas congregarunt, quas Serpens cõſpicatus inuadens, ab illis deniq; extinctus eſt cum aliter ſuperari non potuerit, ſicq; ſuum ope, ager Plumbinenſis à periculo formidoloſi

In Lib. de Piſc.

Echini terreſtris, & anguis bellum.

Serpentis euaſit. Inſuper echinus terreſtris Serpenti admodum eſt inuiſus, vt meminit Oppianus, quoniam illum latibulantem, & in orbem conuolutum fruſtra mordet, & quò magis eum ſpiris circũdando premit, eò magis vulneratur. Ichneumon etiam & Serpens inter ſe præliantur; idcircò, ex Oro Apolline, Aegyptij hominem debilem ſignificaturi Ichneumonẽ pingebant; quandoquidem hoc animal non prius Serpentum pugnam aggreditur, quàm cæteros ſuæ ſpeciei ad certamen conuocauerit. Brumali

In Li. Hierogl.

etiam tempore, authore Cælio Rhodigino, Serpens languidior redditus à foricibus in

latebra

A latebra infeſtatur, cum alio tempore ſorices à Serpentibus maxima afficiantur noxa. Teſtudo etiam cum Serpente depugnat: ideò, iuxta Plinij ſententiam, nunquam Serpentem inuadit, priuſquam herbam cunilam deguſtauerit: quemadmodum muſtela rutam comedit, antequam pugnam Serpentum adoriatur: inuicem enim hæ duæ beſtiæ ſibimet aduerſantur, vt voluit Ariſtoteles, quoniam iiſdem cibis veſcantur: ambæ enim in latebris, & circa habitationes mures venantur, hac de cauſa muſtelarum cinere aduerſus venenum Serpentis multi adhibent. Idem odium contra Serpentes exercet cattus, qui, ex Alberto, eos, & bufones interficit, ſed eos non comedit; immo ab illorum veneno læderetur, niſi felis ſtatim aquam ſuperbiberet. Lacerta quoq; naturali inſtinctu, maximo amore hominem, & viciſſim odio pluſquam Vatiniano Serpentem inſectatur: ideò Eraſmus pulcherrimam hiſtoriam de pugna lacertæ, & Serpentis recitat. Item Chamæleonti inimicum ſe præſtat Serpens: etenim, ad mentem Æliani, Chamæleon viſo angue latam arripit feſtucam, qua tanquam clypeo ab hoſte Serpentino ſe tuetur. Tandem cæteri Serpentes à baſiliſco ſummopere abhorrent: cum eius tantùm B ſibilo audito exanimentur.

Teſtudinũ muriũ, & Serpentum inimicitia.

Remedium contra Serpentes.

Felis & anguis odiũ.

In Dialog. de Amicit.

Chamaleõtis, & Serpẽtis inimicitia

Si conuertamus ſermonem ad animalia exanguia; in horũ multis hoſtilem animum contra Serpentes inueniemus. Ariſtoteles docet locuſtam cum Serpente præliari; quædam enim locuſtæ ſpecies ab impugnandis Serpẽtibus ophiomachus nuncupatur. Vnde quidam agriculæ memorandam locuſtæ de Serpente victoriam obſeruarũt: illa enim Serpentis guttur apprehendens, abſq; vllo certamine, beſtiam venenatam extinxit. Hoc admiratione dignum eſt, quòd beſtia fortiſſima, & aſtuta ab imbecilla, & fatua ſuperari potuerit. Ex his fortè intelligendus eſt Albertus, qui ſcripſit inueniri vermem *Opimatum* dictum cum Serpente non viribus, ſed audacia dimicantem, illius enim adhæret gutturi, ita ut inde minimè auelli poſſit, donec Serpens pororſus extinctus fuerit. Ibidem etiam memorat alium vermem, quem ſpoliatorem colubri appellauit. Aelianus idem accidere cancris Serpentum inimicis tradit: nam Serpentes à vaſta cauerna iuxta Epheſiam metropolim egredientes ad proximam vſq; paludem ſerpunt, deinde tranando ad oppoſitam ripam peruenire conantur: interim in aqua à cancrorum for- C cipibus comprehenſi interimuntur. Tandem, ex Plinio, aranei acerbiſſimum in ſe Serpentum odium concitant, dum librantes ſe filo in caput eorum ad opacam arboris vmbram iacentium, eos tali noxa afficiunt, vt vertiginoſo affectu correpti diù rotentur, & tandem pereant. Ad finem Veſpæ Serpentum inimicæ pronunciandæ ſunt: nam authore Vincentio, in ſpeculo naturali, Serpentibus ſæpè veſcuntur, quo alimento imbutæ mortiferos ictus imprimere ſolent.

Locuſta ſpecies cũ Serpente pugnat.

Lib. 26. de Anim.

Vbi Serpentes à cancris interimantur.

Aranei & anguis antipathia.

His adnotatis de animalibus, ad arbores, & plantas Serpentibus inuiſas ſermo eſt conuertendus. Albertus memorat arborem quamdam in partibus Aſiæ creſcentem Hyperdoxin vocatam, cuius ſuaui fructu columbæ regionis delectantur: verſantur autem ibi Serpentes columbis valdè moleſti, ſed prædictæ arboris odorem, & vmbram non ſuſtinent: quamobrem columbæ in hac arbore, & refugium, & pabulum tutum inueniunt. Eadem antipathia inter Serpentes, & fraxinum celebratur: itaut ne matutinas quidem, veſpertinasvè vmbras etiam longiſſimas huius arboris Serpens attingat. Ideò ob naturæ benignitatem fraxinus, priuſquam angues à latebris D prodeant, florere incipit, & folia non deponit, niſi poſtquam Serpentes ad hybernas habitationes reuerſi fuerint. Callimachus etiam, referente Aeliano, arborẽ in ſolo Trachinio naſcentem Smilum nominat, cui appropinquãtes angues pereũt, quę arbor niſi ſit fraxinus, ab ea ſaltem valdè non diſcrepare videtur. Eamdem antipathiam inter anguem, & quercum collocant: nam Conſtantinus in Geoponicis, quernis iniectis folijs Serpentem interire autumat. Scribit etiam Ariſtoteles odorem floreſcentis vuæ Serpentes auerſari, propterea eo tempore nullus Serpens in vitibus inuenitur. Amplius herbæ innumeræ recenſeri poſſunt, quas Serpentes, ob antiphatiam, deteſtantur. Cardanus meminit trifolij, ſub quo Serpentem, vel aliud venenatum animal latere, vel habitare non eſt compertum; quia hæc herba illis exitio ſit. Draconteam, & Anchuſam, aſſentientibus Dioſcoride, & Arnoldo, angues abominantur, quia huiuſmodi herbis necantur. A betonica faciem auertunt, quoniam in huius herbæ circulo incluſi exire non audent, ſed potius, ad mentem Plinij, ſemetipſos flagellando perimunt. Capparim inuiſam anguibus prædicat Auicennas, cũ Serpentes, & vermes in inteſtinis

Lib. 20. cap. 14.

Fraxini, & Serpentis antipathia

Arbor fraxino congener.

Quercus, & vitis.

Alia planta Serpentibus inimica.

Betonica.

Capparis.

 ſtabu-

Allium. *Ruta libyca.* *Planta ſerēda circa domum ad arcēdos angues.* *In Geoponicis. Lib. 9. c. 7.* *Enula cur Heleniam dicta.*

ſtabulantes interficiat. Odor allij Serpentes deterret: ideò ruſtici vaſa lactis, ſucco alliorum circumlinunt, ne Serpentes lactis auidiſſimi irrepant. E Ruta, & præſertim libyca, quoniam ſicciſſima eſt, Serpentibus aduerſatur: nam eius odor efficit, vt ſtatim animo deficiant. Omittimus conſultò abſynthium, artemiſiam, abrotonum, libanotidem, & herbas huius generis, quas ob antipathiam Florentinus circa habitationes plantādas eſſe iubet, ne ad eas Serpentes accedere audeant. His addamus nepetam, & viticem, quarum folijs, ex Aeliano, mulieres Atticæ in Athenienſium Theſmophorijs cubilia ſubſternebant, ne Serpentes illuc intrare poſſent. Addit etiam Aelianus Enulam, helenium nuncupatam: ſiquidem tradunt Ægyptij Polydamnam vxorem Thoridis Ægypti Regis miſericordia motam, in Pharum Helenam expoſuiſſe, eiq; donauiſſe herbam, cuius odorem tantùm, dum Serpentes paſſim vagantes percipiunt, illicò ad cauernas ſe ſe conferunt. Helena igitur herbam terræ commiſſam Serpentibus contrariam celebrauit: vnde poſtea rerū naturalium periti enulam helenium nuncuparunt. Plutarchus ſelenen herbam in monte Apræſaneo naſcentem diuulgat, cuius ſpuma paſtores liniūtur, vt nullam Serpentum illic errantium iniuriam patiantur. Denìq; Plinius cherionarcam aliam, quàm magicam in noſtro orbe naſcentem, fruticoſam, folijs ſubuiridibus, & flore roſeo extollit; F quoniam ob antipathiam anguibus inuiſa celebretur. Inter res inanimatas Serpentes oderunt ignem, non ſolum quia eorum viſionem hebetet, vt voluit Cardanus, ſed etiam quia veneno aduerſatur, illud enim abſumit: cum omnia elementa, præter ignem, veneno infici poſſe compertum ſit.

Lib. 7. de variet. rer. cap. 29.

SYMPATHIA.

Sympathia Marſorum, & Serpentum.

QVEMADMODVM paulò ante antipathia Serpentum cum animalibus, & plantis expoſita fuit: ſimiliter hoc in loco ſympathia eſt explicanda: quandoquidem multi authores tantam ſympathiam, & ſimilitudinem inter angues, & Marſos populos collocarunt, vt eis Serpentes nocere non poſſe aſſeuerauerint. Ideò Baptiſta Mantuanus ſic G canebat.

—— maior tua gloria Marſis,
Quos impunè ferunt nigros tractare Colubros:

Id autem falſum eſſe proculdubiò credendum eſt, ſiquidem Marſi cæteris hominibus nocerent. Hodie etiam multi impoſtores, & circumforanei in varijs Vrbium plateis plebeculam decipiunt dicentes, Marſorum ritu, vim contra Serpentes poſſidere, & vinum, in quod ipſi inſpuerint, plebi propinant, atq; hoc potu virtutem aduerſus Serpentes illis cōmunicari prædicant, quæ nullo adueniente tempore deleatur. Plinius maiorem

Sympathia Serpentum inter ſe.

concordiam, & amicitiam inter Serpentes, quam inter homines reponit, quia Serpētes à Serpentibus non mordeantur, & innumeri in latibulis ſimul conglobati, & amicè viuentes aliquando à ruſticis inueniantur. Amplius illis ineſt perpetua cū anguillis neceſſitudo: proptereaquod ad rem, Geſnerus conſideratione dignam narrat hiſtoriam. Quidam enim cum eſſet puer anguillam magnam fiſcella incluſam in quemdam locum deferens per ſyluam tranſire cogebatur, in qua anguillam ſibilaſſe retulit, & illicò aliquot Serpentes ſibilo excitatos accurriſſe: H quare puer, horrido perterrefactus ſpectaculo, ciſtula depoſita, aufugit: Cum verò paulò poſt reuerteretur, vt fiſcellam recuperaret, anguillam non inuenit. An verò ſibilent anguillæ dubitandū eſt; quoniam piſces muti ſunt. Fortaſſis qui deferebat anguillā ſibilantes Serpentes audiuit, ideòq; fiſcellam deponens terga dedit. Inſuper Ariſtoteles vulpes, & Serpentes amicos minimè fucatos eſſe decreuit: cum ambo in cryptis communem vitam degant. Ponzettus etiam mures, & Serpentes magna neceſſitudine coniunctos facit, dum ſimul interdùm colludere ſtatuit, ſed proculdubiò hic author de Serpentibus mures non venantibus verba facit.

Anguillæ, & Serpentum hiſtoria.

Felis, & Serpentis amicitia.

Aliquando etiam Serpentibus fuit cum cattis amicitia non vulgaris, vt relatum fuit in hiſtoria felis, de monachis quibuſdam ægrotantibus, nec infirmæ valetudinis cauſa intelligi poterat; cum tandem ruſticus operarius felem monaſterij in dies cum Serpente colludentem obſeruauit. Non erat autem læthale huiuſmodi venenum, quoniam lætitia Serpentis cum catto, ludi gratia dimicantis, venenatam vim reprimebat.

A Si de ſympathia anguium, & herbarum ſermo habeatur. Plinius in primis miratur
honorem, qui hederæ ab Antiquis haberi ſolebat; cum Serpentes illa tantoperè dele-
ctentur. Amplius cum fœniculo Serpentes maximum habent conſenſum: nam ipſo
deguſtato, ad mentem Plinij, ſenectutem faciliùs exuunt. Immò eius ſucco oculorum
aciem, ex Textore, priſtinam acquirunt viſionem, quam in latibulis tota hyeme de-
gentes ferè amiſerant. Ideòq; Porta aſtruit homines didiciſſe à Serpentibus, ſucco fœ- *Lib. 1.*
niculi oculorum caliginem depellere. Verum modo hoc fœniculum fit illud, quod ab *Mag. nat.*
hominibus editur, Authores ſibi inuicem repugnant: etenim Mercurialis fuit huius
opinionis illud fœniculum, cui Serpentes oculos affricant, eſſe illud genus, quod Flo- *Herba an-*
rentini baccatum cognominant, idque pro veneno reputant. Hinc tamen non fit, vt *guibus ami-*
hoc fœniculum vermiculans ſit ab alio diuerſa ſpecies, nam, ablato verme venenoſo, *ca.*
eſt edule: ideòq; Florentini baccatum vocant ob vermem in illo genitum, quem ipſi *Lib. 1. de*
lingua vernacula baccum dicunt, & ablato verme, nempè bacco, omni carere veneno *morb. Ve-*
exiſtimant. Tandem ſcribunt nonnulli tantam ſympathiam inter Serpentes, & ſabi- *nen.*
B nam eſſe, vt ferè ſemper circa hanc plantam obuerſantes inueniantur.

CAPIENDI, FVGANDI, ET NECANDI RATIO.

TECHNÆ variæ in præſentis examinandæ ſunt, quas pro captura, &
deſtructione Serpentum homines excogitarunt. Plinius anguem ſub-
intrantem cauernam ſiniſtra manu apprehendendum eſſe docet, quia
facilimè per caudam extrahetur: alioquin dextra non poterit auferri;
non enim cedit trahenti, ſed fugiens elabitur, aut abrumpitur. Hodie
Agyrtæ innumeros angues quodam baculo fiſſo, vel pyragra appre- *Quomodo*
hendunt, & in vas aliquod deferunt, deinde veſiculas circa dentes veneno refertas *Circulato-*
C forcipibus diſrumpunt, ſicque illos impunè tractant: vel ſtatim captos ſaliua perfun- *res facilè*
dunt, cuius contactu non parum vileſcunt, & veneni feritatem deponunt. Aut ad il- *pertractēt*
los impunè tractandos quodam vnguento manus perlinunt, quod conſtat ex oleo *angues.*
expreſſo à ſemine ſylueſtris raphani, ſucco radicis dracunculi, & aſphodelli cerebro *Vnguentū*
leporis, ſaluiæ folijs, & lauri baccis. Florentinus in Geoponicis alio vtitur artificio. Va- *contra ver-*
ſa fictilia ſalſuginoſa circa habitationes intra terram condit, & in ea omnes beſtias re- *mes.*
ptiles inſilire fatetur, deinde vaſis diligenter obſtructis, eas concremat.

Alioquin Serpentes immenſæ magnitudinis in regione calidiori ſtabulantes, reti- *Retibus an-*
bus, & alijs artibus doloſis capiuntur. Diodorus Siculus, & Gillius narrant artem, qua *gues coer-*
captus fuit immanis Serpens olim ad Ptolemeum Ægypti Regem delatus. Venatores *centur.*
enim illarum regionum, regia munerum magnificentia incitati magnum Serpentem
viuum Alexandriam ducere decreuerunt. Serpentem igitur longitudinis triginta cubi-
torum ſecus aquas in orbem complicatũ, & humi ſtratum conſpicati, laqueis, & catenis
coerceri poſſe arbitrabantur; ſed appropinquantes igneo oculorũ fulgore, ſquamarum
D aſperitate, & dentium eminentia perterrefacti fuga ſalutem ſibimetipſis conſuluerunt.
Poſtmodum, excogitata alia capiendi animalis arte, robuſtis funibus rete belluæ capax
fabricarunt, deinde, obſtructo cauernæ aditu, belluam à faciendis rapinis reuertentem
magno clamore, & ſtrepitu ad cryptam confugere coegerunt, qua lapidibus clauſa in-
uenta, in rete tandem incidit. Item Paulus Venetus in regione, quam *Caraiam* vo-
cant, immenſos Serpentes diuagari ſcribit; qui infraſcripto artificio coercentur. Inter-
diù huiuſmodi angues in ſubterraneis quieſcunt locis, noctu verò vagantes, & cibum
inquirentes nulli animalium parcunt; poſtea alimentis repleti ad domeſticam late-
bram redeunt, & gradientes mole corporea in terra illa ſabuloſa foueam faciunt. Vn-
de venatores beſtijs inſidias tendentes multos, & robuſtos palos in ſuprema parte fer- *Palis acu-*
ro acuto munitos in ſabulo habitationi animalis proximo defigunt, puluereque ob- *tis angues*
ruunt, ne quidquam conſpici poſſit. Cum autem noctu, vt fieri ſolet, Serpentes ad cibi *capiuntur.*
inquiſitionem prodeunt, corporis pondere latenti ferro transfiguntur; tuncq; vena-
tores in inſidijs morantes, magno facto impetu, Serpentem perimunt.

Alij abſq; technis, & inſidijs, ſolis cantionibus Serpentes cōprehendi, & necari poſſe E
affirmant, nixi potiſſimùm varijs poetarum authoritatibus, qui id aſſeuerantius dicere videntur. Primùm Virgilius ſic canit.

Eclog. 8. *Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.*

Manilius idem confirmat dicens.

Conſultare fibras, & rumpere vocibus angues.

Prædictæ ſententiæ Ouidius non refragatur dum canit.

Vipereas rumpo, & verbis, & carmine fauces.

L. 2. Amor. Idem Poeta alibi canit hunc in modum.

Carmine diſſiliunt abruptis faucibus angues.

Prudentius Poeta idem ſtabilire videtur, dum in libris contra Symachum ſic inquit.

—— Baccho caper omnibus aris
Cæditur, & virides diſcindunt ore Chelydros,
Qui Bromium placare volunt.

Lib. 1. Silius etiam Italicus meminit cuiuſdam, nomine Atyr, qui excantando Serpentes, eos F
coercebat, dum ſic ſcribit.

Nec non Serpentes diro exarmare veneno
Doctus Atyr, tactuq; graues ſopire Chelydros.

Nonnulli volunt hunc virum ex familijs Pſyllorum, vel Merſorum dimanaſſe, qui proprio corpore, vt recitat Plinius, Serpentibus aduerſabantur: propterea olim Romani Conſules, vt periculum facerent, num legatus nomine Hexagon, à prædictis nationibus miſſus fuiſſet, eum in dolium anguibus plenum coniecerunt: vbi à Serpentibus minimè vexatus omnibus miraculo fuiſſe dicitur. Marmaridæ quoq; populi Africæ Pſyllis finitimi angues ſolebant excantare: horū autem meminit Silius Italicus his verſibus.

Lib. 3.

Marmaride medicum vulgus ſtupuere cateruis,
Ad quorum cantus Serpens oblita veneni,
Ad quorum cantus mites iacuere Ceraſtæ.

In Philopſ. Lucianus etiam memorat cantiones, quibus Serpentes coerceri feruntur. Introducit enim Babylonium quemdam virum ex Chaldæis, qui profectus in agrum omnes ex- G
pulit Serpentes. Verba autem Luciani ſunt hæc. *Babylonius in agrum profectus manè, cum pronunciaſſet ſacra quædam ex vetuſto codice ſeptem nomina, ſulphure, & face luſtrato loco, in orbem ter obambulans Serpentes omnes inuitos exciuit, quicumq; intra illam regionem erant. Veniebant ergo tanquam ad incantationem tracti Serpentes multi.* Si autem verum eſſet, quod narrat author, id non cantionibus, & verbis Babylonij viri, ſed potius grauiſſimo ſulphuris odori attribueremus, quo ille accenſa face regionem luſtrauerat: his enim tetris, & exiccantibus odoribus Serpentes excitantur, & fugantur. Aloyſius etiam Cadamuſtus ſimilis excantationis meminit apud Nigritas. Siquidem illarum regionum Princeps, quando præſentaneum deſiderat venenum, deſignato in terra circulo, & nonnullis prolatis verbis, Serpentes cōaccedere cogit: tunc inter illos magis venenatum eligens interficiendum, alios miſſos facit. Itaq; occiſo Serpente, eius ſanguinem cum ſucco cuiuſdam arboris miſcet, qua compoſitione poſtmodum arma linit, vt leuiter etiam ſauciando hoſtes, neceſſariam necis cauſam illis afferre poſſint. Immò Nigritæ, quando noctu frequentia Ser- H
pentum ſibila audiunt, timentes; ne aliquem animalium gregem adoriantur, ſtatim accurrentes carminibus illos diſſipant, atq; fugant. Quo autem modo carmina veneficorum fugent, atq; diſſipent Serpentes, non credit Turnebus quærendum eſſe; immò potius anilem quamdam, & puerilem Priſcorum opinionem in memoriam reuocandam eſſe arbitratur. Antiquitas enim opinata eſt cantionibus, & verbis excantatricum angues ita inflari, vt tandem diſrumperentur, & diſſilirent. Verùm hæc Turnebi ſententia difficultatem prorſus ſoluere non videtur: quandoquidem multi ſacræ Scripturæ verbis freti carmina ad coercendos Serpentes adhibenda eſſe autumant. Leguntur enim in ſacris Biblijs hæc verba. *Furor illis ſecundum ſimilitudinem Serpentis ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis ſapienter.* At animaduertendum eſt non omnia, quæ in ſacris litteris ad aliquam ſimilitudinem commemorata ſunt, ſemper probari, ſed ita accipienda eſſe, vt ab earum ſimilitudinibus erudiamur: propterea Diuus Auguſtinus in

Margin notes: In Li. Nauig. c. 28. — Cantionibus angues coercētur. — In Pſal. 57.

præ-

A prædicti pſalmi expoſitione pronunciabat hunc locum ita eſſe intelligendum, vt excantationes damnentur, & ſimilitudines nos erudiant. Idem author in Geneſim de populis Marſis angues impunè contrectantibus verba faciens, ſcribebat ab illis populis cantionibus, & vi diabolica Serpentes reddi tractabiles: cum hæ beſtiæ magiſquàm aliud animal carminibus moueantur: gaudent enim Dæmones hanc ſibi dari facultatem, vt ad hominem excantantem angues accedant, ad memoriam primi facti commendandam, vt Dæmonum cum humano genere familiaritas omnibus manifeſtetur. Conſtantinus quoq; in Geoponicis Serpentem columbario non accedere notat, ſi in quatuor illius angulis hæc vox ἀδὰμ inſcribatur. Magi etiam vtuntur fiſtulis ex felium cruribus fabrefactis ad conuocandos Serpentes: quod ſi ſit verum nec ne, nobis non conſtat; ſcimus quidem nos legiſſe ſono fiſtulæ ex vertebris murium præparatæ, mures congregari. Verumtamen huiuſmodi cantionibus verbis, & ſonis nulla fides eſt adhibenda: cum verba nihil aliud ſint, quàm voces lingua, palato, dentibus labijs ad proportionem reuerberatæ: quò fit, vt nullam in corporibus impreſſionem facere poſſint.

Fiſtulis cõuocantur Serpentes, & mures.

B Quamobrem huiuſmodi cantiones ſuperſtitione non carere exiſtimamus. Etenim ſi eſſent actiones naturæ manifeſtè vel à primis, vel à ſecũdis qualitatibus dependerent. His enim Philoſophi vt plurimum vtuntur, & in ijſdem omnis magia naturalis conſiſtere videtur. Altera verò ſupernaturalis magiæ ſpecies Dæmonum fallacijs ſubiecta eſt, qui ſæpè ſæpius talia operantur, vt ſuam tyrannidem in dies magis, atq; magis ſtabiliant: hac de cauſa hæc magia iure meritò damnata eſſe perhibetur.

Magia quot ſint ſpecies.

His animaduerſis vera remedia ab animalibus plantis, & rebus inanimatis decerpta recitanda ſunt, vt Serpentes prorſus fugentur, & diſſipentur. Inter animalia primò ſe ſe offert Elephas, cuius pellis ſuffitus Serpentes fugat, vel eius adipe, ex Porta, perunctus ab eis timetur. Albertus pinguedine leonina perlinitum non ſolum a cæteris animalibus, ſed etiam à Serpentibus defendit. Ceruus multas habet partes, quæ prærogatiuam fugandi Serpentes poſſident: nam Plinius à deferentibus dentem Cerui, angues fugari tradit. Alij os cordis cerui commendant, alij coagulum probant, & Dioſcorides medula vtitur. Demum Sextius pelle ceruina hominem induit, ne ad eum Serpentes accedere poſſint.

L. 7. Phyt. cap. 14.

Animalia anguib. cõtraria.

C Taurus ab his præſidijs nõ eſt excludendus; quoniam Sextius illius cornu in locis ab anguibus frequentatis comburit, & Creſcentienſis illud ob eamdem cauſam, circa caueas gallinarum cremat. Iterum Plinius ſuffitu ex pulmone aſini parato, omnia animalia venenata fugat; homineſq; coagulo leporis ad eumdem effectum perungit. Alij vtuntur pinguedine catti, quæ, ſi experientia commendetur nec ne, non liquidò conſtat. Scimus quidem noſtra ætate Presbyteros in villarum Templis morantes ob ſepulcra, & cæmeteria anguibus redundantibus, multos feles domi nutrire, qui quotidie Serpentes fugant, atq; diſſipant. Aetius Crocodili terreſtris ſtercus adurit, fumumq; per infundibulum ad Serpentum latebras impellit. Fel Chamæleontis ignibus inſtillatum idem præſtare, ex Plinio, dicitur. Tandem Dioſcorides erucas in oleribus genitas cum oleo miſcet, & hanc compoſitionem ad arcendos Serpentes commendat. Inter aues Ibis potiſſimùm probatur: ſiquidem illius tantùm pennas Serpens formidat. Oua etiam ex Kiranide Serpentes depellunt. Vultur quoq; inter hæc remedia locum habet: nam eius cor, vt voluit Plinius delatum, & iram Regum, & Serpentum impetum compeſcere poteſt.

Feles alũtur ad angues fugandos.

Serpentes auibus quibuſdam fugantur.

D Quintus Serenus in fugandis huiuſmodi beſtijs non cor, ſed iecur Vulturis commendabat ſic canens.

Si iecur exectum tardo de vulture portes:

Aelianus ſuffumigio pennarum vulturis è cauernis ſuis has beſtias elicere audet, vt illas tanquam ſtupidas facilè cõprehendat. Id inquit etiã Quintus Serenus his verſibus.

Vis & mirificos cantus perdiſcere odores,
Accenſis quibus arcetur teterrima Serpens,
Aut ſtyracis vras, aut atri vulturis alam.

Deniq; maxima admiratione dignum eſſe exiſtimamus, quòd Serpentes Serpentibus deſtruantur. Etenim qui vnum tantùm Serpentem habuerit, illum in ſouea penès ſyluam parata ſuperiniectis prunis collocet; nam vehementia ignis cruciatus, exitumq; nõ inueniens adeò vehementem emittet ſibilum, vt cæteri ſyluæ Serpentes ad vocem accurrentes in eumdem illapſi locum peribunt. Immò etiam oua Serpentum in ignem proiecta, matres ad ſe etiam eminùs reuocare audiuimus: quamobrem Geſnerus ſcribit ſe

Serpentes Serpē:ibus & ouis Serpẽtinis capiuntur.

bit ſe

biſſe à viro fide digno id intellexiſſe, qui ouum Serpentinum in fornacem proiecit, & E mox matrem feſtinanter accedentem, ſibilantem, & in fornacem ingreſſuram vidit, niſi ab aſſiſtentibus partim baculis, partim lapidibus interfecta fuiſſet. Dubitandum eſt an hoc per στοργὴν, nempè ob parentum erga filios amorem, an verò propter odorem acciderit.

Præter animalia, plantæ etiam innumeræ ad arcendos Serpentes validiſſimæ ab authoribus celebrantur. Dioſcorides grauem abrotoni odorem Serpentes fugaturũ promittit. Galenus ſuffimentum ex radice peucedani, vel lilij, nec non ex folijs origani

In lib. de ſimp. med. fac.

parat, & Serpentes abigit. Interdum vſus eſt tetro dictamni odore, acrimonia foliorum conizæ, & amaritudine radicis gentianæ. Auicennas infinita etiam præſcribit ſimplicia eumdem effectum præſtantia, quæ apud ipſum legi poſſunt. Plinius arundinem crematum adhibet, balſamum ſincerum vrit, neperam, iuniperum, radicem ebuli, & cedrum accendit. Vnde Virgilius ad rem canebat hunc in modum.

Lib. 4. fen. 6. tract. 3. cap. 6.

Diſce, & odoratam ſtabulis accendere cedrum.

Lib. 3. Geor.

Immò Plinius tradit, quòd Sabæi ad Serpentes diſſipandos in ſyluis odoriferis frequentiſſimos, ſtyracem ſæpiſſimè comburunt. Inſuper probat folia ibiſci, radicem paſtinacæ ſylueſtris, baccas lauri, vitem nigram, & folia cunilaginis, ex quibus omnibus ſuccus eſt exprimendus, quo homines aduerſus Serpentes liniendi ſunt. Cardanus, ex F aliorum relatione, ſcribit, roboream materiam in fimetis collocatam, Serpentium generationem impedire, & ſuccum raphani, in quo manus madefiunt, Serpentum morſus prohibere, vel quia ab odore acri plantæ abhorreant, vel quia eodem exanimentur. Conſtantinus Cæſar tribulum herbam ſummoperè commendat, quam cum aqua tritam in latibula anguium infundens, eos in fugam vertit. Mizaldus in ſimili caſu odorem filicis combuſtæ non eſſe contemnendum aſſeuerat: immò filicem in locis à Serpente frequentatis plantãdam eſſe probat. Amplius addit ariſtolochiam rotundã non eſſe ab his remedijs arcendam, quia nonnulli eam cum rana campeſtri, & modico atramenti diligenter triturant, ſicq; Serpentes tanquam mortuos ſubſiſtere confirmant. Textor odorem liſymachiæ à Serpentibus vitari fatetur. Demum labulam, ſeu anabulam genus quoddam tithimali maioris Barbari vocant, cuius lac Serpentes expellere dicitur. Prædicta ſimplicia videtur commendaſſe Lucanus verba faciens de militibus Catonis in Africa à Serpentibus admodum vexatis; prædictis enim plantis, & alijs G etiam aduſtis illos abegerunt. Sic igitur inquit.

Lib. 7. de ver. var. cap. 30.

Lib. 13. Agric. cap. 8.

Centur. 9.

Lib. 9. de bello ciuili.

Hic ebulum ſtridet, peregrinaq; galbana ſudant,
Et tamarix non læta comis, eoaq; coſtus
Et panacea potens, & theſſala centaurea,
Peucedanumq; ſonat flammis, eryeinaq; tapſos,
Et larices, fumoq; grauem Serpentibus vrunt
Abrotonum.

Deniq; Porta omnes illas laudat plantas, quæ ob antipathiam Serpentibus aduerſari dicuntur.

Li. 6. Phyt. cap. 24.

Si noſmet conuertamus ad res inanimatas, Ariſtoteles primum docet amnem eſſe nomine Pontum per mediam regionem fluentem, in quo lapis inuenitur, cuius ſuffitu Serpentes pelluntur. Huius fortè remedij meminit Nicander, quando dixit.

Vel tu Threïcium flamma ſuccende lapillum. H

Gagates, ſi credimus Oribaſio, præter alias manifeſtas qualitates, hanc peculiarem poſſidet, vt deferens à Serpentibus non mordeatur. Galbanum etiam multi commendant. Quare Virgilius non immeritò ſic ait.

Lib. 3. Geor.

Galbaneoq; agitare graues nidore chelydros.

Calphurnio quoq; ſuffimen ex galbano, & pelle ceruina paratum non diſplicet, dum canit hunc in modum.

—— ſuccendere Galbana ſæpè,
Et tua ceruino luſtrare mapalia fumo.
Obfuit iſte malis odor anguibus ipſe videbis.
Serpentum cecidiſſe minas; non ſtringere dentes
Vlla poteſt vncos, ſed inani debilis ore
Marcet, & obtuſo iacet exarmata veneno.

Alij

A Alij venerunt in hanc ſententiam, ex Aeliano, quòd terra illarum regionum, in quibus Serpentes non generentur ſuper illos proiecta in fugam vertat: ideoq; circumforanei venantes in Africa angues, ad mouendam hominum admirationem, talia machinantur: ſiquidem Serpentes manſuefactos per Vrbes circumferunt, & terram Africæ monſtrant, quam aduerſus Serpentum impetum valere prædicant, ſicq; plebem imperitam decipiunt. Aetius vtitur aqua feruenti, vel muria acida, quam per ſiphonem in latebras Serpentum infundit. Hodie aliqui calce viua in aqua diſſoluta cauernas anguium irrigant. Quidam in prato foueam parant, in qua argento viuo repoſito Serpentes congregare profitentur. Rhaſis ſal ammoniacum in ore prius humefactum in fauces anguium expuit. At Auicennas aqua, in qua ſal ammoniacum prius fuerit ſolutum, loca inſpergit, vt illa à Serpentibus ſecura reddat. Tandem experimento certiſſimo comprobatum eſt, combuſtis veteramentorum corijs, Serpentes illicò fugari; quod Gatinara medicus celeberrimus, ſua ætate, accidiſſe narrat: nam, cum innumera præſidia, & fruſtra adhibita fuiſſent ad abigendum Serpentem, qui in ventrem B cuiuſdam hominis per os intrauerat, tandem ad fumum veteramentorum tanquàm ad præſidium ſingulare confugerunt; qui ore patientis per infundibulum exceptus fuit; ſtatimq; beſtia huius nidoris impatientiſſima per anum, magna omnium ſpectantium admiratione, egreſſa eſt. Ad finem multi, ex Ptolemeo, duorum Serpentum imaginem in lamina ærea, aſcendente ſecunda facie arietis, ſculpunt, promittuntq; huiuſmodi imagine ligari Serpentes, vt nemini noceant, vbi ſepulta fuerit, nos autem hæc tanquam nugamenta explodimus.

Veteramẽtorum fumus valet contra angues.

Nicander inter cæteros authores, in fugandis Serpentibus diligentiſſimus, tria remediorum genera proponit; primùm eſt ſuffitus ex varijs rebus, ſecundum eſt ſubſtratus variorum ſimplicium, tertium eſt linimentum ex varijs ſuccis paratum. Primitùs commendantur ſuffimenta Serpentibus contraria, quoniam natura frigidi eſſe perhibentur: ideòq; ab odoribus grauibus facilè feriuntur, vt Ariſtoteles docuit. Nam ſicuti homini odores ſuaues ob frigiditatem cerebri delectabiles ſunt: idem in Serpentibus natura frigidis euenire ſolet. At homo ſi in prunas ardentes incumbat, illicò ca- C pitis grauitatem percipit, & ſi diutiùs perſeueret, ſuffocationis periculum incurrit: eadem de cauſa Serpentes ab odoribus valdè acribus pungentibus, & igneis abhorrent, quoniam illis ſuffocationis periculum immineat. Quamobrem Nicander ſimplicia valdè acria ſuperiùs propoſita, & ab ipſo etiam confirmata pro arcendis Serpentibus ad ſuffitiones eligit, dum his verſibus in latinum tranſlatis ſic canit.

In Li. de ſenſu, & ſenſili.

In Theriac.

Noxia Serpentum redolenti ſpicula thymbra,
Ceruiniq; graui cornu nidore fugabis.
Et ſiccum accendens gagate quandoq; lapillum,
Quem conſumentis non excedit impetus ignis.
Multifidam ſilicem crepitantibus iniice flammis,
Aut imas viridis libanotidos accipe fibras;
Tantundemq; acris naſturtij his iunge duobus
Æquali capreæ iam iactum pondere cornu,
Aut exiccantem nares, cerebrumq; nigellam;
D *Interdum ſulphur, fœdum quandoq; bitumen,*
Vt ſumpta æquali pendantur ſingula parte.
Vel tu Threïcium flamma ſuccende lapillum,
Qui licet irriguis merſus tamen ardet in vndis,
Expreſſaq; ſtatim reſtinguitur vnctus oliua,
Hunc quem fluctiſoni mittunt de littore Ponti.
Qui, rude vulgus, ibi veſcentes carne magiſtrò
Paſcendi pecoris ſua poſt armenta ſequuntur.
Præterea graueolens candentibus indita prunis
Galbana, & ignitum faciens vrtica dolorem,
Dentatiſq; cedrum maxillis ſectile lignum,
Omnibus inuiſum Serpentibus afflat odorem.
Iſtis auxilijs caua luſtra nigraſq; receſſus,
Ac omnes tali purgabis peſte latebras,

Et placido proſtratus humi ſatiabere ſomno. E

Suffimenta ad arcẽdos Serpentes idonea.

Tymbra igitur,& cornu ceruinum ſi vtantur vaporem quemdam acrem edunt. Lapis gagates ex quodam oppido Liciæ, Gagate dicto, cognominatus bitumen redolet, & cum ſit ſuccus cõcretus facilè accenditur,& peſsimum, more ſulphuris, reddit odorem ad pellendos Serpentes valdè idoneum. A filice quoq; aduſta odor grauis, veluti, & ex radice roſmarini emittitur. Naſturtium eadem vi pollet, quia temperamento calidum, & acre eſt: propterea Latini illud à torquendo naſo cognominarunt;nam aui hore Plinio, tanto calore refertum eſt, vt in nares inditum ſternutamentum excitare valeat : pariter dum accenditur, vaporem admodum acrem effundit. Cornu capreæ, vel Damæ eumdem præſtare effectum dicitur, quoniam cum vitibus cornu ceruini communicat. Similiter eadem ratio de ſulphure, nigella, & bitumine afferri poteſt, quam paulò ante de lapide gagate aſsignauimus. Bitumen ergo corpus eſt limoſũ,atq;terreſtre, idq;pro loci natura, ex quo deſumitur: nã quod è mare mortuo colligitur limoſius eſt,in Syria autem magis terreſtre eſſe perhibetur. In prædicto mari ex limo pingui, & viſcido generatur, & aquæ innatans à ventis ad litus truditur, vbi indureſcit : hoc genere bituminis Babylonij ad conſtruenda ædificia vti ſolebant; quemadmodum nos gypſum,& calcem ad lapides in parietibus ligandos adhibemus; hac igitur materia Semiramis Aſſyriorum Regina Babylonis muros erigi curauit:ideoq;non eſt admiratione dignum, ſi coniecta face cõflagrauerint. Thracius lapis naturæ eſt bituminoſæ, & nil aliud eſt quàm ſpecies gagatis, de quo Georgius Agricola conſulendus eſt. Vrtica etiam combuſta acrem reddit odorem ad angues fugandos perutilem;idem præſtare galbanum dicitur. Cedrus arbor eadem vi potitur; vſta enim grauiter olet. Et hæc de ſuffimentis Serpentes fugantibus dicta ſufficiant. F

In Theriacis.

Nicander poſtea memorat ſubſtratus nonnullarum plantarum, in quibus noctu iacentes à Serpentibus tuti eſſe feruntur his verſibus.

Sin hæc difficili conſtent non prompta labore,
Atraq; nox ſubitis tellurem contegat alis,
Finitiſq; operis dulcem tibi fortè quietem,
Vt ſua defeſsis vedeat vis artibus, optes,
Tunc iuxta virides ſinuoſi verticis alueos, G
Amnicolam nepetam per obeſas collige ripas,
His ea quando locis naſcatur plurima, namq;
Vdis læta labris, & amœno flumine gaudet.
Aut tibi caſta ſalix pulchroq; flore renidet,
Præbeat inſtrata ſecurum fronde grabatum.
Sic quoq; montanum polium, cuius graue ſpirans
Horret odor; nomenq; ſuum qua debet echidna
Herba, & ab Euxina quæ fertur origanus vrbe,
Quæcumq; illarum decerpitur obuia, prodeſt.
Quin etiam multò per aprica cacumina flore
Ridens abrotonus, pecoriq; ingrata petitum
Pabula ſerpillum, molli quod naſcitur horto,
Atq; ſuas circum radices figit, & hirtis
Expaſſum folijs pendentia brachia fulcit. H
Præſtat item exiguam circumluſtrare conizam,
Viticeaſq; comas, & ſpinoſas anagyros:
Sic & punicea ſectis ex arbore ramis,
Regaliſq; amplis licet haſta frondibus vti.
Accipe item innocuo medicantem frigore ſtratum
Atq; inuiſa pigris ſcyra prima æſtate bubulcis;
Hac ratione etiam denſi coma pinaſtelli,
Cuius amarus odor longas effertur in auras,
Quaq; venenato fugat occurrentia morſu:
Atq; hæc ſola ſibi ſunt ſubſternenda decenti,
Quod ſtruis in vacuo pernoctans rure cubili;

A Sed aduertendum eſt, quæ ſubſternuntur, talem debeant participare virtutem, vt Serpentibus aduerſentur. Primò igitur Nicander probat calamentham, quam humidam appellat, nō quia tali temperie referta ſit: etenim, teſte Galeno, calida, & ſicca eſt. Talis autem ab ipſo vocatur, quoniam ſecus aquarum decurſus libenter creſcat Dioſcorides huius plantæ tria genera proponit, vnum ſimile ocymo ratione foliorum, ſurculos, & caules anguloſos proferens, ſecundum pulegio ſimile, ſed maius, ideòq; pulegium ſylueſtre nuncupatum, hoc nepetam Botanici appellare ſolent, tertium mentaſtro non abſimile, folijs tamen oblongioribus præditum. Nicander tamen primas duas ſpecies potiſſimum intelligit. Per caſtam ſalicem, author viticem, nempè agnum caſtum inſinuat. Frutex eſt in arborem aſſurgens, & folia ad ſimilitudinem ſalicis proferens: huius Dioſcorides duo genera tantùm conſtituit, vnum, quod tempore æſtiuo floribus in albo purpuraſcentibus, alterum floribus cæruleis comatur. Quamuis hodie hæc planta floribus etiam candidis alatur in hortis. Hæ autem variæ ſpecies viticis cum calamentho, in abigendis Serpentibus, vires communes habere traduntur. Polium montanum eamdem habere prærogatiuam dicitur, eſt planta incano colore referta, & grauiter olens. Herba verò, quæ ab echidna nomen ſortitur, echium ab Herbarijs, & aliter bugloſſum ſylueſtre vocitatur: magna enim virtute contra Serpentes potitur: Propterea à Græcis duplici de cauſa ita appellatur, vel quia ſemen capitibus viperinis ſimile proferat, vel quia morſibus viperarum medeatur. Sequitur Origanum, quod aliqui maioranam ſylueſtrem indigitant, & apud Dioſcoridem trium generum eſſe perhibetur, nempè heracleoticum, onitide, & ſylueſtre. Abrotonum ijſdem pollet viribus, dupliciſq; ſpeciei, nimirum mas, & fœmina aſſignatur: mas ramis gracilibus vt abſynthium creſcit; fœmina quodammodo fruticat, ideòq; Botanici hanc ſpeciem chamæcypariſſum, nempè humilem cupreſſum cognominant. Serpillum aduerſus anguinos ictus valet: calidū enim, ex Galeno, & acre eſt, herba nota, quia per loca inculta, & etiam hortos latè ſerpat, atq; ſe ſe extendat. Coniza triplicis eſt generis, maior, minor, & media folia hirſuta, & parùm pinguia profert, floribus luteis in papos abeuntibus, vireſq; aduerſus angues, ob grauitatem odoris, ſibi vindicat. Anagyrus poſtea

Lib. 7. de ſimp. med. fac.

Lib. 3 de mat. med.

Subſtratus herbarum pro fugandis anguibus.

Echÿ etymum.

Maiorana ſylueſtris qua.

Anagyris Nicandri non conuenit cum Anagyri Dioſcoridis.

C Nicandri, hodie ſub hoc nomine planta eſt ignota. Meminit quidē Heſychius plantę nō diſſimilis ſub prædicto nomine, ſed aliam non aſſignauit deſcriptionem. Noſtræ ætatis Botanici hanc plantam anagyrim Dioſcoridis eſſe opinantur; quia Nicander ſcribat grauiter olere: ſed adduci non poſſumus, vt id credamus; quoniam anagyris Dioſcoridis non eſt planta ſpinoſa, neque dentata, quas conditiones Nicander ſuæ plantæ attribuebat. Rami mali punici potius ob vim quamdam abditam, quam manifeſtam Serpentibus reluctari apud Nicandrum feruntur. Per regalem haſtam intelligit author aſphodellum folijs porri maioribus, & caule leui in noſtris viridarijs florentem. Per ſtrumum, vel potius ſtrycnum, ſolanum apprehendere debemus, quod nulla ratione naturali Serpentibus reſiſtere poteſt: eſt enim omnis ſolani ſpecies ad mentem Dioſcoridis frigida. Dicendum igitur eſt, pro tutela Nicandri, ſolani genera ob quamdam abditam contra Serpentes antipathiam, id operari. Per ſubſequentem plantam author fortè erythrodanum, vel rubiam tinctorum ſumit, quæ manifeſtis qualitatibus contra Serpentes pugnat: nam, ex Galeno, radicem guſtu habet acrem: ideòq; Dioſcorides illam aduerſus Serpentes in vino fœliciter præſcribit. Tandem ponit pinaſtel-

Lib. 4. de mat. med.

Lib. 6. de ſimp. med. fac.

D lum, peucedanum Herbarij dicunt, planta eſt fœniculo ſimilis, flore luteo, radice nigra, & odore graui: propterea non eſt mirum, ſi Nicander eam contra angues ſubſternat.

Poſtremò Nicander ad linimenta ex varijs ſimplicibus compoſita confugit, dum canit hunc in modum.

Porrò ſuſpectas potes obturare cauernas,
Vt prodire foras timeant, nec ſibila tollant
Colla tibi, ſi cedrinas in fictile baccas
Trinctis, ſtrictaq; tuos tibi cantus innaſeris artus,
Vel graue ſpirantis ſi germina pinaſtelli,
Siccaq; quæ incultis campeſtribus in'ſyba ſurgunt,
Palladio intuderis, facturus vt ante, liquore.
Hoc quoq; cana modo tibi ſaluia proderit, & quæ
Multa ferè ſilas vadix pretioſa Cyrenas
Incolit.

Linimenta aduerſus Serpentes. *Paſtilli Nicandri contra Serpentes.* *Vnguentum Nicandri contra angues.*

Prima fronte fructum cedri introducit, ex qua effluit reſina, ſed medicamen efficacius E redditur ceruí medulla addita, quod etiam à Dioſcoride fuit commendatum. Deinde author meritò addit herbas multas ſuperius etiam deſcriptas cum oleo, & cum portione pulueris laſaris: hanc radicem cyrenaicam nuncupat. Laſer autem eſt herba, teſtibus Dioſcoride, & Theophraſto, caule ferulaceo, folijs apio ſimilibus, qua Europei carent: in Syria autem, Armenia, Libya, & Media naſcitur. Græci ſilphion, Latini laſerpitium cognominant. Præterea Nicander pro hominum cautella componit paſtillos, dum recipit duos abrotoni ramulos, naſturtium ad pondus vnius obuli, ſeminis naſturtij quantitatem, quæ manu comprehendi poſſit, & ex omnibus in mortario contuſis, & cum oleo, & Cerui medulla confuſis prædictos fingit paſtillos, quos, vrgente neceſſitate, rurſus territ cum oleo, & hominem inungit. Ad eundem effectum præſtantiſſimum parat vnguentum, quod recipit duos Serpentes libidini indulgentes, nimirum in fine Veris captos (aliqui viperas intelligunt) medullæ Cerui drachmas triginta, vnguenti roſacei vncias ſex ſupra triginta, & olei oliuarum crudi tantumdem, omnia cum vncijs nouem ceræ permiſcet, Serpentibus prius in olla diligenter coctis, donec caro ab oſſibus ſeparata fuit. Audiamus igitur Nicandrum verſibus in latinum F tranſlatis loquentem huncin modum.

Nullinſq; fera metues lacrymabile vulnus,
Iniectoſq; in parua duos mortaria ramos
Nobilis abrotoni non feſſa contere dextra;
Aequaliq; oboli naſturtia pondere miſce:
Sic quoq; ducentis lapidem nona ſemina dauci.
Hincq;, breues faciens rotulas pallente ſub vmbra,
Qua tamen admiſſo ſit libera flamine ſicca.
Quas, poſtquam aruerint rurſum tere, deinde perunge.
Quandoq; in triuijs generanda dedita proli
Reptilia aſpicere eſt, ſecum coeuntia: quæ ſi
Figlina cautè tollens immiſeris olla,
Egregium antidotum contra illa venena repones. G
Sed ſuper adde bona ceruino ex oſſe medulla,
Vel pinguis, caleat quod adhuc à cade, cerebri
Triginta quantum poſſunt ſuſtollere drachma,
Quattuor heminas præſtantis odore roſacei;
Cuius facta ſemel, bis, ternæ expreſſio præſtat.
Splendentiſq; olei, crudis quod fluxit oliuis,
Tantumdem, & pura dodrantem bis adijce ceræ.
Hæc benè feruenti celer omni concoque vaſe,
Squamea dum liquidi molleſcant membra draconis.
Dehinc fabrefacta fiet mola, quæ tibi cuncta terantur;
Turbenturq; ſimul, ſed acutas exime ſpinas,
Quandoquidem his atrum ſoleat pendere venenum
Hoc ex vnguento tua colline membra, deinde
In quodcumq; voles iter, & quodcumq; grabatum H
Te poteris tuta ſemper conferre ſalute.

A SERPENTIBVS OCCISI, ET SAVCII.

Lib. 2. Aeneid.

LAOCOON ille Troianus, percuſſa equi fatali machina, pœnas luiſſe perhibetur; dum eius duo filij à Serpentibus necati fuerunt, quibus ipſe mox auxiliatutus venenatis vulneribus obrutus interijt, de hoc Virgilius legendus eſt. Item Opheltes, qui alio nomine Achemorus vocabatur filius Lycurgi Nemeæ Regis, dum negligenter ab Hypſiphile nutrice cuſtodiretur, in cunabulis dormiens Serpentis ictu ſau-

A eius animam effudit. Amborum nempè tam huius pueri, quàm Laocoontis meminit Ouidius in Ibin, dum cecinit.

Quàm puer Hypſiphiles, quàm qui caua primus acuta
Cuſpide ſuſpecti robora fixit equi.

Orpheus Apollinis, & Calliopes muſæ filius, ſeu iuxta aliorum mentem, Oeagri, muſicus celeberrimus vxorem nomine Euridicem duxit: hanc ad ripas Hebri fluminis in Thracia cum Dryadibus ſpatiantem Aryſteus paſtor violare voluit, quæ libidinoſum iuuenis impetum feſtinanter vitans, Serpentem incautè calcauit, qui in pedem reuolutus venenato morſu illam interemit. Vnde Orpheus ad Inferos pergens vxorem recuperaturus apud Ouidium introducitur loquens hunc in modum.

Cauſa via eſt coniux, in quam calcata venenum *Lib. 10. Metam.*
Serpens diffudit, creſcenteſq; abſtulit annos.

Hanc etiam mortem memorat idem Ouidius in Ibin, quando ſic canit.

Neue venenato leuius feriaris ab angue,
Quàm ſenis Oeagri Calliopeſq; nurus.

B Caſum non diſſimilem narrant accidiſſe Heſperiæ puellæ, quam Aeſachus Priami filius deperibat: hæc Igitur ab inſequente fugientem anguis in herba latens momordit: vnde veneno toti corpori communicato obijt. Mox Aeſachus vulnus ab angue inflictum ſui ipſius cauſa perpendens, dolore afflictatus, è ſcopulo in mare ſe præcipitauit. Ouidius hunc caſum eleganter decantat his verſibus.

Ecce latens herba coluber fugientis aduco *Lib. 11. Metam.*
Dente pedem ſtrinxit, vulnuſq; in corpore liquit.
Perdidimus miſeram nos te duo, vulnus ab angue,
A me cauſa data eſt, ego ſum ſceleratior illo,
Qui tibi morte mea mortis ſolatia mittam;
Dixit, & è ſcopulo, quem rauca ſubſederat vnda
Decidit in Pontum.

Oreſtes furore liberatus, cum Tiſamonem filium in Mycenarum imperium ſuffeciſſet,
C Serpentis ictu periiſſe fertur. Propterea Ouidius in Ibin hæc habet.

Vtq; Agamemnonio vulnus dedit anguis Oreſti,
Tu quoq; demorſu virus habente cadas.

Orion quoq;, qui iactans ſe profitebatur nullum à terra monſtrum produci poſſe, quod ipſe non conficeret, tandem Scorpionis ictu, vel vt alij ſcribũt, Serpentis morſu interfectus eſt. Demetrius Phaleræus auditor Theophraſti, & præfectus bibliothecæ Ptolemei Soteris, læthali Serpentis, ſeu aſpidis vulnere affectus eſt. Hunc etiam interitum Ouidius in Ibin memorat. Politianus etiam ſcribit. Ampycidem in Libya verſantem à Serpente ſaucium interijſſe, dum inquit. *In Nutric.*

Ampycidemq; pium Libycis quem ſtrauit arenis
Serpens fatifero fauces accenſa veneno.

Immò Mopſus Ampyci filius, ex Lycophrone, eadem nece extinctus eſt. Seneca, & ipſe eiuſdem meminit in Libya à Serpente cæſi, ibiq; ſepulti, his carminibus. *In Medea.*

Idmonem quamuis bene fata noſſet,
Condidit Serpens Libycis arenis.
D *Omnibus verax, ſibi falſus vni*
Concidit Mopſus &c.

Apeſantus Acriſij filius, ex Plutarcho, iuxta Inachum amnem ad latus Peloponeſi *De flu.* fluentem, lethali Serpentis morſu interiens nomen monti dedit. Sulpitius in commentarijs ad Lucanum ſcripſit Canopum gubernatorem nauis Menelai, apud Canopum vrbem Ægypti, à Serpente occiſum fuiſſe. Pauſanias etiam narrat non longè à *In Arcad.* Triſontio montem fuiſſe, cui aliàs Sepia nomen fuit, & ibi Ægyptum Elati filium læthaliter ab angue percuſſum interijſſe, ibidemq; humatum fuiſſe tradunt, quoniam cadauer, ob odoris grauitatem, longius efferri non potuit. Habemus à Parthenio, Benantem Laodices, & Acamontis filium, iuxta Olynthum Thraciæ vrbem, vulnere Serpentis occidiſſe. Quid plura? Cleopatra Aegypti Regina ab Auguſto Cæſare ſuperata brachium Serpenti mordendum porrexit, ne ab Imperatore duceretur in triumphum. Propertius eleganter id innuit hunc in modum.

Lib. 3. *Brachia ſpectani ſacris admorſa colubris,*
Et trahere occultum membra ſoporis iter. E

Lib. 25. Xanthus hiſtoriarum author ſcriptum reliquit apud Plinium, Tillonem ab angue quidem interfectum, ſed herba, quam vocant balin, denuò vitæ reſtitutum fuiſſe. Legen-
Lib. 2. epigr. dus eſt etiam Cynthius poeta, qui elegans conſcribit epigramma de Dedalo penes lacum morſu anguis extincto. Demum innumeros Serpentum morſibus obijſſe credendum eſt, quorum nomina nobis ſunt ignota: quandoquidem Heliogabalus, ex Lampridio, infinitos Serpentes, per ſacerdotes nationis Marſicæ collegiſſe fertur, illoſq; antequam diluculareт, in populum ad ludos celebres conuenientem effudiſſe: ideòq; multos horum ictibus in arena concidiſſe coniectandum eſt. De ſaucijs à Serpentibus multæ eſſent recitandæ hiſtoriæ, ſed vnam, aut alteram, breuitati indulgentes afferre-
Tom. 2. Offic. mus. Aleon ſagittarius Cretenſis, vt animaduertit Textor, Serpentem confecit, filio ſuo leuiter læſo, quem anguis iam iam in faucibus habebat. Georgius Cappadox, ſub Diocletiano, tribunus militum maximum Serpentem in Africa trucidauit, liberata puella, quam ſauciam erat deuoraturus. F

VENENI ANGVIVM DIFFERENTIÆ, ET SIGNA.

ANTEQVAM ad explicandas veneni differentias accedamus: noſtra prius intereſt veneni æquiuocationem meditari. Siquidem venenum aliquando pro cantione, & veneficio vſurpatur. Id præſtitit Cicero in ſuo Oratore, quando ſcripſit memoriam ſibi veneno (nimirum cantionibus, & veneficijs) ereptam fuiſſe. Interdum venenum pro tinctura, ſeu imbutione coloris ſumitur, in quo ſenſu hoc vocabulum fuit vſurpatum à Virgilio ſic canente.

Lib. 2. Geor. *Alba nec Aſſyrio fucatur lana veneno.* G

Infectionem, ſeu tincturam à Priſcis venenum appellatam fuiſſe arbitramur; quoniam herbas venenatas ad inficiendum, ſeu colorem inducendum valdè idoneas eſſe crediderunt. In præſenti autem hiſtoria, venenum pro eo, quod inficit animalia, intelligendum eſt. Priſci autem ad diſtinguendum à veneno medicamentum, has particulas (bonum, vel malum) addebant: ideòq; per bonum pharmacum, medicamentum, per malum verò, venenũ intelligebant. In hoc intellectu canit Homerus hunc in modum.

Lib. 4. Odyſſ. *Αἰγυπτίη τῇ πλεῖςα φέρει ζείδωρος ἄρουρα*
Φαρμάκα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

Spondanus ad verbum hæc carmina ita vertit.

Aegyptia, quæ plurima producit fertilis terra
Pharmaca plurima ſalubria mixta, multa lethalia.

Sed erit ſatius latinis verſibus ita canere.

Fertilis Aegyptus rerum medicamina mixta
Optima multa ſimul, deterrima plurima profert.

Latini quandoq; venenum, vocabulo à Græcis mutuato, deleterium appellant. Hoc H
igitur in genere, quatenus per ſe conſideratur, eſt res non naturalis, quæ corpus humanum penetrans maximi nocumenti, vel etiam perfectæ corruptionis cauſa eſſe perhibetur. Hoc deinde in duas partes præcipuas diſtribuitur: nam venenum eſt corpus, &
Venenũ duplex. omne corpus, vel eſt ſimplex, & naturale, vel compoſitum, & artificiale. Ideò venena ſimplicia, & naturalia primum membrum huius diuiſionis occupant: compoſita verò,
Venenũ naturale quale. & artificio aliquo parata ſecundam partem diuiſionis conſtituunt. Venenum igitur naturale vocatur illud, quod eſt pars quatuor elementorum, aut ex illis abſque vlla arte integratum. Alterum verò eſt, quod ad arbitrium hominis venefici, componitur. At
Venenũ artificiale. in præſentia de naturalibus ſermo habetur, inter quæ venenata animalia, & potiſſimum Serpentes connumerantur, quorum hiſtoria in his libris exaratur.

Venenum anguium vbi lateat. Venenũ ergo, quoad Serpentes, in cyſti fellis reſidere Plinius aſtruit. Greuinus autem, & alij ſtatuunt virus Serpentum in veſica quadam ſub lingua inueniri: qua di-

rupta,

A rupta, liquor quidam bilioſus emanans inficit corpus, cui communicatur: etenim Reuſnerus in Paradiſo poetico ſic canebat.

Sæpè latet viridi ſub gramine concolor anguis,
Et collecta graui fauce venena iacit.

Omnes enim Serpentes non ſine aliquo veneno eſſe perhibentur: quandoquidem natura ſingulis, & quibuſcumq; proprium virus impertita eſt. Quidquid de Serpentibus innoxijs dictum ſit: innocui enim in comparatione ad valdè nocuos vocati fuerunt. *Li.1. Geor.* Quare non ſine ratione Virgilius olim introducebat Iouem cunctis anguibus virus communicantem, dum inquit.

Ille malum virus Serpentibus addidit atris.

Propterea iuſta de cauſa poſſumus, cum Iſidoro atteſtari Serpentum eſſe tot venena, quot genera, tot pernicies, quot ſpecies, & demum tot dolores, quot colores in ipſis obſeruantur. Quoniam hæ beſtiæ non modò homines, ſed etiam cæteras animantes mordendo venenare ſolent. Iuxta illud Baptiſtæ Mantuani.

B *More Colubrorum quibus eſt innata libido*
Dente venenato, pecudeſq; homineſq; necandi.

Verùm à Serpentibus percuſſi non omnes eodem tempore, vel pereunt, vel liberantur; hocq; non ſemper à veneni qualitate, ſed à diuerſa patientis temperatura dimanare ſolet: Siquidem iuxta calorem naturalem debilem, vel validum maior, vel minor reſiſtentia naſcitur: quemadmodum etiam in medicamentis catharticis obſeruare licet: *Operatio* nam drachma rhabarbari in altero patiente celeriorem, in altero verò tardiorem molitur operationem. Quod non ab alia cauſa, quàm à diuerſo temperamento prouenit. *veneni diuerſa qua.* Quemadmodum etiam venenum ſumptum citiùs, & ſeriùs operari ſolet, iuxta varietatem quatuor primarum qualitatum frigidi, calidi, humidi, & ſicci, nec non aliarum, quas Philoſophi ſecundas qualitates appellant; nimirum iuxta mollitiem, duritiem, grauitatem, lenitatem, & viſciditatem. Obſeruamus enim res calidas leues, & tenues celeriorem, quàm frigidas, duras, graues, & viſcidas exercere operationem. Hoc docuit Galenus, quando ſcripſit eſſe quædam venena multò poſt aſſumptionem interi- *Lib. 3. de*

C mentia, & potiſſimum, quæ viſcidam, & terreſtrem naturam participãt: ideòq; ſtatuendum eſt, venena ſtatim necantia eſſe calida tenuia, & leuia: propterea faciliùs per ve- *ſimp. med. fac.* nas, & arterias ad cor penetrant. Huius conditionis fortaſſe fuerunt venena in ſcrinio *Veneni Calligulæ qualitas.* Calligulæ Imperatoris reperta, quæ in mare proiecta, ſtatim illud adeò infecerunt, vt piſces paulò poſt perierint. Id totum Suetonius in vita Calligulæ tradidit.

Modò ad differentias veneni anguium properandum eſt, quæ à multis accipiendæ ſunt. Primitus, iuxta ſexum, mares fœminis ſunt nocentiores. Iuxta ætatem, ſenes iunioribus deteriores; licèt aliqui totum oppoſitum ſentiant. Iuxta molem corpoream, *Differẽtiæ veneni anguium.* magni (loquendo tamen de eadem ſpecie) paruis vi venenata antecellunt. Iuxta inanitionem, & repletionem, ictus Serpentis ieiuni magis quàm ſaturi eſt pernitioſus. Iuxta anni tempus, æſtate magis, quam hyeme angues ſunt timendi, quam ſententiam ſecutus eſt Matthiolus, ad quem lectores poſſumus relegare. Cæterum verno tempore, *Lib. 6. in* quando ſenium exuunt magis formidoloſi eſſe feruntur. Id docuit Virgilius, quando *Comm. ad* ſcripſit infraſcriptos verſus. *Dioſc.*

D *Non mihi tum molles ſub dio carpere ſomnos,*
Nec dorſo nemoris libeat iacuiſſe per herbam, *Lib. 3. Geor.*
Cum poſitis nouus exuuijs, nitiduſq; per herbam
Voluitur hic Serpens.

Hic inquiri ſolet, an aliquod aſſignetur tempus, quo Serpentes veneno prorſus careant: propterea quod Vincentius, in ſpeculo naturali, pronunciat Serpentes in *Lib. 20.* aqua verſantes virus deponere, & exeuntes illud reſumere, & ſi fortè accidat, vt an- *cap. 8.* guis ab aqua egrediens depoſitum non reperiat venenum, caput ad ſaxum alli dere, & præ dolore interire. Ad diſſoluendam hanc difficultatem, ſciendum eſt ad mentem Plinij, nil aliud eſſe venenum Serpentis, quàm fel, quod pedetentim per *Cur totum* venas ad veſicas oris peruenit, vbi ſecus dentes continetur: natura enim in huiuſ- *corpus Ser-* modi animalibus, nonnullas partes deſtinauit, ad quas excrementa demandarentur; quia ſi hæc per totum corpus diffunderentur, proculdubiò totum animal eſſet *pentis non ſit venenatum.* venenatum. Id autem non eſt aſſerendum cum Serpentes, abſciſſis capite, & cauda, &

cauda, & ablatis felle, & interaneis, in quibus venenata, & excrementitia materia E
conſeruatur, ab hominibus etiam edantur. Ideò non videtur veritati conſonum,
quod à Serpentibus denuò venenum reſumatur: quoniam venenum in illis colle-
ctum veſiculis non poteſt, niſi per ictum, illis diſruptis, exire: niſi quis velit aſſere-
re venenum iterum in ventriculum animalis detrudi, indeq; ad cyſtim fellis, & dein-

Venenum ab angue depoſitum reſumi non poſſe.

ceps ad deſtinata loca deferri. Hinc ratio Vincentij nullius valoris eſt reputanda.
Præterea cum nil aliud ſit venenum, quàm fel Serpentinum, id poteſt deperditum de-
nuò generari; cum aſſiduè biliosus liquor in huiuſmodi beſtijs procreetur: quemadmo-
dum in fele zibethi illud odoratum excrementum in dies producitur, & veluti in mu-
lieribus quotidie menſtrua excrementa reſultant. Quare non erit neceſſarium, ad
mentem Vincentij, fateri Serpentes, ob amiſſum venenum præ dolore diſrumpi: pro-
ptereaquod vidimus à Circulatoribus Serpentes iratos ad pannum rubrum mordendum
impelli, vt diſruptis veſiculis venenum perdant, conſequenterque melius pertractari
poſſint; quod venenum tamen, temporis tractu, in ijſdem locis denuò congregatur.
Inſuper ſi vera eſſet opinio Vincentij, nimirum à Serpentibus aliquando venenum in F
aqua deponi, petendum eſſet ab ipſo, an illa aqua ſit fluens, vel ſtagnans: nam ſi fluit,
proculdubiò in illa venenum diſſipabitur, ſicq; ab angue reſumi non poterit. Sin fue-
rit ſtagnans, nulli dubium eſt, quòd venenum illud in aqua putrida alterabitur, & cum
venenum ſit excrementum bilioſum, & tenue in huiuſmodi aqua facillimè euaneſcet.

Vis veneni Serpentini qualis. Parte 3.

Iuxta potentiam veneni, alij Serpentes vulnerando breui temporis ſpatio, alij diu-
turniori perimunt. Ideò legitur in hiſtoria Indiæ Luſitanicæ, quòd in campis, & ne-
moribus illarum regionum diuagantur Serpentes, à quibus canes, & ſues demorſi, ſex
tantùm horas viuunt: homines verò icti diem ſolum naturalem ſuperuiuunt: & ſi acci-
dat, vt remedijs opportunè adhibitis liberentur, & denuò mordeantur, vitæ diſcrimen
amplius non incurrunt. In confirmationem potentiæ veneficæ Mapheus narrat in
nonnullis Indiarum locis, Serpentes inueniri, quorum halitus adeò peſtilens eſt, vt
prætereuntes interimat. Ad rem Ponzetus prodit ob potentiam veneni, quemdam in-
terijſſe, cum ſe lauaſſet in aqua calefacta lignis ſecus Serpentum cauernas exciſis. Im-
mò Scaliger Parauicinum quemdam non procul Dertona, in venatione, Serpente lan- G
cea occiſo, vnà cum equo mortuum eſſe atteſtatur: nec ſine ratione, quandoquidem

L.4.fen.6.

Auicennas publicauit quemdam militem, angue haſta cæſo, perijſſe, quia venenum
per haſtam manui vulnerantis communicatum deinceps totum corpus occupauit. In

Lib.5.in comm. ad Dioſc.

huius aſſerti confirmationem Matthiolus tradit in agro Tridentino iuxta quemdam
collem à cuſtode vaccarum longa haſta, magni, & horrendi Serpentis caput transfi-
xum fuiſſe, dumq; pro viribus fixa teneretur haſta, ne Serpens elaberetur, magno ſta-
tim tremore correptus eſt. Vnde magno edito clamore tranſeuntes ad ſe conuoca-
uit, qui accedentes agricolam ferè exanimem inuenerunt. Quare cognita infor-
tunij cauſa, ob Serpentem, qui ſine dubio per haſtam virus percutienti communica-
uerat, ad theriacam, & ad alia præſidia confugientes, ruſticum tandem ad vitam re-
uocarunt.

Præterea, ratione l. ci, & alimenti vis venefica in anguibus conſideranda eſt. Siqui-
dem montani cæteris magis mordaces, & venenati eſſe feruntur. Immò iuxta pabu-

Lib.6.de Diff. Anim.

lum magis, & minus venenoſos eſſe Edoardus Vuot arbitratur, exemplo viperarum H
Arabicarum inter frutices balſami viuentium: nam incolæ balſamum colligentes ea-

Vis veneni ratione loci.

rum morſum minimè formidant. Hinc colligendum eſt quædam animalia in vna re-
gione eſſe venenoſa, in alia verò omni veneno carere. Id exemplo plantarum compro-
bari poteſt: ſiquidem napellus in iugis alpium nutritus vires admodum deleterias
exercet, delatus autem in hortos, in venenando parùm operatur.

Signa veneni anguium. L.2.Inſtit. Chyrurg.

Quoad ſigna Olaus magnus ſcripſit percuſſum à Serpente primùm obſtupeſcere,
deinde poſtquam calefactum fuerit virus, patientem interire, niſi remedijs efficacibus
occurratur. Tagautius ſtuporem quemdam induci in patientem aſſeuerat, vt ferè non
ſentiat: Præterquamquòd vulnus dolore non vulgari affligitur, color mutatur; fit enim
ruber, & inflammatur, aut liuet, aut nigricat, & deniq; patiens magis angitur mole-
ſtijs, & totus ardet.

A

VENENI SERPENTVM MEDELA.

ANTIQVI Ethnici ſuos habebant ſacerdotes, & alios, quos diuinitus miſſos putabant, ad quos vulnerati à Serpentibus tanquam ad ſacram anchoram confugiebant. Quare Vulcani antiſtes in Lemno Inſula (vt voluerunt Græcorum nonnulli) hac prærogatiua ſanandi demorſos ab anguibus potiebatur: propterea Cælius Rhodiginus Philoctetem penès aram Apollinis Smynthei à Serpente punctum, illuc medicinæ gratia miſſum fuiſſe atteſtatur. Item Vmbro ſacerdos de gente Marubiorum apud Virgilium, & Atyr apud Silium Italicum, virtutem ſanandi Serpentum morſus poſſidere dicebantur. Alij medicam opem à Pſyllis populis petebant. Hoc præſtitit Cato, quando cum exercitu Iulij Cæſaris per Deſerta Libyæ iter faciens à Serpentibus adeò
B vexabatur, vt, ſingulis ferè horis, milites à Serpentibus percuſſi caderent. Ideò Pſylli accedentes vulnera ab anguibus inflicta ſugebant, & cantionibus Serpentes faſcinabant, ne impoſterum prætereuntes milites ictibus agitarent. Huius meminit Lucanus, quando cecinit. *Li. 9. Pharſal.*

——— gens vnica terras
Incolit à ſæuo Serpentum innoxia morſu,
Marmaridæ Pſylli, par lingua potentibus herbis,
Ipſe cruor tutus, nullumq́; admittere cuius
Vel cantu ceſſante poteſt; natura locorum
Iuſſit, vt immunes mixti Serpentibus eſſent.

Idem referri à Nicandro in libris de natura animalium teſtificatur Aelianus, nonnulloſq; Nicandri recitat verſus deſumptos fortè ex libro, quo hodie nos caremus. Exiſtimabat enim Antiquitas Pſyllorum, & Marſorum corporibus innatam eſſe virtutem quodcumq; venenum profligandi. Tradit autem Callias in hiſtoria, quam de Syracu-
C ſano Agathocle conſcripſit; demorſum à Serpente, ſi vir Libycus natione Pſyllus fortuitò inuenerit, vel aduocatus acceſſerit, dolore non valdè oppreſſum, ſola ſaliua dolorem ſedabat, & plagam curabat: ſin magno dolore afflictum viderit, tunc Pſyllus hauriens aquam, os ſuum diligenter colluebat, deinde illam in poculum proiectam vulnerato bibendam tradebat; & ſi prædictis remedijs venenum non cedebat, tunc cum ægrotante nudo nudus accumbebat, & proprio corpore veneficam vim frangebat, hacq; ratione ab impendente necis periculo patientem prorſus liberabat. Idcircò hi verſus ad rem leguntur apud Aelianum. *Pſylli, & Marſi populi medebãtur ictibus anguiũ*

Audiui Libycos Pſyllos, quos aſpera ſyrtis,
Serpentumq́; ferax patria aluit populos.
Non ictu implicitum diro, morſuuè venenum
Lædere, quin læſis ferre & opem reliquis:
Non vi radicum, proprio ſed corpore iuncto.

Quibus Præſidijs nullam fidem adhibendam eſſe pronuntiamus: propterea quòd Gale-
D nus, & ipſe atteſtatur Marſos populos, qui ſua ætate adhuc extabant, contra Serpentum virus nullam propriam facultatem poſſediſſe, ſed quibuſdam dolis, & vanis commentis vniuerſam plebeculam decepiſſe: quemadmodum hodierni Circulatores, qui Serpentes, & viperas non debito tempore venantur, captiſq; carnes mordendas obijciunt, vt, omni veneno ab illius ore euacuato, fælicius coram populo contrectari poſſint: Immò de D. Pauli ſtirpe (quod certè mentiuntur) ſe propagatos eſſe promulgant. *In Lib. de Ther. ad Piſ.*

Omiſſis Priſcorum nugamentis, ad ſeria, & rationalia remedia properandum eſt, quę venenum digerant, & veneni tranſitum ad partes principales impediant; illis enim occupatis, præſidia licèt optima incaſſum adhibentur. Itaq; duo ſcopi præcipui in hoc caſu ab authoribus medicis proponuntur; nempè virulenti humoris euacuatio, & affecti corporis immutatio, ſeu alteratio. Cum igitur apud Medicos duplex euacuatio recenſeatur; nimirum vniuerſalis, quæ medicamentis potiſſimum catharticis procuratur, & particularis, quam Medici per partem affectam moliuntur, illi applicando pharmaca ad virus eliciendum idonea. Eſt igitur aduertendum, quòd in punctionibus Serpen- *Remedia veneni rationalia.*

tum non ſemper(vt aliqui arbitrantur) ab vniuerſali euacuatione inchoandum eſt, nam E
ſolum ad eam medicus confugere debet, quando virus penetraſſe genus venoſum ſuſpi-
catur. Præſidia igitur à tribus medicinæ ſontibus, nempè à chirurgia, pharmacia, &
diæta haurienda ſunt.

Remedium chirurgica Ratione chirurgiæ, prima fronte ſe ſe offert venæ ſectio, quam admittit Paulus Aegi-
nera, quotieſcumq; venenum per totum corpus fuerit diſſemioatum, & præſertim ſi
patiens plethora laboret. Galenus docet punctos à Serpentibus eodem modo eſſe cu-
In Lib. de tandos, quo demorſi à cane tabido ſanantur. Venenum enim ad partes extimas extra-
ſect. ad Ty- hendum eſt; ideòq; cucurbitulæ ſcarificatæ commendantur, & potiſſimum illæ paruæ,
ron. cap. 7. quæ in æſtuarijs *cornetti* vocitantur: hæ loco vulnerato applicandæ ſunt; dummodo
partes circumiacentes vinculis prius conſtringantur, ne mala veneni qualitas illis com-
municari poſſit. Alij abſq; cucurbitulis, locum affectum ſpongia prius fouent, deinde
ſcarificant, altius ſcalpello vlcuſcula imprimendo, vt viroſa materia è profuodis parti-
bus euocetur. Alij vulneratam partem accenſis ouorum gallinæ teſtis prius in aceto
infuſis addito cornu Cerui, & galbano ſuffumigant, poſtmodum illam diligenter ſcari- F
ficant. Alij probant hirudines, quæ ſanguinem virulentum ſorbeant. Quamuis, ex
L. 4. fen. 6. Auicenna, ſint qui, lucri gratia, ore proprio huiuſmodi vulnera ſugant: ſed nunquam
trac. 3. c. 1. ieiuni ad hoc miniſterium accedunt: immò ſepè os vino odorifero colluunt, & in ore
oleum roſaceum, aut violaceum continent, deinde quod ſugunt ſæpè expuunt. Verùm
ex chirurgico ſonte nullum elicitur prȩſtantius remedium, quàm partis affectæ inciſio,
ne venenum vlterius progredi poſſit. Hoc remedium, ex Dioſcoride, in Aegypto, tem-
pore ſpicilegij erat in vſu: tunc enim ruſtici formidantes copiam anguium in campis
verſantium, ollam pice plenam in agros deportabant. vbi ergo pars aliqua à Serpente
puncta fuerit, illicò faſciam in ollam conijciebant, qua locum ſtringentes ſecabant, de-
inde picem inſtillabant, & liberabantur. Clariſſimus Mercurialis, & alij authores, poſt
Partis læſæ inuſtio. inflictum vulnus, continuò partem inurunt: hoc enim præſentaneum auxilium repu-
tant; cum ignea vis omne veneni genus caſtigare, & domare poſſit. Sed animaduer-
tendum eſt, ne, ablata eſchara, cicatrix citò inducatur; quoniam vlcus tandiù ſeruan-
dum eſt apertū, donec omnis venefica materia euacuata fuerit. Cæterùm modus vten- G
di igne in hoc caſu, multiplex eſſe ſolet. Alij cauſtica adhibent medicamenta, alij fune
accenſo, & alij oleo feruenti vtuntur. Nos autem ſatiùs eſſe opinamur ad ferrum can-
dens tanquam ad remedium expeditiſſimum recurrere.

Remedium pharmaceutica. Pharmacia reliqua nobis ſuppeditat medicamenta cùm aluum, tùm vomitum ſti-
mulantia: propterea legitur in epiſtola ad Geſnerum, quòd quidam agricola à Serpen-
te in pede demorſus, conſilio cuiuſdam anus, pedem terra obruit, & gallina diſſecta
vſus eſt, quibus nihil conferentibus, tandem conſilio cuiuſdam matronæ, theriacam ex
cereuiſia ſumpſit, indeq; aliquot horis euomens liberatus eſt. Modò à ſimplicibus in-
choando medicamentis per elementa, animalia, & plantas ad compoſitas medicinas
paulatim accedendum eſt. Inter elementa Io: Tezetzes commendat aquam his verſi-
In Li. var. hiſt. bus politicis in latinum ſermonem à Paulo Laciſio tranſlatis.

Aliquis à Serpente morſus, aquam tacens ſi biberit,
Capulum enſis nigrum aqua intingens,
Antequam Serpens aquam guſtet, qui momordit,
Seruatur maximè illæſus à veneni nocumento, H
Et ſi alius nunciaueris alicui, dicens hac,
Ille à Serpente ictus longe iacet,
Atq; illuc non valeat ille venire,
Bibat nuncius dictam aquam,
Et qui ægrotat, ſanitatem accipit etiam à longe.

Remedium cuiuſdam Eremitæ. Non diſſimile remedium à terra ſumptum memorat Matthiolus adhibitum ab Ere-
mita olim circa Romam morante, ad quem multi nomine vulneratorum ab anguibus
confugiebant. Hic ſolitus erat interrogare nuncium, num vellet pro patiente reme-
dium ſumere, & annuenti iubebat, vt pedem denudatū in ſolo collocaret, quem gladij
acie circumſcribebat, indeq; amoto pede, hæc verba in veſtigio inſcribebat. CARO
CARVZE SANVM REDVCE, REPVTA SANVM EMANVEL PA-
RACLETVS. Deinde eodem gladio characteres delens, terramq; colligens in

cyathum

A cyathum aqua plenum infundebat, donec ſubſideret, quam poſtmodum induſio nundo colatam ei propinabat, & confeſtim ægrotus abſens ſanabatur. Verũ hoc præſidium, cuius ratio reddi non poteſt, omittendum eſſe exiſtimamus.

Ad animalia autem tranſeuntibus prima fronte ſeſe offert columba, quæ viua inciſa, & morſui Serpentum impoſita, iuxta mentem Sextij, venena omnia ad ſe trahere creditur. Item gallus, & gallina, ex Aetio, diſſecta loco affecto apponitur, vel ad aliorum mentem, ſedes horum animalium deplumata ictibus anguium alligatur, donec vis vniuerſa veneni extracta fuerit; cuius rei indicium eſt, quãdo pullus poſtremò appoſitus non moritur. Huius autẽ rationem eſſe credimus, quia gallinę calido tẽperamento præditæ totam virulentam materiam imbibũt: Siquidem propriũ eſſe caloris attrahere docuit Ariſtoteles, idq; mulorum experientia cõprobatur, in quorum aluo venenati conduntur, ſicq; liberantur, dum illud virus totum à calore muli attrahitur. Eodem exemplo docemur in ijs, qui puncti ſunt à phalangio, tarantola vulgò dicto, à Taranto Apuliæ oppido: quandoquidem incolæ ſæpè numero horum ictibus afficiuntur, nul-

Remedia ex animalibus pro morſu anguium.

Indicium veneni ſuperati.

B lumq; præſtantius remedium inueniunt, quàm choreas ducere, tamdiùq; ſaltant, donec tota vis veneni per ſudorem educta ſit. Capra ab his præſidijs non eſt arcenda: nam Aetius, & Actuarius hædum diſſectum loco gallinæ probant, Dioſcorides iecur caprillum commendat, Plinius ventriculum capræ recenter necatæ apertum parti affectæ alligat, Auicennas harum belluarum carnem combuſtam puncturis Serpentum inſpergit. Alij deniq; lacte caprillo partem vulneratam fælici cum ſucceſſu fouent. Quapropter in epiſtola ad Geſnerum legitur, quòd ruſticus à Serpente ictus pedem læſum in quantitate ſufficienti lactis capræ nigræ impoſuit, & ſtatim dolore, & tumore ſolutus eſt. Ideò non præter rationem quædam puella à Serpente demorſa, caſeo recenti capræ vlceri impoſito, ſanitati reſtituta eſt. Ceruus ab his præſidijs non eſt excludendus: nam Dioſcorides medula cerui perlinitum à Serpentibus optimè defendit. Item Galenus cornu ceruinum comburit, & trituratum cum aceto ſubigit. Vegetius in iumentis à Serpentibus vulneratis vtitur ſtercore ſuillo recenti; illo enim, & melle Attico cum vino, & vrina humana plagam inungit. At Dioſcorides fimum bubulum

Capra, & partes earũ remedio ſunt venenatis.

Lib. 2. de mat. med.

C ſummopere commendat. Deniq; Serpens, & ipſe ſuoſmet ictus ſanare perhibetur. Vnde de hoc animali poterimus pronunciare, quod Antiquitas de haſta Achillis prædicabat. Sic enim canebat Ouidius.

Lib. 3. de med. facil. par.

Vulnus Achilleo, quæ quondam fecerat hoſti,
Vulneris auxilium Pelias haſta tulit.

Lib. 3. Med.

Audiamus igitur Quintum Serenum de Serpente canentem hunc in modum.

Quæ nocuit Serpens fertur caput illius aptè
Vulneribus iungi, ſanat quæ ſauciat ipſa.

Fimus ſuillus, & bubulus veneniis reſiſtit.

Hinc nonnulli fuerunt huius opinionis venenum pro antidoto, ad caſtigandum aliud venenum fęliciter adhibendum eſſe, exemplo theriacæ, quæ ex viperis integratur, & tamen cætera venena corrigit, atq; profligat. Præterea in regionibus Allobrogum, multæ aconitorum ſpecies ſponte creſcunt, circa quas muſcæ quædam paruæ ſemper volitant, & hæ illius venenatæ plantæ vera theriaca eſſe perhibentur. Item Nerium, ſeu Rhododendrum virulenta qualitate non caret, & tamen contra Serpentum ictus

Lib. 1 de Rem. Ani.

D commendatur. Habemus in hoc genere apud Auſonium lepidum epigramma de quadam muliere toxicum marito propinante, cui, vt citiùs operaretur, portionem argenti viui addidit: ſed tantum abſuit vt obeſſet, vt potius hydrargirum illi opem tulerit. carmina igitur epigrammatis ſic ſe habent.

Nam venenum veneni ſit remedium.

Toxia Zelotypo dedit vxor mœcha marito,
Nec ſatis ad mortem credidit eſſe datum;
Miſcuit argenti lethalia pondera viui,
Cogeret vt celerem vis geminata necem.
Diuidat hæc ſi quis, faciunt diſcreta venenum,
Antidotum ſumet, qui ſociata bibet.
Ergo inter ſe ſe dum pocula noxia certant,
Ceſſit lethalis noxa ſalutifera;
Protinus, & vacuos alui petiere receſſus
Lubrica deiectis, qua via nota cibis.

Quam

Quàm pia iura Deum? prodeſt crudelior vxor: E
Et cum fata volunt, binæ venena iuuant.

Lapis Serpentis ad quid.

Murænæ veneno medetur.

Cur autem id ſine patientis noxa peractum fuerit Authores ſententijs inter ſe variant. Alij ſcribunt id accidiſſe, quoniam toxica ſibi inuicem aduerſabantur. Alij, quia vnum alterius fuerit antidotum. Alij alias aſſignant cauſas. Verum nos à graui pondere hydrargiri id dimanaſſe arbitramur, quod in ventriculo nullam contrahens motam, aliud venenum conſeſtim ſecum ducens imos petijt receſſus, itaut venenum noxiam operationem exercere non potuerit. Id ſtabilire poſſumus exemplo caſus, qui Bononiæ contigit; dum quidam ingrediens officinam, pharmacopæo abſente, pro acetoſo ſimplici, argentum viuum hauſit, quod paulò poſt abſq; vlla læſione euacuauit. Auicennas etiam in ſimili caſu, lapidem in Serpentibus repertum de collo patientis ſuſpenſum multum conducere affirmat. Aliqui murænam non vulgariter prodeſſe atteſtantur, exemplo cuiuſdam viri nomine Ciſſi, qui, referente Aeliano, cultui Serapidis deditus, deuoratis incautè Serpentũ ouis, valdè angebatur: rogatus itaq; ab eo Deus murænam viuam præcepit emendam, & manum in vas, in quo ſeruabatur, immittendam: paruit ille, cui muræna mordicus inhæſit, quæ poſtea dum auellebatur, ſimul etiam morbus ablatus eſt. Hactenus de Animalibus. F

L. 9. cap. 4.

Plantæ venenum caſtigantes.

Lib. 2. hiſt. Ind.

In theſau. remed.

Li. 13 hiſt. nat.

Plantæ ſuccedunt conſiderandæ, quæ pro Serpentum morſibus adhibendæ eſſent. Aelianus ſcriptum reliquit in regionibus Indicis plurimos Serpentes generari cæteris animantibus nocuos; ibiq; etiam multas herbas ſalutiferas oriri aduerſus ictus Serpentum perutiles, quarum herbarum virtutem, & vſum Indigenæ optimè norunt. Item Maphæus narrat in oris Indiæ quaſdam procreari plantas, quas *Copaibas* vocant; ex quibus tanquam è ſcatebris, per æſtatem, caeſo cortice, liquor, balſami inſtar, dimanat, ad quem læſi à Serpentibus confugientes ſanantur. Propterea Euonimus, & ipſe quoddam balſamum artificiale præſcribit, cuius duæ, vel tres guttæ in morſus Serpentum inſtillatæ totum virus delent. Plinius etiam tradidit peculiares arbores ex nucum genere in Syria naſci, quæ aduerſus angulum punctiones mira operantur. In Græcia quoq; frutex creſcit folijs paruis, Epipactis nominatus; alij Embolinen vocitant. Hanc plantam quidam lunariam minorem Nuperorum eſſe exiſtimant, quæ iugis altiſſimorum montium delectatur. Supereſt vt herbas omnes noſtrarum regionum enumeremus, quæ medicamenta intrinſeca, pro expugnando Serpentum veneno, ingrediuntur. G

Herbæ vulgares veneno reſiſtentes.

L. 3. de mat. med.

Loco cit.

Centur. 8.

Lib. 3. de mat. med.

In primis Abrotonum, Acorum, Adiantum, Agnum caſtum, Altheam, Anethum, Aparinem, Ampeloprassum, Arum, Artemiſiam, Aſparagum, Aſphodellum, & Aſterem Atticum, probant Authores, quæ omnia in aqua fontis decocta, vel in puluerem redacta, non modicam poſſunt læſis ab anguibus afferre vtilitatem. At potiſſimum Anagallis ex vino contra Serpentes iuuat, vt voluit Dioſcorides. Agaricum non minùs commendant Authores: ideò Rex Ponti Mithridates gentes Agariæ, in propria aula omni tempore alebat, quoniam modum vtendi agarico contra Serpentes optimè callebant. Item Ariſtolochia longa ex Dioſcoride Serpentum venenis reſiſtit, ſi drachma illius in potione vini exhibeatur. Allium in hoc caſu non infrugiferum eſſe affirmat Auicennas, cuius periculum ſe feciſſe teſtificatur. Quare Volaterranus author eſt (referente Mizaldo) ſua ætate vixiſſe ruſticum, per cuius fauces in campo dormientis Serpens ingreſſus eſt, expergefactus vſu Alliorum tanquam præſentanea antidoto ſe curauit: At mirandum eſt, quòd is vxori, in congreſſu, & mortem communicauerit. Præterea Baccharis, Beta, Blattaria, Braſſica, & Bryonia ſunt ſimplicia ad prædictum effectum colligenda. Item Calaminthum, Carduus, Centaurea, Cæpa, Chamædrys, Chamæpitis, Chelidonium, Clinopodium, Coniza, Cotuda, Cupreſſus, Cyclaminus, Cynogloſſa, Cyperus herbæ ſunt non contemnendæ, quia ex earum vſu medicus non modicam frugem pro læſione à Serpentibus facta demetere poterit, & præcipuè ex cumino ſylueſtri, cuius puluis in vino datus morſus Serpentum mirificè ſanat. Verùm quid dicemus de Dauco, Dracunculo, & Dictamno, quorum ſuccum in vino exhibitum Dioſcorides ad ſydera vſq; extollit. Sequitur Echium, Elephaboſcum, Enula, Endiuia, Erica, Eryngium, Ferula, Fæniculum, Fraxinus, Gentiana maior, Gladiolus, & Glans, ex quibus per os datis ampliſſimum fructum ſumus conſecuturi. Prædictis addamus Heliotropium, Iridem, Liquiritiam, Lilium, Liguſticum, Laurum, Limonium, & Leontopetali radicem, quam Dioſcorides libentiſſimè contra angues

in vino

A in vino propinat. Neq; omittere oportet, ſolia maluæ, & mali aurantij, nec Marubium
nigrum, quod Galenus in puncturis ab anguibus tantoperè commendauit. Acce- *In lib. de ſimpl. med.*
dunt Origanum, Pæonia, Panaces omnes, Paliurus, Perfoliata, Peucedanum,
Phalangites, Polemonium, Pulegium, ſed inter has Dioſcorides Piſtacia edenda, &
pilulas Platani in vino fæliciter exhibuiſſe profitetur. Deinde Authores probant ra- *Lib. 1. de mat. med.*
pum, Rhododendrum, Roſmarinum, Rubiam, Rutam, & Rhabarbarum: quoniam
Auicennas de hac poſtrema planta ſermonem habens præter facultatem catharti-
cam, ei vim profligandi virus anguium aſſignabat, & Dioſcorides ſuccum raphani
bibendum præſcribebat. Succedunt ſaluia, ſambucus, ſcordium, ſerpentina, ſerpil- *Lib. 2. de mat. med.*
lum, ſeſeli, ſonchus, & ſtaphiſagria. At Marcus Cato ſmyrnium conterit, & vino ve-
teri iumentis ab angue demorſis præbet, & idem in hominibus præſtari poſſe aſſeue-
rat. Deniq; Trifolium, Thlaſpi, Tormentillam, Verbenam, Vitem ſatiuam, & Vrticam
poſſumus colligere, quarum omnium caulis, radix, & ſemina in puluerem redacta non
parum commoditatis læſis ab anguibus ſunt allatura.

B Inſuper præter nominata ſimplicia, natura alia producit, quæ in medicamentis to- *Simplicia medicamēta topica.*
picis locum habent, vt bitumen, bdelium, Caſtoreum, Cedrus, Chamælon, Cicer, Car-
thamus, Ceruicornu, Helleborus, fel Elephanti, Eruca, Euphorbium, Galbanum, Hali-
cacabum, Hemerocallis, Hordei farina, Iberis, Milium, Myrica, Naſturtium, Nitrum,
Ocymum, Phu, Pityuſa, Plantago, Roſa, ſal, ſaphirus, ſcilla, ſinapi, ſulphur, ſparganiũ,
fel taurinum, & Vrina; quæ omnia, ex ſententia clariſſimorum virorum, aut contuſa,
aut in pollinem redacta venenatis morſibus vtiliter applicantur. Inter hæc ficus, vel
Caprificus primas tenet: nã Mizaldus tres, vel quatuor guttas lactis ficulnei in vulnera *Centur. 2.*
huius generis inſtillat, & mirum inuenit præſidium. Alij cinerem ex lignis ficulneis
laurinis, & vitis cum aceto ſubigunt, & inſtar cataplaſmatis ictibus anguium ſuperpo-
nunt. Timotheus ſumit apes, & ex illis contuſis emplaſtrum fingit, quo puncturis Ser- *Par. 2. Arcan.*
pentum ſe fœlici cum ſucceſſu mederi fatetur.

Cæterùm medici noſtræ ætatis non ſolum in Serpentum ictibus, ſed etiam in alijs af-
fectionibus rarò ſimplicibus, ſed plerumq; compoſitis medicamentis tum internis, tum
C externis vtuntur. Quare ſi libeat horum virtutem in noſtro caſu experiri, Galenus
paſſim in libris de Antidotis illa deſcribit. Et antidotum Heraclitis, antidotum ex ter-
ra lemnia, illud Eupatoris ex ſcinco cognominatum, antidotum Aelij Galli, Ambro- *Medicamēta compoſita aduerſus venena.*
ſiam, nempè antidotum Philippi Macedonis, illud Democratis, aliud Diæmaton, ni-
mirum ex ſanguinibus nuncupatum, & mithridaticam confectionem ſummoperè pro-
bat. His ab eodem additur Zopyria, de qua antidoto zopyrum monuiſſe Mithridatem
Regem ferunt, vt capitali ſupplicio damnatis, quibus dediſſet prius venenum, exhibe-
ret, & eodem modo ictos à Serpentibus, & à ſagitta toxico infecta vulneratos ſanaret.
Amplius theriaca Zenonis Laodicei tanquam celebratiſſima proponitur à Galeno.
At idem Author, in libro de theriaca ad Piſonem, theriacam magnam Andromachi
cæteris antidotis tam ſimplicibus, quam compoſitis contra venenatos morſus ſemper
prætulit; nec præter rationem, cum vniuerſæ gentes eam magnificis afficiant laudibus, *Theriaca Andromachi viris.*
tum propter eius efficaciam actionis, tum etiam, quia neminem vnquam percuſſum à
feris, quæ hominem ſolent interimere, hac ſtatim pota, perijſſe memoriæ eſt proditum.
D Ideò in poemate de Theriaca ſic canitur.

At qui calcati morſu Serpentis anhelat,
Ignaruſue doli toxica nigra bibit;
Et cum manè nouum, & cum ſe ſol abdidit vndis,
Sumas, ab æquali pondere tutus eris.

Quamobrem Olaus Magnus tradit, quòd gentes etiam Aquilonares pro remedio ve- *L. 21. cap. 30.*
neni in hominibus, & brutis, theriaca veneta à mercatoribus in illas regiones, queſtus
gratia, delata vtuntur. Qui plura de hac celeberrima antidoto ſcire cupit, legat Gale-
num in libro de vſu theriacæ ad Pamphilianum, vbi laudibus innumeris hoc medica-
mentum ſuper aſtra ferebat. Apud nuperos authores, & præcipuè penès Nicolaum
Myrepſum, deſcribitur antidotus Adriani contra deſperatos venenatorum anima-
lium morſus valdè efficax, & apud Matthiolum fit mentio antidoti ſibi familiaris. Eſt *In Præfat. ad Lib. 6. Dioſc.*
autem aqua quintæ eſſentiæ ex multis ſimplicibus parata, quæ pondere quatuor dra-
chmarum præſcribitur, & cum pari portione vini odoriferi, vel tantumdem aquæ cor-

dialis chimicis organis ſublimatæ propinatur: cuius deſcriptionem lector apud ipſum Authorem videre poterit. E

Medicamẽta compoſita extrinſeca.

Modò compoſita medicamenta, quæ extrinſecus apponuntur recitanda ſunt. Hæc emplaſtra eſſe debent vehementiſſima, quæ venenum ab intimis partibus elicere, & expugnare poſſint: qualia ſunt, quæ ex ſale, ſinapi, nitro, & cachry Dioſcoridis componuntur. Immò theriaca etiam Andromachi inſtar emplaſtri loco læſo appoſita inter hæc externa medicamenta intimum locum non occupat. Auicennas laudat confectionem Hermetis, quæ ſupra partem demorſam extendenda eſt. Multa alia emplaſtra huius generis ad morſus venenatos perutilia deſcribuntur ab Aetio, quæ vnuſquiſq; legere poterit. Nicolaus Myrepſus emplaſtrum cognominatum Epigoni gloriam apud poſteros ſibi comparaſſe fatetur: nam quidam in carcere ad vltimum damnatus ſupplicium ope huius medicamenti dimiſſus fuit: ſiquidem filia Martij Imperatoris à Serpente demorſa in mamma, & omnibus medicis de illius ſalute deſperantibus, hoc emplaſtro ſanata eſt. Recipit autẽ ſquamæ aeris, ammoniaci, aloes hepaticæ, æruginis, raſilis, aeris vſti, thuris maris, ſalis ammoniaci, ariſtolochiæ rotundæ ſingulorum vnciam ſemiſſem, ſeminis rapi ſcrupulos tres, radicis dracunculi vnciam dimidiam, ſeminis artemiſiæ drachmas tres, colophoniæ libram vnam, ſinapi ſcrupulos tres, ſpodij drachmas tres, aluminis ſciſſilis, & opopanacis ſingulorum vnciam dimidiam, deinde cum cera, & oleo veteri, ſecundùm artem, emplaſtrum paratur. Fumanellus ſumit calcem viuam recentem cum molli ſapone, & aqua capitelli commixtam, & hoc medicamento vtitur. Idem author oleum parat, quod vocat diuinum, extrinſecus enim linitur, atq; etiam potari poteſt, & conficitur hunc in modum. Sumuntur flores, & folia hypericonis coquuntur in libra olei oliuarum, trium horarum ſpatio, percolatur, & denuò flores, & folia eiuſdem plantæ in eo efferueſcunt, & tertio idem repetitur, addendo gentianæ, tormentillæ, vtriuſq; vnciam vnam: poſt perfectam coctionem colatur, & ad vſum ſeruatur. Tandem Matthiolus, inter medicamenta extrinſeca, laudes olei de Scorpionibus dignas encomijs celebrat; quod venenatis tum ob ictus Serpentum, tum ob ſumptum venenum ſingulari auxilio eſſe ſolet. Huius olei deſcriptio legenda eſt apud eundem authorem in præfatione ad librum ſextum Dioſcoridis. G

Confectio Hermetis.

Emplaſtri Epigoni virtus. F

Olei diuini compoſitio.

Oleum de Scorpionibus.

Remedia diuina.

Cap. 4.

Cap. 10.

De Glor. Martyr. c. 99.

Hæc de naturalibus præſidijs dicta ſint, quibus nõ conferentibus, ad diuinam opem proculdubiò confugiendum eſt. Nam interdum verbis, & orationibus piorum virorum, noxæ omnium venenatorum animalium ſuperantur. Chriſtus enim apud Marcum, ſignum credentium omnium eſſe dixit, quòd Serpentes tollant, & ſi quid mortiferum biberint, eis non eſſe nociturum. Immò apud Lucam idem Chriſtus alloquens diſcipulos inquit. *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper Serpentes, & Scorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* Hoc autem eſſe exploratiſſimum intuemur in miraculis, quæ Sancti patrarunt, & adhuc patrant; etenim habetur ex Sancto Gregorio Turonenſi, quòd Sanctus Phocas martyr apud Syriam requieſcit, ad cuius tumulum demorſi à Serpentibus aſſiduè confugiunt, & quando ianuam atrij, in quo martyris cadauer eſt collocatum, attingunt, illicò pars læſa detumeſcit, & euacuata veneni virtute, patiens ſanatur.

Prouidẽtia ad venenũ cauendum.

Li. 4. tract. 3. fen. 6.

Verum modò aliquis prouidentia, ad euitandos Serpentum morſus, & cætera venena, vti poſſit, perpendendum eſt. nam multi in hanc venerunt ſententiam, quòd homo edere venena aſſueſcere poſſit, ne impoſterum, illis aſſumptis, vel etiam demorſus à Serpentibus lædatur. Id innuit Auicennas, & multi alij authores pro comperto habent. Hæc propoſitio de venenis in genere nullo modo intelligenda eſt. Vita enim humana in caliditate conſiſtit; idcòq; venena extremè calida, & ſicca in alimentum humanum tranſmutari nequeunt: neq; opus eſt in medium afferre vulgatam illam hiſtoriam puellæ napello nutritæ; quoniam hæc à veritate longè recedit: cum napellus herba ſit calida, & ſicca, & tota ſubſtantia humanæ naturæ reluctetur. Quapropter ſi homo nutriretur veneno tota ſubſtantia ſibimet oppoſito, eſſet neceſſarium, vt humana in aliam naturam degeneraret: ſiquidem omne animal ſuo ſimili ſemper alitur, vt optimè docuit Ariſtoteles. Homo igitur ſi venenis nutriretur, ſimilis eſſet veneno; hoc autem eſſe abſurdum omnes atteſtantur. Quoad venena frigida, & humida veluti eſt cicuta, poſſumus cum Galeno aſſeuerare aliquam horum portionem in nutrimentum verti poſſe. Quando verò dicebant nonnullos homines eſui venenorum aſ- H

ſueſcere;

A ſueſcere, id intelligendum eſt non de nutritione, ſed de venenorum expulſione, quam valida hominis natura ſtatim moliri ſolet: ſiquidem poſt veneni aſſumptionem, ſe ſe paulatim ad illud pellendum aſſuefacit: cum longa experientia vſu venerit, vt natura, modicam portionem veneni trudens, tandem maiorem etiam quantitatem oblatam confeſtim propellat. Huius rei manifeſtum habemus exemplum in Mithridate Rege Ponti, qui ſemetipſum veneno aſſumpto, perimere volens, non potuit: quandoquidem eius natura quodcumq; oblatum venenum extra corpus illicò detrudere aſſueuit, quare de illo canebat Martialis hunc in modum.

Profecit poto Mithridates ſæpè veneno,
Toxica ne poſſent ſæua nocere ſibi.

Reliquum eſt igitur, vt dicamus veram prouidentiam eſſe, vt homo antidotis, & medicaminibus ſupraſcriptis munitus ſemper incedat.

EPITHETA.

B SERPENS ob corporis prolixitatem à Latinis longus, & à Græcis δολιχὸς nuncupatur; ideoq; ὁλκήρης à Nicandro dicitur, quoniam longo volumine caudam trahat: nam ἕλκω traho exponitur. Alioquin Latini, quia non recto tramite ſerpat, flexilem, reflexum, tortum, intortum, retortum, tortilem, ſinuoſum, ſinuatum, implicitum, & voluminoſum Serpentem indigitarunt. Huc de re Græcis λίχριος, σκολιὸς, *Lib. 4.*
καὶ λοξὸς in Epigrammatibus græcis, nempè non rectus cognominatur, & alibi τετραέλικτος ὄφις, nimirum quater circumuolutus vocatur. colorem anguium Latini perpendentes, atrum, nigrum, cæruleum, viridem, maculoſum, & textilem nominarunt. *Epitheta*
quare Græcis ob eamdem cauſam ποικίλος, nempè varius, & verſicolor dicitur. Hoc *colorem re-*
nomen quandoq; ad animum transfertur, diciturq; de vafro, & aſtuto: quapropter *ſpicientia.*
duplici de cauſa hoc epitheton Serpentibus conuenire poterit. In hoc ſenſu ὄφις vo-
C catus fuit ab Homero αἰόλος, quia callidus, & vafer ſit. Aliter, γλαυκὸς, vel γλαυκώπης, item γλαυκοπὶς, glaucos, ſeu cæſios habens oculos exponitur: ideò Pindarus hoc epitheto Serpentem donauit. Ratione aſtus, Latini Serpentem calidum, & tri- *Epitheta*
ſtem nuncuparunt; quoniam olim in Paradiſo terreſtri hominem rationis participem *aſtutiam*
deceperit. Quamobrem Nazianzenus ὄφιν ἀρχέκακον, ſcilicet malorum authorem *reſpicientia.*
nominauit. Ita etiam Homero ἀρχέκακοι νῆες dicebantur, quæ malorum cauſæ fuerunt. Item Apollonio χθόνιος ὄφις nuncupatur; quoniam Priſci omnia infeſta, & infauſta (te- *Lib. 5. Illi-*
ſte Scholiaſte Ariſtophanis) χθόνια vocabant. Immò apud Euſtathium χθόνιος ἄνθρω- *ad.*
πος dicebatur homo ſubdolus, & fraudulentus; quia χθόνιος ſimpliciter terreſtris, & ſubterraneus vertitur. Ob Serpentis aſpectum, qui intuentibus metum incutere videtur, Latini eum ſquallidũ, atrocem, minacem, minantem, mattũ, terrificũ, horrendũ, horridũ, horrificũ, horribilẽ, formidabilem, dirũ, & ſæuũ cognominarunt. Item Græcis αἰνὸς, nempè grauis, & horrendus, γοργωπὸς aſpectum horridum habens vt Gorgo, *Epitheta at-*
δεινὸς terribilis, ὠμηστὴς ſæuus, πελωρὸς immanis, & πικρὸς amarus dicitur, quia in- *tinentia ad*
tuentibus, & percuſſis inſignem amarorem afferat. Deinde Latini contemplantes gra- *aſpectum.*
D uem noxam, quam Serpentes hominibus, & brutis in dies afferunt, anguem noxium, nocuum, mordentem, impium, exitioſum, ferum, trucem, venenatum, virulentum, venenoſum, venenigerum, peſtiferum, lethalem, lethiferum, & veneno plenum indi- *Epitheta*
gitarunt. Pariter Græcis δηλήμων nociuus, & pernicioſus à verbo δηλέω lædo, κακοῦρ- *ad noxam*
γος cōtractè pro κακουργὸς maleficus: cum κακουργία maleficium ſignificet, ὀλόμενος, *ſpectantia.*
vel ὀλοὸς, & ὀλοὸς exitialis, κηροτρόφος mortem in ſinu fouens, & lethifer. At ἰοβόλος, quamuis dicatur de iis, qui ſagittas coniiciunt, tamen exponitur etiam de eo, qui venenum eiaculatur: propterea ἰοβόλα θηρία leguntur apud Herodianum. ψυχρὸς expo-
nitur frigidus, immo lethale frigus inducens: quare in hoc poſtremo intellectu Theo- *Lib. 3.*
critus ὄφιν ψυχρὸν appellauit. Demùm Latini Serpentem, à voce, ſibilantem, ab ori- *Idyll. 15.*
gine terrigenam, à fluxibilitate lubricum, à loco Maurum, Afrum, Niliacum, Areninagum, Libycum, & Cinyphium à Cinyphio Libycæ regionis fluuio vocitarunt. Cæcus à Columella dictus fuit. At nonnulli non perperam opinati ſunt, per cæcum co-

lubrum Columellæ, vermem inteſtinorum intelligendum eſſe. Alij etiam fuerunt, qui E
Serpentes nominarunt elephantias, ex Solino, quoniam demorſus ab angue affectu ſimili elephantiaſi corripiatur, ægrotus enim intumeſcit, & cutis rigiditatem quam-
Epithet ū ratione loci dam adipiſcitur. Demùm ſi apud Latinos Serpens aliquando criſtatus nominatus eſt, ille, quem cæteri fugiunt, intelligebatur quemadmodum etiam Serpens ſacer; nam veluti auis ſacra in genere falconum nuncupatur, quam reliquæ aues formidant, idem de Serpente dicendum eſſe putabant. Apud Græcos, ratione vigilantiæ dictus fuit φρυγὸς, nimirum cuſtos; nam φρυγὰ cuſtodiam denotat. Ideò Apollonius agens de cuſtodia velleris aurei φρυγὸν ὄφιν vocitauit. Ερπηστὴρ etiam dicitur, quia reptat. Itaq; non
Lib. 3. Cyneget. ſine ratione, Oppianus ὀρεσιερπηστῆρας appellabat. Quoniam autem angues inter animantes ouiparas collocantur, à Nicandro ᾠοτόκοι ὄφεις dicuntur. At ὄφις μυόθηρ exponitur Serpens, qui venatur mures; veluti πυῤῥίας Serpens quidam rufus, & πύθων Serpens, quem Apollo confecit, natus ex putredine terræ; cum πύθω putrefactio vertatur. Ad finem πολυκάρηνος ὄφις Serpens multa habens capita exponitur. F

DENOMINATA.

CVM à Serpentibus nonſolum homines, & bruta, ſed etiam herbæ, & multa inanimata denominentur; in præſentia ab hominibus inchoando, omnia ſigillatim demonſtrabimus. Prima fronte ſe ſe offert ὀφιοβόλος Serpentis percuſſor, fuitq; epitheton Apollinis in Ouo Simmiæ Rhodij. Pauſanias Mercurium appellauit Argiphontem, cum fuerit ὀφιοκτόνος, nempè quoniam ſuſtulerit Serpentem, quem non-
Nomina virorū à Serpente denominata. nulli ἄργην vocabant. Alioquin ὀφιόδηκτος demorſus à Serpentibus exponitur. At ὀφίων, ſcilicet ophion fuit nomen filij Oceani, qui cum Eurynome vxore, ante Saturnum, rerum omnium potitus eſt: huius meminit Claudianus. Item ophion ſocius fuit Cadmi, & in Thebis ædificandis adiutor, ita cognominatus, quoniam ex Serpentum
Lib. 3. de rapt. Proſerp. dentibus prognatus eſſe diceretur. Multi volunt hunc eſſe eumdem cum illo, qui ab G
Ouidio Echion nominatur. Ophion etiam fuit Gigantis nomen apud Homerum. At Ophioneū Meſeniorū fuiſſe vatem ſcribit Pauſanias (referente Rhodigino) qui proprio natali die luminibus captus, & priuata, & publica vaticinia peragebat. Sed ophioneus,
Lib. 3. Metam. nempè Serpentinus princeps Dæmonum fuiſſe perhibetur: ſiquidem tradunt Pherecidem Syrum olim ſcripſiſſe Dæmones è Cælo deturbatos à Ioue, & principem ophioneum nuncupatum habuiſſe. Hoc eodem nomine tres furiæ infernales, nimirum Alecto, Tyſiphone, & Megera Acherontis, & Noctis filiæ ab Antiquis fuerunt inſignitæ; cum loco capillorum angues geſtarent. Harum meminit Ouidius in Ibin.

Quaſq; ferunt torto vittatis angue capillis
Carceris obſcuras ante ſedere fores.

Et alibi de iiſdem verba faciens ſic cecinit.

Verbera ſæua dabant ſonitum, nexaq; colubris
Conſcia fumabant ſemper ad ora faces.

Immò eaſdem furias in noſtri aſſerti confirmationem, paulò inferius colubras appel- H
lauit, quando dixit.

Pectora vinxerunt Erebea felle colubra,
Terq; cruentatas increpuere manus.

Præterea Serpentiger nomen eſt adiectiuum, quod de illis dicitur, qui aliqua corporis parte Serpentibus ſimili integrantur: propterea ab Antiquis, & potiſſimum à Poetis Gigantes Serpentigeri, anguipedes, Serpentipedes, & loripedes denominati fuerunt: cum pedes intortos, more Serpentum habuiſſe dicerentur. De his ſermonem habens Ouidius ſic canebat.

L. 4. Triſt. *Sphyngaq; & Arpyias, Serpentigeroſq; Gigantes.*

Lib. 7. cap. 2. Serpentigena autem, ſiue ὀφιογενὴς, apud Strabonem, genitus à Serpentibus exponitur: vnde ὀφιογενεῖς quidam populi apud Plinium fuerunt nuncupati, qui ob quemdam cum Serpentibus familiaritatem eorum ictibus ſolo tactu medebantur. Ophicos etiam vocarunt nonnulli populos Oſcos, nimirum Capuenſes, vt Seruius in

commen-

A commentarijs ad Virgilium interpretatur; quoniam apud illos multi Serpentes olim ſtabularentur. Ophiophagos etiam populos memorat Plinius, qui Serpentibus olim veſcebantur. Ideò Plutarchus Spartanos ὀφιοβόρους cognominatos fuiſſe teſtatur: propterea quod in quadam annonæ caritate, Serpentes in humanam eſcam vertere coacti fuerint. D. Auguſtinus ophitas, opheos, & ophiomorphos hæreticos quoſdam interpretatur, qui Serpentem primos parentes decipientem Chriſtum reputantes, ipſum virtutis cognitionem in Paradiſum induxiſſe arbitrati ſunt: immò Serpentem nutriunt, & venerantur, qui, excantante Sacerdote, de ſpecu egrediens, & ſuper aram aſcendens eorum oblationes lambit, & circa illas ſe ſe inuoluens ad ſpeluncam reuertitur. Deniq; à Serpentibus hodie multæ familiæ cognominatæ ſunt. Nuper hic Bononiæ quædam familia nobilis *dalla Serpa* cognominabatur.

Lib. 3. Aeneid. *Lib. 6. cap. 29.* *In Lib. de Hæreſ.*

His notatis, bruta animalia à Serpente denominata ponderabimus. Primò anguiculus nomen eſt diminutiuũ ab angue à Cicerone vſurpatum, Græcis ὀφίδιον, vel ὀφίδιον, nempè paruus Serpens dicitur: quo nomine Rondeletius piſciculum inſtar Ser-
B pentis longum indigitat, quem Bellonius non rectè inter aſellos connumerauit. Alioquin Serpentini catuli, fętus anguium nominantur: iuxta illud Virgilij de Serpente loquentis.

Lib. 5. de piſ.

——aut catulos tectis, aut oua relinquit.

Nam fœtus anguium adhuc in vtero viuentes ἔμβρυα dicuntur, cum hæc verba legantur apud Aelianum. ἔμβρυα καλῶσι δὲ τὰ τῶν ὀρνίθων, καὶ τὰ τῶν ὄφεων, καὶ τῶν κροκοδείλων. Præterea hæc nomina ὀφιόνεος, ideſt anguineus, ſecundùm Oppianum, & ὀφιώδης Serpentem referens, varijs animalibus aſſignari poſſunt, & præcipuè teſtudini; cum anguinea ceruice prædita ſit. Immò conueniunt, & Cerbero Inferorum cani colubrifero monſtro nuncupato. Virgilius enim, & Ouidius cerberi colla anguibus horrentia repræſentarunt. Item Elephanti anguimani dicti fuiſſe feruntur, quia proboſcidem tanquam anguem ad varia munia intorqueant. Anguilla etiam quaſi anguis illa, ab angue denominata eſt: Quamobrem non iniuria Iuuenalis ſic canebat.

Vos anguilla manet longa cognata colubra. *Satyr. 5.*

C Immò hæc Serpentis ritu incedens ὀφιόπους vocari poſſet: cum hoc nomen apud Suidam, Serpentis modo incedens vertatur: Serpentes enim ἄποδες ſunt. Plinius memorat animal ceruo minus, & pilis ſimile, Sardiniæ peculiare, Græcis ophion vocatum, ſed interijſſe arbitratur. Item Græci ἔλαφον, nempè ceruum à Serpentibus denominatum fuiſſe autumant, nimirum ἀπὸ τοῦ ἐλαύνειν τοὺς ὄφεις, nempè à Serpentibus abigendis: cum Etymologus, & Varinus ſcribant (vt ſuperius notatum fuit) ceruum, cornu ad ſaxa affricato, & odore excitato, Serpentes à cauernis fugare.

Li. 28. cap. 9.

Sequitur ophiomachus duorum animalium nomen: Primò denotat lacertum viridem cum Serpente acriter dimicantem; ſecundò ſignificat illud locuſtæ genus, quod apprehenſo Serpentis collo, beſtiam ſuffocat. Textor ophiomachum autem enim anguibus prælianrem conſtituit: quamuis apud probatos authores, huiuſmodi nomen pro aue non reperiatur. Legitur quidem apud Hæſychium ὀφίουρος auis quædam, cauda Serpentis prædita, quæ per regiones Aethiopicas diuagatur. Item ὀφιοφάγος Ibis, quia Serpentes comedat. Alioquin in ſcriptis Heſychij leguntur ſolum hæc verba
D ὀφιομάχος ἰχνεύμων, καὶ ἀκρίδων γένος μὴ ἔχον πτερά. Vbi manifeſtè videmus authorem, per ophiomachum intellexiſſe Ichneumonem, & genus locuſtæ alas non habens: quamuis ὀφιομάχης genus cicadæ alis carens apud Suidam legatur. Demùm Marcellus Virgilius ophioctenem ſcolopendræ genus ab anguibus enecandis nuncupatum eſſe ſtatuit.

Plantæ à Serpẽtibus denominatæ.

Poſt animalia, ſuccedũt plantæ ab anguibus denominatæ, veluti Serpentaria, Luph Serpentis ab Arabibus vocata, quæ extima corticis ſuperficie varijs diſtincta maculis, Serpentum exuuias æmulatur: hac de cauſa Porta aduerſus Serpentes valere ſcripſit. Arum quoque, Serpentaria minor Herbariorum dicitur, quia folia aliquando maculoſa proferat. Biſtorta à Lonicero colubrina, & ab alijs Serpentaria vocatur, vel quia ad inſtar Serpentis, retortam radicem generet, vel quia eius facultas colubri vires extinguat. Lonchitis aſpera, in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis, colubrina cognominatur, & meritò: nam interdum folia inſtar Serpentis retorquet. Plinius ophiuſæ herbæ meminit, quæ in Elephantine Aethiopiæ naſcitur, hæc pota terrorem Serpen-

Li. 1. Mag. nat. *Arum.* *Biſtorta.* *Lonchitis aſpera.* *L. 24. c. 17.* *Ophiuſa herba.*

rum obuerſari facit, itaut patientes neceſſariò mortem ſibi conſciſcant: hac de cauſa E
Lib. 3. c. 5. ſacrilegi eam bibere cogebantur. Alioquin, ad mentem eiuſdem Plinij, Ophiuſa eſt *Coronopus repens.* Inſula, cuius terra Serpentes fugare tradebatur. Præterea Coronopus ſponte naſcens, à Matthiolo Serpentina appellatur, quia radix in vino data venenatorum morſibus occurrat. Item Serpentina eſt quædam ſpecies Anchuſæ, & τὸ ἔχιον, nec non ἀλκιβιάδιος ab Alcibiade quodam (vt notat Scholiaſtes Nicandri) qui ob Serpentis morſum *Enula.* ægrotans, hac planta deuorata conualuit. Pariter Enula, ſiue Helenium, à quibuſdam Serpentina vocata eſt, quia Helena eius valoris contra angues periculum fecerit. Item *Cãtabrica.* Cantabrica in Gallijs Serpentina appellatur, vt Author eſt Ruellius. Nummularia *Numularia.* etiam, ſeu centimorbia à Brumfelſio, nomine Serpentariæ tertiæ deſcripta, alijs colubrina, & herba Natricum dicitur, nec immeritò, propterea quòd Ruellius tradit ſe de hoc *L. 2. de nat. ſtirp.* nomine ruſticos interrogaſſe, qui referebãt ita cognominari, quia Serpentes in partes diſſecti huius herbæ contactu ſanitati reſtituantur. In antiquis Dioſcoridis nomencla- *Elephaboſcum.* turis, Elephaboſcum paſtinacæ ſpecies ophiogenium, & ophioctonon nominatur, cum Serpentes necare crederetur. Bryonia, ſeu vitis alba, & apud Gallos colubrina F *Ophioſtaphilon.* dicta, ſecundum Ruellium, in antiquis nominibus Dioſcoridis, ophioſtaphylon, quaſi vua Serpentum vocitatur: quamuis nonnulli φιλοστάφυλον legant. Alioquin ὀφιοστα- *Li. 13. cap. 23.* φύλη capparis dicitur, vt animaduertit Plinius: quamuis etiam ſcribat cynosbaton opheoſtaphylen ab aliquibus appellari: Gallis quædam Tithimali ſpecies myrtifolia *Lac colubri quid ſit* ſecus vias, & ſepes naſcens lac colubri nuncupatur. Sequitur ophiogloſſum, quod Latini linguam Serpentinam vertunt, cum floris argutula cuſpis linguam ab ore Serpentis exertam æmuletur. Illa autem planta, ex cuius fructu pharmacopæi elaterium exu- *Cucumis anguinus plures denotat plãtas.* gunt, cucumis anguinus à Cordo nominatur; fortè quia libenter creſcat in ruderibus, in quibus Serpentes vt plurimum diuagantur. Nam cucumis ille flexuoſus, & longus à Matthiolo nuncupatus, apud Tabernemontanum anguinus, & apud Lobellium cucumis flexuoſus anguinus vocitatur. Item quamdam cucurbitæ ſpeciem oblongo, & *Cucurbita anguina.* curuo fructu Dodoneus, & Lobellius cucurbitam anguinam indigitant; quoniam interdum ſuo concuruatu Serpentum gyros æmuletur. Similiter, ex Cluſio, Aſphodel- *Lib. 2. de plant. rar. cap. 39.* lum cæpam colubrinam Granatenſes appellitant. Quidam alij, ex eodemmet Cluſio chryſanthemum Valentinum herbam Serpentis nominant. Immò inter alliorum G ſpecies vna eſt, ophioſcorodon nempè allium Serpentinum dicta, cum exteriorem *Cepa colubrina.* bulbi membranam inſtar corij Serpentini maculoſam habeat. Christophorus etiam Acoſta duas plantas ſub nomine herbarum Serpentum depingit, quoniam ad profli- *Lib. 3. de plant. rar.* gandum virus anguium ſummoperè commendentur. Tandem ſunt quamplurimi herbarum flores, quorum ſtamina in ſummitate adeò diuiſa ſunt, vt bifidas Serpentum *In Lib. de plant. Ind.* linguas præſeferant; ideòq; Serpentini flores eſſent appellandi: quandoquidem Porta ab hac ſignatura contra Serpentum ictus mirabilia operari arbitratur.

Li. 4. Phyt. cap. 16. Ab his ad gemmas, & lapides faciendus eſt tranſitus. A Plinio pro ſpecie ophitis gemma illa memoratur, quæ aliter Echites dicitur: cum maculis viperinis ſit inſigni- *Li. 27. cap. 21.* ta. Alibi ab eodem authore gemma nigri coloris binis lineis albis colorem nigrum includentibus deſcribitur, quam Barbari ophiocardelum vocant. Item ophites, ſeu, vt *Li. 37. cap. 10.* alij volunt, Draconites appellatur gemma illa coloris cærulei, & formæ pyramidalis, quam in hydris, vel chelydris inueniũt. Apud Plinium in cerebro magni Draconis re- H *Ophites gemma.* periri traditur. Albertus fatetur ſe vidiſſe hanc gemmam nigram non pellucidam in circuitu coloris pallidi erutam à capite magni Serpentis in Sueuia: in cuius ſuperficie *Draconites gemma.* imago Serpentis conſpiciebatur. Ceſalpinus hunc vidit lapidem figura corniculi, abſciſſa cuſpide, colore partim nigro, partim flaueſcente, ſplendido non pellucido, cuius baſim linea nigra, ſpecie Serpentis circumdabat; addit q; à donante intellexiſſe eſſe linguam cuiuſdam magni Serpentis in Germania verſantis. Rurſus ophites alia eſt gemma lineis cinereis, & nigricantibus repræſentans colorem Serpentis, & inuenitur ad oſtium Tangræ. Alium lapidem pellucidum figura verticilli, nempè ſpumam Serpentis, inſtar chryſtalli, congelatam vidimus apud Dominum Ladiſlaum Hungarum. *Ophites marmor.* Amplius quoddam marmor ex albo, & nigro maculis frequentibus cõſtans, ritu maculoſi Serpentis, ophites dicitur, cuius multa eſſe genera refert Dioſcorides, quæ tamen ad tres tantùm differentias reducit, vnum ponderoſum, & nigrum, alterum cinereo colore punctis diſtinctum, tertium lineis quibuſdam candidis refertum. Plinius

duas

A duas tantùm ſpecies deſcribit, candidum, quod molle eſt, & nigricans durum. Meminit poſtea etiam cinerei marmoris, quod à colore cineris tephriam vocat. Dioſcorides autem omnes huius marmoris ſpecies alligatas, aduerſus Serpentes valere teſtificatur. Ophitem nigrũ conſtantem punctis nigris in liuido corpore, lapicidæ Viperam Aegypti vocant; ophitem verò cinerei coloris Granitũ Syriæ nominant: inſunt enim puncta nigra in corpore cādicāte. Inſuper marmor viride Lacedæmoniũ pretioſi generis Lithotomi Serpentinũ cognominant, ex Alberto, qui ſecundā ſpeciem ophitis viridis maculis candidis eſſe tradit: inſunt enim in viriditate marmoris maculæ quædam frequentiores, & clariores. Aliud eſt vnica maculatum compoſitione, & huius generis eſt Thyites, cuius mentionem fecit Dioſcorides; ſed non ſpirat illũ odorem, quem in ſuo ophite Dioſcorides cõmendabat. Amatus Luſitanus fatetur ſe vidiſſe vaſculũ quoddam ex huiuſmodi marmore fabrefactum non inſuauem, dum fricabatur, emittens odorem; ideòq; nonnulli arbitrati ſunt huiuſmodi vas eſſe ex illis, in quibus Romani Imperatores theriacam ſeruabant: cum etiam huiuſmodi lapis contra venenatorum morſus à Dioſcoride

Tephria marmor.
Vipera Ægypti quid ſit.
Serpentinũ marmor.
Cuius materiæ eſſent vaſa, in quib. olim Theriaca ſeruabatur

B ſummoperè probetur. Galenus autem vitrum cum ophite coniungere videtur, dum inquit ophitem poſſidere vim abſtergendi, confringendiq; vt vitrum, quoniam illi in vino dato facultatem comminuendi lapidis in veſica aſſignat. Quocirca non eſt dicendum, per ophitem, intellexiſſe genus marmoris, quod habetur apud Dioſcoridem (non enim facultates vtriuſq; cõueniunt) ſed fortè denotaſſe murrhinum à Plinio vocatum: coloris enim varietate maculas Serpentum æmulatur. Neq; obſtat murrhinum effodi, & vitrum arte parari: quandoquidem incendijs ſubterraneis eadem fieri poſſunt, quæ in fornacibus fabricantur: nam murrhinũ eſſe humorem ſub terra denſatum Plinius affirmat. Præterea lapis quidam eſt ophites, vel Serpentinus dictus, quia ſquamis, more Serpentum tegatur, vt lapis Islebanus eroſus, fiſſilis, niger, durus, ex quo æs conflatur. Aliqui ſpinam Theophraſti eſſe putant. In hoc quandoq; imago piſcis conſpicua cernitur, & piſciformis nuncupari poteſt nigri coloris, in quo ſquamæ aureæ, vel argenteæ piſcium licet conſpicari. Quandoq; in hoc animalia alterius generis à natura inſculpta obſeruantur. Tres huius generis lapides in publico Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis

Lapis Islebanus.
Lapides piſciformes.

C Muſæo ſeruantur, quorum vnus geminis piſcibus eſt inſignitus. Alij duo ſingulos habent piſces referentes imaginem Percæ auratæ, & Alburni. Huiuſmodi lapides fiſſiles ſunt, bituminiſq; materiam in ſe continere, odor indicat. Hi autem lapides non procul à monte Mæliboco reperti fuerunt.

Præter enumeratos lapides alium inueniri multi autumant, quem Plinius pro Serpentum ouo deſcripſit, non intelligendo tamen ouum, ex quo catuli Serpentini excluduntur: cum de hoc in præſentia non fiat ſermo. Plinius igitur hæc habet. *Præterea eſt ouorum genus in magna Galliarum fama omiſſum Græcis. Angues innumeri æſtate conuoluti ſaliuis faucium, corporumq; ſpumis artificioſo complexu glomerãtur ouum anguinum appellatur. Druidæ ſibilis id dicunt in ſublime iactari, ſagoq; oportere intercipi, ne tellurem attingat. Profugere raptorem equo, Serpentes enim inſequi, donec arceantur alicuius amnis interuentu, experimentum eius eſſe, ſi contra aquas fluitet, vel auro vinctum. Atq; vt eſt Magorum ſolertia occultandis fraudibus ſagax, certa luna capiendum cenſent, tanquam congruere operationem eam Serpentium, humani ſit arbitrij. Vidi equidem id ouum magnitudine modici mali orbiculati, cruſta cartilaginis, veluti acetabulis brachiorum polypi crebris inſigne Druidis. Ad victorias Litium, ac Regum aditus mirè laudatur, tanta vanitatis, vt habentem id in lite in ſinu equitem Romanum è Vocontijs à D. Claudio Principe interemptum non ob aliud ſciam. Hic tamen complexus anguium, & efferatorum concordia cauſa videtur, quare exteræ gentes caduceum in pacis argumentum, circumdata effigie anguium fecerint.* Noſtra ætate huius oui tantopere in Gallijs commendati, & obſeruati, nullum extat monimentum. Immò tradit Geſnerus neque vllam huius oui ſupereſſe famam apud Heluetios quondam Gallis adnumeratos, & Druidarum ſuperſtitionum participes. Præterquamquod non eſt veritati conſonum, quòd huiuſmodi ouum, aut quoduis aliud inanimatum, accedente etiam auri pondere, aduerſo flumine feratur, vt recitat Plinius. Fatetur quidem Geſnerus in ſuo lapidum theſauro habere duos globos duros, ſolidos, graues, cruſta albiore, & duriore, quàm ſit interior ſubſtantia, intectos. Alter eſt magnitudinis pugni humani, forma denticulati; alter longè minor globoſa pariter figuræ. In eo per interualla æquidiſtantia conſpi-

Lib. 29. c. 3.
Ouum anguinum quid.

D

ciuntur caudæ quædam tanquam Serpentum, orbem complectentes quinæ maiores, & E
totidem minores, & breuiores inſunt. Immò acetabula, ceù puſtulæ quædam, vel pa-
pillæ rotundæ ita digeſtæ, vt ſingulis verſibus, qui in toto circuitu deni ſunt puſtulæ
ſenæ habeantur. Geſnerus ab huiuſmodi globis ouum anguinum à Plinio deſcriptum
repræſentari opinatur. At Bellonius huiuſmodi lapides globoſos echinis marinis (dem-
pta cruſta aculeata) aſſimilat. Lapis ouo anguino Plinij valdè ſimilis fuit inuentus in
monte Coruariæ propè Bononiam. Seruatur etiam in publico Muſæo lapis figuram
Serpentis prorſus æmulans: eſt enim in ſpiram reuolutus, cuius caput in periferia pro-
minet, & cauda extrema centrum indicat: in alia parte lapidis, eſt figura parui Ser-
pentis; pars inferior planè informis eſt. Hic lapis meritò vocari poteſt ὀφιώδης, ſeu
ὀφιοειδής nempè ſpecies Serpentina. Naſcitur in monte Plumbici propè Vrbinum.

Lapis ouo anguino ſimilis, vbi fuerit inuentus.

Quapropter iure optimo poſſumus probare eorum opinionem, qui in Islandia Serpen-
tes eſſe ſaxeos atteſtantur; quorum viuum ſpiris in ſe conuolutum Ioannes Goropius
in Anglia conſpicatus eſt. Hos autem hominum cantionibus in lapides verſos fuiſſe
multi perſuadere nituntur: cum tamen hęc ſint opera naturæ, quæ à ſuis cauſis pendent. F
Nec mirandum eſt, ſiquidem in agro Senenſi locis ſterilibus, & cretoſis terrei Serpen-
tes conuoluti, in tenuem caudam ſenſim deſinentes reperiuntur colore candido, ſub-
ſtantia gypſea, qui ſi frangantur, globuli inanes intus veluti ampullæ ſpectantur, aſſi-
duè propè caudam tenuiores. Feruente enim materia, vt ſępè obſeruamus in balneis
ſulphureis, bullæ attolluntur; dum verò ſpiritus vario modo conuoluitur, materiam
viſcidam, & ſequacem eodem modo ducit, quæ poſtea concreſcens eamdem retinet
figuram, vt in combuſtione aluminis manifeſtatur. Denuò inuenitur alia ſpecies lapi-
dis, quæ non Serpentem integrum, ſed linguam, & præcipuè Natricis repræſentare
perhibetur. Propterea lingua, glottis, & gloſſopetra, à quibuſdam ſaxũ ophiogloſſum,
ad differentiam ophiogloſſi herbæ, nuncupatur; & potiſſimum, quia aduerſus Serpen-
tes valere dicatur. Aliqui hũc lapidem ceraunium, nempè fulmineum, alij, ob figuram,
dentem canis carchariæ eſſe exiſtimant. Tales lapides in Melite inſula inter ſaxa, &
rupes reperiuntur, ambitu denticulato, ſuperficie adeò terſa, & polita, vt ingenioſus
etiam artifex vix illam poſſet imitari. Itaq; non eſt cenſendum eſſe dentem canis car- G
chariæ, vt in hiſtoria illius animalis fuit declaratum, neq; fulmen è cælo delapſum: cum
à terra effodiatur, non autem in aere generatur; Præterquamquòd in Melitem inſulam
tantummodo caderent, in qua innumeri ferè lapides huius generis ſpectantur. Immò,
ex Ariſtotelis doctrina, fulmen nil aliud eſt, quàm ſpiritus, & materia tenuiſſima, ſeu
flatus accenſus, & à nubibus pulſus: proptereaquod cum ex materia ſubtili conſtet,
corpora mollia non corrumpit. Verùm notandum eſt ob diuerſam materiam, diuerſa
etiam generari fulmina; & nos non debet latere reperiri aliud genus fulminis lapi-
deum, quod in nubibus ex materia valdè viſcoſa procreatur. Hoc autem Ariſtoteli
ignotum fuiſſe opinamur, de quo commodiori loco diſputabimus. Inſuper apud ali-
quos, ſed perperàm, ophites vocatur ſenecta anguium: cum rectiùs γῆρας ὄφεως δέρμα,
καὶ σύφαρ, καὶ λεβηρίς, & aliquibus etiam γραὸς dicatur. Latini anguinum ſpolium,
anguinam pellem, ſeniũ Serpentis, membranam Serpentinam, & vernationem appel-
lant, quoniam aduentante Vere hanc pellem exuant, quæ poſtmodũ inter ſaxa, & ſtir-
pes inuenitur, vt docuit Ariſtoteles. Hiſpanicè Pelle de la Culebre, Germanicè Ein H
ſchlangenhaut. Arabicè Geluc, vel Genlut. Italicè ſpoglia della Serpe nominatur.
Syluaticus, vt ſolet, multa nomina barbara proponit, quibus exuuias Serpentis indi-
care conatur. Tandem hoc nomen adiectiuum (anguineus, vel anguinus) omnia ad
angues ſpectantia ſignificare videtur: vnde anguinea pellis, paulò ante nominata, &
coma anguinea Meduſæ, & capilli anguinei Eumenidum à Catullo indigitantur. An-
gueus poſtea idem ſignificat; nam lapſus angueos legit Solinus. At in ſoluta oratione
(anguinus) vt plurimum vſurpatur.

Gloſſopetra quid ſit.

Lapis ceraunias.

In Meteor.

Ophites ſenecta anguium.

Lib. 8. de hiſt. An. c. 37.

Cap. 37.

Præter hæc, loca, & regiones multas à Serpentibus denominatas apud Authores
legimus. Euſtathius ophitem locum eſſe ſcripſit. Item ophiadem regionem olim
deſertam ob Serpentum copiam fuiſſe Diodorus Siculus autumat, quæ poſtmodum
opera Regum Aegypti purgata eſt. Rhodus quoq; à Serpentum multitudine, nomine
ophiuſæ apud Strabonem donatur. Immò ob eamdem cauſam, nonnulli Cyprum
ὀφιώδη vocarunt. Tenon Inſula ob aquarum abundantiam Hydruſa, aliquibus ad-

Regiones, & loca à Serpẽtibus denominata.

Hydruſa.

A mentem Ariſtotelis, propter Serpentes ophiuſa dicitur. At ſecundùm Pomponium Melam Colubraria eſt inſula Maris Mediterranei Iberici malefico Serpentum genere ſcatens: quamobrem (vt notat Oliuarius) hodie dicitur *la Dragonera*. Rurſus apud *In Baot.* Pauſaniam ὀφέως κεφαλὴ nomen eſt loci: nam qua Thebis rectà Gliſantum itur, reguncula ſelectis lapidibus circumſepta ſpectatur, Serpentis caput Thebanis nucupata; quoniam Serpentem ab oſtio cauernæ caput exerentem à Tarſia illàc prætereunte percuſſum, & nomen loco datum fuiſe tradunt. Chriſtophorus Columbus narrat, *In hiſ. Ind. occid. c. 70.* quòd circa Pariam, magnum ſcopulum inuenit, à quo tanquam ab orificio magni fluminis, tanta tantoq; impetu Aquilonem verſus aqua ſcaturiebat, vt magnum terrorem tranſeuntibus, non ſecus ac eſſet immanis Serpens, incuteret: propterea illum locum os Serpentis nominare decreuit. Balbus quoq; in itinere de ciuitate Martabar *In Itiner. Ind. or. c. 4.* in Cocchi, meminit euiuſdam maris, quod, lingua Perſica mare Serpentum cognominatur. Pariter in deſcriptione ſuburbanorum antiquorum Hieroſolymæ, quæ habetur in theatro Terræ Sanctæ, memoratur ſtagnum Serpentum, quod olim Bethara vocaba-
B tur. Demùm fluuius eſt ophites dictus, qui aliter orontes apud Suetonium legitur. *Ophites flumen.*

Quid plura? cęleſtia quoq; à Serpentibus non abhorrent. Luna enim Proſerpina dicta eſt, quoniam ritu Serpentis ab ecliptica modò ad meridiem, modò ad aquilonem deflectens, nodum auſtralem, & borealem deſignet, quem Aſtrologi caput, & caudam Draconis appellant. Huic accedit Ophiuchus vigeſima conſtellatio inter Septentrionales, de cuius ortu chronico Ouidius in faſtis locutus eſt. ὀφιοῦχος Latinis dicitur *Lib. 6.* Serpentarius, Anguitenens, ſeu Anguifer (Seneca etiam Cerberi caudam anguiferam *In Herc. furent.* appellauit) quia manibus teneat anguem eius corpus implicantem. De hoc Cicero in Phænomenis hæc habet.

——— propter caput Anguitenentis,
Quem claro perhibent ὀφιοῦχον nomine Graij
Hic preſſu duplici palmarum continet anguem,
Eius, & ipſe manet religatus corpore toto,
Namq; virum medium Serpens ſub pectore cingit.

C Hunc nonnulli voluerunt fuiſſe Herculem, qui adhuc in cunabulis vagiens Serpentes à Iunone immiſſos, manibus præfocauit. Alij dixerunt eſſe Canobanta Regem Getharum, Alij Phorbantem filium Tiropæ Regis Theſſalorum, de quibus Hyginus legendus eſt. Alij tandem tradiderunt hunc fuiſſe Aeſculapium medicum celeberrimum tenentem anguem, à quo edoctus fuit herbam, qua Glaucum mortuum ad vitam denuò reuocauit. Ideò ſic canit Ouidius in Faſtis.

Surgit humo iuuenis ſtellis afflatus auitis,
Et gemino nexas porrigit angue manus.

Et paulò inferius.

Gramina continuò loculis depromit eburnis,
Profuerant Glauci manibus illa prius.
Tunc cum obſeruatas augur deſcendit in herbas,
Vſus & auxilio eſt anguis ab angue dato.
Pectora ter tetigit, ter verba ſalubria dixit
Depoſitum terra ſubſtulit ille caput.

D Ad cætera inanimata ab anguibus denominata properãtes incidemus in machinas bellicas, inter quas quædam bombardæ maioris ſpecies eſt, Serpentina, & colubrina nomi- *Machinæ bellicæ à Serpẽtibus denominatæ.* nata: nam ità oblonga cõflatur, vt effigiem Colubri, ideſt Serpentis æmuletur. Item Serpentina vocatur illud inſtrumentũ ferreum tormenti manualis retortũ inſtar Serpentis, quod funem accenſum ad exploſionem ſclopi, ſtringit. Immò quędam alembici ſpecies dicitur Serpentina à Chymiſtis, quia roſtrum flexuoſum, ritu Serpentis, habeat. Rurſus apud eoſdem Chymiſtas argentum viuum Serpentinum, & Serpens luxurians *Argentum viuum cur Serpens luxuriãs dicatur.* cognominatur. Item humiditas radicalis metallorum, ante decoctionem, admodum venenata, nomine Serpentis, Draconis, & Baſiliſci ab ijſdem Chymiſtis donatur: nam huiuſmodi vapor per ſublimationem in vas aſcendens, vt animaduertit Braceſchus, inueniẽſq; duo ſulphura cum argento viuo, tanquam Serpens illa diſſoluendo, vorare perhibetur. Aliter Serperaſtra apud Varronem ſunt inſtrumenta, ſeu potius vincula, *In lib. de lingua lat.* quæ geniculis infantium ambulare diſcentium alligantur, ne proſtrati, more anguium

 ſerpant,

Serpeταſtra quæ inſtrumenta.
Ophiaſis.

ſerpant, vel ne vaccij fiant. Amplius volumina illa, in quibus Nicander de Serpentibus verba fecit, ὀφιακὰ inſcribuntur: cum hæc vox ὀφιακὸς omne ad angues ſpectans indicet. Nam ophiaſis apud Medicos affectus eſt capitis, quando capilli certis ſpatijs in anguis ſimilitudinem decidunt. His addantur ſpectacula pythia nempè anguina denominata à Pythione Serpente manu Apollinis interfecto: horum meminit Ouidius hunc in modum. E

Lib. 1. Metamor.

Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis
Antè, niſi in damis, capreiſq; fugacibus vſus,
Mille grauem telis, exhauſta penè pharetra
Perdidit, effuſo per vulnera nigra veneno.
Nenè operis famam poſſet delere vetuſtas,
Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia, perdomita Serpentis nomine dictos.

Nodus Serpentinus qualis.
Li. 14. Hierogl.

Ad finem, nodus ille Herculeus, ſiue Gordianus Serpentinus etiam vocatus fuit: cum duos Serpentes in congreſſu arctè implicatos æmuletur. De cuius nodi explicatione, F Eraſmus ad nodum Gordium confugit. Plinius docuit hunc nodum ſacrum habitum fuiſſe, & creditum ad ſanitatem conducere. Plutarchus tradit cingulum ſponſæ hoc nodo necti ſolere, quem poſtea ſponſus in thalamo diſſoluebat. Athenæus huiuſmodi nodum Heracleotarum Inſigne fuiſſe ſtatuit. Goropius poſtpoſitis cæteris expoſitionibus, hunc nodum nominatum fuiſſe herculeum ſcribit, quia Hercules fuit Mundi vis maſcula, & Verbi incarnati figura. Vnde hic diuinus Hercules ſtatim ab incunabulis duos Serpentes acerrimos humani generis hoſtes ſtrangulauit, nimirum Diabolum, & carnem aduerſus ſpiritum aſſiduè concupiſcentem. Immò nullus vnquam Serpens maſculus fæmellam, aut fæmella maſculum (vt idem notat author) tam arctè complectitur, quam Diabolus carnem, & caro Diabolum: ideòq; nodus Serpentinus, & herculeus fuit nuncupatus, qui à nemine, niſi à diuino Hercule diſſolui potuit. Quamobrem huc fortè alluſit Horatius, quando dixit.

In Art. poet.

Nec Deus interſit, niſi dignus vindice nodus
Inciderit.

Ideò Goropius, pręter alias explicationes, tradit, quòd Horatius in hoc verſu pręcipit, G ne Deus in partes vocetur, niſi difficultas ſe ſe offerat, quam nemo niſi ſolus Deus expedire poſſit. Etenim, vocabulo vindicis, Hercules hic denotatur, qui, cum ſit alexicacos, iure merito latina voce vindex appellabitur: cum ab omnibus malis totum terrarum orbem vindicauerit, occiſis tyrannis, & cæteris monſtris, remotiſque omnibus difficultatibus, quibus commoditas humanæ vitæ impediebatur. Denominatis tanquam coronidem libuit addere radicem Serpentiformem, quæ adhuc integra in publico ſeruatur Muſæo. Hæc enim Serpentem perbellè æmulatur; quemadmodum in præſenti icone licet conſpicari.

Radix

Radix Serpentiformis ῥίζα ὀφιώδης, vel ὀφιοειδής.

 E

PRODIGIA. ET PRÆSAGIA.

CVM Serpens nullo alio membro, niſi ore polleat; Antiquitas ab angue occurrente inimicum denotari augurata eſt. Propterea Plutarchus in Amphitrione dicebat. *Lib. 1. de Diuin.* Angues duos iubatos in impluuium deuolaſſe, & Cicero anguem ab infima ara emanaſſe. Immò magnum prodigium eſſe exiſtimauit, vt retulit Cicero, ſi circa cardinem ianuæ Serpentem circumplicatū obſeruauerit. *Loco cit.* Quamuis aliqui dixerint maiori admiratione dignum fore, ſi cardines circa Serpentem inuoluerentur. Alij ex antiquis, Serpentes in ſinu geſtantes hominem benigno, vel maligno ſydere natum, nec non futuras fælicitates, & infælicitates prædicere profitebantur. Sed mirum eſt, quod Indi populi huiuſmodi etiam præſagijs vtantur: quandoquidem legimus in Hiſtoria Indiæ Luſitaniæ, *Part. 3.* iuuenem Indum ad templum Idolorum, cum diluculаret, proficiſcentem in criſtatum anguem venenoq; turgentem incidiſſe: ideòq; hoc peſſimi augurij indicium reputans, reuerſus, ad ſacrum Baptiſmatis fontem confugit, quem antea odiu ſemper habuerat. F Romani quoq, pro augurio peſſimo, viſionem Serpentis exiſtimarunt, *Lib. 1. c. 6.* quamobrem, ex Valerio Maximo, anguis inuſitatæ magnitudinis infælicem pugnam aduerſus Numantinos C. Hoſtilio Mancino Conſuli Romanorum præſignificauit. Ex Iulio Obſequente habemus duos Serpentes, Sempronio Conſule ſacrificante, ter victimas depaſtos eſſe: indeq; nonnulli interneccionem Sempronij à Flauio Lucano hoſpite paratam præſagierunt. Amplius, ſacrificantibus Græcis apud Homerum, ex ara in proximam planitiem, in qua decem paſſeris pulli vagabantur, anguis prorepſit: hinc Calchas bellum contra Troianos totidem annos duraturum pronunciauit. *Lib. 4. de Vir. Illuſt.* In Punico bello, ex Petrarcha, Caio Gracchorum omnium nobiliſſimo in Laconia exercitum habenti, inter ſacrificandum, accidit, vt ex proximo ſpecu gemini Serpentes elapſi exta corrumperent, quo oſtento moti Haruſpices, vitæ diſcrimen Duci impendere monuerunt. Tiberius etiam Gracchorum pater (referente Egnatio) duobus, anguibus intra cubiculum captis, prodigiorum Interpretes conſuluit, qui G reſponderunt, fore vt ipſe ſuperſtes eſſet Corneliæ vxori, ſi Serpens alterius ſexus interficeretur: Ipſe autem meum interficite, dixit. Cornelia iuuenis eſt, poteſtq; per ætatem adhuc parere, nec defuit rei euentus. At coniux, quæ ſuperuixit, mutua caritate cum eo certauit, nam tantū abfuit, vt poſt Gracchi obitum, connubium deſideraret, vt Regias etiam nuptias aſpernata fuerit. Quodam tempore tāta Serpentū multitudo apud Lacones excreuit, vt inde Arioli futuram annonæ penuriam prædicerent, quæ poſtmodum talis ſubſecuta eſt, authorē Textore, vt Populi carnibus anguiū veſci coacti fuerint. *In Laconicis.* Apud Pauſaniam legimus Legatos ab Epidaurijs in Coon Inſulā ad Aeſculapium miſſos, præter ſumma, quibus erant moniti, cum ad agri Laconici oram appuliſſent, vt ibi ſedem collocarent, vidiſſe etiam Serpentem, quem ſecum Epidauro adduxerant, non procul è mari in quamdam cauernam ingreſſum. Hoc igitur moti prodigio, oppidum illo in loco ſibi fabricarunt. Item Tarquinius Superbus, domitis hoſtibus, ad vrbana negocia animum appellens, portentum ingens conſpicatus eſt: Serpens enim ex columna lignea elapſus fugam in Regiam arripuit. Vnde Rex perterritus Titum, & H Aruntem filios, Bruto comite, qui ſtultitiam ſimulabat, ad Apollinem Delphicum miſit. Iuuenibus oraculum de regno conſulentibus, reſponſum fuit eum regnaturum, qui primus reuerſus matrem oſcularetur. Brutus igitur de naui egreſſus terram oſculatus eſt. Quare ſic loquitur Ouidius.

Lib. 2. faſt.

Ecce (nefas viſu) medijs altaribus anguis
Exit, & extinctis ignibus exta rapit:
Conſulitur Phœbus, ſors eſt ita reddita, matri
Qui dederit primus oſcula victor erit.
Oſcula quiſq; ſuæ matri propecata tulerunt,
Non intellecto, credula turba, Deo.
Brutus erat ſtulti ſapiens imitator, vt eſſet
Tutus ab inſidijs dire ſuperbe tuis;

A *Ille iacens pronus matri dedit oſcula terra.*

Ex Riccardo Dinotho habemus, quòd imperante Conſtantino, tantus fuit defectus Solis, vt etiam meridie Cæli ſtellæ conſpicerentur, & in Melitea Serpentes omnis generis viſi ſunt, qui pugna commiſſa, ſe ſe inuicem peremerunt, & paulò poſt ortus eſt Iudæorum tumultus, & tredecim Vrbes in Campania, terræmotu corruerunt; deinde poſt Conſtantini obitum, filij inter ſe belligerarunt, & Perſæ graui bello Romanos oppreſſerunt. Cum bellum Macedonicum in expectatione eſſet, C. Petilio, & C. Valerio Conſulibus, bouem in Campania locutum fuiſſe, & tres Soles ſuper ædem Saturni effulſiſſe narrat Liuius, eodemq; tempore Cerites Serpentem in Oppido ſuo iubarum, aureiſq; maculis diſtinctum conſpicatos fuiſſe. Ex libro etiam de Prodigijs, & Oſtentis, colligere licet, quòd munitis Alexandri Magni caſtris, & militibus quieti nocturnę deditis, cum primum Luna ab Orizonte emerſit, Scorpiones, arectis caudarum aculeis, innumeri ferè ad caſtra fluxerunt, quæ prodigia vis immenſa Serpentum vario colore refulgentium inſecuta eſt.

In lib. de Prodig.

Decad. 5. lib. 2.

B L. Silla Conſul cùm in campo Nolano Samnitum exercitum haberet, & Dijs immolaret, repente ab infimo aræ loco, Serpens exilijt, quo viſo, Poſthumius haruſpex iuſſit Romano Duci, vt in hoſtem legionea duceret, cui cum paruiſſet (teſte Sueſſano) caſtra hoſtium opulentiſſima expugnans occupauit. Serpentes quoq;, vt ſcribit Herodotus, Crœſo Lydorum Regi excidium Imperij portenderunt: nam quando Crœſus, & Cyrus ad Pteram, æquo marte depugnarunt, illicò in ſuburbanis Sardium locis ingens Serpentum copia orta eſt, quos equi ad pabulum dimiſſi paſſim deuorabant: quare Vates, re intellecta, reſponderunt, per Serpentem, terræ filium, indigenam, & per equum aduenam, & bellicoſum hoſtem denotari, hocq; portento Sardenſes breui ſubactos iri prædixerunt. Idq; verum fuiſſe euentus patefecit: nam paulò poſt, Crœſo Rege deuicto, omnes in Perſarum poteſtatem venerunt. Tiberius Cæſar cum intellexiſſet Serpentem, quem in delicijs habebat (illi enim propria manu cibũ miniſtrabat) à formicis fuiſſe corroſum, ſibi à multitudine cauendũ eſſe percepit, quoniam formicę, monentibus Vatibus, populum ſignificare ſolent. Annibal cum ſuis copijs itineranа,

Lib. 1. de Augur.

Lib. 3.

Annibalis aduentus in Italiam.

C à tergo immanem beſtiam Serpentibus circumplicatam inſequentem reſpexiſſe fertur, quæ omnia arbuſta, & virgulta frangebat, & tecta peruertebat. Hinc vaſtationem Italiæ multi portenderunt. Ex altera parte Iouius in vita Actij narrat, Serpentem in eius galeam irrepſiſſe, & Actio vicecomiti, victoriam aduerſus Bononienſes præmonſtraſſe. At T. Gracchus, antequam multitudine Quiritum oppreſſus interficeretur, in ſpacioſa galea, qua in bello vti conſueuerat, anguem oua peperiſſe, fœtuſq; iam formatos inuenit. Auis etiam placida in gremium Philippi Regis Macedonum aduolans ouum peperit, de quo confracto exijſſe Serpens dicitur, qui, cum ouum circumdediſſet, vt denuò in, tamen illud ingrederetur illicò perijt: hinc Vates filium nempè Alexandrum ex Philippo dimanaturum eſſe ariolati ſunt, qui, toto terrarum orbe ſubacto, paulò poſt erat periturus.

Ope etiam Serpentis ferunt Neronem à percuſſoribus fuiſſe liberatum, quos Meſſalina in eum immiſerat: nam Serpens è puluino, vbi quieſcebat, prodiens ſicarios perterrefecit. Quamuis aliqui ſcripſerint non fuiſſe Serpentem, ſed eius exuuias, quas, ex

D voluntate matris, dextro brachio alligatas aliquando geſtabat, & tædio abiectas denuò requiſiuit: quoniam ſperabat huiuſmodi Serpentis ſpolium aduerſus infortunia, quæ pertimeſcebat, ſibi profuturum. Quare nõ eſt mirandum, ſi apud Cælium Rhodiginum legatur, quòd vates circa brachium, vel collum Neronis adhuc pueri alligatam liberidem conſpicari, dixerint, ὅτι ἰσχὺν παρὰ τοῦ γέροντος λήψεται. Nimirum, quia ex ſene potentiam foret aſſecuturus: cum anguis, depoſita ſenectute, talis obſeruetur.

Nero quomodo liberatus fuerit à percuſſoribus Meſſalinæ.

Lib. 10. cap. 3.

Serpens quoq; gloriam Roſcij hiſtrionis præmonſtrauit, vt docet Cicero. nam puſionem adhuc in Selenio campo Lanuini agri educatum, & in cunabilis dormientem nutrix lumine appoſito, Serpente circumdatum conſpicata eſt. Patri autem ad haruſpices confugienti reſponſum fuit nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore. Simili præſagio imperium Seuero præmonſtratũ eſt: ſiquidem in ſtabulo Serpens dormientis caput cinxit, & abſq; noxa, vociferantibus ob terrorem familiaribus, abijt. Maximino iuniori idem accidiſſe tradunt. Aureliano quoq; ex Fulgoſio, humilibus parentibus nato angvis ſummum imperium portendiſſe fertur: etenim peluim, in quo ſæpius puer lauabatur

Lib. 1. Diuin.

Lib. 1. c. 4.

tur Serpens eſt circumplexus, neq; occidi potuit. Ideò mater, quæ templi Solis ſacerdos erat, re intellecta, Serpentem quaſi familiarem ſeruari iuſſit. Item Caſſandrã ſcientiæ vaticinandi peritam in templo Apollinis Tymbrei cũ Heleno fratre relictam, cum Serpentibus cubantem repererunt, qui, infantibus nihil læſis, eorum ſenſoria circumlambebant: quamobrem tàm Caſſandram, quàm Helenum vates futuros à vatibus reſponſum habuerunt. Magnum etiam fuit illud prodigium, dum immanis Serpens circa aram viſus eſt, vbi Aeneas anniuerſarium ſacrum manibus Anchiſæ patris faciebat, E

Lib. 5. Aeneid. vt recitat Virgilius his verſibus.

Dixerat hæc adytis cum lubricus anguis ab imis
Septem ingens gyros, ſeptena volumina traxit,
Amplexus placidè tumulum lapſuſq; per aras
Cærulea cui terga notæ, maculoſus & auro
Squamam incendebat fulgor, ceu nubibus arcus,
Mille trahit varios aduerſo Sole colores.
Obſtupuit viſu Aeneas: ille agmine longo
Tandem inter pateras, & leuia pocula Serpens F
Libauitq; dapes, rurſuſq;, innoxius imo
Succeſſit tumulo, & depaſta altaria liquit.

In lib. de Mirab. Cæterùm animum graui afficiunt admiratione prodigia mulierum, quæ Serpentes enixæ ſunt: nam Tralianus refert mulierem Tridentinam Serpentes inſtar globi conuolutos peperiſſe Romæ, Domitiano Cæſare IX. & Perilio Ruſo II. Coſſ. Item L. Scipione, & C. Norbano Conſulibus; ex Iulio Obſequente, mulier in Hetruria viuum Serpentem partu edidit, qui iuſſu Haruſpicum in profluentem deiectus aduerſa aqua natauit. At Serpens à muliere editus, temporibus L. Sillæ, bellum ciuile, ex Alexandro, denotauit. Verùm Appianus Alexandrinus tradit, quòd mula peperit, & mulier Serpẽtem enixa eſt, quæ prodigia ſtragem, & expugnationem Italiæ, nec non Romanæ Reipublicæ mutationem ſignificarunt. Amplius inter initia belli Marſici, vt ſcripſit Plinius, mulier peperit elephantum, & quædam ancilla Serpentem.

Mulieres pariũt Serpentes.

Lib. 2. cap. 31.

Lib. 1. de Bell. ciuil. Deniq; ſi per quamdam annorum ſeriem percurramus, prodigia ſemper maiora inueniemus. Legimus enim apud Iulium Obſequentem, duos Serpentes nigros, anno vigeſimo octauo ſupra centeſimum, ante Chriſtum natum, in ſacrarium Mineruæ ingreſſos fuiſſe eo tẽpore, quo M. Fuluius Flaccus quaſdam leges promulgare tentabat: vnde nonnulli eiuſdem Romanorũ occiſionem coniectarunt. In volumine ſtemmatum Lotharingiæ legitur, quòd anno vigeſimo ſeptimo ante Chriſtum natum, Regulus in Africa Serpentem immenſæ magnitudinis milites vexantem expugnauit. Item anno ante Dominicam Incarnationem ſeptuageſimo quinto, duo Serpentes in lecto coniugis Didij Lelij legati Pompeij fuerunt inuenti: hinc, vt ſcribit Iulius Obſequens, Didij interitum augurati ſunt. Anno verò tertio ſupra centeſimum, ex eodem met Obſequente, Serpentes nigri altare circumiuerunt, deinde fugerunt, & poſtero die redierunt, qui tandem à populo Mutuſcæ lapidibus fuerunt obruti, & oſtio templi Matris reſerato, caput ſtatuæ ad pedes compertum eſt: hinc Romanorum exercitum à Luſitanis cõficiendum fore præſagierunt. Anno trigeſimo primo ſupra centeſimum ante Chriſtum, Romæ, bos hæc verba protulit, *caue tibi Roma*, & Sagunti Serpentes volarunt, vt in Volumine ſtemmatum Lotharingiæ habetur. Cæterùm anno Chriſti octuageſimo nono ſupra quingenteſimum, cum Diaconus Turronenſis Eccleſiæ ab eius Epiſcopo in Vrbem eſſet miſſus, vt à Romano Pontifice nonnullas Sanctorũ reliquias acciperet; tanta inundatione Tiberis fluuius Vrbem obruit, vt omnes antiquæ ædes collapſæ ſint, & multitudo Serpentum cum magno Dracone ad ſalſos maris fluctus deſcenderit, quibus mortuis, & ad littus eiectis (teſte Baronio) tetro excitato odore, ingens peſtilentia, & clades ſubſecuta eſt. Anno poſt Chriſtum natum quinquageſimo ſexto ſupra ſeptingenteſimum, vt animaduertit Martinus Polonus, Carolus Martellus vir ſemper victor poſt obitum in templo S. Dionyſij ſepelitur, & paulò poſt in eius tumulo nihil niſi maximus Serpens inuentus eſt. Anno vigeſimo ſecundo ſupra milleſimum à partu Virginis, in Inſula Moos dicta Diœceſis Hamerenſis, Serpens admirandæ magnitudinis conſpectus eſt, qui veluti cometa toti Orbi aliquam interdum cladem promittit; ita is ſubuerſionem regni Noruegiæ portendit: nam ſuper aquas altè, & ſæpius ſe extollebat: ſicq; ex-

Prodig. 85.

Tom. 1.

Prodig. 109.

Tom. 1.

Tom. 7. Annal. Eccleſ.

In ſupput.

G

H

pulſio

A pulſio Chriſtiani Regis, & totius patriæ excidium ſubſecutum eſt. Ad rem Olaus Magnus tradit eos, qui mercaturæ, & piſcationi in littoribus Noruegiæ operam nauant, vnanimes atteſtari Serpentem vaſtæ molis penes oras Maris Bergenſium verſari, qui æſtiuo tempore, nocturno, & lucido cœlo ab antris vitulos ſues, & homines voraturus egreditur, neq; hoc animal ſine portentoſo ſpectaculo nauigia infeſtat, & homines rapit: nam non multò poſt & bellici tumultus, & mutationes regni ſubſequi ſolent. Anno quinquageſimo nono ſupra milleſimum, Segeberto teſte, in Pago Vracearenſi apud Tornacum, duo veluti exercitus Serpentū, inſtructa acie, præliari viſi ſunt. Chriſtianus Vrſtiua in Chronicis Germaniæ refert, quòd anno tertio ſupra milleſimum, & trecenteſimum, accidit, vt nocte Aſcenſionis Domini in Columbaria, & multis alijs locis Serpentes pluerent. Anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo, vt conſtat per hiſtoriam Viennæ impreſſam circa diem D. Margaritæ, in Hungaria contigit, vt in multorum hominū aluo Serpentes naturalibus ſimiles generarentur; quemadmodum etiam paulò ante enucleatum fuit, quando de Serpentum generatione verba fecimus. *Lib. 21. cap. 27.* *Par. 2.* *Serpentes geniti in humano ventre.*

B Demum anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo tertio, menſe quinctili, gemini in aere Serpentes, caudis implicatis, ſe ſe mutuò rodentes conſpecti ſunt, in quorum medio crux ignea refulſit: vt in libro de Prodigijs, & Oſtentis legere licet.

MONSTRA.

DION in hiſtoria Libyca narrat, ibi ex promiſcuo beſtiarum plurium diuerſi generis congreſſu, olim progenitum fuiſſe monſtrum, cuius facies erat muliebris, color cutis nitidiſſimus, quædam ab oculis dimanabat hilaritas intuentes in ſui amorem rapiens: partes autem inferiores in longum anguem deſinebant, circa Syrtes verſabatur, feras Libyæ venans: neq; animans tam alacer inueniebatur, qui monſtri inſultum effugere poſſet. Homines lenocinijs alliciens, & blanditijs adoriens deuorabat.

C Quare Hercules per Libyam itinerans in hoc mōſtrum incidiſſe traditur, quod eminus conſpicatus curſum arripuit perniciſſimum: ideò cum beſtia monſtrifera prædam aſſequi minimè potuiſſet, indignatione ſuccenſa omnem in ſe conuertens crudelitatem, proprium diſcindens pectus interijt. Cercops, & ipſe ſecundùm aliquorum mentem partes inferiores Serpentinas habuiſſe dicitur. Item Boreas rapiens Orithyam cauda anguina præditus fuit, ſi veritatem fatetur Pauſanias. Typhoeus ex Tartaro, & terra genitus planè monſtroſus fuit: nam, ad mentem Heſiodi, centum Serpentis capita habuiſſe perhibetur. Intelleximus etiam apud Heluetios populos anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo nono, iuxta quoddam flumen cōſpectum fuiſſe Serpentem auribus latis, & longitudine ſex pedum, corpore vitulo æquali; quem proculdubiò monſtrum fuiſſe arbitramur. Heniochus Erichthonius primus omnium equos quadrigis iunxit: etenim cum anguinea crura haberet (Higinio teſte) nunquam pedeſter, ſed quadrigis ſemper vehi curauit. Scripſit Licoſthenes, referente Paræo, mulierem Cracouiæ, anno Domini nonageſimo quarto ſupra milleſimum, & quadringenteſimum in *In Eliacis.* *Lib. 1.*

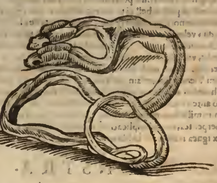
D platea, cui à Sancto Spiritu nomen eſt, enixam eſſe mortuum fætum, qui dorſo affixum Serpentem cadauer arrodentem geſtabat. Apollonius in hiſtorijs Mirabilium recitat Serpentem duobus pedibus præditum conſpectum fuiſſe, qui non ſecus ac terreſtris Crocodilus gradiebatur. Item Plinius ſcriptum reliquit Serpentes pedibus anſerinis viſos fuiſſe. Galenus addit, ab Ephebo, Athenis, puſillum Serpentem piloſum, & pluribus pedibus ſtatim proficiſcentem, cum ſemine copioſo fuiſſe eiectum. *Fœtus ſerpentinus.* *Lib. 1. de loc. affect.*

Quamuis Ariſtoteles in generatione Serpentum raros contingere errores, conſequenterq; in hoc animalium genere rara monſtra procreari tradiderit; quoniam angues matricem, ſeu vteri formam valdè longam habent, & oua ſubinde, nempè vnum poſt alterum deſcendunt, & non aceruatim, ſicuti in gallinis euenit. Quamobrem geminum fœtum in ouis anguium rarum, at in ouis gallinarum frequentem licet intueri, Hinc tamen non fit, quin etiam in genere Serpentū id accidat: quandoquidem Ariſtoteles Serpentis bicipitis meminit. Immò Cteſias promulgat (referente Aeliano) iuxta fluuium nomine Arcadem, Serpentes bicipites aliquando diuagari longitudine qua- *Lib. 4. de Gen. Anim.* *Lib. 9. c. 8.*

tuor

 E

Serpens biceps ab Illuſtriſſ. Co. Philippo Aldrouando Bononiæ Senatore donatus.

I

tuor cubitorum, capitibus albis, reliquo corpore nigro; læthali turgentes veneno, & accedentibus ad omnem perniciem afferentes. In montibus etiam Pyreneis Serpentem quondam tricipitem interfectum fuiſſe Arnoldus autumat. Hinc nonnulli colligunt monſtrum illud hydræ Lerneæ ſepticipitis in rerum natura aliquando extitiſſe; id tamen fabuloſum eſſe ſuo loco demonſtrabimus. Vidit quidem Ioannes Baptiſta Porta Neapoli viperam bicipitem, quæ vtrumq; caput mouebat, & triſulcas exerebat linguas. Neq; vlla debemus teneri admiratione, ſiquidem hodiè Serpens etiam biceps diligentiſſimè exiccatus ad Illuſtriſſimum Com. Philippum Aldrouandum Bononiæ Senatorem, tanquam munus ſingulare delatus fuit. Hic autem vir nobiliſſimus hunc monſtriferum Serpentem in publico ſeruandum Muſæo nobis tradidit. Propterea hoc in loco illius iconem in tanti viri monumentum dare non piguit. Immò exhibemus etiam iconem Serpentis latiſſimi corporis in Muſæo inuentam, qui non ſequitur naturam aliorum Serpentum, quoniam habet poſt collum corpus valdè latum, figura ferè ouali, præterea caudam cęteris Serpentum caudis conſimilem, ſed compreſſam; demum caput, & collum ſquamuis refertum eſſe non videtur. G

Serpẽs triceps.

Li. 2. Mag. nat.

Serpens biceps ab Illuſtriſs. Co. Philippo Aldrouando donatus.

Cæterùm in omni animalium genere, vt noſtra fert opinio, aliqua monſtra obſeruantur. Etenim anno trigeſimo ſexto ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, octauo Idus Iulij Excellentiſſimus Ouidius Montalbanus Mathematicarum in Patrio Bononienſi Gymnaſio ordinarius Profeſſor, & diligentiſſimus rerum naturalium inueſtigator, dum ruri verſaretur, admirabilem, & monſtrificum vermem, Lepidij caulem perreptantem obſeruauit, cuius iconem, quam hic damus, perhumaniter nobis communicauit. Meritò igitur dubitabat an ſpeciei lumbricorum, an verò Erucarum eſſet adſcribendus: Siquidem mollities, & teres figura ad lumbricos eſſe reducendum demonſtrabat; at viciſſim quædam quatuordecim pedum rudimenta, nec non capitis figura, beſtiolam inter erucas collocãdam eſſe cogebat. Verùm cauda anguina huius animalculi acuminata, & murinæ ſimillima mentem doctiſſimi viri vexabat: ideòq; elegantiſſimam de hoc animali epiſtolam ad nos mittens rogabat, vt de hoc noſtrum iudicium promulgaremus. Propterea in genere Erucarum monſtroſum fuiſſe animalculum teſtificati ſumus: quandoquidem clariſſimo etiam viro Vlyſſi Aldrouando adhuc viuẽti Erucam bicaudam Thadeus Mamolinus eius amiciſſimus attulit; cuius delineationem in medium afferre non piget. Eruca hæc capite ferrugineo, & ore nigricante poſt caput lineam rubicundi coloris reliqua circumdantem habebat, in alia parte poſt caput ad tertium vſq; pedem duæ lineæ albæ conſpiciebantur, quæ vna cum baſi triangulum effigiabant: duæ aliæ lineæ albæ ad caudam vſq; ſequebantur figura ouali totum dorſum exornantes. Tandem in corporis extremitate caudam inſtar duorũ corni- H

Eruca anguina cauda ab Excellentiſs. Ouidio Mõtalbano donata.

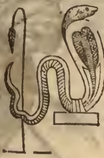
nicu-

A

Eruca cauda anguina pronè, & ſupinè picta ab Excellentiſs. D. Ouidio Montalbano inuenta, & nobis dono data.

Serpens latiſſimi corporis cauda compreſſa.

B

niculorum bifurcam geſtabat. Cæterùm ſi aliquod animal aliqua parte anguina integratum ad monſtra referendum eſt; proculdubiò inter hæc connumerandus eſt Gallus ille barbatus, cornutus, ocreatus, cauda Serpentina, in cuius extremitate floccus conſpicitur, & propè vropigium, vbi cauda corpori adhæret, quoddam tuberoſum rotůdum

Buſo monſtrificus cauda anguina.

C

D

F obſer-

Gallus monſtroſus cauda anguina.

A obſeruatur colore albido, criſta, palearibuſq; plumoſis. Quamobrem ſi Seneca in Hercule furente, caudam Canis Cerberi anguiferam appellauit, remota omni dubitatione, ſi gallum hunc monſtrificum conſpicatus eſſet, eius caudam anguiferam feriò nuncupaſſet. Quare, ne Lectorem ad alios libros relegemus, placuit hoc in loco prædictam galli iconem apponere. Cæterùm poſteaquam monſtra cauda anguina prædita; monſtrandi ſe ſe obtulit occaſio, noluimus ſilentio inuoluere buſonem monſtroſum ſimili cauda inſignitum, qui in Villa quadam Thyringiea ad Vnſtrum, anno Domini quinquageſimo tertio ſupra milleſimum, & quingenteſimum, è muliere natus, eſt ea forma, veluti in præſenti pictura exhibetur.

MYTHOLOGICA.

B MISSAS facimus fabulas tanquam cunctis notiſſimas, primùm Pithonis Serpentis poſt diluuium Deucalionis ex putredine terræ nati, quem Apollo interemiſſe fertur; deinde furiarum, quas tumidis criſtatas Colubris Poetæ fingebant, iuxta illud.

—— rubent oculi, ſpirant incendia nares,
Et caput intorti lambunt pro crinibus angues.

Huic non diſſimilis fabula recitatur de Meduſa, cuius capilli repreſentabant angues. Nam Forcum Corſicę, & Sardiniæ Regem in nauali certamine ab Atlante Rege Mauritaniæ ſuperatū, in mari ſubmerſum à Neptuno in Deum marinum tranſmutatum fuiſſe fabulantur. Itaq; inter tres Forci filias Meduſam ob pulchros, aureoſq, capillos ſpectabilem Neptunus in templo Mineruæ compreſſit: quare Dea indignata elegantiſſimos Meduſæ crines in Serpentes transfigurauit. De hac metamorphoſi Ouidius eleganter fabulatur hunc in modum.

Capilli Meduſæ cur anguinei.

Lib. 4. Metamor.

Ex numero Procerum quærens cur vna ſororum
Geſſerit alternis innixos crinibus angues
Hoſpes ait, quoniam ſcitaris digna relatu:
C *Accipe quæſiti cauſam, clariſſima forma,*
Multorumq́, fuit ſpes inuidioſa procorum.
Illa, nec in tota conſpectior vlla capillis
Pars fuit, inueni, qui ſe vidiſſe referrent.
Hanc pelagi Rector templo vitiaſſe Minerua
Dicitur. Auerſa eſt, & caſtos ægide vultus
Nata Iouis texit, neuè hoc impunè fuiſſet,
Gorgoneum crinem turpes mutauit in angues.

Huic affinis eſt Canis Cerberi fabula, qui in ſpelūca quadam ante fores Plutonis ſtabulari fingebatur. Hic omnibus ingreſſuris humaniſſimè blandiebatur, ſed neminem patiebatur egredi. Ab huius autem canis capite, & collo angues denſiſſimi pro villis pendere dicebantur, ideò Virgilius ſic canebat.

Pili Cerberi angues eſſe ferebātur.

Lib. 6. Aeneid.

Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci
Perſonat, aduerſo recubans immanis in antro;
D *Cui vates horrere videns iam colla colubris,*
Melle ſoporatam, &c.

Quamuis alij Poetæ canem tartareum anguinea catena fuiſſe vinctum finxerint. Hoc videtur ſignificare Tibullus, dum ait.

Nec canis anguinea redimitus terga catena,
Cui tres ſint linguæ, tergeminumq́, caput.

Amplius Mythologi commenti ſunt Aeſculapium aluiſſe Serpentem, cuius ſpuma patientes à quocumq; morbo oppreſſos liberabat: immò, & angues circa cunabula Herculis adhuc infantis vagantes ab eodemmet puſione necatos fuiſſe. Quare ad rem canebat Baptiſta Mantuanus.

Dum pubeſcit adhuc, ſic & cunabula circum
Repentes puer eliſit Tirynthius angues.

Nugati ſunt etiam poetæ Hecatem, quam alij Semelem nominant, tandiù Fauni patris

Faunus in Serpentem transformatus.

nequitiæ, etiam bacilo myrteo verberatam, & vino oppreſſam repugnaſſe, donec ille E in Serpentem transfiguratus filiam ſpiris vndiq; colligatam improbitati ſuæ obtemperare compulerit. Huius fabulæ, apud Priſcos, indicia fuerunt Myrtus à templo Hecates ſemota, vinum, quod tantùm lactis vocabulo nominabatur, & Serpentes, qui ibi paſſim innoxij diuagabantur. Inter prodigia recenſuimus Serpentem, qui, Græcis ſpectantibus mox Ioui ſacrificaturis, aſcendit platanum aræ imminentem, & primùm pullos, qui in nido erant, deinde matrem circumuolitantem deuorauit: vnde Theſtorides nempè Calchas filius Theſtoris bellum Troianum decimo terminaturum anno ariolatus eſt. Modò prædictum Serpentem, ad perpetuum rei monumentum, à Dijs in ſaxum fuiſſe transformatum narrat Ouidius his verſibus.

Serpens in ſaxum mutatus.

Li. 12. metam.

Hic patrio de more Ioui cum ſacra paraſſent:
Vt vetus accenſis incanduit ignibus ara,
Serpere cæruleum Danai videre colubrum
In platanum, captis, quæ ſtabat proxima caſtris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore ſumma,
Quas ſimul, & matrem circum ſua damna volantem
Corripuit Serpens, auidaq; recondidit aluo. F
Obſtupuere omnes: at veri prouidus augur
Theſtorides, vincemus, ait, gaudete Pelaſgi.
Troia cadet, ſed erit noſtri mora longa laboris;
Atq; nouem volucres in belli digerit annos.
Ille vt erat virides amplexus in arbore ramos
Fit lapis, & ſeruat Serpentis imagine ſaxum.

Pariter Serpens Orphei caput dilaniaturus in lapidem tranſmutatus fuiſſe perhibetur. Etenim Orpheus mulieres Thracias aſpernatus, acerbiſſimum earum odium in ſe concitauit: Quamobrem illæ dum Bacchi ſacra celebrarent, Orpheum in medio ferarum cætu canentem conſpicatæ, magno facto impetu, eum dilacerarunt, eiuſq; caput, & lyram in flumen Hebrum proiecerunt. Verùm Orphei caput in Lesbon inſulam delatum anguis accedens dilaniaturus ab Apolline in lapidem fuit transfiguratus. Hanc metamorphoſim eleganter decantat Ouidius hunc in modum. G

Serpens dilaniaturus caput Orphei in lapidẽ transfiguratus.

Li. 11. metam.

Membra iacent diuerſa locis, caput Hebre, lyramq;
Excipis (& mirum) medio dum labitur amne,
Flebile neſcio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis, reſpondent flebile ſyluæ,
Iamq; mare inuecta flumen populare relinquunt;
Et Methymnææ potiuntur litore Lesbi.
Hic ferus expoſito peregrinis anguis arenis
Obſtitit, & ſparſos ſtillanti rore capillos,
Lambit; & hymniferos inhiat diuellere vultus.
Tandem Phœbus adeſt, morſuſq; inferre paranti
Arcet, & in lapidem rictus Serpentis apertos
Congelat, & patulos (vt erant) indurat hiatus.

Cum Achelous, pro Deianira filia, cum Hercule certaret, traduut ipſum, vt Herculem eluderet, modò in liquorem, modò in Serpentem, & poſtremò in figuram tauri ſe transformaſſe. Huius meminit Ouidius dum cecinit. H

Lib. 9. metam.

Congrediturq; ferox, puduit modò magna locutum
Cedere, reieci viridem de corpore veſtem,
Brachiaq; appoſui, tenuiq; à pectore varas
In ſtatione manus, & pugna membra paraui.

Et paulò inferius.

Elaborq; viro longum formatus in anguem;
Qui poſtquam flexos ſinuaui corpus in orbes,
Cumq; fero moui linguam ſtridore biſulcam,
Riſit, & illudens noſtras Tirynthius artes.

Arachne puella, quæ de lanificio cum Minerua certamen ſuſcepiſſe dicebatur, inter alias fabulas, quas, inter texendum, telæ inſeruit, Iouem effigiauit tranſmutatum in

Ser-

A Serpentem, vt Deolida frueretur. Propterea Ouidius hoc intactum non reliquit, dum ait.

Meonis eluſam deſignat imagine tauri.
Europam &c.

Deinde pergens author in deſcribendis alijs Iouis adulterijs ſic decantat.

Mnemoſynem paſtor, variuſq; Deolida Serpens.

Cadmus Agenoris filius à patre miſſus ad inquirendam ſororem Europam à Ioue raptam, cum illam non inueniret, & ſpem reuiſendi patris amiſiſſet (prohibuerat enim pater, ne ad ipſum, niſi illa reperta, reuerteretur) in Bæotiam oraculo monitus profectus eſt. Hic miſſos ad fontem ſocios paulò poſt à Serpente peremptos inuenit; quare, monente Minerua, Serpentem confecit, & eius dentes ſeminauit, ex quibus poſtea homines armati nati ſunt; quibuſcum, teſte Apollonio, Iaſoni pugnandum fuit, vt vellere aureo potiretur. Audiamus igitur Ouidium ſic loquentem.

Socij Cadmi à Serpēte necati.
In Argonaut.
Lib. 3. Metam.

Sacra Ioui facturus erat, iubet ire miniſtros,
B *Et petere è viuis libandas fontibus vndas.*
Sylua vetus ſtabat, nulla violata ſecuri,
Et ſpecus in medio, virgis ac vimine denſus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum
Vberibus fęcundus aquis, vbi conditus antro
Martius anguis erat, criſtis inſignis, & auro
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno.
Treſq; micant linguæ, triplici ſtant ordine dentes.
Quem poſtquam Tyria lacum de gente profecti
Infauſto tetigere gradu, demiſſaq; in vndas
Vrna dedit ſonitum, longo caput extulit antro
Cæruleus Serpens, horrendaq; ſibila miſit.
Effluxere vnda manibus, ſanguiſq; reliquit
Corpus, & attonitos ſubitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus ſquamoſos nexibus orbes
C *Torquet, & immenſo ſaltu ſinuatur in arcus,*
Ac media plus parte leues erectus in auras
Deſpicit omne nemus, tantoq; eſt corpore, quanto,
Si totum ſpectes geminas qui ſeparat arctos.
Nec mora Phenicas, ſiue illi tela parabant,
Siue fugam, ſiue ipſe timor prohibebat vtrumq;
Occupat hos morſu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflatu, funeſta hos tabe veneni.
Fecerat exiguas iam ſol altiſſimus vmbras;
Quæ mora ſit ſocijs miratur Agenore natus,
Veſtigatq; viros.
Vt nemus intrauit lethataq; corpora vidit,
Victoremq; ſupra ſpatioſi corporis hoſtem,
Triſtia ſanguinea lambentem vulnera lingua;
D *Aut vltor veſtra fidiſſima corpora mortis*
Aut comes, inquit, ero: dixit, dextraq; molarem
Suſtulit, & magnum magno conamine miſit.

Et paulò inferius.

Cedit Agenorides paulùm, ſpolioq; Leonis
Suſtinet incurſus, inſtantiaq; ora retardat
Cuſpide prætenta, furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro, figitq; in acumine dentes.
Iamq; venenifero ſanguis manare palato
Cœperat, & virides aſpergine tinxerat herbas.

Et paulò inferius.

Vox ſubitò audita eſt, neq; erat cognoſcere promptum
Vnde, ſed audita eſt: quid Agenore nate peremptum

Serpentem ſpectas, & tu ſpectabere Serpens. E
Ille diu pauidus pariter cum voce colorem
Perdiderat, gelidoq́; coma terrore rigebant.
Ecce viri fautrix ſuperas delapſa per auras
Pallas adeſt, motaq́; iubet ſupponere terra
Anguineos dentes populi incrementa futuri.

Cadmus cũ Hermione in Serpẽtes mutati. Idem Cadmus permultas calamitates paſſus, tandem cum Hermione coniuge in Illyriam profugit. Vbi Deos precibus diligentiſſimis obſecrauit, vt ambo in ſpeciem Serpentis verterentur, qui Serpens olim ſui infortunij cauſa fuit. Vota tandem fuiſſe expleta perhibentur: etenim ambo in Serpentes fuerunt transformati, vt recitat Ouidius his carminibus.

Lib. 4. metam.
Neſcit Agenorides natam, paruumq́; nepotem
Aequoris eſſe Deos luctu, ſerieq́; malorum
Victus, & oſtentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor vrbe ſua, tanquam fortuna locorum F
Non ſua ſe premeret, longiſq́; erroribus actus
Contigit Illyricos profuga cum coniuge fines.

Et paulò inferius.

Ipſe precor Serpens in longam porrigar aluum.
Dixit, & vt Serpens in longam tenditur aluum,
Durataq; cuti ſquamas increſcere ſentit,
Nigraq; caruleis variari corpora guttis.

Deinde,

Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede ò coniux, accede miſerrima dixit.
Dumq; aliquid ſupereſt de me, me tange, manumq́;
Accipe, dum manus eſt, dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui, ſed lingua repentè
In partes eſt fiſſa duas, nec verba loquenti G
Sufficiunt, quotieſq́; aliquot parat edere queſtus,
Sibilat: hanc illi vocem natura reliquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora coniux,
Cadme mane, teq́; infalix his exue monſtris.
Cadme quid hoc? vbi pes? vbi ſunt, humeriq́; manuſq́;
Et color, & facies? & dum loquor omnia, cur non
Me quoq; Cæleſtes in eundem vertitis anguem?
Dixerat, ille ſua lambebat coniugis ora,
Inq́; ſinus caros, veluti cognoſceret, ibat,
Et dabat amplexus, aſſuetaq́; colla petebat:
Quiſquis adeſt (aderant comites) terretur, at illa
Lubrica permulcet criſtati colla Draconis,
Et ſubitò duo ſunt, iunctoq́; volumine ſerpunt,
Donec in oppoſiti nemoris ſubiere latebras. H

In Hymn. in Apoll. Inſuper Typhonem alij fuiſſe Serpentem, alij gigantem angnineis pedibus retulerunt. Nam Homerus ſcriptis mandauit, quòd Iuno, quia ægrè tulerat Iouem abſq; eius congreſſu, ex capite Mineruæ peperiſſe, Deos omnes tam ſuperos, quam tartareos obſecrauit, vt & ipſa ſine maris permixtione parere poſſet. Hæc igitur voti compos facta, cum manu humum percuſſiſſet, ortus eſt Typhon, qui poſtmodum educandus Draconæ traditus eſt, vt patet his verſibus Homeri, qui ſic latinè exponuntur.

Illimis propè fons, illic maculoſa dracena
Interijt iaculo Regis magno è Ioue nati,
Peſtis, & atra lues mortalibus illa virorum,
Illa fuit pecudum exitium, granis illa ruina.
Illa aluit captum pulchra à Iunone Typhona
Difficilemq́;, grauemq́; luem mortalibus ægris.
Hunc irata Ioui patri Iuno edidit olim,

Quod

A *Quod fuit illius de vertice nata Minerua.*

Heſiodus autem in Theogonia promulgauit Typhonem, ſiue Typhoeum Terræ, & Erebi fuiſſe filium, ne igitur hoc in loco omnia Heſiodi carmina recitemus; illius tantùm breuem ſententiam ex Natali Comite exarabimus hunc in modum.

Verùm vbi Titanas Cœlo turbaſſet ab alto
Iupiter, hinc genuit mox alma Typhœa tellus
Poſtremum ex Erebo Veneris dulcedine capta.
Huic palma ad quæuis miranda negocia duro
Robore erant, promptiq; pedes, centum capita altis
Ex humeris ſæui ſurgebant torua Draconis.
Ora ſub hinc linguis lambentia cæca triſulcis.
Igne coruſcabant cilijs ſub lumina tetris.
Deniq; quodq; caput flammam ſpirabat & ignem.
Omnibus his inerant voces, variumq; ſonabant,
B *Horrendumq; dabant gemitum, ſæpè ore tonabant,*
Numinibus magnis vt ſint concurrere viſa.
Interdum ingenti tauri mugire boatu,
Interdum gemitum ſæui dare viſa leonis,
Interdumq; canum latrantum emittere voces.
Rurſus & horrendum ſonitum ab radicibus imis
Mittebant montes vmbroſi luce ſub illa,
Deniq; viſa potens nimium foret iſta propago:
Atq; viros, Superoſq; Deos viciſſet, ab alto
Ni pater omnipotens hominum ſator, atq; Deorum
Aethere det tonitrus, & fulmina crebra repentè.

Quamobrem ex dictis deſcriptionem Typhonis licet contemplari. Hic immenſæ magnitudinis gigas omnium montium vertici imminebat, capite aſtra tangebat, altera manus ad orientem, altera ad occidentem extendebatur; ex humeris centùm capita C anguium pendebant; in cruribus maximas Serpentum ſpiras habebat. Corpus totum plumis tectum erat. Ab oculis fulgor igneus, & ab ore ſcintillæ dimanabant. Hunc Iupiter, cæteris fugientibus Dijs, apud Hæmũ montem fulminè percuſſit: ideòq; mons ille à copia ſanguinis vulnerati monſtri effluentis Hæmus denominatus eſt: nam τὸ αἷμα Græcis ſanguis dicitur. Huius autem monſtri clariorem deſcriptionem Natalis Comitum his verſibus aſſignauit. *Lib. 6, myth. cap. 22.*

Anguineis pedibus ſublimi vertice Cœlum
Tangebat: corpus plumiſq; angueſq; tegebant
Innumeri, plagas orientis dextera Solis
Cum ſtaret, plagã tangebat læua cadentis.
Huic centum capita expirantia naribus ignem
Auſa Iouem contra, Cœlumq; inſurgere contra:
Sed pater omnipotens tonitrus, & fulmina dextra
Deijcit in terras.

D Inter poeticos authores de loco natali Typhonis, & de Percuſſore, agitari ſolet controuerſia. Etenim circa locum, alij in Libya, alij in Phrygia monſtrum educatum fuiſſe tradunt. Alij tandem in Cilicia, in celeberrima illa ſpelunca Typhonis nuncupata, vt recitat Homerus.

Εν Αρίμοις, ὅθι φασὶ τυφωέος ἔμμεναι εὐνάς.

Ideſt.

Hic vbi ſunt Arimi, & cunabula dicta Typhonis.

Circa Percuſſorem Typhonis, multi non à Ioue, ſed ab Apolline Sagittis confoſſum fuiſſe arbitrantur: nam ſcriptum reliquit Strabo Typhonem Serpentem; & non hominem fuiſſe, qui, dum ad fugam latebras quæritabat, iuxta Orontem fluuium in Antiochia iaculis ictus fuit: licèt Homerus aliter ſenſerit. *Lib. 16.*

tur Serpens eſt circumplexus, neq; occidi potuit. Ideò mater, quæ templi Solis ſacer- B
dos erat, re intellectâ, Serpentem quaſi familiarem ſeruari iuſſit. Item Caſſandrã ſcien-
tiæ vaticinandi peritam in templo Apollinis Tymbrei cũ Heleno fratre relictam, cum
Serpentibus cubantem repererunt, qui, infantibus nihil læſis, eorum ſenſoria circum-
lambebant: quamobrem tàm Caſſandram, quàm Helenum vates futuros à vatibus re-
ſponſum habuerunt. Magnum etiam fuit illud prodigium, dum immanis Serpens cir-
ca aram viſus eſt, vbi Aeneas anniuerſarium ſacrum manibus Anchiſæ patris faciebat,
Lib. 5. Aeneid. vt recitat Virgilius his verſibus.

Dixerat hæc adytis cum lubricus anguis ab imis
Septem ingens gyros, ſeptena volumina traxit,
Amplexus placidè tumulum lapſuſq; per aras
Cærulea cui terga notæ, maculoſus & auro
Squamam incendebat fulgor, ceu nubibus arcus,
Mille trahit varios aduerſo Sole colores.
Obſtupuit viſu Aeneas: ille agmine longo F
Tandem inter pateras, & leuia pocula Serpens
Libauitq; dapes, rurſuſq;, innoxius imo
Succeſsit tumulo, & depaſta altaria liquit.

In lib. de Mirab. Cæterùm apprimum graui afficiunt admiratione prodigia mulierum, quæ Serpentes
enixæ ſunt: nam Tralianus refert mulierem Tridentinam Serpentes inſtar globi conuo-
lutos peperiſſe Romæ, Domitiano Cæſare IX. & Perilio Ruſo II. Coſſ. Item L. Scipio-
Mulieres pariũt Serpentes. ne, & C. Norbano Conſulibus; ex Iulio Obſequente, mulier in Hetruria viuum Ser-
pentem partu edidit, qui iuſſu Haruſpicum in profluentem deiectus aduerſa aqua nata-
uit. At Serpens à muliere editus, temporibus L. Sillæ, bellum ciuile, ex Alexandro,
denotauit. Verùm Appianus Alexandrinus tradit, quòd mula peperit, & mulier Ser-
Lib. 2. cap. 31. pẽtem enixa eſt, quæ prodigia ſtragem, & expugnationem Italiæ, nec non Romanæ Rei-
publicæ mutationem ſignificarunt. Amplius inter initia belli Marſici, vt ſcripſit Pli-
nius, mulier peperit elephantum, & quædam ancilla Serpentem.

Lib. 1. de Bell. ciuil. Deniq; ſi per quamdam annorum ſeriem percurramus, prodigia ſemper maiora in-
ueniemus. Legimus enim apud Iulium Obſequentem, duos Serpentes nigros, anno vi- G
geſimo octauo ſupra centeſimum, ante Chriſtum natum, in ſacrarium Mineruæ ingreſ-
Prodig. 85. ſos fuiſſe eo tẽpore, quo M. Fuluius Flaccus quaſdam leges promulgare tentabat: vnde
nonnulli ciuilem Romanorũ occiſionem coniectarunt. In volumine ſtemmatum Lotha-
ringiæ legitur, quòd anno vigeſimo ſeptimo ante Chriſtum natum, Regulus in Africa
Tom. 1. Serpentem immenſæ magnitudinis milites vexantem expugnauit. Item anno ante Do-
minicam Incarnationem ſeptuageſimo quinto, duo Serpentes in lecto coniugis Didij
Lelij legati Pompeij fuerunt inuenti: hinc, vt ſcribit Iulius Obſequens, Didij interitum
Prodig. 109. augurati ſunt. Anno verò tertio ſupra centeſimum, ex eodem met Obſequente, Ser-
pentes nigri altare circumiuerunt, deinde fugerunt, & poſtero die redierunt, qui tan-
dem à populo Mutuſæ lapidibus fuerunt obruti, & oſtio templi Martis reſerato, caput
ſtatuæ ad pedes compertum eſt: hinc Romanorum exercitum à Luſitanis cõficiendum
fore præſagierunt. Anno trigeſimo primo ſupra centeſimum ante Chriſtum, Romæ,
bos hæc verba protulit, *caue tibi Roma*, & Sagunti Serpentes volarunt, vt in Volumine
Tom. 1. ſtemmatum Lotharingiæ habetur. Cæterùm anno Chriſti octuageſimo nono ſupra H
quingenteſimum, cum Diaconus Turronenſis Eccleſiæ ab eius Epiſcopo in Vrbem eſ-
ſet miſſus, vt à Romano Pontifice nonnullas Sanctorũ reliquias acciperet; tanta inun-
datione Tiberis fluuius Vrbem obruit, vt omnes antiquæ ædes collapſæ ſint, & multi-
tudo Serpentum cum magno Dracone ad ſalſos maris fluctus deſcenderit, quibus mor-
Tom. 7. Annal. Eccleſ. tuis, & ad littus eiectis (teſte Baronio) tetro excitato odore, ingens peſtilentia, & cla-
des ſubſecuta eſt. Anno poſt Chriſtum natum quinquageſimo ſexto ſupra ſeptingen-
teſimum, vt animaduertit Martinus Polonus, Carolus Martellus vir ſemper victor poſt
obitum in templo S. Dionyſij ſepelitur, & paulò poſt in eius tumulo nihil niſi maximus
In ſupput. Serpens inuentus eſt. Anno vigeſimo ſecundo ſupra milleſimum à partu Virginis, in
Inſula Moos dicta Diœceſis Hamerenſis, Serpens admirandæ magnitudinis conſpectus
eſt, qui veluti cometa toti Orbi aliquam interdum cladem promittit; ita is ſubuerſio-
nem regni Noruegiæ portendit: nam ſuper aquas altè, & ſæpius ſe extollebat; ſicq; ex-
pulſio

A pulſio Chriſtiani Regis, & totius patriæ excidium ſubſecutum eſt. Ad rem Olaus Ma- *Lib. 21.*
gnus tradit eos, qui mercaturæ, & piſcationi in littoribus Noruegiæ operam nauant, *cap. 27.*
vnanimes atteſtari Serpentem vaſtæ molis penes oras Maris Bergenſium verſari, qui
æſtiuo tempore, nocturno, & lucido cœlo ab antris ſuis, & homines voraturus
egreditur, neq; hoc animal ſine portentoſo ſpectaculo nauigia infeſtat, & homines ra-
pit: nam non multò poſt & bellici tumultus, & mutationes regni ſubſequi ſolent. Anno
quinquageſimo nono ſupra milleſimum, Segeberto teſte, in Pago Vraccarenſi apud
Tornacum, duo veluti exercitus Serpentũ, inſtructa acie, præliari viſi ſunt. Chriſtianus *Par. 2.*
Vrſtius in Chronicis Germaniæ refert, quòd anno tertio ſupra milleſimum, & trecente-
ſimum, accidit, vt nocte Aſcenſionis Domini in Columbaria, & multis alijs locis Ser-
pentes pluerent. Anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo, vt conſtat
per hiſtoriam Viennæ impreſſam circa diem D. Margaritæ, in Hungaria contigit, vt in
multorum hominũ aluo Serpentes naturalibus ſimiles generarentur; quemadmodum *Serpentes*
etiam paulò ante enucleatum fuit, quando de Serpentum generatione verba fecimus. *geniti in*
B Demum anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo tertio, menſe quinctili, gemi- *humano*
ni in aere Serpentes, caudis implicatis, ſe ſe mutuò rodentes conſpecti ſunt, in quorum *ventre.*
medio crux ignea refulſit: vt in libro de Prodigijs, & Oſtentis legere licet.

MONSTRA.

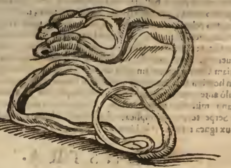
DION in hiſtoria Libyca narrat, ibi ex promiſcuo beſtiarum plurium diuerſi generis congreſſu, olim progenitum fuiſſe monſtrum, cuius facies erat muliebris, color cutis nitidiſſimus, quædam ab oculis dimanabat hilaritas intuentes in ſui amorem rapiens: partes autem inferiores in longum anguem deſinebant, circa Syrtes verſabatur, feras Libyæ venans, neq; animans tam alacer inueniebatur, qui monſtri inſultum effugere poſſet. Homines lenocinijs alliciens, & blanditijs adoriens deuorabat.
C Quare Hercules per Libyam itinerans in hoc mõſtrum incidiſſe traditur, quod eminus conſpicatus curſum arripuit pernicissimum: ideò cum beſtia monſtrifera prædam aſſequi minimè potuiſſet, indignatione ſuccenſa omnem in ſe conuertens crudelitatem, proprium diſcindens pectus interijt. Cercops, & ipſe ſecundùm aliquorum mentem partes inferiores Serpentinas habuiſſe dicitur. Item Boreas rapiens Orithyam cauda anguina præditus fuit, ſi veritatem fatetur Pauſanias. Typhoeus ex Tartaro, & terra *In Eliacis.*
genitus planè monſtroſus fuit: nam, ad mentem Heſiodi, centum Serpentis capita habuiſſe perhibetur. Intelleximus etiam apud Heluetios populos anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo nono, iuxta quoddam flumen cõſpectum fuiſſe Serpentem auribus latis, & longitudine ſex pedum, corpore vitulo æquali; quem proculdubiò monſtrum fuiſſe arbitramur. Heniochus Erichthonius primus omnium equos quadri-
gis iunxit: etenim cum anguinea crura haberet (Higinio teſte) nunquam pedeſter, ſed *Lib. 2.*
quadrigis ſemper vehi curauit. Scripſit Licoſthenes, referente Pareo, mulierem Cracouiæ, anno Domini nonageſimo quarto ſupra milleſimum, & quadringenteſimum in
D platea, cui à Sancto Spiritu nomen eſt, enixam eſſe mortuum fœtum, qui dorſo affixum *Fœtus ſer-*
Serpentem cadauer arrodentem geſtabat. Apollonius in hiſtorijs Mirabilium recitat *pentinus.*
Serpentem duobus pedibus præditum conſpectum fuiſſe, qui non ſecus ac terreſtris Crocodilus gradiebatur. Item Plinius ſcriptum reliquit Serpentes pedibus anſerinis
viſos fuiſſe. Galenus addit, ab Ephebo, Athenis, puſilum Serpentem piloſum, & pluri- *Lib. 1. de*
bus pedibus ſtatim proficiſcentem, cum ſemine copioſo fuiſſe eiectum. *loc. affect.*

Quamuis Ariſtoteles in generatione Serpentum raros contingere errores, conſe- *Lib. 4. de*
quenterq; in hoc animalium genere rara monſtra procreari tradiderit; quoniam an- *Gen. Anim.*
gues matricem, ſeu vteri formam valdè longam habent, & oua ſubinde, nempè vnum poſt alterum deſcendunt, & non aceruatim, ſicuti in gallinis euenit. Quamobrem geminum fœtum in ouis anguium rarum, et in ouis gallinarum frequentem licet intueri, Hinc tamen non fit, quin etiam in genere Serpentũ id accidat: quandoquidem Ariſto-
teles Serpentis bicipitis meminit. Immò Creſias promulgat (referente Aeliano) iuxta *Lib. 9. c. 8.*
fluuium nomine Arcadem, Serpentes bicipites aliquando diuagari longitudine qua-

tuor

E

Serpens biceps ab Illuſtriſs. Co. Philippo Aldrouando Bononiæ Senatore donatus.

F

Serpẽs triceps.

Li. 2. Mag. nat.

Serpens biceps ab Illuſtriſs. Co. Philippo Aldrouando donatus.

tuor cubitorum, capitibus albis, reliquo corpore nigro; læthali turgentes veneno, &
accedentibus ad amnem perniciem afferentes. In montibus etiam Pyreneis Serpentem quondam tricipitem interſectum fuiſſe Arnoldus autumat. Hinc nonnulli colligunt monſtrum illud hydræ Lerneæ ſepticipitis in rerum natura aliquando extitiſſe; id tamen fabuloſum eſſe ſuo loco demonſtrabimus. Vidit quidem Ioannes Baptiſta Porta Neapoli viperam bicipitem, quæ vtrumq; caput mouebat, & triſulcas exerebat linguas. Neq; vlla debemus teneri admiratione, ſiquidem hodiè Serpens etiam biceps diligentiſſimè exiccatus ad Illuſtriſſimum Com. Philippum Aldrouandum Bononiæ
Senatorem, tanquam munus ſingulare delatus fuit. Hic autem vir nobiliſſimus hunc G
monſtriferum Serpentem in publico ſeruandum Muſæo nobis tradidit. Propterea hoc in loco illius iconem in tanti viri monumentum dare non piguit. Immò exhibemus etiam iconem Serpentis latiſſimi corporis in Muſæo inuentam, qui non ſequitur naturam aliorum Serpentum, quoniam habet poſt collum corpus valdè latum, figura ferè ouali, præterea caudam cęteris Serpentum caudis conſimilem, ſed compreſſam; demum caput, & collum ſquamuis refertum eſſe non videtur.

Eruca anguina cauda ab Excellentiſs. Ouidio Mõtalbano donata.

Cæterùm in omni animalium genere, vt noſtra fert opinio, aliqua monſtra obſeruantur. Etenim anno trigeſimo ſexto ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, octauo Idus Iulij Excellentiſſimus Ouidius Montalbanus Mathematicarum in Patrio Bononienſi Gymnaſio ordinarius Profeſſor, & diligentiſſimus rerum naturalium inueſtigator, dum ruri verſaretur, admirabilem, & monſtrificum vermem, Lepidij caulem perreptantem obſeruauit, cuius iconem, quam hic damus, perhumaniter nobis communicauit. Meritò igitur dubitabat an ſpeciei lumbricorum, an verò Erucarum eſſet adſcribendus: Siquidem mollities, & teres figura ad lumbricos eſſe reducendum demon- H
ſtrabat; at viciſſim quædam quatuordecim pedum rudimenta, nec non capitis figura, beſtiolam inter erucas collocãdam eſſe cogebat. Verùm, cauda anguina huius animalculi acuminata, & murinæ ſimillima mentem doctiſſimi viri vexabat: ideòq; elegantiſſimam de hoc animali epiſtolam ad nos mittens rogabat, vt de hoc noſtrum iudicium promulgaremus. Propterea in genere Erucarum monſtroſum fuiſſe animalculum teſtificati ſumus: quandoquidem clariſſimo etiam viro Vlyſſi Aldrouando adhuc viuẽti Erucam bicaudam Thadeus Mamolinus eius amiciſſimus attulit; cuius delineationem in medium afferre non piget. Eruca hæc capite ferrugineo, & ore nigricante poſt caput lineam rubicundi coloris reliqua circumdantem habebat; in alia parte poſt caput ad tertium vſq; pedem duæ lineæ albæ conſpiciebantur, quæ vna cum baſi triangulum effigiabant: duæ aliæ lineæ albæ ad caudam vſq; ſequebantur figura ouali totum dorſum exornantes. Tandem in corporis extremitate caudam inſtar duorũ cor-

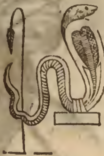
nicu-

A

Eruca cauda anguina pronè, & ſupinè picta ab Excellentiſs. D. Ouidio Montalbano inuenta, & nobis dono data.

Serpens latiſſimi corporis cauda compreſſa.

B

niculorum bifurcam geſtabat. Cæterùm ſi aliquod animal aliqua parte anguina integratum ad monſtra referendum eſt; proculdubiò inter hæc connumerandus eſt Gallus ille barbatus, cornutus, ocreatus, cauda Serpentina, in cuius extremitate floccus conſpicitur, & propè vropigium, vbi cauda corpori adhæret, quoddam tuberoſum rotũdum

Bufo monſtrificus cauda anguina.

C

D

F

obſer-

Gallus monſtroſus cauda anguina.

A obſeruatur colore albido, criſta, palearibuſq; plumoſis. Quamobrem ſi Seneca in Hercule furente, caudam Canis Cerberi anguiſeram appellauit, remota omni dubitatione, ſi gallum hunc monſtrificum conſpicatus eſſet, eius caudam anguiferam ſeriò nuncupaſſet. Quare, ne Lectorem ad alios libros relegemus, placuit hoc in loco prædictam galli iconem apponere. Cæterùm poſteaquam monſtra cauda anguina prædita; monſtrandi ſe ſe obtulit occaſio, noluimus ſilentio inuoluere bufonem monſtroſum ſimili cauda inſignitum, qui in Villa quadam Thyringica ad Vnſtrum, anno Domini quinquageſimo tertio ſupra milleſimum, & quingenteſimum, è muliere natus, eſt ea forma, veluti in præſenti pictura exhibetur.

MYTHOLOGICA.

B MISSAS facimus fabulas tanquam cunctis notiſſimas, primùm Pithonis Serpentis poſt diluuium Deucalionis ex putredine terræ nati, quem Apollo interemiſſe fertur; deinde furiarum, quas tumidis criſtatas Colubris Poetæ fingebant, iuxta illud.

—— rubent oculi, ſpirant incendia nares,
Et caput intorti lambunt pro crinibus angues.

Huic non diſſimilis fabula recitatur de Meduſa, cuius capilli repreſentabant angues. *Capilli Meduſa cur angunes.* Nam Forcum Corſicę, & Sardiniæ Regem in nauali certamine ab Atlante Rege Mauritaniæ ſuperatũ, in mari ſubmerſum à Neptuno in Deum marinum tranſmutatum fuiſſe fabulantur. Itaq; inter tres Forci filias Meduſam ob pulchros, aureoſq, capillos ſpectabilem Neptunus in templo Mineruæ compreſſit: quare Dea indignata elegantiſſimos Meduſæ crines in Serpentes transfigurauit. De hac metamorphoſi Ouidius eleganter fabulatur hunc in modum. *Lib. 4. Metamor.*

Ex numero Procerum quærens cur vna ſororum
Geſſerit alternis innixos crinibus angues
Hoſpes ait, quoniam ſcitaris digna relatu:
C *Accipe quæſiti cauſam, clariſſima forma,*
Multorumq́ fuit ſpes inuidioſa procorum.
Illa, nec in tota conſpectior vlla capillis
Pars fuit, inueni, qui ſe vidiſſe referrent.
Hanc pelagi Rector templo vitiaſſe Mineruæ
Dicitur. Auerſa eſt, & caſtos ægide vultus
Nata Iouis texit, neuè hoc impunè fuiſſet,
Gorgoneum crinem turpes mutauit in angues.

Huic affinis eſt Canis Cerberi fabula, qui in ſpelũca quadam ante fores Plutonis ſtabulari fingebatur. Hic omnibus ingreſſuris humaniſſimè blandiebatur, ſed neminem patiebatur egredi. *Pili Cerberi angues eſſe ferebãtur.* Ab huius autem canis capite, & collo angues denſiſſimi pro villis pendere dicebantur, ideò Virgilius ſic canebat. *Lib. 6. Aeneid.*

Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci
Perſonat, aduerſo recubans immanis in antro;
D *Cui vates horrere videns iam colla colubris,*
Melle ſoporatam, &c.

Quamuis alij Poetæ canem tartareum anguinea catena fuiſſe vinctum finxerint. Hoc videtur ſignificare Tibullus, dum ait.

Nec canis anguinea redimitus terga catena,
Cui tres ſunt linguæ, tergeminumq́ caput.

Amplius Mythologi commenti ſunt Aeſculapium aluiſſe Serpentem, cuius ſpuma patientes à quocumq; morbo oppreſſos liberabat: immò, & angues circa cunabula Herculis adhuc infantis vagantes ab eodemmet puſione necatos fuiſſe. Quare ad rem canebat Baptiſta Mantuanus.

Dum pubeſcit adhuc, ſic & cunabula circum
Repentes puer eliſit Tirynthius angues.

Nugati ſunt etiam poetæ Hecatem, quam alij Semelem nominant, tandiù Fauni patris

Faunus in Serpentem tranſformatus.

nequitiæ, etiam bacilo myrteo verberatam, & vino oppreſſam repugnaſſe, donec ille E in Serpentem transfiguratus filiam ſpiris vndiq; colligatam improbitati ſuæ obtemperare compulerit. Huius fabulæ, apud Priſcos, indicia fuerunt Myrtus à templo Hecates ſemota, vinum, quod tantùm lactis vocabulo nominabatur, & Serpentes, qui ibi paſſim innoxij diuagabantur. Inter prodigia recenſuimus Serpentem, qui, Græcis ſpectantibus mox Ioui ſacrificaturis, aſcendit platanum aræ imminentem, & primùm pullos, qui in nido erant, deinde matrem circumuolitantem deuorauit: vnde Theſtorides nempè Calchas filius Theſtoris bellum Troianum decimo terminaturum anno ariolatus eſt. Modò prædictum Serpentem, ad perpetuum rei monumentum, à Dijs in ſaxum fuiſſe transformatum narrat Ouidius his verſibus.

Serpens in ſaxum mutatus.

Li. 12. metam.

Hic patrio de more Ioui cum ſacra paraſſent:
Vt vetus accenſis incanduit ignibus ara,
Serpere cæruleum Danai videre colubrum
In platanum, captis, quæ ſtabat proxima caſtris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore ſumma,
Quas ſimul, & matrem circum ſua damna volantem
Corripuit Serpens, auidaq; recondidit aluo. F
Obſtupuere omnes: at veri prouidus augur
Theſtorides, vincemus, ait, gaudete Pelaſgi.
Troia cadet, ſed erit noſtri mora longa laboris;
Atq; nouem volucres in belli digerit annos.
Ille vt erat virides amplexus in arbore ramos
Fit lapis, & ſeruat Serpentis imagine ſaxum.

Pariter Serpens Orphei caput dilaniaturus in lapidem tranſmutatus fuiſſe perhibetur. Etenim Orpheus mulieres Thracias aſpernatus, acerbiſſimum earum odium in ſe concitauit: Quamobrem illæ dum Bacchi ſacra celebrarent, Orpheum in medio ferarum cætu canentem conſpicatæ, magno facto impetu, eum dilacerarunt, eiuſq; caput, & lyram in flumen Hebrum proiecerunt. Verùm Orphei caput in Lesbon inſulam delatum anguis accedens dilaniaturus ab Apolline in lapidem fuit transfiguratus. Hanc metamorphoſim eleganter decantat Ouidius hunc in modum. G

Serpens dilaniaturus caput Orphei in lapidē transfiguratus.

Li. 11. metam.

Membra iacent diuerſa locis, caput Hebre, lyramq;
Excipis (& mirum) medio dum labitur amne,
Flebile neſcio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis, reſpondent flebile ſylua,
Iamq; mare inuecta flumen populare relinquunt;
Et Methymnea potiuntur litore Lesbi.
Hic ferus expoſito peregrinis anguis arenis
Obſtitit, & ſparſos ſtillanti rore capillos,
Lambit; & hymniferos inhiat diuellere vultus.
Tandem Phœbus adeſt, morſuſq; inferre paranti
Arcet, & in lapidem rictus Serpentis apertos
Congelat, & patulos (vt erant) indurat hiatus.

Cum Achelous, pro Deianira filia, cum Hercule certaret, tradunt ipſum, vt Herculem eluderet, modò in liquorem, modò in Serpentem, & poſtremò in figuram tauri ſe transformaſſe. Huius meminit Ouidius dum cecinit. H

Lib. 9. metam.

Congrediturq; ferox, puduit modò magna locutum
Cedere, reieci viridem de corpore veſtem,
Brachiaq; appoſui, tenuiq; à pectore varas
In ſtatione manus, & pugna membra paraui.

Et paulò inferius.

Elaborq; viro longum formatus in anguem;
Qui poſtquam flexos ſinuaui corpus in orbes,
Cumq; fero moui linguam ſtridore biſulcam,
Riſit, & illudens noſtras Tirynthius artes.

Arachne puella, quæ de lanificio cum Minerua certamen ſuſcepiſſe dicebatur, inter alias fabulas, quas, inter texendum, telæ inſeruit, Iouem effigiauit tranſmutatum in

Ser-

A Serpentem, vt Deolida frueretur. Propterea Ouidius hoc intactum non reliquit, dum ait.

Mηonis eluſam deſignat imagine tauri.
Europam &c.

Deinde pergens author in deſcribendis alijs Iouis adulterijs ſic decantat.

Mnemoſynem paſtor, variusq; Deolida Serpens.

Cadmus Agenoris filius à patre miſſus ad inquirendam ſororem Europam à Ioue raptam, cum illam non inueniret, & ſpem reuiſendi patris amiſiſſet (prohibuerat enim pater, ne ad ipſum, niſi illa reperta, reuerteretur) in Bœotiam oraculo monitus profectus eſt. Hic miſſos ad fontem ſocios paulò poſt à Serpente peremptos inuenit; quare, monente Minerua, Serpentem confecit, & eius dentes ſeminauit, ex quibus poſtea homines armati nati ſunt; quibuſcum, teſte Apollonio, Iaſoni pugnandum fuit, vt vellere aureo potiretur. Audiamus igitur Ouidium ſic loquentem. *Socij Cadmi à Serpẽte necati.* *In Argonaut.* *Lib. 3. Metam.*

Sacra Ioui facturus erat, iubet ire miniſtros,
B *Et petere è viuis libandas fontibus vndas.*
Sylua vetus ſtabat, nulla violata ſecuri,
Et ſpecus in medio, virgis ac vimine denſus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum
Vberibus fœcundus aquis, vbi conditus antro
Martius anguis erat, criſtis inſignis, & auro
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno,
Tresq́; micant lingua, triplici ſtant ordine dentes.
Quem poſtquam Tyria lucum de gente profecti
Infauſto tetigere gradu, demiſſaq; in vndas
Vrna dedit ſonitum, longo caput extulit antro
Cæruleus Serpens, horrendaq; ſibila miſit.
Effluxere vnda manibus, ſanguiſq; reliquit
Corpus, & attonitos ſubitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus ſquamoſos nexibus orbes
C *Torquet, & immenſo ſaltu ſinuatur in arcus,*
Ac media plus parte leues erectus in auras
Deſpicit omne nemus, tantoq; eſt corpore, quanto,
Si totum ſpectes geminas qui ſeparat arctos.
Nec mora Phœnicas, ſiue illi tela parabant,
Siue fugam, ſiue ipſe timor prohibebat vtrumq;
Occupat hos morſu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflatu, funeſta hos tabe veneni.
Fecerat exiguas iam ſol altiſſimus vmbras;
Quæ mora ſit socijs miratur Agenore natus,
Veſtigatq; viros.
Vt nemus intrauit lethataq; corpora vidit,
Victoremq; ſupra ſpatioſi corporis hoſtem,
Triſtia ſanguinea lambentem vulnera lingua;
D *Aut vltor veſtra fidiſſima corpora mortis*
Aut comes, inquit, ero: dixit, dextraq; molarem
Suſtulit, & magnum magno conamine miſit.

Et paulò inferius.

Cedit Agenorides paulùm, ſpolioq; Leonis
Suſtinet incurſus, inſtantiaq́; ora retardat
Cuſpide prætenta, furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro, figitq́; in acumine dentes.
Iamq́; venenifero ſanguis manare palato
Cœperat, & virides aſpergine tinxerat herbas.

Et paulò inferius.

Vox ſubitò audita eſt, neq; erat cognoſcere promptum
Vnde, ſed audita eſt: quid Agenore nate peremptum

A *Quod fuit illius de vertice nata Minerua.*

Heſiodus autem in Theogonia promulgauit Typhonem, ſiue Typhoeum Terræ, & Erebi fuiſſe filium, ne igitur hoc in loco omnia Heſiodi carmina recitemus; illius tantùm breuem ſententiam ex Natali Comite exarabimus hunc in modum.

Verùm vbi Titanas Cœlo turbaſſet ab alto
Iupiter, hinc genuit mox alma Typhœa tellus
Poſtremum ex Erebo Veneris dulcedine capta.
Huic palma ad quæuis miranda negocia duro
Robore erant, promptiq; pedes, centum capita altis
Ex humeris ſæui ſurgebant torua Draconis.
Ora ſub hinc linguis lambentia cæca triſulcis.
Igne coruſcabant ciliJs ſub lumina tetris.
Deniq; quodq; caput flammam ſpirabat & ignem.
Omnibus his inerant voces, variumq; ſonabant,
B *Horrendumq; dabant gemitum, ſæpè ore tonabant,*
Numinibus magnis vt ſint concurrere viſa.
Interdum ingenti tauri mugire boatu,
Interdum gemitum ſæui dare viſa leonis,
Interdumq; canum latrantium emittere voces.
Rurſus & horrendum ſonitum ab radicibus imis
Mittebant montes vmbroſi luce ſub illa,
Deniq; viſa potens nimium foret iſta propago:
Atq; viros, Superoſq; Deos viciſſet, ab alto
Ni pater omnipotens hominum ſator, atq; Deorum
Aethere det tonitrus, & fulmina crebra repentè.

Quamobrem ex dictis deſcriptionem Typhonis licet contemplari. Hic immenſæ magnitudinis gigas omnium montium vertici imminebat, capite aſtra tangebat, altera manus ad orientem, altera ad occidentem extendebatur; ex humeris centum capita
C anguium pendebant; in cruribus maximas Serpentum ſpiras habebat. Corpus totum plumis tectum erat. Ab oculis fulgor igneus, & ab ore ſcintillæ dimanabant. Hunc Iupiter, cæteris fugientibus Dijs, apud Hæmũ montem fulminè percuſſit: ideòq; mons ille à copia ſanguinis vulnerati monſtri effluentis Hæmus denominatus eſt: nam τὸ αἷμα Græcis ſanguis dicitur. Huius autem monſtri clariorem deſcriptionem Natalis Comitum his verſibus aſſignauit. *Lib. 6, myth. cap. 22.*

Anguineis pedibus ſublimi vertice Cœlum
Tangebat: corpus plumiſq; angueſq; tegebant
Innumeri, plagas orientis dextera Solis
Cum ſtaret, plagæ tangebat læua cadentis.
Huic centum capita expirantia naribus ignem
Auſa Iouem contra, Cœlumq; inſurgere contra.
Sed pater omnipotens tonitrus, & fulmina dextra
Deijcit in terras.

D Inter poeticos authores de loco natali Typhonis, & de Percuſſore, agitari ſolet controuerſia. Etenim circa locum, alij in Libya, alij in Phrygia monſtrum educatum fuiſſe tradunt. Alij tandem in Cilicia, in celeberrima illa ſpelunca Typhonis nuncupata, vt recitat Homerus.

Ἐν Ἀρίμοις, ὅθι φασὶ Τυφωέος ἔμμεναι εὐνάς.

Ideſt.

Hic vbi ſunt Arimi, & cunabula dicta Typhonis.

Circa Percuſſorem Typhonis, multi non à Ioue, ſed ab Apolline Sagittis confoſſum fuiſſe arbitrantur: nam ſcriptum reliquit Strabo Typhonem Serpentem; & non hominem fuiſſe, qui, dum ad fugam latebras quæritabat, iuxta Orontem fluuium in Antiochia iaculis ictus fuit: licèt Homerus aliter ſenſerit. *Lib. 16.*

QVIBVS DIIS SACRI.

MYTHOGRAPHI ſcriptis mandarunt Mercurium in Arcadiam
itinerantem duos Serpentes acriter inter ſe præliantes offendiſſe, &
Caduceus illicò, interpoſita virga, illos conciliaſſe. quamobrem, ne poſteri tan-
Mercurij ti miraculi monumentum obliuiſcerentur, Antiquitas virgam duo-
cur duobus bus Serpentibus coronatam pinxit, & Mercurio cõſecrauit. Herodo-
Serpẽtibus tus tamen in Euterpe recitat, quòd circa Thebas, Serpentes quidam
inſignitus. puſillo corpore, cornibusq; è ſummo vertice natis coronati, & hominibus prorſus
innoxij naſcuntur, quos defunctos in Iouis ædibus ſepelire ſolent, quoniam huic Nu-
mini ſacratos eſſe arbitrantur. Alij non leuibus ducti rationibus Serpentes Aeſcu-
lapio dicatos eſſe exiſtimarunt: quandoquidem, ob arctam Serpentum cum Aeſcula-
pio familiaritatem, non ſolum gentes Epidauri ſedis principalis Aeſculapij, angues
Serpentes ei ſacratos eſſe voluerunt; ſed etiam multis alijs in locis, & potiſſimùm Corinthi, an-
Aeſculapio gues in templo Aeſculapij nutriebantur, ad quos nemo audebat accedere, ſed cibaria F
dicati. illis deſtinata quotidie in oſtio templi locabantur. Immò in templo Aeſculapij ſum-
ptuosè ædificato in ciuitate non procul à Corintho, inter alias ſtatuas, quædam ſupra
Serpentem ſedens obſeruabatur, quæ apud Pauſaniam mater Arati filij Aeſculapij eſſe
ferebatur. Alij Priſcorum, Serpentes Trophonio ſacratos eſſe ſtatuerunt; quoniam, in
Trophonij antro Trophonij tantoperè celebrato, Serpentes Oraculi relatores eſſe crediderunt.
antrũ vbi Trophonius enim olim inſignis Architectus fuit, qui ſubterraneum Fanum in Lebaida
olim fuerit Beotiæ regione fabrefecit, quod poſtmodum ab opifice, Trophonij antrum cognomi-
natum eſt; vbi cum aliquandiù oracula reddidiſſet, atq; tandem fame interijſſet, ferunt
genium quemdam antrum hoc ſubijſſe, atq; ex eo futura prædixiſſe. Qui verò hinc
oracula ſciſcitabantur, nudi in aditu ſpecus ſedere ſoliti erant, atq; inde flatu quodam
ſub terram abripiebantur: geſtabant autem ſecum placentas, quas Serpentibus oc-
currentibus obijcerent; deinde, accepto oraculo, per alium hiatum in terram reſtitue-
bantur. G

APOLOGI.

APVD græcos Authores, veluti apud Nicandrum, & Sophoclem legi-
mus hanc fabulam variè tamen recitatam. Ferunt enim, cum Pro-
metheus cæleſtem ignem furatus eſſet, illumq; mortalibus communi-
caſſet, nullam accepti muneris gratiam ei relatam fuiſſe: propterea
Iuppiter id libenter approbans, medicamen ad arcendam ſenectutem
hominibus elargiens, aſino vectandum commendauit. Hic in itinere
Serpẽs cur ſiti oppreſſus ad quemdam fontem ab angue cuſtoditum peruenit: neq; alia conditio-
adueniente ne, ei bibendi facultas ab angue facta fuit, quàm quod vehebat onus Serpenti, merce-
Vere iuue- dis nomine, concederet. Hac de cauſa ſingulis annis angues exuuias deponunt, quem-
neſcat. admodum etiam prolixiori ſermone ſuperius fuit expoſitum. Rurſus Serpens à cun- H
ctis hominibus peſſumdatus Iouem adijſſe traditur, qui reſpondit, ſi primum te conçul-
cantem pupugiſſes, proculdubiò hoc incommodum euitaſſes. Apologus indicat eos,
qui primis adorientibus reluctantur, alijs formidoloſos fieri. Huic documento non
valdè diſſimilis eſt ſenſus alterius apologi, in quo introducitur anguilla Serpentem in-
Anguillæ, terrogans, cur homines potius anguillam, quàm anguem (cum tamen ambo ſint ſi-
& Serpẽtis miles) perſequantur. Reſpondiſſe fertur Serpens, quoniam mihi inſidiantes lethali noxâ
apologus. afficere conor. Quare docet Apologus vltores iniuriarum à cæteris minus lædi. Faer-
nus igitur canit hunc in modum.

Vnanimem quondam Serpentem anguilla rogauit,
Cur anguillarum generi omnia plena periclis,
Plena dolis hominum, atq, inimicis fraudibus eſſent:
At tu, inquit, mihi conſimilis, cum penè gemellus

Catera

A

Cætera ſis, nullis obnoxius inſidijs es,
Securoſq; dies pacati tranſeges æui.
Cui Serpens nimirum, inquit, quia qui mea turbat
Otia, & infeſtam mihi vim temerarius affert,
Non impunè refert, nec inulta iniuria reſtat.

Huius veritatis periculum olim feciſſe Coruus dicitur, qui fame ſtimulatus, Serpentem in aprico dormientem loco rapuit; à quo ſtatim lethali percuſſus ictu interiturus hæc poſtrema verba protulit. Vtinam ſimile lucrum non inueniſſem. Hic apologus proferri ſolet de illis, qui, ob theſauri inuentionem, ſalute periclitantur. Amplius Serpens in veſtibulo cuiuſdam agricolæ, tanquam in loco dudum ſibi familiari delitеſcens, incautè filium agricolæ ictu peremit. Quamobrem ruſticus ira incenſus, accepta ſecuri, animo anguis interficiendi, illius fugientis caudam truncauit. At multos poſt menſes, agricola ratus Serpentem illatæ iniuriæ non amplius meminiſſe, vt antiqua erat conſuetudo, cibum denuò in latibuli orificio angui appoſuit. Tunc Serpens hæc verba protuliſſe fertur. nunquam poſthàc tecum mihi noua intercedet neceſſitudo: ſiquidem meus conſpectus mortem filij in memoriam reuocabit tuam; & ego caudam mutilatam intuens nonniſi fucatam tecum inire potero amicitiam. Apologus monet graui laceſſitum iniuria, extante contumeliarum monumento, obliuionis locum non inuenire. Vel denotare poteſt vehementes inimicitias nonniſi ſumma cum difficultate conciliari poſſe. Iuxta illud.

Corui, & Serpentis apologus.

Serpentis, & agricolæ apologus.

B

Qui primò nocuit, vult poſſe nocere ſecundò;
Quæ dedit infidus mella, venena puto.

Inſuper quidam anguis ſecùs angulum ruſticanæ domus ſtabulans, ſæuiente bruma, lethali oppreſſus frigore ruſticum caſæ dominum deprecatus eſt, vt ſibi, in impendente mortis periculo præſto eſſet. Ruſticus Serpentinis motus precibus, illum ad ignem introduxit. Anguis igneo refocillatus calore, viribuſq; recuperatis, totam perluſtrans domum, omnes habitantes venenauit. Hoc apologo docemur homines barbaros, & inhumanos beneficia in ſe collata non remetiri. id autem explicatur his verſibus.

Anguis, & ruſtici apologus.

C

Dum niue canet humus, glacies dum ſopit aquarum
Curſus, in colubrum turbida ſæuit hyems.
Hunc videt, hunc hominis refouet clementia venenum
Temperat huic tecto, temperat igne gelu.
Ore ferit virus coluber, ſic toxicat ædem;
Hoſpes ait Colubro, non rediturus abi.
Non exit coluber, nec vult exire, ſed hæret,
Amplectenſq; virum ſibila dira monet.
Reddere gaudet homo nequam pro melle venenum,
Pro fructu pœnam, pro pietate dolum.

Apologus autem de cancro, & Serpente, in quo homines, dolis, amicos adeuntes lædi traduntur, in hiſtoria Cruſtaceorum recitatus fuit.

Lib. 2. cap. de Cancris.

D

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

AENEVS Serpens à Moyſe in Deſerto exaltatus, vt habetur in ſacris litteris, qui non erat verus Serpens, ſed ad ſimilitudinem Serpentis fabrefactus, quem intuentes ab ictibus Serpentum ſanabantur, myſticè ſignificauit Chriſtum verum animarum noſtrarum Aeſculapium, & humanæ ſalutis vindicem. Hic ſub figura Serpentis cunctas hominum affectiones, & vulnera ſanauit, & tandem in cruce pendens, omnes noxas, & crimina expiauit. Etenim ænea illius Serpentis materia propter duritiem (vt contemplatur D. Hieronymus) crucis Chriſti monumentum nunquam antiquandum eſſe indicabat: deinde ob æris ſonum, doctrinam Chriſti non ſolum in Iudeos, ſed etiam in Ethnicos fore propagandam. Præterea in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ legitur, quod Virgo myſticè deſignabatur per arcam, in qua virga, manna, & tabulæ legis ſerua-

In Num. c. 20

In Ezechiel.

Li. 1. c. 52.

ſeruabantur: nam virga primò mutata eſt in Serpentem, ſecundò per eam diuiſum eſt E
mare, tertiò ex lapide educta eſt aqua. Chriſtus myſtica fuit virga iacens in vtero Virgi-
nis, & ex illa humanitatem accipiens: deinde tanquam Serpens Moyſi, ita Chriſtus ini-
micis ſuis horribilis eſt, cum ab eius aſpectu, tanquam à facie Serpentis abhorreant:
cum tamen Chriſtus omni malitiæ veneno careat, & omnibus criminoſis eius miſeri-
cordiam implorantibus, diuinam præſtet opem. Myſticus etiam Serpens Chriſtus in ſe-
Li.5.c.13. pulcro fuiſſe perhibetur: quandoquidem Deus pater, in Reuelationibus Sanctæ Bri-
gidæ, proponit quinq; loca, ad quæ accedentes, ſemota omni ſuperbia, & caritate
feruentes, quintuplicem fructum adipiſci poſſunt; quinto loco collocabatur Serpens,
qui iacuit, & non iacuit; Hic autem locus, Chriſti ſepulcrum exponitur, in quo quaſi
Serpens abiectus, nimirum eius humanitas iacuit: quamuis ſecundùm diuinitatem
vbiq; fuerit. Item Serpens admirandam Chriſti reſurrectionem myſticè demonſtrat, vt
In ſyl. Alle- innuit Lauretus, ſiquidem illam Serpentis in virgã tranſmutationem, rurſuſq; virgæ in
gor. Serpentem, Remigius myſticam, poſt obitum Chriſti, reſurrectionem, & aſcẽſionem in-
In pſal.73. terpretatur. Immò ille Serpẽs, qui in ſacris paginis, calcaneo mulieris inſidiaturus, & à
ſemine eiuſdem mulieris conculcandus tradebatur, Diaboli imperium à Chriſto Ser-
pente myſtico ſuperandum fore ſignificabat. Tandem Coluber in via, qui legitur in F
Cap.29. Geneſi, Chriſtus in die nouiſſimo exponitur, qui improbos in nequitia ſua compre-
Cap.3. hendet. Quid plura? Chriſtus ipſe apud Ioannem ſe myſticum eſſe Serpentem fatetur
his verbis. *Sicut Moyſes exaltauit Serpentem in Deſerto, ita exaltari oportet filium homi-
nis, vt omnis, qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Hoc in loco multi
ambigunt, an virtus ſanandi, quæ ab æneo Serpente in Deſerto erecto à Moyſe dimana-
bat, procederet à fortitudine æris, an à ſpecie Serpentis, an à probitate Moyſis. Hanc
Li.4.c.61. difficultatem diſſoluit Dæmon, iubente Chriſto, vt legitur in Reuelationibus Sanctæ
Brigidæ. Hæc autem ſunt verba. *Hæc virtus ſanatina à nullo erat, niſi à propria, & ſola*
Cuius vi *virtute Dei, & fide populi credentis, & obedientis, qui ſic firmiter credidit Deo, quòd Deus,*
Serpens *qui de nihilo fecit omnia, poſſet facere, quæ non erant prius. Iterùm dixit Deus. Dicito*
Eneus ſa- *Dæmon, quando virga facta eſt Serpens, vtrum id factum ſit præcipiente Moyſe, an iubente*
naret ſau- *Deo? an quia Moyſes Sanctus fuerit, an quia verbum Dei ſic dixit. Cui Dæmon, quid,*
cios à Ser- *inquit, erat Moyſes, niſi homo infirmus, ſed iuſtus, & Deo obediens, ad cuius verbum, quod* G
pentibus. *protulit Deus, virga facta eſt Serpens, Deo iubente, & Moyſe tanquam miniſtro obſequente:
nam ante præceptum, & verbum Dei, virga erat virga; præcipiente autem Deo, virga fa-
cta eſt Serpens; itaut Moyſes formidaret.*

Præter hæc, caput Serpentis myſticè fidem noſtram ſignificare ſolet. Nam, quando
Cap.10. legitur apud Mattheum. *Eſtote prudentes ſicuti Serpentes.* D. Io. Chryſoſtomus mo-
Homil.34. net, quòd hoc in loco Chriſtus, ad imitationem prudentię Serpentinæ, nos cohortatur:
in Matth. namq; Serpens, qui in manus venatorum inciderit, ad cruorem ſaucius, capite tamen
ſeruato, vulnera nihili pendet: ita etiam Chriſticolæ, omnibus pereuntibus, præter
caput, nempè fidem, lætari debent. Hoc tot Sancti Martyres præſtiterunt, dum varijs
conſauciati modis caput, nempè Chriſtum Dominum, & fidem ad interitum vſq; con-
Cap.20.& feſſi ſunt. Idq; meritò; nam hæc leguntur in Actis Apoſtolorum. *Mori paratus ſum pro*
21. *Chriſto, nec facio animam pretioſiorem, quàm me.* Quamobrem à capite nimirum à fi-
de, impendentibus etiam mille periculis, plagis tyrannorum, & cruciatibus impio-
rum, non eſt recedendum. Quamuis hoc aſſertum alio etiam modo eſſet illuſtran- H
dum, ſi dixerimus ſeruanda eſſe capita, nimirùm authores: non enim Dominos, &
Principes, illecebris, & vanis commentis fallere debemus. At De coniungenda pru-
Serpentis dentia Serpentis cum ſimplicitate columbina, videndus eſt Nazianzenus in Oratione,
prudentia, quam in funere patris ſui, præſente Baſilio, habuit; Vbi leguntur hæc verba. *Nam cum*
& ſimpli- *Serpentis ad malum prudentiam cum ſimplicitate Columbæ ad bonum coniunxiſſet ita ſe*
citas Colũ- *comparauit, vt nec prudentiam in verſutam improbitatem, nec ſimplicitatem in ſtoliditа-
bina. *tem degenerare ſineret, verùm ex ambabus, quoad fieri poterat, vnam virtutis ſpeciem
effecit.*

Diabolus *dicitur Ser-* Ex altera parte Diabolus Serpens myſticus fuiſſe demonſtratur, quippe qui genus
pens. humanum veneno idolatriæ labefactauerit, dum primis parentibus perſuaſit, vt veti-
In lib. de tum comederent pomum, his verbis. *Eritis ſicut Dij ſcientes bonum, & malum.* D. Am-
Parad. cap. broſius hæc verba meditans, Serpentem idolatriæ fuiſſe authorem protulit, dum is
13.

A audaci illecebra plures Deos introducere conatus eſt. Serpentes etiam, quos deuora-
uit Serpens Moyſis myſticè exponuntur Dęmones, qui à Chriſto fuerunt ſuperati. Præ-
terquamquòd habemus in Apocalypſi hæc verba. *Veh terra, & mari, quia deſcendit Dia-* Cap. 12.
bolus ad vos, & ſciens, quòd modicum tempus habet, & poſtquam vidit Serpens, vel Draco,
quòd proiectus eſſet in terram, perſecutus eſt mulierem. Quamuis autem in ſacris Biblijs
Diabolus Serpens dicatur, tamen hac figura inſignitum eſſe non eſt credendum, ſed
tali decoratur nomine, ob verborum impoſturam, qua humanum genus decipere niti-
tur. Propterea inimicitia inter ſemen mulieris, & ſemen Serpentis myſticè ſignificat
Dæmones hominum caſtitati ſemper inſidiantes. In maiorem huius aſſerti confirma-
tionem: quando legitur in Deuteronomio. *Et ductor tuus fuit in ſolitudine magna, atq;* Cap. 8.
terribili, in qua erat Serpens. Lauretus hunc Serpentem, in ſylua allegoriarum, Diabo-
lum interpretatur. Immò in Reuelationibus S. Brigidæ, Diabolus per Serpentem, & Li. 4. c. 14.
Leonem deſignatur: nam Chriſtus ſponſam formidantem alloquens dicebat. *Sed quis*
eſt Leo, vel Serpens, niſi Diabolus; Leo propter malitiam, Serpens propter aſtutiam. Tandem
omnes Dæmones Serpentes tortuoſi meritò appellantur, cum ſemper a recto veritatis
B tramite deflectant.

Amplius hominum crimina myſtici Serpentes nuncupantur, tum quia humanum Peccata Ser-
genus aſsiduè depaſcuntur, tum quia mortales multifariam venenant. Quapropter in pentes vo-
Reuelationibus S. Brigidæ ad rem, viſio quædã horrifica hominis, & mulieris narratur: cantur.
mulier enim nõ ſolũ vepribus pro crinibus exornata erat, auribus mutilatis, & naribus Li. 4. c. 52.
ſaniem ſtillantibus, ſed etiam labia tãquam dentes Serpentis, & lingua tanquam vene-
natus aculeus illi inerant. Hæc fuit Sanctæ viſio, quæ ab Angelo explicata fuit hunc in
modum. *Labia verò illius ſicut dentes Serpentis videbantur, & in lingua venenoſus aculeus;*
nam dum Serpens dentes magna vi ſtringit, ne ab aliquo aculeus frangatur; tunc ſquallor de
ore eius effluit in dẽtes. Similiter, & mulier claudit labia in confeſſione, ne frangatur delecta-
tio peccati, quæ eſt anima aculeus venenatus; ſquallor tamen peccati euidens eſt coram Deo,
& Sanctis eius. Pariter paulò inferius, homo criminoſus per allegoriam vocatur vas Lib. cit. cap.
fictile, quod, fracta teſta, nihil niſi lutum, in cuius medio iaceat Serpens, effundit: cum 107.
tamen melle ſuauiſſimo refertũ eſſe deberet. Hæc igitur teſta aſſimilanda eſt cordi pec-
cantis, quod in obitu diſruptum plenum mundanis delicijs lutum repræſentantibus in-
C uenitur. Serpens autem eſt anima criminoſa, quæ meridiano iubare lucidior eſſe de-
beret, & tamen atro ſuffuſa criminum veneno horrificus Serpens euaſit, qui poſtmo-
dum nemini, niſi ſibimetipſi ad perditionem nocet. Quamobrem nõ debemus admi-
rari doctrinam Philonis, ſi dixerit in libro de Opificio Mũdi, Serpentem primos paren-
tes decipientem per allegoriam, voluptatem à multis dilectam exponi poſſe, ad quam
homines tanquam ſibimet ipſis familiarem properare ſolent. Idem Philo, in hoc intel- Lib. 2. Alle-
lectu, alibi ſcriptum reliquit Serpentem ſuper ventrem gradientem denotare volupta- gor.
tem ventri dominari: etenim à ventre voluptates omnes ſenſibiles, & affectiones libi-
dinoſæ dimanant. Noſtram ſtabilire videtur ſententiam Gregorius Niſſenus ſcribens, In vita
Serpentes mordentes populum in Deſerto, quorum morſibus Iudæi interibant, cor- Moyſis.
poreas cupiditates indicare: ideoq; ſi pro eorum ſalute Serpens æneus in ligno erectus
inſpiciendus erat, ſimili ratione homines terrenis inuoluti cupiditatibus, ad euitan-
dam animæ perditionem, paſſionem Domini noſtri contemplari debent. Tandem
D hanc voluptatis, & Serpentis allegoriam Lauretus magis illuſtrat, dum inquit. Si Ser- In ſyl. Alle-
pens pedibus carens pronus ventri nititur, terra veſcitur, & venenum circa dentes ge- gor.
ſtat: homo quoq; omne voluptatum genus amplectens, criminibus grauatus ęgrè caput
attollit, terrenis, & non cæleſtibus veſcitur cibis, nec non circa dentes virus geſtare
dicitur, quoniam horum alimentorum congeſtio læthifera eſt.

Inſuper hypocritæ, & homines fallaces Serpentum quoq; allegoria demonſtrantur:
nam, quando Pſalmographus inquit. *Furor illis ſecundum ſimilitudinem Serpentis: ſicut* Pſal. 57.
aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas. Multi expoſitores per Serpentes hypocritas, &
fraudulentos homines intelligunt, qui cæteros à fide, & à via veritatis deflectere co-
gunt. Quamuis alij, per Serpentes, hoc in loco intellexerint Iudæos Chriſtum interi-
mentes, qui reuera tot angues venenum malitiæ effundentes viſi ſunt. Hoc autem à
veritate alienum non eſſe ſtatuimus: cum legantur in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ Li. 1. c. 23.
hæc verba Chriſti ad Sponſam Dei: nimirum hypocritam, & hominem fallacem bra-

chia

chia in modum Serpentis habere: ideóq; tanquam Serpens ea retorquet in circulum, B
vt malitiam, iniquitatem, & aſtutiam occultet, ne quis huiuſmodi vitia deprehende-
In Gl. Allegor. te poſſit. Præterea Lauretus Serpentem, typum etiam mortis eſſe conſtituit: propte-
Serm. 2. reaquòd per Serpentem mors hominibus illata ſit. Vnde D. Auguſtinus verba faciens de plagis Aegypti, à Serpente tempus huius mortalitatis denotari docuit: cum mors olim a Serpente originem duxerit. Alioquin Serpentes dicuntur deſignare res impeeſcrutabiles: cum in ſacris litteris hæc legantur. *Tria hæc excellentia ſunt, & ſupra captum meum, & quartum penitus ignoro. Via aquilæ in aere, via Serpentis ſupra petram, iter nauis in pelago, & via viri cum adoleſcentula.* Denique, vt annotauit Paulus Scali-
Prouerb. 30. *L. 2. de rer. cauſ. c. 7.* ger, Serpentes ſcientiarum authores per allegoriam, genium hominis indicant: nam ſcientiæ non affatim, ſed potiùs ſerpendo, nimirum tractu temporis hauriuntur, & perficiuntur.

MORALIA.

CVNCTIS rerum naturalium inueſtigatoribus exploratum eſt pinguedinem Serpentis aquatici aduerſus morſum crocodilorum valere. Quare debemus contemplari aquaticum Serpentem Chriſtum, qui in vnda pietatis, & calamitatum nutritus fuit; propterea eius pinguedo, nempè eius paſſionis meditatio morſus crocodili, nimirum tentamenta Diaboli profligat, atq; expugnat. Id autem à viris iuſtis F
Voluptatū contemptus. præſtari manifeſtum eſt, qui Herculem adhuc infantem, Serpenteſq; ſtrangulantem imitati, à teneris vnguiculis, omne voluptatum genus aſpernari aſſueſcunt. Item cum cauda Serpentis perſeuerantiam ſignificans abſciſſa denuò creſcat: ſimiliter perſeuerantia, ſi ob commiſſum crimen ſcindatur, per virtutem rurſus creſcere dicitur, dum homo pœnitentia ductus ad Deum reuertitur.

Iterum viri iuſti Serpentes appellandi ſunt, quoniam, more Serpentum, antiquas, & pernicioſas omittendo conſuetudines, veterem pellem deponunt. Vel etiam, ritu anguium, renouari dicuntur, dum motalitatis ſpolium exuentes, ad vitam fine caren- G
Viri iuſti Serpentes renouantur. tem perueniunt. Amplius Serpentes antiqua grauati cute, & frigore oppreſſi ad cauernam ſe conferunt, vbi diù ieiunare dicuntur, & tandem per anguſtum petræ foramen tranſeuntes vetuſtam exuunt tunicam, & priſtinæ iuuentuti reſtituuntur. Pari ratione viri iuſti, & prudentes frigore diuini timoris algentes, ad cauernam diuinarum meditationum confugiunt, vbi abſtinentia affliguntur; quos tamen extrema inopia
Cap. 10. nunquam interimit. Iuxta illud Prouerbiorum. *Non affliget Dominus fame animam iuſti.* Vnde tandem diuturno macerati ieiunio, per anguſtam viam ad regnum cæle-
Opuſc. 52. cap. 22. ſte tranſeunt. Idcircò ad rem, Sanctus Petrus Damianus nos ad ieiunium quadragenarium hortans, argumento à Serpentibus deducto nos iuueneſcere poſſe atteſtatur his verbis. *Vis ad Serpentis exemplum nouus fieri, & languentis animæ ſenectutem in pubeſcentis adoleſcentiæ reflorere decorem? ieiuna cum Serpente per circulum quadragenarij temporis; ideſt à carnalibus deſiderijs tempera per omnem huius vitæ decurſum, etenim ipſe Serpens, quanta ſit ieiunij virtus, oſtendit, qui mox vt ſputum ieiuni hominis guſtat, protinus interemptus expirat. Non ergo ſerue Dei, te pigeat ieiunare, vt moriatur ille, qui* H
te cibo turgidum nititur deglutire, & abſorbere.

Si Serpentem hactenus ad viros iuſtos comparauimus: liceat viciſſim, per Serpentem, Diabolum intelligere; quod præſtat Sanazarius, dum infantem Ieſum, ſub perſona
Ecloga 4. paſtorum, veneratur. Etenim quæ de Serpente recitauit Vargilius in Eclogis, detulit ad antiquum Serpentem, nempè Diabolum, qui nos in hoc ærumnarum pelagus, primis parentibus in Paradiſo deluſis, præcipitauit. Canit igitur hunc in modum.

Occidet, & Serpens miſeros quæ prima parentes
Eluſit, portentificis imbuta venenis.

Deinde ſi omnes Serpentum proprietates ponderemus, has in Diabolo omnes eluceſcere comperiemus. Primitùs ſi loca deſerta anguis colit, Diabolus Deſertum criminum frequentat, ſi percuſſus ab angue, ob qualitatem veneni fit penè inſenſibilis, ita diabolicis tentamentis oppreſſus, & veneno cupiditatum afflictatus adeò ſenſibus priuatur,

A uatur, vt quanta ſit peccati ægritudo, minimè noſcat. Si anguis inuenitur adeò vene- *Diabolus*
noſus, vt mordens equi vngulam, & equum, & equitantem intetimat: Diabolus *ad Serpen-*
morſu peccati quandoq; ſolum pedem, nempè ſolam affectionem cõprehendit, & pau- *tem compa*
lò poſt equum, & equitantem, ſcilicet corpus, & animam interficit. Si tempore hye- *ratur.*
mali anguis ob ſopitam virtutem minus nocet: Diabolus etiam hyeme calamitatum
minus homines affligit; cum frigus timoris Dei diabolicas vires eneruet. Si os Serpen-
tis acutiſſimis dentibus eſt armatum, Diabolus quoq;, pro dentibus, tot peccantibus
vtitur, quibus interdum innocentes lædit, atq; lacerat. Item Diabolus greſſum Ser-
pentis imitatur: nam Serpens abſq; vllo ſtrepitu incedit: idem præſtare Diabolus dici-
tur apud D. Ambroſium; dum occulta Dæmonum inſeſtatio veluti latronum multi-
tudo nos identidem opprimat. Deinde occultis acceſſibus ſub ſpecie pacis nos fallit;
etenim transfigurans ſe in Angelum lucis, noctem pro die, venenum pro antidoto, &
antichriſtum ſub vocabulo Chriſti oſtentat. Immò quemadmodum ſunt nonnulli Ser-
pentes in motu ſegnes, ſimilis conditionis ſunt Dæmones, qui ad negligentiã, & pigri-
B tiam homines hortantur: & ſi alij Serpentes tanta velocitate mouentur, vt volare vi-
deantur; tales dicuntnr eſſe Dæmones, qui ad iracundiam, & rixas homines ſtimulant.
Tandem ſi dantur angues armentorum gregem perſequentes, quoniam lacte delectan-
tur: tales ſunt Dæmones, qui clanculum ad crapulam mortales ducunt. Rurſus Ser-
pens odit rutam, & à muſtela pabulo rutæ munita abhorret: Diabolus rutam amaræ pę-
nitentiæ, nec non viros iuſtos in vnda huius amaroris verſantes abominatur. Iuxta
illud Iob. *Reſiſtite Diabolo, & fugiet a vobis.* Aut iuxta illud Lucæ. *Niſi pœnitentiam* *Cap. 4.*
egeritis, omnes ſimul peribitis. Iterum Serpens Ceruum fugit, & Leonem interimit: Dia- *Cap. 13.*
bolus Ceruos, ideſt homines ſimplices, & perfectos odio habet, Leones verò, nempè
ſuperbia tumidos interficit. Amplius Serpens hominem nudum non adoriri traditur:
Diabolus veſtibus affectuum denudatum, & diuitijs priuatum non aggreditur. Tan-
dem ſi in India, ex Plinio, tam grandes Serpentes diuagantur, vt Ceruos, & tauros de- *Maximi*
glutire poſſint: tales dicuntur eſſe maximi Dæmones, & præcipuè Lucifer (cum non *dæmones.*
ſit poteſtas ſupra terram, quæ comparetur ei) qui ceruos nempè veloces ad Dei obſe-
C quium, & tauros, nimirum fortes, & perſeuerantes in pœnitentia, tentamentis in-
uadunt, delectationibus lædunt, conſenſu, & operationibus occidunt, & deuorant,
quos poſtmodum in cloacam inferiorem egerunt. Demùm Serpens ſi necetur, non
continuò reliquæ partes vnà cum capite mori videntur; ſed truncato capite, aliæ par-
tes per aliquot temporis ſpatium motu vitali fruuntur. Idem accidiſſe Diabolo conſi-
derandum eſt: etenim, qui illius multiplex caput ſuſtulit, cæteras partes neglexit, vt
interfecti Serpentis motum poſteris, ad occaſionem exercitationis, relinqueret. Nam
memoria Serpentis ſemper debet in mentem reuocare, in quam foueam vetus Serpens
humanum genus duxerit: quamquam nõ ipſe Serpens animal irrationale homines læ-
ſerit, ſed in illo locutus eſt Diabolus, veluti in aſino Balaam Angelus; vt D. Augu- *Lib. 11,*
ſtinus in Geneſi ad litteram expoſuit. Diabolus enim fuit, qui ſuaſione ſua, hominem *cap. 19.*
ad caſum incitauit: vnde illi Serpentis, & Draconis nomen inditum eſt; vt in pſalmo
nonageſimo legitur. *Conculcabis Leonem, & Draconem.* Hic autem perpendendum
eſt, æquè graue eſſe quempiam ad crimina impellere, non ſecus ac ſi ipſe deliquiſſet:
D propterea grauior fuit pœna Serpentis, quàm Euæ. Rurſuſq; grauior pœna Euæ, quàm
Adami: quoniam Eua Adamum, & Euam Serpens deceperit. Hinc Manichæi hac ra- *Manichæo-*
tione moti bruta quoq; ratione, & intellectu prædita eſſe exiſtimarunt, cum Deus *rum error.*
Serpentem etiam ſupplicio affecerit. Hoc autem ex ſacris litteris alienum eſſe à verita-
te colligimus: ſiquidem Pſalmographus inquit. *Nolite fieri ſicut equus, & mulus, quibus* *Pſalm. 31.*
non eſt intellectus. Et quamuis Serpens ſupplicio affectus fuerit, nihil eſt, quod impe-
diat, quin eadem ratio in plantis etiam valeat: quandoquidem dixit Dominus in
Euangelio. Arbor fructus non producens excidatur, & in ignem proijciatur. Cæte-
rùm Serpentem pœnis affecit Deus, quemadmodum pater vnicum diligens filium, qui
non ſolum homicidæ ſupplicium iniũgeret, ſed etiam cædis inſtrumentũ confringit.

Si animum ad peccatum, & peccantes conuertamus; proculdubiò anguis, & pec-
cato, & peccanti aſſimilatur: nam primò, ex doctrina Eccleſiaſtici habemus peccatum
tanquam colubrum fugiendum eſſe; quoniam ſemper ad læſionem paratum eſt. Præte-
rea proprietates huius animalis, peccantium, & Serpentium ſimilitudinem docent;

Serpentum, & peccãtiũ ſimilitudo. etenim ſi angues, ratione habitationis, inter ſe diſcrepant, dum alij in cauernis, alij in E
aquis, & alij in ſyluis verſantur: pariter peccantium alij loca ſubterranea colunt, vt
Auari, alij in aquis deliciatum natant, vt libidinoſi, alij tandem per ſyluas honorum, &
dignitatum diuagantur, vt ſuperbi: nam omne quod eſt in Mundo, aut eſt concupiſcen-
tia carnis, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ. Deinde Serpens natura-
liter eſt frigidus: item criminoſus ob impietatem alget: Tempore congreſſus, ex Pli-
nio, angues ita copulantur, vt vnum corpus duo capita repræſentare videatur: ita viri
improbi tunc arctè iunguntur, quando aliquem lædere cupiunt. Serpentes gradien-
Cap. 41. do veſtigium viſcido humore in via imprimunt: criminoſi quoq; quacumq; profici-
ſcuntur, veſtigium mali exempli ſemper relinquunt. Iuxta illud Iob. *Poſt eum lucebit
ſemita.* Item Serpens percuſſus, & potiſſimum circa caput adeò debilitatur, vt vix ali-
quem motum peragere queat: pari ratione homo lethali crimine affectus, in peragen-
do motu bonorum operum admodum infirmus redditur, & potiſſimum ſi circa caput,
Prouerb. 22. nimirum ſi circa iuuentutem læſus fuerit. Iuxta illud Prouerbiorum. *Adoleſcens iuxta
viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea:* Serpens etiam hominis ventrem ingre- F
diens, inde non niſi oblato lacte egreditur: homo quoq; criminibus obrutus, corpuſq;
Diaboli ingreſſus, inde non niſi lacte diuinæ miſericordiæ extrahi poteſt. Tandem ſi
angues vocantur, quia anguloſi, Serpentes, quia ſerpant, colubri, quia colant vmbras;
criminoſi homines anguloſi nuncupari poſſunt propter fallacias, quibus in peragendis
negocijs vtuntur: nam in angulis minus eſt lucis, & maior copia ſordium; ſic prædicti
homines luce veritatis carent, quia veritas angulos non colit. Serpunt quoque, quo-
Cap. 3. niam terrenas voluptates diligunt. Iuxta illud Geneſis. Terram comedes, nempè mun-
danis, & terrenis rebus tantùm delectaberis. Colubri quoq; à colendis vmbris, & lo-
cis tenebroſis cognominantur: quã ſiquidem illicita negocia in locis abditis peragũt.
Iuxta illud. *Qui malè operatur, odit lucem.* Ad finem peccantes debent etiam aliquas
Serpentum proprietates imitari, & præcipuè quando, aduentante Vere, vſu fœniculi pri-
ſtinam videndi facultatem in cauernis ferè amiſſam adipiſcuntur: peccantes capitali
crimine grauati, cauernam mundanæ proſperitatis incolentes viſionem Dei amittunt:
ideòq; tempore Veris, nimirum tempore gratiæ, inde egredi debent, & ad illuſtrandam G
viſus obſcuritatem, nempè ignorantiam intellectus, fœniculo, ſcilicet lectione ſacra-
rum litterarum, & pœnitentia vti debent. Rurſus intereſt criminoſi hominis imitari
naturam illius Serpentis, qui accedens ad fontem, antequam deguſtet aquam, vene-
num euomit: homo quoq; amarum iracundiæ virus euomere debet, & remittere con-
ſeruo ſuo centum denarios, vt ſibi decem millia remittantur. Quamobrem D. Augu-
ſtinus ad Iulianum Comitem de perfecta iuſtitia ſcribens, pronunciabat hæc verba:
quemadmodum quoddam Serpentis genus, priuſquam ad fontem accedat, virus de-
ponit: ita chriſticola, quando ad fundendas Deo preces accedit, omnem iracundiam,
& odium deponere debet: nam prauæ cogitationes tot Serpentes eſſe feruntur. Siqui-
dem veluti exiguus Serpentis ictus non eſt contemnendus, ne occultum virus per to-
tum corpus diſſeminetur: aſſimiliter peccantes prauis cogitationibus diù hærere non
debent, ne earum venenum clanculum cordibus noſtris communicetur.

Hucuſq; de criminoſis in genere. Modò ad particulares peccantes properandum eſt,
inter quos primum locum ſibi vendicare videntur, qui fulgore ſuæ fortunæ inſolenter H
gloriantur. Vnde ſi in rerum natura talis reperitur Serpens, cuius venenum per ictum
pedi communicatum, ſemper ſurſum tendit, donec totum occupauerit corpus; hu-
iuſq; proprium eſſe remedium perhibetur, patientem per pedem ſuſpendere, ne vi-
Superbi anguibus ſimiles. rus aſcendere poſſit. Hic Serpens dicitur eſſe homo laudato pauone ſuperbior, cuius
venenum aſcendit, dum ita ſuperbit, vt neglecto hominum fœtu, Deorum partum ſi-
bi arroget. Id autem ſtultitiæ genus eſſe perhibetur; iuxta illud.

Efficit & fatuos pompoſa ſuperbia plures.

Huius autem ægritudinis nullum aliud præſidium inuenitur, niſi pes, nempè finis hu-
manæ vitæ in mente ſuſpendatur, ita ut mortis contemplatio prædictum virus oppri-
Lib. 6. cap. 32. mat. Nec immeritò, quoniam in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ, Chriſtus homi-
nes faſtuoſos, & arrogantes ad angues filios ſuos nutrientes comparat. Siquidem
Serpentini parentes filios nonniſi venenatos procreare poſſunt; mater autem, quia ca-
ret vberibus, filium fouet, adeout terram ſugere cogatur, eum ad motum ictibus ſti-
mulat,

A mulat, ad radios ſolares ducit, & mollia mordere docet, vt dura tandem mordicus ap-
prehendere aſſueſcat his verbis. *Eſt enim ſicut natus Serpentinus, quia de patre Serpen-
tino, & famella Serpentina ortus eſt. Nam iſti ambo conuenerunt cum peſſimo veneno, ideſt
ſuperbia, qua magis nocet animæ, quàm corpori venenum materiale. Ideò cum omni ſu-
perbia, contempto timore meo, conuenerunt iſti parentes, & de venenato genere venenatum
generarunt Serpentem, in quorum ſemen, quia miſericors ſum, & iuſtitia ſic exigit, dedi
animã de diuinitate mea creatam. Verùm quia mater nõ habet vbera diuinæ dilectionis, qui-
bus natum ſuum alat: ideò calefacit eum ſub ſe, ideſt nutrit eum ad amorem mundi, & cum
excellentioribus educat eum, deſiderans toto affectu, quomodo reptare poſſit cum Magnati-
bus, & incitans eum ſic loquitur. Si haberes illud dominium, & principatum, poſſes eſſe
conſimilis parenti, & talis honor decet te, & pro tali honore laborare teneris. Talibus igitur
verbis natus Serpentinus inſtructus à matre incipit terrena deſiderando comedere, & come-
dendo magis æſtuare.* Deinde ſe ſe offerunt illi peccantes Serpentibus etiam ſimiles,
quos dira diuitiarũ fames occupauit: nam Clemens Alexandrinus Auarum cognomi- *Lib. 4 Strò-*
B nanit aſinum inſolentem, lupum efferatum, & Serpentem, qui verborum impoſturis *mat.*
omnes venenare conatur. Immò ſi caro Serpentis, ob frigiditatem, leproſis exhibita,
morbum ſtatim occultat: Auari pietate carentes frigidi ſunt, & lepram, nempè propria
crimina, & vitia abſcondunt, dum in locis abditis nefarios celebrant contractus: re- *Auari Ser-*
ctiùs imitantur naturam illius Serpentis, qui primò animalia ſpiris complectitur, ante- *pẽtibus aſ-*
quam ictibus illa ſauciet, atq; enecet: quandoquidem fæneratores primùm ſpiris obli- *ſimilãtur.*
gationum ligant homines, deinde eos mordendo interimunt, dum totam eorum ſub-
ſtantiam abſorbent: iuxta vulgata carmina.

Hi ſunt, qui ſpoliant inopes: hi fænora iactant.
Vendunt, rurſus emunt, rapiunt ſed merce doloſa.

Præterquamquòd ipſum fænus, ritu Serpentis mordet, atq; inficit. Id totum præclarè
deſcribit D. Ioannes Chryſoſtomus exemplo Serpentis, qui ictu patientem ſoporat: *Homil. 1 a.*
nam idem vſuram præſtare aſſeuerat. At Rabi Salomon ex Hæbreis ita vertit. *Vſura in Matth.*
ſe habet inſtar morſus Serpentis, qui mordet, & vulnus paruum facit in pede alicuius, ita ut
C *non ſentias, mox autem ſerpit, & diffundit ſe venenum, donec perueniat ad verticem eius.
Sic quoq; incrementum vſura ſe habet, non enim ſentitur, neq; cognoſcitur, donec ita augea-
tur, vt totam ſubſtantiam alicuius exhauriat.* Amplius Serpentis quædam natura eſt,
cuius venenum homines ſitibundos efficit, & ad extinguendum hoc virus nullum præ-
ſidium præſtantius, quàm fimum bubulum inueniri poteſt: huiuſmodi Serpens eſt aua-
ritia, quæ inexplebilem auri auiditatem, & ſitim inducit. Iuxta illud.

Feruet auaritia miſeraq; cupidine pectus,
Et cum poſſideant plurima, plura petunt.

Quoniam aliquando ita exercuit auri habendi cupiditas, vt ſuis non contenta finibus,
aliena moliatur inuadere. Fimus autem bouis nimirum meditatio conditionis huma-
næ, & frequens mortis contemplatio, huius veneni remedium ſingulare eſſe traditur.
Scribebat enim D. Hieronymus. Facilè contemnit omnia, qui ſemper cogitat ſe mo-
riturum; cum tamen diuitijs irretiti ſe victuros ſemper eſſe putent, iuxta illud vulgatum
diſtichon.

D *Victuros ſemper, dum viuimus, eſſe putamus.*
Victurum ſtadio ſemper athleta putat.

Quare Clemens Alexandrinus non iniuria ſcriptum reliquit diuitias illi Serpenti eſſe *Li. 3. Peda-*
ſimiles, qui manu perita apprehẽſus illam ſine noxa circumplicat: ſic diuitiæ ab impe- *gog.*
rito pertractatæ adhærent manibus, atq; mordent, ſin cautè pertractentur, manus il-
læſæ remanebunt.

Prædictis proximi ſunt luxurioſi, quos horaria, breuiſq; voluptas æternis damnat *Libidinoſi*
cruciatibus: hi nãq; Serpentibus in aqua natantibus aſſimilãtur: etenim, ſicut illi aquas *ſunt ſimi-*
inficere ſolent; ita ſeruientes libidini in aquis ſocietatis hominũ verſantes (nam aquæ *les Serpen-*
multæ, populi multi, vt legitur in ſacris Biblijs) omnes inquinant, atq; corrumpunt. *tibus.*
Quocirca, per Serpentes, Ambroſius, Athanaſius, & alij mũdanas delectationes intel- *In Apoc. c.*
lexerunt. Ideò Priſci, qui Herculem virtutũ omnium tam animi, quàm corporis cory- *17.*
phęũ conſtituerunt, illũ angues in cunabulis eliſiſſe ſcripſerunt, vt homines ad præcla-
ra negotia natos monerent, ab ineunte etiam ætate voluptatem extinguendam fore.

L. 5. Epiſt.

Sed vtinam hæc homines etiam ſeneſcentes in exitium non traheret: nam quamuis ob frigidam, & imbecillam ætatem, illis inſtrumenta explicandæ nequitiæ deſint; animus tamen turpiter, & infæliciter voluptatem conſectatur: ideòq; hos Serpentibus, vrgente bruma, torpidis apprimè poterimus aſſimilare; vt doctiſſimus animaduertit Seneca: tunc enim Serpentes etiam peſtiferi tutò contrectantur, non quia deſint illis venena, ſed quia torpeant.

Maretricū, & Serpentum comparatio.

Item ſunt Serpentes, ob varietatem colorum, pulchritudine ita conſpicui, vt in ſui admirationem prætereuntes alliciant, allectoſq; intuitu veneneut. tales ſunt maretrices, quæ in propatulo, decora, & ſpectabili facie, homines libidini deditos prauis deſiderijs coercent, & tandem conſenſu, & operationibus perimunt. Hinc quidam Poeta de fœmina corpori nimis ſtudenti ſic canebat.

Dum nimis indulges forma, qui te videt, audi
Quid dicat, ſcortum hoc vendere membra cupit.

Prouerb. 23. *Loco cit.* *Prouerb. 5.*

Legitur enim in ſacris litteris. *Inſidiatur in vijs quaſi latro, & quos incautos viderit interficiet.* Immò publicum ſcortum faciem virgineam, more Serpentis Euam decipientis, habere dicitur: cum reliquum corpus in lubricum Serpentem degeneret. Sed hoc mirum non videatur, iuxta illud Prouerbiorum. *Ingreditur blandè, nouiſſimè autem mordebit vt Coluber.* Praua enim mulier, benigna facie, ab initio hominibus blanditur. Iuxta illud. *Fauus deſtillat labia maretricis.* Tractu verò temporis, homines, eorumq; ſubſtantiam deuorat. Iuxta vulgatum carmen.

Et maretrix fallax, ingluuioſa, procax.

Neq; de hoc grauis admiratio animum noſtrum inuadere debet: cum Ouidius in libris Amorum ſic canat.

Diuitijs alitur luxurioſus amor.

Homicidæ dicuntur Serpentes. *L. 9. cap. 4.*

Subſequuntur homicidæ, Serpentes meritò appellandi, quia loco veneni gladio vtantur. Verùm hi à Serpentibus documentum haurire debent: quandoquidem talis in India ſtabulatur Serpens, ex Aeliano, qui ſi hominem pupugerit, ſubterraneum ſpecum amplius ingredi minimè poteſt, quaſi terra eum hoſpitari nolit, ſed à ſuis ſedibus in perpetuum mittat exilium. Quamobrem talis Serpens brumali, & æſtiuo tempore errabundus reliquum ætatis tempus tranſigere cogitur: quocirca ſi animalia rationis expertia, ob cædes hominum, diuina prouidentia pœnas luunt; hinc viri prudentes ex Serpentis ſupplitio percipere debent, ab humana occiſione abſtinendum eſſe.

Succedunt Inuidi, quorum multitudo eſt innumerabilis; cum decantet Poeta.

Inuidia telum lato torquetur in orbe.

Inuidi ad Serpentes comparantur.

Hi nonnullorum Serpentum naturam imitantur. In India enim quidam Serpentes diuagantur, qui, arboribus aromaticis florentibus, inde diſcedunt; cum ſuauiſſimū odorem ſuſtinere nequeant: mordaces inuidi huius naturæ eſſe perhibentur, quoniam iucundum odorem eufortunij amicorum perferre non poſſunt; cum alieno infortunio ſemper lætentur. Cum tamen, velint nolint, proximus felicem ducat vitam. Vnde meritò quidam Poeta in Inuidum ſic canebat.

Noſtra probant docti, quid carmina liuide temnis?
Vincent, ſeu nolis, ſeu velit inuidia.

Eccleſiaſt. cap 27.

De his ſcribitur in ſacris litteris: *Peribunt laqueo, qui delectantur in caſu iuſtorum.*

Pſalm. 40. *Eccleſiaſt. cap. 21.* *Prou. 10.*

Non inferioris cōditionis ſunt illi, qui improbos linguæ ſauciantis ſuſurros quotidie edunt: Ideò Pſalmographus de his loquitur, quando inquit. *Exacuerunt linguas ſuas vt magis ſint nocua, quàm Serpentum.* Itaq; non iniuria Serpentes appellandi erunt: etenim hi non ſolùm linguam longam, ſed illam quoq; motu ità veloci vibrant, vt triplicem habere videantur: pariter maleuoli triplici lingua inſigniti videntur: dum modò canillantur, modò adulantur, modò gloriantur. Iuxta illud ſacræ paginæ. *Multiplicans linguam ſuam, quia in ore fatui verba inenarrabilia.* Id autem ſine Dei læſione præſtare non poſſunt: cum in ſacris Biblijs legatur. *In multiloquio non deerit peccatum.*

Detractores ſunt inſtar anguium.

Immò ſunt tanquam illi Serpentes, qui circa orificium latebræ occultati auiculas præteruolitantes coercent, & deuorant: hi quoq; clanculum auiculas, nimirùm homines in contemplationem cæleſtium incumbentes obtrectationibus inuadunt. Verùm ijs interdum accidit, quod euenire ſolet homini Serpentem præ manibus habenti, vt in altum eiaculetur, nam ſæpè ſæpius ipſe primus mordetur. Hoc Diuus Athanaſius con-

firma-

A ſirmabat his verbis. *Malitia militat aduerſus eos, qui ipſa vtuntur: ſicuti ſi quis habeat Serpentem in manu, vt in alterum proijciat, & ipſe mordeatur.*

Prædictis aſſociandi ſunt hypocritæ, qui multiplici de cauſa Serpentes cognominandi ſunt: primùm, quia ſi Serpentes doloſè aliquem intuentur, vt illum mordeant, deinde quærant locum, in quo occultentur: ſimulatores idem præſtant: nam mordaciores rictibus caninis, alicui læſionem ſemper machinantur; poſtmodum abditos inquirunt receſſus, ne alicui nocuiſſe videantur. Immò ſunt veluti parui illi Serpentes, qui, ob exilem corporis molem, viſionem effugiunt: at ſi calcantur, læſionem lethiferam afferunt. Sic hypocritæ parui, nempè humiles, & pietate pleni apparent: at ſi calcantur, nimirum ſi aliqui cum illis verſentur, & commorentur, aliquo lethali vitio inficiuntur: nam dum credunt optimum eſſe documentum, quod ſuggeritur, non percipiunt nocumentum, quod ingeritur. Legitur enim in ſacris Biblijs. *Vulnerauerunt me, & non dolui, verberauerunt me, & non ſenſi.* Cæterùm ſatius erit hypocritas aſſimilare Serpentibus duo capita habentibus, qui vtroq; modo incedere videntur: nam, & ipſi (B) in ſuis actionibus duplicem intentionem ſemper habent. Hoc vitium ſacra pagina deteſtatur, dum inquit. *Veh ingredienti terram duabus vijs.* Alioquin magni Serpentes nuncupantur tyranni, qui tauros, ideſt agricolas, & ceruos, nempè mercatores quotidiè occidunt.

Hypocritæ varijs rationibus vocantur angues.

Prouerb. 24.

Eccleſiaſt. cap. 2.

Item Hæretici Serpentes appellantur: nam ſcribebat D. Ioannes Chryſoſtomus. Sicut Serpentes in colore varij conſpiciuntur, ita hæretici in erroribus varij apparent: immò veluti angues humi reptant, ſic hæretici proni gradientes, nihil quod excelſum, & ſublime eſt, pernoſcere poſſunt. Tandem mors, & ipſa Serpens nominanda eſt: nam veluti hæc beſtia occiſa, nihil mali, niſi horribilem ſpeciem præſefert: ita mors Chriſti fidelibus mortua eſſe dicitur; nihil enim terribile, præter ſpeciem, repreſentat.

Homil. 46. in Matth.

HIEROGLYPHICA.

C AEGYPTII varias Serpentum proprietates, & conditiones contemplati, diuerſa etiam Hreroglyphica imaginati ſunt. Primitùs, ex Oro Apolline, perpendentes anguem, non alio membro, quàm ore pollere, os ſignificaturi, anguem aperto ore pingebant. Diodorus, per Serpentem voluminibus implicatum, malum interpretabatur, & præſertim gigantum genus, qui olim terrarum orbem oppreſſerunt: propterea omnes gigantum ſtatuæ, obtortis cruribus in modum Serpentis, ſculpebantur: vnde Poetæ meritò hos anguipedes nominabant, vt ſuperius enucleauimus. Valentiniani quoq; occultam rerum originem demonſtraturi, Serpentem ſpiris implicatum effigiabant, quoniam inteſtina in aluo abdita varijs ſpiris inuoluta obſeruarunt. Immò Priſci, figura Serpentis, calliditatem indicabant: propterea quod Serpens hoſtem vlciſci probè norit, atq; poſſit. Hinc Moſes inter bruta, prudentiſſimũ animal anguem nuncupauit. Poterit etiam quis ad furorem implacabilem demonſtrandum, Serpentem voluminibus implicatum, & linguis micantem triſulcis pingere: hoc enim animal (D) ſtatim atq; læſionem ſentit, ita veſanè furit, vt nunquam quieſcat, donec virus alicui infuderit, aut præ rabie exanimatus fuerit.

Oris Hieroglyphicũ.

Cur gigantes obtortis crurib. pingerentur.

Serpẽs cur prudẽs dicatur.

Præcipuum autem, & ingenioſum hieroplyphicum illud eſſe opinamur, quando Aegyptij, ad deſignandum tempus, vel annuum circuitum, vel ætatem, figuram Serpentis caudam ſub guttur occultantis oſtendebant. Ideò Virgilius de anno ſic canebant.

Atq; in ſe ſua per veſtigia voluitur annus.

Lucretius etiam ad conſtruendum annum, Solem ſerpere pronunciauit ſic.

Annua Sol, in quo contundit tempora Serpens.

Præterea Serpens in longitudinem porrigitur, & multis ſpiris complicatur, quæ multas dierum ſeries indicare ſolent: immò hoc animal ſine ſtrepitu mouetur, atq; ſerpit; quod de ætate decantabat Poeta hunc in modum.

Labitur occultè, fallitq; volubilis ætas.

Cauda verò Serpentis ſub gutture abdita, Ægyptij fortè innuere voluerunt tempus, ratione præteriti, futuri, & præſentis, nobis prorſus ignotum eſſe: quandoquidem præte-

Anni, Tẽporis, & Aetatis hieroglyphicum.

tium minimè poſſumus intueri, futurum nondum venit, præſens autem conſiſtit in E
inſtanti, vt docebat Philoſophus, quod velociſſimè fugit: iuxta illud.

——— citò pede labitur ætas,

Et currunt freno non remorante dies.

Li. 14. hierogl.

Immò ſcribit Valerianus, quemadmodum Serpens apud Ægyptios hieroglyphicè tempus demonſtrabat, conſequenter etiam ab eodem calamitatem indicari poſſe: cum hoc vocabulum (tempus) Syri, & Hæbrei pro calamitoſo rerum ſtatu ponere conſueuerint. Habemus enim apud Pſalmographum, *Et erit tempus eorum in ſæculum.* Interpretes id pronuntiatum eſſe volunt de calamitatibus, quibus, poſt neglectum Chriſtum, Iudæi perpetuò erant affligendi. Pariter Aegyptij Sacerdotes mundum vniuerſum deſignaturi, figura Serpentis vtebantur, dum anguem varijs inſignitum maculis pingebant, qui propriam caudam depaſci videbatur. Hoc autem hieroglyphicum à Phœnicijs fuiſſe deſumptum multi autumant. Serpens igitur caudam ſuam depaſcens generum immortalitatem oſtendere traditur, qua Deus rerum naturam ditauit, vt principium ad finem dirigeretur, finiſq; ad principium reflecteretur: iuxta illud. F

Pſal. 80.

Mũdi hieroglyphicũ quomodo pingeretur.

——— finiſq; ab origine pendet.

Hoc explorata fatetur veritas in plantis, ex quibus tanquam ex principio finis nempè fructus dimanat, ſemen producens, in quo poſtmodum noua planta deliteſcit. Alioquin circulum effigiabant, pro cuius diametro anguem reponebant: Circulus enim formam terrarum orbis deſignabat, Serpens verò bonum Dæmonem, cuius beneficio omnia vigere, ali, & perennare credebant: ſicque anguis fuit hieroglyphicum illius ſpiritus, qui per vniuerſam mundi molem diflatur: vnde M. T. Cicero ſecutus ſententiam Platonis in libro de anima ſcribebat, terram eſſe ſitam in media mundi parte, & circumfuſam animabili, & ſpirabili materia, cui nomen eſt aer. Namq; Ægyptij, & Phœnices arbitrabantur Serpentes natura diuina potiri, dum illos, ſine vllo artuum adminiculo, more aliorum animalium, huc, atq; illuc proficiſcentes perpendebant. Immò apud eaſdem gentes, colorati angues, pro vario picturæ genere, non ſolum terrarum orbem, ſed etiam Prouincias, & Regiones hieroglyphicè ſignificabant. Tandem eadem Serpentum figura quatuor etiam elementa indicabat; nam Serpentes ex humo nati, Terram, quia lubrici, & ſinuoſi ſunt, motum vndarum fluminis imitantes, Aquam, quia ſibila ad horrorem audientium excitant, Aerem; & demùm ratione ſplendoris ſquamarum, Ignem repræſentant. G

Priſcorum opinio de Serpẽtibus.

Figura Serpentis dominium oſtendebatur.

Deniq; ab angue poteſtatem, & dominium oſtendi poſſe Priſci opinabantur: propterea in dextra Iunonis caput Serpentis, & in læua ſceptrum pingebant: cum Iuno Præſes Dominij apud Ethnicos haberetur. Item, duobus Serpentibus ad ſemicirculi curuaturam delineatis, ſe inuicem ſpectantibus, caudiſq; introrſum reflexis, imperium duorum ſimul regnantium denotabant. Sacerdotes etiam Aegyptij, ex Pierio, oblongum pileum Serpente obuolutum geſtabant, in Dominij monumentum: cum olim apud Sacerdotes Aegyptios imperium eſſet. Amplius quando volebant Imperatorem, aut potentiſſimum quempiam Regem demonſtrare, Serpentem in ſpiram collectum delineabant, figura palatij in medio voluminum expreſſa: quandoquidem domus regia in centro totius Imperij ſita eſſe deberet, vt omnium commodis æquè proſpici poſſet. Nam Plato, & ipſe Vrbem ſuæ Reipublicæ in medio regionis, quoad fieri poteſt, iubet eſſe collocandam. Inſuper vt ab aliquo Rege honoratam ſui populi curam geſtam fuiſſe atteſtarentur, in monumentis, Serpentem vigilem, nimirum ſurrecto capite, & elato pectore, ſculpebant, cum hac inſcriptione. CVSTOS. Nam vigilantia aſſidua decet Regem, cui Dominij tutela commiſſa eſt. Rurſus, ex Oro Apolline, Regem parti tantùm orbis dominanti ſignificare ſi voluiſſent, dimidiatum Serpentem figurabant: etenim per Serpentem, Regem, & per ſegmentum, partem Orbis intelligebant. At optimum Regem deſignaturi, anguem in orbem collectum, cauda mordicus apprehenſa, pingebant, Regiſq; nomen in medio ſpiræ deſcribebant: Serpens enim caudam mordens, teſte Pierio Valeriano, oſtendebat cuncta tam maxima, quàm minima curæ eſſe Regi, qui bonitatis famam ſibi vindicauit: cum, apud Priſcos, infamiæ notam illi Reges ſibi comparauerint, qui, poſtpoſita rerum publicarum cura, in res priuatas tantummodo incumbebant. Inſuper, ex Pierio, ſunt, qui per anguem, & eius ſpolium hieroglyphicè monſtrent hominem iuueneſcentem, vel ex aliqua ægritudine priſtinæ ſanitati H

L. 14. hierogl.

Lib. 5. de leg.

Serpens dimidiatus quid ſignificaret.

Hieroglyphicum hominis iuueneſcẽtis.

nitati

A nitati reſtitutum. Ad finem, Serpens effigiatus in parte poſteriori chimeræ, authore eodem Valeriano, laſciuum amorem exprimere traditur.

EMBLEMATA. ET SYMBOLA.

QVIDAM vir ſumma eruditione præſtans, in æternum Deiparæ ſemper Virginis præconium, concinnauit emblema ſumptò à ſacris paginis argumento, vbi legitur. *Dixitq́; Dominus ad Moyſem, extende manum tuam, & apprehende caudam eius, extendit, & tenuit, verſaq; eſt in virgam*. 4. Exod. Cum igitur hic de Serpente in virgam transfigurato ſermo habeatur. Delineauit Moyſem tenentem caudam Serpentis, qui paulatim in virgam vertebatur. Cum titulo. AVE. deinde ſubſcripſit tetraſtichon huius generis.

B *Serpens EVA fuit culpæ ſuffecta veneno*
Si verſo capias ordine dicit. AVE.
Et cum dicit AVE, virga eſt, nam dicitur illi,
Qua virga innato flore MARIA fuit.

Verùm Claudius Paradinus contemplans Serpentem æneum in ſolitudine erectum, qui ſuſpenſionem Christi in ligno ſignificabat, pinxit lignum in modum crucis à Serpente circũdatum, & huic ſymbolo hunc addidit titulum. SECVM FERT OMNIA MORTIS. *In ſymb. Heroic.* Nam veluti Iudæi in Serpentem ſupra lignum collocatum aſpicientes à morſibus anguium ſanabantur: ita Chriſticolæ Chriſtum intuentes crucifixum, non ſolum à criminibus, & tentamentis Diaboli liberantur, ſed etiam in dies magis, atq; magis ad patientiam, & ad cæteras virtutes excitantur. Ethnici quoq;, & præcipuè Romani valetudinem quondam Serpenti acceptam retulerunt, dum, Serpente Epidauro Peloponeſi ciuitate aduecto, à peſte craſſante liberati fuerunt. Vnde Alciatus ad hoc alludens, magnum Serpentem iuxta aram depinxit, cum inſcriptione. SALVS PVBLI-
C CA. Deinde ſubſcripſit hæc carmina. *Embl. 149.*

Phœbigena erectis Epidaurius inſidet aris
Mitis, & immani conditur angue Deus.
Accurrunt ægri, veniatq; ſalutifer, orant.
Annuit, atq; ratas efficit ille preces.

Iterum Alciatus delineauit Mercurij caduceum duobus Serpentibus coronatum, & cornu Amaltheæ coniunctum, cum tali inſcriptione. VIRTVTI FORTVNA COMES. *Embl. 118.* Et ſubſcripſit hoc tetraſtichon.

Anguibus implicitis geminis caduceus alis
Inter Amalthea cornua rectus adeſt.
Pollentes ſic mente viros, fandiq; peritos
Indicat, vt rerum copia multa beet.

Paulus Iouius refert hoc fuiſſe clariſſimi viri Alciati ſymbolum. Verumtamen ſatius eſſet hoc ad quoſcumq; viros Muſarum, Charitumq; munificentia ornatiſſimos trans- *Symbolũ Alciati quale fuerit.*
D ferre. Nam virga Mercurij cùm Serpentibus, & cornucopiæ annexa denotat viros omni doctrinæ genere cumulatos, rerum omnium copiam facilè conſequi poſſe: cum caduceus diſciplinæ, eloquentiæ, ſapientiæ, & fœlicitatis notam præ ſe ferat, & cornu Amaltheæ rerum omnium abundantiam deſignet. Cæterùm, in hoc genere, placuit Claudio Paradino figurare Serpentem, cauda in os porrecta, circulum formantem, & omni fructuum genere exornatum, cum titulo. IN SE CONTEXTA RECVRRIT. Volebat enim nobis ſignificare immenſam diuinæ gratiæ, pietatis, clementiæ, & prouidentiæ beneficentiam: ſicuti legitur apud Pſalmographum. *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ.* *Pſal. 64.* Pariter hoc ſymbolo author innuit Deum optimum maximum, in ſuppeditanda cunctarum rerum annua renouatione, largo ſuæ munificentiæ imbre omnes aſpergere. At Reuſnerus effigiauit templum Aeſculapij cum icone Serpentis, addita hac inſcriptione. VIGILANDVM MEDICO. Poſtea octaſtichon huius generis promulgauit. *Li. 3. Embl.*

Cur

Cur tibi trux anguis ſacer eſt, Aſclepie magne? E
An quod fert medicam ſæpius anguis opem?
An quod & inſomnis velut eſt, & peruigil anguis,
Peruigiles medicos ſic decet eſſe bonos?
Sic puto: ſic te Roma colit ſub imagine tali:
A ſana per te libera facta lue.
Inſula templa vides cricumflua tibridis alti;
Iuppiter hic magnus proxima fama tenet.

Cur anguis virgãm Æſculapij circnmdaret.

Neq; hoc à veritate alienum eſſe videtur: quandoquidem multi non mediocris eruditionis viri, anguem virgam Aeſculapij amplexantem figurarunt, vt diligentiam a Medicis, in ſanandis ægrotantibus; adhibendam patefacerent: vel vt ſignificarent infirmos valetudini reſtitutos morbum deponere, veluti angues, ineunte Vere, ſpolium vetus exuunt: vel vt inſinuarent, ritu Serpentum, Medicos debere eſſe oculatos in morborum cauſis inueſtigandis, antequam remedia præſcribantur: cum veritatem fateatur hic verſus. F

Non intellecti nulla eſt curatio morbi.

Embl. 132.

Quamquam alij, per hanc Aeſculapij virgam angue vinctam, Imperatorem, orbis Seruatorum manifeſtent. Verùm Aleiatus Serpentem mordicus caudam tenentem pinxit, in cuius circuli Serpentini medio Tritonis marini Dei Neptuni filij, & tubicinis imaginem collocauit: cum titulo. EX LITTERARVM STVDIIS IMMORTALITATEM ACQVIRI. Alludit author ad perpetuam virorum ſapientum memoriam: tuba enim nota eſt famæ, & commendationis: cum à cunctis exaudiatur. Serpens autem in ſe reuolutus æternitatem oſtendit, vt in hieroglyphicis aſſignauimus. Itaq; hoc emblemate nobis inſinuare videtur hiſtoriam rerum geſtarum ab ætate Saturni ad noſtra vſq; tempora, ope doctorum virorum, manifeſtam eſſe, quæ alioquin obliterata eſſet. Verſus autem Aleiati ſunt tales.

Neptuni tubicen (cuius pars vltima cetum
Æquoreum facies indicat eſſe Deum)
Serpentis medio Triton comprehenditur orbe, G
Qui caudam inſerto mordicus ore tenet.
Fama viros animo inſignes; præclaraq; geſta
Proſequitur, toto mandat & orbe legi.

Embl. 5.

Pariter Alciatus aliam hominis imaginem figurat, cuius pars inferior deſinit in anguem, hoc titulo coronatam. SAPIENTIA HVMANA STVLTITIA APVD DEVM.

Cecrops primus rex Athenienſium quid egerit.

Multi iuſtis de cauſis opinantur Alciatum hoc in loco Cecropem primum Athenienſium Regem effigiaſſe: cum ille totam Græciam Idolorum cultu imbuerit, primus Iouem inuocauerit, aras erexerit, & ſacra Dijs fecerit, vt Euſebius, Herodotus, & alij authores teſtificantur; quæ omnia, ante illam ætatem, prorſus fuerunt incognita. Immò inter marem, & fæminam quædam conubia inſtituiſſe dicitur, quæ antea erant incerta, & propterea διφυὴς ſcilicet biformis fuit cognominatus. Hinc colligendum eſt Sapientiam, quam primi illi Principes præſtigijs, & dolis diabolicis introduxerunt, ſtultitiam fuiſſe: cum liquidò conſtet eam valdè recedere ab inſtitutis Antiquorum Patrum, qui leges diuinas à Noe acceperunt, carmina ſunt hæc. H

Quid dicam? quonam hoc compellem nomine monſtrum
Biforme, quod non eſt homo, nec eſt Draco?
Sed ſine vir pedibus; ſummis ſine partibus anguis:
Vir anguipes dici, & homiceps anguis poteſt;
Anguem prodit homo, aſt hominem eructauit & anguis;
Nec finis hominis eſt; initium nec eſt fera.
Sic olim Cecrops doctis regnauit Athenis:
Sic & gigantes terra mater protulit.
Hæc vafrum ſpecies ſed religione carentem,
Terrena tantùm quiq; curet, indicat.

Embl. 38.

Camerarius quoq; picturam pinus inſertæ in oleam exhibet, circa quam duo angues circumuoluuntur, non aliter, atq; in caduceo Mercurij pingi ſolent. Etenim olea Minetuæ Iouis filiæ eſt conſecrata (quemadmodum Poetæ fabulati ſunt) tanquam ſapientiæ

A pientiæ præſidi: Mercurius verò, & ipſe Iouis filius ingenioſis, & præſtantibus operationibus præeſſe perhibetur. Quapropter Author ſymboli, per Iouem, voluit Deum Optimum Maximum intelligere, à cuius diuina ope cuncta depedent: quoniam autem author *Pigna* cognominabatur, vt ſe pertinaci diligentia ſcientias proſequi demonſtraret, inſertum pinum in oleam figurauit, cum titulo. MODO IVPPITER ADSIT. Camerarius autem ſubſcripſit hoc diſtichon.

Et ſapias rectè, & facias, Deus efficit: eius
Auxilio, plena lance, beatus eris.

Meminit etiam huius ſymboli Ruſſellius ſcriptor Italicus, ad quem, Lectorem relegamus. At Claudius Paradinus duos Serpentes circa oliuæ ramum inuolutos effigiauit *In ſymb.*
cum inſcriptione. RERVM SAPIENTIÆ CVSTOS. Quo ſignificare conatur, cun- *Heroic.*
ctorum gubernationem, ſapientiæ, & prudentiæ clauo firmari. Ex altera parte ponderantes læthalem noxam Serpentum, alia emblematum, & ſymbolorum genera inueniemus. Quandoquidem Florentius in lib. Emblematum effigiat hominem, qui
B brumali tempore anguem calcat, cum inſcriptione. IMPOTENS MALITIA. Et ſubſcribit tetraſtichon huius generis.

Tempore brumali ſi calcibus vrſeris anguem,
Non nocet, at mens eſt prona nocere tamen:
Sic multos videas homines tali indole, qui non
Sunt animo, ſed vi deficiente boni.

Neq; hoc videtur præter rationem, ſiquidem hyeme Serpentes veluti mortui in latibulis ſtabulantur, non tamen deſunt illis venena, ſed torpent: narrant etiam Porphyrium anguem venenum quidem habere, ſed quia edentulus eſt, alijs animantibus minimè nocere. Pari ratione ſunt quidam homines mala meditantes, ſed quia viribus carent, ideò innocui eſſe videntur: at vires adepti, omne virus ſuum euomunt. Itaq; ſapienter vnuſquiq; ab ijs ſibi cauere debet, vt eorum inſidias vitans, gaudij materiam
eis eripiat. Nicolaus Reuſnerus exhibet picturam agricolæ baculo Serpentem ma- *Li.2.Embl.*
ctantis, quem, ob frigus, ferè exanimem ſinu fouit, ſed ille refocillatus calore, benefa-
C ctorem lethaliter ſauciauit. Inſcriptio autem figuræ eſt hæc. MERCES ANGVINA. cum infraſcriptis carminibus.

Frigore confectum, quem ruſticus inuenit anguem,
Imprudens fotum recreat ecce ſinu.
Immemor hic miſerum lethali ſauciat ictu.
Reddidit hic vitam, reddidit ille necem.
Si benè facta locas malè, ſimplex mente, bonuſq;
Non benè facta quidem, ſed malè facta puta.
Ingratis ſeruire nefas, gratiſq; nocere:
Quod benè fit gratis, hoc ſolet eſſe lucro.

Item Paulus Maccius immodico ſtudio maceratus figurauit duos Laocoontis filios *In l. Embl.*
anguibus circumdatos, & implicatos, cum titulo. ALIVS PECCAT, ALIVS PLE- *64.*
CTITVR. Huius emblematis argumentum deſumpſit ex Virgilio tradente prædictos *L.2. Æne-*
inſontes filios à Serpentibus fuiſſe laceratos; cum ſolus pater peccaſſet, dum haſta *id.*
D Equum Troianum à Græcis fabrefactum violauit ſic.

—————— illi agmine certo
Laocoonta petunt, & primùm parua duorum
Corpora natorum Serpens amplexus vtrumq;
Implicat, & miſeros morſu depaſcitur artus.

Neq; hoc videtur præter rationem: quandoquidem habemus in ſacris litteris. *In die-* *Ieremiæ c.*
bus illis non dicent vltra; patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupe- *31.*
runt. Huc fortè reſpexit Poeta, quando cecinit.

Quicquid delirant Reges, plectuntur Achiui.

Quamobrem ſubſcripſit Maccius hexaſtichon huius tenoris.

Vltores ſceleris gemini tranquilla per alta
En angues miſerum Laocoonta petunt;
Paruaq; natorum complexus vterq; duorum
Corpora, mox artus paſcitur innocuos;

Et patris in pœnas vos natos crimina poſcunt? B
Impia vos luitis ſanguine facta pio?

L.Embl.78 Iterum Maccius effigiat piſcatorem cancros inquirentem, qui à Serpente in latibulis cancrorum ſtabulante demorſus fuit, cum titulo. SPES PRETIO NON EMENDA. Hoc procul dubiò conſonum videtur eſſe veritati, quæ in hoc diſticho eleganter decantatur.

Spes alit agricolas, ſpes ſulcis credit aratis
Semina, quæ magno fœnore reddat ager.

Verumtamen magno interdum agricolarũ damno ſpe fraudamur: cũ alibi canat Poeta.

Expectata ſeges vanis eluſit auenis.

Itaq; Maccius ſubſcripſit diſtichon huius generis.

Cancrum piſcator quæris, deprehendis, & anguem?
Sic ſpes incautos fallere vana ſolet.

Idcircò non iniuria vocantur incautæ illæ animantes, quæ decipulis, retibus, & alijs artificijs coercentur. Iuxta vulgatum carmen. F

Spes laqueo volucres, ſpes capias arundine piſces.

In lib. de ſymb. heroic. Cæterùm Paradinus delineauit Serpentem ab humo ſe ſe attollentem, vt fraga comederet, cum inſcriptione. LATET ANGVIS IN HERBA. Quo ſymbolo admonetur Lector, vt in libris legendis ſit cautus, ne in abſurdas, & impias ſententias incidat. Iterum Paradinus figurauit Serpentem à veſpis depaſtum, & hoc titulo decoratum. TRANSFVNDIT PASTA VENENVM. Vt innueret, eos, qui calumnijs alienis delectantur, alijs ſæpè ſæpius eſſe ludibrio. Rurſus idem author anguem circa clauem reuolutum pinxit his litteris circumſcriptum. IS SVPERIS LABOR EST. Hoc ſymbolum deductum eſſe volunt ab hiſtoria Leontychidis Senatoris, qui prudenter eluſit portentum, quod vulgò timebatur: etenim ſic docemur, quæ naturalia ſunt, vel caſu fiunt, à multitudine in ſuperſtitionem ducta, eludenda eſſe. Tandem ſymbolum animi diuinis intenti, erat pictura ciconiæ Serpentem dilaniantis hac inſcriptione exornata. VOLVPTATVM, ET MAIORVM AFFECTVVM DISSIPATIO. Siquidem hoc notius eſt, quam vt debeat exponi, ciconias aſſiduè cum Serpentibus dimicare; & Serpentes, inter alios ſignificatus, voluptatum, & mollium illecebrarum ſymbolum eſſe ex ſuperius enarratis manifeſtarium euafit. Eiuſdem conditionis videtur eſſe illud ſymbolum pictæ ciconiæ roſtro Serpentem ſtringentis, quod quidam authores in prima fronte librorum, quos euulgant, imprimere ſolent, cum his litteris circumſcriptis. DISCITE IVSTITIAM MONITI. Fortè alludendo ad Zoilos, qui inſtar Serpentum, alios ſauciare nituntur, & interdum ab alijs ſauciantur. Hoc etiam argumento vſus eſt Florentius in libro Emblematum, dum pinxit Serpentem cum ciconia belligerantem hoc titulo coronatum. RATIONIS CVM AFFECTIBVS BELLVM: deinde ſub- G

Embl.25. ſcripſit hæc carmina.

Vt dira Serpens ſemper in ſolo repens
Ciconiæ perenne concitat bellum;
Sic vilis illa turba mentis Affectus,
Rationis alta regium impetunt callem.

Quæ ſententia ſummoperè commendanda eſt; quoniam viciſſe voluptatem, maxima voluptas eſſe dicitur; neq; vlla maior creditur victoria, quàm ea, quæ de cupiditatibus noſtris refertur. Etenim cunctis exploratum eſſe putamus, hominem eſſe quoddam animal prodigioſum duabus conſtans partibus, nempè anima, & corpore, illa veluti quodam numine, hoc tanquam vili pecude: quoniam reliquo corpore, brutorum generi vſq; adeò præſtamus, vt omnibus dotibus inueniamur inferiores; Verùm anima, ita diuinitatis ſumus capaces, vt ipſas etiam angelicas mentes liceat præteruolare. Hæ partes inter ſe iunctæ ſunt, ſed quadam cõcordia diſcordi, quia dum agitur de imperio, aut ſeruitute, vtraq; vult regere, & magis illa, quæ non debet. Hoc autẽ, pugna Serpentis, & ciconiæ, in hoc emblemate demonſtratur. Deniq; Serpens pro ſymbolo litteræ H

Li.14. hierogl. hæbraicæ Samech depingitur, vt animaduertit Goropius, non ſolum quia hæc littera, & Serpens, ratione tortuoſæ figuræ, quamdam inter ſe conuenientiam habeant; ſed etiam quia huius litteræ effigies, nil aliud, quàm anguem repræſentat. Præterea ſonus huius litteræ rationem Serpentis videtur præ ſe ferre: quandoquidem littera S. Latinorum,

A tum, & ſibilum vocem Serpentis denotat, nec non duorum Serpentum caudis iunctorum figuram exprimit. Item ſigma maiuſculum Græcorum, imaginem Serpentis refert: immò cæteræ eiuſdem litteræ figuræ, tametſi variæ ſint, omnes tortuoſi Serpentis iconem exhibent. Id totum ſtabiliunt authores memoriæ artificioſæ, qui non ſolum Serpentem ſibilantem pro littera S. intelligunt, ſed etiam pro numero quinario, qui eodem caracthere exprimitur. Ad finem Ricciardus in commentarijs ſymbolicis tradit Serpentes tres aduerſus totidem præliantes, indicare vigeſimum tertium gradum Arietis, & hominem, qui plures habebit inimicos; denuò tres Serpentes in terra proſtratos denotare vigeſimum gradum Geminorum, & hominem, qui erit Sapiens, rurſus Serpentem tortuoſè humi iacentem deſignare quintum gradum Leonis, & hominem inuidum, iterum Serpentem magno capite præditum ſignificare trigeſimum gradum Scorpij, & hominem prudentem; Amplius Serpentem magnum à muſcis vndiq; punctum referre duodecimum gradum Scorpij: denique per Serpentem magnum, monſtrari tertium gradum Capricorni, & hominem ſapientem. Quæ omnia Ricciardus ex
B Aſtrolabio plano Ioannis Angeli deſumpſit.

Serpens eſt ſymbolum literæ S.

ADAGIA.

SI prouerbia examinemus, quæ malam Serpentum qualitatem reſpiciunt: prima fronte accurret illud. *Quilibet Serpens ſuo non caret veneno.* Quod alio adagio exprimi ſolet. *Etiam formica ſua ineſt bilis.* Aliud profertur. *Cane peius, & angue.* de illis, qui odio capitali aliquem proſequuntur. Plutarchus in ſymbolis Pythagoricis meminit huius adagij. *Colubrum intra ædes collapſum non eſſe perimendum.* Quo nititur ſignificare hoſpitem etiam nocuũ perhumaniter tractãdum eſſe. Succedit aliud. ὄφιν θάλπεις. nimirum. *Serpentem foues.* Pronunciatur, hoc, quotieſcumq; quis negocium amplectitur, quòd euidens exitium illi eſt allaturum, vel quotieſcumq; aliquis
C homini ingrato famulatur. Multi arbitrantur prouerbium hoc originem duxiſſe ab hiſtoria Menippi Lycij, qui peregrinæ mulieris amore flagrabat: ea autem erat ex genere Lamiarum, quæ non modò in amorem valdè procliues ſunt, ſed etiam carnes humanas vehementer expetunt: propterea quidam Philoſophus hoc animaduertens in hæc verba prorupit. ὄφιν θάλπεις, καὶ σὺ ὄφις. Alij promulgant hoc adagium dimanaſſe ab Apologo ſuperius recitato, in quo introducebatur ruſticus Serpentem frigore penè extinctum in ſinu fouiſſe, à quo poſtmodum lethalem ictum accepit. Alij deriuant hoc prouerbium ab apologo gallinæ ouis anguium incubantis, quæ ab hirundine monita fuit, ne in ſui perniciem huiuſmodi oua foueret. Huic non diſſimile eſt aliud κόραξ τὸν ὄφιν .ſ. *Coruus Serpentem.* Eraſmus effert hoc adagium in illos, qui ſua ipſorum intentione pereunt. Prouerbium eſt deductum ab apologo ſuperius recitato, in quo coruus eſuriens Serpentem dormientem rapuit, à quo deinde lethali ictu affectus fuit. Eſtq; conforme illi κορώνη τὸν σκορπίον, nimirum *cornix Scorpium.* Hoc iactari ſolet in hominem, qui ob edacitatem periclitatur. Sequitur aliud. *Latet anguis in her-*
D *ba.* Solet hoc de periculo graui, & inopinato proferri; eſtq; ſimile alteri. *Vipera eſt in veprecula.* Idcircò huc reſpexiſſe videtur Virgilius, quando meminit fragorum, quæ interdum in vepretis leguntur. Sic enim canit.

Prouerbia à mala Serpentũ qualitate deſumpta.

Qui legitis flores, & humi naſcentia fraga.
Frigidus, ò pueri, fugite hinc latet anguis in herba. Eclog. 3.

Vulgare quoq; eſt aliud adagium. *Serpentis oculus.* Prolatum in eos, qui ſuo aſpectu venenant, & obtrectationis virus in quoſcumq; infundunt. Vel enunciatur in illos, qui acutiſſimè vident: nam Serpentes ſunt animantes huius naturæ, vt oculos duriores, ſed perſpicaciores habeant. Vnde Flaccus canebat.

Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum,
Quàm aut aquila, aut Serpens Epidaurius?

Prædictis additur. ὄφις ἐὰν μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται. Ideſt. *niſi Serpens Serpentem comederit non fiet Draco.* Siquidem inter Serpentum genera, qui maiori corporis mole ſunt inſigniti, Dracones appellantur. Eraſmus opinatur id à vulgo dimanaſſe,

qui

qui credit quempiam non poſſe conſtitui Imperatorem, niſi prius multos Principes E ſuperauerit, & deglutiuerit, vt Rex Regum, & Dominus Dominantium euadat. Præterea omiſſa Serpentum mala qualitate, ab eorum natura, alia etiam deſumuntur adagia, & potiſſimum ratione ſpolij, quod Vere exuunt. Itaq; ſolet dici. *Magis hilaris, quàm qui exuit leberidem*. De illo, qui præ gaudio deſipere videtur. Deinde dicitur etiã κενότερος λεβηρίδος. ideſt. *Inanior leberide*. Vel ſecundũ alios. γυμνότερος λεβηρίδος. nimirum. *Nudior leberide*. Hoc potiſſimum promulgatur de ſciolo indocto, qui cum parum, aut nihil ſapiat, Græciæ ſapientes æmulari arbitratur. Leberide enim, ſeu ſpólio anguis nihil poteſt inueniri inanius. Dicitur etiam in eodem ſenſu. τυφλότερος λεβηρίδος. *Cæcior leberide*. De homine in negocijs cæcuciente. Prouerbium hoc citatur ex Ariſtophane: cum Leberis, nimirum pellis illa ſicca Serpentis, nihil in ſe niſi effigiem oculorum habeat. Quamuis Suidas ſcripſerit Leberidem fuiſſe hominem extremæ inopiæ, itaut vulgari adagio locum fecerit: huius meminit Athenæus in Dipnoſophiſtis. Nihilominus prædictum Serpentis corium Lycophron in carmine Iambico ſyphran appellauit. Immò Syphar aliquando ſenex ab Ariſtophane cognominatur; vel F quia ſenilis ætas cæcutiat, vel quia ſicca, arida, viribuſq; deſtituta ſit. Hinc naſcitur aliud prouerbium κεντρότερος λεβηρίδος. nimirũ. *Aſpertor laberide*. hoc recitatur à Suida de vehementer aſperis: nam ſpolium illud Serpentis, ob nimiam ſiccitatem, aſperimum euadit. Rurſus licet legere apud Græcos aliud adagium, quod præcipuè de piſcantibus pronunciari ſolet. ἔχεις τί; ἢ τὸν ὄφιν, ἢ ἰχθῦν. ſcilicet. *Habes ne aliquid? aut Serpentem, aut piſcem?* His addamus illud adagium vetus. *Serpentes in vrbe captos non eſſe occidendos*. Memorat hoc Georgius Codinus in Origine Conſtantinopolis; dum ſcripſit Cryſeu Scytharum Imperatorem, traiecto Danubio, ciuitatis muros obſidione cinxiſſe: tunc autem Bizantis vxor numerum hoſtium nihili pendens, cum mulierum multitudine decertabat: nam Serpentes in ciuitate captos, quos certo in loco cuſtodiebat, illicò aduerſarijs oſtendens, ſagittarum, vel ſpiculorum inſtar, in eos proiecit, plurimiſq; perniciem attulit; eoq; ſtratagemate Vrbem ab hoſtium impetu defendit. Hinc ortum eſt antiquum aſſertum, ſcilicet Serpentes in Vrbe captos non eſſe necandos, quippe qui olim vrbi periclitanti opem tulerint. Demum tanquam coronidem hoc G addemus. *Anguium plexu Andromachen exornare*. Hoc ſolet proferri de illis, qui ad ſuam ſtabiliendam ſententiam, & ad ſuas fulciendas rationes, vndequaq; multa congerunt. Ideò Nicephorus Caliſtus ſolebat dicere. Id conſilij nobis eſſe, vt ex omnibus, quæ ad rem faciunt, aliquid colligamus, & interdum etiam ſpiris anguium implexis Andromachen adornemus. Andromaches autem fuit virago quædam, & vxor Hectoris, quæ muliebre quoddam ornamentum in modum Serpentis plicatum geſtabat.

Alio adagia à conditionibus anguium deſumpto.

NVMISMATA.

IN quibuſdam monetis iconem Serpentis in ſpiram collecti conſpicamur, cuius inſcriptio eſt. SALVS ANTONINI AVG. In alio eiuſdem nummo licet intueri Serpentem tractu ſinuoſo virgæ obrepentem; atq; in alio, Dea virgam gerit, dextra poculum angui porrigit, cum H inſcriptione. SALVS AVG. COS. III. In alijs ipſe ſedens in ſella paterã Serpenti caput admouenti porrigit. Inſcriptio eſt. SALVS AVG. In moneta Mar. Antonij, figura Orphei, habitu philoſophico, & lyra ornati conſpicitur coram Serpentibus, & alijs feris canens: nam Orpheus eloquentiæ ſymbolum eſſe perbibebatur. In numiſmate Aurelij Cæſaris Augusti Pij filij, icon Serpentis caput admouentis dextræ cibũ exhibenti obſeruatur: etenim Priſci hoc ſymbolo hominem regno potitum hieroglyphicè deſcribebant. In moneta verò M. Aurelij Seueri Alex. viſitur anguis aſſurgens porrigenti pateram, cum inſcriptione. SALVS PVBLICA. Siquidem numiſma æneum græcum Seueri cum litteris CEYH. POC. habet in parte oppoſita Serpentem, cuius corpus varijs gyris eſt complicatum: litteræ autem ob antiquitatem ſunt corroſæ. hoc numiſma cuſum fuit in aliqua Græciæ prouincia, cuius ſignum eſt figura Serpentis: proptereaquòd hoc animal, vt animaduerſum fuit in hieroglyphicis, mundum Regiones, & Prouincias denotare ſolebat. Hinc colligit Erizus, per ico-

nem

A nem Serpentis in numiſmate ſculpti, intelligendam eſſe Prouinciam, in qua moneta
in gloriam, & monumentum prædicti Principis fabrefacta fuit. Item numiſma ma-
gnum æneum græcum Adriani cum litteris corroſis. AYT. KAI. ideſt Imperator
Cæſar: habet in altera parte imaginem Deæ faces accenſas geſtantis, & in curru vectæ
à duobus Serpentibus; cum his litteris. LI. Hæc moneta proculdubiò cuſa fuit in mo-
numentum tanti Principis, in aliqua Græciæ vrbe, cuius nomen expreſſum in moneta
non cernitur. Dea illa fuit Ceres, quam Erizus illi ciuitati præfuiſſe opinatur. Hanc
eamdem Deæ iconem in curru ab anguibus tracto, Erizus in magno numiſmate æneo
Antonij Pij obſeruauit. Et quoniam Ceres Dea ſegetum ab antiquitate celebrabatur, *Qui pri-*
& prima arandi modum homines docuiſſe ferebatur: ideò à Serpentibus trahi finge- *mus aran-*
batur, quoniam obliquitatem ſulcorum ab aratro terræ impreſſorum, effigie Serpen- *di artē do-*
tum deſignabant. Numiſma argenteum paruum Octauij cum litteris circumſcriptis, *cuerit.*
CÆSAR IMP. VII. habet in latere oppoſito imaginem Victoriæ alatæ, cuius latera duo
Serpentes ſtipant, in parte inferiori alius iacens obſeruatur, qui circa alios laterales
B ſe inuoluit. Inſcriptio eſt. ASIA RECEPTA. hæc moneta, remota omni dubitatio-
ne, fuit cuſa tempore victoriæ Aſiaticæ, aut Ægyptiæ: nimirum quando Octauius debel-
lato Antonio, & ſuperata Cleopatra triumphauit: quandoquidem ab illis Serpentibus
Aſiam deſignari multi perhibent. Erizus tamen ex triplici Serpentum imagine, tunc
Imperium Romanorum tres orbis partes occupaſſe conijcitat: Europam cuius diù poſ-
ſederant, Africam paulò ante ſubiugarant, nunc Aſia recepta. At in nummo Antio-
chi. SALVS Dea Romanis habita credebatur formæ muliebris, habitu regio ſedens, &
pateram iuxta aram tenens, circa quam Serpens voluebatur. Nonnulli referunt in
nummo æreo Neronis conſpici Serpentem pluribus ſpiris plicatum attollentem caput
ad ignem ſupra aram accenſum, & denotare Æſculapium affirmant. In C. Cæſaris
nummo intueri licet Elephantum ſurrecta promuſcide, aduerſus quam Serpens quaſi
dimicaturus inſurgit: in altera parte Serpens pedibus Elephanti veluti obtritus con-
ſpicitur; & legitur inſcriptio. CÆSAR. Ex prima icone (teſte Pierio) laceſſitum bello,
ex ſecunda bello confectum intelligere poſſumus. Tarentini, quòd à Tarante Neptu-
C ni filio originem vrbis ſuæ habuiſſe crederent, eius iconem in omnibus ſuis numiſma-
tibus impreſſerunt, deinde equitem currentem, qui Phalantus eſſe creditur, nec non
delphinum, cum fama eſſet cum naufragum in litus à delphino euectum fuiſſe. In al-
tera igitur nummi parte Serpens conſpicitur cum titulo. ΤΑΡΑΣ. cum pars oppoſita
iconem Phalanti equitis cum ſcuto procurrentis, nec non delphini exhibeat. Pierius
etiam refert ſe cõtrectaſſe nummũ, cuius altera facies inſcriptionem habebat. ΚΡΟΘΟ-
ΝΙ. cum reliquæ litteræ temporis vetuſtate eſſent detritæ. Huius autem altera facies
iconem Herculis in cunabulis Serpẽtes ſtrangulantis repræſentabat: fortaſſe vt hoc in-
ſigne facinus cunctis vtilitatis exemplo futurum eſſet, vel potius ad fortitudinem, &
incolumitatem oſtendendam, qua Crotoniatæ vulgò præcipui eſſe ferebantur. In quibuſ-
dam Græcorum monetis duo Serpentes ad ſemicirculi curuaturam ſe inuicem ſpectan-
tes obſeruantur cum inſcriptione. ΔΥΝΑΡΧΕΞ ΤΠΑΤ. Β. hæc autem inſcriptio do-
minium penès duos indicabat. In alijs etiam antiquis numiſmatibus licet intueri effi-
giem puſionis cincinnati, platanoque coronati, & Serpentem manu tenentis, quæ fi-
D gura apud Ethnicos bonum genium denotabat. Monetæ autem referentes imaginem
virgæ Serpentibus exornatæ, quam caduceum appellant, ſunt innumeræ. Quando- *Numiſma-*
quidem numiſma æneum græcum mediocris magnitudinis Adriani cum his litteris. *ta habẽtia*
ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΤΙ ΑΙ. ΑΔΡΙΑ. CEB. ideſt Imperator Cæſar Titus Ælius Adrianus Auguſtus, *caduceum*
habet in parte oppoſita magnum Serpentem gyris multis plicatum, in quorum medio *Mercurij.*
caduceus, & ſecus caudam Animalis ſpica triticea conſpicitur. Hoc in monumen-
tum Adriani cuſum fuit in aliqua vrbe Græciæ, cuius nomen non legitur. Nam, per
Serpentem, iuxta ſententiam Ægyptiorum, dominium, & imperium intelligendum
eſt: quapropter caput Serpentis in dextra Iunonis figurabant, ſicuti aliàs à nobis ex-
poſitum fuit, & Serpentes Leonibus in templo Deæ Opis copulabant, vt dominium to-
tius terrarum orbis deſignarent. Pariter in nummo Iuliæ Mamcæ conſpicitur imago
Deæ dextra caduceum tenentis, cum titulo. FÆLICITAS PVBLICA S. C. Alij refe-
runt, quòd in prædicto nummo videtur ſimulacrum læua haſtæ nixum, ſiniſtra tortuo-
ſum Serpentem porrigens, cum inſcriptione. IVNO CONSERVATRIX: cum Ser-

pens imperium,& haſta tutellam indicet. In nummis etiam Veſpaſiani,& aliorum, caducei cornucopiæ iunctũ tãquam fælicitatis indiciũ licet intueri; adiecta tali inſcriptione. PAX AVGVSTI: ob eamdem rationem in moneta Adriani legitur. FÆLICTAS AVGVSTI. licet quoq; conſpicari caduceum in numiſmate Antonini Pij, nec non ramum oliuæ folijs, & fructibus onuſtum, cum eadem inſcriptione. FÆLICITAS AVGVSTI. Valerianus narrat ſe vidiſſe Bononiæ, apud Achillinos viros multiugæ eruditionis cognitione ſpectatiſſimos (à quibus hodiernus Claudius Achillinus minimè degenerans non ſolũ humani, diuiniq; iuris ſciens, ſed in nullo doctrinæ genere non perfectus commendatur, qui in patrio Gymnaſio Iuris nodos,& Legũ ænigmata tam eleganter ſoluit, vt inter viros eruditos noſtræ ętatis locum obtineat eminentiſſimum) nummũ aureum, in quo ſimulacrum alatum cum caduceo, & Serpente à pedibus proficiſcente conſpiciebatur; cum titulo. PACI AVGVSTÆ. Alius huius generis nummus interdum oſtenditur cum litteris. TI.CLAVD.CÆS.AVG.P.M.TR.P. Siquidem in alio nummo æneo eiuſdem T. Claudij Victoria eſt alata, dextra veſtimentum à pectore ad faciem tollit, læua caduceum porrigit, & pedibus calcat anguem: quare profligato bello, pacem inſinuare videtur. Hæc moneta, Erizo teſte, cuſa fuit Romæ, vt honoris immodici titulo tantum Principem proſequerentur, qui ex Britania ſine ſanguinis effuſione victoriam reportauit: de quo Suetonius hæc habet. *Quare à Maſſilia Geſſoriacum vſq; pedeſtri itinere confecto, inde tranſmiſit, ac ſine vllo prælio, aut ſanguine, intra pauciſſimos dies, parte inſulæ in deditionem recepta, ſexto, quo profectus erat, menſe, Romam redijt, triumphauitq; maximo apparatu.* Deniq; numiſma argenteum Auguſti in iuuenili ætate conſtituti; cum his litteris. IMP.CÆS. DIVI F.COS VI. LIBERTATIS P.R.VINDEX. habet in parte oppoſita figuram humanam ſtantem, & caduceum manibus tenentem, cum litteris ſubſcriptis. PAX. Poſt figuram, ara cum Serpente conſpicitur. Hoc numiſma proculdubiò, eo tempore cuſum fuit, quo Octauianus, Bruto, & Caſſio ſuperatis, omnibuſq; bellis ciuilibus fine impoſito, populo Romano vniuerſalem pacem,& libertatem reſtituit: quandoquidem caduceus in manu ſimulacri pacem, & ara cum Serpente libertatem, ſalutemq; demonſtrant; quas ab Octauiano fuiſſe Populo Romano redditas oſtendunt litteræ circumſcriptæ. LIBERTATIS P.R.VINDEX.

L. 15. Hierogl.

Achillinorum honorata mẽtio.

In lib. Numiſ.

MIRACVLA.

IN inquirendis rebus admirabilibus patratis, nõ recedemus à ſacris Biblijs, in quibus Deum Opt. Max. verũ miraculorum patratorem multa ſupra vim naturæ operatũ fuiſſe legimus. Primitus in populum Iſraeliticum ad profligandam eius temeritatem, & audaciam, ignitos Serpentes immiſit. Verba autem ſunt hæc. *Profecti ſunt autem, & de monte Hor per viam, quæ ducit ad mare rubrum, vt circumirent terram Edom, & tædere cœpit populum itineris, ac laboris: locutuſq; contra Deũ, & Moyſen ait. Cur eduxiſti nos de Aegypto, vt moreremur in ſolitudine? Deeſt panis, non ſunt aquæ; anima noſtra iam nauſeat ſuper cibo iſto leuiſſimo. Quamobrem miſit Dominus in populũ ignitos Serpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum, venerunt ad Moyſen, atq; dixerunt. Peccauimus, quia locuti ſumus contra Dominum, & te, ora vt tollat à nobis Serpentes.* Hoc in loco inueſtigant nonnulli, quinam, & cuius cõditionis fuerint huiuſmodi Serpentes igniti: quamobrem multi cum Caetano, referunt angues ignitos fuiſſe nuncupatos ratione rubicundi coloris, qui ad inſtar ignis rutilabat; vel ob exquiſitum doloris ſenſum: nam corpora ad eorum ictus, contracta ardenti febre, maxima inflammatione corripiebantur. Lyranus, & alij adducunt nonnullorum opinionem, qui ſcripſerunt hos Serpentes igneos fuiſſe dictos, quia minimi eſſent, & veloces in motu, inſtar ſcintillarum ignis, vel quia volantes per aerem ſcintillas igneas ſpirarent. Deinde habemus in ſacris paginis illuſtriſs. miraculum trãſmutationis virgæ Moyſis in Serpentem, vbi leguntur hæc verba. *Reſpondens Moyſes ait. Non credent mihi, neq; audient vocem meam; ſed dicent, non apparuit tibi Dominus. Dixit ergo ad eum; quid eſt, quod tenes in manu tua? Reſpondit; virga. Dixitq; Dominus; proijce eam in terram. Proiecit, & verſa eſt in colubrum; ita vt fugeret Moyſes. Dixitq; Dominus; extende manum tuam, & apprehende caudam eius. Extendit,*

Numer. c. 21.

Cur Serpẽtes ignei nuncupati.

Exod. cap. 4.

& ten-

A *& tenuit, verſaque eſt in virgam. Vt credant, inquit, quod apparuerit tibi Dominus Deus patrum ſuorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob.* Rurſus paulò inferius eadem leguntur. *Dixitq; Dominus ad Moyſen, & Aaron cum dixerit vobis Pharao oſtendite ſigna; dices ad Aaron; tolle virgam tuam, & proijce eam coram Pharaone, ac vertetur in colubrum.* Hoc in loco maxima agitatur quæſtio, an Serpentes illi, in quos virgæ Magorum cantionibus Aegyptiorum fuerunt tranſmutatæ, veri, & naturales Serpentes fuerint, non minus quàm ille, in quem virga Aaron fuit trasfigurata; an potius fuerint quædam Serpentum phantaſmata, quæ à Dæmonibus, more anguium, mouerentur. Multi authores tam nuperi, quàm veteres inſigni doctrina præſtantes, illos magorum effectus non veros, & naturales, ſed tantùm ſimulatos, & apparentes fuiſſe exiſtimarunt. In hanc venerunt ſententiam Philo, Iuſtinus Martyr, Tertullianus, Catena in Exodum, Hugo de Sancto Victore, & plures alij viri clariſſimi, qui ſcripſerunt miracula Moyſis, virtute diuina patrata fuiſſe, mutatione rei propoſitæ in naturam eius, quod efficiebatur: quæ verò à Magis, Dæmonis ope, & præſtigijs ita fuiſſe edi-
B ta, vt qui Serpens non eſſet, ſpectantes eũ, quaſi Serpentem intuerentur. Ex altera parte Authores non contemnendi, Magorũ angues veros, & naturales fuiſſe arbitrati ſunt: cui ſententiæ Theodorettus, Auguſtinus, D. Thomas, Abulenſis, & omnes ferè Theologi ſcholaſtici adſtipulãtur: his potiſſimum ducti rationibus: primò, quia ſacra pagina narrat ijſdem verbis, eodemq; modo virgam Aaron, & virgas Magorũ in Serpẽtes trãſmutatas fuiſſe: quapropter, ſi ille Aaron fuit verus Serpens; aſſimiliter illi Magorũ veri Serpentes fuiſſe videntur. Deinde virga Aaron virgas Magorum deuoraſſe, nimirum Serpens eductus ex virga Aaron, Serpentes productos è virgis Magorũ voraſſe dicitur: quare nõ diceret Scriptura illos deuoraſſe, niſi veri, & genuini Serpentes fuiſſent. Tertiò in capite ſubſequenti, nempè capite octauo Exodi habemus, quòd Magi in tertio ſigno defecerunt; neq; ciniphes producere potuerunt: hinc prima duo ſigna vera, & non ſimulata fuiſſe cõiectant. Præterquamquod poſſumus addere, quòd Moyſes fallaciam patefeciſſet, niſi veri, & naturales fuiſſent Serpentes. Itaq; nonnulli doctiſſimi viri excogitarunt quinq; modos, quibus Magi virgas in Serpentes transfigurare potuerint.
C Primò Dęmones commouendo, & turbando ſpiritus, in quibus erant ſpecies, & phantaſmata virgarum, & Serpentum potuerunt operari, vt reflecterent ad ſenſum communem, vel etiam ad ſenſum viſus; nempè primò ſpecies virgæ, mox Serpentis, itaut virga in Serpentem, & viciſſim Serpens in virgam mutatus videretur: hæc à Diuo Thoma tractantur. Secundò potuit fieri, vt Dæmon, virtute aliqua naturali occulta, ſpectantium viſum ita turbaret, vel ludificaret, vt eſſe viderentur quæ nõ erant, & non eſſe quæ aderant. Tertiò potuerunt Dæmones virgas illas Magorum illicò conuertere in Serpentes, applicando illis inuiſibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, & ad producendos Serpentes valdè idonea, & efficacia. Quartò fieri potuit, vt Dæmones, non aduertentibus ſpectantibus, virgas à Magis proiectas ſtatim à conſpectu eorum clanculum auferrent, & pro illis angues antea præparatos, vel aliunde delatos ante oculos circumſtantium repræſentarent, itaut virgæ in Serpẽtes tranſmutatæ viderentur. Quintò potuit fieri, vt Dæmones virgas illas in modum, & formam anguium concinnarent, illiſq; Serpentinum motum communicarent. Quapropter, qui negant
D illos magorum Serpentes fuiſſe veros, & naturales, neceſſe eſt, vt duos primos modos, vel quintum ſequantur. Supereſt igitur quartus modus, qui Lyrano, Abulenſi, & pluribus etiam viris doctis veriſimilior videtur: nam iuxta illum modum, veros fuiſſe Serpentes tueri poſſumus. Sed ambiget aliquis; ſi hoc aſſertum veritati conſonum eſt, quomodo poſſumus atteſtari virgas in Serpentes fuiſſe conuerſas? Reſpondendum eſt in ſcripturis ita legi, quoniam id ſpectantium oculis ita apparebat.

Cap. 7.

An Serpentes Magorũ fuerint veri.

In lib. de vita Moſ.

Quæſt 18.

Lib. 3. de Trinit ca. 6. & 8.

In com. ad 24. caput Euang. ſec. Matth.

Par. 1. quæ 114. Art. 3.

Poſtmodum ſi examinemus miracula Serpentum, quæ Apoſtoli Dei patrarunt, innumerabilia ferè ſe ſe offerent. In primis Apoſtoli Simon, & Iuda coram Perſarum Rege Magos confuderunt: propterea Magi iracundia accenſi multitudinem Serpentum in exitium Apoſtolorum conuocarunt. At Apoſtoli virtute Dei muniti, his Serpentibus pallia ſua implentes, Chriſti nomine inuocato, eos in Magos incitarunt. Ideò Serpentes aſſiduis ictibus Magos vexare cœperunt, qui præ dolore, ritu luporum vlulabant. Vade Rex, & reliqui ſpectatores dixerunt Apoſtolis: permittite, vt Magi his morbibus pereant; qui reſponderunt: nos miſſi ſumus à Domino, vt cunctos ad vitam

SS. Simonis & Iudæ miracula de Serpẽtibus.

reuocemus, non autem, vt quempiam à vita in necem præcipitemus. Fuſis igitur ad E
Deum precibus, iuſſerunt Apoſtoli Serpentibus, vt in nomine Omnipotentis Dei, re-
ſumpto, quod in Magos infuderant veneno, illicò ad ſuas latebras reuerterentur.
Hoc Abdias in hiſtoria Apoſtolorum recitauit: quod poſtmodum Baptiſta Mantuanus
Lib.6. his verſibus confirmauit.

Impia ſucceſſu hoc mens indignata Magorum
Sic ſe poſſe putans Sanctis imponere, coram
Rege ipſo, tulit in medium genus omne veneni
Dipſadas, & Iaculos celeres, hydroſq; nepaſq;
Natrices, Colubros, & cætera, quæ per Eremum
Solibus arentem viroſa animalia ſerpunt.
At gemini fratres pecus hoc in membra Magorum
Conuertere.

Lib.3.hiſt. Apoſt. Pariter Andreas Apoſtolus, ex eodem Abdia, ductus ad agrum, in quo Serpens admi-
randæ magnitudinis (erat enim eius longitudo quinquaginta cubitorum) ſtabulaba- F
tur, & totam illam regionem, magno habitantium damno, deuaſtabat; belluam
S. Andreæ Apoſt. miraculum. erecto capite ſibilantem intuens, hæc verba protulit: abdas caput, quod ab initio in
perniciem humani generis erexiſti, & famulis Dei obtempera, vt pereas. Tunc Serpēs
magnum edens rugitum, euomenſq; veneni copiam extinctus eſt. Poſtmodum San-
ctus perueniens ad prædium, in quo puſio à Serpente punctus, iacebat mortuus, paren-
teſq; obſeruans plorantes, puerum illis viuúm reſtituit, qui coram Apoſtolo genufle-
Lib.7.hiſt. Apoſt. xi gratias omnipotenti Deo egerunt immortales. Ex eodem authore, Mattheus Apo-
ſtolus, & Euangeliſta per Aethiopiam traſiens, peruenit ad ciuitatem nomine Nadda-
uer, vbi duo Magi Zaraes, & Arphaxat Aeglippum Regem tunc ſedētem ludificabant:
Matthæi Apoſt. miraculum. ipſe verò eorum verba tanquam diuina magni faciebat; inſuper cuncti non ſolum ci-
ues, ſed etiam gentes finitimæ ad hanc vrbem confluentes, prædictos Magos venera-
bantur: ſiquidem quamdiu voluiſſent, omnes ſenſitiuatū virtutū actiones coercebant,
& Serpentes hincinde ad homines pungendos congregabant, & poſt modum cancio-
nibus vulneratos ſanabant. Vnde Sanctus, his omnibus animaduerſis, eorum præſtigia G
manifeſtans, quos immobiles reddebant, ipſe ſoluebat, quos excæcabant, ipſe viden-
di facultatem illis reſtituebat, & tandem Serpentum punctiones, ſolo Chriſti nomi-
Lib.5.hiſt. Apoſt. ne inuocato, curabat. Similiter, ex prædicto authore, temporibus Ioannis Apoſtoli, &
Euangeliſtæ, in Epheſo euangelicam doctrinam prædicantis, accidit, vt iuuenis nomi-
ne Callimachus, quotidianis Sancti ſermonibus intereſſet, & mulierem nomine Dru-
Ioan. Apoſ. & Euang. in Epheſo cócionantis miraculū. ſianam deperiret: neq; ex verbis euangelici præconis præſidium hauriebat; quoniam
immane ſcelus in dies augere machinabatur. Itaq; mortua Druſiana, & pretio, quo-
dam procuratore corrupto, libidinoſa furens inſania, tumulum defunctæ ingreſſus,
pannis inuolutum cadauer exuere cæpit; & cum, iam ſublatis penè omnibus exuuijs,
ſolum genitalis partis ſupereſſet velamen, quod nefariam permixtionem impediebat:
illicò immanis Serpens apparuit, cuius morſu iuuenis ſaucius corruit exanimis: qua-
re ſequenti die, cum D. Ioannes, & alij ad tumulum veniſſent vt ſacra celebrarent, ca-
dauer Callimachi ſubſtratum Serpenti, maximo omnium ſpectantium terrore, inue-
Lib.3.Dialog.c.16. nerunt. Diuum Marcum, vt recitat Gregorius, penès montem Marſicum in conſueto H
orantē ſpecu immenſæ magnitudinis anguis adortus eſt, quem, oratione non intermiſ-
ſa, adeò cicurauit, vt cum Sancto etiam cubaret: immò cum hoſpite triennium con-
Serpens cicur. ſupra ſuam naturā. uixit, donec Serpens ſpontè abierit. Tandem Paulus Apoſtolus, & ipſe chriſtiana muni-
tus fiducia, cum apud Melitem inſulam à Serpente ictu lethali percuſſus fuiſſet, ita vt
omnes eum paulò pòſt periturum crederent, Serpentem excutiens nihil prorſus mali
paſſus eſt.

Cæterùm non ſolum Apoſtoli, ſed etiam alij Sancti, cunctiq; recta in Deum fide mu-
niti expugnabant Serpentes, & quodcumq; veneni genus extinguent: cum id Chri-
Cap.16. ſtus in Euangelio apud Marcum atteſtetur his verbis. *Qui crediderit, & baptizatus fue-
rit, ſaluus erit: qui verò non crediderit condemnabitur. Signa autem eos, qui crediderint,
hæc ſequentur. In nomine meo Dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, Serpentes tollent,
& ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit.* Quocirca Sanctus Pachomius, cui multa
erga Deum inerat fiducia, ſæpè, ex Metaphraſto, Serpentes, & ſcorpiones illæſus cal-
cauit.

A cauit. Item, ex Textore, Didomus Abbas, & Anachoreta innoxius pedibus nudis an-
gues compreſſit. Iulianus Saba, vt refert Theodoretus, per ſolitudinem iter faciens,
maximum Serpentem offendit, & inſtans mortis periculum animaduertens, Dei ope
implorata, & ſigno crucis munitus, beſtiam interfecit. Idem præſtitit Martianus Cy-
rus; immò, & Donatus Eureæ in Cypro Epiſcopus (teſte Nicephoro) anguem non
minorem illis, quos India gignit, ſolo crucis ſigno peremit. Amantias etiam vir iuſtus,
ex Gregorio, obuios quoſdam angues, ſanctiſſimo crucis ſigno, necauit: immò latebra-
rum orificia crucis imagine obſignauit, indeq; angues nonniſi mortui egrediebantur.
Diuus Hilarius, vt habetur apud Surium, in Inſula Gallinaria multitudine Serpentum
redundante, defixa in ſolo cruce, metam anguibus conſtituit, quam excedere non de-
bebant: paruerunt Serpentes, neq; deinceps aſſignatos limites prætereire auſi ſunt. Pa-
riter Sanctus Ioannicius Abbas, referente Surio, reuertens à veneratione tabernaculi
Sancti Theophanis, quod erat in Sigriana, præter nauiganſq; lacum, qui eſt ad partem
borealem Apolloniadis, appulit Taſo; vbi Monaſtæ, & reliqui Accolæ à copia Serpen-
B tum grauiter vexabantur. Quare Diuum illic verſantem omnes habitantes maiorem
in modum rogarunt, vt tantæ calamitati finem imponeret: is ad pietatem procliuis,
precibus tanquam ſagittis vſus eſt, quibus Serpentes perculſi, Inſula relicta, in profun-
dum pelagus ſe præcipites dederunt. Ex eodem Surio, Voluſianus quidam, rebus intel-
lectis admirabilibus, quas Sanctus Vigo Epiſcopus Baiocenſis patrabat, eum ſum-
mis precibus adiuit, vt ad ſyluam ſuo prædio adhærentem accederet, in qua imma-
nis Serpens diuagans ſolo halitu hominea, pecoraque interimebat. Tunc Sanctus
bidui ſpatio in preces incumbens, inediaq; ſe macerans, implorata Dei miſericordia,
compertaque Serpentis trita ſemita, per quam à ſpecu ad fontem, & viciſſim à fon-
te ad latibulum reuertebatur, intrepidus orificio cauernæ appropinquans hæc verba
protulit: Præcipio tibi in nomine Ieſu Chriſti filij Dei viui, qui famulis ſuis virtutem
ambulandi ſuper Aſpidem, & Baſiliſcum, & conculcandi Leonem, & Draconem com-
municauit, vt ab hoc antro exeas: his prolatis verbis, Serpens, erecto capite, & exertis
dentibus, quaſi hominem voraturus proſilijt: at ſeruum Dei conſpicatus ſtatim con-
C tracto ore, & demiſſo capite, ad eum acceſſit: ideò Sanctus, elata manu, ſignum crucis
exprimens, loro beſtiam vinciuit, ligatamq; tanquam manſuetam ouem, ad litus ma-
ris ducendam diſcipulo tradidit; ne impoſterũ ei liceret in illa regione diuagari: ſicq;
locus à peſtifero veneno liberatus eſt. Prædicto ſimile miraculum patrauit Sanctus Vi-
cto Epiſcopus Virdonenſis, vt recitat Surius, tempore Clodouei Francorum Regis: ete-
nim in vaſto ſpecu (vbi magna crux lapidea in tanti miraculi monumentum conſpici-
tur) iuxta monaſterium Sancti, immenſus Serpens latitabat, cuius halitu tam homi-
nes, quàm bruta prætereuntia interibant: vnde Regionis Incolæ ad opem Sancti Vi-
tonis cõfugerunt, vt illos hac ærumna liberaret. Sanctus igitur ieiunio tridui munitus,
& vniuerſo aſſociatus populo, ad ſpeluncæ oſtium peruenit, & ſtola, horrificam ligans
beſtiã, omnibus ſpectantibus, extinxit. Non diſſimilẽ caſum Diuo Marcello Epiſcopo
Pariſienſi accidiſſe narrat Surius. Nam ſua ætate, mulier, coniugij integritatem viuens
non ſeruauit; ideoque integra poſt obitum in ſepulcro iacere non meruit; quoniam
Serpens, qui eam viuentem in crimen traxerat, adhuc in eius cadauer deſæuiebat. Qua-
D re conſanguinei Ingentem anguem conſpicati, & ſtrepitu vexati, de proprijs ſedibus
migrare coacti fuerant. Quocirca Beatus Marcellus, hoc intellecto, Chriſto Duce,
& multitudine hominum aſſociatus, ad locum cum bellua pugnaturus acceſſit. At Ser-
pens de ſylua ad tumulum reuertens Sanctum conſpicatus, demiſſo capite, & cauda
blandiente, quaſi veniam precabatur: tunc Sanctus Marcellus baculo caput anguis
ter percutiens, loro ceruicem ligauit: deinde coram populo, ei iuſſit ne impoſterũ hu-
iuſmodi calles repeteret; quamobrem beſtia in huiuſmodi locis nuſquã amplius diua-
gari viſa eſt. Similiter angui imperauit Magnus Daniel Scylita, & ſanctiſſimus anacho-
reta, vt refert Baronius, qui pedes Sancti ſpiris arctè inuoluit: at ipſe, formidãtibus ſpe-
ctatoribus, audacter increpauit Serpentem, qui illinc ſtatim diſcedens, & ad parietem
repens in omnium conſpectu diſruptus eſt. Ex Gregorio habemus, quòd fur hortulum
quemdam conculcauerat, vt inde prædam auferret: ideò monachus olitor Serpentem
duxit ad locum, per quem fur ingredi ſolebat, eique nomine Chriſti iuſſit, ne quem-
piam poſthac ingredientem admitteret. Itaque ſequenti nocte, fur ingreſſurus, & be-

Miracula aliorũ Sanctorum.

Li. 12. cap. 45.

Lib. 3. Dialog. c. 35.

Tom. 1.

In vita euſdẽ Sancti.

In vita S. Vigonis.

Serpens de vaſtãs ſyluam à S. Vigone expellitur.

Tom. 7.

In vita S. Marcelli.

Serpẽs à S. Marcel. pulſus.

Tom. 6. Annal Eccleſ.

Lib. 1. Dialog.

Serpẽs hortuli cuſtos.

ſtia totum aditum occupante perterrefactus, reſilijt in vepres, à quibus nonniſi illuceſcente die, & accedente monacho olitore, ſe extricare nequaquam potuit. Item Sanctus Ammon Abbas vir iuſtus ſuę cellæ cuſtodes duos Serpentes conſtituit aduerſus latrones, qui deinceps accedentes, & beſtias conſpicati, pœnitentia ductu ſanctiſſimi euaſerunt: ſicuti in Vitis ſanctorum Patrum legitur. Sancta etiam Verdiana virgo, vt retu- E

Tõ.13.Annal.Eccleſ.

lit Baronius, ordinem vallis Ombroſianæ profeſſa, eum ad imitationem S. Antonij vexari cuperet, duos habuit Serpentes, qui maximum horrorem illi incutiebant, caudiſq; illam flagellabant, maximè quando eis cibum non porrigebat, aut quando eos in eo-

Cauda abſciſſa Serpẽtibus reſtituatur ĩ integrum.

dem vaſe comedere nõ permittebat. Vnde Ardingus Epiſcopus Florentinus ad Sanctam Virginem inuiſendam accedens beſtias expellere voluit: at virgo orans renuit, ne tali patientiæ exercitio priuaretur, immò eis abſciſſas caudas precibus, & ſigno crucis reſtituit. Mannus meminit viri cuiuſdam, qui in regione quadam Poloniæ, poſtpoſita recta in Deum fide, ad Hæreticos tranſiuit. Hic vineam poſſidebat, in qua neſcio quid coli

In Hiſt. ſelect. cap. 40.

volebat, ſed cum appropinquaret celebritas, in qua ſanctiſſimi Corporis Chriſti memoria recolitur, in contemptum ſolemnium feriarum, operarios ad fodiendam vineam F conducere decreuit. At vxor, in qua nondum Chriſti fides extincta erat, virum obſe-

Serpens virum quemdam Dies feſtos contemnẽtem ſtrãgulat.

crauit, ne diem maximè feſtum aliquo exercitio labefactaret: ille autem verba vxoris nihili pendens, ſtatim atq; diluculauit, operarios in vineam ducens hortabatur, vt alacri animo terram ligonibus proſcinderent. Vix ipſi opus aggreſſi fuerant, cum repentè immanis Serpens ſublato pectore ſibilans vineæ Dominum in gramine ſedentem adortus, ſpiriſq; collum complexus, operarijs fugientibus, ſtrangulauit. Quare ſi prædictus peccans, ſolemnibus ferijs contemptis, à Serpente necatus fuit, audiamus alium caſum iuuenis, qui contempta matre, ab angue pariter punitus fuit. Legitur hoc mi-

Li.6 illuſt. mir. c.22.

raculum apud Cæſarium Herſterbacenſem. Iuuenis vocabatur Henricus, qui propriam matrem feſtiuis verbis, ſed venenato animo decepit: nam illam rogauerat, vt omnia ſua bona ſibimet concederet, vt vxorem honeſtiorem, & ditiorem in ſui thori ſociam

Iuuenis paruipendẽs matrẽ Serpẽte punitur.

recipere poſſet. Mater annuit, vt filium omni beneficij genere proſequeretur. Hic, hamo coniugali vorato, matrem domo expulit, quæ ob mendicitatem cibum oſtiatim petere coacta fuit. Itaq; filius cum vxore in menſa ſedens, pulſata ianua, iuſſit aperiri: ſed inte- G rim audita matris voce, ſtatim pullum cum patina iam in menſa collocatum à famulis abſcondi imperauit, ne à matre videretur: interea poſt longum colloquium, matre expulſa, denuò pullum in menſam deferri iubet: ſed famulus in patina Serpentem implicatum inuenit, quo perterritus reuertens, Domino ſpectaculum nunciauit, at ille ſubridens ancillam, ad deferendam cum pullo patinam miſit, quæ mox idem ſe vidiſſe retulit. Verùm Dominus indignatus ſe a famulis illudi putans, & de menſa ſurgens, veniam, inquit, & etiamſi Diabolus ibi fuerit, in menſam deferam. Tunc in herum ad patinam accedẽtem inſilijt Serpens, & collum eius adeò arctè complicauit, vt oculi, & facies intumeſcerent. Iam intelleximus pullum coctum, ſupra ordinem naturæ, in an-

Tom.6.

guem conuerſum, nunc, narrante Surio, aliam materiam in Serpentem tranſmutatam admirabimur. Olim quidam agricola, vrgente penuria annonæ, ab hero diuite, & auaro nihil frumenti pro ſatione, & pro victu extrahere potuit: vnde mendicitate oppreſſus, ad Sanctum Spiridonem Archiepiſcopum Trimmythuntem confugit. Sanctus materiam quamdam auream inopi agricolæ dedit, quam pro tritico ad herum, lo- H co pignoris, deferri iuſſit. Itaque hac ratione pauper ruſticus copiam frumenti accipiens terræ commiſit, quæ copioſiſſimum fructum opportuno tempore reddidit, quo auream redemptam materiam Sancto Spiridoni, grato animo, retulit. Itaq; Sanctus aurea recepta materia, vna cũ agricola ad quamdam horti ſepem ſe conferens, oculis

Materia aurea in Serpentem mutata.

in cęlũ eleuatis, hæc verba protulit: Domine mi Ieſu Chriſte, qui ſola voluntate omnia creas, & tranſmutas, qui aliquando virgam Moyſis coram Ægypti Rege in Serpentem conuertiſti, hoc quoq; aurum, quod ex animante in hanc formam transfiguraſti, in priſtinam quoq; formam redige, vt hic pauper diſcat, quòd quæcumq; voluit Deus, operatur. Tunc illud aurum euaſit Serpens, qui circa ſepem, vt prius, voluebatur. Quid

Lib. 4. Illuſtr. mir. cap. 32.

plura? Diabolus etiam ſæpè figuram Serpentis induit. Ideò Cæſarius Herſterbacenſis verba faciens de monachis in Odeo dormitantibus, ſcripſit illum ſoporem à Diabolo dimanare: quãdoquidem monachus quidam vir iuſtus ſupra dorſum Fratris Vuielhelmi ſomniculoſi anguem ſæpè repere obſeruauit, ſtatimq; intellexit Diabolum eſſe, qui

homi-

A hominibus ſomnolentis ſummopere delectatur. Demùm per hiſtoriam Viennę impreſſam anno Domini quinquageſimo primo ſupra milleſimum, & quingenteſimum intelleximus, quòd in quibuſdam locis Hungariæ innumeri Serpentes in ſtrue manipulorũ frumenti inuenti fuerunt, quos cum ruſtici comburere vellent, manipuli ignem reſpuiſſe dicuntur: nam Serpens cæterorum maximus, erecto capite, humana voce monuit exuri non poſſe: quandoquidem non ſpontè, ſed ſupra vim naturæ nati, & propter hominum crimina immiſſi fuerant.

PROBLEMATA.

CIRCA ſtructuram, & naturam Serpentum, ab Authoribus problemata proponi ſolent, quæ hoc in loco recenſere nõ infrugiferum eſſe opinamur. Primò circa ſtructurã animalis doctiſſimus Zimara quærit, cur
B Serpentes, reliquo quieſcente corpore, caput in partem poſteriorem vertere poſſint. Scribit igitur reſpõdendum eſſe (veluti etiam ſuperius de natura huius animalis verba fecimus) quoniam Inſectorum modo, ſtructura volubili conſtant, & vertebris cartilaginoſis, & flexilibus integrantur, quas natura his animalibus impartita eſt, vt noxia melius vitare poſſent; nam aliter propter oblongum corpus, & defectum pedum angues ad conuerſionem inepti erant: quandoquidem nihil vtilitati illis eſſet erectio capitis, niſi illud etiam conuertere poſſent.

Secundò inueſtigant aliqui, cur linguæ Serpentum venenoſæ ſint, & reſpondent illas eſſe poris refertas, per quos malitia humoris in animali prædominantis inde facilè egredi, & etiam communicari poſſit.

Tertiò clariſſimus Zimara quærit cur Serpentes pene, & teſtibus careant. Reſponſum autem huius problematis ſuperius aſſignauimus, quando naturam, & mores horum animalium ponderabamus: nam ob corporis prolixitatem teſtibus carent, & quoniam cruribus non vtuntur, penem etiam nõ habent. Quamuis inferius oſtenſuri ſimus
C penem, & teſtes viperis ineſſe, vt Lector in capite ſubſequenti legere poterit. *Problem. 47.*

Circa naturam, & qualitatem Serpentis, Primitus quæri ſolet, cur morſus maximè anguium ſit venenoſus. Reſpondent aliqui animal mordens ingentes irarum motus in ſe concepiſſe, & propterea mordendo venenare: nam in illa actione, bilis ſubtiliſſima per totum corpus diſſeminatur, conſequenterq́; portio biliosa circa dentes in morſu relinquitur; hæc autem quo potentior eſt, eò velocius partem demorſam corrũpit, illamq́; in ſui naturam vertit; atq́; ita venenum augetur; quemadmodum ignis materiam comburendo creſcit. Serpentum autem bilis in comparatione ad cætera animalia, acutiſſima eſt: quapropter eorum morſus maximè venenoſus eſſe perhibetur; & præcipuè cum fel horum animalium maximè lethale ab authoribus celebretur.

Deinde indagari ſolet cur partes ab anguibus demorſæ intumeſcant: hãc eſſe cauſam multi confirmant, quia bilis anguium calidiſſima, conſequenterq́; ſubtiliſſima eſt; ideoque celeriter corporis meatus penetrat, & quaſcunq́; inuenit humiditates, omnes in craſſos, & venenatos vapores conuertit: hinc membrum ictu Serpentis percuſſum facilè redditur tumidum. Hac igitur ratione ducti, Authores Medici partem ſupra Ser-
D pentis morſum vinculis conſtringunt, ne virus vlterius penetrare poſſit. Vel etiam dicere poſſumus partem læſam reddi tumidam, quoniam ſanguis, & ſpiritus, ad ferendas parti ſauciæ ſuppetias, confluentes, illam iuſtò craſſiorem reddunt.

Præterea peti ſolet cauſa, propter quam frigida aqua ſuper Serpentes aſperſa, eos illicò in fugam vertat. Reſponſio eſt, hæc animalia frigida temperie eſſe prædita, vt ſuperius, in examinanda eorum temperatura, enucleauimus. Quapropter frigidam vitant, hyeme latibulantur oriente Sole à cauis exeunt, & eodem occidente occultãtur.

Demùm quærunt Theologi, cur Diabolus Euam ad peccãdum incitans, potius Serpentis, quàm Columbæ formam induerit. Reſpondent, quia Spiritus Sanctus ſpecie columbæ appariturus erat: propterea Deus hanc formam homini ſuſpectam, & odioſam reddere noluit. Id optimè manifeſtat Magiſter Sententiarum, dum ait, *Venit ad hominem in Serpentis ſpecie, qui fortè ſi permitteretur, in columba ſpecie venire maluiſſet, ſed non erat dignum, vt ſpiritus malignus illam formam homini odioſam faceret, in qua Spiritus Sanctus appariturus erat.* *Lib. 2. Diſtinct. 21.*

ÆNIG-

E

ÆNIGMATA.

NON deſunt etiam huic hiſtoriæ obſcuræ quæſtiones, difficileſq; intellectu, niſi aperiantur, quas Græci ænigmata nuncupant. Primum griphum de Serpente, Italici Scriptores concinnant, dum aliquem interrogant: quodnam ſit illud animal, quod ſine pedibus gradiatur. Hoc autem ænigma ſaphico carmine ſic redditur.

Belluam vidi pedibus carentem,
Quæ ſuos greſſu celeri ad receſſus
Paſta ſe confert, modò qualis hæc ſit
Dic mihi quæſo?

Hanc poſtea belluam Serpentem eſſe exponunt, qui citra vllum pedum vſum, velociter quocumq; mouetur. Iterū interrogare ſolent, quodnam ſit illud animal, quod deglubitum non pereat, ſed potius diuturniorem vitam agat. Griphus autem verſibus ſaphicis ſic exponitur. F

Dic quibus terris animans alatur,
Cui aura vitalis faueat per annos,
Et nihil paſſus, iuueneſcat immò
Pelle leuata.

Hunc animantem anguem eſſe interpretantur, qui ſingulis annis, nimirum verno appropinquante tempore, pellem veterem deponens iuueneſcere videtur. Ideò ne longa verborum ambage lectores moremur, eos ad ſcriptores Italicos relegabimus, qui infinita huius generis ænigmata narrare ſolent.

PHRENOSCHEMATA.

G

ASSIDVI. litterarum cultores, ex nocumento, alijſq; anguium proprietatibus argumēta phrenoſchematum deſumpſerunt. Quidam igitur iuuenis acri ingenio præditus, cognomēto Lancea, figurauit Serpentem lancea transfixum, ſeq; circa eamdem voluentem, & illam mordentem cum hoc titulo. FRVSTRA. Forſitan vt omnibus manifeſtaret incaſsùm operari, qui aliquid aduerſus eius familiam machinabantur. Meminimus vidiſſe in prima facie nonnullorū librorum Serpentem pictum in medio flammarum, digito manus mordicus apprehenſo, cum inſcriptione italica. COSI A CIASCVN NOCENTE, SI COME QVI AL SERPENTE. Authores fortè alludebant ad Zoilos, qui aſsiduis calumnijs quemcumq; authorem mordere ſolent.

Panormitanorū Inſigne quale.

Panormitani, pro Inſigni gentilitio ciuitatis, aquilam expanſis alis effigiant: ſed ad denotandam vrbem, vel potius ad deſcribendam Vrbis proprietatem, tale concinnant phrenoſchema. Pingunt hominem amplexantem anguem, qui tandem dentibus eius pectus ſauciat, cum inſcriptione. SE IPSVM DEVORAT, ET ALIENOS NVTRIT. H
Sic enim exprimunt naturam populi Panormitani, qui indigenas odio habet, aduenas verò amore proſequitur.

In 2. par. Inſign.

Camillus de Camillis ſcriptor Italicus exhibet phrenoſchema cuiuſdam nobiliſſimi iuuenis, qui figurabat Serpentem inter herbas hoc titulo coronatum. LATET. quaſi vellet innuere inter herbas virides iuuentutis, proſperitatum, & diuitiarum, venenum latere; niſi quis cautus prædicta optimè regere norit. Alius ad imitationem prædicti authoris exhibuit iconem anguis in prato florulento iacentis cum hac italica inſcriptione. IL SERPENTE TRA FIORI E L'HERBA IACE. Quod Inſigne te vera caret illis conditionibus, quibus vera phrenoſchemata gaudere debent.

In lib. Inſign.

Ex altera parte ab exuuijs anguium alia dimanarunt phrenoſchemata: nam Bargalius delineat Serpentem inter ſaxorum anguſtias, vetus ſpolium exuentem, cum titulo italico. CANGIO LA VECCHIA, E NOVA SPOGLIA PRENDO. Hocq; phrenoſchema attribuit cuidam mulieri, quæ cognomento Cangenoua vocabatur. Alio-

quin

A quin hoc poſſet aſſignari mulieri annoſæ, quæ mangonijs ſimulatam iuuentutem ante oculos intuentium repræſentare nititur.

Ruſſellius eamdem pictutam exhibet cum tali inſcriptione. ALTERA MELIOR. Hoc phrenoſchema aſſignat cuidam viro nobili, qui, iuſtis de cauſis, à ſeruitute veteri cuiuſdam Principis recedens ad aulicam vitam alterius ſe contulit. Baptiſta Pittonus idem phrenoſchema cum prædicta inſcriptione in ſuo Inſignium volumine collocat, quo conatur ſignificare nouam virtutum tunicam vitiorum ſenecta meliorem eſſe.

Tandem quidam eruditus, vt oſtenderet ſe alacri animo inſortunia paſſum, & demum huiuſmodi animi curis liberatum eſſe. Delineauit Serpentem, qui iam iam ſenectam exuerat, cum inſcriptione. NITIDVS. Hoc phrenoſchema videtur à Virgilio deſumptum, qui de Pirrho verba faciens hanc promit comparationem.

Qualis vbi in lucem Coluber mala gramina paſtus,
Frigida ſub terra tumidum quem bruma tegebat,
Nunc poſitis nouus exuuijs, nitiduſq; iuuenta
B *Lubrica conuoluit.*

A reliquis anguiũ proprietatibus decerpta phrenoſchemata non deſunt. Etenim angues, ſole ſupra orizontem emergente, à cauis exeuntes ad radios ſolares ſe conferunt: propterea in volumine Inſignium nobiliũ pingitur Serpens radios ſolares intuens cum inſcriptione. HIS DELECTOR. Hoc phrenoſchema Comiti Odorico Biſſiano attributum fuit, qui alludens ad familiæ cognomentum, & fortè ad rem amatam, prædictum Inſigne concinnauit. Pariter Bargalius ſcriptor Italicus tres Serpentes eleuatis capitibus in radios ſolares figurauit, cum titulo. QVOS BRVMA TEGEBAT. Author refert hoc fuiſſe phrenoſchema nonnullorum Academicorum, qui Romæ RENOVATI nuncupabantur: quare phrenoſchema eleganter reſpicit Academicorum cognomen: cum Serpentes, ineunte Vere, à latibulis ad radios ſolis egredientes, & vetus ſpolium deponentes ſe renouent. *In lib. Inſign.*

Item vir quidam latinis litteris apprimè excultus calliditatem Serpentis meditans pro phrenoſchemate, duas columbas à duobus anguibus circumdatas, abſque inſcri-
C ptione, depinxit: quoniam demõſtrare conabatur ſcientiam, & prudentiam nullo modo à fraudulenta aſtutia ſeduci poſſe.

Alibi delineatur Serpens circa Marathrũ verſans, cum titulo. SOLO MARATHRO VTOR. Volebat fortè author inſinuare, quòd ſicuti Serpens non rectè cernit, niſi oculis ad fœniculum affricatis, ita homo quidquam, abſq; diuina ope, moliri non poteſt. *In lib. Inſign. nobil.*

Baptiſta Pittonus, vt omnibus patefaceret, non cuicũq; ſermoni, & præcipuè ſceleſtorum hominum verbis aures ſemper non eſſe præbendas; depinxit Serpentem cauda alteram aurium obturantem, alteram verò humi apponentem, cum inſcriptione. VT PRVDENTER AGAM. Siquidem anguis, ad cantiones venantium euitandas, id præſtare perhibetur.

Si contemplemur figuram Serpentis tempus denotantis, in alia incidemus Inſignia. Nam Iouius delineauit Sphingem cum Serpente, cauda mordicus apprehenſa, circulum formante, cum titulo. INCERTA ANIMI DECRETA REVOLVET. Hoc phrenoſchema cuidam Iuris conſulto aſſignauit, qui, in ferenda quadam ſententia, valdè
D anceps fuit: etenim ſphinx apud Ægyptios pro expoſitione ænigmatum pingebatur, & Serpens in modum circuli reuolutus tempus deſignabat. Similiter Bargalius proponit iconem Serpentis in modum circuli, cum inſcriptione. AD ME REDEO. Hoc attribuit viro, qui iniuriarum citò non obliuiſcitur. Alius eamdem Serpentis circularem figuram exhibuit, cum inſcriptione. PRÆTERQVAM MEOS. IGNES.! Serpens enim hoc modo pictus tempus indicat, quapropter hoc phrenoſchemate ſignificabat æternitatem illius incendij, quo aſſiduè affictabatur. *In lib. Inſign. milit.* *Loco cit.*

Quidam contemplans Herculem in cunabulis cum anguibus, pinxit hunc infantem duos angues prementem, cum inſcriptione. FORTES CREANTVR FORTIBVS. Deniq; Lucas Contilis effigiauit caduceum Mercurij hoc titulo inſcriptum. CVPIDITATVM QVIES. Hoc autem phrenoſchema Academico TRANQVILLO nuncupato aſſignauit: quandoquidem ſicuti caduceus Mercurij nil aliud eſt niſi virga Lauri duobus circũdata Serpentibus, ob virtutẽ virgæ, amicè ſe intuentibus: ita hic academicus animi ſui tranquillitatem monſtrat, dũ prædictum cognomen ſibi comparauit. *In lib. Inſign.*

INSI-

E

INSIGNIA GENTILITIA, ET MILITARIA.

Inſigne gẽtilitiũ Græcia.

PRISCORVM Græcorũ olim Inſigne fuiſſe Serpentis effigiem, quæ propriũ dominium demonſtraret: quemadmodum apud Romanos aquila denotabat, multi authores confirmant. Quapropter aliqui figurantes Serpentem à duobus Coruis vexatum indicabant Græciam, quam exteræ nationes, poſt Leonem Philoſophum Imperatorem Conſtantinopolitanum, exercuerunt. Angues quoq; Inſigne Triptolemei exornaſſe multi atteſtantur: Quandoquidem Hiſtoriographi memorãt picturam anguium in longa naui fuiſſe, qua Triptolemeus Orbem luſtrauit. Vnde Claudianus huius nauis mentionem faciens dixit. *Anguesq; Triptolemei ſtrident.* F

Lib. 1. de Rapt. Proſerp.

Mantheon Aegyptius author tradit (referente Pierio) Oſcum, qui Tyrrhenis imperauit, Inſigne Serpentis habuiſſe: nam vocabulum (Oſcus) Etruſca lingua Serpentem denotaſſe perhibetur. Alioquin Seruius ſcribit Oſcos nuncupari populos copia Serpentum redundantes. Spinula in ſuo opere poetico meminit Inſignis Caroli Vicecomitis, in quo Serpens pingebatur: ideòq; poeta alludens ad hoc Inſigne gentilitium, & ad proprium cognomen, ſic cecinit.

Li. 1. Epig.

Quod tibi nonnulli de me dixere, caueto
Anguiger imprudens, Spinula te feriet.

Inſigne gẽtilitiũ Mediolani.

Cæterùm inter alia emicat Inſigne gentilitium Mediolani, nimirum Serpens cæruleus in campo aureo infantem rubore tinctum euomens. in quod Alciatus ad Ducem Mediolani ſcribens hæc carmina concinnauit.

Exiliens infans ſinuoſi è faucibus anguis,
Eſt gentilitijs nobile ſtemma tuis.
Talia Pellæum geſſiſſe numiſmata Regem G
Vidimus, hisq; ſuum concelebraſſe genus:
Dùm ſe Ammone ſatum, matrem anguis imagine luſam,
Diuini & ſobolem ſeminis eſſe docet:
Ore exit: tradunt ſic quoſdam eniti angues;
An quia ſic Pallas de capite orta Iouis?

Lib. 4.

Cur Serpẽs in Inſigni gentilitio Mediolani figuretur.

Cur autem Serpens prædicto figuratus modo Inſigne hoc gentilitium exornet; Authores inter ſe ſententijs variant. Franciſcus Petrarcha prodit, quòd Azo Vicecomes, qui deinde Mediolani Principatũ obtinuit, Patris iuſſu, cum copijs venit Apenninum, & in ea expeditione, cum fortè equo deſcendens requieſceret, Serpens, vel (vt alij volunt) vipera, nemine comitum aduertente, in galeam Principis irrepſit, quam cum capiti reponeret, beſtia decidens per iuuenis faciem, nihil læſit. Ille animoſus hoc ad omen victoriæ traxit. Ideòq; hinc factum eſt, vt pro militari ſymbolo deinceps Serpente vteretur. Alterius opinionis fuit Paulus Iouius hiſtoriarum ſcriptor, qui retulit Othonem in ſacro, & ab omnibus commendato bello contra Turcas, & Sarracenos, Buliono Godofredo duce, inſigni pietate, & animi magnitudine virum nihil territum Volucis Sarraceni ferocitate, qui ad ſingulare certamen fortiſſimum quemq; ex acie chriſtiana prouocabat, eum eo fuiſſe congreſſum, & tandem non minori fortitudine, quàm fælicitate ſuperaſſe, & de galea interrempti hoſtis opimum ſpolium retuliſſe, nempè Serpentem, vel viperam inexplicatis ſpiris à cono caſſidis erectam, & puerum paſſis manibus deuorantem. Hoc poſtmodum ad Inſigne gentilitium Mediolani tractum fuit. Etenim priſca conſuetudine receptum fuit, in galea, vel in parma Inſigne gentilitium, vel militare geſtare. H

Hinc Sagunenſes, qui erant ſub magiſtro peditum, pro Inſigni duos angues in modum decuſſis pictos gerebant. Militum Brannenſium Inſigne, Serpentis icon humano capite exornabat. Curatij ſeniores ſub magiſtro equitum militantes in parma nigra luteos angues ferebant. Menapij ſeniores nuncupati geſtabant parmam, in qua Serpens flauus in campo viridi refulgebat, cuius marginem limbus ruber coronabat.

Inter

A Inter geſtamina Præfectorum fabricæ, quæ ſex erant, horum vnum erat dimidiatus Serpẽs in parma coloris cærulei, quam aureus vmbilicus, & margo rubicundus exornabat. At Honoriani iuniores ſub illuſtri viro magiſtro equitũ militantes, in parma, duorum Serpentũ mutilatorum effigiem habebant, cum vmbilico argenteo in area rubra. Maurialites duorũ Serpẽtum mutilatorũ figuram albi coloris gerebant in parma viridi. Marcomani iuniores caducei formam nummũ albos angues in clypeo rubro præferebant. Marcomani verò ſeniores eumdem præfectum ſectantes, praſinos habebant caducei Serpentes, in alba parma, quam luteus circulus ambibat.

Horum comilitones erant Batavi, qui angues in morem caducei flexos in campo parmæ rubro geſtabant. Vindices nuncupari ferebant angues in modum caducei flexos cærulei coloris in parma tota lutea. Atecotti iuniores habebãt angues ex caduceo rubros in cærulea parma dilutiore, quam margo ruber ambibat, & intra Serpentum ambitum figura cordis conſpiciebatur. Illa legio, quæ ſexta Parthica vocabatur integrum caduceum, nempè totos angues expreſſos vnà cum baculo luteos ferebat in par-
B ma cærulea, cuius marginem circulus purpureus decorabat. Angleuarij erant, quorum Inſigne fuit ruber caduceus, in cuius virgæ ſummitate erat pila, ex qua Serpentes ad oſculum erumpentes, iuxta medium parmæ, flectebantur. Cornuti ſub magiſtro militum ſolebant in parma tota lutea ſub nigro circulo exornata duos Serpentes rubeos non è virga, ſed veluti è cippo quodam emiſſos ad oſculum incuruatos deferre. Falconarij milites, in parma tota purpurea, geſtabant duos cæruleos angues, qui à quadam veluti columella ſuſtentabantur, & mox in ſuperiorem caducei partem curuabantur. Tandem Brachiani ſub magiſtro equitum caducei geſtamen vſurpabant: albos enim præferebant Serpentes cum pedamento identidem albo in parma praſſina. Reliqua Inſigna, quæ ferè ſunt innumera, per hiſtorias aliorum animalium legere licet, vt ſuo loco fuit expoſitum, & deinceps exponetur.

HISTORICA.

C

QVAMVIS ex ſuperius enarratis, angues humano generi ſe pertinaces exhibeant inimicos: attamen ex nonnullis hiſtorijs collegimus repertos eſſe quandoq; Serpentes, qui ſingulari fauore homines complexi ſunt. Primùm legimus apud Plutarchum, quòd Serpentes puellas immoderatis affectibus interdum proſecuti ſunt. Nam Ætoliæ, anguis cuiuſdam puellæ amore captus, noctu eam adire ſuetus, corporiq; puellæ circumfuſus, hac atq; illac illabens, eam nunquam lædebat, & opportunè ſub diluculum recedebat. Cuſtodes mulieris id animaduertentes, vt puella aliò migraret, iuſſerunt. At Serpens eam ſedulò quæritans, tandem fortuito illam inuenit, ſed non vt ſolitus erat gratus, & benignus, immò aſper, & horridus in eam inſiliens, ſpira manibus ad corpus conſtrictis, caudæ reſiduo fæmora flagellabat.

Pariter Egemon (referente Æliano) verſibus dardanieis, magnum expreſſit Ser- *Lib.9.c.5.*
pentis amorem erga Aleuam paſtorem Theſſalum, qui iuxta fontem Theſſalicum no-
D mine Hamonium, boues paſcebat, quò anguis accedens, repenſq; comam paſtoris auream, & faciem grato affectu lingebat. Hoc autem nobis mirum non debet videri: quandoquidem, ex Plutarcho habemus, Serpentem fæminã ab Ægyptiaco quodam viro tam familiariter altam fuiſſe, vt ad menſam quotidie veniret; quæ, cum catulos enixa eſſet, quorum vnus hoſpitis filium ictu peremit, hoc facinore cognito, egreſſa & ipſa filium ſuum morte puniuit, deinde voluntarium exilium ſibi impoſterum delegit.

Ad rem narrat Cæſarius Heiſterbacenſis, quòd quidam homo, accepto in latere *L.10. hiſt.*
ſiniſtro vulnere, quòd iam in vlcus putridum, & inſanabile degenerauerat, quadam *memor.ca.*
die, nudato latere, ſuper truncũ ſucciſæ arboris ſe inclinauit, vt irrumpenti ſaniei com- *70.*
modiorem locum præſtaret: ibi interim ſoporatus eſt; ſed ab angue adueniente, & vl- *Serpens vl-*
cus ſugente expergefactus, veneni metu, eum excuſſit: interea tantum leuamen per- *ceri medetur.*
cepit, vt ſequenti die, in prædicto loco, ſugendi vlceris facultatem Serpenti dederit, indeq; perfectam valetudinem recuperauit. Exin à Serpente adeo cæpit diligi, vt aliquo in loco cubare non poſſet, quin ad eum Serpens accederet: vnde homo ab huiuſmodi

con-

conſortio abhorrens regionem mutauit. Itaq; per anni dimidij ſpatium anguem non vidit. Dennò reuerſum in patriam Serpens ita ſectabatur, vt, cum non poſſet ad cubiculum ingredi, iuxta ianuam moraretur: multi ei perſuaſerunt, vt Serpentem occideret. Homo autem ſolebat dicere, nunquam medicum meum interficere auderem. E

Lcit.c.71. *Serpens à muliere deglutitus.* Ex eodem authore habemus, quòd in villa *Dulre* nuncupata Diœceſis Tralacenſis, os apertum mulieris prægnantis iuxta alueola apum, ſomno correptæ, Serpens intrauit: at perueniens maritus ad excitandam dormientem, caudam ſolùm Serpentis iuxta palatum vxoris vidit. Nihilominus expergefactæ, & partui proximæ quidquàm indicare noluit, ne timore ducta vna cum fœtu periret. Adueniente autem hora partus, mulier ſimul cum infante anguem abſq; nocumento enixa eſt, quorum in vtero aliquandiù amicè vixit.

Lib. 21. c. 30. Recitat etiam Olaus Magnus, quòd in extrema Aquilonis plaga Serpentes verſantur, qui ſub tectis non ſolum colludunt, ſed etiam plerumq; in cunabulis infantium tanquam fidi cuſtodes dormiunt, quos offendere, magnum eſſe crimen incolæ arbitrantur. Verùm ſi, vel fortuito incendio, vel peſtilentia craſſante, habitatores domus deleantur, in antris prædictæ habitationis remanent, & tanto agmine creſcunt, vt nouis habitantibus difficultatem pariant: quò minus tutò cum ipſis cohabitare poſſint. F

Magnus etiam Serpens ſecus Olympiadem matrem Alexandri Magni dormientem viſus eſt, vt promulgauit Plutarchus. Ideò Alexander à Ioue in Serpentem conuerſo genitus fuiſſe dicebatur. Quod de Olympiade Philippi Regis vxore, & Matre Alexandri Magni Hiſtoriographi retulerunt; de Matre etiam Pub. Scipionis, qui prior Africanus nuncupatus eſt monimentis mandarunt. Nam Higinus, & alij de vita, & moribus Africani, verba facientes, ſcriptum reliquerunt in lecto eius matris ſterilis vulgò creditæ anguem ingentem viſum fuiſſe cubantem: vnde vociferantibus, qui viderunt, inde elapſum coerceri non potuiſſe. Itaq; hoc ab Ariolis intellecto, ipſi, celebratis de more ſacrificijs, reſponderunt fore, vt Liberi ex ipſa prodirent.

In Eliacis. Aliud admirandum de Serpente pronunciat Pauſanias. Etenim, cum inter Arcadas, & Eleos magnum exerceretur bellum, & Eleos Arcades valdè vrgerent; accidit fortè, vt ingruentibus Arcadibus, mulier infantem ſinu geſtans Eleis ſe ſe obtulerit, à qua, graui impendente periculo, opem implorarũt: interim illa infantem in prima agri parte collocauit. Irruentibus autem Arcadibus infans ille, Serpens immanis viſus eſt, quo perterrefacti regreſſi ſunt. Elei verò, hoc omine hilares, hoſtes inſecuti Arcadas ſuderunt, & victoriam reportarunt. Poſtmodum ab Eleis templum erectum fuit, vbi Serpens inimicos in fugam vertit, in quo Genius, ſeu Dæmon nomine, σωσίπολις, ab euentu liberatæ vrbis nuncupatus eſt. G

Soſipolis Genius qualis.

Demùm Hiſtoriographi publicãt, quòd Protho Danicus pugil, & Rex Herculem pu- ſionem imitatus, vix ſex pubertatis annos menſus, Serpentem miræ magnitudinis, & ferocitate inſignem aggreſſus eſt, ſed ſpiculis, ob pellis aſperitatem, nihil ferientibus, immiſſo in ventrem ferro, extinxit. Non minoris fortitudinis iudicandum eſſe Fridleuum multi exiſtimant, qui non ſolum fortitudinis probandæ gratia, ſed voluntate quoq; acquirendi theſauri ductus, Serpentem corporis robore, & venenatis morſibus admodum formidabilem adortus eſt, & telis non conferentibus ob cutis duritiem, tandem perfoſſa alui molliori parte, eum exanimauit: cum tamen prædictus Serpens ſpiris caudæ arbores complectens euelleret. H

In hiſt. Peru cap. 10. Prædictis tanquam coronidem addemus aſſertum Auguſtini Zaratæ, qui agens de varijs Indorum opinionibus, tradebat ipſos fateri diluuium vniuerſale, ex quo ob immodicam humiditatem innumeri Serpentes procreati fuerunt, qui grauibus moleſtijs humanum genus vexantes, tandem ab hominibus omnes interfecti fuerunt. Ad finem legitur in hiſtoria Indiæ Luſitanicæ, quòd, quando Sol, ob interpoſitionem terræ, ita opponitur Lunæ, vt illam illuminare non poſſit, Incolæ deficientem Lunam à Serpente deuorari arbitrantur: quocirca multas bombardas aduerſus Cælum diſplodunt, magniſq; clamoribus totum aerem replent, vt Serpens Lunam demittat. Tranſacta autem eclipſi, ipſi Lunam priſtinum acquirentem lumen à Serpente euomi fatentur.

A

SOMNIA, EORVMQVE PRÆSAGIA.

QVAMVIS ſuperius relatum fuerit ſecus Olympiadem Alexandri Magni Matrem in lecto iacentem ab ancillis Serpentem immenſum cubantem conſpectum fuiſſe: attamen Iuſtinus tradit, qua nocte Olympias Magnum Alexandrum concepit, ſibi per quietem viſam fuiſſe cum ingenti Serpente volutari. *Lib. 12.* Nec ſomnio decepta eſt, namq; maius opus humana mortalitate vtero geſſit; dum Alexandrum virum ſupra humanam potentiam, magnitudine animi inſignitum peperit

Pariter Fauſtina ſibi viſa eſt in ſomnis duos Serpentes, ſed ex his vnum ferociorem B eniti: dum Antonium, & Commodũ vtero ferret: id autem vita Commodi voluptuoſa, *Fauſtina* & pernicioſa comprobauit: non enim homo fuit, ſed immanis Serpens, ad humani ge- *ſomnium.* neris internecionem immiſſus.

Item in hiſtoria Indica legitur, quòd in quadam Regione ſupra Cinam, Occidentem *Par. 3.* verſus *Cegnico* nuncupata Rex olim ſedebat, qui per quietem ter vidit infantem ipſum monentem, ſe velle in vterum eius vxoris ingredi: Rex, ſomnio vxori narrato, deinceps cum ea cubare noluit. Ideòq; Regina, præter omnium opinionem, grauida, tranſacto nouem menſium ſpatio, filium peperit. At mater in lucem effundens huic filium ab Indis XAQVA appellatum interijt. Referuntq; Indi in ipſo Infantis ortu, duos Serpentes alatos ſupra vim naturæ in aere ſtantes, aquam ſupra infantem proieciſſe.

De vano autem ſomniorũ præſagio, Oneirocritici ſcribunt, ab anguibus per quietem ab aliquo interremptis, victoriã ſignificari: quapropter legitur apud Suidam *ὄφεις πατεῖν, τὰ κέντρα τῶν ἐχθρῶν λύει*. Nimirũ, Serpentes calcare, ſtimulos hoſtium ſoluit. Verùm Artemidorus ſcriptum reliquit aliud nugamentũ, nempè, per Serpentem erectum, C quoddam bonum præſagium denotari, qui, ſi moueatur, & accedat, morbũ, & peſtem portendit, ægrotantibus verò ſalutem prænunciat. Cardanus autem, qui in huiuſmo- *Li. 1. de In-* di materia aſſiduum congerronem agit, viſum in ſomnis Serpentem malum eſſe prædi- *ſom. c. 35.* cat: quandoquidem à Serpentibus occulti, & inſidioſi inimici denotantur. Alibi quoq; promulgauit, quòd Serpens in quiete conſpectus, propter linguæ volubilitatem, Rhetorem deſignat; deinde Sacerdotem, quia ſacer Æſculapio perhibeatur; immò vatem, quia ſacer ſit Apollini. Amplius ex eodem authore, anguis in ſomnio viſus capite puniendũ ſignificat: cum Serpens ad internicionem in capite cædi ſoleat, item fugitiuum, quoniam latebras ſemper quæritet, & denique hominem reſolutum: cum pedibus ingreſſu non vtatur; & qui reſoluti ſunt, proficiſci non poſſunt. Hæc, & alias huius generis fabulas exarat Cardanus de anguibus in ſomnio viſis, quas, nec non alias ſimiles vnuſquiſq; pertractans anguium proprietates, imaginari, & componere poteſt.

D

SIMVLACRA, ET STATVÆ.

OMISSO Serpentis ænei ſimulacro, quod iuſſu Moyſis olim in Deſerto erectum fuit indicans Conſtantiam, & Continentiam, quod aſpicientes Hebrei à morſibus anguium ſanabantur: cum tamen in eo nulla vis ſanandi eſſet, ſed ſolus Deus ſub conditione inſpecti Serpentis ægros curaret. Attamen Populus hæbraicus exiſtimans ſe à Serpente ſanari, ratuſq; aliquid in eo latere diuinitatis, illud ſimulacrum venerabatur: quapropter ſacra pagina in hiſtoria Regum hæc habet. *Ipſe diſſipauit excelſa, contriuit* *Lib. 4. Reg.* *ſtatuas, confregitq; Serpentem æneum, quem fecerat Moyſes: ſiquidem vſq; ad illud tempus* *cap. 48.* *filij Iſrael adolebant ei incenſum*. Hic ſacra pagina meminit Ezechiæ Regis: nam huiuſmodi tempus ab anno quadrageſimo exitus de Ægypto fuit annorum ſeptingentorum viginti ſeptem: neq; tamen exiſtimandum eſt eo tempore ſimulacrum Serpentis ænei pro Idolo ſemper fuiſſe cultum, ſed ætate tantũmodo impiorum Regum; nam

pij Reges, illud, Moyſis reuerentia, tanquam nobile antiquitatis, & munificentiæ diuinæ monumentum, iuſſuq; Dei conflatum, prodigioq; nobilitatum intactum reliquerunt: donec Ezechias Rex Sanctiſſimus, & æquiſſimus in Hieruſalem regnans hunc ſcandali lapidem ſuſtulit. Nam poſtmodum Ethnici non ſolùm ob rationes allatas, ſed quia hoc animal longæuæ ſit vitæ, ſine pedibus gradiatur, & deponens ſenectam iuueneſcat, eum fœlicem Dæmonem appellarunt, eiq; Ophioni cognominato, veluti cæteris Dijs immolarunt, Vnde Doctor Eccleſiæ Ambroſius (atteſtante Blondo Flauio) vt rectam in Deum fidem chriſticolis redderet gratiorem, huius Ophionis ſimulacrum ab Ethnicis cultum in Mediolanenſi Eccleſia conſeruari voluit. Quamobrem non iniuria ſcribebat Bugatus, quòd in templo D. Ambroſij ſupra columnam marmoream iuxta aram Chriſti crucifixi locatum fuit ſimulacrum illius Serpentis ænei à filijs Iſrael olim in Deſerto cultum; additq; meritò iuxta prædictum altare fuiſſe poſitum; cum altiſſimi crucis myſterij ſymbolum fuerit. E

L. 1. Romæ triumph.

Lib. 3. hiſt. Mediol.

Nonnulli volunt, Alciatum ad hoc ſimulacrum alluſiſſe emblemate quadrageſimo nono ſupra centeſimum, vbi magnum anguem iuxta aram depingit, cum inſcriptione. F
SALVS PVBLICA. Hinc cultus Serpentum in omnes ferè Ethnicos deſſeminatus eſt. Clearchus quidem, referente Æliano, ſcripſit ſolos Argiuos Serpentem non perimere, quoniam eum venerarentur. Nihilominus, ex Herodoto, Athenienſes aiebant ingentem anguem arcis cuſtodem in templo fuiſſe obſeruatum. Amplius Iuppiter in multis Græciæ locis ſub anguis ſimulacro colebatur. Olim quoq; Lituani Serpentes, & eorum ſimulacra venerabantur: propterea Æneas Syluius agens de Europa hæc habet: *Primi, quos adij ex Lituanis, Serpentes colebant. Pater familias ſuum quiſq; in angulo domus Serpentem habuit, cui cibum dedit, ac ſacrificium fecit. Hos Hieronymus iuſſit omnes interfici, & in foro adductos publicè concremari.*

Serpentes vbi culti.

Alij demùm ex Antiquis humana cum brutis copulantes, quaſdam icones figurabant, & pro Dijs colebant: vnde D. Athanaſius rectè pronunciabat ſimulacra pro Dijs conſtituta fuiſſe, quæ in natura diſſimilia erãt: nimirùm ophiocephalos, cynopephalos, & onocephalos ſcilicet picturas habentes caput Serpentis, canis, & aſini exhibebant adorandas. Quid plura? non ſolum Serpentes paſſim ab Ethnicis erant culti, ſed etiam G
pro Genijs locorum habiti, quia omnibus myſterijs ipſos intereſſe opinabantur. Immò ad conciliandam alicui loco reuerentiam, ſimulacra anguium pingebant: quemadmodum hodie crucis ſimulacro Chriſticolæ vtuntur. Itaq; huc proculdubiò reſpexit Poeta ſatyricus, quando ſic cecinit.

Angues picti ad conciliandam loco reuerentiam.

—— hic veto quiſquam faxit oletum,
Pinge duos angues, pueri, ſacer eſt locus, extra
Meite.

Præterea iconibus etiam aliorum Deorum, ſimulacra anguiũ addere ſolebant: quepropter Rauiſius Textor Saturni currum ab anguibus tractum pingebat: Deæ Opis imagini non modo Leonum, ſed Serpentum quoq; ſimulacra adiungebant. In Iunonis dextra caput Serpentis pingebant, vt ſuperius etiam innuimus. Pauſanias in Regione Attica deſcribebat Mineruam in curru à noctuis tracto armatam, cum icone capitis Meduſæ in pectore, galea cum ſphinge tectam, haſtam manu ſtringentem, cuius pars poſtrema ab angue circumdabatur; fortè ad ſignificandam vigilantiam; quam Diſciplinæ expoſtulare ſolent. H

Tom. 1. Offic.

Simulacra anguiũ addita Deorũ ſimulacris.

Item Iulius Camillus in Idæa theatri ad deſignandam Diſcordiam, & rerũ viciſſitudines, duos Serpẽtes inter ſe dimicantes in porta Martis effigiatos fuiſſe fatetur. Pariter Plutarchus obſeruauit apud Oraculum Delphicum Serpentis ſimulacrum ſolere cõſpici, qui ad ſingulare certamen Apollinem prouocare videbatur. Alij pedibus ſimulacri Apollinis tricipitem magnitudinis immenſæ Serpentem ſubijciebant, alludentes ad prudentiam Serpenti attributam, quæ non ſolum præſentia examinat, ſed etiam futura meditatur. Iuxta illud.

Serpẽs triceps penès ſimulacrũ Apollinis.

Quæ ſunt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahuntur.

Circa Mercurij virgam, quam caduceum appellant, duorum anguium inuolutorum ſimulacrum pingebant, quorum primę partes, preſſis oſculis, ambitum circuli iungebant; multiq; affirmant ſimulacrum hoc minas, & pacem oſtentaſſe: cum pleriſq; in locis Serpentis effigies pro bello, & funeſta clade vſurpetur; deinde oſculum pacis, &

con-

A concordiæ indicium eſſe videtur. Hanc autem Mercurij virgam anguium ſimulacro exornarunt, vel quia Mercurius obiter inuentos duos angues inter ſe pugnantes, virga appoſita, conciliauerit, vt etiam ſuperius fuit exaratum, aut quia, referente Plinio, multi angues, aliquando in globum amicè adſtricti, & complicati de iugorum verticibus ad ima peruoluantur: quemadmodum contingit in Æthiopia, vbi tanta anguium vis, conuenit, & conuoluitur in girum, vt intuentibus montis ſpeciem reddat. Hinc gentes caduceum anguium circumdata effigie in pacis argumentum fabricarunt. *Virga Mercurij cur Serpētibus ornata.*

Amplius ſalubritatis Deum Æſculapium Veteres omnes tàm græci, quàm latini pingebant, vel ſculpebant cū ſimulacro Serpentis crura Æſculapij cauda implicantis; præterquam in templo Epidauri, vbi ſolum anguis ſimulacrum ſub nomine Æſculapij colebatur. Etenim Æſculapius olim egregius medicus Dianę precibus Hyppolitum ab equis diſcerptum varijs præſidijs in vitam reuocans, bilem in Iouis pectore concitauit, à quo poſtea fulmine percuſſus, poſt obitum, Deus ſub effigie Serpentis habitus, & diuinis honoribus cumulatus eſt. Immò ſub eadem Serpentis ſpecie, Conſulibus Quinto Fa-
B bio, & Iunio Bruto, Romam fuit aduectus, vt, peſtilentia craſſante, Romani liberarentur. De quo loquitur Ouidius hunc in modum.

Cum Deus in ſomnis opifer conſiſtere viſus *Li.15.Metamor.*
Ante tuum Romane torum, ſed qualis in æde
Eſſe ſolet, baculumq; tenens agreſte ſiniſtra,
Cæſariem longa dextra deducere barba:
Et placido tales emittere pectore voces.
Pone metus, veniam, ſimulacraq; noſtra relinquam,
Hunc modo Serpentem, baculum qui nexibus ambit,
Perſpice, & vſq; nota, viſum vt cognoſcere poſſis:
Vertar in hunc, ſed maior ero, tantuſq; videbor,
In quantum verti cæleſtia corpora poſſunt.
Extemplo cum voce Deus, cum voce Deoq;
Somnus abit, ſomniq; fugam lux alma ſecuta eſt.
C *Poſtera ſydereos aurora fugauerat ignes,*
Incerti quid agant proceres, ad templa petiti
Conueniunt operoſa Dei, quaq; ipſe morari
Sede velit, ſignis cæleſtibus indicet, orant.
Vix benè deſierant cum inſtis aureus altis
In Serpente Deus prænuncia ſibila mouit,
Aduentuq; ſuo, ſignumq;, araſq;, foreſq;
Marmoreumq; ſolum, faſtigiaq; aurea mouit,
Pectoribuſq; tenus media ſublimis in æde
Conſtitit, atq; oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba panet, cognouit numina caſtus
Euinctus vitta crines albente Sacerdos
En Deus eſt, Deus eſt, animis linguiſq; fauete,
Quiſquis adeſt, dixit.

D Idcircò Romani, recuperata ſanitate, hunc Serpentem iudicarunt dignum, cui æterni decernerentur honores; & propterea in Inſula Tiberis ampliſſimum, & ſumptuoſum illi erexerunt templū; quam hiſtoriam elegantiſſimè proſequitur Ouidius, dum canit.

Iamq; caput rerum, Romanam intrauerat orbem,
Erigitur Serpens ſummoq; acclinia malo
Colla mouet ſedeſq; ſibi circumſpicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis,
Inſula nomen habet, laterumq; à parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos.
Huc ſe de Latia pinu Phœbeius anguis
Contulit, & finem, ſpecie cæleſte reſumpta,
Luctibus impoſuit, venitq; ſalutifer vrbi.

Hunc Serpentem poſtmodum nonnulli à D. Syluestro extinctum, & diſſipatum fuiſſe arbitrantur. Verùm Romani tali numine carere nolentes, ſimulacrum Serpentis aſpe-

E ctu terribile ex ligno, aliauè materia fabrefactum in remoto ſpecu colendum poſuerunt; vbi ad tempora vſq; Honorij Imperatoris manſit. Tunc enim rurſus per ſanctum Monachum impoſtura detecta, & deſtructa Romani auito Deo prorſus caruerunt.

In lib. illuſtrat. antiq. epitaph.

Gabriel etiam Simeon meminit cuiuſdam marmoris, quod Lugduni conſpicatus eſt, in cuius ſuperiori parte humani capitis erat effigies in reliquo marmore ſimulacrum Serpentis, cum litteris inſculptis. DEO INVICTO MITHIR SECVNDINVS DAT. Ideòq; ex ſimulacro anguis, colligit hoc marmor in monumentum Æſculapij cælatum fuiſſe. In quorum confirmationem ſcribit Pauſanias penès Corinthum fuiſſe ciuitatem, in qua celeberrimũ Æſculapij templum viſebatur, varijs, & pulcherrimis ſtatuis ornatum: inter quas vna ſupra Serpentem ſedebat, quam eſſe matrem Arati Æſculapij filij putabant. Rurſus in quadam Bæotiæ ſpelunca, ex qua fluuius Ericinus originem ducit, eodem Pauſania teſte, conſpiciebantur quædam ſimulacra manibus tenentia virgas Serpentibus implicatas. Hæc autem ſimulacra Æſculapium, & Higeiam eius filiam repræſentare multi arbitrabantur.

Serpentes ab Indis coluntur.

F Hic autem ritus adorandi angues, eorumq; ſimulacra, ad Indicas vſq; Regiones penetrauit. Etenim, ex hiſtoria Indiæ Luſitanicæ, Incolæ Ormuz Serpentes, & vaccas magna veneratione proſequuntur, eorumq; ſimulacra magnifaciunt. Item Rex Calechuti tanti Serpentes facit, vt non minus acerba morte homicidam, quam anguis percuſſorem afficiat: immò pro his animalibus mapalia fabricari curat, ne ab iniurijs aeris lædantur. ſiquidem, ex Æliano, gentes Indicæ diuina numina à Cælo delapſa Serpentes eſſe arbitrantur, cùm leui ictu demorſis celerem necem afferant. Similiter Auguſtinus Zarate meminit habitantium ſub linea æquinoctiali, qui in templis multa Serpentum ſimulacra adorant. Item Balbus in Itinerario in Indiam orientalem memorat nonnullas nationes, quæ ſimulacrum Serpentis venerantur. Demùm Idolum Mexicanorum in ligno cælatum forma humana in ſella, habet vtrimq; baculum capite Serpentino præminentem, & ad dextram ſulcrum quoddam anguiforme conſpicitur.

Li. 9. c. 10.
Lib. 1. hiſt. Peru c. 4.
Lib. 4. hiſt. Ind. occid. cap. 9.

Præter ſimulacra ab Antiquis diuina habita; in alijs etiam Serpentes conſpici ſolebant: propterea quod, ex Pauſania, in arce Athenarum imago Herculis Serpentes ſuffocantis viſebatur. In ſcuto eiuſdem Herois centum angues picti eſſe ferebantur: vnde G Virgilius verba faciens de Auentino ſic canebat.

L. 7. Æneid.

——— *clypeoq; Inſigne pater num*
Centum angues, cinctamq; gerit Serpentibus hydram.

Par. 1. Icõ.

Ripa etiam ad indicandum Solem, pinxit iuuenem aureis capillis comatum, pedibus calcantem confoſſum telis anguem, alludens ad fabulam Pythonis, de qua ſupra egimus, Plutarchus in libro de Iſide, & Oſyride ſcriptum reliquit, Hermopoli ſimulacrum Typhonis videri nimirum equum fluuiatilem, cui inſiſtit accipiter Serpentem impugnans: nam per equum demonſtrabant Typhonem, per accipitrem vim, & principatum, quem violenter ſibi comparauit.

Lib. 4. Hierogl.
Serpens in ſimulacro Harpocratis.

Goropius, & ipſe pingit ſimulacrum Harpocratis, quale apud Botios; & cæteros Ægyptios videbatur, nempè puſionem, indice ori appoſito, ſilentium indicantem, cum lunula in fronte, aure in ſincipite, & Serpente in occipite. Serpens igitur in hoc ſimulacro pingebatur, quia quotannis, depoſito veteri ſpolio, recens natus videatur: vt tacitè denotetur humanæ contemplationi tales ineſſe vires, vt quicquid in nobis H veteris eſt, excuti poſſit, vt noua rurſus vita ſuccedat. Neque enim Harpocrates tantummodo puer eſt, ſed etiam monitis ſuis obtemperantes è ſenibus pueros reddit, & priſtino reſtituit vigori: idq; maximè quando terrenis, & mortalibus neglectis rebus, homines æternis, & nunquam ſenio interituris toti adhærent.

Tandem in Septentrionali tabula Olai magni pinguntur paſtores cum Serpentibus depugnantes, vt gregem ab illis tueantur. Amplius ſimulacro trium Serpentum Aſia denotatur: quemadmodum Ibis Ægyptum, Elephantus Africam, Cuniculus Hiſpaniam, & Equus Italiam ſignificat, de quibus omnibus ſuo loco actum fuit: quapropter ob copiam horum animalium in Aſia verſantium, vulgo dici ſolet. *Quid mali ab Aſia?* veluti dicitur, ob monſtrorum copiam, *Quid noui ab Africa?*

Par. 1. Icõ.
Democratis ſimulacrum.

Inſuper ad repræſentandam Democratiã, Ripa depinxit mulierem ætatis virilis, ſiniſtra multos Serpentes ſimul iunctos ſtringentem, qui Serpentes in hoc ſimulacro duo ſignificare poſſunt; primò gubernationem plebis non multi faciendam eſſe, cum glo-

riam,

A riam, & honorem non reſpiciat, immò ſimilem Serpentibus, qui humi gradientes ſe ſe
attollere non poſſunt: ſecundò naturam plebis, quæ vt plurimum peius conſilium eli-
gere ſolet. In ſimulacro Logicæ, ex eodem Ripa, conſpicitur figura Serpentis: ſiqui- *Par. 2. Icõ.*
dem effigiat in dextra iuuenis palleſcentis faſciculum florum hac inſcriptione corona- *Logica ſi-*
tum. VERVM, ET FALSVM. in ſiniſtra verò Serpentem: quandoquidem Serpens *mulacrũ.*
deſignat prudẽtiam in hac diſciplina valdè neceſſariam, vt veritas à falſitate diſtingui *Loco cit.*
poſſit. In ſimulacro Medicinæ, apud Ripam, obſeruatur mulier ætatis adultæ, lauro co- *Medicina*
ronata, dextra gallũ, & ſiniſtra baculũ nodoſum Serpente circũdatum tenẽs: quoniam *Icon.*
Serpens, & gallus indicat vigilãtiam illis ſummoperè neceſſariam, qui mederi volunt. *Syntag. 1.*
Alioquin Salus figurabatur ab Antiquis, vt retulit Gyraldus, muliebri forma in ſo-
lio ſedens, & pateram tenens ſecus aram, in qua ſimulacrum Serpentis inuoluti, ca- *Par. 1. Icõ.*
putque attollentis conſpiciebatur. In ſimulacro etiam Conſcientiæ Ripa figuram an- *Conſcien-*
guis ponit, dum exhibet iconem mulieris eleganti forma conſpicabilis, nudato pecto- *tia Imago.*
re, cuius regionem cordis mordet Serpens: vt oſtenderet ſtimulum, qui animam pec-
B cantis continuò ſauciat. Ideòq; ad rem optimè canebat Lucanus. *Lib. 7.*

Heu quantum miſeris pœna mens conſcia donat.

Similiter pro Angore pingitur homo melancholicus vtraq; manu pectus dilatans, &
Serpentum corona cinctus: cum Serpentes hominibus nil niſi ærumnas, & calamita-
tes afferant.

Cæterũ ſi ad virtutes, & vitia ſermo noſter dirigatur: in his ferè omnibus delinean-
dis, Ripa Serpentis ſimulacro vtitur. Primitus in deſignanda Caſtitate, mulierem ve- *Caſtitatis*
ſtibus albis indutam, columnæ adhærentem, pedibuſq; Serpentem mortuum calcan- *Icon.*
tem effigiat: Serpens enim hoc in loco concupiſcentiam aſſiduè nos affligentem de-
monſtrat. Verùm ad manifeſtandum corporis robur prudentiæ animi copulatum, Ri- *Imago ro-*
pa figurat mulierem armatam, & in dextra nudum enſem, circa quem anguis reuolu- *boris cor-*
tus conſpicitur: etenim enſis corporis fortitudinem, & Serpens prudentiam, & animi *porei.*
virtutem oſtentat.

Pariter in deſcribenda recta Iuſtitia, quæ neq; precibus, neq; amicitia, neq; odio fle- *Iuſtitia re-*
C ctatur, effigiat mulierem nudato enſe, corona regali redimitam, cum bilancibus, vnà *cta figura*
cum cane amicitiam indicante, & cum Serpente, qui odium ſignificat. Item in repræſen- *qualis.*
tando Iudice, delineat hominem ſenem ſedentem, cum virga angue circumdata in ma- *Iudicis ſi-*
nu dextra: ſiquidem, ex mente Ariſtotelis, Iudices non ſunt eligendi iuuenes: cum in *mulacrũ.*
ætate ſimili, neq; experientia, neq; affectuum moderatio vigeant, virga indicat domi- *L. 3. Topic.*
nium Iudicis erga Reos, & Serpens prudentiam, quæ in ferendo iudicio deſideratur. In *Concordia*
ſimulacro Concordiæ militaris depingitur à Ripa mulier armata multos pertractãs an- *militaris*
gues; vt notum ſit hanc eſſe armis munitam ad tutelam, nec non ad nocendũ veneno, *quom. pur-*
quod ab ira ſubminiſtrari ſolet. Simulacrum quoq; Electionis non caret figura Serpen- *gatur.*
tis: quoniam Ripa pingit mulierem venerandi aſpectus ornatam torque aurea, ex qua *Electionis*
cordis effigies dependet, cum hac inſcriptione. VIRTVTEM ELIGO. deinde addit *ſimulacrũ.*
iconem Serpentis, qui vitium probæ operationi aduerſarium denotat. At pro ſimula- *Simulacrũ*
cro bonæ operationis, Ripa figurauit hominem amaranthi corona redimitum arma- *bonæ ope-*
tum, & haſta ferientem anguem: vt omnibus manifeſtaret, homini virtute prædito aſ- *rationis*
D ſiduè eum vitijs belligerandum eſſe: nam hoc in loco, anguis ſimulacro, vitium *quale.*
indicatur.

Eadem ratione delineat Contemptum voluptatum, dum pingit hominem lauro co- *Contẽptus*
ronatum cum anguibus præliantem; nam Serpentes voluptatum, & vitiorum ſymbo- *Voluptatũ.*
la eſſe perhibentur. Immò ad exprimendam Intelligentiam, Ripa mulierem veſtibus *Intelligen-*
auratis amictam effigiauit, cum ſphæra in dextra, & Serpente in leua: figura enim Ser- *tia ſimula-*
pentis hic picta, nobis inſinuat, quòd ad res ſublimes intelligendas, oportet prius mo- *crum.*
re Serpentis, humi ſerpere nimirum rerum ad ſublunaria ſpectantium principia ap-
prehendere, antequam ad cæleſtium intelligentiam accedendum ſit.

Expoſitis virtutum ſimulacris, rationi conſonum eſt, vt ad vitiorum icones pon-
derandas properemus; in quibus etiam Serpentum figuras licet intueri. Etenim *In part. 2.*
Ripa, in exprimenda Peccati figura, delineat iuuenem nudum, cæcum, & Serpente *Icon.*
cinctum cum Serpens ſit Diaboli ſymbolum, qui in dies humanum genus varijs *Peccati fi-*
vexat tentamentis. At deſcendentes ad vitia in ſpecie: prima facie incidemus *gura.*

I 3 in frau-

Fraudis Imago. in fraudem, quæ deſcribitur à Boccacio facie hominis iuſti, & reliquo corpore angui- E
no varijs maculis, & coloribus diſtincto. Eadem facie exhibetur etiam fraus à Dante in ſuo Inferno, nam homo fraudolentus, ſecundum faciem, benigna verba ſempér profert: cum in reliquo corpore Serpentinum virus abſcondat. Propterea Ripa in ſignificando Dolo, pinxit hominem cum hamis in dextra, & cum Serpente inter flores, in ſiniſtra ſiquidem fraudator hamis tectis, nempè blanditijs homines ſimplices ineſcans ad ſua tradit deſideria; faſciculus autem florum cum angue denotat ſimulatum bonitatis odorem, qui poſtea virus Serpentinum exhalat. Cæterùm pro intelligentia vitij Inuidiæ, & Obtrectationis, quod in dies latius ſerpit, & lethalius redditur, Ripa figurat anum maciam liuidi coloris, cuius ſiniſtram mammam mordet Serpens. Meritò pingitur macra ad mentem Horatij canentis.

Inuidia, & obtrectationis vitiũ.

In Epiſt.

Inuidus alterius macreſcit rebus opimis.

Anguis autem ſignificat illud venenum, quo cor Inuidi in dies magis, atq; magis afficitur, iuxta illud.

Liuor edax fatuos multos, animoſq; malignos F
Concitat, & ſtultos pungit ſine fine proteruos.
Naſcitur inuidia telum, quod tinida corda
Parturit, & multos nuſquam ſinit eſſe quietos,
Duceris inuidia, quòd ego te poſſideo plus:
Aut mihi ſunt plures nummi, ſeu maior aceruus
Rerum; vel mihi quòd plures redduntur honores.

Inſidiatoris ſimulacrum. Pro Inſidiatore, delineatur mulier armata, galea vulpina tecta, cum pugione in manu, & Serpente ſecus pedes: nam à Serpente homo inſidioſus ſignificatur. Pariter in deſcribenda Diſcordia effigiatur mulier inſtar Furiæ infernalis, nempè paſſis capillis, inter quos varij Serpentes conſpiciuntur: quandoquidem ab anguibus prauæ indicantur cogitationes, quas Diſcordia parere ſolet. Immò ad ſignificandum Adulterium, Ripa vtitur icone Serpentis: dum exhibet picturam iuuenis ſedentis ſumptuoſis veſtimentis induti cum murena, & Serpente: quoniam ex his animantibus ſimul iunctis, Baſilius adulterium iudicare videtur: præterquamquòd Ægyptij ex congreſſu Murenæ, & Serpentis collegerunt horum animalium ſimulacrum, ad adulterium hieroglyphicè demonſtrandum, eſſe peridoneum. Item in ſignificando humano appetitu, Ripa pinxit Serpentem mordentem calcaneum mulieris gradientis: ſiquidem pedes, & potiſſimum calcanei pro hieroglyphico mundanæ cupiditatis monſtrantur: quocirca Seruator noſter Chriſtus, antequam crucis patibulum ſubiret, pedes diſcipulorum abluere voluit, vt illos purificaret, & à terrenis affectibus ſegregaret: non immeritò igitur Deus in Geneſi dixit Serpenti: tu calcaneo eius inſidias tendes. Inſuper pro Ingratitudine exhibetur pictura mulieris indutæ veſtibus ferruginei coloris, quæ Serpentem ſinu fouet: cum Serpens accepti beneficij immemor, benefactori venenum communicare ſoleat: ideò de vitio Ingratitudinis leguntur hæc carmina; quæ quoniam ſcitu digna eſſe videntur, non piguit illa recitare.

Diſcordia ſimulacrũ.

Part. 1. Icõ.

Adulterij Icon. G

Humani appetitus ſimulacrũ.

Ingratitudinis figura.

Eſt fatuus, qui multa petit, ſemperq; repoſcit
Officium alterius, & negat ipſe vices.
Qui ſibi vult fieri quicquam, debebit honores H
Reddere, & æquiualens munus amicitiæ.
Qui capiti alterius, curas, magnoſq; labores
Imponit, pretium conferat ille ſimul.
Dedecus eſt ingens, ſi quis bene facta laboris
Accipit; æquales denegat atq; vices.
Qui cupit ex aliqua lucrum nanciſcier arte:
Hoc ſibi proponat, menteq; conſtituat,
Eroget impenſas, nec rebus parcat auaris
Si ſaltem laudem poſcat habere bonam.
Et ſi præcipuos acquirere tentat honores;
Munificus, blandus, ſit pius, atq; bonus.
Qui benè contentus facto nequit eſſe labore,
Quem modico pretio ſoluere habere poteſt.

Non

A *Non indignetur, ſibi ſit quærimonia nulla,*
Si labor, & meritum fortè negetur ei.
Qui petit alterius operas, bene facta, labores,
Ingenioq; frui: munera rurſus agat.
Verùm à priuatis liceat deſcendere rebus;
Ingratas vrbes commemorare ſimul.
Roma quid ingrata quondam impietate Camillum
Tractaſti, pro te qui fera bella tulit?
Tu procul emeritum pepuliſti ex vrbe Camillum,
Quo duce fregiſti Gallica caſtra tamen.
Attica terra ferox pepuliſti ingrata Solonem,
Qui ſtatuit leges, & bona iura tibi.
Pro merito ingenti, pro ſudore, atq; labore
Exitium dederas Attica terra viro.
B *Nec taceo ingratos auſus, quòd Sparta Lycurgum*
Latorem legum pellis ab arce tua.
Scipio, qui fuerat patriæ ſeruator honeſtus,
Ingratam patriam ſenſit, & ille ſuam.

Ad finem, omnia vitiorum genera coronat Hæreſis, quæ nil aliud eſt, ſecundum D. Thomam, niſi error intellectus, cui voluntas obſtinatè adhæret circà id, quod credendum eſt. Itaq; pro hac indicanda effigiatur à Ripa anus horridi aſpectus, cum libro in dextra manu, ex quo Serpentes egredi videntur: vt falſa demonſtretur doctrina, ex qua poſtmodum prauæ ſententiæ, tanquam venenoſi Serpentes ad nocendum humano generi emergunt. *Lib. 4. ſent.* *Effigies hæreſis qualis.*

De ſtatuis, narrat Contarenus in libro de Antiquitatibus Romanis, conſpici in Viridario *Beluedere*, nuncupato Laocoontis Troiani, & filiorum, cum Serpentibus ſtatuam, quam omnium pulcherrimam multi ſtatuariæ profeſſores eſſe teſtificantur: ſiquidem horum, alter ſpirare animam, alter eximio premi dolore, tertius verò erga duos C miſericordiam exercere videtur. Plinius etiam in Palatio Titi, opus hoc antiquiſſimum Laocoontis meritò cæteris anteponendum conſpicatus eſt: ideo in hanc Laocoontis ſtatuam extat pulcherrimum hexaſtichon in opere Ioannis Pauli Vbaldini huius tenoris. *Laocoontis ſtatua.* *Lib. 36. cap. 5.*

Audax ingenium fabri certare Mineruæ
Poſſet, & impunè vincere, ſculpſit opus.
Laocoonta feris gemina cum prole colubris
Depaſtum, læſa terna trophæa Deæ.
Vt cum læta ſuos pœnas dare cerneret hoſtes,
Vincere, non vinci crederet arte fabri.

Iterum in Viridario *Beluedere* nuncupato ſupra Palatium Summi Pontificis viſitur ſtatua Apollinis integri, cum pharetra collo appenſa, & arcu fracto, manu dextra adhærens trunco marmoreo, circà quem Serpens reuolutus apparet. Rurſus Romæ in vinea Cardinalis de Carpo, & potiſſimum ſupra ianuam viridarij conſpicitur magnum Me-D duſæ caput, inter cuius crines varij Serpentes videntur. Item in Palatio Farneſiorum pulcherrimæ viſuntur ſtatuæ, nimirum ſtatua Mercurij manu ſiniſtra geſtans bacillum, cum duobus Serpentibus. Item Serpens, & Leo mordentes coruum; & demum Serpens in cauato arboris trunco bibens: ibidem etiam egregia Aeſculapij ſtatua, cum Serpente videtur. Amplius Romæ in ædibus Ioannis Baptiſtæ Galletti Occonomi, Iulij Tertij Pontificis Maximi, licet varias obſeruare ſtatuas, inter quas eſt cælatum marmor referens Aeſculapium, cum magno angue in manu dextra: ibidem viſitur ſtatua mulieris, quæ ſiniſtra manu alium Serpentem magnum ſtringit: hanc eſſe vxorem Aeſculapij, vel ſimulacrum Medicinæ multi arbitrantur: ſupra Serpentem Aeſculapij, talis legitur inſcriptio. NVMINIBVS C. PVPIVS C. F. ANI. FIRMINVS. & ſupra Serpentem mulieris hæ inſculptæ ſunt litteræ. SANCTIS. DD. Deniq; Romæ in ædibus Domini Petri de Dominicis pænes forum nuncupatum *delli Altieri*, ſcilicet in viridario eiuſdem domus, viſitur magna, & inſignis Aeſculapij ſtatua, cũ Serpente in ſiniſtra manu: ibidẽ apud hanc licet conſpicari aliã puellæ ſtatuam, cuius ſiniſtrum brachium Serpens circumplectitur. *Statua capitis Meduſæ.* *Aeſculapij ſtatua.*

VSVS

 E

VSVS IN CIBIS.

Lib.4. PVBLICAVIT Herodotus Troglodyras, & Æthiopes Serpentibus,
aliiſq; huius generis reptilibus veſci. Quamobrem non iniuria ſcripſit
Ælianus Troglodytas eſſe gentes anguibus formidoloſas, quippe quæ
eorum carnibus veſcantur. Candæi etiam populi, vt recitat Plinius,
qui appellantur ophiophagi, Serpentes comedunt: vnde poſtea tale
cognomentum ſibi vindicarunt. Immò Solinus narrat Arabas, quibus
aſper victus eſt, carnibus anguinis ſumptuoſas cœnas parare. Vt omittamus Indicas Re-
L.3.1.Decad. giones, in quibus, ex Scaligero, multæ Serpentũ ſpecies eſculentæ inueniuntur. Quo-
circa Petrus Martyr Serpẽtes quoſdam apud Indos in lauritijs epularũ haberi memorat:
deinde addit hos appellari Iuannas: propterea aduertendum eſt hanc ſpeciem anguium
Li.1. de quadrup. digit. ouip. ad lacertorum genus reducendam eſſe, de quibus in Hiſtoria Quadrupedum Digitato- F
rum vbertim egimus. Habemus quidem in hiſtoria nauigationis in Braſiliam, quod
Incolæ grandes habent Serpentes craſſitudinem humani brachij æmulantes, quorum
caro valdè inſipida eſt: illam tamen, more anguillarum, fruſtatim concidunt, & opi-
pare inſtructam, inter alios epularum apparatus reponunt. In Cuba, eſus Serpentum
ita ſuauis reputatur, vt ſoli Reges anguibus in inſtructa epularum magnificentia vtan-
Lib.9.cap.10. tur, ſi veritatem faſſus eſt Ælianus. Noſtra etiam ætate nouimus homines, qui Serpen-
tibus, capite, & cauda abſciſſis, abiectiſque interaneis, tanquam ſuauiſſima vituli car-
ne veſcantur.

VSVS IN MEDICINA.

NON parùm vtilitatis medicinæ allaturus eſt Serpens. Verùm ante-
quam in medicamentis adhibeatur, diligẽter præparandus eſt. In libro G
igitur manuſcripto cuiuſdam Innominati, Serpentis ſanguis, truncato
capite, & cauda, vaſe vitreo colligendus, & ſeruandus eſt: deinde ab-
latis interaneis, ritu anguillarum, deglubitur, pelliſq; ſupra lignum
poſita exiccatur; & carnes diligenter lotæ, in olla cum duabus vini
partibus coquuntur, iureq; cum aromatibus condito, laudantur in lepra, omni gene-
re ſcabiei, epilepſia, & ſurditate. Quamuis Auicennas agens de medicamentis ad le-
pram attinentibus, commendet potius oleum, in quo Serpentes potiſſimum nigri, &
decorticati incocti fuerint cum modico aceti, aquæ thapſiæ, & radice dracunculi.

Oleum de Serpẽtibus. Alibi autem idem author oleum de Serpentibus deſcribens, coquit Serpentes ni-
gros in oleo ſeſami, lento igne, donec caro ab oſſibus ſeparetur. Poſtea, in cute de-
tergenda, & auferenda impetigine illud ſummopere prædicat. Alij cum floribus herbæ
Podagræ remediũ. paralyſis Serpentes in oleo communi decoquunt; & hoc tanquam inſigni medicamen-
to, in podagra fœliciter vtuntur. Alioquin platearius in paralyſi potius Serpentem ru-
ſum, quam aliud Serpentis genus adhibet. Plinius ſuffitu Serpentis inueterati, in men- H
Cinis Serpentis, ad quid. ſibus prouocandis vtitur. Cinis etiam Serpentis combuſti cum ſale miſcetur, & ad
mentem Plinij, cum roſaceo, in contrariam aurem infunditur, vt dolor dentium ſede-
tur. Prædictum cinerem Olaus Magnus in fiſtulis ſanandis ſummoperè magnificat. Ni-
Strumarũ remedium. colaus Myrepſus Serpentes in olla concremat, & cinere cum æquali portione fœnu
græci, & mellis Attici mixto, ſtrumis medetur. Demùm, referente Plinio, baculus, quo
rana ab angue excuſſa ſit, parturientes adiuuat. Sed notandum eſt hic aliquem potius
Serpentem aquatilem intelligendum eſſe, cum rana in aquis ferè ſemper verſetur.

Modò ſi ad virtutes medicas ſingularum partium Serpentis accedamus. In primis
Lib.29. Plinius oculum dextrum Serpentis, ad epiphoras, nempè ad oculorum inflammatio-
Cor Serpẽtis ad quid. nes cum humoris copia, vtiliter alligat: dummodò Serpens viuus dimittatur. Ex eo-
dem authore, cor anguis ſi mordeatur, aut alligetur, in odontalgia efficax eſſe perhi-
Iecur. betur. Item iecur huius animalis ſi quis deguſtauerit, deinceps à nullo Serpente læde-
L.2.c.40. tur. Fel quoq; ſuis non caret virtutibus: nam Paulus Venetus promulgat, in Prouin-

cia

A cia *Caraiam*, hoc caro vendi pretio; cum demorſos à cane rabido ſanet, & mulier partus *Fel anguiū*
difficultate laborans, deguſtato huius fellis tantillo, facilè enitatur, nec non patiens
hemorrhoidas, facto ex hoc felle linimento, paucos poſt dies liberetur. Exta Serpentū *Hemorrhoi-*
aduerſus omnium Serpentum ictus impoſita, mirandum in modum valere Plinius opi- *dum reme-*
natur. Sanguinem etiam, ex libro manuſcripto Innominati, pluris, quàm balſamum, *dium.*
faciendum eſſe arbitramur: quandoquidem pallida labia eo linita rubicunda reddun- *Sāguis an-*
tur, facies hoc peruncta nullam contrahit maculam; deinde dentibus eodem perli- *guium ad*
nitis, omnis gingiuarum fœtor aufertur. Succedunt pinguedinis virtutes: hac enim *quid va-*
cum oleo mixta Plinius ſtrumis medetur. Matthiolus hanc cum vnguentis ad luem *lent.*
gallicam expugnandam ſpectantibus permiſcet. Ex ſcriptis Innominati, aruina Ser-
pentis cum butyro Maij in olla probè vitreata, & paſta obducta ne quidquam expiret, *Pinguedo.*
reponitur: poſtea lento igne, ſpatio horarum duodecim coquitur, pannoq; lineo per-
colatur, deinde in vaſculis aureis, vel argenteis clauditur, ne quicquam exhalet: nam
ad annos vſq; quadraginta, ad podagram, & paralyſim efficax conſeruatur. Hunc et- *Podagra, &*
B iam adipem Plinius ad diſruptas oculorum partes cum ærugine miſcet; cui adſtipulatur *Paralypſis*
Quintus Serenus, dum canit. *remedium.*

Anguibus ereptos adipes ærugine miſce:
Hi poterunt ruptas oculorum iungere partes.

Tandem ad ſterilitatem ob partus noxam, non ſolum Plinius, ſed etiam Hippocrates *In lib. de*
hunc adipem commendant, ſi eo cum felle tauri mixto peſſi imbuantur. Poſtmodum *ſteril.*
ex carnibus Serpentinis vtilitatem immenſam percipiendam eſſe fatetur Porta: dum *Li. 5. Phyt.*
perpendens anguinas exuuias colligit ex hac ſignatura carnes horum animalium ad *cap. 12.*
mundandam, & detergendam humanam cutim valere; in cibis enim ſumptæ cunctas *Carnes an-*
corporis ſuperfluitates ad ſuperficiem pellunt, iuuentutem conſeruant, & alopeciæ, *guium ad*
nec non lepræ medentur. *lepram.*

Auicennas verò, in detergenda lepra, has carnes inhumat, donec vermes ab illis
enaſcantur: poſtmodum vnà cum vermibus illas exſiccat, & drachmam huius pulueris *L. 1. Inſtit.*
cum ſyrupo de melle, leproſo exhibet. Immò his carnibus, elephantiaſi, & ſtrumis *chirurg.*
C Tagautius medetur. Amplius ſecundùm alios, vſu carnis anguium, more anguillarum, *Li. 5. Phyt.*
lendes auferuntur. Item prædictæ carnes ad vulnera, & inciſos neruos admodum con- *cap. 12.*
ferre, ex ſignatura, Porta atteſtatur: quandoquidem Serpentes diſſecti breui temporis
ſpatio, & facili negotio coaleſcunt. *Li. 2. Expe-*

Cæterùm inter alias anguium partes, ſpolium in varijs affectionibus inſignem vide- *riſt.*
tūr habere prærogatiuam: nam primùm Galenus ſenectam anguinam combuſtam, & *Part. 2. Ar-*
illitam ad caſum pilorum conducere autumat. Hinc fortè Timotheus, ad prohibēdum *can. c. 53.*
capillorum defluuium, didicit ſenectam anguium comburere, eaque, cum axungia *Part. a. Ar-*
mixta caput inungere. In affectibus oculorum, hæc Serpentum membrana, ſed potiſ- *can c. 53.*
ſimum viperina commendatur; nam Galenus illam, ad ſugillationes cum aqua manna *Senecta an-*
tritam adhibet. Immò ſola huius frictione, ex Plinio, claritas oculorum augetur. His *guium ad*
fortè verbis fretus Cardanus pronunciauit non corripi hebetudine viſus, aut ſuffuſio- *varios af-*
ne, qui quotidie de lecto ſurgens ſenecta anguina oculos fricauerit. Refert Galenus *fectus.*
quoſdam ſcripſiſſe ſenectam anguium in aceto coctam ad odontalgiam valere; quamuis *Lib. 9. de*
D Dioſcorides hac in vino decocta, ad os colluendum, vtatur. Plinius verò hanc mix- *ſubtil.*
tam cum cera, ad dentes eradicandos, adhibet. *L. 11. de*

Similiter in otalgia corium anguium non eſt contemnendum: nam Dioſcorides il- *ſimp. med.*
lud in vino coquit, deinde in aures dolore vexatas inſtillat. Theophraſtus, ad præ- *fac.*
dictum affectum, in oleo coctum imponit. Alij ad aurium graueolentiam, pellem an- *Lib. a. de*
guis in teſta candefacta cum roſaceo vſtam applicant. Alij fel teſtudinum cum ſenecta *mat. med.*
anguium, & aceto purulentis auribus prodeſſe opinantur. Tandem Archigenes apud *cap. 17.*
Galenum, ſenectam anguium cum capitibus papaueris in oleo coctam auri dolore ve- *Lib. 3. de*
xatæ infundit. In affectu colico, Galenus in vaſe æneo ſpolium anguis frigit, donec *comp. med.*
comburatur: deinde hoc in oleo diſſoluto, partem laborantem inungit. At Plinius *ſec. loc.*
hoc ſpolium cum roſaceo in vaſe ſtãneo coctum, ad dyſenterias, & teneſmones laudat; *Li. 2. Expe-*
immò ex aceto, in omnibus vitijs ſedis, efficax eſſe promulgat. Amplius propter an- *riſt.*
tipathiam huius animalis cum homine, vt animaduertit Porta, ſuffimentum ex ſene- *Li. 1. Mag.*
cta anguium paratum, difficultates partus ſoluit: cui ſententiæ Plinius quoq; aſſenti- *nat.*

tur,

Pellis Viperæ exiccata partũ faciliorem reddit.

tur, dum lumbis parturientis hanc membranam alligat, ſed à puerperio illam proti- E
nus remouet. Verùm noſtra ætate, non ſenectam, ſed pellem deglubitæ viperæ exſie-
catam fæmori mulieris alligantes faciliorem partum reddere profitentur, nec præter
rationem, cum ex libro manuſcripto Innominati, pellis, & non ſenecta anguium ſupra
ventrem mulieris in partu laborantis imponatur.

Morſus canis rabidi remedium.

Arnoldus autem Villanouanus ex ſpolio Serpentis cum opopanace, myrrha, gal-
bano, caſtoreo, ſtercore columbino, vel accipitris parat ſuffimen; indeq; fumum dima-
nantem per embotum in vterum recipi curat, vt fœtus mortuus, & viuus educatur. In-
ſuper Plinius ſenectam anguium cum maſculo cancro tritam morſibus canis rabidi
imponit. Immò, ex eodem, hæc vino incocta cicatrices ad priſtinum colorem redu-
cit, nec non omne verucarum genus delet, & in pelle taurina alligata ſpaſmos fieri
prohibet. Myrepſus hanc membranam cædit ad formam magni numiſmatis, & cari-
cis intrudit, quas ieiuno, & inſcio ægrotanti præbet edendas, vt ſpatio trium, vel qua-
tuor horarum, internæ, & externæ eminentiæ decidant. Pariter pellis hæc ſputo la-
uata, & ſupra apoſtema poſita grauem dolorem ſedat. Deniq; Auicennas lapidem F
Serpentis in lithiaſi ſummopere commendat.

VSVS IN VARIIS.

QVICVMQVE coniectamus eſſe exploratiſſimum, ex doctrina Plu-
tarchi in Alexandro, Bacchantes tyrſigeras non ſolum angues impu-
nè tractaſſe, verùm quoq; in tripudijs, & choreis, anguibus ſe cinxiſſe.
Id ſignificauit Catullus his verſibus.

Euoe Bacchantes euoe capita inflectentes,
Harum pars tecta quatiebant cuſpide tyrſos,
Pars ſe ſe tortis Serpentibus incingebant.

Vſus anguium in ſupplicijs.

Item apud Ægyptios veteri conſuetudine receptum fuit Reos capitali iudicio damna-
tos in foueam Serpentibus plenam præcipitare; ideòq; hac occaſione virtus citrei ma- G
li aduerſus angues cognita fuit, dum duo Rei, quorum alter malum citreum comede-
rat, ad lacum Serpentum condemnati eſſent: hunc enim Serpentes, altero deuorato,
intactum reliquerunt. Apud cæteros etiam Ethnicos, prædictum anguium ſupplicium
Sanctiſſimi Chriſti Martyres paſſi ſunt: nam Baptiſta Mantuanus de martyrio S. Teclæ
verba faciens ſic canebat.

Tortilibus ſatam colubris, ſatam aſpide, & hydris
Mittitur in foueam, ſine veſtibus, inter atroces
Nuda Feras.

Parricidæ pœna.

Item in puniendis parricidis olim Serpente vtebantur; dum Reum cum Simia, gallo
gallinaceo, & Serpente in culeo inſutum in mare tanquam omni elemento indignum
præcipitabant: addebatur Serpens tanquam homini inimiciſſimus, vt in reum crude-
liter ſæuire poſſet. Cur autem alij adderentur animantes ſuo loco explicatum fuit.

Vſus Serpentum in India.

India quoq; aduerſus Elephantos, Serpentes nutrit longiſſimos, quibus tanta vis in-
eſt in vinciendo, vt poſtica ſui corporis parte, elephanti animalis omnium robuſtiſſimi H
pedes ligent, & immotos contineant. Immò Ioannes Hugo agens de moribus Indo-
rum recitat ibi multos circulatores magos verſari, qui Serpentes è corbibus cantioni-
bus eductos ad ſonum muſici inſtrumenti tripudiare cogunt: deinde eos tanquã dome-
ſticos oſculis, amplexu, & collocutione coram populo faciliimè contrectant, vt à ſpe-
ctatoribus pecunias corradant.

Vſus anguium in bello.
Lib.6.var. hiſt.

Tzetzes narrat alium Serpentum vſum, dum olim Serpentes per fundas in exerci-
tum Barbarorum, ad illos perterrefaciendos, immiſſos fuiſſe ſcribit. Neq; hoc à ratio-
ne alienum videtur; quoniam legimus apud Egnatium, quòd Annibal patria pulſus
ad Anthiocum Syriæ Regem profectus eſt; cui, aduerſus Romanos, naualem victoriam
Serpentum ſtratagemate comparauit: nam Romanam claſſem ingenti vi Serpentum,
quos figlinis incluſerat vaſis, adortus, illos in hoſtem nihil tale ſpectantem, de improui-
ſo eiaculatus eſt: hinc trepidatio, ex trepidatione pugnæ obliuio, ex obliuione turpis
hoſtium fuga orta eſt.

His

A His animaduerſis, nunc varias Serpentum partes ponderabimus, quæ in varijs vſibus locum habent. In primis Mizaldus linguam Serpentis cera virginea incluſam in aure ſiniſtra equi reponit, vt animal tanquam mortuum humi procumbat, qua ablata, non ſolum à terra ſurgit, ſed quoq; animo alacriori currit. Olim Priſci maxilla Serpentis, ante ſerram inuentam, ad ſecundam vſi ſunt: hinc puerum Attalum, inſtar maxillæ Serpentinæ, ſerram fabrefeciſſe multi arbitrantur. Carnibus anguinis vtitur auceps ab Oppiano edoctus, vt aues citius pennas mutent. Quamuis Mizaldus pulpamentum gallinæ carnibus Serpentum nutritæ, pro mutatione plumarum accipitri exhibeat. Præterea adeps Serpentis apud Veterinarios eſt ex vſu: nam ad equorum ſtranguriam, Hierocles cuidam medicamento permiſcet ſtercus lacerti, ſanguinem columbæ, & σῖαρ ἑρπετοῦ, nempè ſebum Serpentis, vt multi interpretantur.

Centur. 2. *Lingua Serpentis.* *Serra inuentio.* *Centur. 8.* *Adipe anguinum Veterinarij vtuntur.*

Rurſus idem author in ſanando vlcere maligno dorſi equorum ex compreſſione nato, nec non in equina ſcabie delenda, adipem Serpentinum adhibet. Iterum ad fiſtulas in vngulis equorum ortas commendat vnguentum ex adipe Serpentis collecto, dum B fruſta Serpentum in veru aſſantur. Albertus, qui partibus Serpentum perpetuò nugatur, ſumit corium vnius, ſanguinem alterius, & alterius adipem, permiſcens omnia in panno exequiatum accendit in lucerna, vt tota domus viridis, plenaq; Serpentibus appareat. Alibi ex pinguedine Serpentis, modico ſalis, & panno exequiarum quatuor format elychnia cum oleo ſambucino in lampade noua penès quatuor angulos domus accendenda, vt domus lacum Serpentum repręſentet. Aliter ſpolio Serpentis nigri in cauitate lampadis viridis, vel nigræ collocat; deinde ex adipe eiuſdem Serpentis, & panno exequiarum concinnatum ellychnium, & accenſum in oleo ſambucino ſuſpendit, vt totam ædem iconibus anguium repleat, donec lampas extinguatur. Neq; omittendum eſt Serpentis ouum, quod aliqui in litibus ſuperandis, & cōtrouerſijs dirimendis minimè infrugiferum ſe expertos eſſe fatentur: quapropter quidam eques Romanus hac ſuperſtitione motus, ouum Serpentis ſecum deferebat, dum coram Claudio Auguſto litigaret: ideò Serpentis ouum geſtare deprehenſus tanquam veneficus, iuſſu Principis, interfectus fuit; inde comparata ſibi nece, vnde, ad referendam victoriam, C opem expectabat. Demùm tabem Serpentum ab vſu remouendam non eſſe aſſeuerat Porta: quandoqnidem ad communicandam ferro talem temperaturam, vt marmor porphyriticum incidat, illud candefactum in tabe Serpentis extinguit.

Nugamento Alberti. *Anguinũ ouum ad quid.* *L.13. Mag. nat.* *Tabes anguina ad quid.*

Demùm ſenecta, & corium anguium varios etiam habere vſus dicitur. Primitus Amazonibus, referente Pierio, coria anguium tegumentorum bellicorum vſum præſtabant. Palladius, vt poma florem continerent, vrinam veterem cum æquali portione aquæ temperabat: deinde totius anni ſpatio id radicibus ter infundebat, vel corio anguis inuoluebat. Corium quoq; Serpentis in templo Apollinis, olim adhibitum fuiſſe nonnulli affirmant: nam tripus ille, vel ſedes cum vaſe aureo à tribus pedibus fulta, collocata in templo Apollinis, vbi ſedentes Phæbi ſacerdotiſſæ dubia petentibus ſoluebant, cortinam æream habebat, ſecus quam prædictæ Phæbi miniſtræ reſponſa dabant: de qua Virgilius ſic cecinit.

Corij Serpentini vſus varij.

——— *neq; te Phæbi cortina fefellit.*

Lib. 6. Æneid.

Hanc autem cortinam antiquitùs ex pelle Serpentis ab Apolline interfecti fabrefactam D fuiſſe multi aſſeuerant. Inſuper ſenectam anguineam ad varios vſus tractam fuiſſe legimus: etenim Antiqui Serpentum exuuias tanquam amuleta pharmaca, in armillis ligare conſueuerant. De his igitur Suetonius Tranquillus hæc habet. *Deprehenſis in lecto eius, circa ceruicalia, Serpentis exuuijs, quas tamen aurea armilla, ex voluntate matris, incluſas dextro brachio geſtauit.*

Lib. 6. de duodecim Cæſaribus.

Poſtmodum de hac anguium ſenecta, Cardanus miranda prædicat nugamenta: nimirum ſi cinis huius crematę, Luna Soli oppoſita, & primam Arietis faciem occupante, inſpergatur capiti alicuius, ſomnia terribilia excitabit: ſi ex eo diluto facies lauetur, horribilis ante conſpectum hominum apparebit: ſi ſub lingua teneatur, bonarum litterarum, ac linguarum præſidijs quis inſtructus eſſe videbitur: ſi ſub planta pedis geſtetur, apud Principes, & magiſtratus gratioſus erit. Addit incertus author, quòd puluis anguini ſpolij paratus, Luna ad Solis oppoſitionem properante, & per primam Arietis partem gradiente, in ſcutella lignea, vel metallica ſi ſupra menſam collocatus, ſi aderit ibi venenum, diſpergetur. Verùm his omiſſis, ad ſeria, & vtiliora deſcendemus. Plinius

Lib. 9. de ſubtil. *Pellis Serpentina vſus.*

enim hanc pellem tritam cum ſale, & ſerpillo inijcit in fauces boum, vua matureſcen- E
L.6.de diff. Anim. te, vt per totum anni curriculum valeant. Alij hunc puluerem inſpergunt, vt apes ad alucaria reuertantur. Deniq; Odoardus Vuot hanc ſenectam anguium in capſis, & armarijs inter pannos reponit, vt illos à tineis tueatur.

DE VIPERA.
Caput II.

ÆQVIVOCA.

VT nihil non diſtinctè, & adamuſſim de hac beſtia exprimatur, à qua, inter cæteros Serpentes, hiſtoriam inchoamus: cum hæc θηρίον, nimi- F
tum fera Græcis κατ' ἐξοχὴν, ideſt per excellentiam dicatur, tum quia inter Serpentes maximè inſignis, ob veneni facultatem habeatur; tum etiam, quia Medici ex hac fera vtilitatem immenſam accipiant, vt ſuo loco vbertim agetur. Primum huius feræ nomen, cùm apud Latinos, tùm apud Græcos non eſt ſitum extra omnem dubietatis aleam: ſiquidem prima fronte Vipera dicitur fuiſſe quædam anus venefica, in quam Petrus Crinitus carmen ſcripſit elegantiſſimum. Deinde, ex Alberti, & Iſidori ſententia, Vipera eſt piſcis marinus, aliter araneus nuncupatus. Amplius Vipera ſecundùm alios appellatur cancer minimus, nonnullis pinnothera cognominatus, qui, vt voluit Plinius, vacuis oſtreorum teſtis ſe condit, deinde auctus in capaciores migrat: hac de re à Lucano hæc vipera cuſtos pretioſæ conchæ nominatur hunc in modum.

Vipera nomen anus.
Vipera, piſcis.
Viperâ cãcri ſpecies.
Li.6.Pharſal.

Non Arabum volucer Serpens, innataq; rubris
Æquoribus cuſtos pretioſæ vipera conchæ.

Lib.3. Alioquin apud Lexicographos græcos huiuſmodi cancellus πιννοθήρας dicitur, qui, ex G
Athenæo, pinnam ſemper conconſitans, illam hiantem obſeruat, num piſciculi in eam ingreſſi ſint; ſiquidem leui morſu comprimendam concham, prædamq; illapſam capiendam eſſe docet. Quamuis alij fuerint huius opinionis, Lucanum, loco citato, non de prædicto animalculo verba feciſſe, ſed de vipera Serpente in mari rubro potiſſimum verſante, quæ conchas margaritiferas ibi diligentiſſimè obſeruat. Demùm illam ophitis marmoris ſpeciem punctis nigris in lluido corpore conſtantem Lithotomi noſtræ ætatis viperam Ægypti appellant. Ex altera parte apud Græcos, vocabulum, ἔχιδνα, quod viperam denotat, maiori æquiuocatione laborare videtur: Nam Sanctius in commentarijs ad Alciatum, vbi icon Bellerophontis Chimeram extinguentis repræſentatur, echidnam chimeræ fuiſſe matrem retulit; idemq; Cælius aſſeuerat. Gyraldus verò Echidnam fuiſſe nympham prodidit. Verùm Heſiodus in Theogonia, Echidnam ſtatuit eſſe nympham, parte ſuperiori ſpecioſam puellam, infima verò immanem Serpentem, in ſpecu quodam verſantem, & cruda mandentem: quæ tandem cum Typhone mixta Cerberum Inferorum canem, & Hydram peperiſſe dicitur. Hæc fortè apud Eu- H
ſtathium vocatur ἔχιδνα μιξοπάρθενος, nimirum vipera virgini mixta. Immò Tzetzes hanc memorans ſic legit. ἡ ἔχιδνα περὶ λαγόνας στέρνα, καὶ κεφαλὴν κόρη, τὰ δὲ κάτω ὄφις. Hæc igitur erat virgo vmbelico tenùs, reliqua Serpentis ſpecies, quæ poſtmodum, Herodoto teſte, compreſſa ab Hercule Agathyrſum, Gelonum, & Scythum concepit: nam Hercules boues Geryonis agens, cum in Scythiam perueniſſet, accidit, vt equæ eius à curru ſolutæ paſcentes, ipſo interim dormiente, aliò migrauerint; quare experrectus eàs indagans in antrum quoddam à prædicto monſtro ex virgine, & vipera integrato habitatum ingreſſus eſt: quod monſtrum ſe illi equas reſtiturum promiſit, dummodo cum ipſo prius congrederetur.

Vipera Ægypti quid ſit.
Embl. 14.
Echidnæ æquiuocationes.
Lib.4.

In genere muſcarum quædam ſpecies viperis valdè ſimilis, echidna appellatur, quam multi authores non proletarij ab hac ſignatura, aduerſus viperarum ictus non mediocriter valere aſtruunt. Ad finem hoc nomen (echidna) à Poetis pro hydra, ab Hercule ſuperata accipitur. Id præſtitit Ouidius io Faſtis, quando cecinit.

Echidna eſt quædã muſcæ ſpecies.
Lib. 3.

Sangui-

A *Sanguine Centauri, Lernea ſanguis echidna*
Mixtus ad auxilium tempora nulla dabat.

Interdum echidna pro quocumque Serpente ſumitur; ideòque Ouidius in hoc ſenſu ſic canebat. *Lib. 4. Metam.*

Oris cerberei ſpumas, & virus echidnæ.

Alibi quoq; idem author echidnam in eodem ſignificatu vſurpauit canens. *Lib. 9. Metam.*

Pars quoq; Lernea Serpens eius vnus echidna.

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

B QVIDAM Grammatici viperam, quoniam vi pariat nuncuparam fuiſſe opinantur: quandoquidē Priſcorum nonnulli à fœtu exeunte aluum matris lacerari commenti ſunt. At ſecundùm rei veritatem, vipera dicta eſt quaſi viuipara, & per contractionem vipara, & vipera: cum hæc, in genere Serpentum, oua intra aluum concipiat, deinde fœtum viuum enitatur. Ideo Nicander in Theriacis ſic canebat.

Sola etenim viuo grauidatur vipera fœtu,
Mortua cum reliquum paſſim genus oua reponat,
Squamigeroſq; greges per inhoſpita teſqua propaget.

Quicquid ſcribat Sueſſanus in Commentarijs ad Ariſtotelem, quòd vipera non ſit Serpens: cum Serpens à Philoſopho appelletur ὄφις, & vipera ἔχις. Clariſſimus Mercurialis optimo iure hoc Sueſſani nugamentum admiratur: proptereaquòd Ariſtoteles alibi viperam in genere ὀφιῶν, ideſt Serpentum collocauit. Quamuis, ad mentem ipſius Philoſophi, vipera duabus conditionibus reliquo Serpentum generi non conuenientibus gaudeat: prima eſt, quòd vipera fœtum viuum edit; altera eſt, quòd brumali tempore cæteri Serpentes ſub terra, viperæ autem ſub ſaxis ſtabulantur. In aſſerti confirmationem, doctrinam Auicennæ, & Plinij in medium afferremus, qui nominantes Serpentem, viperam per excellentiam intellexerunt: ſicuti hoc nomen ὄφις apud Græcos, quod per excellentiam aliquando pro vna ſpecie Serpentis, ideſt pro vipera vſurpatur. Immò Oppianus de congreſſu murænæ, & Serpentis verba faciens, nominando Serpentem viperam intelligere voluit. Inſuper vipera, ex mente Phyſiologi, nepa cognominatur: cum nepa ſtimulo libidinis agitata caput maris præcidat, & tandem ipſa ab exeunte fœtu necetur. Hæc opinio abſurda eſſe videtur: cum nepa, ex probatorum authorum ſententia, ſcorpius eſſe perhibeatur.

L. 1 de Gener. Anim. cap. 10.
Lib. 5 de Gen. An. c. vlt.
C
Nepa num ſit vipera.

Cæterùm animaduertendum eſt, quòd vipera eſt Serpens in marem, & fœminam diſtinctus. Quamuis Latini vocabulorum inopia coacti, vna, & eadem voce, tam marem, quàm fœminam complectantur: nam habent infinita alia nomina, velut Simia, muſtela, columba, & ſimilia, quibus vterq; ſexus denotatur. At Græci copia nominum redundantes, duobus diſtinctis vocabulis, viperam marem, & fœminam deſignant: cum
D ipſis vipera mas ἔχις, fœmina verò ἐχίδνα nominetur. Circumfertur enim hoc vulgatum carmen.

Vipera Romanis, Græcis dicetur ἐχίδνα.

Quapropter Græci ſuas de vipera hiſtorias inſcribunt. Περὶ ἔχεως, καὶ ἐχίδνης. Quoad etymum, grauiſſimi authores retulerunt viperam Græcis nuncupari ἐχίδναν παρὰ τὸ ἔχειν ἐν ἑαυτῇ τὴν γονὴν ἄχρι θανάτου. nimirum quia ad interitum vſq; fœtum contineat: quandoquidem ventrem matris, hora paritionis, à fœtu lacerari credebant. At Suidas, & author etymologici tradiderunt ἐχίδναν dici poſſe παρὰ τοῦ ἔχειν αὐτῇ τὸ ζῶον; quoniam vipera intra aluum animal contineat, ad aliorum differentiam Serpentum, qui oua concipientes, eadem enituntur. Hæc autem etymologia, vt noſtra fert opinio, magis probanda eſt. Hodie in Græcia (teſte Bellonio) quidam Serpens, echendra cognominatur corrupto nomine ab echidna: nihilominus hic Serpens ipſi vera vipera eſſe non videtur. Varinus πιαλέους ὄφεις pro viperis vſurpat: cum tamen prædictæ voces pingues Serpentes denotent; πίος enim pinguedo exponitur.

Echidnæ etymum.
Echendra quod nomen ſit.

Italis, ex Nipho, & Leoniceno, hæc beſtia maraſſus nominatur. Quod autem maraſ- E
In Miſcell. ſus, & vipera ſint ſynonima, authores inter ſe ſententijs variant. Primiuus tradit Bu-
deus ſe Romæ viperam, quam Itali circulatores, ſub nomine Maraſſi, oſtentant, ſæpè
diuq; aſpexiſſe, atq; Priſcorum viperam haudquaquam ſibi viſam fuiſſe. Alij pronun-
ciarunt Maraſſum eſſe Serpentem venenoſum longitudine vnius cubiti, coloris cinerei,
& oculis minimis, nec non igneis refertum, quæ conditiones in vipera minimè obſer-
uantur. Præterea Quatramius in ſua hiſtoria Theriacæ, & Mithridati, maraſſos con-
templatur vario colore inſignitos, nẽpè ſubrubro, ſubflauo, cinereo, nigro, leucophæo,
& varium arenarũ colorem imitante; cum vera vipera ſubflaui, & rufi coloris eſſe per-
hibeatur. Inſuper addit maraſſi oculos eſſe rubicundos; cum oculi viperæ ſubrubri
conſpiciantur. Item vipera quaſi ſummitati caudæ innixa incedit, quem greſſum natu-
ra maraſſis non conceſſit. Ad finem maraſſum marem quatuor armatum dentibus eſſe
atteſtatur, cum vipera mas duobus tantummodo muniatur. Quare hic author omnes
maraſſorum conditiones potius aſpidibus, quàm viperis competere aſſeuerat.

Ex altera parte viri doctiſſimi affirmant viperam Antiquorum à maraſſis Italorum F
In lib. de minimè diſcrepare. Nicolaus Leonicenus hoc argumento licet leui viperam eſſe ma-
Dipſ. & raſſum aſtruit: nimirum quoniam Ariſtoteles, & alij authores non vulgares à ſola vipe-
Thir. ra inter cæteros Serpentes viuum fætum in lucem edi ſcripſerint; qui partus Maraſſis
Italorum competit. Leue autem prædictum opinamur eſſe argumentum, cum etiam
Ceraſtes, ſeps, & alij Serpentes huius generis, ad inſtar viperæ, & maraſſi, viuum ani-
Lib. 6. lect. mal enitantur. Præterea Cælius Rhodiginus viperam vulgò maraſſum nuncupari, &
Ant. c. 16. nomenclaturam minimè barbaram eſſe ſuſpicatur; cum à Populis Marſis deducatur,
qui huiuſmodi Serpentum genus familiariter pertractant, & viperam appellitant. Præ-
dictis addere poſſumus maximam viperæ Antiquorum cum maraſſis Italorum conue-
nientiam; ſiquidem Aetius ſcriptum reliquit viperam eſſe flauam, & Nicãder illam Ce-
In lib. de raſti aſſimilauit. Nihilominus hunc viperæ colorem melius expreſſit Galenus, quan-
Ther. ad do viperam ſubrufam prædicabat, qui color, ſi maculæ nigricantes Maraſſi demantur,
Piſ. optimè quadrat.

Deinde Ceraſtis, cui, ex Nicandro, vipera eſt ſimilis, demptis corniculis, prædicti G
coloris eſſe celebratur. Itaq; Nicander viperæ colorem ſilentio inuoluit, ſatis eſſe ar-
bitratus viperam Ceraſti comparaſſe: cum huiuſmodi Serpentes viuos fætus, & non oua
pariant. Amplius Nicander viperæ fæminæ plures dentes, mari autem binos aſſignat,
pariter Aetius totidem. Verùm hic dentium numerus Maraſſo Italorum, & fæminæ, &
mari competit. Neq; refragatur noſtræ opinioni Nicander, quando dentes viperæ la-
tos deſcribit; cum tamen in Maraſſis noſtris exiles obſeruentur: ſiquidem lati in com-
paratione ad dentes aliorum Serpentum Nicandro dicebantur. Inſuper cauda Maraſſi
fęminæ magis κολόβη nempè mutila, quàm mari ineſt: quemadmodum de ſua vipera
Nicander toties decantauit. Immò maraſſi ictus eadem generat ſymptomata, quæ de
morſu ſuæ viperæ Veteres prædicabant. Accedit, quòd ſoli Marſi, qui (teste Plinio) Ita-
liæ ſunt populi, viperas venari ſoleant, à quibus huiuſmodi beſtiæ nomenclaturam de-
duxerunt. Item ruſtici Bononienſis agri, Serpentes, quos peiores eſſe iudicant, nempè
L. 11. c. 37. viperas Magaraſſos indigitant. Prædictis etiam addamus, quòd Plinius viperæ dupli
cem vuluam tribuit, quam prærogatiuam in Maraſſo fæmina, & duplicem penem in ma- H
re olim clariſſimus Anatomicus Gaſpar Taliacotius maniſeſtiſſimè, ſecans huiuſmodi
beſtias, demonſtrauit. Idem poſtea repetit Baldus Angelus Abbatius in ſua viperæ hi-
ſtoria, veluti inferius in Anatomicis enucleabimus. Non eſt tamen negandum ad mon-
tem Quatranij, quòd multis in locis aſpides etiam maraſſi nominentur.

Lib. 5. de Sueſſanus in Cõmentarijs ad Ariſtotelem viperam Scurtionem vocitat. Et apud Ni-
hiſt. An. colum Florentinum Scorzonei viperæ nominãtur: quamuis ſint, qui ſcribant hoc voca-
bulum (Scorzone) apud Italos eſſe nomen generale ad omnes Serpentes, qui repunt,
& dentibus feriunt; apud Hetruſcos populos, Oſcorzones appellantur viperæ; hocq;
antiquum nomen deducunt ab Oſco, qui olim Hetruſcis imperauit, & pro Inſigni, Ser-
pentis Icone delectabatur: hunc autem anguem fuiſſe ſpeciem Serpẽtis celeberrimam
nempè viperam, multi affirmant. Sed tandem temporis tractu, dempta litera O. ſcurzo-
nes huiuſmodi Serpentes nuncupati fuerunt. Alij referunt hoc nomen, Scurzo, eſſe
Hiſpanicum; nihilominus eſt Catalonicum, nec viperam propriè ſignificat, ſed illum
Serpen-

A Serpentem viperæ ſimilem, cui herba Scorzonera aduerſatur. Alioquin Hiſpanis vipera Biuora, & Bicha, Gallis autem Vipere nominatur. Alij tradunt, quòd Arabes, & barbaram ſectantes medicinam, Thyri vocabulo, omnes Serpentes, ſed viperas potiſſimum intelligant: Idcircò affectio illa Græcis cognominata ophiaſis, ipſis Thyria nominatur, vocabulo à Græcis detorto, qui hac voce, θηρίον, feram indicant. Neq; hoc videtur admiratione dignum: ſiquidem Andromachus, & ipſe viperinos paſtillos ferinos appellauit, non alia fortè ductus ratione, niſi quia θὴρ, ſeu θηρίον nonnunquam pro vipera vſurpatur. Ideòq; paſtilli, ſeu trochiſci ex viperis parati, non immeritò theriaci cognominantur: cum tamen in hanc antidotum carnes viperarum, & non aliarum ferarum ingrediantur. Aliter vipera Labane, & Alfahay Arabibus dicitur. Alſe quoq; ad mentem Leoniceni, viperam in ſcholis Arabum denotat. At ſecundùm Andream Bellunenſem Alaſarai, & Alfahai eſt nomen proprium viperæ, ex qua, illa celebratiſſima antidotus nempè theriaca paratur. Cæterùm leguntur apud Syluaticum nomina barbara, Eoſman, Synon, & Afis, quibus vipera deſignatur. Afis tamen eſſe videtur B nomen detortum à voce græca ὄφις, ophis, quæ interdum per excellentiam viperam indicare ſolet. Tandem hæc beſtia Germanis ſecundum Matthiolum, Brandiſchlangen, ſecundum alios, Ein Nacer Soeter, & ſecundùm Geſnerum, Ein Beꝺtnater, Viper nater appellatur.

Nomina Arabica viperæ.

GENVS, ET DIFFERENTIÆ.

PERSONANT Sueſſani monimenta, ad rem noſtram, nulla conſideratione digna in commentarijs ad Ariſtotelem, viperam ad genus Serpentum minimè reduci poſſe: cum Ariſtoteli vipera ἔχις, & Serpens ὄφις nominetur: & tamen Ariſtoteles (annotante clariſſimo Mercuriali) viperam inter Serpentum genera enumerauit: vt etiam paulò ante atteſtati ſumus. Similiter explodenda eſt illorum opinio, qui ἔχιν C ἀπὸ τῆς ἐχίδνης, ſcilicet viperam marem à fæmina genere, & natura diſcrepare arbitrati ſunt, his potiſſimum moti rationibus, primò quoniam ἀπὸ τοῦ ἔχεως percuſſus conuulſione, non ſimiliter ἀπὸ ἐχίδνης afficiatur: deinde quia ἐχίδνης morſus albus, & ἔχεως liuidus eſſe feratur: tertiò, quoniam ad mentem Nicandri, duorum veſtigia dentium appareant, dum morſum infligit ἔχις, plurium verò, ſi momorderit ἔχιδνα. Has rationes nullum pondus apud viros eruditos habere arbitramur: ſiquidem claſſici authores conueniunt vniuerſi, ἔχιν ἀπὸ τῆς ἐχίδνης, non genere, non natura, ſed ſexu tantummodo differre; cum illum marem, hanc fæminam eſſe pronuncient. Auicennas ſpecies viperarum diuerſas conſtituere videtur, dum ſcribit viperas eſſe Aleſilati, inter quas, quercinas, & ſitim inducentes reponit. propterea ad aures Auicennæ (vt notat Leonicenus) vipera non erit nomen ſpeciei, ſed generis ſub ſe multas ſpecies comprehendentis. Vnde etiam colligendum eſt hunc authorem aſſignare viperis multas conditiones, quæ ad alios etiam Serpentes pertinent.

Lib. 5. de gener. An. c. 10.

Echis, & Echidna differũt ſexu, nõ ſpecie.

Prætérquamquod idem Auicennas videtur exiſtimaſſe Thyrum eſſe Serpentem à vi- D pera valdè diuerſum: quandoquidem in varijs theriacæ deſcriptionibus interdum trochiſcos Thyri, aliquando trochiſcos ex viperis nominauit. Hinc poſtea aliqui authores nuperi nixi Auicennæ authoritati trochiſcos thyri, à trochiſcis viperinis diſcrepare crediderunt. Gentilis Auicennæ interpres viperinã naturam non vni ſpeciei, ſed multis Serpentum generibus communem eſſe exponit. Nicolus Florentinus verba faciens de ſpeciebus anguium, quandoq; viperam inter Serpentes cornutos in Ægypto naſcentes reponit, & paulò poſt, ex Ariſtotelis authoritate, thyrum inter Serpentes ouiparos memorat: deinde addit Serpentes graciles, & oblongos eſſe viperas apud nos inuentas, quarum aliæ maioris, aliæ minoris malitiæ eſſe perhibentur: immo ipſas tanquam fœdis proximas inter aſpides collocat.

Serm. 4. ca. 18.

Idem author alibi ſcriptis mandauit paruas viperas in noſtris regionibus ſtabulari, inter quas breues, & craſſas noſtro idiomate *Scorzoni* dictas enumerat. Hinc colligendum eſt hunc authorem, ſub nomine viperarũ, plures Serpentes, & etiam aſpides comprehendiſſe. Nec mirandum eſt ipſum fuiſſe hallucinatum: ſiquidem citat etiam Ga-

Scorzoni q Serpentes.

lenum loquentem de Regina Ægypti ſemetipſam interficiente imponendo manum ſu- E pra rhytum, cum tamen Galenus ſcribens de theriaca ad Piſonem, interitum huius reginæ, nec thyro, nec viperæ, ſed aſpidi attribuerit. In eodem errore (teſte Leoniceno) verſatus eſt Montagnana, dum echidnam, nempè viperam, ſiue thyrum ad aſpidum genus reduxit. Et tamen Galenus in ſermone de theriaca ad Piſonem, aſpides à viperis maniſeſtiſſimè diſtinguit.

In lib. de Thyro.

Albertus Magnus multas viperarum ſpecies conſtituit, & interdum ſpeciem pro ſummo genere vſurpat: cui ſententiæ non eſt adhærendum, cum doctrina Ariſtotelis aliud nobis inſinuet. Eſt quidem verùm in doctrina Nicandri, Æliani, & Aetij, hos angues, nempè hæmorrhoim, ceraſtem, & dipſadem ad viperas referendos eſſe: etenim more viperarum oua concipiunt, & fœtus viuos excludunt. Id autem inferius ad aures Euangeliſtæ Quatramij diligentius contemplabimur. Prædictis Serpentibus nonnulli addunt aſpidem, tanquam fœtus viuos parientem: cui ſententiæ refragantur Hiſtoriographi dicentes oua Crocodili, & aſpidis ſub terra occultata, & ab Ichneumone inuenta frangi, niſi per oua aſpidum, oua aliorum Serpentum intellexerint. Præterea Galenus F viperam longè diuerſam eſſe à dipſade prodidit; quod Hieronymus Cardanus minimè animaduertens viperam cum dipſade confundebat. Hinc colligendũ eſt viperam illam veram eſſe, cuius carnes compoſitionem theriacæ ingrediuntur: quamuis poſtmodum detur aliud genus Serpentis catulos, & non oua enitens, quod etiam nomine viperæ donandum eſt.

Qua ratione varij Serpentes ad viperas referãtur.

Lib. 11. de ſimp. med. fac.

Idcircò Euangeliſta Quatramius in hiſtoria theriacæ, & mithridati, aſſeuerantius dicit plures viperarum ſpecies aſſignari, cum proprijs oculis obſeruauerit aſpidem, ſepam, & Ammoditem catulos, & non oua excludere: quamobrem non eſt contemnenda ſententia Pierij Valeriani, qui ad mentem nonnullorũ, ſcriptum reliquit quædam Serpentum genera, præter viperas, animal parere; quamquam has Serpentum ſpecies non nominauerit. Immò ſuſpicatur Quatramius, præter nominatos Serpentes, inueniri etiam alios, ritu viperarum, parientes quemadmodum vnuſquiſq; varias anguium ſpecies in capſulis diſtinctis claudendo obſeruare, & conſpicari poterit.

Serpẽtes fœtus viuos excludentes.

L. 14. Hierogl.

Præter hæc, ratione coloris, viperæ inter ſe differre dicuntur: nam Porta fatetur ſe G obſeruaſſe mutatione Soli, in quo huiuſmodi beſtiæ viuunt, alias virides, alias rubras, alias ruſas, alias albas, alias nigras inueniri. Vnde Cardanus quoque magnam diuerſitatem viperarum in colore, ob locorum, & regionum ſitum, annotauit. Neque admiratione vlla teneri debemus: ſiquidem Pauſanias in Æthiopia, & Libya viperas nigras eſſe teſtificatur: etenim illud clima non ſolum indigenas, ſed etiam aduenas, temporis tractu ſuſcat. Deinde meminit Cardanus, in recenſendo tabis remedio, cuiuſdã viperæ rubræ craſſæ, & breuis ab Italis *Milort* nuncupatæ: quamuis poſtea Matthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem hanc opinionem explodat dicens, Serpentem, quem Mediolanenſes, & cæteri Inſubres vocant *Milort* à vipera diſcrepare: cum hoc animal ſit innocentiſſimum, & domibus familiare; vipera autem ictibus perimat. In prædictorum cõfirmationem addemus verba Bellonij pronunciantis, quòd curioſitas, & deſiderium cognoſcendi viperas effecit, vt ipſe in Anglia, Gallia, Italia, Græcia, Aſia, & Ægypto, viperas colore, & forma diuerſas obſeruauerit.

Li. 4. Phyt. c. 28.

Differẽtia ratione coloris.

Li. 2. c. 16.

Nonnulli, ratione veneni, viperas inter ſe diſcriminare conantur, dum alias vene- H natas, alias non venenatas eſſe conſtituunt. Non venenatas autem magnas, & caprimulgas nuncupatas eſſe aſſerunt; quia libenter caprarum, & vaccarum vbera ſugant: cum tamen hoc Serpentum genus à viperis omninò ſegregandum ſit. Alij ponderantes ſymptomata morſus illius Serpentis *Eſcurza* nominati eſſe ſimilia ſymptomatibus inductis ab ictu viperæ, talem Serpentem ad viperarum genus retulerunt: cum tamen, toto cælo, à vipera diſcrepet: eſt enim animal longitudine ſeſquipalmari, parte infima tenui, & paulatim ad caput vſq; craſſeſcente, capite craſſo, & quadrato, ore magno, & hiante, lingua nigra, & mucronata, dentibus puſillis, quibus ferit, licèt etiã lingua inſtar aculei ſcorpionis pungat, pręditũ eſt colore cinereo nigricante maculis diſtincto, tardè incedit, & deniq; (teſte Nicolao Monarde) eius morſui ſola herba Scorzonera occurrit.

Differẽtia viperarum ratione veneni.

Ratione magnitudinis, & paruitatis, promulgat Atheneus beſtias ex vipera mare, & muræna genitas eſſe alijs viperis minores, variegatas, & quodammodo alteram viperarum ſpeciem repræſentare. Item Amatus Luſitanus in Dioſcoridem

In lib. de ys, quorum morſus eſt venenatus

animad-

A animaduertit viperas in Hiſpania nonniſi cubitales inueniri. Ex altera parte viperas etiam immenſæ magnitudinis reperiri, Strabo retulit: quandoquidem Porus Indorum *Lib.* 5.
Rex Auguſto dona miſit, viperas ingentes, Serpentes decem cubitorum, teſtudinem fluuiatilem trium cubitorum, & perdicem vulture maiorem. Ælianus quoq; ex alio- *Li.* 9. *c.* 33.
rum ſententia, viperas Troglodita Regionis ita grandes conſtituit, vt longitudinem decem, & nouem cubitorum æquent. Cardanus etiam tradidit viperas longitudine viginti pedum in aurea Caſtillia verſari; quam veritatem Scaliger ſibi perſuadere non poteſt. Cùm tamen hoc à veritate penitus alienum eſſe nequeat: nam quemadmodum *Exercit.*
homines pro varietate Regionum, & natura, & proceritate differunt; idq; fit ratione 175.
caloris innati, qui in alijs imbecillis, in alijs validus dominatur. Ita etiam reliqua animantia, & quicquid eſt vitæ particeps, pro diuerſitate climatum, inter ſe diſcrepare ſolent: quocirca Nicander iure optimo ſcriptum reliquit magnas, & paruas viperas inueniri. Itaq; Europa paruas, & breues nutrit viperas; cum hoc clima, in comparatione ad Aſiam, frigidum ſit: & viperæ veluti, & cæteri Serpentes frigidæ ſunt naturæ, & *Vipera Europea quales.*
B incolentes Regionem frigidam calorem innatum habent robuſtiorem, & maiorem cibi copiam aſſumunt, quàm habitantes regionem calidam. Pari ratione caliditas Aſiæ defectum naturæ frigidæ viperarũ ſupplet, veluti frigiditas Europæ earum incrementum remoratur. Propterea Nicander in Theriacis hanc diuerſitatem Viperarum memorat hunc in modum.

Hic quoq; vipeream, qua cernit acuta, figuram
Aſpicias, vt non vno ſe corpore prodat,
Et nunc hac longum, paruum trahat illa volumen,
Ne pare conſimiles forma ſit vbiq; dracones
Cernere, nam gignit noſtra hac Europa minores.
Tum qui molle ſupra praetendat cornua guttur,
Et quodam candore micent, alij ad ſcopuloſos
Scironis montes, alta & Pannomia, & ipſum
Riphaum, & dictum Corni cognomine pagum,
C *Et canenscem habitant Aſeleuum quin, & alumna*
Fert Aſia vltra tres longis qui tractibus vlnas
Se tendant, rigidum quales Boccatteron, atq;
Arduus Ægages, & celſus Cercaphus intra
Se multos reſonet.

Viperis igitur, & alijs Serpentibus redundant Europæ montes, nimirum Sciron, Pannomia, Aſelenus, Corax, & Riphæus. Sciron autem celebratur mons ſaxoſus in Græcia apud Athenas, ita cognominatus à Scirone latrone, cuius oſſa (poſtquã fuit à Theſæo ſuperatus) in prædictum montem conuerſa eſſe perhibentur, vt monimentis manda- *Vipera montanis locis delectantur.*
uit Ouidius. At Buccateron, Ægages, & Cereaphus montes Aſiæ viperas Europeis mul- *L.* 8. *Metã.*
tò longiores nutriunt. Hoc verum eſſe nobis perſuadet Bellonius, qui viperas Ægyp- *Li.* 2. *obſer.*
tiacas, ratione amplitudinis pellis, à noſtris diſcrepantes obſeruauit: etenim pelles il- *cap.* 70.
larum tomento repletæ duplo maiores apparent, quod viperis aliarum regionum contingere minimè conſpicatus eſt. Tandem vt differentijs coronidem addamus Proſper *Lib.* 4. *c.* 8.
D Alpinus ſermonem habens de medicina Ægyptiorum, ſcriptis mandauit in Illyrio ſtabulari viperas vnico in fronte cornu inſignes, Italorum viperis valdè ſimiles, capite latiore, & compreſſiore, mas album gerit cornu, fæmina duo tanquam acus in ſyncipite geſtat, Ceraſtes tamen non ſunt, immò ictu eadem, quæ vipera, patientibus ſymptomata afferunt; haſq; Ægyptij Thair vocant, voce non longè diuerſa à θὴρ, quo nomine multi authores, vt relatum fuit ſuperius, viperam indigitare ſolent: immò id in maiorem admirationem trahit Proſperum Alpinum, quòd Ægyptij ex his beſtijs cornigeris ſuam theriacam concinnant.

E

FORMA, ET DESCRIPTIO.

VIPERA eſt venenoſus Serpens, pollicis craſſitudine, duorum cubitorum longitudine, plus minuſuè, varij coloris, plano, latoq; capite, recta incedens ceruice, reliquo corpore reptans, & ſaltuatim in animalia irruens. At rectius poſſumus aſſeuerare, quòd vipera ſit longitudine cubitali, & ſæpè prolixiore, colore ſubflauo pluribus maculis conſperſo. Mas habet caput anguſtum, & acutum, collum craſſius, & reliquum corpus tenuius, quàm fæmina: paulatim cauda illius, ritu aliorum Serpentum gracileſcit, non autem aceruatim vt cauda fæminæ, ſquamas habet circa extremitatem caudæ aſperiores, quas ira percitus ſubrigit; quemadmodum plumæ galli gallinacei inter dimicandum eriguntur. Meatus excrementorum in cauda eſt ventri propinquior. Dentes canini illi duo inſunt, fæminæ verò plures, veluti Nicander in Theriacis elegan- F
ter decantauit his verſibus.

Τοῦ μὲν ὕπερ κυνόδοντε δύο χροῒ τεκμαίρονται
Ἰὸν ἐρευγόμενοι, πλέονες δὲ τοῖ αἰὲν ἐχίδνης.

Ideſt.

Huic gemini apparent dentes in carne venenum
Fundentes, verubus ſed fæmina pluribus atrox.

Vel rectius.

Quem gemino natura armauit dente canino,
Vulnere tabifico, ſed plures ſemper echidna.

Verum modo prædictus dentium numerus iam in viperis maribus, quàm in fæminis reperiatur nec ne; hoc inferius in Anatomicis diſputabitur. Itaque omnia, quæ hactenus de figuris viperarum dicta ſunt, in iconibus tam maris, quam fæminæ manifeſtè conſpicientur. Hanc autem deſcriptionem menti tum veterum, tum nuperorum authorum conformem eſſe ex eorummet doctrina patefaciemus. In primis Galenus G
ſcribens de Theriaca ad Piſonem, vbi, pro theriaca concinnanda, viperas fœminas ſumendas eſſe præcipit, ſic inquit. Viperæ ſunt ſubflaui coloris, admodum agiles, collum maximè porrigentes, oculis ſubrubentibus, inuerecundis, atq; feri intuitus, capite latiore quàm in mari, quem etiam viperæ fœminæ reliqua corporis mole excedunt. Meatus excrementorum propius caudam ſitus eſt. Canini dentes mari duo, fœminæ verò plures inſunt.

Deſcriptio viperę ad mentē Galeni.

Auicennas ſermonem habens de venenis, viperas celebrabat habentes caput preſſum, & latum, vbi ceruici annectitur, & corpore admodum longo attribuens fœminæ dentes plures vtrinq;, cum mares in omni latere, vno tantùm muniantur. Nam fieri poteſt ad mentem Galeni, vt mares etiam plures habeant dentes, non loquēdo tamen de caninis; quemadmodum inferius in Anatomicis explicabitur.

Aetius viperam fęminam colore ſubflauo, & multis notis inſtar rotarum exornatam prædicabat, magnitudine tamen cubitali, cauda aceruatim in tenuitatem deſinente, oculis ſubrubris, capite latiore, collo anguſtiore, aluo ſinuoſiore, & deniq; dentibus H
quatuor caninis præditam, quæ innixa caudæ graditur. At vipera mas, ad mentem eiuſdem Aetij, prædicti eſt coloris, capite anguſtiore, & collo craſſiore, cuius cauda paulatim imminuitur, & alacrius mouetur. Cardanus in præſtantiſſimis viperis caput latum, erectum, & cauum, figura rhombi, oculos viuaces, breue corpus, & morum alacrem commendabat. Clariſſimus etiam Mercurialis viperam marem à fœmina in hoc differre ſcribebat: quoniam fœmina caput latius, ceruicem minus elatam, dentes quatuor, corpus craſſius, & breuiorem caudam habeat, tardiuſq; incedat: cum viciſſim mas capitis ſit anguſtioris, ceruicis magis elatæ, corporis longioris, & tenuioris, duobuſq; tantummodo dentibus refertus. Cùm poſtmodum viperæ omnes coloris cinerei, interdum ſubflaui, & maculis nigris, vt plurimum diſtinctæ conſpiciantur. Quæ omnes notæ apud Nicandrum in theriacis habentur, dum his verſibus in latinum ſic translatis canit.

Lib. 2. de ven.

Fœmina

Vipera Mas

Vipera fœmina cũ capite ſeparato, dentes monſtrante

A *Fœmina ponè trahit ceù mancam vipera caudam,*
Perpetuo duris horrentem tergora ſquamis,
Et per opaca pigrum reptat dumeta volumen.
Ipſe ſed acre caput mas fert prolixior illa
Quandoq;, & quandoq; minor ſed non ita laſo
Ventre patet, mutila eſt, ſimiliſq; per omnia cauda.
Prolixi ſemper tractus, ſimiles quoq; ſquamæ.
Atque irritato quoties excanduit ira,
Sanguineo facies, oculiq; rubore coruſcant,
Diffiſaq; micans celer increſpanteq; lingua
Obliquam ſinuat poſtremo in corpore caudam.

Cæterùm Amatus Luſitanus retulit viperam in Hiſpania eſſe cubitalem, capite preſſo,
& acuto, in quo veruca conſpicitur, dorſo veluti quadam catena depicto. Quicquid
aſſeruerit Bellua cēſis ad mentem Phyſiologi, de vipera ad vmbelicum vſq;, faciem hu-
B manam habente, deinceps verò crocodili ſpecie decorata, tribuſq; tantummodo den-
tibus armata, cum meatu excrementorum paruo, ad inſtar foraminis acus, ita ut per
os tantùm concipere perhibeatur.

PHYSIOGNOMONICA.

ANIMALIVM deſcriptio ſpeculandi anſam præbere ſolet Phyſiogno-
mis, quos hominum mores ex corpore, vultuq; diſquirendi labor agi-
tare ſolet. Itaq; hi meditantes in humanis oculis quaſdam rubentes
maculas, quales vt plurimum in oculis viperinis conſpiciuntur, tales
eſſe homines opinantur, qui non à domeſticorum ſanguinis effuſione,
neq; ab vlla impietate, & vaframentis abſtinent. Propterea inſignis *Lib.3.Phy-*
ille vir Io. Baptiſta Porta huiuſmodi oculis Ezelinum de Romano humani ſanguinis in- *ſio.c.5.*
C explebilem, præditũ fuiſſe ſuſpicatur. Hac de re Iouius non temerè illi vipereos oculos,
atrocem pallorem, & feralem frontem attribuebat, qui moribus pluſquam barbaris im-
butus ferro, & flammis, vrbes, & multa corporum millia excidit. Item Ioannes Maria Vi-
cecomes vipereis oculis, & venenum ferè ſpirantibus inſignitus, ſæuus princeps fuiſſe
perhibetur: etenim carnificinam inauditæ crudelitatis in ſuos ciues exercuit, dũ præ-
grandibus, & voracibus canibus humana carne nutritis, fera immanitate homines ſibi-
metipſi inuiſos obijciebat, vt, incredibili horrore populi, cõfeſtim ab illis diſcerperẽtur.

ANATOMICA.

IN diſſectione viperini capitis cerebrum ſubnigri coloris conſpicitur, *Cerebri vi-*
& adeò puſillum, vt vix quantitatem quatuor granorum milij adęquet: *perini quã-*
propterea hoc animal à quibuſdam calidum, & ſiccum eſſe creditur; *titas.*
D quoniam immodicus calor cordis à frigiditate cerebri temperari ne-
queat. Auriculis viperæ carent, ſed earum loco quaſdam cauernas
habent: etenim Plinius tradidit animalibus fœtum viuum parientibus
aures ineſſe eminentes, exceptis cartilagineis, vitulo marino, Delphino, & viperis, quæ
quibuſdam foraminibus, pro auribus, vtuntur. Quoad dentes, Geſnerus tradit quoſ-
dam viperinum caput ſecantes, quatuor oblongos dentes in ſuperiori mandibula ſpe-
ctaſſe; cum alij dentes tam ſuperioris, quàm inferioris maxillæ, ob paruitatem, non
appareant, ſed maxillam acu fricando aſperitatem, & ſtridorem percepiſſe; hos pu-
ſillos dentes, tàm in viuis, quam in mortuis viperis, niſi auferatur veſicula, in qua
conduntur, nemo vnquam intueri poterit. Baldus Angelus Abbatius quatuor dentes *In l. de nat.*
caninos tàm mari, quàm fœminæ viperæ attribuit, cum hoc tamen diſcrimine, vt mas *vipera ca.*
duos habeat deciduos; ideoq; non admirandum eſſe putat, ſi interdum maris dentes *16.*
duos tantummodo eſſe conſpiciamus. Quamobrem Authores Nicandrum ſecutos pro-
culdubio hallucinari ſtatuit; quando pronunciat demorſos à vipera mare duo tantùm
vlcu-

Dentes viperini, quot & quales ſint.

vlcuſcula, & à fœmina quatuor reportare: cum duos dentes maribus, & quatuor fœmi- E nis ſemper ineſſe crediderint. Et tamen vipera mas, antequam illi duo dentes cadant, quatuor etiam vulneribus poſſit patientes afficere; hæc autem ſententia ſi ſit vera nec ne, indiget animaduerſione: quãdoquidem noſtri circulatores viperas quotidie pertractantes, duos tantùm dentes tam in mare, quàm in fœmina ſe obſeruaſſe retulerunt.

Ordo dentium viperæ.

Nos igitur, decocto viperæ capite, & carne diligenter à cranio ſeparata, duplex dentium genus conſpicati ſumus, vnum, quo hæc beſtia ſe tuetur, & mordendo venenat, alterum, quo ad mandendum vtitur. Hi autem ſunt dentes quatuor ſupra triginta ab Antiquis non deſcripti: cum in gingiuis occultati non appareant. Horum autem talis eſt ordo, nam præter quatuor caninos nominatos, duodecim in ſuperioribus maxillis, nimirum ſex in vtroq; latere conſpiciuntur; ſuntq; ad inſtar ſerræ verſus gulam, & aliquantò maiores dentibus armantibus inferiores maxillas. Inferiores dentes ſunt viginti duo, nempè vndecim in quolibet latere, quocirca, quando authores memo-

Priſci omnes dentes viperæ non cognouerunt.

rant vulnera à dentibus viperinis inflicta, eos de caninis dentibus verba facere opinamur; cum cæteri dentes horum animalium illis ignoti fuerint. Quandoquidem Vete- F tes, harum ferarum caninos tantummodo dentes deſcripſerunt, quos vidimus perforatos, & veſicula veneno plena munitos, quæ nouo toxico quotidie repletur, dum primum in ictu conſumptum fuerit. Etenim quemadmodum in ſingulis animalibus aliqua ſemper generantur excrementa, quæ per partem determinatam extra corpus truduntur: ita etiam viperæ venenoſum excrementum per dentes euacuant, dum ſe defendentes, mordendo cætera animalia venenant. Hoc etiam præſtat ſcorpio, qui in cauda aculeum perforatum inſtar dentium anteriorum viperæ poſſidet, & ſub aculeo habet veſicam veneno plenam, quod punctis animalibus communicat.

Canini dẽtes viperarũ ſunt ad tutelam.

Neq; mirandum eſt viperas caninis dentibus ad tutelam tantùm ſibimet à natura comparaſſe: ſiquidem accidit idem piſci piſtrici roſtrum hinc inde dentatum poſſidenti, quos dentes huic animanti nonniſi ad tutelam natura impertita eſt. Quod autem noſtri viperarum venatores pronuncient ſe tam in mare, quam in fœmina duos tantùm dentes conſpicatos fuiſſe, inde natum eſſe credimus, quoniam cæteri in gingiuis laten- G tes non videantur: deinde hoc genus hominum tanquam rude, & imperitum nunquam anatomen harum beſtiarum exercuit.

Pulmo viperarum.

Cor viperarũ quale.

Iecoris viperini figura.

Ventriculi viperini locus.

Pulmo in viperis veluti veſicula oblonga membranoſa, varijſq; meatibus plena, & aere turgens obſeruatur. Item cor grandiuſculum apparet, & mobile in pericardio; hocq; quando animal alexipharmaco necatur concitatius mouetur, quam ſi ferro interimeretur, ob repugnantiam alexipharmaci ad venenum. Iecur eſt oblongum vena admodum craſſa per medium percurrente, quæ dimanans à corde ad extremam vſq; caudam Serpentis progreditur. Ibi etiam viſuntur venæ, ſeu arteriæ, quæ à corde, & hepate ad gingiuas, ſeu veſiculas dentium aſcendunt: cum in veſica fellea tanquam in propria lacuna contineatur hæc materia venenoſa, quæ inde ad dentes defertur. Poſſumus autem neceſſariò atteſtari hãc venenoſam materiam in cyſti fellis reſidere, quoniam neq; hepat, neq; cor, neq; ſanguis viperæ venenum participant. Ventriculus ſub iecore latitat, cui æſophagus adhæret cum aſpera arteria ad pulmones vſq; deſcendente. Splen colo inteſtino annectitur. Colon flexuoſum eſt, & in latere ſiniſtro terminatur. Rectum autem inteſtinum à fundo ventriculi dimanare videtur, ſed poſtquam H de inteſtinis viperinis fit ſermo; Hic vnum animaduerſione dignum eſt; nam accidit hoc anno trigeſimo octauo ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, dum hæc ſcriberemus, vt in inteſtinis multarum viperarum, pro trochiſcis ad parandam theriacam diſſectarum, multi vermiculi rubeſcentes, omnium pharmacopæorum admiratione, inuenti ſint. Quemadmodum oculatus teſtis Excellentiſs. D. Ouidius Montalbanus Medicus Collegiatus nos monuit, & ſingulari humanitate hoc lumbricorũ genus miſit ponderandum. Quare non valdè demirati ſumus, in auſtrina cõſtitutione, hoc animantium genus in cunctis animalibus procreari poſſe, dũ pituita iuſtò copioſior in inteſtinis colligitur, quæ poſtea calido prædita putreſcit: immo dum validus pituitæ calor in pituitoſam, & putreſcentem materiam agit, ſole concurrente, vermes producuntur, iuxta vulgatum carmen.

Lumbricos crudus perſeminat humor in aluo.

Veluti in quacumque alia corporis parte, prædictis confluentibus in vnum cauſis, gi-

gni

A gni poſſunt, nimirum in dentibus, in pulmonibus, ſecundum Alzarauium, in renibus, & vaſis ſeminarijs, ſecundum Plutarchum: ſuperiùs enim in Rubrica de Serpentum generatione, Icon cuiuſdam animalculi per lotium excreti fuit exhibita. Et deinum Conciliator in capitibus arietum vermes aliquando genitos vidiſſe atteſtatur.

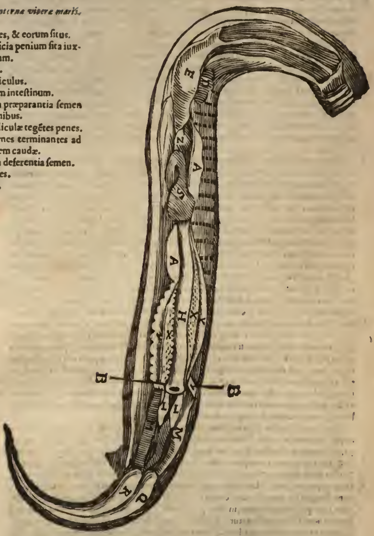
Tandem renes etiam ibi obſeruantur. Quoad partes generationi deſtinatas, ſcripſit Ariſtoteles nullum piſcem teſtes habere, neq; animalia pedibus carentia, vt Serpentes. *Lib. 4. de part. An.* Verùm hanc Ariſtotelis doctrinam ſectio anatomica redarguit: quandoquidem inter piſces oblongos, delphini, & vituli marini teſtibus inſigniuntur. Item vipera mas non ſolum duos, ſed quatuor teſtes, & duplicem penem habet, quemadmodum inſpectio anatomica manifeſtat. *Penes, & teſtes viperarum.* Hi penes ad radicem vſq; caudæ terminantur, in quorum ſumma parte pelliculæ tegentes penes, & in parte anteriori aſperitates quædam conſpiciuntur. Idcircò non erit veritati conſonum a vipera in congreſſu caput maris præcidi, neq; genituram per os emitti: in quem errorem grauiſſimi authores inciderunt.

B Circa genitalia viperæ fœminæ, Gerardus Bouman Medicus Cliuenſis, ex Geſnero, viperam ſecuit, in qua vterum bifidum conſpicatus eſt, vbi receptacula ouorum veluti in gallinis, vaſa ſeminaria, & bina orificia obſeruabatur. *Genitalia viperæ fœminæ.* Verum modò ſemen per vtrumque penem in hæc duo oſcula maſeiaculetur, an interdum per vnum, & quandoque per alterum, hactenus nobis ignotum eſt: cum hoc in animalibus venenoſis difficillimè inueſtigari poſſit: hæc autem vuluæ oſcula in poſtrema ferè caudæ parte reſident: vbi vuluam duplicem Plinius videtur contemplari. *L. 11. c. 37.* Vnde Nicolaus Leonicenus in hoc pliniano textu duplicem detegit errorem. Primò, quia duplicem vuluam viperæ, & cæteris animantibus intra ſe animal generantibus aſſignet, quaſi vipera non habeat locum inter illa animalia, quæ extra ſe viuum fœtum emittunt: ſecundò, quoniam duplicem vuluam eis tribuat; cum tamen vipera vnam tantùm habeat, veluti cæteræ animantes, quæ intus oua concipientes, fœtum deinde viuum excludunt. *Vteri pars oua cōtinēs vbi ſita ſit.* Etenim ea pars vteri oua continens lumbis adhæret cum oſtio ſupra inteſtina ſito; ſicuti Ariſtoteles teſtificatus eſt. Deinde ſi Plinius per duplicem vuluam, bifidam, bipartitam intel-
C lexit, hæc proprietas alijs etiam animalibus tam intra, quam extra animal generantibus, communis eſſe fertur. Itaq; vulua viperæ veluti, & illa cartilagineorum diſſimilis eſt matrici tàm viuiparorum, quàm ouiparorum: ſiquidem ſupra ad ſeptum, & infra etiam porrecta eſt. Cæterùm non eſt intelligendum, vt idem corpus vteri ſit in duobus locis ſitum, ſed debemus intelligere vuluam quaſi mediam inter prædicta duo loca eſſe collocatam. *Viperæ vuluæ locus.* Huius autem rei cauſa eſt, quoniam, & ouum, & animal generant. Ideòq; vulua viperarum quaſi naturam vuluæ generantis animal tantùm, & naturam vuluæ generantis ouum tantùm participat. Quamobrem fuit neceſſarium, vt matrix horum animalium medium quemdam locum occuparet.

Circa cognitionem viperini fœtus, multæ viperæ prægnantes, & non prægnantes in capſulis ſeruandæ erunt, & octauo quoq; die vipera grauida, & non grauida erit ſecanda, vt magnum diſcrimen earum innoteſcat: idq; ad menſem vſq; Auguſti præſtandum erit: vt quonam tempore fœtus in ouo formari incipiat, diſtinctè cognoſcatur. Noſtra enim obſeruatione, circa calendas Iulij initium diſtinctæ formationis viperini
D fœtus apparere ſolet. Hoc etiam experimento in anatome oui gallinarum vſi ſumus; dum ſingulo die aperiebamus ouum ex viginti duobus, quæ gallina fouebat, vt quænam pars pulli formabatur, in dies pateſieret. Quandoquidem ſingulo die aliquid ſemper noui in ouo obſeruatur. Vt autem, quod de viperæ anatome hactenus explicauimus manifeſtarium euaderet, placuit ex Baldo Angelo Abbatio iconem anatomes viperæ tàm maris, quàm fœminæ ante legentium oculos repræſentare.

Partes internæ viperæ maris.

AA. teſtes, & eorum ſitus.
BB. orificia penium ſita iuxta anum.
D. Iecur.
E. Ventriculus.
H. rectum inteſtinum.
LL. vaſa præparantia ſemen in penibus.
MM. pelliculæ tegētes penes.
Q. R. penes terminantes ad radicem caudæ.
XX. vaſa deferentia ſemen.
YY. Renes.
Z. Splen.

Partes internæ viperæ fœminæ.

A. & B. orificia intrinſeca vterorum.
D. & E. vaſa ſeminaria.
F. & C. exitus fœtuum.
G. pars infima ventriculi.
H. & I. receptaculũ ouorum.
K. veſicula fellis.
L. ventriculus.
M. iecur, per quod vena excurrit.
N. Cor in pericardio.
O. vena deferens ab hepate venenũ ad radices dentiũ.
P. & Q. venæ, ſeu arteriæ aſcendentes à corde, & ab hepate ad veſiculas dẽtiũ.
S. Oeſophagus.
T. & R. aſpera arteria.

E

NATVRA.

HOC viperis inſitum eſſe à natura, vt Vere, & Autumno ſpolium deponant, in hiſtorijs animalium teſtificatus eſt Ariſtoteles. Quapropter Li.8.c.17. Authores naturæ arcana perueſtigantes, ab hac ſignatura collegerunt carne horum animantium laborantibus ſcabie exhibita, cutim renouari. Amplius ad mentem Auicennæ, viperæ tempore vernali, oculos fœniculo affricare dicuntur; vt hebetudinem viſus hyemę in ſpecubus contractam tollant. Inſuper inter alias viperæ proprietates, hanç à natura congenitam habent, vt grauiſſimum ſpirent odorem. Ideò capſulæ, in quibus viperæ, ad concinnanda varia medicamenta, à Pharmacopolis ſeruantur, quando recluduntur, *Viperarum teter odor.* ob tetrum odorem quamdam veluti nauſeam generant. Immò cauernæ, in quibus brumali tempore ſtabulantur, magis quàm prędictę capſulę peſtiferum odorem exhalant. Hęc proprietas non fuit ignota Martiali, quando Baſſam malè olentem prædicauit hunc in modum. F

L.5.Epigr. epigr.4.

Quod vulpis fuga, vipera cubile
Males, quàm quod oles, olere Baſſa.

Demùm viperæ fœminę hoc natura ingenerauit, vt morſus ſit acerbior, & corpore pinguior appareat. De cæteris autem moribus huic beſtiæ congenitis nullum ſermonem in præſentia habere neceſſe eſt: ſiquidem hos cum alijs Serpentibus communes participat, de quibus omnibus in primo huius libri capite ſatis ſuperq; egimus.

SYMPATHIA, ET ANTIPATHIA.

CARDANVS agens de rerum varietate, monimentis mandauit viperam, inter plantas, eruca potiſſimum, & ſabina maximoperè delectari: hac de cauſa plures ſemper, & ſubtus arborem ſabinæ gradiuntur, & ſuper ipſam ſerpunt. Præterea vipera ſingulari fauore murænam *Vipera, & murana amicitia.* proſequitur; dum, antequam cũ ipſa congrediatur, venenum euomere perhibetur, ne ſponſam læthali humore inficiat: hoc autem elegantiſſimè expreſſit Philes his verſibus iambicis. G

Εχις δὲ καὶ μύραινα συνδιαζῶσιν,
Ὁ μὲν πρὸς αὐτὴν τῆς ὀπῆς ἐξερπύσας,
Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐκ ῥοῆς ἀνηγμένη.
Καὶ πρὶν δὲ, βασιλεῦ, συνδραμεῖν εἰς τὸν γάμον,
Εμεῖ τὸν ἰὸν ὡς γλυκὺς ὁ νυμφίος.

Hi autem verſus interprete Berſmano ſic latinè exponuntur.

Murana amore, & vipera ardent mutuo,
Hæc ex latebris ad puellam prodiens,
At illa fluminis relinquens alueum. H
Sed ante iungant, quàm viciſſim gaudia,
Sponſus venenum vomitione reijcit.

Alioquin hæc beſtia, odio capitali ab homine, à multis brutis, à quibuſdam plantis, nec non à lapidibus diſſidet. Primitùs ob agreſte odium inter ipſam, & hominem, ſi viperæ collum cautè contineatur, & in os diductum, ſputum humanum inijciatur, itaut in ventrem dilabatur, tanta pernicie, Æliano teſte, afficitur, vt vipera paulò poſt contabeſcat. Deinde ob eamdem antipathiam, ſi vipera mulieri grauidæ occurrat, partum abortu vitiat: immò, ex Porta, idem accidere mulieribus prægnãtibus perhibetur, *L.10.Mag. nat.* quæ ſonum citharæ audiuerint, in qua fides confectæ ex inteſtinis Serpentum, & præcipuè viperarum accõmodatæ ſint. Inter bruta animantia, viperę muribus inuiſę pronunciantur: etenim, ex Æliano, hi ſtatim atq; vocem felis, aut ſibilũ viperæ audiunt, muſculos à proprijs cauis aliò transferunt. Item magnũ diſſenſum inter viperam, & oſſifragam collocat Auicennas; cum fateatur ſe vidiſſe hanc auem cum vipera dimicantem, *Oſſifraga, & vipera odium.*

&ex

A & ex gugna ad herbã ſimilem ſoncho ſe recipientem, quam cũ quidam, periculi cauſa, euulſiſſet, auis rediens, nec herbam inueniens interijt. Amplius inter viperam, & terreſtrem teſtudinem, acre odiũ cadere, narrat Ælianus: quocirca teſtudo deuorato prius origano, viperam preclarè contemnit, quo non inuento, ad rutam confugere dicitur, qua deguſtata contra viperinos ictus armatur: hinc fortè colligenda erit cauſa, propter quam Apuleius rutam viperalem appellauerit. His autem herbis deficientibus, teſtudo planè conficitur. Quæ omnia ab Ariſtotele deſumpta fuiſſe arbitramur: hic enim in Mirabilibus, Origanum pro teſtudine aduerſus viperam prędicat. Plinius autem de antipathia prædictorum animalium agens, id, quod Ariſtoteles Origano attribuit, cunilæ herbæ aſſignat, dicens. Teſtudo ſi viperam ederit, mox cunilam guſtat, quòd cum ſæpius quidem ita factum animaduertiſſet, deuorata à teſtudine vipera, herbam eradicauit, quo facto, teſtudo interijt.

Teſtudinis & Viperæ inimicitia.

Immò inter Parias Serpentes, & viperas acerbiſſimum odium intercedere promulgat Suidas: propterea quòd Pariæ ſunt Serpentes manſueti, hominibus minimè nocui,
B & inuentas viperas deuorant. Scorpioni quoq; vehementer infenſam eſſe viperam nonnulli retulerunt. Vnde Gaſpar Vuolfius huius rei ſe periculum feciſſe teſtatur, dum inuentũ Scorpionem iniecit in phialam, in qua viua vipera ſeruabatur: quare paulò poſt ictibus, & morſibus hinc inde datis, ambas animantes interijſſe conſpicatus eſt. Vtrum modò Scorpius, vel vipera prius obierit, ſe non rectè meminiſſe fatetur. Tandem inter animantes, Ælianus tradit veſpas in viperam malignas eſſe: vnde poſtea fit, vt pernicioſiores ictus imprimant.

Paris Serpentes, & viperæ hoſtes.

Scorpionis, & viperæ certamen.

Præter animalia, aduerſus nonnullas plantas viperæ odium contraxerunt, ſed præcipuè contra allium, vt Theophraſtus pronunciauit; ideòq; allij odorem vitant: conſequenterq; Scordium, & alliariam fugient, cum folia harum plantarum contuſa tetrum allij odorem emittant. Ex Auicenna Luph, nempè Arum inimicum viperis eſſe perhibetur: hinc huius radix manibus affricata morſus viperarum arcere dicitur: Idem author ſinapim viperis aduerſari promulgat. Rurſus inter fagum, & hanc beſtiam antipathia cadit non contemnenda: ſiquidem Andreas à Lacuna recitat, ramulo fagi
C viperam leuiter contactam obſtupeſcere. Idem de fraxino Mercurialis publicat: nam hæc beſtia tantoperè ab illa abhorret, vt conſtituta inter folia fraxini, & prunas, potiùs per ignem quàm per folia tranſire eligat. Deniq; Solanum viperis inuiſum eſſe volunt: quare Galenus aduerſus hos Serpentes, manus ſucco ſolani madefaciebat. Inter lapides ſmaragdus viperæ odioſiſſimus celebratur: cum ex Rhaſi, viperæ oculi optimum intuentes ſmaragdum liquati, & mox à capite effluere dicantur.

L. 6. de cauſis Plant.

Fagus viperæ inimicus.

Solanũ viperis inuiſum.

Smaragdus viperis aduerſatur.

COITVS, PARTVS.

VIPERAS olim ex capite Cerberi natas eſſe, multi fabulantur: ideòque Goropius hæc verba protulit. *Aconitum verò illud ex eo lethale virus contraxiſſe volunt, quod Hercules paulò ante Cerberum apud Heracleam extractũ hominibus oſtenderit, è cuius capite viperæ natæ ſint, quarũ tabo aconitum fuerit infectum.* Quamuis poſtea Goropius hanc fabu-
D lam ad veram reduxerit hiſtoriam. Legitur etiam apud interpretem Theocriti viperam, ad mentem Ariſtotelis, ex lacerta exſiccata dimanare. Quidam ex cinere tanquam ex putri materia viperam oriri pronunciant. Sed nos opinamur Serpentem, & non viperam ſimpliciter intelligendam eſſe. Quamquam credendum ſit ex putredine etiam generari poſſe: narrat enim Iulius Obſequens, vigentibus bellis ciuilibus inter Cæſarem, & Antonium, Padum inundaſſe, & ingentem viperarum copiam viſam fuiſſe. Et apud Sabellicum legimus, mulierem pro infante viperam peperiſſe: quæ animantia ex nulla alia materia, niſi ex corrupta originem habuiſſe arbitramur. Verumtamen, his poſthabitis, pronunciandum eſt viperas ex congreſſu maris, & fæminæ oriri: propterea recitant multi authores, & præcipuè Herodotus in Thalia, quòd vipera mas congrediens caput in os fæminæ inſerit, quæ, poſtmodum, re peracta, dentibus illud præcidit, iuxta illud diſtichon Reuſneri.

L. 8. de orig. Antuerp.

Vipera ex lacerta.

Lib. 3.

L. 25. de Anim.

Cum ruit in venerem blanditur echidna marito. E

Mox ſatura inſertum præſecat ore caput.

Quamobrem non eſt mirandum, ſi Albertus in hanc venerit ſententiam, quod fęmina libidine inſaniens caput maris ore apprehendens illud amputet, & ex ſputo illo concipiat: fœtus autem perfectionem adeptus exiens aluum matris erodat, vt paulò inferius recitabitur. Canit enim Reuſnerus hunc in modum.

Dum coit, emoriens infauſto vipera partu

Dente caput reſecat coniugis ipſa ſui.

In Theriacis. Quare id totũ explanauit Nicander verſibus græcis in latinum ſermonem ſic translatis.

Cum durum fugiens morſum igneſcentis echidna

Frendit echis, vel vbi feruente libidinis aſtu

Sauò dente ſui reſecat caput illa mariti.

Aſt vbi poſt vegetam cæperunt pignora vitam.

Iamq; propinqua adſunt maturi tempora partus

Indignam cari mortem vlciſcentia patris, F

Eroſa miſera naſcuntur matris ab aluo.

Aliter etiam carmina græca Nicandri ſic verti poſſunt.

Vipera ſana caput lethali dente mariti

Mordicus abſcindit, ſed nata ex ſemine proles

Viſcera dilaniat matris ſtratamq; relinquit,

Sic patris interitum ſub primo vlciſcitur ortu.

Cæterùm Ariſtoteles, & Plinius, more aliorum Serpentum, nimirum viperas ſimul complicatas congredi pronunciarunt: cum id veriſſimum eſſe experientia doceat. Immò mares viperarum teſtibus inſigniti ſunt, & penibus in permixtione vtuntur: quemadmodum in Anatomicis enucleauimus. Cum tamen Ariſtoteles in his explicandis non multam diligentiam adhibuerit. Fuerunt igitur ætate noſtra, qui viperas vtriuſq; ſexus in viuarijs incluſerunt, illaſq; inſtar aliorum animalium iungi, concipere, parere, & fœtus ſuos educare obſeruarunt. His addit Amatus Luſitanus in Dioſcoridem, quòd viperas in pyxidibus prægnantes ſine vlla læſione eniti conſpicatus eſt. G

Congreſſus viperarum qualis.

Ex altera parte, hiſtoria huius congreſſus alia premitur difficultate: quoniam Scholiaſtes græcus Nicandri prodidit Archelaum exiſtimaſſe muræenas ad litus exeuntes cum viperis coire: & Plinius de murænis loquens, Serpentum permixtione impleri arbitratus eſt. Ælianus etiam recitauit, quòd muræna libidinis impetu acta in aridum locum progreditur, & deſiderio ſponſi iniquiſſimi mota, latibulum viperæ ingrediens ipſi copulatur. At vulgaris opinio eſt viperam venereis ſtimulis concitatam ad mare accedere, & ſibilando murænam euocare, immò antequam venereo complexu iungantur, venenum deponere; vt in conſpectu fœminæ decorus, & innocens ſponſus appareat, & peracto congreſſu, murænaq; ad pelagus regrediente, veneno rurſus abſorpto, domeſticam ſedem repetere. Quam opinionem Oppianus poeta græcus, Baſilius, Cæſarienſis, & alij ſecuti ſunt; quoniam hanc ab Oro Apolline in hieroglyphicis confirmatam legerunt. Huic autem falſæ opinioni Ariſtoteles, & Theophraſtus anſam præbuerunt, cum diſcrimen inter myrum, & murænam recenſerent. Siquidem tanta eſt myri, & murænæ cum anguibus ſimilitudo, vt myrum murænæ coniunctum intuentes; viperam marem eſſe crediderint: eoq; magis, cum, Serpentum, & viperarum ritu, permiſceantur. Hac de cauſa Athenæus validis rationibus hanc murænæ, & viperæ permixtionem deſtruere conatur. Primò, quia neq; viperæ in mari, neq; murænæ humi verſentur: deinde, quia viperę, & muręnę marem, & fęminam ſui generis habeant. Tertiò, ſi muręnę cum Serpentibus congrederentur (quod eſt abſurdum) potius cum marinis, quàm cum terreſtribus miſcerentur. Ad roborandam Athenęi ſententiam addenda eſt authoritas Rondeletij, qui varij generis Serpentes in vaſis includens obſeruauit viperam marem coire tantummodo cum compare, neq; alio congreſſu delectari. H

L. 12. c. 23.

Coitus murænæ & viperæ.

Exploditur opinio congreſſus viperæ & murænæ.

De partu viperę inualuit opinio apud Vulgus, catulos viperinos, nonniſi lacerata matris aluo in lucem exire. Referunt enim naturam ita cauiſſe, ne huius tam pernicioſi animalis ſpecies ſupra modum augeſceret: ideòq; viperam, quemadmodum & lęænam bis parere negarunt. Quapropter ad rem, Baptiſta Mantuanus canebat.

Languet, & ipſa ſuo periens vt vipera partu.

Pati-

A Pariter Iulius Cæſar Scaliger in ænigmate ſpumæ maris ad partum viperæ alludens ſic cecinit.

Inſtabilis mater, cum rupta eſt, naſcor: vt olim
Vipera, ſed rurſus priſtina ſto parens.

In hoc generè etiam circumferuntur pulcherrima carmina Aurelij Clementis, quæ quoniam lectu ſunt digna, non piguit nos hoc in loco illa recenſere: hæc autem ſic ſe habent.

Si licet exemplis vti, ſic vipera, vt aiunt,
Dentibus emoritur fuſa per viſcera prolis
Author morte ſua non ſexu fertilis, aut de
Concubitu, diſtinctâ vterum, ſed cum calet igne
Percita fœmineo, moriturum obſcœna maritum
Ore ſitis patulo, caput inſerit ille trilingue
Coniugis in fauces, atq; oſcula feruidus intrat
B *Inſinuans oris coitu genitale venenum;*
Nupta voluptatis vi ſaucia mordicus hauſta
Frangit amatoris blanda inter fœdera guttur.
Infuſaſq; bibit, caro pereunte, ſalinas;
His pater illecebris conſumitur, & genitricem
Clauſa necat ſoboles: nam poſtquam ſemine adulto
Incipiunt calidis corpuſcula parua latebris
Serpere, moratumq; vterum vibrata ferire.
Æſtuat interno feritatis crimine mater
Carnificemq; gemit damnati conſcia ſexus
Progeniem ſepti rumpentes obſtacula partus,
Nam quia naſcendi nullus patet exitus, aluus
Fœtibus in lucem nitentibus excruciata
Carpitur, atq; viam lacerata per ilia pandit.
C *Tandem obitu altricis prodit grex ille dolentis*
Ingreſſum vitæ vix eluctatus, & ortum
Per ſcelus exultans lambunt natale cadauer.
Reptantis catuli proles dum naſcitur orba
Haud experta diem, miſera niſi poſthuma matri.

Hanc abſurdam de partu viperæ ſententiam protulerunt Herodotus, Nicander, Orus Apollo, Plutarchus, Solinus, Arnoldus Villanouanus, Valerianus, Gillius, Volaterranus, & multi alij, qui in eadem naui parùm accuratè verſati ſunt. Sed inter hos maximoperè admiramur Anthorem de theriaca ad Piſonem, qui non ſolum in hoc erratum, ſed etiam in multa incidit, quæ hunc librum Galeno minimè adſcribendum eſſe nobis perſuadent. At hic error inde fortè dimanauit, quia nonnulli viperam aliquando extinctam, fœtu ſuperſtite obſeruarunt. Animaduertendum autem eſt, quòd vipera prius oua vnius coloris, & mollia inſtar ouorum piſcium concipit: deinde viuum fœtum excludit, ad differentiam aliorum anguium, qui oua concipientes eadem pariunt. Hæc
D autem animantia mediam quodammodo naturam inter ouipara, & viuipara participantia nullam nobis admirationem afferre debent: cum hoc etiam plantis contingat: etenim planta Aparine, & Græcis Philanthropos nuncupata cōcipit florem ab hirſuto, & aſpero globulo non exeuntem; immò intus perfectionem adeptus ſemen producit. Idem in viperis manifeſtum conſpicamur, quæ intus oua concipientes animal poſtmodum foras emittunt, vt Nicander his verſibus expreſſit. *In Ther.*

Οἴη γὰρ βαρύθει ὑπὸ κύματα· ταὶ δὲ καθ' ὕλην
Ὠοτόκοι ὄφιες λεπυρὴν θάλπουσι γενέθλην.

Qui verſus in latinum tranſlati ſic ſonant.

Sola etenim fœtu grauida eſt, cum cætera in altis
Ouipera excludant teſtacea pignora ſyluis.

Vel etiam rectius ſic exponi poſſunt.

Hæc etenim ſolum fœtu grauis vndiq; fertur;
Cum tamen oua alia paſſim per deuia fundant.

Quarę nō immeritò refert Apollonius apud Philoſtratū, viperam fuiſſe viſam, quę catu- E
los nuper in lucem editos quodammodo expoliēs lambebat. Itaq; ratione huius ſęturę
moti graues authores, viperas à cęteris Serpentibus ſegregarūt: cum tamen hęc ſenten-
tia multis non arrideat: etenim Ceraſtes, & multi alij Serpentes, more viperarū, eniti
ferūtur; quādoquidem ex Bellonij obſeruationibus, in Ægypto huiuſmodi beſtię ſtudio
diſſectę, & catuli in ouis inuenti fuerunt. Hac de cauſa Nicander non iniuria Ceraſtes
In Thalia. inter viperas enumerabat. Et Greuinus hos Serpentes, exceptis cornibus, à viperis
minimè diſcrepare aſſeuerabat. Præterea, ſecundùm Horodotum, in Arabia Serpentes
ſubalati ritu viperarū congredientes, & parientes ſtabulantur. Hinc colligendū eſt non
à ſola vipera viuum fœtum edi, quamuis ſcribat Leonicenus, hoc argumento ſententiam
In l. de Dipſ. Ariſtotelis minimè deſtrui, cum ex alato, & non alato, ad mentem eiuſdem Philoſo-
phi, ſpecies non varietur, quoniam formicæ etiam alatę, & non alatę ad eamdem ſpe-
L. 1. de par. An. ciem referantur. Verùm, licèt viperæ viuum fœtum enitantur, vt hactènus explicatum
fuit. Nihilominus, ex Ariſtotele, in partibus internis oua prius generantur, quę ſuper-
L. 5. de hiſt. An. c. vlt. nè verſus præcordia continentur, molli cortice tecta, veluti oua piſcium: deinde, tem- F
pore paritionis, catuli membranis obuoluti ab vtero egrediuntur. Bellonius verò ad-
uerſus Ariſtotelem, catulos ſine vllis membranis in lucem prodeuntes ſe pluries obſer-
uaſſe fatetur. Huic difficultati ſequenti diſtinctione poſſumus ſatisfacere. Nam par-
tus viperę bifariam conſiderari poteſt: primùm, quatenus catuli membranis inuoluti
figuram oui repręſentantes ab vtero exeunt, è quibus diſruptis paulò poſt erumpunt,
& hic partus vocatur naturalis, quem noſtri viperarum venatores pluries ſe obſeruaſſe
Fętura viperarū qualis. teſtificantur. Secundò, conſideratur hęc fętura, quatenus catuli inuolucris ſciſſis in
vtero nudi ab aluo egrediuntur, quem modum Bellonius obſeruatum explicauit. Qua-
propter ex prędictis ouorum pelliculis eroſis dimanauit opinio in vulgus, catulus vi-
perinos abroſa matris aluo in lucem prodire.

Idcireò Albertus Magnus hanc opinionem roborare volens affert in medium au-
thoritatem Plinij dicentis, propter anguſtiam alui, & copiam catulorum, viperam diffi-
culter eniti, & vltimos tędium inuadere, qui, corroſis matris viſceribus, confeſtim in
Opin. Theophraſti circa partum viperæ. lucem egrediuntur. Quare Albertus aſſertum mendax alio mendacio ſtabilire nititur: G
cum liquidò omnibus conſtet naturam in neceſſarijs non deficere. Theophraſtus ta-
men poſt Ariſtotelem ſolers arcanorum naturę inueſtigator, vterum viperatum à catu-
lis perforari negauit; & ſuperiori ſęculo Nicolaus Leonicenus huiuſmodi errorem pa-
teſaciens extirpauit. Quando autem Plinius ab Alberto citatus hanc falſam opinionem
videtur inſinuare: doctrinam Ariſtotelis ab ipſo peruerti notandum eſt, etenim vbi
Ariſtoteles ſcriptum reliquit, catulos interdum membranis obuolutos, & quandoq;
abroſis membranis, ab aluo exire; Plinius tranſcripſit poſtremos catulos tarditatis im-
patientes latera alui maternæ ad exitum lacerare.

Quoad numerum catulorum, & pariendi tempus, tradunt aliqui, ex mente Ariſtote-
lis, ſingulū catulū ſingulo quoq; die ab vtero exire: itaut iuxta numerū catulorum, tot
dies in partu abſumantur. Cum tamen experientia demonſtret, quòd vnico die catuli
membranis inuoluti vterum reſerent, & tandem die ſexto aliam tenuem membranam
ſenectam anguium æmulantem deponant: vt multi Pharmacopolę fide digni obſerua-
runt. Hic autem error, circa viperinum partum, ex Plinio, & Theodoro Garza dima- H
nauit, qui verba Ariſtotelis, quę in textu græco ſic ſe habent, *τίκτει δ' ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ κα-
θ' ἕν, τίκτει δὲ πλείω ἢ εἴκοσιν.* Theodotus Garza, & Plinius ita interpretantur. *ſingulis
diebus ſingulos parit, plures quam viginti numero.* Cum tamen hæc verba ita eſſent ex-
ponenda. Parit autem vna die ſingulos, & parit pluſquam viginti numero. Vt hæc ver-
ba talem ſenſum nanciſcantur; non quòd ſingulis diebus pariat, ſed quod vna die pluſ-
quam viginti catulos, ſingulos tamen, nempè vnum poſt alterum, vipera enitatur.
Numerus catulorum viperæ. Circa numerum fętuum, vipera vigintiquinq; ad ſummum catulos effundit. Immò
Ioſeph de Sauijs vir fide dignus, & pharmacopęus celeberrimus, qui toties viperas pro
varijs concinnādis medicamentis pertractauit, tres ſupra viginti catulos ab vna vipera
in pyxide cuſtodita exeuntes obſeruauit; deinde illos à matre ſegregans, quatuor tan-
tummodo cum illa reliquit, quos alacriores in dies, & audaciores, reliquos verò ſepa-
ratos inertes, & ſegnes fieri conſpicatus, id à ſolo viperę halitu prouenire poſſe exiſti-
mauit. Ad finem vipera non per longum temporis ſpatium vtero gerit: idq; ex eo con-

iecta-

A iectamus, quoniam viperæ concipientes initio Veris, fœtum ad menſem vſq; Augu-
ſti geſtant.

LOCVS.

NEGABANT olim Marſi populi, qui in Italia Serpentes impunè vena-
bantur, & contrectabant viperas ob cœli tēperiem, & molliorem ſoli
naturam, in noſtro orbe haudquaquam generari. Quod Galenus iuſtis
de cauſis ſibi perſuadere non potuit. In hanc quoq; ſententiam venit
Leonicenus, qui de thyro ſermonem habens, in Italia optimas viperas
pro nobiliſſimis concinnandis medicamentis, naſci affirmabat. Et Re-
nodeus addit non modò in Italia, ſed etiā in Gallia, & præcipuè in agro Putauienſi ver-
ſari; ex quo loco numeroſæ viperæ Lutetiam pro varijs pharmacis, aduehuntur. In Luſi-
B tania, & Hiſpania, ex Amato Luſitano, viperæ infinitæ non deſunt. Apud Indos eſſe vi-
peras, narrat Chriſtophorus Acoſta Africanus: ſiquidē in Malabar viperæ multæ, & alia *In Com. ad*
Serpentū genera viſuntur. Item Syagro promontorio Arabię proxima eſt Inſula, in qua, *Dioſc.*
vt retulit Arrianus, Crocodili, viperæ plurimæ, & lacertæ permagnæ verſantur. In Me- *In lib Aro*
litenſi Inſula viperæ non deſiderantur, vbi D. Paulus Apoſtolus a vipera demorſus nihil *mat. c. 33.*
mali paſſus eſt, vt in Actis Apoſtolorū traditur. Numeroſæ etiam in Cypro, & Chio na-
ſcuntur. Circa Amyclas, quas antea Græci condiderant, frequentes viperas morſu in- *In Polyhiſ.*
ſanabili eſſe, narrat Solinus. Quamobrem viperæ in vniuerſo terrarum orbe viuunt, vt
ſcripſit Herodotus: & Bellonius veritatem eſt aſſecutus, quando pronunciauit ſe in An-
glia, Gallia, Italia, Aſia, Græcia, & Ægypto viperas reperiſſe. Cordus tamen in Dio-
ſcoridem ſe nunquam in Germania viperam conſpicatum fuiſſe memorat. Item Ariſto- *In Mirab.*
teles viperas in Creta naſci inficiatur. Nihilominus Serpentes in Græcia Bellonius
verſari aſſeuerauit, qui vulgò *Chendre* nominantur; quæ vox ab echidna detorta eſſe
videtur. Itaq; Ariſtoteles forſitan atteſtari voluit Serpentes nō ita perniciosos diuagari. *Loca pecu-*
C Circa loca peculiaria ab his feris adamata, notandum eſt, loca montana à viperis li- *liaria vi-*
benter frequentari. Idcircò Dioſcorides prodidit rutam in Macedonia circa Haliac- *perarum.*
mon fluuium creſcentem eſſe venenatam; cum hic locus montoſus ſit, & viperis ſca- *In Medit.*
teat. Naſcuntur etiam copioſè in Luganeis montibus Patauinis, vt tradit Marcus Od- *Ther.*
dus, quæ pro theriaca componenda, optimæ ab ipſo celebrantur. Inſuper nonnullæ
etiam propè aquas ſtabulantur: hac de cauſa Martialis meminit viperæ verſantis circa
populos arbores humectis locis gaudentes, & ſuccinum ſtillantes, quæ tandem in ele-
ctro incluſa perijt, his verſibus. *L. 4. Epigr.*

Flentibus Heliadum ramis, dum vipera ſerpit, *epigr. 59.*
Fluxit in obſtantem ſuccina gemma feram;
Quæ dum miratur pingui ſe rore teneri,
Concreto riguit vincta repentè gelu.
Ne tibi regali placeas Cleopatra ſepulcro,
Vipera ſi tumulo nobiliore iacet.

D Amplius nonnullæ maritimis, & arenoſis locis delectantur, quarum carnes pro antido-
tis à Galeno reprobantur, quoniam ægrotantibus ſitim inextinguibilē afferre ſoleant.
Vnde ratione huius loci legitur pulcherrimum epigramma de naufrago in arenis iacen-
te ictu viperæ lethaliter vulnerato huius tenoris.

Æquoris inſanas euaſit naufragus vndas,
Triſtius Afra ſalo præbet arena ſolum.
Dum iacet, ecce graui preſſus propè litora ſomno,
Nudus, & infeſto feſſus aduſq; freto.
Vipera trux perimit, fruſtra fugis æquora fruſtra
Heu miſer, in terris debita fata tibi.

Alioquin, hyeme aduentante, pro ſede propria hæ beſtiæ latebras eligunt, vt Virgilius *L. 3. Georg.*
innuit canens.

Interit, & curuis fruſtra defenſa latebris
Vipera.

Ali-

Lib. cit. Aliquando etiam ex eodemmet Virgilio, ſub præſepibus immotis libenter ſtabulantur, E
in quibus fimus, & immundiciæ immotæ diù manent his verſibus.

Sæpè ſub immotis præſepibus, aut mala tactu
Vipera delituit: cælumq; exterrita fugit.

Lib. 10. de Ariſtoteles autem, accedente bruma, ſub ſaxis condi ſtatuit; cum cæteri Serpentes
hiſt. Anim. ſub terra occultati hyemem tranſigant. Plinius tamen Ariſtotele forſan malè intelle-
c. 62. ćto, totum ſcripſit oppoſitũ, nimirum vrgente frigore, viperas ad terræ cauernas con-
Li. 8. c. 39. fugere, cum cęteri Serpentes ſub ſaxis condantur. Vnde Martialis ſententiæ Ariſtote-
Li. 3. Epig. lis adhærens vitalibus auris commiſit epigramma ſcitu dignum de vipera in faucibus
16. ſtatuæ lapideæ referentis vrſam iacente, circa quam puer ludens, inſerenſq; manum in
os ſtatuæ, lethali ictu à vipera percuſſus fuit. Verſus autem ſunt huius tenoris.

Proxima centenis oſtenditur vrſa columnis,
Exornant fictæ qua platanona feræ.
Huius dum patulos alludens tentat hiatus
Pulcher Hylas, teneram merſit in ora manum. F
Vipera ſed cæco ſcelerata latebat in ore,
Viuebatq́; anima deteriore fera.
Non ſenſit puer eſſe dolos, niſi dente recepto,
Dum perit: ò facinus, auſa quod vrſa fuit.

Nos tamen ſcimus, ex longa ruſticorum obſeruatione, viperas non ſolum ſub lapidi-
bus, ſed etiam ſub terra hyeme occultari. Nam quando ipſi altius terram ligonibus
fodiunt, has viperas ſimul glomeratas ſæpiſſimè inueniunt.

V I C T V S.

In Beot. PAVSANIAS ſcriptis mandauit viperas in montana Pheniciæ parte,
Cap. 13. herbis veſci, ſed vt plurimum quaſdam radices libenter vorare, qui-
bus deinde magis efferari traduntur. In libro autem de theriaca ad G
Piſonem legitur, quòd viperæ non ſolum herbis venenatis, ſed etiam
animalibus, ſcilicet bupreſtibus, erucis, cantharidibus, phalangijs,
mure araneo, ſtellionibus, ſcarabeis, bufonibus, ſalamandris, & alijs
huius generis victitare. Erucis quidem delectantur, vt voluit author de theriaca ad
Piſonem, iiſq; potiſſimum, quas pytiocampas appellant. Præterea mures non ſolum
araneos, ſed mures cuiuſcũq; generis paruos appetũt, magnos autem ictibus interimũt.

L. 8. de hiſt. His addamus ſententiam Ariſtotelis, qui voluit Scorpiones à viperis deglutiri, ho-
An. c. 29. rumq: paſtu venenoſiores fieri: ſiquidem quando animal venenatum alio pariter vene-
nato pro cibo fruitur, eius morſus venenoſiores fieri creduntur. Inſuper viperæ auibus
Vipera ni- etiam in cauitatibus arborum nidulantibus inſidiantur: quare Albertus narrat hiſto-
dis auium riam cuiuſdam picæ, cuius pullos in nido adhuc implumes vipera deuorauerat; tuncq;
inſidiãtur. ſuperueniens mater acerrimè cum vipera dimicabat, interim coxa dentibus viperæ ap-
prehenſa, & clamore edito, ſocia aduolauit, & viperæ caput roſtro ita percuſſit, vt vipe-
ra interiens ab arbore decideret. Cumq́; hoc ignotum non eſſet Baptiſtæ Mantuano, H
ſic canere ſolebat.

Sicut vbi implumes inuaſit vipera nidos;
Ingemit, & querulo carmine plangit auis.

Noſtra tamen ætate multi viperas in capſis, & pyxidibus contentas furfuribus nutrire
profitentur. Venatores quidam viperarum illis in vaſibus incluſis, quinto decimo quo-
que die præbent potum aquę ſimplicis cum herba quadam trita, quam nemini tanquam
arcanum reuellare volunt; hacq; ratione viperas pingues, & alacres conſeruare co-
Potio vipe- nantur. Nos autem hunc effectum non herbæ, ſed ſolo potui attribuimus, quando-
rarum. quidem alij potu aquæ ſimplicis vtentes, viperas alacres, & pingues per longum tem-
poris ſpatium conſeruant.

Li. 2. obſer. Circa potum, ſcribit Bellonius viperas, & Ceraſtes, inter reliqua Serpentum gene-
c. 50. ra, à potu diu abſtinere. Verumtamen ſummopere delectantur vino, itaut nonnullæ
illo alectæ facili negocio comprehendantur. Verùm, ad mentem Alberti, viperæ ve-

A neno vinum inficiunt: quod à veritate alienum eſſe conſtat, cum multi vini viperini potione à varijs affectionibus liberati ſint, vt multis in locis teſtificatus eſt Galenus. *Li.25.de An.cap.1.*

TEMPERAMENTVM.

CIRCA temperaturam carnis viperinæ, ſententiæ doctiſſimorum virorum ſibi inuicem reclamant: quandoquidem Ariſtoteles eam frigidam eſſe arbitratur, dum animalia viuipara ab ouiparis diſtinguens, ſic ratiocinari videtur. Si viperæ natura calidæ eſſent, proculdubiò putamen oui viperini illam duritiem adipiſceretur, quam in ouis gallinarum obſeruamus: quoniam autem frigida gaudent temperie, ideò putamen oui molle intra ſe generant, cum ob inopiam caloris illud ad perfectam duritiem perducere nequeant. Altera ratio non ſpernenda eſt illa, quam ex natura animalium hyeme latibulantium colligimus, quam in primo capite huius libri frigidam B eſſe ſtatuimus: etenim viperæ ad illorum animantium naturam referuntur; quæ & ipſæ, abſq; cibo, diù in cauernis morantia, ob calorem imbecillum, non ita citò alimentum conficere poſſunt. Quoniam ſi calor in illis dominaretur non ſolum alimentorum, ſed propriam etiam ſubſtantiam abſumeret. Quod in alijs animalibus contingere conſpicamur, quæ ab innato calore valido reguntur. *L.1.de Gener. An.c.9.& 10.* *Natura viperarũ frigida.*

Ex altera parte Galenus, Dioſcorides, & alij antiquiores Medici viperarum carnem excalfacientem, & ſiccantem eſſe iudicarũt; dum oleo, ſale, anetho, porro, & aqua conditam præbent. Immò Galenus multos elephantiaſi laborantes his carnibus liberauit, euacuato per cutim humore peccante, qui effectus caloris eſſe ſolet. Præterquamquòd à viperis demorſi cõtorquentur, & magna ſiti afficiuntur, qui affectus, & effectus non à frigida, ſed à calida cauſa proueniunt. Demùm, qui viperas interficiunt, & mortuas pertractant, quamdam veluti prurriginem cutis perſentire fatentur, quam nonniſi acres, & calidi vapores generare poſſunt. *Li.11.de ſimp. med. fac.cap.2.*

Cæterùm ad deſtruendam hanc difficultatem, & ad conciliandum Galeno Ariſto- C telem, confugiendum eſt ad illa, quæ Galenus ad calcem libri ſecundi de locis affectis explicauit: vbi retulit animantia frigidiora, hyeme ob frigoris violentiam, non ſecus ac eſſent mortua, latitare. Huius autem generis ſunt viperæ, quæ tunc temporis contrectatæ non mordent; æſtate tamen, & potiſſimùm ſub caniculæ ortu, vehementer æſtuant, & feruorem quemdam præ ſe ferre videntur. Animantia igitur huius generis, ex Ariſtotelis etiam doctrina, parùm caloris habere, conſequenterq; frigidæ naturæ eſſe dicuntur: quamuis caloris aduentitij acrimonia polleant, qui calor poſtea, hyeme, eximio ambientis frigore retunditur, & quaſi extinguitur. At quando aer incaleſcit, & in dies magis, atq; magis calidior redditur; tunc etiam calor horũ animaliũ quotidie maiorem vigorem adipiſcitur. Itaq; natiuus calor in viperarum primordijs, vt docuit Ariſt. parùm vigere perhibetur. Sed catuli dum in dies augeſcunt, multum etiam adſcitij caloris acquirũt: hinc fit, vt earum carnes feruorem aliquem præ ſe ferant. Quare ex mente Galeni, vehementi facultate digerendi, & mediocriter exſiccandi potiuntur. Non erit igitur admirandũ, ſi quandoq; carnes viperinæ ſitim in patientibus generent: quamuis D non omnes viperæ, ſed tantummodo loca maritima incolentes id præſtent. Ex his igitur fundamentis facilè reſpõdendum eſt viperas à cauernis exeuntes frigidas, & ſiccas, æſtate verò calidiores eſſe, vt Galenus ſæpè recitauit. Et ſi alibi authores viperam frigidam eſſe pronuntiarunt, tunc id dictum fuiſſe exiſtimare oportet, non quia hoc animal refrigerandi facultatem participet, ſed tale in comparatione ad alia animantia calidiora iudicatur. Immò quando Galenus carnem viperæ calidam eſſe promulgauit, ipſam cum ſale, porro, & anetho coctam intellexit. Quamuis alij reſpondeant in vipera duas partes, nimirùm venenatam, & bezaarticam perpẽdendas eſſe: nam ratione partis venenatæ, calidam eſſe aſſeuerant, quod ſigna viperini veneni à Dioſcoride propoſita demonſtrant: cum frigiditas alijs partibus viperæ dominetur. Tandem pro coronide huius tractatus referre poſſumus, calorem viperæ videri imbecillũ; cum viſcidis humoribus, & lentis immerſus ſit, quibus à calore Solis, & feruore æſtatis digeſtis, atq; attenuatis ſit validior, ſuaſq; operationes melius, & fælicius exercet. Qui plura de huius animalis temperie ſcire cupit, ad caput de Serpentum temperamento confugiat.

Solutio difficultatis. *Quo tẽpore, viperæ maiorẽ habeant calorem.* *L.1.de Antid.cap.8.* *Caro viperina cur calida.* *Lib.6.de mat.med.*

CA-

CAPIENDI, ET FVGANDI RATIO.

L. 7. Æneid.

SOLEBANT Veteres varijs technis, & vaniſſimis cantionibus non ſolum viperas, ſed etiam omne Serpentum genus comprehendere. Ideò memoratur à Virgilo quidam ſacerdos Vmbro nuncupatus, qui & viperas, & alios angues ſimili artificio capiebat.

Vipereo generi, & grauiter ſpirantibus hydris,
Spargere qui ſomnos, cantuq; manuq; ſolebat,
Mulcebatq; iras, & morſus arte leuabat.

Lib. 7. hiſt. Ind. — *Herba Indica ad coercẽdas viperas.*

Indi verò, In coercendis viperis, non cantionibus, ſed herbis vtuntur. Quare Ferdinandus Cortes narrat, quod Incolæ illarum regionum Dijs ſacra facturi venatum ſe F conferunt, & quas apprehenderint ferociores belluas, nempè ex quadrupedibus tigres, & ex Serpentibus viperas, ſuis Numinibus immolant. Prædicti igitur venatores in capiendis huiuſmodi Serpentibus, quadam herba viperas ſopiente vtuntur, quam propria lingua *Picietbl* cognominant. Præterea non eſt tantus dolus in quolibet animali, qui ab æquali non vincatur, vel à vino. Virum enim fortem, aut vir pari fortitudine præditus, aut vinum ſuperabit. Id Alexandro Magno accidiſſe fertur, qui à nemine, niſi à vino deuictus fuit. Pariter viperis hoc contingere traditur, quæ licèt ſint pernicioſa animalia, nihilominus vino allectæ, iuxta Ariſtotelis doctrinam, capiuntur. Quamobrem venatores viperarum, vino in fictilibus circa ſepes collocato, illas tandem nullo negocio coercent.

Lib. 8 hiſt. An. cap. 4. — *Vino capiũtur viperæ.*

Circumforanei, qui ex ſtirpe Diui Pauli ſe prognatos prædicant, viperas facillimè capiunt: quamuis omnes ſint Apuli ex Liceia vrbe oriundi, aut ex locis circumſtantibus, origine fortè etiam deducta à Marſis eorum vicinis, qui ſexcentis, vel etiam fortaſſe millenis annis, ante ætatem Diui Pauli vixerunt. Hi infraſcripto vnguine mani- G bus diligenter perunctis viperas facile coercent, & contrectant. Hoc autem vnguentum conſtare dicitur ex oleo ſeminis raphani ſylueſtris, ſucco radicis aſphodelli, & dracunculi, cerebro leporis, folijs ſaluiæ, baccis lauri, additis quibuſdam alijs, quæ tanquam arcana reuelare renuunt. Huic ſimile linimentum præſcripſit Nicander, quod integratur ex medulla cerui, oleo roſaceo, cerã, & Serpentibus, qui vnà cum prædictis ſimplicibus medicamentis incoquuntur. Itaq; hoc Marſi, & alij viperarum venatores perungi dicuntur, vt viperas, & cæteros Serpentes facilè apprehẽdant: captos aũt illicò ſaliua perfundunt, cuius cõtactu villeſcere, & violentiam veneni deponere creduntur.

Vnguẽtum Circumforaneorũ ad capturã viperarũ vtile. — *In Theriacis.* — *Saliua humana ad quid.*

Noſtra ætate, venatores Serpentum, & viperarum, forcipibus ex ferro, aut arundine paratis vtuntur. Quandoq; etiam minori bombarda, & viperas, ſicuti & alios Serpentes quidam interimunt. Sed aduertendum eſt hoc inſtrumentum infidum eſſe; ſiquidem anno decimo quinto ſupra milleſimum, & ſexceteſimum, iuuenis quidam ſclopo munitus, & arua peragrans in viperam eminus conſpectam inſtrumentum direxit, vt plumbeam glandem exploderet, interim diſrupto ob violentiam ignis inſtru- H mento ipſe perijt. Quamobrem de hoc circumfertur epigramma huius tenoris.

Iuuenis necans ab inſtrumento, quo viperã necare ſtudebat.

In quinto luſtro luſtrans Octauius arua.
Anguis viperei tergora fuſca videt.
Tunc glandem ignivomo in ſpiras cum dirigit arcu,
Ferrea vi flamma fiſtula ſciſſa crepat.
Sibilat, atq; fugit bombo perterritus anguis,
Saucius Arcitenens eiulat, atq; perit.

Hæc, & cætera artificia pro viperis comprehendendis in capite primo huius libri legenda ſunt, vbi de modo capiendi, & fugandi omnes Serpentes agitur. Fugantur etiam viperæ multis præſidijs, ſed præcipuè fumo corij combuſti cum ſemine lini: idcircò Gattinara recitat ſe, in Noſocomio Papiæ, nouiſſe quemdam in ventriculo viperam habentem, vnde multis remedijs adhibitis, nihilq; conferentibus, tandem ſuffimentis corij, & ſeminis lini, beſtia per anum egreſſa eſt.

Ino. de enva Preſocat. matricis.

VI-

A

VIPERÆ VENENVM QVALE.

TRIA venenorum genera in hoc terrarum orbe reperiuntur, quibus humanum genus graui noxa premitur: primum reſidet in animalibus, ſecundum à plantis elicitur, & tertiũ à fodinis eruitur. Animalia igitur exitioſam vim participantia ſunt potiſſimũ Serpentes, inter quos vipera poſtremũ locum non occupat. Etenim viperinum venenũ, ſiue admotum, ſiue aſſumptum facultatem interimendi poſſidet, veluti alimentum optimè concoctum nutrit. Eſt enim veneni ſubſtantia alimentis prorſus contraria: immò ſubſtantiam humani corporis in naturam ſibi ſimilem, & venenatam conuertit. Cæterum Nicolaus Florentinus, & alij authorum Arabum aſſeclæ, tres venenorum ordines conſtituunt, primum eorum, quæ illicò interimunt, ſecundum eorum, quæ

Poteſtas veneni qualis.

B breui interpoſito ſpatio, & tertium eorum, quæ paulò ſerius enecant: deinde inter has poſtremas ſpecies viperinum virus collocarunt: quare iuxta eorum ſententiam, viperæ venenum ſerò interimet, quæ opinio veritatem ſemper non aſſequitur: cum hoc animal in aliquibus regionibus lethalius eſſe perhibeatur, vt ſuo loco explicabimus. Verumtamen non eſt dubitandum alicubi venenum viperæ eſſe adeò exitioſum, vt citò perimat: nam ab authoribus ita teterrimum cenſetur, vt virus efficaciſſimum indicare volentes, viperinum nominauerint. Huc igitur reſpexit Horatius, quando cecinit.

Vipera in omnibus regionibus nō æquè necat

Cur timet flauum Tiberim? cur oliuum
Sanguine viperino
Cautius vitat? &c.

L. 1. car. od. 8.

Alibi quoq; idem poeta ſic ſcribit.

In li. Epod. ode 3.

Quid hoc veneni ſæuit in præcordijs
Num viperinus hic cruor
Incoctus herbis me fefellit?

C Quibus in locis poeta per ſanguinem viperinum, venenum viperæ intelligere voluit, cum ſanguis huius animalis minimè ſit noxius, vt ſuo loco explicabitur. In eodem ſenſu leguntur illa carmina in epitaphio Archilochi.

Archilochus iacet hoc in litore tectus, amara
Cuius vipereo carmina felle madent.

In eodem etiam intellectu Martialis ſcripſit.

Li. 7. epigr. epigr. 11.

Vipereumq; vomant noſtro ſub nomine virus.

Nam ex alimento herbarum, & animalium, quibus veſcuntur; venenato, in cyſti fellis tanquam in quadam lacuna viperinum virus generatur; hocq; experientia docet; quoniam fel viperæ recens canibus datum illos interimit: cum ex ſicco felle nullum detrimentum reportent. Ex felle poſtea hæc materia venenata ad gingiuas demandatur, ad augendum, & fouendum illud venenum, quod in primordio, ex vi ſeminis genitalis ibi à natura implantatum fuit. Id in catulis viperinis liquidò conſtat, qui ſtatim atq; ab vtero exeunt, dentibus lethales ictus inferunt. Id prætcrea patefit in dentibus

D viperæ mortuæ, qui etiam ad lędendum apti ſunt. Hinc colligere oportet hoc venenum ab extrinſecis originem non ducere; quemadmodum in canibus rabidis contingit: etenim ſi hoc eſſet veritati conſonum, proculdubiò vipera nō ſemper eſſet venenata; quod abſurdum dictu eſſe opinamur.

Venenũ viperæ nō ducit originē ab extrinſecis.

An verò vipera dentibus ſæpè feriens venenum amittat, vt apis aculeum: quemadmodum Author de theriaca ad Piſonem aſſeuerantius dixit, Id nullo modo atteſtari poſſumus; quandoquidem dentibus viperinis venenum implantatum eſſe manifeſtum eſt; quoniam dentibus viperæ etiam mortuæ vulnerati non aliter patiuntur, quàm illi, qui paſtinacæ marinæ radijs transfiguntur. Nec mirandum, quoniam caput viperæ à reliquo corpore ſeparatum, noſtra ætate, homines exanimauit. Id Patauij accidit, dum viperæ fœminæ ad componendam theriacam necarentur: nam pharmacopæi manus icta fuit à capite viperino iam per ſpatium quatuor horarum ſeparato, & parùm abfuit quin periret: quoniam incidit in illa ſymptomata, quibus viperæ morſus ſolet patientes affligere. Matthiolus quoq; recitat ſe nouiſſe ruſticum, qui in ſecando prato;

Dens viperæ mortuæ lethale vulnus infigit.

vipe-

viperam falce diuiſit, hanc cum putaret mortuam, fruſtum alterum, è quo caput pen- E
debat, intrepidus manu prehendit, ſed fera irritata, vibrato capite, digitum momor-
dit: vnde ruſticus nihil mali cogitans, protinus digitum ori admouit, ſanguinem ſugen-
do expreſſurus, & repente exanimatus eſt. Alium caſum iuuenis à vipera interfecti
memorat Amatus Luſitanus, qui peragrans vnà cum ſocio contendebat ſe viperam
conſpectam abſq; nocumento capturum eſſe: cum autem alter derideret, ipſe porrexit
manum, mox beſtia, eleuato capite, digitum punxit, quem incautus ori admouens
ſuxit, ſicq; infælix breui temporis ſpatio extinctus eſt. Iulius etiam Scaliger meminit
cuiuſdam Liguris, qui calcando viperam, ab ea demorſus vnà cum beſtia demorſa inte-
rijt, verſus ſunt huius tenoris.

Centur. 3. Caſus nonnullorum, qui ictu vipera interierunt.

Vipera tartareum Ligurem calcata momordit,
Ipſa, & obit, par mors vtraq, vtriq; fuit.

Lib. 3. ſect. 15.

Legitur quoq; plulcherrimum epitaphiū in Anthologio græco, de aucupe à vipera oc-
ciſo: nam viperæ in agris, viridarijs, pratis, & vineis latere ſolent, quæ etiam ſi leui pe-
de premantur, illicò exitioſum vulnus infligunt, vnde ſtatim, vel paulò poſt homines F
percuſſi commoriuntur, niſi antidotis patientibus ſuccurratur.

Li. 3. de Inſom.

Hinc Cardanus potentiam viperini veneni contemplans commentus eſt, quòd mu-
lier grauida, & viperā ſe eniti ſomnians, breui temporis ſpatio, ſit interitura: quemad-
modum, & Belluacenſis nugatus eſt ſcribens, eum, à quo renes viperæ mortuæ incautè
pedibus comprimuntur, talem inde noxam relaturum, qualem à morſu ipſius animalis
reportaret. Nicander quidem ſcriptum reliquit fungos creſcentes propè latibula vi-
perarum lethales eſſe. Immò alij narrant catulos glirium à viperis in nido inuentos
partim vorari, partim excæcatos nutriri, donec vnumquemq; eorum comedere volue-
rint: interim ſi accidat, vt ab homine inueniri, in cibum trahantur, tunc veneno viperi-
no nutriti comedentem interimere dicuntur: cuius rei fides ſit penès authorem. Hoc
vnum ſcimus viperæ venenum eſſe atrociſſimum, quoniam Nicander illud comparat
ad toxicum, quo Priſci ſagittas linibant: vt ratione ferri, & etiam veneni, lethalia, & in-
curabilia vulnera hoſtibus inferrent: quocirca de his ſagittis quidam ſic canebat.

Fungi quinam ſint lethales.

Venenū viperæ quale ex Nicandro.

An neſcis cauſas mortis habere duas? G

Præterquamquòd legimus apud Plinium, quòd Scythæ tela ſanie viperina, & huma-
no ſanguine imbuebant, vt leui tactu hoſtibus interitum afferrent. Modus autem, quo
genus hoc toxici parabatur (referente Rhodigino) intelligere licet ex libro Admira-
bilium Ariſtotelis (ſi tamen Ariſtotelis eſt ille liber) vbi Scythæ obſeruabant viperas,
quæ nuper peperiſſent, & captas diebus aliquot liqueſcere permittebant, mox putre-
factas in ollam ſanguine vnius hominis plenam infundebant, & vas diligenter obtura-
tum ſub fimo obruebant, quibus putrefactis, & vaſe recluſo, ſuper natantem aquam vi-
perinæ saniei permiſcentes illud lethale toxicum componebant.

L. 23. c. 10. Toxicum quo Priſci ſagittas imbuebant.

L. 2. obſer. c. 70.

Ratione regionum, viperinum venenum potentiam, & qualitatem variare ſolet.
Narrat enim Bellonius cum Arabibus itinerans verſus montem Sinai, quòd Camelo-
rum dux, conſpecta eminus vipera proclamauit, & geminauit, ſuo idiomate, viperæ
appellationem, tunc comites ſtatim accurrentes, lapidibus viperam obruerunt: hinc
collegit author illas gentes à viperis, ob violentiam veneni, maximoperè abhorrere.
Item Ioannes Hugo tradit in deſcriptione Guineæ, quòd, in Prouincia Congi, viperæ H
ſunt talis veneni, vt ab ipſis demorſi ſpatio viginti quatuor horarum pereant. Immò
ex Cardano, in Numidia, viperæ, & Scorpij ſunt venenoſiores. Amplius Pauſanias, re-
ferente Æliano, pronunciat ſe vidiſſe hominem ab impetu viperæ aſcendentem arbo-
rem, & viperam accedētem, & halitū peſtilentem in arborem efflaſſe, & hominem illicò
cadentem perijſſe. Vice verſa, viperę circa Arabicas arbores balſami verſantes, mitiores
ſunt, quia ſucco ſuauiſſimo veſcuntur: vnde ſi quis ab huiuſmodi viperis percuſſus fue-
rit, vulnus non eſt exitiale, veluti ſi à ferro inflictum fuiſſet: quoniam nonnulli viperi-
num venenum odoratiſſimo pabulo temperari arbitrantur.

Viperæ venenoſiores vbi.

Li. 9. c. 16.

Pariter ratione loci particularis aliæ alijs ſunt venenoſiores: ſiquidem montana in-
colentes loca, non ſolū maiori copia veneni redundantes, ſed etiam mordaciores cen-
ſentur; quæ verò propè aquas ſtabulantur, virus minus peſtilens poſſidere creduntur,
quemadmodum, & ratione temporis anni, vipera dicitur venenoſior, & præcipuè Vere
à cauernis exiens; quoniam tota hyeme proprio phlegmate nutrita eſt: veluti etiam

Vipera quando lethalior.

quando

A quando nuper ſenectutem exuit. Hoc non fuit ignotum Nicandro quando cecinit hunc in modum.

Tunc etiam caueas horrendam quando ſenectam
Exutus ſerpens renouat, ſeu pube reſultat.

Præterea, æſtiuo tempore, viperarum morſus deteriores ſunt, & præſertim ſi à vipera irritata in flicti fuerint, quia concipiens iram læthaliùs ferit. quamobrem Ouidius furorem Leænę catulos lactantis ad viperam ira agitatam comparauit tali ratione.

Nec Leaeum catulis lactentibus vbera præbet.
Nec Lea ignaro vipera læſa pede.

Lib. 2. de art. am.

Ratione ſexus, Paulus Aegineta fuit huius opinionis, minori cum periculo liberari quos vipera mas, quàm quos fœmina momordit. At Aetius ſcribebat demorſis à vipera mortem impendere ſeptem horarum ſpatio, & maximè ijs, qui à vipera fœmina percutiuntur. Nam ictus fœminæ ideo malignior, & venenoſior creditur, quoniam quatuor dentibus feriat. Idem teſtatur Nicander his verſibus.

B *Porrò ex vipereo, quod noris, germine peior*
Fæmina, quæ veluti maiori accenditur ira,
Sic vehemente magis fert noxia vulnera morſu,
Et plus gliſcenti ſe cauda, & corpora voluit,
Vnde citatior hac ictos mors occupat artus.
Noxius eſt autem reliquo plus corpore morſus
Obſeruandus, vbi victori proxima Tauro
Turba, ſubexoriens monſtrauit Pleiades aſtrum.

Quibus carminibus Nicander innuit fœminas viperarum non ſolum eſſe mordaciores, ſed etiam hoc genus beſtiarum eſſe præcipuè vitandum tempore æſtiuo, quod tempus per ortum Pleiadum nobis demonſtrat.

Ex altera parte Auicenna in hanc venit ſententiam, viperarum & draconum mares potius quàm fœminas eſſe deteriores. Propterea clariſſimus Mercurialis prædictas ponderans opiniones ambigit an morſus viperæ fœminæ, vel maris ſit lethalior: ideo, C re accuratè conſiderata, vnica diſtinctione, authores conciliari poſſe, & omnem difficultatem diſſolui arbitratur: ſcribit enim tam à mare, quàm à fœmina exitialem morſum infigi: ſiquidem fœmina quatuor dentibus munita, quatuor etiam vulnera patti imprimit; ſicq; maiorem veneni quantitatem, pluribus vlcuſculis, patienti communicare videtur. Mas verò, licèt duobus tantum dentibus armatus, conſequenterq; duo ſolùm vulnera inferat: attamen eius vis ad venenum viperæ comparata acerbior, & efficacior cenſetur: itaut authores, qui maris, & qui fœminæ virus indicarunt lethalius, vtriq; veritatem aſſecuti eſſe videntur. Tandem veneni viperini vim multifaciendam eſſe opinamur, propterea quòd non ſolum homines, ſed cæteros quoq; animantes afficiat. In primis viperæ bobus potiſſimum obſunt, vt canit Virgilius.

Lib. 4. fen. 6. tract. 1. cap. 32.

Lib. 2. de morb. venen.

Vtrũ morſus viperæ fœmina ſit lethalior maris morſu.

Sæpè ſub immotis præſepibus, aut mala tactu
Vipera delituit, cælumq; exterrita fugit;
Aut tecto aſſuetus coluber, ſuccedere, & vmbræ
Peſtis acerba boum, pecoriq; aſpergere virus.
D *Fouit humum.*

L. 3. Georg.

Ouidius quoq; decantabat.

Parua necat morſu ſpatioſum vipera taurum.

Præterea manifeſtum eſt canes, feles, gallos, anſeres, anates, aliaq; animalia ſimul, & ſemel viperis puncta, breui temporis ſpatio, mortua concidere. Quamobrem Columella iure merito monimentis mandauit, quòd inſtruendis anſerum cellis, ſeruanda ſunt eadem præcepta, quæ in alijs generibus pullorum; ne vipera, muſtela, vel aliud genus noxij animantis intrare poſſit. Pariter, ex eodem Columella, tota maceries Neſſotrophij, nimirum viuarij anatum, extra, & intus opere tectorio leuiganda eſt, ne vipera, aut feles prorepere valeant.

Quæ animantia viperino morſu concidant.

 E

VENENI VIPERINI SIGNA.

ANTEQVAM medicus accedat ad præſidia, quibus vipereum virus profligatur, primùm ſigna diagnoſtica contemplari debet: inter quæ connumerantur dolor pungens, tumor partis ſauciæ, ſanies craſſa à vulnere dimanans, veſiculæ ambuſtis ſimiles circa plagam emergentes, inflammatio gingiuarum, ſitis vehemens pallor totius corporis, vomitus bilioſæ materiæ, ſingultus, nec non animi deliquium cum ſudore mortis prænuntio, niſi partibus nobilioribus, remedijs opportunis, præſto ſimus. His nonnulli addunt, ad mentem Ciceronis, ventris cruciatum, dum venæ viſcerum veneno imbuuntur. Cælius Rhodiginus narrat quemdam aulicum, cum à vipera demorſus eſſet, ſtatim in colorem porraceum incidiſſe. neq; mirandum eſt: ſiquidem nonnulli ſcribunt demorſos à vipera confeſtim icteritia affici. Hoc ſignum doctiſ- F ſimus Mercurialis non perpetuò verum eſſe opinatur: cum Authores neq; Græcos, neq; Arabes inueniat, qui hoc atteſtentur. Eſt quidem veritati conſonum à vipera vulneratos modò pallidos, modò virides, modò flauos fieri: ratio inde naſcitur, quoniam proprietas huius veneni eſt talis, vt natiuum calorem diſſipet, atq; expugnet: ideoq; pro varietate naturæ patientis, varij etiam colores conſpici ſolent. At ſi interdum accidat, vt icteritia hanc affectionem conſequatur, id contingere arbitratur Mercurialis in patiente copioſa bile redundante, quæ agitata, & commota, tandem ad cutis ſuperficiem diffunditur.

In Tuſcul. quaſt.

Icteritia an conſequatur morſum viperæ.

Alioquin ex Dioſcoridis ſententia, ob viperarum morſum, corpus intumeſcit, areſcit, ſubalbidum colorem acquirit, puſtulæ ſimiles ambuſtis erumpunt, vulnuſq; dilatatur; cum non ſolum extima, ſed etiam intima occupet, gingiuæ ſuffunduntur cruore, iecur inflãmatione vexatur, tormina, & humoris biliosi vomitus ſuccedunt, & ſopor, & tremor, & vrinæ difficultas ſubſultant. Paulus Aegineta in morſu vipereo tam maris, quàm fœminæ, ſtatim ab initio dolorem membri affecti, mox totius corporis me- G ditatur, necnon ſanguinem, & humorem ſanioſum, & etiam æruginoſum à duobus foraminibus inter ſe parũ diſtantibus fluentem, & viperarum virus nuncupatum. Præterea iuxta morſum contemplatur ſubrubros tumores, poſtea patientis vertiginem, animi deliquium, bilis vomitum, necnon vrinæ difficultatem. Hæc omnia ſigna in ſcriptis Auicennæ leguntur: hic enim verba faciens de veneno vipereo ſic ſcribebat. *Egreditur ex loco duorum dentium, aut plurium ſanguis, deinde virus fermens, & fortaſſe incipit aquoſus, deinde ſpumoſus, deinde vt ærugo æris, dolet locus, poſtea apparet apoſtema calidum, rubeum habens bothor, & veſicas ſitutt in aduſtione. Deinde apoſtema fit viride, viſcera inflammantur, in corpore apparet rubedo cum rigore, deinde ſudor frigidus, & corruptio coloris vergentis ad viriditatem. fit commotio vertiginis, frequentia anhelitus, nauſea, & ſingultus cum vomitu humoris cholerici. Accedit difficultas vrinæ. Grauatur caput quandoq; cum fluxu ſanguinis narium.*

Symptomata morſus viperæ ex Paulo Aegineta.

Signa morſus viperini ex Auicenna.

Greuinus teſtificatur ſe obſeruaſſe prædicta ſigna in pharmacopola quodam, qui fortè ictus fuit ab vna viperarum, quas in officina pro varijs medicamentis ſeruabat. H Nicander autem, quem in aſſignandis huius affectus ſignis, ſecuti ſunt alij authores, retulit, quòd ex vulnere liquor oleoſus, interdum cruentus, & quandoq; ad pallorem vergens dimanat. Idq; ob contagium veneni accidere ſcribit: ſiquidem corpore à veneno occupato, humores nutritioni deſtinati corrumpuntur, itaut non ſolum particula læſa, ſed etiã totũ corpus intumeſcat. Qua de re cutis aliquando colorẽ purpuraſcentem, interdum viridem, & identidem amethyſtinum repræſentat; quæ colorum varietas inſignem putredinem indicare ſolet. Immò aliquando excitatur ſingultus, veluti conuulſio quædam ventriculi; qui generatur, vel a copia humorum, vel ab inanitione, vel à repentina repletione, vel ab acrimonia materiæ ſtomachum vellicantis. Non poteſt enim fieri, quin ventriculus, dum ſentit humorem malitia veneni corruptum, totis viribus noxiam materiam expellere conetur. Ab hac putredine maligni cruoris ad caput vſq; pernitioſus vapor attollitur inſignem generans grauitatem.

In corpore venenato humores nutritioni ſeruientes corrumpuntur.

Verùm quia venenum per venas maiores dilabens, & partibus nobilioribus ſe ſe inſi-

nuans

Annuansicetur inuadit, hinc fit, vt tantus feruor ibi procreetur, vt paulò poſt febris ardẽs excitetur; deinde pulmones reliquaſq; partes proximas ita exſiccat, vt patiens vehementi ſiti afficiatur. Vbi verò virus totum corpus occupauit, ſtatim ſigna properantis interitus ſeſe offerunt: nam vngues ob caloris defectum liuidi fiunt, & corpus refrigeratum grandinem veluti congelantem ſentit, & tremorem patitur: cum in his partibus ſemper aliqua portio humoris acris, & neruis moleſti contineatur: propterea partes labefactatæ, & à veneno ſuperatæ, facilè, quod in ſe habent, effluere ſinunt. Hinc fit vt ventriculus humore biliofo redundet, in quem totus ſanguis à venefica vi transſmutatur.

Cur febris ardens excitetur.

Reliqua etiam viſcera exiguum alimenti exire ſinunt, quod in ſudorem frigidum conuerſum per totum corpus diſſeminatum à cute paulatim egreditur: tuncq; color eiuſdem cutis plumbeus, aliquando cæruleus, interdum etiam viridis æmulans florem æris conſpicitur. Sic igitur canit Nicander:

Cur color cutis fiat varius.

—— —— porrò ipſo ex vulnere quadam
B *It ſanies, quæ nunc pinguis, nunc eſſe cruenta*
Cernitur, & nullum præfert quandoq; colorem,
Sed quæ circumdat plagam caro, turgida moles
Tollitur interdum rubicunda, ac palmæ videtur
Liuida, nonnunquam quodam velut hydrope gliſcit;
Præterea quales ambuſto in corpore bullæ
Exteriore ſolent ſummatim emergere pelle:
Inde ſubexoriens plagam, & vicina putredo
Occupat, & triſtem ciet in præcordia mortem:
Aſpera quandoquidem vehementer, & ignea noxa
Totum corpus edit, miſera arcto ex gutture voces
Perſtrepitant, caeaq; caput vertigine nutat;
Multaq; debilitas membra anxietaſq; fatigat,
Et grauis oppreſſum vexat caligo cerebrum.
C *Arida faux ſæpè, extremos it frigus in vngues,*
Atq; hyberna ſtatim cadit omnis grando per artus
Crebri etiam bilis vomitus, fit pallidus æger,
Atq; imitante niues circum ſudore madeſcit.
Plumbeus eſt aliquando color, quandoq; nigreſcit,
Fuſcus & interdum ſimilatur floribus æris.

Prædictis addamus aſſertum Aetij, qui nixus authoritatibus Nicandri, & Authoris de theriaca ad Piſonem, tradidit in demorſis à vipera mare, bina vulnera, & inde morſis à fœmina quatuor conſpici. Licet Baldus Angelus Abbatius retulerit hoc ſignum eſſe fallax: propterea quod mas etiam vipera quandoq; quatuor vulnera imprimere poteſt, antequam ei duo dentes cadant. Verumtamen Paulus Ægineta manifeſtè docet in ictu tam maris, quàm fœminæ, duo tantummodo parua foramina impreſſa videri. Quam ſententiam noſtri viperarum venatores confirmant.

Signa morſus viperæ ex Aetio.

Deniq; quoad ſigna prognoſtica, quando percuſſus à vipera adhibitis aliquibus re-
D medijs, & propinatis antidotis, nonnihil quietis inuenit, tunc illum conualiturum iudicabimus. Viciſſim quando ſęuiora accedunt Symptomata, vt ſpirandi difficultas, faciei rubor, inquietudo, ſitis inexhauſta, oris fœtor, ſomnus grauis, venarum tumor, syncopis, & virium diſſipatio, tunc patientem priſtinæ ſanitati nullo modo reſtituendum eſſe pronunciabimus.

Signa prognoſtica.

VIPEREI VENENI REMEDIA.

QVAMVIS in omnibus Serpentum morſibus eadem ferè proficiant, quæ in capite primo huius libri fuerunt recitata, quando de vulnere inflicto à quolibet Serpente actum fuit. Nihilominus in præſentia, nos imitati Priſcorum mentem, pro ſingulis anguium generibus, peculiaria etiam præſidia proponemus. Sunt igitur, ex Pareo, qui in virulentis viperæ ictibus, medicamenta ad canes rabidos cõmendata præſcribant: cum tamen communis ſit harum punctionum medela, quam in Arte curatiua docuit Galenus; vbi in ictu Serpentum duplicem medendi ſcopum proponit, primus eſt veneni euacuatio, alter verò eiuſdem alteratio. Euacuationem moliri debet medicus per ea, quæ vehementer attrahunt, alterationem verò per contraria ſecundùm qualitatem, vel ſecundùm totam ſubſtantiam. Præterea ſubdit Galenus, quæ citra calorem attrahunt, euacuare, veluti ſunt cucurbitulæ, & alia huius generis, quæ ſubſtantiam maleficam, & veneficam educunt. F

Lacon. 16.

Cap. 3.

Aliud genus auxiliorum eſt illud, quod alterat qualitatem per contraria: nam ſi calor ingens ſecundùm particulam affectam, vel ſecundùm totum corpus perſentiatur, tunc medicamenta refrigerantia præſcribenda ſunt; ſin verò ægrotus à frigore patiatur, tunc calefacientia adhibeantur. Quæ medendi ratio ex libro ſexto Dioſcoridis deſumpta eſſe videtur, vbi de curatione virulenti ictus vbertim pertractauit.

Alterantia quãdo adhibẽda ſũt.

Cæterùm ſi lubet ad particularia præſidia accedere; in primis iuxta præcepta chirurgiæ pars læſa ſupra vulnus arctè conſtringenda eſt, non tamen tam vehementer, vt torpeat: deinde cucurbitula appoſita venenum confeſtim eſt extrahendum, ſi locus affectus id ferat, dummodo prius pars circa vulnus gladiolo incidatur, vt vitioſus, & venenatus ſanguis melius effluere poſſit. Sin autem pars ſaucia cucurbitulam non admittat; tunc ſcarificato prius vulnere deplumatus galli, vel gallinæ anus parti vulneratæ applicetur, vt citius venenũ elici poſſit: vel etiã opportunũ præſidium eſſet ſugere vulnus, ſi homo inueniatur, qui præmio allectus id præſtare audeat. Legitur enim in epigrammatibus græcis, de caprea, nempe dorcade, cuius vber vipera momordit, & mox hinnulus accedens, lacq; ſugens matrem ab impendente morte liberauit. Quidam arctis vinculis partem ſauciam ligantes, eamq; amputantes vipereum expugnant virus. Idcirco Galenus narrat ſe Alexandriæ nouiſſe agricolam non procul ab vrbe habitantem, qui, cum eſſet à vipera demorſus in digito, illum ſtatim arctiſſimo conſtrinxit vinculo: deinde accurrens ad medicum ſibi in vrbe familiarem, totum digitum ab ipſa articulatione ad palmam vſq; amputandum præbuit, & abſq; alia ope ſanus euaſit. Rurſus nouit Galenus alium ruſticum, cuius digitum vipera momorderat, qui falce, quam ſecum fortè ferebat (erat enim vinitor) ab vltimo articulo partem reſecauit, deinde cicatrice inducta, nulloq; medicamento ſumpto, ſanatus eſt. G

Remedia chirurgica.

Lib. 3. Anthol. ſect. 33.

L. 3. de loc. affect.

Partis amputatio.

Loco cit.

Alij in hoc affectu, ſolis ligamentis, & antidotis priſtinam ſanitatem recuperarunt. Habemus enim, ex Amato Luſitano, quod puella annos treſdecim nata, per arua vagans, puncta fuit à vipera in pede, vnde mater id animaduertens, confeſtim corrigijs ex frutice Thymeleæ paratis partem ſupra morſum vinxit, & puellam ad Amatum duxit: iam crus multis maculis liuidis variegatum erat, & tremores cum vertigine iam patientem inuadere cœperant. Tunc Amatus iuſſit partem profundioribus vlcuſculis ſcarificari; deinde facta larga ſanguinis effuſione, emplaſtrum ex allijs contuſis vna cum theriaca paratum affecto loco admouit, & drachmas tres theriacæ in vncijs quinq; vini meracioris ægrotæ propinauit. Sequenti die diminuto tremore, vncias quatuor ſucci foliorum fraxini exhibuit; quoniam hunc verum huius veneni alexipharmacum eſſe opinatur: ſicq; his, & alijs præſidijs puella priſtinæ ſanitati fuit reſtituta. H

Centur. 1.

Fraxinus eſt verũ alexipharmacum huius veneni.

Non deſunt præterea pharmaca tam ſimplicia, quàm compoſita, quæ in hac affectione inſignem habent prærogatiuam. Primò igitur, ſi animum dirigamus ad ſimplicia: hæc vel ab animalibus, vel à plantis deſumuntur. Inter animalia ipſa vipera deglubta interaneis abiectis, & anguillarum modo, cocta non modicam frugem comedentibus affert; cum eius caro facultatem poſſideat pellendi virus ad cutim: ratio eſt, quia caro

viperina

A viperina omni veneno caret, cum illud totum ad veſicam fellis, indeq; ad gingiuas detrudat; quemadmodum partes venenatæ huius beſtiæ ictui applicatæ, familiaritate quadam ad ſe omne venenum trahunt. Anſeres etiam, & anates, peculiari quadam prærogatiua, vipereo aduerſantur veneno: ideoq; vis horum animalium in tali caſu commendatur. Item gallus, & gallina multas habent partes, quæ huic affectioni occurrunt: propterea Sextius cerebrum galli cum poſca, adiecto pipere à vipera demorſis, Eriſiſtratus autem cum vino propinat. Immò Auicennas fel galli, nec non reliquatum auium præſcribit. Deniq; ſtercus etiam gallinarum, ad ciendum vomitum, in iure ab aliquibus exhibetur.

Simplicia medicamẽta ex animalibus.

Fel, & ſtercus galli.

At multum adiumenti affert, ex Dioſcoride, genitale cerui maris; ſicuti etiam coagulum leporinum menſura terni obuli datur. Quamuis Galenus drachmam coaguli hinnulorum, vel cerui probet. Muſtelæ venter ſalitus, nempe eius caro aceto & ſale condita, ad mentem Auicennæ non vulgariter prodeſt. Amplius ex eodem authore, cancri fluuiatiles, quibus deficientibus, marini, nec non Scorpio aſſatus laudantur.

Coagula animaliũ.

B Ex Galeno etiam ſanguis fulicæ cum oleo potus, quemadmodum & ſanguis marinæ teſtudinis cum aceto, non ſolum à venenatis medicamentis, ſed etiam à morſibus viperæ liberare dicitur. Ex ranis etiam coctis, & vnà cum iuſculo ſumptis ampliſſimum fructum à vipera demorſi ſunt conſecuturi. Mirum eſt, quòd excrementa etiam animalium in hoc caſu commoditatis plurimum afferant: ſiquidem Dioſcorides ipſam patientis vrinam hauſtam commendat: cum hæc, venena omnia debellare dicatur. Auicennas ſtercus caprinum, & præcipuè montanum in aceto decoctum, vel tritum in vino, ad profligandum huiuſmodi vitus, pręſcribit. Alioquin butyrum vetus laudat, & patientem ſedere in vaſe lactis pleno, deinde vigilare, & deambulare præcipit.

In Euporiſ.

Lib. 2. de mat. Med.

Excremẽta variorum animaliũ.

Si ad plantas venenatis ictibus conferentes accedamus, vulgatum eſt medicorum dogma, quod herbis ſerpentum ori iniectis, ſi pereant, illas eſſe talis veneni antidotum. Quocirca legimus apud Dioſcoridem de anchuſa Onochilo cõtra Serpentes valde efficace, quoniam manducata, & in fauces anguium proiecta eos perimat. Auicennas folia radicem, & corticem Ariſtolochiæ laudat. Aetius, priuſquam vrina cruenta prodeat, C allium deuorandum, & vinum meracum prębet. Quamuis Dioſcorides, loco allij, porrum, vel porri ſuccum, dimidiæ heminæ menſura præſcribat. Crollius agens de internis rerum ſignaturis, aconitum cum vino tepido, demorſis à vipera, & à ſcorpione, ſalutiferum prædicat; quandoquidem venena interdum venenorum remedia eſſe conſtat: Biſtortam Herbariorum, nempe britanicam, ſeu colubrinam, quia cõtortis ſuis radicibus, conuoluti Serpentis figuram repręſentat, Porta, ex hac ſignatura, aduerſus viperarum, & aliorum ſerpentum ictus commendat. Dioſcorides ſemen braſicæ tritum, acetabuli mẽſura, & etiam braſicę ſuccum cum vino, Matthiolus verò bryoniæ radicem exhibet. Item caſſia ſpõte naſcẽs in tractu Arabiæ odoriferæ, pariterq; coſtum arabicum ex eodem Dioſcoride, viperarum ictibus auxiliatur. Citri ſemen, & ſuccus, vt voluit Rhaſis, punctiones viperarum ſanat. Echium, ſiue viperaria, ex ſignatura (teſte Porta, quia caput viperinum è ſemine repræſentatur) aduerſus viperarum ictus valet; & propterea in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis hæc planta Alcibiadum cognominatur, quoniam Alcibius à vipera demorſus ſolo huius plantæ ſucco ſanatus fuerit. Item fraxi- D nus, & fraxinella, quæ dictamnum album nuncupatur, intrinſecus ſumpta, & extrinſecus admota Serpentes fugant, atq; necant. Ferula, ex Dioſcoride, cõtra viperas in vino bibitur: obſeruarunt enim hanc muręnis eſſe infeſtam, immo hac tactæ pereunt hac de re etiam contra viperas commendatur. Ex eodemmet Dioſcoride iuniperi baccæ folia, & ſuccus cum vino adhibentur.

Medicamẽ ſimplicia ex plantis.

Lib. 2.

Li. 1. Mag. nat.

Alcibius quo remedio ſanatus fuerit.

Lib. 3. de mat. Med.

Nonnulli drachmas quatuor melanthij præbent, ne ægrotus ob talem ictum pereat. Porta quoq; myricam, ex ſignatura, quia folio ſit ſquaroſo, viperis perutilem prædicat. Etenim plantæ Serpentum ſquamas æmulantes ad eorumdem ictus probantur. Aetius naſturtium tritum cum vino, Mathiolus ſuccum radicis rubiæ, & Dioſcorides tubum in vino præſcribũt. Raphanus in cibo ſumptus, deinde vomitu reiectus percuſſis à vipera auxiliatur, dummodo theriaca Andromachi poſt vomitionem ſumatur. Matthiolus ſcribit non eſſe omittendam radicem illius plantæ, quam Goritienſes ab auxiliari virtute Serpentinã nuncupant. Immo taxus arbor ab his remedijs ſimplicibus non eſt arcenda: ſiquidem, ex Suetonio Tranquillo, Claudius Imperator cenſuram agens, edi-

Lib. 4. Phyſ cap. 7.

In Vita Claud. Caſ.

Taxus arbor aduerſus venena pernitioſa.

Philantropos auxiliatur morſui viperæ.

ꝯta propoſuit,inter quæ hoc erat vnum,nihil æquè facere ad viperæ morſum,quàm taxi E arboris ſuccum. Plinius efficaciſſimum putat Tragoriganum. Alij ex Dioſcoride, digitum in liquida pice mergunt, deinde vinum, in quo digitus ablutus fuerit,bibunt. Tandem ſemen viticis ab Aeginera, nec non Zedoaria, & gingiber ab Auicēna in hoc caſu mirificè extolluntur. Viperæ etiam aduerſatur philanthropos, nempe aperine, ex ſignatura, vt voluit Porta: cum hæc planta flores intra globulos, quemadmodum vipera intra ouorum putamina fœtum procreet. Galenuſq; ex remedijs Dorothei Helij, acetum calefactum,& potum,ad heminæ dimidię menſuram, laudat. At radicem Acori, & Agaricum, necnon ſemen Alharmel cum ſucco porri, vel ſucco cardui magnificat Auicennas.

Lib. 2. de Antid.

Antidotus Apollodori.

Loco cit.

Antidotus ruſtici medici.

Loco cit.

Theriaca Philometoris.

Loco cit.

Antidotus Galli.

Inter compoſita medicamenta per os ſumenda, Dioſcorides in primis præſcribit illud, quod recipit infraſcripta ingredientia in vino cretico trita,ſcilicet dimidium acetabulum myrrhæ, piperis, caſtorei, floris, & ſeminis portulacæ. Galenus vtiliſſimam putat antidotum ab Apollodoro paratam, quæ à teſtudinis ſanguine nomen accepit: comprehendit autem ſeminis cumini ſylueſtris acetabulum, ſanguinis marinæ teſtudinis exſiccati drachmas quatuor, ſanguinis hædini tantumdem, coaguli hinnulorum, F vel leporis drachmas tres: huius autem antidoti portio ad magnitudinem oliuæ demorſis à vipera exhibetur. Iterum Galenus antidotum ruſtici medici ad morſus viperæ non improbat. Recipit autem triſolij, ſtachios, erui, ſeminis rutæ ſylueſtris, ariſtolochiæ rotundæ ſingulorum drachmas octo, quæ omnia cum vino mixta rediguntur in rotulas, quarum drachma vna in vino, data occaſione, ſumitur. Denuò Galenus non excludit à remedijs compoſitis antidotum ab Eudemo verſibus conſcriptam,quæ Antiochi Philometoris theriaca inſcribitur, & conſtat ex drachmis duabus radicū Mei, & ſerpilli,drachma opopanacis, acetabulo ſeminis triſolij, acetabulis duobus ſeminum aniſi, fœniculi,ammeos,& apij,deinde omnia trita cum ſufficienti quantitate vini in rotulas rediguntur,quæ pondere trium obulorum à paciente ſumendę ſunt. Amplius Galenus inter medicamenta compoſita huic affectioni conferentia recenſet antidotum, quam Gallus ex Arabia reuerſus Cæſari obtulit. Integratur autem drachmis viginti quinq; farinæ erui, drachmis ſex radicum vitis albæ, drachmis duodecim ſeminis rutæ G ſylueſtris, drachmis octo iridis, opopanacis, & ariſtolochiæ longæ, drachmis ſex ſucci papaueris, gingiberis, cumini Aethiopici, myrrhæ, eringij, ſucci cyrenaici, croci, ſerpilli, coſti, & ſagapeni. Ex his cum vino conficiantur rotulæ, quæ percuſſis à vipera in vino exhibentur.

Auicenna antidotus.

Centur. 1.

In Baſilica chym.

Theriaca Andromachi.

Lib. 8. mag nat.

Auicennas amplectitur in hoc caſu antidotum,quæ recipit myrrhæ, caſtorei,piperis,arſenici rubri ſingulorum drachmas duas, vncias duas ſeminis anethi, deinde cum vino conficitur. Aetius componit medicamen ex carnibus cancrorum fluuiatilium, & modico ſale addito, necnon calamentho format paſtillos, quos in vmbra exſiccatos cum aqua mulſa exhibet. Amatus Luſitanus dum recitat hiſtoriam cuiuſdam puellæ à vipera demorſæ, proponit hoc compoſitum medicamentum conſtans ex vncijs duobus Ariſtolochiæ longæ,vncia bryoniæ,& haſtulæ regiæ. Crollius proponit remedium contra omnia venenata tàm therapeuticum, quàm prophylacticum integratum ex viperis, quod apud ipſum videndum eſt. Prædictis addemus celeberrimam Andromachi theriacam tanquam antidotum anteſignanum: etenim cum vino, vel aqua vitæ, fœlici cum ſucceſſu, in hoc caſu ſorbetur. Idcirco Porta fatetur in os vipe- H ræ ſemidrachmiam theriacæ cum aqua vitæ diſſolutæ à ſe ingeſtam fuiſſe, & beſtiam ſemihoræ ſpatio expiraſſe.

Dentes humani vſti ad quid valeant.

Vipera morſui viperæ medetur.

Si medicamenta morſu viperarum applicanda contemplemur, ſimplicia ab animalibus deſumpta primò ſe ſe offerunt. Auicennas humanos dentes aduſtos,& in puluerem redactos, morſuiq; inſperſos commendat. Dioſcorides vrina humana calida vulnus fouet. Verùm inter beſtias primitus ipſa vipera proprio morſui confert: nā vipereum venenum morſibus impoſitum totum extrahit virus, vt magnes ferrum; licèt caro huius beſtiæ ſumpta illud ad cutim pellat, veluti lapis theramenes ferrum abigit. Nonnulli igitur viperinum hepar vnà cum felle vulneri applicant. Alij caput viperæ diligenter amputatum,& per volſelam prehenſum morſui imponunt ea parte,quæ ceruici iungitur: hoc enim modo venenum mirificè extrahitur: de hoc remedio Quintus Serenus ſic canit.

Cuſpide non quiſquam longa neq; cade lariſſa,

Fulmi-

A *Fulmine non gladij volucris non felle ſagitta,*
Quàm citò viperea potis eſt affligier ictu.
Quare aptam dicamus opem, ſuccoſq; medentes,
Cui nocuit ſerpens, fertur caput illius aptè
Vulneribus iungi, ſanat quem ſauciat ipſa;
Vtq; lariſſaa curatus Telephus haſta.

Ranæ quoq; ab externis præſidijs non ſunt accendę; ſiquidem Auicennas ex illis, nec non ex caſeo veteri emplaſtrum ad hanc affectionem componit. Kiranides ſanguine teſtudinis marinę partem læſam illinit. Dioſcorides pullum gallinaceum recenter diſſectum, vel ſtercus caprinum vino diſſolutum ad modum emplaſtri parti imponit: Ideo Galenus narrat quemdam medicum arua, & pagos luſtrantem ad morſum viperę, & aliorum etiam ſerpentum, fimo caprino aceto diſſoluto vtentem plurimos liberaſſe: quare non eſt mirandum ſi Auicennas ſcripſerit caprinam pellem recenter ab animali detractam, & ictibus harum beſtiarum ſuperpoſitam iuuare.

Ranæ medētur morſui viperæ.
Lib. 6. de ſimp. med. fac. ca. 10.

B Inſuper plantæ alia remedia ſimplicia ſuppeditant. Dioſcorides enim abrotanum, Ætius allium, vel eius adusti cinerem adhibet, dum eum aceto emplaſtrum pro affecta parte componit. Ex Auicenna, cæpæ ſylueſtris ſuccus per os exhibetur, & ex eo, quod poſt expreſſionē remanet, emplaſtrū pro ſaucia particula cōcinatur. Id ē remediū ex chamęmelo cōtuſo ad mētē Dioſcoridis paratur. Paulus Ægineta ex cinere ſimplici cū aceto mixto emplaſtrū parat. Herba *de Corſo* nuper apud Hiſpanos inuenta ad morſus venenatos, & in primis ad morſum Serpentis, quem Corſo ſua lingua nominant, ideſt viperæ efficax eſt: hanc fortè Cantabricam eſſe multi autumant. Radix ebuli in vino elixata, & vulneribus impoſita à Matthiolò, & emplaſtrum ex farina orobi cum aceto paratum à Dioſcoride probatur. Legimus apud Ætium fraxini cinerem cum ſucco foliorum permixtum, more cataplaſmatis, conferre. Apud Æginetam, ex furfuribus cum aceto decoctis, & apud Dioſcoridem decoctione rutæ elixatis malagma paratur: Pariter Dioſcorides galbano, & iuniperi ſucco partes ſaucias fouet. Folia cortex, & baccæ, ex Plinio, impoſita, venenis Serpentum, & maxime Sepis, Dipſadis, & viperæ mi-
C randum in modum reſiſtunt. Quamobrem Auicennas oleum laurinum, nec non oleum, in quo decocta fuerint lauri folia approbat. Similiter laudat Sciniar, ideſt lactucam aſini, dummodo more emplaſtri adminiſtretur. Ægineta lenticula cum melle cocta locum prius ſcarificatum fouet. Chriſtophorus Acoſta lignum colubrinum in malabar naſcens extollit, quod ita colubro aſſimilatur, vt qui id non norit, aut die illud non viderit, ſi noctu ad Lunæ ſplendorem intueatur, viuum colubrum eſſe exiſtimabit: hoc ad viperarum morſus optimum præſidium eſſe fertur. Quapropter incolæ per arua proficiſcentes, vt plurimum lignum hoc circumferre ſolent, cum in illa Prouincia multæ viperæ ſtabulentur.

Plantæ extrinſecus applicandæ.
Herba de Corſo quæ ſit.
Oleū laurinum medetur ictibus vipereis.
Lib. Arom. cap. 33.
Lignū colubrinum Araſta.

Aetius in ſimili affectu etiam deſperato, meliſſę folia, & etiam ſuccum vnà cum vino tanquam euidens auxilium parti imponit. quamuis fotus muriæ cū aceto ab Aegineta non reprobetur. Origanum viride contuſum præſcribit Dioſcorides. At Mathiolus radicem perſonatæ in vino elixatam, & impoſitam, & Aegineta picem liquidam cum ſale magnificant. Ex Theophraſto, panacis chironiæ radix in oleo cocta adhibetur; dum
D partes, aduerſus viperas, phalangia, & alia reptilia linitur. Ex porro, & pane cum ſale, ad mentem Aetij cataplaſma componitur. Sed Ægineta decocto pulegij ſæpius plagam fouet. Sycomori folia cum pane miſcenda, & extrinſecus admouenda iubet Ætius. Serpillo cum aceto Galenus, & sambuci radice cum vino Matthiolus vtitur. Scillam in aceto decoctam, & inſtar cataplaſmatis accommodatam Dioſcorides adhibet, qui, & ſerpentariā maiorē, ſeu dracontium commendat, cum hæc planta caule glabro maculis fuſcis, pullis, puniceis, & tandem vipereis conſperſo prædita ſit: ex quibus ſignis Porta colligebat hanc aduerſus viperas valere. Quare non eſt abſurdum ſi Dioſcorides ſcriptis mandauerit à vipera non feriri hominem, qui folijs huius plantæ manus confricauerit. Tribulus etiam terreſtris tàm intrinſecus, quàm extrinſecus adhibitus demorſos à vipera recreat. Hermolaus autem Barbarus tormentillam laudat. Trifolium hyacintho ſimile, vt aliqui ſcribunt, Vere flores emittens, ſemenq; cnico ſylueſtri ſimile procreans, trifolium bituminoſum ab alijs nuncupatum, hoc in aqua decoctum, & more fomenti, parti ſauciæ impoſitum, dolorem à vipera, vel à phalangijs excitatum,

Radix perſonatæ iuuat.
Serpentaria cur aduerſus viperas valeri dicatur.

ſtatim

Trifolium bituminoſum mirè operatur.

ſtarim ſedat: ſed rem miram animaduertit Iacobus Syluius medicus, quòd remedium E hoc ſanæ parti applicatum dolorem illi ſimilem, quem patiuntur demorſi à prædictis beſtijs generat. Tandem Dioſcorides vini fæcem, vinaceorũ, vel ſarmentorũ cinerem cum aceto permiſcet, hocq; linimento partem læſam imbuit. Præter herbas quidam etiam lapides in huiuſmodi affectione locum habent. Nam lapidem Serpentis, demorſis à vipera ſuſpendit Auicennas. Ætius verò lapide hęmatite, & heliotropio vtitur.

L. 2. de Antid. cap. 14.
L. 13. c. 11.
Varia emplaſtra cõmendãtur.

Inſuper medicamenta externa compoſita pro ſuperando hoc veneno ab authoribus proponuntur. Quocirca à Galeno emplaſtrũ ex dictamno ſacrum ficuparum laudatur. Immò pręſcribit epithemata ad morſus viperę, ex ſagapeno, pipere, liquore cyrenaico, opopanace, galbano, ſulphure in aceto diſſolutis. Ætius eodem vtitur medicamento, ſed poſtmodum folia viticę, vel ficus ſuperponit. Denuo Ætius aliud emplaſtrum ex cardamomo radice eringij, ſulphure, pipere, myrrha, & galbano conficit. Iterum idem author ex centaurea, herba pediculari, ariſtolochia, radicibus peucedani cum aceto, in quo galbanum fuerit diſſolutum, emplaſtrum fingit: Rurſus idem author ex cachri, herba pediculari, ſtaphiſagria, radice vitis albę, ariſtolochię, & bryonię, myrrha, F & opopanace cum ſufficienti quantitate aceti emplaſtrum parat. Demum idem Ætius ex contritis carnibus cancrorum fluuiatilium cum iride, calamentho, & modico ſalis paſtillos conficit, ex quibus deinde lacte diſſolutis emplaſtrum componit. Quibus pręſidijs addendũ eſt oleũ de Scorpionibus Matthioli, quo regio cordis & pulſus liniẽdi ſunt; nam pręſtantiſſimam opem afferre ſolet. Cęterum à pręſidijs externis compoſitis theriaca non eſt arcenda; cum parti affectę applicata mirum in modum operetur. Recitat enim Pareus, cum eſſet monſpeſſuli, in pharmacopęa, in qua pro concinanda theriaca ſplendidus erat apparatus, ſe curioſè, & incautè pertractaſſe viperam, quę indicem inter vnguem, & carnem pupugit, vnde ſtatim dolore ſuborto, ipſe digitum ſupra vulnus arctiſſimè conſtrinxit, ne virus alijs partibus diſtribueretur; deinde theriaca antiqua in aqua vitę diſſoluta pro linimento vſus eſt, atq; intra paucos dies hoc ſolo remedio planè conualuit.

Oleum de Scorpionibus Matthioli.
L. 20. c. 16.
Pareus à vipera demorſus quo remedio curatus fuerit.

Tom. 2. of fic.
Synfonia medetur morſui Serpentum.
Cẽturia 1.
Aqua cuiuſdam fortis medetur ictibus viperarũ.
In lib. de Tum. præter nat.
Creta hauſta medetur ictibus viperæ.

Præter remedia propoſita, legitur in monimentis Theophraſti (vt refert Textor) quòd cantus ribicinum fidicinum, aliaq; muſicæ artis organa modulatè adhibita qui- G buſdam viperarum morſibus medentur. Idem Aſclepiades medicus in quibuſdã phreneticis, & in cæteris animi ægritudine laborantibus præſtitiſſe dicitur: etenim obſeruauit tales patientes nulla alia ope, niſi ſymphonia, & vocum concentu reſipiſcere: tantus enim eſt humanæ naturæ cum harmonia conſenſus. Non deſunt etiam aquarum ſcatebræ, quę veneno vipereo aduerſari perhibentur. Scribit enim Amatus Luſitanus Norcherię octo milliaribus à Fulgineo ciuitate, & patria Gentilis interpretis Auicennę, fontem ſaluberrimum, & aqua frigidiſſima ſcatentem conſpici, in qua ſi demorſi à vipera, & ab alijs Serpentibus, horæ ſpatio, demerguntur; inde ſani, & liberi egrediuntur. Opinatur autem Amatus Luſitanus hoc inde prouenire, quoniam excedens illius aquæ frigiditas caliditatem veneni viperei reſtringat, atq; obtundat. Clariſſimus Faloppius aliud præſidium in hoc caſu admiratur: obſeruauit enim, dum ruri verſaretur, filium agricolæ à vipera in pede demorſum: vnde pater ſenex ad clamorem filij accurrens, arcto vinculo, pedis digitum vinxit, ne venenum ad ſupernas partes penetrare poſſet: deinde, digito ſcarificato cum non mediocri ſanguinis effuſione, iuſſit ſibi lo- H cum oſtendi, vbi à vipera filius percuſſus fuit, quo cognito, vt læſum pedem ibi natus figeret, imperauit; poſtea ducendo ferulam circa pedem, illius figuram obſignauit, & ſumpto gladio, cretam intra veſtigij lineam radens in vino diſſolutam filio propinauit, quo pręſidio iuuenis vomitione, & fluore alui correptus, tandem ſanatus eſt. Quamobrem Faloppius id ab occulta quadam cretę illius proprietate dimanaſſe arbitratus eſt; niſi velimus aſſerere: quandoq; arena nauſeoſa, & alui fluxum, & vomitum excitari, ſicq; & excrementa, & venena extra corpus trudi.

Fel viperæ exitiale.

Præter viperę morſum, virus à veſiculis gingiuarum exemptum, & fel eiuſdem animalis permixtum homines venenare poteſt. Idcircò Geſnerus, ex relatione Gerardi Bouman, prodidit puellam quamdam, quæ carnem, cui permixtum fuit viperini m. virus, guſtauerat, in opiſtotonum, & alia grauiſſima ſymptomata incidiſſe, quę poſtea vino copioſè ſumpto liberata eſt. Fel etiam viperę adeò exitioſum eſt, vt confeſtim animi deliquium generet; propterea quamprimum vomitus butyro igne liquato

exci-

A excitandus eſt, & vomitione iterum atq; iterum repetita, nullum pręſtantius remedium inuenitur, quam theriaca: quamuis Auicennas proprium huius veneni alexipharmacum moſcum eſſe arbitretur.

IVMENTORVM A VIPERIS PERCVSSORVM MEDELLA.

COLVMELLA de re ruſtica verba faciens, ſcriptum reliquit bouem quandoq; per paſcua vagantem improuidè ſuper viperam incumbere, quę graui laceſſita onere, morſum beſtię imprimit. Tunc igitur pars ferro prius ſcarificanda eſt, & herba perſonata cum ſale trita loco affecto imponenda. Alioquin author laudat trifolium ſymoniacum, odorem bituminis ſpirans; propterea Græci illud Aſphalcion vocant. *Lib.6.c.17*

B Itaq; huius herbę ſuccus vino permixtus faucibus iumentorum infunditur, & folia contuſa cum ſale, inſtar malagmatis vulneri imponuntur. Verùm ſi tempus anni herbam hanc viridem neget; huius ſaltem ſemina ſuo tempore collecta, & vino leuigata exhibentur; deinde radicibus eiuſdem tritis cum farina, ſale, & mulſa pars ſcarificata imbuitur. Immò ex aliorum ſententia, folia fraxini cum vino, & oleo in fauces beſtiarum infunduntur, & extrinſecus etiam vulneri applicantur. *Trifolij aſphaltitis miræ vires.*

Item P. Vegetius in arte veterinaria, monimentis mandauit remedia, quibus occurrendum eſt vulneribus iumentorum à viperis inflictis: nam cognito vulnere à pure effluente, terra formicarum, vel ad aliorum mentem, terra talparum cum vino mixta in fauces beſtię inijcienda eſt. Immò thymum cum vino tritum prodeſſe creditur. Quibus deficientibus, grana triginta piperis in vino, vel acorus ponticus ad pondus ſemiuncię probantur. Rurſus remedium eſt pręſentaneum, hędum, agnum, vel gallum mactare, deinde calentes pulmones vna cùm corde, & iecore parti ſaucię imponere, vt totum virus à partibus penitioribus ad extimas educant. Cęterùm tumore perſeuerante, idem author vitem albam ſylueſtrem comburit, & ex cineribus lixiuium paratum, triduo, ſextarij menſura, iumento bibendum exhibet. Poſtmodum ipſum cinerem aceto permixtum inſtar cataplaſmatis vulneri applicat. Quibus non conferrentibus partem ſauciam inurit. Demùm farina hordeacea cum vino, ſale, & oleo decocta partem laborantem cooperit; hocq; toties repetit, donec iumentum priſtinæ ſanitati reſtituatur. *Lib.3.c.9.* *Terra talparum ad quid.* C

VENENI VIPERINI PRÆCAVTIO.

PRODIDERVNT nonnulli authores quempiam dente viperę ſemel tactum, deinceps nulla alia venena formidare, & eum, qui iecur viperę conditum ſemel vorauerit, nullius impoſterum Serpentis ictum pertimeſcere. Quę doctrina ſi veritatem attingeret, id experiri illis bono eſſet, in dies non ſine veneni ſuſpicione vitam degunt. Pręterea, iuxta Nicandri pręcepta, cauendum eſt primò ne homines ſomnum capiant in loco à Feris frequentato, & potiſſimum vbi Serpentes, & viperę diuagantur. Deinde admonet, ne homo ieiunus itineri ſe committat: nam ſi fortè à vipera percutiatur, magis patietur, quàm ſi cibo repletus eſſet: ratio eſt, quia partes nobiliores nutrimento vacuæ ſe minimè tueri poſſunt; nec non venæ, & arteriæ nouo cibo nondum repletæ, venenum faciliùs admittunt: Indi autem itinerantes lignum colubrinum in Malabar naſcens ſecum deferunt; quandoquidem, ex Chriſtophoro Acoſta, hoc non ſolum morſus viperarum ſanat, ſed etiam ab illis præcauet; vt paulò ante in medela veneni viperini declarauimus. Itaq; pro cautella, ſimplicia, & compoſita medicamenta adhibenda ſunt. D *Homo ieiunus magis patitur à morſu viperæ.*

Inter ſimplicia primum obtinet locum ſemen citri ſacharo conditum, pentaphillon, polium, hypericon, anchuſa, ſcordium, & tandem illa omnia ſimplicia, quæ ad medelam

lam

Lib.4.c.7. iam huius veneni attinent. At cornua animalium, ex Aeliano, & præcipuè cerui, nec- E
non vngulæ aſini, alcis, & onagri non mediocrem videntur habere prærogatiuam. a.
Quamobrem hac ratione ducti Indorum reges, in cornibus aſini indici, aduerſus gra-
uiſſimos morbos, & præſertim venena potare conſueuerunt. Vnde Hieronymus Mer-
curialis noſtra ætate vir percelebris omnia ferè animantium cornua contra venenum
aliquam vim poſſidere exiſtimauit: quod Priſci id coniectantes, ex cornibus pocula
Cornua animalium cur aduerſus venena valeant. fabrefecerunt: veluti paſſim apud Homerum, apud Plutarchum, & apud Xenophon-
tem legere licet. Cauſam autem propterquam cornua, vngulæ, & lapides animalium,
peculiari quadam prærogatiua, venenis reluctentur, Baldus Angelus Abbatius inue-
ſtigare conatur, dum ſcribit animalia cornigera, quæ infectis, prauis herbis, alijſq; ani-
In lib. de Viper. malibus venenoſis veſcuntur, procul dubio portionem alimentalem, vi caloris, ab ex-
crementitia, & venenata ſeparant, quæ poſtea ad extimas partes, nempè ad cornua, &
vngulas tanquam ad excrementorum receptacula demandantur; & ex his etiam lapi-
des in animalibus generantur. Hinc poſtmodum multi, collegerunt has partes contra
Lapis in oculis ceruorum concreſcens ad quid valeat. omnia venena maximam virtutem poſſidere: quapropter lapis in oculis ceruorum F
concreſcens commendatur, cum cerui ſolo ſpiritu angues à cauernis euocent. Item
lapilli in auibus, in gallis, & in omnibus ferè piſcibus inuenti miræ efficaciæ eſſe
creduntur. Lapis draconites ex Alberto, venena fugare perhibetur. Alij laudant la-
Lapis bufonis ad quid. pidem bufonis in anulo perforato geſtatum, vt carnem cõtangat, qui, præſente veneno,
partem miro quodam modo calefacere dicitur, vt ex hoc indicio venenum præſens eſ-
ſe cognoſcatur. Quamuis alij referunt authoritate Magorum ducti, adamantem ſini-
ſtra parte delatum, vt carnes tangat, venenis reſiſtere. Deinde hyacinthum, & ſapphi-
rum idem præſtare multi aſſeuerant. Idem quoq; de gagate lapide, ex Ariſtotelis au-
thoritate, ſcribitur. Smaragdus verò in menſa detentus venena debilitat, in ore autem
Cornu ſerpentis ad venenũ valet. omne virus expugnat. Cæterùm lapis praſſius, & cornu ſerpentis, veneno præſente,
nitorem confeſtim amittere feruntur; ſi venenum auferatur, priſtinum ſplendorẽ re-
cuperant: huius autem lapidis laudes Albertus Magnus enumerat: quandoquidẽ hunc
Alexander Magnus ſub cingulo ob ſpem victoriæ, in prælijs, geſtabat. Cum autem ab
L.2.de min. cap.14. Indis, & Perſis victor reuerteretur, & in Euphrate ſe abluere tentaret, depoſito cingu- G
lo, Serpens ibi latibulans lapidem dentibus præcidit, & in flumen merſit. Id ſcriptum
fuiſſe ab Ariſtotele recitant in volumine reptilium, quod nondum ad noſtras manus
peruenit. Amplius ad huius veneni cautelam medicamenta compoſita non deſunt; vt
Medicamẽta compoſita prophilactica. illud, quod conſtat ex ficubus, nucibus, ruta, & ſale. Compoſitio autem paratur, veluti
extat in hoc diſticho Reuſneri:

Bis denum rutæ folium, ſalis, & breue granum
Iuglandeſq; duas, terno cum corpore ficus.

Id iuxta Rhaſis ſententiam, non ſolum ictus Serpentum, ſed etiam cætera arcet venena:
Nihilominus inter hæc, primum locum theriaca, & confectio mithridatica ſibi vindi-
cant, quibus Rex Mithridates ad tollendam veneni ſuſpitionem quotidie vtebatur.
Tandem Conciliator multa admiranda de imaginibus ſerpentarij protulit, quæ cum
magicam potius, quàm medicam artem ſapere videantur; horum ſermonem ommitte-
re decreuimus.

H

EPITHETA.

CICERO viperam tanquam lernam, venenorumq; ſentinam contem-
plans, in primis venenatam, & peſtiferam appellauit. Hinc cæteri
authores, & potiſſimum poetæ malam, ſceleratam, inſidioſam, acer-
bam, horrendam crudeſcentem, crudam, triſtem, lethiferam, furialem
feram, & tandem à loco paræroniam vocauerunt. Hanc ob eamdem
Epitheta græca viperæ. rationem Græcis φονίη ἔχις, læthalis vipera cognominatur, cum φόνιος
cæde cõtaminatus, homicida, ſanguinarius, & læthalis exponatur. Similiter apud Ni-
candrum legitur ἔχις ἰοβόλος ſcilicet venenum eiaculans: quamuis apud Græcos, hoc
Lib.3. nomen ἰοβόλος, præcipuè ſagittas proijciens declaretur: nihilominus quoniam ἰὸς ve-
nenum quandoq; ſignificat; propterea apud Herodianum, θηρία ἰοβόλα, nimirum feræ

vene

A venenum eiaculantes dicuntur. Inſuper Latini colorem viperæ meditantes, viperam interdum variam, & interdum atram, vel fuſcam indigitarunt. Similiter Nicandro ποικιλόδειρος, nempe collum habens varium vocitatur: cum Græcis δειρὴ, vel δειρὴ ceruix exponatur. Alioquin alijs appellatur περκνὸς: cum πέρκνος, vel περκνὸς colorem nigrum, varium, ſeu maculis nigris diſtinctum ſignificet, quales in vipera colores obſeruantur. Rurſus Nicandro ἐχίδνα ψολόεις, nempe vipera fumoſa, fuliginoſa, vel flammea dicitur: etenim ψόλος fumum, flammam, & fuliginem indicat. Deniq; quando Ouidius viperam herebeam, & lerneam vocitauit, notandum eſt tunc hydram cum vipera confundi. Ad finem omnia illa epitheta viperæ conuenire dicuntur, quæ Serpenti in genere competere retulimus. *Epitheta à coloribus.*

DENOMINATA.

B NON deſunt homines, animalia, plantæ, lapides, & alia inanimata, quæ à nomine viperæ, tum græco, tum latino denominantur. Primùm Bellonius in Obſeruationibus, hominem Serpentes noſcentem, & venantem Viperarium indigitauit. Echion, præter herbam, quam inferius memorabimus, nomen fuit hominum; etenim echion fuit vnus illorum, quorum opera adiutus Cadmus, Thebas ædificauit; vnde poſtea Thebani quandoq; à Poetis Echionide, & Echionij paſſim fuerunt appellati. Huius viri meminit Ouidius hunc in modum. *Li.3.c.71.* *L.3. Metã.*

Templa Deum matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto nemoroſis abdita ſyluis.

Item Echion fuit ſtatuarius, & pictor percelebris à Plinio ſummopere commendatus. Immò alius Echion fuit citharedus, ſecundùm Iuuenalem, qui canit. *Satyr.6.*

Accipis vxorem, de qua citharedus Echion
Aut Glaphyrus fiat pater.

C Hæc autem duo nomina Echion, & Glaphyrus citharedorum fuiſſe feruntur. Præterea Seneca in Oedipo vipereum genus nuncupauit omnes illos Cadmi ſocios, qui ex dentibus Serpentis in fonte Dirceo ſtabulantis nati fuiſſe, & mutuis vulneribus ſe ſe confeciſſe credebantur: canit enim hunc in modum. *Traged.5.*

Et ſtetit in armis omne vipereum genus
Fratrum caterua dente Dirceo ſati.

Legimus etiam in hiſtoria Poloniæ, vbi de antiqua, & bellicoſa gente Sauromatica verba fiunt, ex qua poſtmodum Poloni originem, genuſq; ſuum duxerunt; quòd huiuſmodi populi à Græcis Sauromatæ cognominati fuerunt, deducto nomine à σαῦρος i. vipera, & ὄμμα oculus, quaſi dixeris gentem terribilem, & oculis viperinis inſignitam, idq; duobus in locis eiuſdem hiſtoriæ, repetitur: cum, iuxta rei veritatem, apud Lexicographos hoc nomen σαῦρα, vel σαύρα ἡ, & σαῦρος ὁ lacertam, & lacertum indicet. Quare illæ gentes potius ab oculis lacertarum, quàm ab oculis viperarum denominari debuiſſent. Si cætera virorum cognomenta contemplemur, non defuerunt in antiquis *Populi Sauromatæ à viperis denominati.*

D Romanorum familijs nobiles viri, qui, referente Contareno, *Vipereſchi* cognominabantur. Item Marcus Antonius Flaminius carminibus inuehit in quemdam Petrum cognomine Viperam. Pariter Antonius cognomento viperarius vir fuit percelebris, qui de bello Melitenſi vbertim pertractauit. *Familia à viperis denominata.* *Lib.2.Car.*

Multa quoq; bruta à viperis videntur eſſe denominata; quandoquidem ἐχίδνιον catulum viperæ denotat, & apud Suidam ἐχίδιον viperulam, nempe paruam viperam ſignificat. Alioquin ἐχεῖς à Nicandro ſoboles viperarum; quaſi filius echidis exponitur. Item Cerberus Inferorum canis vipereus à Poetis fuit appellatus: cum loco pilorum, viperas geſtare diceretur. De hoc Ouidius ſic canebat, *Bruta multa à viperis denominata.*

Et tria vipereo fecimus ora cani. *L.3.Amor.*

Aliqui etiam chamæleontem viperinum, ob caudæ obliquitatem, nuncuparunt, nixi verbis Plinij, qui aliquando ſcriptum reliquit, huius animalis caudam eſſe prælongam in tenuitatem deſinentem, & viperinis orbibus ſe ſe implicantem. Sed mirandum eſt, quòd interdum à Poetis vipereum nomen ad alios etiam Serpentes trahitur; & in hoc

intel-

intellectu, Ouidius dentes Draconis à Cadmo interfecti vipereos nuncupauit hoc B verſu.

Vipereos dentes, & aratos ſpargit in agros.

L.7. Met.

Scripſit etiam Aelianus, interprete Gillio, in Cyrene murium genera, tum forma, tum colore diuerſa verſari: propterea quod alij tanquam feles latam faciem habeant, alij acutis muniti ſpinis, viperæ ſimilitudinem præ ſe ferant: qua de re Indigenę echenatos vocitant. At Geſnerus non iniuria, apud Ariſtotelem in mirabilibus, vbi leguntur ἐχίδνας, legendum eſſe ἐχῖνας opinatur: ſiquidem echidna viperam denotat, quæ nihil commune cum prædictis muribus habere videtur, qui potius echino, ratione ſpinarum, aſſimilantur; atq; lectionem hanc magis doctrinæ, & lectioni Ariſtotelis, & Plinij conformem eſſe exiſtimamus.

Mures viperis ſimiles vbi.

Succedunt plantæ à viperis denominatę. Nam in primis legitur apud Pliniū echidnios herba, ſeu crocis herba magica; cum nonnullis Græcorum legatur κροκὶς ἡ ἐχίδνιος βοτάνη, nimirum herba viperina, quàm eamdem cum dracontea eſſe voluit Macer. Alibi Plinius tradit ſe in Luſitania nouiſſe herbam nuper ibi repertam eiuſdem F cum dracunculo nomenclaturæ, caule craſſitudine pollicari, & altitudine bipedali, verſicoloribus maculis nempè viperinis inſignem, ad primas Serpentum vernationes è terra erumpentem, concauo, & patulo draconis ore ſpectabilem, & floris ſtamina quaſi Serpentis linguas exerentem, quam ſi haberemus, meritò viperariæ nomine donare poſſemus. Bugloſſa ſyluestris Herbariorum dicitur echium, nempe ἔχιον, & in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis alcibiadion, παρὰ τοὺς ἔχεις, nimirum à viperas quoniam viperarum morſibus medeatur, aut quia ſemina huius plantę viperinis capitibus ſimilia procreet: herba hęc eſt vulgaris flore ſubcęruleo, aliquando ſubcinereo, & interdum prorſus albo. Verùm pręter hoc vulgare echium, Clariſſimus vir Carolus Cluſius echium pullo flore, echium rubro flore, & echium creticum deſcribit, atq; depingit. Item cynogloſſa minor ſeu heliotropium minus primum Ceſalpino, ſiue Scorpioides cęruleum Dodonei, à Cordo echium paluſtre nuncupatur, fortè quia aduerſus viperas valeat. Numenius author non proletarius aliud Echij, ſeu viperarię genus ocymoides appellatum reperiri ſcripſit; quoniam folia ocymo ſimilia proferat, quòd ſanè G Nicander idem tradiderat, qui ambo doctrinę Dioſcoridis, & Plinij adhęrentes hanc plantam capitula viperinis capitibus ſimilia producere, & in vino morſibus viperarum mederi protulerunt. Alioquin echite herba apud Plinium Scammonio ſimilis, hodie deſideratur. Nicolaus Myrepſus in antidoto ſeptuageſima ſupra trecenteſimam, quæ podagricis conferre dicitur, prodidit nonnullos pro gentiana, chelidonium, & chidrion ponere. Fuchſius hunc locum Nicolai ponderans retulit in codice gręco legi ἐχίδριον; licèt alij legant, ἐχίδνιον: ſiquidem Apuleius hoc nomine donauit herbam, quam aliter viperinam cognominauit ob figuram ſeminis, quod viperæ caput repræſentat. Verùm Geſnerus echidnion eſſe nomen chelidonij minoris, ad mentem Hermolai Barbari, exiſtimat. Amplius ſcorzonera herba Lobellio viperaria nominatur; quoniam in morſibus viperinis ſummoperè commendetur.

Crocis herba magica, qua.

Viperaria herba.

L.4.c.27.

L.5. de plāt. rar. c.50.

Echiū paluſtre quid ſit

L.24.c.14

Echite herba Plin.

Echidnion herba qua.

Scorzonera quare viperaria dicatur.

Inter lapides, gemma reperitur ἐχῖτις dicta, vt voluit Plinius, vipereis referta maculis, colore fuſco, & rubentibus notis: Immò contrita in aqua odorem vini ſpirat, & quod magis mirandum eſt, ebrietati reſiſtit. Inſuper, ex eodemmet Plinio, lapis vipe- H rinus nuncupatur, qui ex diſſecto viperæ viuentis capite eximitur: quemadmodum Scythę præſtant, quando Serpentis caput inter aures diſſecant ad eximendum lapidem, quem poſtmodum ab eo territum deuorari tradunt.

L.37.c.11

L.29. c.4.

Non ſunt omittenda loca à viperis nomen deſumentia, veluti Echidnon vrbs ad mare Aegeum ſita, vt Pomponius Mela annotauit. Reuſnerus quoq; meminit cuiuſdam loci, qui à conſpecta vipera nomen ſibi vendicauit; idq; exprimit infraſcriptis verſibus.

L.5. Hodœpor.

Loca à viperis denominata.

Mox Quedleburgi dextra conſpeximus vrbem,
Aucupis Henrici qua ſtudioſa fuit;
Qui ſibi pra reliquis ſedem delegerat iſtam,
Vipera viſa prius non procul inde fuit.

Item Petrus Martyr ſermonem habens de inſulis nuper repertis, prodidit, quòd in laterali proſpectu Iamicæ inſulæ Hiſpaniolæ, atq; Cubę meridiem verſus repentinus vor-

tex

A tex in arenoſas ſpirat ſyrtes: ea autem voracia, & cæca vada Hiſpani viperas nuncupant; quoniam ibi multæ naues, veluti viperina cauda comprehenſæ implicentur.

Cæterùm vipereus, & viperinus ſunt nomina adiectiua, quæ ad viperas ſpectantia denotant. Immo Apuleius hoc nomine (viperalis) vtitur, dum rutam viperalem vocat, quia Serpentibus, & potiſſimùm viperis reſiſtat. Mirandum eſt, quòd ſermo interdum vipereus quaſi plenus ira, & furore nuncupatur, iuxta illud.

——— dictiſq; furorem
Vipereum inſpirant.

Nomina multa à viperis deducta.

Apud Græcos ἐχιδναῖος viperinus exponitur, & ἐχιόδηκτος apud Dioſcoridem ictus, vel demorſus à vipera legitur. Demum Echion, præter nomen virorum, & plantarum, de quibus antea fuit actum, ſignificat etiam medicamētum, quod paratur ex vipera combuſta in fictili nouo, additis ſucco fęniculi, & manna thuris, quòd in ſuffuſionibus tanquam vtiliſſimum commendatur; hoc Syluaticus echeon etiam appellauit. Quid plura? nonne Galenus ſcribens ad Glauconem Theriacam διαεχιδνῶν, nempè diacidnen
B nuncupauit? quoniam ſit τὸ ἐχιδνῆς φάρμακον. Et τὸ διαεχιδνῆς dicitur, quia vipera hanc ingrediens compoſitionem ἔχιδνα Gręcis vocatur. Putant autem viri docti dici κίδνην per aphæreſim τοῦ ε, & χ in κ, mutatione denſæ in tenuem. Alioquin Andromachus Theriacam viperas recipientem Galenen, nimirum tranquillam indigitauit, ſi veritatem faſſus eſt Galenus: cum Græcis γαλήνη ſerenitas, & tranquillitas exponatur. Aliter Theriacæ nomen nonnulli deriuant ἀπὸ τῶν θηρίων, ideſt à feris, & venenatis animalibus, quorum morſibus hæc antidotus medetur. Quamuis nomen Theriacæ à viperis etiam deduci poſſit: cum vipera tàm mas, quàm fæmina Gręcis interdum θηρίον nuncupentur, aut quia viperinas carnes recipiat.

L. 2. de mat. med.

Echeō medicamentū quale.

Diacidnis quodnam medicamētum ſit.

Galenis medicamentū eſt.

L. 1. de Antid.

Clariſſimus Maranta omni conatu nititur probare Theriacam inde denominatam, quia efficax ſit aduerſus ictum ferarum omnium, quas, communi nomine Græci θηρία nominant. At quia ad mentem Galeni, Theriaca ex viperarum carne parata, Diaecidnes cognominatur: propterea Maranta id non primariò, ſed ſecundariò fieri arbitratur, nimirum vt caro viperina ſit fomentum quoddam in priſtinam appellationē: ſiquidem
C ætate Andromachi medicamenta venenis reluctantia, theriaca dicebantur. Ideo non videtur theriaca primariò à viperis eſſe denominata, nam echidnia, & non theriaca appellanda eſſet; cum ἔχιδνα viperam, θὴρ autem non ſolum viperam, ſed quamlibet aliam Feram venenatam deſignet. Quapropter theriacalia vocantur quæcumq; malignorum Serpentum morſibus opitulantur.

Theriaca cur ita vocetur.

Ex altera parte Oddus ex libro de theriaca ad Piſonem colligit Andromachum huic antidoto τὰ θηρία miſcuiſſe; ideoq; theriacam dictam fuiſſe, & quia morſibus eorum medeatur, & quia ipſas Feras recipiat, vtroq; ſcilicet ad etymum theriacæ concurrente ſignificatu. Verùm licèt Andromachus nomine θὴρ viperam priuatim deſignet, & trochiſcos viperinos panem θηρίον nominet, nihilominus, cum Antiochi, & Mithridatis compoſitio theriaca à Plinio cognominetur, nos Marantæ opinionem nullo modo improbandam eſſe arbitramur; ſcilicet medicamina Serpentum ictibus, aliiſq; venenis reſiſtentia, nomen theriacæ mereri. Id apertè colligimus ex Galeno; qui theriacam antè viperarum admixtionem, non minus, quàm hodie nominauit: immò idem Gale-
D nus allium theriacam agreſtium eſſe aſſeuerauit. Quæ cum ita ſint, prędictæ compoſitioni, & antidoto viperas ab Andromacho additas eſſe opinamur, vt tam ad ictus Serpentum, quàm ad cętera venena præſentaneum ſit remedium.

Etymum theriacę ſecundū Oddum.

L. 12. meth. med.

MORALIA.

CVM multa ex natura, & moribus viperarum ad rectum vitę inſtitutum attinentia eliciantur; non erit ab re illa hoc in loco recenſere. E

Vipera diaboli Symbolum.

Itaq, vipera Diaboli ſymbolum eſſe perhibetur: ſiquidem ex doctrina Plinij, ſolet interdum vipera lapidem quemdam pretioſum deglutire, quem poſtmodum Scythę diligenter extrahentes aduerſus venena fęliciſſimè adhibent. Diabolus & ipſe aliquando lapides pretioſos, nempe viros iuſtos deuorat: nihilominus, Scythę nimirum probi viri omittentes vitia de ventre Diaboli omni ſedulitate ſe extrahunt, deinde ſancto vitę inſtituto, tanquam alexipharmaco, aduerſus criminum virus vtuntur.

Vir iuſtus comparatur ſmaragdo.

Rurſus ſecundum Phyſiologos, ſi vipera ſmaragdum intueatur ſtatim viſionem amittit: ſic Diabolus, vel etiam mundus eiuſdem conditionis eſſe feruntur; quoniam ſmaragdum ſcilicet virum diuinis inſignitum virtutibus intueri non poteſt, quia oculi ob inuidiam lędũtur. Propterea Seneca hoc aureum pronuntiabat aſſertum, *Vtinam oculi Inuidorum eſſent in omnibus ciuitatibus, vt felicitatibus omnium torquerentur.* Vel poſſumus etiam ſmaragdum Beatę Marię ſemper Virgini aſſimilare, cuius diuino aſpectu Diabolus excęcatur, dum omnes eius vires eneruantur. F

Rurſus quædam viperæ ſpecies, vt rerum naturalium Indagatores referunt, tempore permixtionis ad litus proficiſcẽs ſibilo murænã euocat, quæ ab vndis pelagi egrediens, venereo congreſſu, ei aſſentitur. Hæc vipera Diabolus eſſe perhibetur, qui ſibilo tentamenti murænam, id eſt animam in diuinæ gratiæ vnda verſantem euocat, vt lethali crimine ei aſſentiatur. Vel hanc ſimilitudinem de Apoſtatis pronuntiare poſſumus. Quos Diabolus ſibilo de flumine ordinis religioſi ſeducit.

Iudæi cur progenies viperarum dicantur.
Cap.3.
In com. ad actus Apoſt. cap.2.

Immò in hoc ſenſu Iudæi apud Mattheum progenies viperarum dicebantur, quia Diaboli eſſent æmulatores. Lyranus verba faciens de vipera, quæ manum Diui Pauli momorderat, per viperam Diabolum interpretatur, & per manum Apoſtoli, rectum opus Doctoris, vel concionatoris, quod Diabolus in dies veneno corrumpere conatur. G

Cap.20.

Tandem Diabolica tentamenta viperina nominantur; ideo, quando Iob ſcripſit, *Venenum aſpidum ſuget, & occidet eum lingua viperæ.* Multi interpretes per aſpidem, violenta, & ſubita tentamenta, & per viperam leuia, & diuturna deſignant.

Mulier viperæ aſſimilatur.

Præterea mulier hanc viperæ ſimilitudinem effugere non poteſt: ſiquidem veluti vipera imperfecto gaudet partu, dum aliquando ouum, & interdum viuum fœtum enititur: ita mulier quid imperfectum denotat. Iuxta illud vulgare carmen.

Fœmina fœmineum non bene finit opus.

Pariter authores memoriæ artificioſæ, mulierem viro inſidiãtẽ, inſinuare volentes, figura viperæ vtuntur.

Nouerca vipera dicitur.

Verùm inter mulieres nouerca potiſſimum, viperæ nomine, donanda eſt: nam ambo ingentes irarum motus concipiunt, & blanditias, beneuolentiamq; ſimulantes clanculum mordent. Iuxta vulgatum diſtichon,

Ira nouercarum quid non deſignat amando
Lędens, Hippolyti me docet iſta malum.

Similiter reliqui peccantes vipereos mores imitari ſolent: etenim, ſi vipera, aduentãte hyeme, ſecundũ Phyſiologos, venenũ euomens ſub humo ſe occulit, &, Vere ingruẽte à cauernis egrediẽs aliud venenum primo deterius generat; criminoſi hyeme ægritudinũ, & calamitatũ virus vitiorum deponunt, & ſub terra pęnitentiæ, pietatis, & memoriæ mortis ſe occultant. H

Peccantes viperas imitantur.
In Eccleſiaſt. c.20.

At prætereunte ærumnarum bruma, & verno ſecundę valetudinis, & proſperitatum tempore accedente, latibula pietatis, & pęnitentiæ relinquentes nouum peccati venenum generant. Iuxta illud ſacrę paginę. *Eſt qui præ inopia vetatur peccare, & ſi inuenerit tempus malè faciet.* Iterum peccantes viperis comparantur: quoniam vipera hominem mordens tanta ſiti vexari fertur, vt, niſi quamprimum aquam inuenerit, diſrumpatur. At, illa inuenta, atq; pota, priſtinam incolumitatem adipiſcitur.

Homil.3. in Matth.

Hac igitur viperę proprietate ductus Diuus Chryſoſtomus viros lethalibus peccatis obrutos viperas nuncupabat; qui, niſi aquam pęnitentiæ potent, procul dubio intereunt.

Amplius

A Amplius quando ex vipera antidotus theriacalis concinnanda eſt, prius Fera bacillo
leuiter verberatur, vt totum virus ad caudæ extremitatem trudatur, quæ poſtmodum
præſcinditur, vt ex reliquo corpore veneno carente optima componatur theriaca. Ho-
mines igitur multi veneno vitiorum ſcatentes, cauda longa, nimirum ſpe longę vitę
nituntur: itaq; Deus optimus maximus volens medicamen aduerſus criminum virus
parare, quando, ſcilicet, criminoſos à vitijs vult reuocare, illos virga calamitatum af-
fligit, deinde caudam longam, ideſt ſpem longę vitę adimit, dum eos ad meditationem
finis humanæ vitæ impellit, tunc enim, profligato criminum veneno, horum doctrina
& exempla cæteris medicinæ eſſe ſolent. Talis vipera Paulus Apoſtolus natione Iu-
dæus fuiſſe perhibetur, qui primùm veneno peccati plenus, tandem exemplo, & do-
ctrina alijs medicamen fuiſſe dicitur: nam ipſe ſcribens ad Thimotheum pronunciauit,
quòd primò fuit perſecutor, & blaſphemus, ſed à Domino percuſſus ærumnarum virga,
doctrina, & exemplis, aliorum medicina euaſit.

Criminoſi dicũtur vipera.

Paulus Apoſtolus dictus fuit vipera.

Viciſſim debent etiam peccantes nonnullas viperæ proprietates imitari. Primum ſi
B hæ beſtiæ viſionem in cauernis hebetatam, Vere exeuntes fæniculo recreant, ita cri-
minoſi viſionem mundanis negocijs, & impietate ob ſcuratam, aduentante diuinæ gra-
tiæ tempore, illuſtrare, & à peccatorum cauernis per confeſſionem piacularem egredi
debent, nec non fæniculo ſacræ doctrinę tenebroſos intellectus oculos recreare. Iuxta
illud Apocalypſis. *Collyrio inũge oculos tuos vt videas.* Immò veluti vipera pellem exuit
incboans à capite: pariter peccans pellem veterem vitiorum, ſacra totius anteactę vitę
confeſſione, deponere debet, & nouam pęnitentię veſtem induens ſemetipſum reno-
uare. Iuxta illud Pſalmi. *Renouabitur vt Aquilæ iuuentus tua.* Hac etiam ratione, poſ-
ſumus fateri quòd peccans tanquam vipera oratione ſibilat, & venenum peccati con-
feſſione euomit; ſicq; murenę, nimirum Deo iungitur. Sed diligenter animaduer-
tendum, ne peccans ad morem viperę virus criminum iam iam depoſitum reſumat.

Cap. 3.

Peccãs debet quãdoque viperã imitari.

Si accedamus ad criminoſos in ſpecie. Prima facie, ſe ſe offerunt improbi regligioſi,
qui aliquando tot viperulę eſſe videntur, quę in ventre matris creſcentes totum hau-
riunt nutrimentum, deinde ſtatutum fęturę tempus non expectantes, diſrupta aluo, in
C lucem exeunt: quare hi, viperularum ritu, in ordine religioſo degentes, neq; expectan-
tes determinatum dignitatum tempus, quas affectant, arctas religioſi ordinis leges
aſpernando, matrem corrodunt, omniaq; perturbant. Propterea ad rem ſcribebat
Baruch: *Exacerbaſtis eum qui nutrit vos, & contriſtaſtis nutricem veſtrã Hieruſalẽ.* Suc-
cedunt raptores, & ſanguinarij, qui & ipſi viperis aſſimilantur. Ideoq; Sydonius Apol-
linaris (referente Cęlio) de his loquebatur hunc in modum. *Libenter incedunt armati
ad epulas, albati ad exequias, pelliti ad Ecclesias, pullati ad nuptias, caſtorinati ad letanias,
in foro Scythæ, in cubiculo vipera, in exactionibus harpia.* Pręterea viperę, impoſtores,
ſimulatores, & Iuſtitię inſidiantes denotant, vt optimè tradidit Clemens Alexandrinus.
Vnde in hoc ſenſu apud Lucam, Iudæi ἐχιδνῶν γεννήματα ideſt viperarum progenies
appellabantur, non ſolum quia Sanctis Prophetis aduerſarentur, ſed etiam quia vene-
natæ malitiæ pleni doctrinam Dei ſuſpectam redderent.

Praui Religioſi.

Cap. 4.

Raptores.

In epiſt. hortat. ad Græcos.

Quid plura? Illi, qui, euaginata lingua, aliorum famam petunt, viperæ iure optimo
appellandi ſunt, quoniam vnico linguæ ictu, & ſe, & audientem, & proximum peri-
D munt. Immò ad garrulitatem vipera attinere videtur; quandoquidem Eraſmus ſcri-
bebat; quemadmodum viperini fætus matris aluum diſcindunt; ita garruli in ſuam per-
niciem arcana promunt. Sequuntur conſiderandi illi, qui in iracundiam præcipites fe-
runtur, perinde atq; naues ſine retinaculis; ſiquidem Diuus Chryſoſtomus in demon-
ſtranda horum natura, viperæ exemplo vtitur. Dicebat enim quod nulla vipera ita
poteſt animal aliquod venenare, veluti iracundia hominem, quæ ferreis quibuſdam
vnguibus eum lacerat; neq; ſolum nocet corpori, ſed animæ etiam valetudinem cor-
rumpit; cum omnes eius vires diſſipet, eamq; ad proprias functiones obeundas inuti-
lem reddat. Sed quid dicemus de virulentis inuidorum obtrectationibus? quorũ na-
turam Baſilius Magnus exemplo viperæ manifeſtat; id enim pronunciabat. Veluti vi-
peræ, dilaniato matris vtero in lucem exeunt; ſic inuidiam concipiẽtes ſemetipſos cor-
rodere, & tabefacere ſolent: cum homines malignos, & inuidos continuus dolor con-
comitetur. Hac de re Ouidius ædes Inuidiæ repræſentans, inuidiam vipereas edentem
carnes deſcribebat hunc in modum.

Detractores viperæ dicuntur.

In Matth. homil. 17.

Iracundi viperis cõparantur.

L. 2. Metã. *Concuſſa patuere fores, videt intus edentem* E
Vipereas carnes vitiorum alimenta ſuorum
Inuidiam.

Inſuper fænus, quod nil aliud eſt niſi fætus quidam pecuniæ patientis, atq; increſcentis, ſimilitudinem viperæ non effugit, cum fætum viperarum parentis viſcera corrodentem *In Matth. homil. 57.* imitetur: etenim vſura fæneratoris præcordia dilaniat. Vnde Diuus Chryſoſtomus ſolebat pronunciare, quòd fænerator rebus ſuis nunquam iucundè vtitur, neq; lætatur, *Fœneratores viperę ſunt.* dum poſſidet: immo quando fænus ſibi collatum eſt, non tam exultat, quòd additio facta ſit, quàm triſtatur, quod nondum vſuræ ſortem adæquarunt. Tandem, quamuis vipera quemlibet hominem nequam denotare poſſit; nihilominus hæreticos præcipuè, & ſciſmaticos deſignare poteſt: ideo iure merito Diuus Chryſoſtomus promulgauit *Hęreſiarcha viperę dicuntur.* hæreſiarchas, ad morem viperini fætus, matris vterum diſcerpentis, dilacerasse, & diſſipaſſe fidem Sanctæ Matris Eccleſiæ, atq; ad principatum proceſſiſſe. Item quemadmodum vipera mordicus apprehendit manum D. Pauli Apoſtoli, vt in Actis Apoſtolorum *Cap. 28.* recitatur, quæ tandem in ignem ab Apoſtolo excuſſa fuit: ita hæretici pertinaciter Chriſti fidelibus aduerſantes, ingenti flammarum globo debellandi ſunt. F In maiorem aſſerti confirmationem ferunt viperam ſemen per os à mare recipere, & libidine intemperatæ cupiditatis exardeſcentem caput maris abſcindere, fætumq; inde conceptũ ventrem matris laniare: ſicq; vipera fœmina pariendo obit, veluti mas generando perierat. *Viperis Hęretici aſſimilantur.* Vipera mas, in morali doctrina, nil aliud eſt, quàm hæreticus, fœmina verò anima hominis ſimplicis, & ſynceri: propterea ſi ille doctrinam, & verba Chriſtianæ fidei aduerſantia, in corda ſimplicium audientium diſſeminauerit, proculdubio mala concipiens opera, quæ tandem, & audientem, & doctorem periment. Iuxta illud Pſalmi. *Conceperunt dolorem, & pepererunt iniquitatem.*

His addamus ſciſmaticos viperę filios imitantes, qui in ventre Eccleſiæ nutriti, non *Sciſmatici ad viperas cõparantur.* expectantes, neq; ſuſtinentes correctionem, eiuſdem vnitatem ſcindunt, & rebellantes ab illa recedunt. Demum ſi vipera hominem necare conatur, viciſſim ſaliua hominis vipera extinguere nititur. Liceat igitur in præſentia viperam ad mortem, & hominem *Vipera cõparatur ad mortem.* ad Chriſtum comparare; quamobrem ſi mors conata eſt, ictu, Chriſtum ſuperare; tandem ipſe in cruce pendens, ſaliua proprij ſanguinis, viperam, nempe mortem debellãs G triumphauit. Quamobrem poſſumus cum Diuo Ambroſio, & Auguſtino decantare. *Tu, deuicto mortis aculeo, aperuiſti credentibus regna Cęlorum.* Quam ſententiam vir quidem omnigena eruditione clarus, hoc diſticho, apprimè recitauit.

Mors mortis morti mortem, ni morte dediſſet.
Cœlorum nobis ianua clauſa foret.

Deniq; cum iam, liquidò omnibus conſtet viperæ ictum eſſe lethalem: nihilominus non eſt talis, quin alius, nimirum aſpidis lethalior inueniatur. Hinc moralis doctrinæ pręceptores colligunt, hominibus primarijs, & validis honorem, maioribus verò, & validioribus maiorem habendum eſſe. Iuxta vulgatum diſtichon.

Fortem fortis amet, nam fortem fortior angit:
Maiori timeat obuius ire minor.

L. 13. epiſt. Ad finem Seneca, & ipſe ſimilitudine viperæ vtitur ad demonſtrandum, quòd veluti honeſtum ex turpi non naſcitur; ità nec ex malo bonum: cum idem bonũ, & honeſtum H eſſe perhibeatur, his verbis. *Quidam ex noſtris aduerſus hoc ſic reſpondent putemus pecuniam bonum eſſe vndecunq; ſumptam, non tamen ideo ex ſacrilegio pecunia eſt, etiamſi ex ſacrilegio ſumitur. Hoc ſic intellige: in eadem vrna, & aurum eſt, & vipera. Si aurum ex vrna ſuſtuleris, quia illic & vipera eſt, non ideo mihi vrna aurum dat, quia viperam habet, ſed aurum dat, cum & viperam habeat. Eodem modo, ex ſacrilegio lucrum fit: non quia turpe, & ſceleratum eſt ſacrilegium, ſed quia lucrum habet: quemadmodum in illa vrna vipera malum eſt, non aurum, quòd vna cum vipera iacet: ſic in ſacrilegio malum eſt ſcelus, non lucrum. quibus opponitur diſſimilis vtriuſq; rei conditio. Illic aurum poſſum ſine vipera tollere, hic lucrum ſine ſacrilegio facere non poſſum: lucrum iſtud non eſt oppoſitum ſceleri, ſed immixtum.*

Ad finem moralia præcepta docent, ne in peragendis negotijs opera pereat, aliquando conſulendos eſſe ſapientes; quod demorſi à vipera pręſtabant, qui olim ſolebant petere ab alijs ab hac Fera percuſſis, quibus præſidijs, in tali caſu, vſi fuerint. Id eleganter

Ater explicat Plato in ſympoſiacis (referente Cælio Rhodiginn) hunc in modum. *Porrò non ſecus prorſus afficior ac is, in quem vipera mordicus incurrerit; hunc ſiquidem prodant affectionem ſuam, & læſionem ijs tantùm velle patefacere, quos eadem morbi i quandoq; iactatos compererit, ceu hi demum, vt qui ægritudinis non ſint expertes ignoturi videantur, ſi quid dictum, factumue ſit abſurdi, morbo violentius craſſante. Quamobrem ego quoq; ſapientiæ ſtimulis conuulneratus, qua cæteris potentiùs ferit, inexplebiliter quodammodo orationem eiuſcemodi expetens, quæ validius, quàm viperæ denticulus infigitur omnia ſtatui conari, vt Socratem mihi aſciſcam, cuius è fonte, ſiti areſcentia præcordia vberius queam rigare; nec iſta nunc promerem, ni rem cum philoſophia myſterijs diu initiatis eſſe mihi animaduerterem.*

Lib. 6. lec. antiq. c. 16

PROVERBIA.

B PAVCA ſunt adagia, quæ ex natura, & moribus viperarum eliciuntur; attamen quæ, & qualia ſint, breuibus recitare conabimur. Primùm dicitur. *E vipera rurſus naſcitur vipera*, quando volunt denotare ex malo nihil boni prouenire poſſe. Ideo ſolet pronunciari de illo, qui cum ſordidis, & contaminatis ſit moribus, alijs morum integritatem perſuadere conatur. Aliud prouerbium eſt tale. *Aſpis à vipera*. Subintelligendo venenum ſumit; referturq; ad homines improbos inter ſe colloquentes. Multi volunt hoc adagium deſumptū fuiſſe ex apophthegmatibus Diogenis, qui cum aliquando vidiſſet mulieres quaſdam inter ſe colloquentes, hæc verba protuliſſe dicitur. *Ἀσπὶς παρ᾽ ἐχίδνης φαρμάκον δανείζεται.* ſcilicet Aſpis à vipera venenum ſumit. Quāuis adagium hoc poſſit etiam vſurpari, quando quis improbus, collocutione alterius improbi, & fraudulenti deterior euadit: item quando duo homines verborū præſtigijs vtentes ſimul loquuntur. Ideo in hoc genere aliud adagium circumfertur apud Græcos. Nimirum *Σύροι πρὸς φοίνικας.* Quoniam Syri, & Phænices ſunt populi, qui
C impoſtura verborum fucum ſemper facere nituntur. Demum aliud prouerbium huius generis promulgatur. *A vipera demorſum culpas.* Refertur in illum, qui cum damnum acceperit, etiam reprehenditur, vel in illum, qui alienæ calamitati inſultat. Hoc recitatum fuiſſe ab Ariſtide tradit Manutius. Quamuis alij voluerint natum eſſe ab illa fabella, in qua auceps viſco turdum in arbore morantem comprehenſurus, incautè conculcans viperam, ab ea lethaliter ictus fuit. Hic igitur agens animam hæc verba pronunciaſſe perhibetur. Me miſerum, animal capturus, ab alio ad interitum captus fui. Hinc poſtea colligunt doctrinæ moralis præceptores eos, qui alijs inſidias tendunt, ſæpe ſæpius in eaſdem incidere.

E vipera rurſus vipera.
Aſpis à vipera.
Syri ad Phœnices prouerb.
A vipera demorſū culpas.
In Adag.

MIRACVLA.

QVÆ ſupra vim naturę in genere viperarum à Sanctis Dei patrata ſunt,
D non longè petenda eſſe cenſemus: propterea quod legimus in Actis Apoſtolorum, cùm Diuus Paulus ad Melitenſem inſulam copia viperarum redundantem perueniſſet, & ad ignem accendendum, multitudinem ſarmentorum congregaſſet, viperam flammæ violentia pulſam, & à ſarmentis egreſſam manum Apoſtoli Pauli inuaſiſſe. Vnde Barbari incolæ, viperam de manu Sancti Apoſtoli pendentem intuentes, ipſum non minutula labecula, ſed maxima labe, & quidem illuibili inquinatū eſſe exiſtimarunt. Ideoq; dum ſanctum lethali vulnere affectum credebant, ipſe excuſſa in ignem vipera, nullam prorſus læſionem percepit. Tunc ſpectatores, cum manum Diui Pauli, neq; intumuiſſe, neq; quicquam mali paſſam conſpicarentur ipſum Deum eſſe opinabantur.

Cap. 28.
Manus Pauli Apoſtoli demorſa à vipera illæſa manſit.

Amplius legitur apud Surium in vita Sancti Charitonis, quòd à vipera, permittente Deo, necati fuerunt illi, qui Sanctum Charitonem in vrbe Iconio Lycaonię Prouincię prædantes in vincula coniecerunt. Siquidem vipera Dei miniſtra prædones mordicus Sanctum inſequentes proprio veneno expugnauit: etenim, illis prædæ intentis, & in labo-

Tom. 5.
Vipera S. Charitonis iniuriā vlciſcitur

laborem nefarium incumbentibus, domiq; dimiſſa lagena vino plena, hæc à vipera ve- B
nenoſo humore inquinata eſt. Interim illi defeſſi, & graui ſiti, ob iniquum laborem,
oppreſſi, domumq; reuerſi auidiſſimè vinum lagenæ potarunt, qui paulò poſt omnes
animam efflarunt; ſicq; Sanctus Charito ſupra vim naturæ à vinculis liber euaſit.

HIEROGLYPHICA.

QVAMVIS ſuperiùs, per Serpentis figuram, ſalus hieroglyphicè de-
monſtrata fuerit: nihilominus hoc in loco atteſtamur ſatius eſſe ſalu-
tem, icone viperæ, deſignari; cum hæc beſtia non ſolum ſuomet ictui
medeatur, ſed etiam innumeris ferè morbis opituletur. Tradidimus
quoq; in capite antecedenti Serpentis figura, ſalacitatem indicari:
attamen in præſentia fatemur côuenientius eſſe, pictura viperæ, eam-

Meretricis hieroglyphicum.

dem ſalacitatem denotari: proptereaquòd Scythæ, ad exprimendam famoſam mære- F
tricem Araxam, quæ grandem pecuniam propudio ſui corporis emerebatur, ſemiuipe-
ram, nempe fœminam vmbelicotenus, humana facie, reliqua viperina, figurabant. Ve-
rùm cùm vipera extra ordinem aliorum Serpentum, ſua ſibi vendicet hieroglyphica:

Hieroglyphicũ mulieris maritũ odio habentis.

prima fronte Aegyptij Sacerdotes, expreſſa viperæ icone, ſignificabant mulierem odio
maritum habentem, neq; illi, niſi congreſſus gratia, blandientem. Hoc hieroglyphi-
cum inde ortum eſſe ſcribit Orus Apollo, quia caput maris à vipera fœmina, in cõgreſ-
ſu, amputari crediderunt. Veluti demonſtraturi filios aduerſus matrem conſpirantes,
viperæ fœminæ hieroglyphico vtebãtur; quoniam inualuit apud illos opinio, quòd
fœtus viperini, laniato matris vtero, in lucem egrederentur. Hinc nonnulli college-
runt cauſam, propterquam Priſci viperam, vnà cum gallo, & ſimia in culeo paricidæ
ſueretur.

Amplius inter nuperos authores, aliqui ſcriptis mandarunt abortiuum incommo-
dum, icone viperæ pedi, mulieris ſuppoſitæ, monſtrari poſſe: cum prodiderit Plinius,

Paricidarũ pœna.

quòd mulier prægnans ſi ſtudio, aut incuria viperam tranſcenderit, illicò abortit. Item G
deſignaturi perniciem, viperam inſilientem in hominem effigiabant: quamobrẽ apud
oraculum delphicum, ſerpens, vel ad mentem aliorum, vipera, ſingulari certamine pro-
uocans Apollinem conſpiciebatur. Immò, ex multorum opinione, ob eamdem ra-
tionem, noſtra etiam ætate, multis in locis Romæ, ſtatua Apollinis innixa trunco laurẽ

Li. 14. hierogl.

Vulneris amatorij hieroglyphicũ.

Cur vipera voluptatẽ designet.

à vipera circundato viſitur. Inſuper Pierius Valerianus fretus authoritate Philonis co-
natur, morſu viperæ, vulnus amatorium nobis inſinuare; dum inquit morſum viperi-
num attinere ad illud hieroglyphicum amatoriæ mollitudinis, quod in ſacris litteris
indicatur per Serpentem, qui Adamum decepit: quandoquidem probatiſſimi autho-
res promulgarunt, in illo fomitem voluptatis, nequitię, & mollitiei delituiſſe:
cum viperæ cutis maculis inſignita varijs, varias, & delicatas rerum omnium illece-
bras repræſentet. Et humanum genus nulla re magis, quàm rerum varietate affici-
tur, quia & ipſa natura varietate ad laſciuiam vſq; delectari videtur. Quibus ſi ſum-
moperè delectemur, inhæſitare luto, proniq; in faciem procumbere, totoq; ventre

Lib. 2. Hierogl.

Hominis in curſu velocis hieroglyphicum

ad morem viperarum, ſerpere videmur; ſicq; terreſtri cibo, poſthabito cæleſti, veſci- H
mur. Ad finem Orus Apollo ſcribit, quòd Aegyptij ſignificaturi hominem in curſu
celerem, & ſine cauſa fugientem, viperam, & ceruum pingebant: cum ceruus viſa
vipera, celeri curſu aliò proficiſcatur. Immo Boream ventum viperinis caudis lo-
co pedum denotabant: nam olim hac figura in olympia vnà cum raptu Orythices con-
ſpiciebatur.

A

NVMISMATA.

IN multis numiſmatibus figurę Serpentũ cõſpiciũtur veluti in primo capite huius libri retulimus. Verũ ab his Serpentũ iconibus viperas reprę ſentari multi authores atteſtantur: quamobrẽ in quadam Auguſti moneta, in qua licet intueri figuram manu dextra Serpentem ſtringentem, viperam eſſe multi tradunt. Deinde in altera eiuſdem Auguſti, quæ repręſentat figuram humanam manu ſiniſtra pateram tenentem, & dextra Serpentem, viperam, in ſymbolum ſalutis eſſe fatentur. Amplius in Solis nummo, qui omnium author, & conſeruator ab Ethnicis credebatur, duo Serpentes, vel ex ſententia aliorum, viperæ refulgebant; quibus longiorem, ſalubrem, & tutam vitam ſignificabant. Item cuſa fuit moneta quædam à Republica Coorum, vt ſuum ciuem
B Hippocratem perpetuis cumularent honoribus, in qua, figura humana baculo à Serpente circumdato viſebatur, quem ſerpentem eſſe viperam authores non proletarij perhibent, vt vitæ humanæ adminiculum denotarent. Pariter hoc Inſigne in monumentum Aeſculapij inuentum fuit. Idem de monetis M. Aemilij Claudij Antonini, & Fauſtinæ multi referunt in quibus figuras Serpentum licet conſpicari. Vnde Higea Dea quæ à ſanitate, ſecundum Priſcos, non diſcrepabat, cum poculo in dextra, & viperam in ſiniſtra pingebatur, quæ icones in pluribus Imperatorum numiſmatibus viſuntur, quibus ſalubritatem, & noxam indicare volebant.

Numiſma Solis quale

Nummus Coorum ad memoriam Hipocratis

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

CVLTIORIS litteraturæ viri, qui iuuandis ſtudioſorum rebus nati ſunt, ex varijs viperarum propietatibus varia emblematum argumenta hauſerunt. Quocirca nonnulli remedia ex carnibus vipereis emanantia contemplantes, iconem viperæ exhibuerunt cum titulo. AB EODEM SALVS, ET PERNICIES. Hoc argumentum deſumpſiſſe videntur ab Adriano Iunio, qui in libro Emblematum figurauit hominem capris Elleborum porrigentem cum inſcriptione. IDEM SALVTIS, ET EXITII FOMES. Quandoquidem Elleborum necem hominibus, & capris pinguedinem afferre perhibet dum canit.

C

Remedium ex vipera Emblematis argumentum.

Embl. 31.

Nos necat elleborus, capris adipem auget, auiq;
Idem ignis fomes, & populator opum eſt.
Inſontem, & ſontem facundia præſtat eumdem:
Nunc eſt exitium, nunc medicina ſalus.

Alij non vulgariter eruditi meditantes virus viperinum, vt Florẽrius, effigiauit hominem expuentem in fauces viperæ, cum inſcriptione. SOBRIETATE VENVS SVPERATVR. verſus autem adſcripti ſunt huius tenoris. *Embl. 57.*

D

Vipera ieiunis hominum conſperſa ſaliuis
Exſpirat: medicis ſi ſit habenda fides.
Sic laſciua caro, ſi tractes durius illam,
Concidet, & mentis ſub iuga colla dabit.

Quare author, in hoc loco, viperã pro laſciuia repræſentare videtur, ad quã domandã nihil pręſtantius, & efficatius ieiuno eſſe poteſt, cuius vi carnis vitia extinguuntur, & caſtæ cogitationes reſultant. Vnde D. Auguſtinus non iniuria ſcribebat. Ieiuniũ purgat mentem, ſubleuat ſenſum, carnem ſpiritui ſubijcit, nebulas cordis diſſipat, libidinum ardores extinguit, & caſtitatis lumen accendit. Non debemus igitur admiratione teneri ſi ſancta Romana Eccleſia quadrageſimali tempore, in diuino celebrando ſacrificio, hæc verba pronunciet. *Corporali ieiunio vitia comprimis, mentem eleuas, virtutem largiris, & præmia.* Alij pinxerunt viperam ſe ſe iaculantem in hominem cum titulo. IN INVIDVM. deinde infraſcriptis verſibus ſuam ſententiam ſic explicarunt.

Fomes libidinis quomodo extinguatur.

Qui ve-

Qui vomitas rabidum mordax ſermone venenum, E
Et latras lingua verba canina truci;
Vipera, quæ ſuperat ſuperante venena veneno.
Conſtringet vires, ni fugis, illa tuas.

Alciatus autem id melius expreſſiſſe videtur, quando pinxit mulierem viperas vorantem cum titulo INVIDIA, cuius carmina ſunt hæc.

Embl.71.

Squallida vipereas manducans fœmina carnes,
Cuiq; dolent oculi, quaq; ſuum cor edit.
Quam macies, & pallor habent, ſpinoſaq; geſtat
Tela manu: talis pingitur Inuidia.

Inuidia deſcriptio ſecundũ Ouidium. Non mirandum eſt talia ab authore de Inuidia pronunciari: ſiquidem Ouidius in libris transformationum deſcripſit, & ipſe Inuidiam viperinis carnibus veſcentem; nam tales carnes potius abſumere humanum corpus, quàm nutrire dicuntur. Ideò qui delectantur griphis huc reſpicientes, ſolent proferre quamdam belluam ſemetipſam abſumentem in terrarum orbe verſari, & per hanc Inuidiam interpretantur. *Inuidia eſt vipera.* Inuidia enim viperæ prudenter aſſimilatur. quoniam ſi vipera fœtum in lucem non edit, niſi aluo abroſa: F pari ratione liuor illum, in quo gignitur, primo afficit, & quaſi conficit. Hinc colligendum eſt, quàm cęca temeritate capiantur illi, qui melioribus inuident. Nullum enim vitium eſt, quod aliquam non pariat voluptatem, præter Inuidiam, quę perpetui mœroris cauſam producit.

Ex altera parte Florentius contemplans congreſſum viperarum exhibuit iconem viperæ coeuntis, & maris caput præcidentis, cum titulo. VOLVPTATIS PRÆMIVM. Tetraſtichon autem ſubſcriptum eſt tale.

Embl.47.

Cum coit, & dulci Veneris iacet ebria motu
Vipera, contruncat inſidioſa marem.
Hoc venus omnis habet, primò ſua gaudia fundit
Poſtmodo, ſed ſtimulis corda fruentis agit.

Vndè quidam vir acris ingenij ſcriptis mandauit: voluptatem ore ſuo mel gerere, corde ſel, & in dorſo anxios morſus. Quocirca non eſt admirandum, ſi Priſci fabulati ſint, G Saturno cæleſtibus regnis pulſo, & Ioue dominante, Voluptatem, & Dolorem coram eo, grauiſſimis iurgijs, & criminibus, quibus ſe mutuo proſequebantur, adfuiſſe. Hinc *Cur voluptas, & dolor ſimul iungantur.* Iuppiter ratus bono eſſe Reipublicæ, inimicitias, & odia deleri, tunc omnes intendit neruos, vt hi duo litigantes conciliarentur: ſed cunctis conaminibus incaſſum adhibitis, hos reluctantes adamantina quadam catena copulauit, vt ſimul perpetuò manerent. Quamobrem, qui horum vnum, neceſſariò, & alterum habet; quoniam vbicunq; eſt mel, ibi quoq; ſi diligenter inquiratur, fel reperitur. Pariter, & apes pungunt, vt inſinuent hominibus dulce inquirentibus, tandem amarorem etiam inueniri. Id priſcis Romanis non fuit incognitum, qui duas Deas in vno, & eodem templo collocatas, ſcilicet Angeroniam ab angoribus, & Volupiam à voluptatibus nuncupatam venerabantur, vt cunctis hominibus patefacerent, extrema gaudij mœrorem ſemper occupare.

Iunius à prædicto non recedens argumento duas viperas congredientes delineauit, *Embl.38.* quarum fœmina caput maris amputare videtur, cum inſcriptione. FÆMINA IMPROBA. Comparat enim fœminam, vel malam vxorem viperæ fœminæ his verſibus. H

Cum ruit in venerem, blanditur echidna marito,
Mox ſatura inſertum præſcidit ore caput.
Improba palpatur, tentigine feruida coniux;
Continuò lethum poſſit anhela viri.

Item authores partum viperinum ponderantes, alia emblematum argumenta inuenerunt. *Embl.51.* Nam Florentius delineauit viperinos fœtus ex laniata ventris aluo prodeuntes, cum inſcriptione. IVSTA VLTIO. deinde cecinit.

Vipera, quæ coitus occiderat ante maritum,
A ſobole hoc idem ſupplicium patitur.
Tarda licet, Nemeſis pœnam differre videtur,
Attamen à tergo dura flagella quatit.

In Problẽ. Conatur author, hoc emblemate, cunctis inſinuare hominibus pœnam quandoq; differri, non tamẽ auferri: etenim ſcripſit Plutarchus Tyrijs fuiſſe in more, vinculis Deorum ſimu-

A ſimulacra exornare, vt innuerent Deos, ad criminum vltionem, lento pede incedere, ſed tamen aliquando de maleficijs pœnam ſumere: vnde Valerius Maximus, ad rem, pronunciabat, quòd ira Diuina lento gradu ad vindictam procedit, ſed tarditatem ſupplicij grauitate pæne compenſat.

Similiter Paradinus figurauit viperam vnà cum catulis latera ventris rodentibus, vt aura vitali fruerentur, cum titulo. INGRATIS SERVIRE NEFAS. Comparat enim ingrati animi vitium ad viperam, quę in congreſſu, admiſſum marem necat, & eadem à fœtu concepto tandem necatur. Et quoniam vipera non ſolum cum fœminis eiuſdem ſpeciei, ſed etiam cum murænis permiſceri perhibetur: propterea Alciatus pinxit viperam, ſecus mare, murænam euocantem, hac inſcriptione coronatam. REVERENTIAM IN MATRIMONIO REQVIRI, deinde ſubſcripſit tale hexaſtichon.

In ſymb. heroi.

Embl. 1 9.

Cum furit in venerem pelagi ſe litore ſiſtit
Vipera, & ab ſtomacho dira venena vomit:
Murænamq; ciens ingentia ſibila tollit:
B *At ſimul amplexus appetit illa viri.*
Maxima debetur thalamo reuerentia: coniux
Alternum debet coniugi, & obſequium.

His verſibus ſignificat nobis Alciatus, puritatem, & reuerentiam in matrimonio ſeruandam: qua de re Baſilius Magnus, exemplo congreſſus viperæ, & murenæ, honeſtos coniugum mores hominibus inſinuat; etenim vipera nocētiſſimum animal ſibilo murænam ad concubitum euocans, reuerentia coniugij, venenum euomit. Hinc homines hoc moniti exemplo, copulæ coniugalis gratia, inclementiam, & inhumanitatem deponere debent. Præterea addit Baſilius, aliud documentum ex permixtione viperæ, & murænæ eliciendum eſſe: ſiquidem hæ beſtiæ, cum ſint diuerſi generis, adulterium quoddam nobis repræſentant: quare qui aliena inuadunt cubilia, ſimiles beſtijs eſſe videntur. Ad finem Alciatus expreſſit figuram Cadmi, Draconis dentes ferentis, cum titulo. LITTERA OCCIDIT, SPIRITVS VIVIFICAT. Deinde in ſubſcriptis verſibus hos dentes appellat vipereos. At quoniam pictura ignem draconis pręſe fert, ideo de C hoc, in capite de dracone verba faciemus.

In Hexamer. orat. 2

Adulteri ſimiles beſtys eſſe feruntur.

PHRENOSCHEMATA.

AFFINIA emblematibus phrenòſchemata hoc in loco recenſere operæ pretium eſſe duximus: quandoquidem ex iiſdem argumentis, ex quibus emblemata, ſumpta eſſe videntur. In primis quidam Aulicus à Principe varijs criminationibus immeritò vexatus, exhibuit picturam viperæ per aluum vulneratam parientis cum hoc Dicto. NVLLVM MALVM IMPVNITVM. Alludebat enim ad congreſſum viperarum, quarum mas in coitu, & fœmina in partu perit.

Inſigne deſumptum à partu viperæ.

Immò Pereiuallus à prędicto non recedens argumēto, viperinos effigiauit catulos ex lacerata viperę aluo exeuntes cum Dicto. EN LABORIS FRVCTVS. Accedit aliud D phrenoſchema viri nō vulgariter eruditi, qui cum vellet mulieri in iracundiam præcipiti nubere, effigiauit murænam à vipera euocatam, cum hoc Dicto. DEPOSITO VENENO. Nam explicatum fuit ſuperiùs, ad mentem nonnullorum, viperam euomere virus, antequam cum muræna permiſceatur. Alius omnibus diſciplinis exornatus ad mulierem, quam deperibat, tale miſit phrenoſchema; nimirum iconem viperę hoc Dicto exornatam. EX HAC VITA, ET MORS. quandoquidem viperę morſus necē affert, ſed viciſſim viperina caro proprio ictui medetur.

In lib. inſign.

MON-

MONSTRA.

Li. 2. Mag. nat. *Vipera biceps viſa fuit Neapoli.*

NIHIL eſt apud nos controuerſum aliqua monſtra in genere viperarum reperiri; quoniam viperas bicaudas ex viris fide dignis aliquando viſas fuiſſe intelleximus. Item clariſſimus vir Ioannes Baptiſta Porta, Neapoli, viperam viuam bicipitem à multis conſpectam fuiſſe fatetur, quæ vtrumq; flectebat caput, & linguas triſulcas exerebat; dum ipſe adhuc opus magiæ naturalis conſcriberet, & proprerea huius viperini monſtri illo in libro meminit. Hoc autem alicui mirum non videatur: ſiquidem in primo capite huius libri, bicipitis Serpentis iconem repræſentauimus, quem diligenter exſiccatum quidam vir nobilis, ex remotis partibus, tanquam rem admirandam Illuſtriſſimo Comiti, & Senatori Philippo Aldrouando attulit. Hic Serpens adhuc in publico Illuſtriſſimi Senatus Muſæo conſeruatur.

SIMVLACRA.

Simulacrũ Ingratitudinis quale *Simulacrũ humilitatis.*

CLARISSIMVS vir Ripa in omnibus diſciplinis exornatus perpendens & ipſe varios viperarum mores, & dotes, ad varia ſignificanda, quædam ſimulacra non ſpernenda exhibuit. Primùm in demonſtrando ingrati animi vitio, pinxit mulierem folijs hederæ indutam cum duabus viperis, quarum mas caput in os fæminæ inſerit: cum ſuperius fuerit exaratum fæminam, in hoc beſtiarum genere, congrediendo caput mariti amputare; quod maximæ ingratitudinis nota eſſe videtur. Amplius ad monſtrandã humilitatem, delineauit mulierem ſuſpicientem, & pedibus viperam ſemimortuam calcantem. Vipera in hoc ſimulacro pingitur, ad indicandum Odium, & Inuidiam: hæc enim duo pedibus premenda ſunt ab eo, qui veram humilitatem exercere profitetur.

In 2. part. Icon. *Periculi ſimulacrum quale.* *Matrimonij ſimulacrũ quale.*

Rurſus idem author in figurando Periculo, exhibet picturam iuuenis per floſculentum pratum gradientis, & incautè viperam calcantis, quæ reuoluta, pedem iuuenis mordet: etenim, hoc ſimulacro, admonemur; quòd homo per floridas mundanarum proſperitatum vias proficiſcens interdum in aliquas calamitates inopinatò incidit. Inſuper idem author, ad manifeſtandum matrimonium, effigiauit iuuenem eleganti indutum veſte, cum vipera ſub pedibus, & iugum ſupra humeros. Vipera, in hoc ſimulacro, locum habere videtur, quatenus inſinuare poteſt viles cogitationes omittendas eſſe, quæ coniugi damno eſſe ſolent, vitando morem viperæ caput mariti, in coitu, amputantis.

L. 4. Metã.

Tandem pro ſignificanda Africa, idem author figurauit mulierem cornucopia exornatam, nec non viperis, & alijs animantibus venenoſis circumdatam: vt oſtenderet talem regionem prædictis animalibus redundare: quapropter Ouidius non ſine ratione canebat.

Cumq; ſuper libycas victor penderet arenas
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ.

Nam, ob redundantiam venenoſorum animalium, quæ in Solo Africano diuagantur, poetæ fabulati ſunt ex guttis ſanguineis Meduſæ capitis in illam Regionem cadentibus, viperas, & alia venenatorum animalium genera nata fuiſſe.

A

VSVS IN CIBIS.

FVISSE homines, qui exporrecta fronte carnibus viperinis olim veſcerentur, ex Galeno manifeſtum habemus: quandoquidem multi populi viperis aſſis, & elixis, in commeſſationibus, tanquam anguillis vtebantur: quemadmodum Ægyptij, Arabes, & Trogloditæ, qui, pro epulis, has beſtias paſſim conquirebant, vti Galenus multis in locis eſt atteſtatus. Item, ex Plinio, Cirni, & Indi vltra flumen, & qui montem Athon incolunt, nec non Æthiopes, Macrobij, & Seræ viperinis carnibus aluntur: ideoq; ad centum, & quinquaginta annos vitam protogare perhibentur: cum hoc ſalubri alimento nutriantur; quemadmodum viciſſim, eodem Plinio authore, Parthi populi cicadis, & locuſtis fumo, & ſale exſiccatis veſcentes, vltra quadrageſſimum
B annum, vitam non protrahunt. Hinc viperas non ſolum eſſe ediles, ſed etiam ad vitam prorogandam, vtiliſſimas colligendum eſt. Quapropter Athenæus ad cænam inſigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu inſtructiſſimam, viperas, ritu piſcium conditas, pro obſonio deferebat. Etenim Priſci non modo recentibus viperarum carnibus, ſed aſſis quoq;, & ſalitis, ad morem piſcium, vſi ſunt. Noſtra ætate in Italia caro viperina, non in epularum lautitijs adhibetur, ſed ob vitæ longitudinem, & à mulieribus ad comparandam pulchritudinem comeditur, quamobrem vnuſquiſq; tutò his carnibus vti poteſt: dummodò viperæ recenter captæ, & ſumma diligentia præparatæ ſint.

L. 3. de Aliment. fac.
Populi veſcentes viperis, quales.
L. 7. cap. 2.
Li. 11. cap. 26.
Li. 8. c. 13.
Viperę quomodo condiantur.

Harum autem præparandarum ratio pro cibis, apud Galenum legenda eſt; quoniam caro harum belluarum omni prorſus veneno caret; & licèt, in elixandis carnibus viperinis, anethum, & aliæ herbæ huius generis addantur: nihilominus non ad tollendum venenum, ſed potius ad ferinum odorem emendandum adijciuntur. Quod autem ex vſu, & eſu viperinæ carnis morbus pedicularis procreetur, vt nõnulli ſcriptis
C mandarunt, hoc ridiculum eſſe exiſtimauit Dioſcorides; cui non refragatus eſt Galenus, tradens hoc affectu illos tantũmodo corripi, quorum corpora prauis ſuccis redundant: verba autem Galeni ſunt hæc: *Conueniens eſt generalis facultatis meminiſſe carnem viperinã dicendo exſiccatoriam, & valenter digerentem, mediocriter verò excalfacientem: properat autem, vt videtur, vis eius ad cutim, per eam videlicet, quæ in corpore ſunt excrementa exigens. Quibus ergo affatim eſt mali ſucci in corpore, ijs ingens prouenit pedicularum numerus, & à cute ceu ſquamma abſcedit, & decidit extrema cutis, quam Græci vocant πιτυρίδα, ad quam ſiſtuntur, & retinentur aduſti, terreſtreſq; humores ad cutem protruſi, à quibus pſora, lepræ, & elephantiaſes naſcuntur.*

Lib. 2. ad Glauc.
Ferinus odor viperarũ quomodo tollatur.
Li. 11. de simp. med. fac.
Quando generẽtur pediculi in cute.

VSVS IN MEDICINA.

D MEDICI vtilitatem nonniſi immenſam ex hoc animali recipere poſſunt, quoniam nulla eſt pars huius beſtiæ etiam minima, & excrementis deſtinata, quæ vſui medico non famuletur. Inchoando igitur à capite, vnà cum Vuecherio poſſumus aſſeuerare, caput viperæ collo appenſum aduerſus gutturis affectiones, efficax celebrari. Idem repetit Antonius Ludouicus in libro de occultis proprietatibus. Idem recitat Marcellus medicus antiquus, dum anginas naſcentes prędicto remedio prohibet, & natas curat. Conſtantinus Africanus caput viperæ filo laneo, vel ſericeo purpurei coloris ſtrangulatę, collo ęgrotantis appendit, illumq; ab omnibus colli tumoribus ſubleuat. Quod poſtmodum multis in locis ſtabiliuit Galenus. Hinc Porta elicit ſignaturam; quoniam viperę, vt cęteri Serpentes, collo careant; ideoq; morbos colli curare dicuntur. Deinde cerebrum huius animantis in pellicula ligatum dentitiones, ex Plinio, adiuuare perhibetur. Sunt qui dentem viperinum in vſu medico commendent; quia hoc dente tactus impoſterum nulla venena formidare feratur.

Cap. 21.
Remedia Anginæ qualia.
L. 6. de ſimpl. med. fac.
Lib. 6. Phyt. cap. 11.

Iecur viperæ coctum magno vſui illis futurum arbitratur Plinius, qui morſus Ser-

pentum

pentū timent: Hinc forſitan nonnulli opinantur à Pſillis, & Marſis populis viperinum E
hepar in edulijs miſceri, quippe qui ictus eatum lethales minimè metuant. Fel viperæ pro abſterſione oculorum ab Alberto extollitur: ſed Plinius illud tanquam ſuſpectum, & venenoſum reprobat: Exta quoq; viperina impoſita omne genus ſerpentini vulneris, ex Plinio, quamuis inſanabile expugnant. Item oſſa huius beſtiæ in purpurea ſindone ligata ſi deferuntur, omnem affectum venenoſum ſuperant, nec non epilepſiam, & vertiginem, vt ſcribit Periander, amoliuntur. Inſuper ſpolium viperæ, authore Dioſcoride, medicamentis ophthalmicis miſcetur: Immo, ex ſententia Hippocratis, in delenda impetigine commendatur. Pellem poſtea, ad facilitatem partus valere, inde colligit Porta, quia vipera vno, & eodem tempore ouipara, & viuipara ſit. Quocirca conſuetudo ligandi viperinam pellem dextro parturientis fœmori apud vulgum inualuit. Pinguedo, præter alias partes, in medico vſu miras habet prærogatiuas; verum prius hoc modo diligenter præparanda eſt.

Fel viperæ ſuſpectam in morbis oculorum.
Li. 29. c. 4.
L. 2. de mat. med.
Lib. 2. de morb. mulier.
L. 6. Phyſ. cap. 16.

Primum adeps vnàcum rumicis aqua limpida, & frigida pluries, & toties lauatur, donec aqua ſyncera remaneat: deinde ſeparatis membranis, adeps in duplici vaſe, ſpatula lignea ſemper agitando, liquatur, & liquatus in aquam frigidam injjcitur, qua abiecta, F
ſolus adeps in vaſe nitido ſeruatur. Hunc Dioſcorides aduerſus ſuffuſiones cum cedria commendat. Plinius hunc in podagra, & in Ambuſtis probat. Pariter Galenus non ſolum ad ſuffuſiones, ſed etiam ad omnes cutis eminentias, liquidis compoſitionibus permiſcet. Alij, ad coercendum pilorum ortum ſub axillis, hoc vſi ſunt: ſed Amatus Luſitanus huius periculum feciſſe, & veritatem non inueniſſe fatetur. Præterea pinguedo huius animalis ingreditur multa medicamenta compoſita, quæ in officinis ad varios vſus ſeruari poſſunt. Itaq; ex pinguedine viperina & puluere ſpinæ eiuſdem animalis, cum vnguento populeone, lithargyrio, pice græca, cera alba, & minio paratur ceratum quod in diſcutiendis tumoribus duris, & in diſſipandis gummatibus gallicis, tanquam efficaciſſimum præſidium celebratur.

Pinguedinis viperinæ præparatio.
Lib. 2. de mat. med.
L. 7. de cōp. med. ſec. loc.
Ceratum viperinum.

Vuecherius, & ipſe, ad mentem Guainerij, in paralyſi, compoſitum proponit oleum, quod quantitatem adipis viperini recipit. Paratur autem hunc in modum. Sumuntur olei coſtini vnciæ tres, & ſemis, olei nucum tantundem, pinguedinis vulpis libra, pinguedinis viperarum vnciæ tres, primulæ veris libra dimidia, ſaluiæ viridis tantumdem; G
herbæ contuſæ miſcentur cum oleis, & pinguedine, addendo drachmam ſemiſſem Caſtorei, libram vnam reſinæ, terebenthinæ, piperis, pyretri, euphorbij ſingulorum drachmas tres, vini optimi libras duas cum dimidia: deinde macerentur omnia, deſtillentur, & tertius liquor qui emanat omnium eſt efficaciſſimus.

L. 2. Antid. ſpec.
Oleum compoſitum ad paralyſim.

Sequuntur carnes viperinæ conſiderandæ, quæ ad multas affectiones conducunt. In primis Dioſcorides ad prorogandam vitam, & arcendam ſenectutem illas commendat. Quamuis Renodeus huic ſententiæ nō libenter adſtipuletur, quoniam huiuſmodi carnes peſſimi ſint ſucci, valenter digerant, atq; ſiccent: præterquamquod, id, ex aliorum relatione, Dioſcorides ſcripſiſſe videatur. Nihilominus poſſumus tueri partes Dioſcoridis, quia caro viperina calorem natiuum auget, & roborat, ſicq; ſenectutis, & aliorum morborum cauſam per cutim explodit: cum peculiarem prærogatiuam poſſideat corroborandi illam coctionem, quæ in membris perficitur, qua iuuenilis vigor conſeruatur. Neq; admirandum eſt medicamentis id poſſe præſtari; quandoqmidem Plinius ſcriptis mandauit; quòd Pollio Romulus, vltra centum annos, vitam prorogauit, & interroga- H
tus ab Auguſto, quo præſidio fuerit vſus: Reſpondit, intus mulſo, & foris oleo. Amplius narratur, quòd agricola in aruis vas aureum quodam liquore plenum inuenit, & cæleſtem rorem eſſe ratus, non ſolùm eo faciem abluit, ſed illius quoq; tantillum potauit; ideoq; & corpus, & animum renouauit: Rurſus recitatur quòd quidam Alemanus à Sarracenis deprehenſus, ſumpto quodam medicamine, vltra annos centum, aurā vitalem, hauſit. Inſuper in maiori Britania, dum ceruа alba quæreretur, cuſtos nemoris vnguentum reperit, quo perunctus ad annos trecentum vitam protraxit. Prætetquamquòd id ſtabilire poſſumus experientia animalium, & præcipuè ceruorum, aquilarum, & ſerpentum, quæ ob virtutem herbarum, & animantium, quibus veſcuntur, interdum vitam longiſſimam ducunt. quod etiam eſu carnium viperarum aſſequi poſſumus.

L. 22. c. 24
Carnes viperarum vitam prorogant.

Incertus author carnes viperarum cum fœniculo decoquebat, & iuſculo exhibito, oculorum debilitatem, & ferè cæcitatem ſanare profitebatur. nam hæ carnes morbos

Affectionis oculorū remedia.

con-

A contumaciſſimos ſuperare perhibentur. Quapropter Porphyrius, in libro de abſti-
nentia ab animalibus, ſcriptum reliquit, quòd cum Seruus Crateri medici in morbum
peregrinum incidiſſet, itaut caro ab oſſibus ſepararetur, & cæteris medicamentis ni-
hil conferentibus tandem eſu viperinæ carnis, ritu piſcium, præparatæ ſanatus eſt. In
vlceribus etiam malignis carnes viperarum non reprobantur, vt colligimus ex Plinio,
qui recitat Antonium Muſam Augusti Cæſaris medicum celeberrimum, carnes vipe-
rarum exhibuiſſe patienti vlcera inſanabilia, & mira celeritate perſanaſſe: ſiquidem
huiuſmodi vlcera, ad mentem Galeni, reluctantur medicamentis propter intempe-
riem ex cacbexia partis affectæ membris inductam. Ideoq; caro viperina prædictis
affectibus præſto eſt, dum tollit ſolutionem continui venenatam, auferendo intem-
periem, & trudendo extra corpus materiam, quæ vnioni partium erat impedimento.

Vipera ſanant vlcera.
L. 4. Meth. med. cap. 5.

Cum igitur liquidò conſtet hanc carnem aduerſus omnes morbos inſtrumentarios
venenatos valere, ſtrumis etiam conducet, quæ, ſi veritatem faſſus eſt Galenus, quan-
doq; ex venenata materia procreantur.

In l. de diff. morb. c. 9.

B Cum igitur caro viperarum plurimum ſiccet, & digerat, moderatèq; calefaciat, hu-
ius virtus ad cutim facile penetrat, corporiſq; excrementa ad eam trudit, & deniq; vi-
rus humana occupans corpora expugnat. Quamobrem non iniuria medici his carni-
bus in lepra, elephantiaſi, & alijs morbis cutaneis fœlici cum ſucceſſu vtuntur: vnde
Auerroes tradidit carnem thiri lepram purgare, quoniam huius affectus cauſam ad
extimas cutis partes pellit. Et Crollius ad hunc affectum, ſignaturam in vipera con-
ſiderat: cum hæc beſtia leproſi corpus, & viciſſim corpus leproſi maculas viperarum
æmuletur. Quare Helideus medicus in nobili muliere lepra laborante, & generoſis
pharmacis non iuuantibus, carnibus viperæ fœminæ cum galanga, & croco decoctis
vſus eſt. Deinde pullum in iure ex vipera parato perfectè elixatum, mithridato prius
præſcripto, patienti exhibuit; vnde patiens melius ſe ſe habere retulit. Hoc intelle-
cto, ius ex vipera mare paratum, ſpatio trium dierum, ægrotæ dedit; quæ tandem ve-
hementiſſimo ſudore correpta eſt: hic ſudor ſyrupo violaceo cum aqua ſimplici mixto
repreſſus fuit, & poſt ſex dies, ſquammæ deciderunt, & ægra perfectè ſanata eſt: immò
C concepit maſculum, cum antea per annos quadraginta, fuerit ſterilis. Pariter alteri
mulieri eadem affectione laboranti columbos offis ex carne viperina confectis nutri-
tos, elixos dedit edendos, quæ tandem liberata eſt.

Vipera lepræ elephantiaſi, & alijs morbis cutaneis medetur.
In li. de intern. rerum ſign.
Caſus mulieris leproſæ.

Præterea viperæ, & Serpentes à capite ad caudam ſquamoſa cute præditi in ele-
phantiaſi valere retulimus, quoniam laborantes hoc affectu ſquamoſam cutim, ad ſimi-
litudinem pellis elephanti, habeant. Itaq; Amatus Luſitanus, de victu elephantico-
rum ſermonem habens, carnes viperinas, inſtar vervecis elixas, & ius potandum ele-
phanticis præbebat, ieiuno tamen ſtomacho, & per ſpatium ſex horarum ante pran-
dium: quantitas erat dimidia vipera ſingulo die, & aliquando, virium robore permit-
tente, carnem vnius viperæ concedebat. Aetius viperæ carnem, amputatis capite,
& cauda, pelle dempta, & viſceribus abiectis, in olla, addita ſufficienti quantita-
te aquæ fontis, inſtar anguillarum decoquit, cum anetho, porro, & modico olei: dein-
de ius moderato ſale conditum ægrotanti, ad ſolares radios, ſedenti ſemel, bis, atq;
iterum propinat. Alij, loco prædictarum carnium patientibus elephantiaſim paſtil-
D los viperinos, ad pondus drachmæ, & ipſam quoq; theriacam præſcribunt. Quocir-
ca ex prædictis colligimus omnes authores græcos, latinos, & arabes, in elephantiaſi,
& lepra, viperis miram prærogatiuam aſſignare.

Centur. 2.
Serm. 13. c. 123.
Opinio omnium authorum circa carnes viperinas.

Ex altera parte hoc remedium aliqua non caret difficultate: propterea quod Ferne-
lius, in libro de morbis particularibus, tradidit elephātiaſim eſſe morbum venenatum
immò venenatam qualitatem in dies acquirere; quam ſententiam in libro quoq; de ab-
ditis rerū cauſis approbat. Vnde Iulianus Conſtantinus Palmerius Fernelij auditor pro-
mulgauit ſe intellexiſſe à Fernelio, hoc viperarū remedio neminem elephantiaſi labo-
rantem ſeruarū fuiſſe: quare ſiccantibus præſidijs non eſſe vtendū cenſuit, & ad mentem
præceptoris, theriacam prohibuit. Verùm animaduertendū eſt, ſi Fernelius hunc mor-
bum eſſe venenatum cenſuit, proculdubio theriaca, & alia alexipharmaca conuenient,
quæ venenoſam qualitatem per cutim trudant. Deinde notandum eſt, hunc morbum,
vel calidi aeris temperie, vel peſſima ciborum qualitate auctum euinci penitùs non
poſſe, niſi permutato ad frigidum aere, & cibarijs humectantibus adhibitis: & potiſſi-

L. 1. cap. 9.
Fernelij opinio circa carnem viperæ in elephantiaſi.
Li. 1. c. 61.

mum quia, ex Hollerio, elephantiaſis confirmata non curatur, ſed tantummodo re- E
cens, & quæ nondum annum excedat. His addamus aſſertum Alexandri Maſſariæ ſcribentis elephantiaſim vſu viperinæ carnis aliquando non ſanari, non quia caro viperina ad hanc affectionem idoneum non ſit præſidium, ſed quia interdum hic affectus omnium contumaciſſimus cunctis medicamentis reluctatur. Neq; officit eorum ratio, qui aſſerunt viperinis carnibus nutritionem impediri quandoquidem tantùm abeſt, vt nutritio his impediatur, vt potius hæ carnes ſint in cauſa, vt alimentum melius per vniuerſum corpus diſtribuatur. Neq; multi facienda eſt ſententia Alexandri Traliani, qui obſeruant Fernelium circa medicamenta ex viperis parata hæſitaſſe, in tractatu de victu Romanorum, viperas non ſine graui periculo eſui inſeruire exiſtimauit. At in præſentia, vt liberè noſtram ſententiam aperiamus, ex vſu viperinæ carnis diligenter præparatæ nullum impendere periculum atteſtamur: cum id quotidiana cõprobet experientia, cum tot populi illis veſcantur, vt ſuperius ſint exaratum, cum tot hiſtoriæ à Galeno recitatæ id confirment, cum denique tot authores, quorum libros hactenus euoluimus, noſtræ opinioni faueant.

L. 2. de Peſte.

Confutatio opin. Fernelij.

Cardanus phthiſicos curat viperæ.

Immò Cardanus non ſolum elephanticos, ſed etiam phthiſicos, & lue gallica labo- F
rantes hoc præſidio curare profitetur. Sumit enim viperam illam rubram in Gallia Ciſalpina *Milore* nuncupatam (quamuis hæc non ſit vera vipera, vt ſuo loco dicetur) abſciſſis extremitatibus, abiectis interaneis, & collecta pinguedine, in fruſta ſecat, & vnacum modico ſalis, & beniouin, in aqua fontis coquit, additis in fine coctura petroſelini folijs; deinde in hoc iure panem pro ægrotantis prandio madefacit, carnem quoq; & ius præbet, & pinguedine iuncturas ad diem vſq; ſeptimum linit, ægroto tamen in loco calido morante interim materia peccans tota per vlcuſcula, tubercula, & ſudorem expellitur. At inunctio frictione vehementi fieri debet, vt rectius, & facilius cauſa morbifica per apertos meatus egrediatur. Hunc vſum carnium viperæ in lepra, & elephantiaſi, Authores didicerunt à Galeno, qui hiſtorias nonnullorum à lepra, & elephantiaſi liberatorum memorauit.

Inunctio facta adipe viperæ.

Li. 11. de ſimp. med. fac. cap. 1.

Hiſtoria leproſi liberati recitata à Galeno

Primitus in Aſia, eodem teſte, quidam elephantiaſi laborans à cæterorum conſortio ſegregatus, ſub tugurio in agris conſtructo, alebatur. Accidit autem vt vipera in vas vino plenum caderet, & meſſores veriti, ne ex illius vini potione aliquid mali eis G
contingeret, miſericordia moti elephantico vinum hoc propinarunt, rati expedire ei potius mori, quàm calamitosè viuere. At cũ bibiſſet, omne tuberoſum cutis veluti animalium teſta excidit, & ſanitati reſtitutus eſt. Idem alteri elephantico accidiſſe in Myſia narratur, qui ad balnea profectus ſperans inde non vulgare commodum haurire, bibit & ipſe vinum ab ancilla porrectum, in quo vipera caſu extincta fuit, & eodem modo ſanatus eſt. Item venator viperarum, dum huius morbi incommodo vexaretur, pro ſalute admonitus, viperas, quas venabatur, fruſtatim inciſas, & anguillarum modo, coctas eſitauit: deinde ægritudo per halitum diſcuſſa eſt. Similiter vir quidam diues in Thracia prædicto affectus morbo, per quietem admonitus fuit ab Æſculapio, vt medicamento ex viperis parato quotidie vteretur, qui non multò poſt perfectam valetudinem eſt adeptus.

Altera hiſtoria leproſi.

Tertia leproſi hiſtoria.

Oribaſius quoq; in elephantiaſi, carnem viperinam adhibet, illamq; parat hunc in modum. Abſciſſis viperæ extremitatibus, ablata pelle, & extis proiectis, truncum pluries in aqua fontis lauat; deinde in ſartagine ex albo iure condit. Ius verò album aqua H
copioſè impoſita, modico oleo, & anetho addito, facillimè conficitur.

Lib. 3. de morb. cur. cap. 62.

Præter hæc, nonnulli carnibus viperinis gallinas, & capos nutriunt, ad varios vſus medicos, huncq; laborem minimè infrugiferum experiri profitentur. Neq; officit ratio dicentiũ gallinas hoc cibo altas, ob virus vipereũ, humano corpori obeſſe: cum ratio, & experientia totum oppoſitum demonſtrent. Anates enim in paludibus degentes bufonibus, & hirudinibus veſcuntur, gallinæ ſcorpiones, & coturnices helleborum edunt: nihilominus talia animalia in elegantibus conuiuijs quotidie adhibentur; deinde ratio fauet experientiæ; etenim hæ animantes animalibus, & herbis venenatis nutritæ, proprio calore natiuo, virus adeò alterant, vt ab eo aliqua pars alimentaria ſeparetur, ſicq; earum carnes abſq; periculo ediles euadunt. Quare non immeritò Lucretius canebat.

Gallinæ carnibus viperinis nutritæ.

Præterea nobis veratrum eſt acre venenum,

At Capris

A *At capris adipes, & coturnicibus auget;*
Quippe videre licet pingueſcere ſæpè cicuta
Barbigeras pecudes, homini quæ eſt acre venenum.

Nonnulli igitur tantam viperinæ carnis, & etiam earum decoctionis, pro potu, quantitatem gallinis exhibent, donec deplumentur: nam inde colligunt virtutem, medicamenti ad intimas gallinarum partes penetraſſe; quas poſtmodum elixas ægrotantibus præſcribunt; Hoc præſidio, fęlici cum ſucceſſu, in delenda lepra Ioannes Mattheus Gradi vſus eſt, famaq; (referente Gattinara) vſq; in Galliam diuulgata eſt; propterea quidam Gallus lepra vexatus Papiam ſe contulit, prænominato medico iam defuncto: ideoq; Gattinara à prædicto non recedens remedio, Gallum à lepra liberauit. Alij deglubtam, & euiſceratam viperam, abiectis cauda, & capite, minutatim incidunt, & cum quatuor partibus furfuris, aut panis triti, vnà cum iure, vel acqua, vel lacte parant pultem, qua gallinas, pullos, & capones alunt. Alij ſatius eſſe arbitrantur (cum pro nutriendis pullis viperæ ſemper haberi nequeant) puluerem carnium viperarum ſeruare, quo
B cum decem partibus furfuris, aut panis triti paſtillos pro alimento gallinarũ concinnãt. quamuis alij ad æquandam hominis temperiem, & ad hilaritatem conciliandam, carnes vipereas cum farina hordéacea, & lacte, gallinis, caponibus, & pullis præbeant. Tandem quidam carne viperina gallinas alunt, vt oua medicata habeant, quę poſtmodum ſumpta, virtutem conſeruandæ iuuentutis, inſtar theriacę poſſident, cum hæc humanæ temperaturæ ſint conformia, & in ſanguinem facillimè vertantur, necnon calorem naturalem augeant, & optimum corporis habitum procreent. Tempus autem alendi gallinas prædictis carnibus erit, quando pulli ſunt iuniores, nõ ſolum vt prædicto nutrimento aſſueſcant, ſed etiam quia dum augentur maiorem vim à viperis ſibi comparare poſſunt.

Cap. de cura debil. viſus.

Modus nutriẽdi gallinas, & capos carne viperæ.

Oua gallinarũ medicata, quæ arte parentur.

Cęterùm quando medicus humanum corpus exſiccare voluerit, puluere carnis viperæ in furno exſiccatæ vtetur. Sunt tamen medici, qui ad conficiendum viperarum puluerem hoc vtuntur modo: carnes viperinas illa quantitate ſalis communis aſpergunt, qua aliæ carnes conſeruari ſolent: deinde ſupra cribrum illas collocant, & ſubtus prunas
C aſperſas puluere confecto ex baccis iuniperi, folijs lauri, myrrha, cariophyllis, granis alchermes, carabe, & beniouim, cribrum benè cooperiunt, vt fumus in carnes penetrarè poſſit: ſuffimentum quarer ſpatio viginti quatuor horarum repetitum, quinq; diebus continuis reiterant: poſtmodum carnes ſuffimine imbutas in olla luto diligenter munita reponunt, & in furno, cocto prius pane, tandiù detinent, donec tota caro in ſubtiliſſimum puluerem redigatur. Hic puluis non ſolum pro antidotis, ſed etiam in cunctis alijs affectibus, quibus conuenit vipera, commendant.

Ratio conficiendi & preparãdi pulueris viperæ.

Vires pulueris viperæ.

Lactantius hunc cinerem in ictibus à vipera inflictis probat. Plinius, ad ſtrumas diſſoluendas, terſeptennis diebus quantitatem huius cineris exhibet, quæ ternis digitis comprehendi poſſit. Aetius hunc in aliquo liquore mixtum ad expugnandum articularem morbum, vtiliter propinat. At Marcellus cinerem tantummodo viperini capitis cum oleo cyprino, nodis neruorum medetur. Pariter Plinius hoc cinere cum aceto, ignem ſacrum deleri promulgat. Alij ex ſignatura, quia vipera maculoſum ſit animal, ad tollendas oculorum albugines, cinere viperarũ vtũtur. Sed Matthiolus ad illuſtran-
D dam oculorum aciem, collyrijs permiſcet cinerem viperarum, quem parat hunc in modum. Viuam viperam cum duabus vncijs ſucci fæniculi, & modico thuris in vas fictile argilla optimè munitum conijcit, & in fornace comburit; donec fiat puluis tenuiſſimus. Magi, ex Plinio, ad oculos clarificandos, echinum cum pellibus vipereis aduri, & puluerem potionibus aſpergi iubent: Tandem Aetius pro coercenda diuturna oculorum fluxione, cinere capitum viperarum cum decocto lupinorum permixto, & temporibus applicato vtitur. Verùm aduertendum eſt, quòd hic cinis virtutem cauſticam participat: ſiquidem Faloppius ponderans medicamenta calida, vltra tertium exceſſum, memorat cinerem paratum ex capitibus, & caudis viperarum; cum hic cinis ſit acerrimus, & vim cauſticam poſſideat. Puluis etiam ſolius pellis viperinę in vſu medico laudatur; nam Author de Theriaca ad Piſonem, hoc ſolo remedio, alopecijs medetur. Immò Quintus Serenus verba faciens de fluore capillorum, & maculis capitis ſic canebat.

Collyria cũ cinere viperæ.

Serm. 2. c. 155.

In lib. de Cauter. c. 10.

Cauſtica ex vipera quo modo fiat.

Defluit expulſus morbo latitante capillus,
Si raro cluatur: ſeu vis epota veneni,

Seu ſalamandra potens, nulliſq; obnoxia flammis E
Eximium capitis tactu deiecit honorem.
Nonnunquam varians macula, paruiſq; parumper
Orbibus aſperſum ducit noua vulnera tempus;
Viperea pellis cinerem his addito morbis.

Sales ex viperis.
L.4.c.97.
Sales viperę ex mente antiquorum.

Item Braſauolus verba faciens de lue venerea, pro defluuio capillorum, cinerem pellis, viperarum, herinacei, & capitum murium cum ſinapi adhibet. Priſci quoq; ex viperis, ſalem conficiebant. Huius meminit Dioſcorides, & poſt ipſum Galenus, deinde Paulus Aegineta, & poſtea Plinius, qui ſcriptum reliquit, hunc ſalem lingentes claritatem oculorum facilè conſequi. Verùm, inter cæteros, Aetius de his longum ſermonem habuit. Antiqui igitur ſumebant quatuor viuas viperas recenter captas, & in olla fictili locatas, libris viginti ſalis ammoniaci, aut ſalis albi communis aſpergebant, addendo paſtilos ex gentiana, ariſtolochia rotunda, centaurea minori, cardamomo, marrubio, ſcordio, apio; chamædri, & ſemine rutę domeſticę paratos, immò prægrandes ſcillas in fruſta diſſectas; Ollam verò operculo, & luto probe munitam in igne adurebant, donec, poſt caliginoſum, clarus exiret fumus, cinereſq; exemptos per incerniculum tranſmittebant, addendo grana iuniperi, mentham, piper longum, ſemina fœniculi, & coriandrorum; necnon alia ſimplicia huius generis, quæ theriacæ compoſitionem ingrediuntur, & poſtea hunc puluerem ſalem theriacalem nuncupabant. F

Pręparatio ſalis viperini ex mente Galeni.

Galenus tamen in parando hoc ſale, viperas non exurebat. Scribit enim. *Beſtias ipſas non exuro, ſed paſtillos ex ipſis, quorum confectionem in theriaca docui, reliquis, quę cum ipſis vruntur, commiſceo, & ſimul exuro, vt eam, quam in ſe habent amaritudinem, per exuſtionem abijciant. Tantam autem paſtillorum menſuram adijcio, quantam coniectura aſſequi poſſum, quatuor numero viperas excipere, & ſanè ſales optimi euaſerunt.* Quapropter ex Galeni verbis colligere licet, viperas aduſtione virtutem non amittere, quod etiam Aetius pluribus in locis ſtabiliuit. Nicolaus Myrepſus ſuum ſalem theriacalem hoc modo concinnat. Recipit ſalis ammoniaci, & interioris ſcillæ libram ſemiſem, ſilphij, & leucopiperis vnciam dimidiam, melanopiperis vnciam, coſti vncias duas, gingiberis, cyperi, baccarum lauri, & dauci cretici ſingulorũ hexagia duo, ammoniaci, & thymiamatis drachmas duas, petroſelini, & paſtilli viperini hexagia duo; ſalem cũ ſcilla contundens medicamentum conficit. At iuxta mentem Braſauoli, in Phagedenis, & vlceribus malignis, paratur ſal theriacus ex libris viginti ſalis albi, libra vna cum dimidia gentianæ contuſæ, libris duabus ariſtolochię rotundę, & ſumitatum centaurij minoris, libra dimidia cardamomi, amoniaci, & marrubij, libra vna ſcordij, & chamędrios, & duabus viperis; omnia ſimul mixta in vaſe ferreo, ſupra prunas comburuntur, & in pulnerem rediguntur. G

Sal theriacalis Myrepſi.
Sal theriacalis ad mentẽ Braſauoli.
In Pharmac.c.23.

Quercetanus inter nuperos authores celeberrimus, ex ſimplicibus bezaarticis, & aromaticis, chymicis organis ſublimat liquorem, & poſtea conſeruat fęces, ex quibus omnibus, vnà cum fruſtis carnium quatuor viperarum, omni ſolertia, parat ſales theriacales, quorum omnium deſcriptionem apud ipſum licet videre, qui proculdubio ori, & ſtomacho ęgrotantium, quàm ſales antiquorum magis gratificari poterunt. Noſtra ętate Ioſeph de Sauijs pharmacopola Bononienſis celeberrimus ſalem ex viperis ſic pręparat. Sumit ſexaginta viperas, quarum viginti in quantitate ſufficienti aquæ fontis, vnà cum cymis tenerioribus anethi coquit; hanc decoctionem per balneum maris deſtillat, & reliquas quadraginta viperas in olla cum fæcibus, quæ remanſerunt in fundo alembici, ita adurit, vt omnia in cinerem vertantur, ſupra quem affundit aquam iam elicitam, & ſal ſecundùm artem extrahit. Andreas Bellunenſis fuit huius opinionis ſalem viperinum illum eſſe, qui ex viperis ſalitis colligitur; neq; pręter rationem, quandoquidem Alyſius ſcriptis mandauit Maraſſos, ſeu viperas in montibus Patauinis diuagari, quę ſale condiuntur, deinde hic ſal collectus, & adhibitus doloribus à lue gallica contractis remedio eſt. H

Noſtra ætate ſal viperæ ſic præparatur.
Bellunẽſis opinio circa ſalẽ viperæ.

Si theriacalis ſeu viperei ſalis virtutes examinemus, illas, ad mentem Antiquorum, innumeras eſſe inueniemus; propterea quòd huiuſmodi ſale Priſci omnes ad arcendum quodcumq; morborum genus menſas exornabant; quia valetudinem, eiuſq; conſeruationem huic ſali acceptam referebant, vt licèt apud Ætium legere, qui in omnibus cutis affectibus, nimirum in lepra, elephantiaſi, impetigine, ſcabie, & defluuio capillo-

Serm. 13. c.97.
Virtutes ſalis viperini.

rum

A rum, huiuſmodi ſalem commendabat: cum excrementa per cutim diſcutiat, & ſudorem prouocando corruptam ſubſtantiam expellat, adeout in principio, nonnulli pediculos etiam excluſerint, & potiſſimum intra ſpatium dierum quatuordecim, quo tempore tranſacto, nullus in corpore pediculus apparet. Alij huius ſalis vſu, in edulijs, excrementa pituitoſa per os eiecerunt. Deinde tantam ſuauitatem Antiqui in hoc ſale inuenerunt, vt voluptatis potius, quàm ſuauitatis gratia, confici videretur: hunc, ad menſuram ternicochlearij, ſumebant, vt appetentiam excitarent, corpus floridum redderent, ſuffuſiones diſſoluerent, ſuppreſſas lunares purgationes prouocarent, eaſdem immodicas ſupprimerent, & tandem, vt omne venenorum genus domarent, cum in conſtitutione peſtilenti præſtantiſſimum celebraretur præſidium.

Doſis ſalis theriacalis ad mentem Antiquorum.

Amplius, ex mente eiuſdem Aëtij, hic ſal morbis renum medetur, dolores capitis inueteratos ſanat, epilepſiam corrigit, dummodo patiens, anni integri ſpatio, hoc remedio vtatur, ictericia, ſplene, & dolore colico laborantes, huius ope liberantur, hydropicorum aquæ exſiccantur, & fames, quam Græci vocant bulimon, diſſipatur. **B** Inſuper itinerantes hoc ſale vtentes ab aeris frigidioris iniuria non læduntur: hoc febrium rigores mitigantur: & tabidi ad bonum corporis habitum reducuntur. Ad podagram maximè incipientem & omnes articulares affectus commendatur, febres diuturnas, & potiſſimum quartanas remouet, ſi ante acceſſiones, & præcipuè in febrium interuallis ſumatur. Omne lumbricorum genus à corpore expellit, dentes eo confricati albiores redduntur, & ſtuporem non incurrunt. Itaq; ſal viperinus eadem ferè caſtigat vitia, quæ carne viperina ſuperari ſolent.

Loco cit.

Vſus ſalis viperini in itinere.

Vſus ſalis huius in podagra.

Oleū quoq; ex viperis ad multas affectiones efficax elicitur, quod clariſſimus vir Alexander Maſſaria Vicentinus, graſſante peſtilentia, commendat, ſi hoc, à principio morbi homines inungantur. Andernacus, in hoc oleo parando, recipit libras tres Serpentum nigrorum, olei ſeſamini ſeſquiſextarium in vaſe fictili, & vitreato anguſti orificij decoquit, donec caro ab oſſibus decidat. Manardus Serpentes nigros interpretatur viperas nigriores, & apud ipſum fit oleum hunc in modum. Sumuntur viperæ quatuor, demptis viſceribus, caudis, & capitibus, quæ decoquuntur in libris quatuor olei veteris, **C** & ſpatio ſex dierum in obturato vaſe manent: poſtmodum in duplici vaſe, facta non leui ebullitione, viperæ cum duabus vncijs aquæ ardentis, & olei, tandiu coquuntur, donec aqua vitæ euanuerit: tunc oleum refrigeratum colatur, addita vncia ſalis albi optimè contriti, & drachmis duabus caryophillorum, ſicq; ſeruatur ad vſum: nam in omnibus cutis vitijs commendatur. Amatus Luſitanus ſaniem ex viperis diſſectis, ad ignem lentum, vitreis organis, deſtillabat, vt inde oleum, & aqua prodiret. Immò Vincentius Stochetus Anconitanus viperarum ſaniem, per vitreā campanam deſtillabat & cutim elephanticorum linibat.

To. 2. Dialog. 8.

Oleum viperinū quo modo paretur.

Vires olei viperini.

Centur. 2.

Apud Leonellum Fauentinum, hoc oleum ſic deſcribitur. Recipiuntur tres vel quatuor viperæ, abſciſſis extremitatibus, in quatuor fruſta diſſectæ, & in olla perforata locantur, quæ in alia maiori, clauſis luto orificijs, reponitur, & in cacabo aqua pleno feruefit, duarum horarum ſpatio, & elicitur oleum, quo occiput in paralyſi inungitur. Alij, ex mente Plinij, in tribus heminis olei, viperam, exemptis oſſibus, coquebant, & euulſis prius pilis, quos renaſci nolebant, loco pſilothri vtebantur. Doctiſſimus Fa**D**loppius verba faciens de ſcabie, oleum viperinum ſic conficit. Duas viperas in fruſta diſſectas vnà cum ſanguine ab illis manante, in phiala oleo plena locatas, æſtate inſolat, fitq; oleum rubrum, & fœtidum, quo elephantiaci liniti, & ſimiles liberari dicuntur. Alij, ex Plinio, adipem viperæ cum ſextario olei ad dimidias decoquunt, & huius ternis ſtillis oleo communi additis, ad omnes beſtias fugādas homines perliniendi ſunt. Itaq; vnuſquiſq; elicere poteſt, quòd viperæ omnibus venenis reſiſtant, antequā ad cor properent, vel cum priſana, vel cum aqua vitæ, cum aqua ſcorzoneræ, & deniq; cū aqua roſacea. In febribus malignis, in peſte, & in febre peſtilenti cum ſyrupo de ſucco limonum, vel de acido citri, vel cum ſyrupo de acetoſa, & ſimilibus. Vnde non immeritò quidam Poeta canebat.

Oleum viperinum ex mente Leonelli Fauētini.

Deſcriptio olei viperini ex Falloppij ſētētia.

Si viuens infenſa necem mortalibus affert
Vipera, dum rabido corpora dente petit.
Hæc etiam potis eſt moriens præbere ſalutem,
Atq; ægris vitam reddere corporibus.

Extractũ viperarũ. Nuperi authores, multa præſidia ex viperis paranda excogitarunt. Nam Chymiſtri Extractum viperarum conficiunt, quod in pſora, in lepra, & in peſte ſummopere probant, Quercetanus exhibet Eſſentiam viperarum cum ſpiritu terebenthinæ paratam. *Tinctura Viperarũ.* Item arcanum viperarum, cum ſolo ſpiritu balſamico ſulphuris, nec non Tincturam viperarum, quam inter alia medicamina ex viperis confecta, locum eminentiſſimum occupare promulgat. Idem Quercetanus, præter theriacam Andromachi, hodie in omnibus medicorum officinis ſumma cum induſtria paratam, deſcribit theriacam benedictam, theriacam cæleſtem, aliam cæleſtem redactam in ſublimiorem eſſentiam, necnon theriacam diateſſeron regiam, quæ omnes compoſitiones, aut viperas, aut tincturas viperarum recipiunt. E

Lib. 11. de ſimp. med. fac. *Vinũ viperinũ quale.* Vinum verò viperinum non eſſe nouum medicamentum ex Antiquis colligimus; propterea quòd Galenus illud in elephantiaſi, in lepra, & in ſcabie tantoperè celebrat. Hoc autem vinum, poſtquam in eo extinctę fuerint viperę, per incerniculum colatur, & ab ægrotis, abſq; vlla veneni ſuſpitione, potatur. Raimundus Lulus aquam ex viperis ad iuuentutem conſeruandam, ad vitæ longitudinem comparandam, aduerſus peſtem, & omnia venenorum genera magnificat. F *Aqua ex viperis qualis.* Demùm aquam ex viperis cordi maximoperè ſalutarem clariſſimus Medicus Bartolomeus Galleſius Bononienſis conficiebat hunc in modum. Sumebat decem viperas fęminas Maio Menſe captas, & pręparatas, libras quatuor hordei, manipulos octo cicorij, manipulos quatuor acetoſæ, meliſſæ, & boraginis, decem limones vnà cum ſeminibus inciſos, drachmas tres ſantalorum citrinorum, manipulos tres ſcordij, & tormentillæ, ſeminum frigidorum maiorum, & minorũ ſingulorum drachmas duas, ligni aloes drachmam, croci ſcrupulum, caſtorei ſcrupulum dimidium, dictamni pugilum, pentaphilli, rutæ caprarię, violarum, agrimonij, cetrach ſingulorum manipulos duos, drachmas duas cum dimidia cornu cerui vſti, terræ ſigillatæ, & boli armeni, manipulos ſex, cardui ſancti, & ſcabioſę; deinde omnia in libris ſexaginta aquę Caſtri Sancti Petri, quam vulgò figatellam appellant, ſecundùm artem ſeruere faciebat, & poſtmodum decoctionem hanc chymicis organis ſublimabat. *Decoctio viperarũ ad quid valeat.* Alij Medici noſtræ ætatis, in ſcabie contumaci, vtuntur decoctione viperarum; deinde carnes earundem Conſeruis miſcent, & ſpatio multorum dierũ, illas ægrotantibus ante ſyrupum matutinum exhibent. G

VSVS IN THERIACA.

GALENVS, ſiue Author de Theriaca ad Piſonem, nec non alij authores Medici vni tantùm Andromacho, in fabricanda theriaca, quæ antea ſine viperis parabatur, vipereos paſtillos acceptos referunt; nam ipſe primus determinatam quantitatem trochiſcorum viperæ tali antidoto apponi excogitauit, Verumtamen Andromachus, velit nolit, cogitur confiteri vſum viperæ in medicamentis à Nicandro Poeta, & Medico antiquiſſimo didiciſſe, qui in Theriacis ſic canit.

Semina quin capias diſſecta ex hipposelino.
Drachmarumq; duum myrrha addes pondus amara, H
Detonſum, & granum, quod munit ariſta cumini
Certa lege librans, & echidnam, vel cardama miſcens
Sunt ſorbenda tibi cyathis permixta lyai.

Fuit quidem Andromachus omnium primus, qui ad conficiẽdam theriacam viperinam carnem adhibuit: quamuis paulò poſt in abuſionem abierit. *Quis fuerit primus, qui vſus ſit carne viperina in theriaca.* Verùm ab Antonino Imperatore, vſus huius antidoti fuit reuocatus, quando munus conficiendi regia antidota primùm Demetrio, deinde Archiano, & poſtmodum Claudio Galeno commiſſum fuit. *Vſus theriacæ olim frequens.* Immò tam frequens vſus huius antidoti Romæ fuit, vt omnes Vrbis Primates, in proprijs ædibus; omni ſtudio, & diligentia theriacam componerent: veluti apud Galenum paſſim in libris de Antidotis, in libro de theriaca ad Piſonem, & in libro de vſu theriacę ad Pamphilianum legere licet. Quamuis libri de Antidotis poſtremo à Galeno ſcripti eſſe videantur; quamobrem, pro theriaca paranda, ad illos confugere oportet; cum in

A illis multa Galenus reprobet, quæ in alijs libris ab eo probantur: ſiquidem in libro ad Pamphilianum, in permiſcendis carnibus viperinis cum pane, præcipit affundi ius, in quo viperæ prius decoctę fuerint: hoc autem aſſertum in primo libro de Antidotis explodit. Rurſus in libro de theriaca ad Piſonem, pro aſſandis ſcillis, eas luto inuolui iubet, at in libro ad Pamphilianum, hanc ſententiam non admittit. Hinc colligendum eſt primùm à Galeno ſcriptum fuiſſe librum de theriaca ad Piſonem (ſi tamen Galeno hic liber eſt attribuendus) ſecundò librum de vſu theriacę ad Pamphilianum, & vltimo loco volumen de Antidotis: quapropter liber primus de Antidotis verum theriacæ apparatum docet. Cæterum, temporis tractu, viperę ad tantam diſuetudinem venerunt, vt ab alijs Serpentibus non dignoſcerentur. Vnde Nicolaus Leonicenus, iuſtis de cauſis, calamitatem, & cęcitatem illius ętatis deplorauit; cum tantis antidotis careret.

In quo libro Galeni verus theriacæ apparatus legatur.

Huius autem ærumnæ cauſa fuit Gothorum, & Barbaricarum gentium in Italiam transmigratio: hinc Maieſtas Romani Imperij concidit, & rerum omnium cognitio, & ſcientia deleta eſt. Idcirco medicamina ad tutelam ſanitatis ſpectantia, & artem medi-B cá obliterarunt: item theriacam medicamentorum omnium præſtantiſſimam ità deprauarunt, vt germanã eius compoſitionem non agnoſcerent. Quare vipera huius antidotibus olim notiſſima, per multum temporis ſpatium, ignota fuit, ſicq; aliud atq; aliud Serpentis genus, maximo errore, adhibebatur. Verùm aduertendum eſt, quòd, ante theriacę inuentionem, cuius author fuit Andromachus, ex viperis, & alijs Serpentibus pharmaca conficiebãtur; idq; ex Dioſcoride licet colligere, qui vixit ferè circa tempora Mithridatis Regis Ponti, qui Antidoto a ſe fabricatę proprium nomen indidit, eiq; maximam gloriam conciliauit.

Cur cognit. viperarum olim ignota fuerit.

Li. 2. c. 16.

Itaq; Dioſcorides de viperis ſermonem habens, docet rationem deglubendi viperas, eaſq; coquendi in oleo, vino, ſale, & anetho, vt exhibitę ſtrumas delcãt, & oculos clarificent. Quocirca optimo iure admonet Aetius cauendum eſſe, ne reliqua Serpentum genera viperæ ſimilia, pro antidotis componendis ſumantur, nam ſimilis viperæ eſt Amodytes, hæmorrhous, cenchrias, & ſeps, qui ſerpentes colore inter ſe diſtinguendi sũt, cũ vipera colore ſubflauo inſignita ſit, & prædicti Serpentes fuſci, & nigricantes, nec C non colore arenæ ſimili prædici ſint. Aſpides quoq; viperis aliqua ex parte ſimiles, vitandi ſunt; etenim Author libri de theriaca ad Piſonem viperas ab aſpidibus manifeſtè ſegregat, Immò ad fabricandam theriacam, viperas cæteris Serpentibus præſtare aſſeuerat, quoniam huiuſmodi beſtiæ alijs Serpentibus minus tabificam vim participent. Quamuis alij tradant viperam inter reliquos Serpentes excellere, quia cum homine maximam habeat ſympathiam: nam viperina caro hominem nutrit, & humana vita vſu prædictæ carnis longior efficitur. Præterquamquod Pythagoras ſcriptum reliquit, ex corrupta hominis ſpinali medulla viperam, & Serpentem naſci. Deinde Antigonus, Tralianus, Appianus Alexandrinus, & alij hiſtorici non proletarij, ex mulieribus quandoq; viperas, & etiam ex capillis hominum oriri promulgarunt.

Decoctio viperarum ex mente Dioſcoridis.

Serm. 13. c. 90.

Cur viperę, & non alij Serpẽtes in theriaca locũ habeant.

His addamus quòd viperæ viuæ in dolio vino pleno ſuffocatæ, ob ſingulares huius animalis dotes, vinum licet corruptum in priſtinum ſtatum reſtituunt. Id Baldus Angelus Romæ in cella vinaria Eminentiſſimi Cardinalis Vrſini accidiſſe retulit. Docti tamen viri opinantur Andromachum, ad theriacam parandam, præ cæteris Serpentibus, D viperam elegiſſe, quoniam multò ante, caput viperæ Nicander ad Serpentium ictus apponi iuſſit, & quoniam medicina experta potius quàm non experta ſemper probatur; ideo Andromachus diuturnæ obſeruationi, & authoritati Nicandri nixus, viperam in theriacali antidoto collocandam eſſe iudicauit.

Vinum corruptũ qua ratione in priſtinũ ſtatum reſtituatur.

Non defuerunt tamen noſtræ ætatis viri, qui aſpidum, & reliquorum etiam Serpentum carnes antidotis addere non erubuerunt, quod magna temeritate potius quàm ratione præſtare auſi ſunt; cum longa experientia comprobatum ſit viperam in medicamentis, ad atrocendos morbos, locum habere.

Antequam igitur viperæ, pro conficiendis trochiſcis theriacam ingredientibus diſſecentur, diligenter examinandæ ſunt conditiones, quibus viperæ huic vſui deſtinatæ gaudere debent. In primis Galenus viperas in locis maritimis, ſeu humidioribus collectas reprobat; ſiquidem Ariſtoteles ſcriptum reliquit à locis morum diuerſitatem produci: cum loca montana beſtias ferociores, & viribus robuſtiores reddant. Secundò conſiderandum eſt tempus, quo viperæ ſunt colligendæ: Etenim multi fuerunt huius

L. 1. de Antid.

L. 11. de hiſt. An. c. 29.

opinio-

Tẽpus capiendi viperas pro magnis antidotis quale ſit.

opinionis viperas eſſe capiendas eo potiſſimum tempore, quo ſenectam deponunt. Alij tradiderunt non eſſe capiendas ſtatim atq; à cauernis exeunt, quoniam tunc frigidæ, & ſiccæ, & inedia macerataæ ſunt, neq; æſtate, quoniam hæ ſitim induеunt; ſed vere potiſſimum finiente, & æſtate inchoante. At ſi ver naturam hyemalem participauerit, tunc circa initium æſtatis comprehendendæ ſunt, non multo poſt ortum Pleiadum, vt Galenus ſignificauit. Quamuis alij tempus vindemiarum ad capturam horum animalium elegerint, quia tunc temporis viperas magnas, & corpulentas eſſe affirmant. Verumtamen tempus ad id magis opportunum. Ver eſſe arbitratus eſt Andromachus primus Theriacæ inuentor, dum his carminibus canit. E

Πρῶτα μὲν ἀγρεύσαιτο ἐχίδνας ἐμπείραμος φὼς
Τολμηρῇ μάρψας χειρὶ θοοὺς ὄφιας
Τοὺς, ἤδη κρυερὸν ἀπὸ χείματος, οὐκέτι γαίης
Κρύπτουσι στυγνοὶ φάρμακας ἔνερθε μυχοί.

Qui verſus ſic latinè vertuntur.

Primum quidem venabitur veneficas expertus vir.
Audacì capiens manu celeres angues. F
Hos iam horridam poſt hyemem, neq; amplius terræ
Latent concluſi prorſus ſubtus latebras.

Fœminæ viperæ, & non mares eligendæ ſunt.

Tertiò viperæ ad trochiſcos pro theriaca parandos fœminæ, & non mares ſunt eligendæ, & potiſſimum quæ ſeminarium æquale ſeminibus papauerum habuerint: nam quæ ouis caruerint tanquam incompletæ, & inutiles reijciuntur: item quæ ouis grandioribus refertæ fuerint, reprobantur; quandoquidem, cum maior pars alimenti augmento ouorum famuletur, neceſſariò viperæ macilentæ redduntur. Ambiget fortè aliquis, qua de cauſa ſcripſerit Galenus viperas theriacam ingredientes non debere eſſe prægnantes; cum tamen omnes viperæ fœminæ, quæ in gratiam medicamentorum diſſecantur, ouis magnis, vel paruis redundent; hac de re omnes erunt grauidæ, conſequenterq; ad theriacam ineptæ.

Viperæ pro antidotis an prægnãtes eſſe debeant.

Difficultas diſſoluetur, ſi dixerimus, viperis accidere, quod gallinis, & piſcibus contingit, quæ animantia, etiamſi ouis referta fuerint, prægnantia eſſe non dicuntur, niſi prius à maribus compreſſa fuerint. Quare ante congreſſum illa oua ad generationem prorſus inutilia appellantur. Quapropter, licèt in viperis fœminis oua inſtar granorum milij, vel ſeminum papaueris reperiantur; nihilominus eas nunquam grauidas, niſi poſt congreſſum, nuncupare poterimus: etenim illa oua ante receptum ſemen, parua ſemper manere exiſtimamus. Itaq; viperæ tunc dicendæ erunt prægnantes, non quia ouis ſcateant, ſed quia ſemen maris receperint, quia tũc oua augeri incipiunt. Quamobrem prægnantes à non prægnantibus, ouorum magnitudine, & paruitate, diſtinguuntur. G

Viperæ quãdo prægnãtes appellandæ ſint.

Aliter etiam dubitationem poterimus demoliri, ſi dicamus viperas ouis redundantes, etiam poſt quam ſemen receperint, ad antidota eſſe idoneas, antequam oua augeantur, quæ niſi creſcant, non poſſunt tale detrimentum carni viperarum afferre, quin hæ beſtiæ in theriaca adhiberi poſſint.

Viperarum igitur alias circa initium Aprilis, alias Ineunte Menſe Maio captas in diſtinctis capſulis ſeruauimus: ſiquidem hac diligenti obſeruatione, à comprehenſis initio Aprilis fœtus eo anno edi non vidimus. Vicisſim viperæ captæ circa initium Maij, aduentante Auguſto menſe, catulos enixæ ſunt, quoniam tempore prædicto captæ, erant prægnantes, quotieſcunq; malè affectæ non eſſent, & ad generationem ineptæ. Itaq; vipera quamuis ſit venenata, præparata tamen in Antidotis reponitur. Quare non iniuria ſcribebat Croilius venenum redactum in arcanum, non veneni, ſed præſtantis medicamenti naturam ſapere. Quapropter vipera, ad mentem Galeni, vtrimq; per quatuor digitos infra caput, & caudam reſecanda eſt. Caput auſertur, quia peſſimo redundet humore; cauda verò tanquam portio ſordidioris ſubſtantiæ, & etiam quia, inſtar caudæ piſcium, ob frequentem motum, minus pinguis ſit. Idem repetit Andromachus, quando de trochiſcis viperinis canit hunc in modum. H

In Baſil. Chymic.

Lib. 1. de Antid.

Cur capita & caudæ viperarum amputentur.

Deprehenſis igitur ſummum caput imaq; cauda,
Demenda, hinc quicquid venter inanis habet;
In fert nam ſanos hinc; atq; hinc vipera luctus,
Et ſquamis caudæ diræ venena tegit;

Ceruí-

A *Ceruiciſq; ideo tantum, caudaq; ſecabis*
In pugnum quantum eſt alta reducta manus.

Ex quibus Andromachi verbis, manifeſtè percipimus viperas infra caput, & caudam per quatuor digitos ſecandas eſſe. Sed aduertendum eſt, dum viperę pro compoſitione medicamenti inciduntur, num truncatis capitibus, & in aqua poſitę protinus exangues, & immobiles fiant, tunc enim tanquam inualidæ reijciendæ eſſent; quæ verò diutius in aqua voluntantur, & diſſectæ copioſum effundunt ſanguinem, optimę, & pręſtantiſſimæ habentur, cum à doctrina Galeni minimè recedant. Quę autem carent prædictis conditionibus, ſi adhibeantur, theriacam prorſus inualidam reddere feruntur.

Lib. 2. de Antid.

Ex pręparata viperarum carne trochiſci theriaci componuntur, ex quibus poſtea percelebris illa antidotus, theriaca nuncupata, & ad morſus venenatos tantoperè commendata concinnatur. Horum etiam meminit Iulius Cęſar Scaliger in Poematibus, quando cecinit.

B *Qui circulator Mithridaticas offas*
Aut viperinos callida arte paſtellos.

Olim Dioſcorides carnes viperinas, cum vino, & oleo decoquebat; hinc nuperi authores eum ſecuti, ad diuturniorem carnium durationem, his panem addiderunt, indeq; paſtillos confecerunt. Addit Galenus trochiſcos viperinos à nonnullis ſolere contundi; & denuò in puluerem redigi, eiq; nonnihil ſalis cum iure admiſceri. Plinius has carnes ex aqua, & anetho coqui, & ſpinis exemptis, & addita ſimilagine trochiſcos parari, & in vmbra ſiccari tradit.

Lib. 11. de ſimp. med. fac. c. 1.

Trochiſcorum viperę compoſitio.

Alij, vt Auicenna, & Paulus Aegineta, panem cum carne viperina, ſinè vllo iure miſcentes, paſtillos concinnabant; ne addito iure, citius corrumperentur, & acidi fierent. Propterea Maranta, in correctione horum trochiſcorum, meritò ſcribebat (ſi fieri poteſt) ſine iuſculo parandos eſſe, aut ſaltem cum illius exigua portione, quod præſtitit Aetius, qui trochiſcos ſic parat. Viperas ab vtraq; parte conciſas, exemptis interaneis, tanquam excrementorum receptaculis, necnon detracta cute, & pinguedine, aquis primum diligenter abluit, deinde coniectas in lebetem cum ſufficienti quantitate aquæ C fontis, viridiq; anetho, ſupra prunas coquit. Salis autem, ſi viperæ opportuno tempore collectæ fuerint, tantillum, ſin æſtate inchoante captæ, nihil addit. Deinde carnibus probe coctis (coctur ę autẽ indiciũ erit, quãdo ſpinę à carnibus ſeparantur) lebete ab igne depoſito, carnes à ſpinis ſegregat, quibus ſeorſim poſitis parùm iuſculi earum adijcit, vt paſtilli exſiccati melius conteri poſſint. Itaq; carnes diligenter expreſſas, & ponderatas in pilam conquinariam aſperiorem conijcit, iiſq; aliquandiù tritis panis ex puriſſima farina optimè fermentatus in furno, & non ſub clibano coctus admiſcetur.

L. 3. ca. 97.

Nonnulli tamen in permiſcendo pane, cum carne viperina hanc quantitatem ſeruandam pręcipiunt, vt pondus panis, viperinæ carnis dimidio minùs ſit: quamuis alij æquam portionem, & alij tertiam partem adiungant. Aetius tamen & ipſe interdum quartam, interdum quintam partem imponit. Verùm niſi panis probè coctus fuerit, impendet periculum, ne medicamentum aliquid aciditatis contrahat. Quapropter ſatius erit panem hunc aliquot dierum ſpatio in loco ſicciori priùs exſiccare. Demùm D quando viperæ pani iunguntur tunc ita diligenter ſubigendę ſunt, vt nulla portio viperinæ carnis incontuſa remaneat. Tunc ex illa maſſa, affuſo nonnihil iuſculi, & contactu opobalſami, paſtilli tenues, & non craſſi finguntur, vt citius exſiccari poſſint.

Quantitas panis admiſcendi cum carne viperina.

Cella autem, in qua paſtilli ſiccantur, in ſuperiori domus parte ad meridiem potius, quàm ad Septentrionem ſit conuerſa, vt radios ſolares, tota ferè die admittat. Sed paſtilli frequenter vertendi ſunt, vt melius ſicceſcãt, qui poſtquam probè exſiccati fuerint, adhuc in eodem domicilio remoti tamen à radijs ſolaribus relinquantur: poſtea opobalſamo liniendi, & in vaſe vitreo, ſtanneo, vel aureo condendi ſunt, donec ad conficiendam theriacam promantur. Vitium autem magis probatur, quia nullam fraudem admittat; cum ſtannum mixtione plumbi ſæpè ſæpius adulteretur. Itaq; ex prædictis percipiendum eſt, magiſterium trochiſcorum viperinorum in vera, & legitima carnis viperæ coctura conſiſtere, quæ, ſicut licet legere apud Marantam virum celeberrimum, tanti momenti eſt, vt ab ea perfectio, & imperfectio antidoti dependeat. Hodie apud nos ex carne viperæ omni ſolertia cocta viperini trochiſci formantur, ea ratione, quæ

Trochiſci vipe. qua ratione cõſeruandi ſint.

in

in antidotario Bononienſi exponitur. Sumuntur enim vnciæ octo viperinæ carnis cum E
anetho, ſale, & aqua coctæ, vnciæ duæ panis triticei puriſſimi, triti, & cribrati, ex qui-
bus omnibus trochiſci concinnantur oleo nucis myriſticæ liniuntur, in loco opaco à
vento boreali perflato ſiccantur, & demum ad vſum theriacæ ſeruantur.

In Pharmac. c. 24.

Dubitatio Quercetani circa trochiſcos viperinos.

Clariſſimus vir Quercetanus circa compoſitionẽ horum trochiſcorum trifariam du-
bitat. Primò num quædam ſit lex, quæ nos ad hanc vulgarem trochiſcorum præpara-
tionem impellat; deinde an huic compoſitioni aliquid addendum, vel demendum ſit
tertio, an viperina caro, præter trochiſcos in præſtantiores remediorum formulas
trahi poſſit. Quibus difficultatibus diſcuſſis, conatur Quercetanus ad varia theriaca-
rum genera componenda, viam reſerare, quibus omne venenorum genus profligari
poſſit. Quoad primam quęſtionem, confugere ad conſuetam, & vulgarem trochiſ-
corum viperinorum præparationem abſurdum eſſe arbitratur, nam aſſerit viperinam
carnem in alijs etiam remedijs ſuam efficaciam exercere poſſe. Id etiam nos affirma-
mus; propterea quod citra vſum trochiſcorum, & theriacæ, viperæ, Galeno teſte, in
vino ſuffocatæ lepra laborantibus præſtò fuerunt: atteſtamur quidem præparationem
trochiſcorum, ad compoſitionem theriacæ, eſſe neceſſariam, qua, noſtra ætate, fre- F
quenter vtimur. In ſecunda queſtione tradebat Quercetanus vulgarem trochiſcorum

Reſponſio ad ſecundũ quęſitum.

parandorum methodum correctione indigere; cum formulæ prædictis præſtantiores,
& vtiliores inueniri poſſint. Sed animaduertendum eſt vulgarem trochiſcorum formu-
lam nulla egere correctione; cum in vſu medico ſuum ſortiatur effectum, dum miran-
dum in modum ægris opituletur. His addamus non eſſe admodum difficile inuentis
addere, dum ipſe Quercetanus varias confectiones viperinas aromaticas deſcribit. De-

Reſpõsũ ad tertiũ quæſitum.

mum circa tertiam quæſtionem, concedimus viperas ad varias præſidiorum formulas
trahi poſſe, intacta tamen methodo parandi trochiſcos, & theriacam, quæ in affectibus
venenatis, noſtra ætate, ægrotis immenſam vtilitatem, & Medicis non vulgarem glo-
riam conciliat. Præterea commendamus confectionem viperinam aromaticam, confe-
ctionem viperinam ſaccharinam, & confectionem viperinam iuniperam à Quercetano
deſcriptas, & ab alijs deſcribendas: cum viperæ ſexcentis modis ad varias affectiones
expugnandas, præparari, & concinnari poſſint.

Theriaca igitur Andromachi ex carne viperina conſtans, inter cætera antidota, lo- G
cum eminentiſſimum proculdubio occupat: cum non ſolum ad ictus Serpentum, & ad

Vtilitates, vires theriacæ Andromachi.

cætera caſtiganda venena adhibeatur, ſed etiam quia articulorum dolores iuuet, fluxio-
nes, & hydropicorum aquas exſiccet, elephantiaſi laborantibus opituletur, febres quar-
tanas terminet, melancholicos exhilaret, citrinum ictericorum colorem deleat, onus
anhelantis pectoris tollat, nephriticis præſtò ſit; heparis, & lienis affectibus, necnon dy-
ſentericis, epilepticis, & cardiacis proſit. Omne lumbricorum genus ab inteſtinis au-
ferat, & deniq; quia præſtantiſſimum ſit peſtis remedium. Immò in ſanis theriacæ fre-

Vſus theriacæ in ſanis, quod præſtet.

quens vſus eſt ſalubris, quoniam valetudinem ſtabilem promittit, omnia excrementa
conſumit, actiones naturales roborat, necnon ſenſus, & mentem acuit: Amplius itine-
rantes aduerſus frigoris iniuriam armat, humanum corpus à venenis, & ab alijs noxijs
medicamentis tuetur, ſanguinem optimum reddit, & tandem aeris, & aquarum vitia
emendat. Alij etiam innumeræ virtutes paſſim legendę ſunt apud Galenum in libro de
theriaca ad Piſonem, & in libro de vſu theriacæ ad Pamphilianum.

Verùm antequam medici, ad prædictos affectus, theriacam Andromachi præſcribant, H
illorum intereſt conditiones eius diligenter examinare; num ſcilicet legitima, & genui-
na ſit theriaca, ne à Pharmacopæis magno ægrotantium damno decipiantur. Propterea
Galenus admonebat medicos, vt huius antidoti periculum facerent in gallis à vipera
demorſis, priuſquam, in varijs affectibus, illam adhiberent. Immò in libris citatis, nem-
pè de theriaca ad Piſonem, & de vſu theriacæ ad Pamphilianum, promulgabat theria-
cam illam eſſe optimam, & genuinam, quæ data homini, qui ſumpſerit catharticum me-
dicamentum, citra vllam ægrotantis noxam, deiectionem impediret. Quod reuera in
praxi quotidiana experientia demonſtrare ſolet.

VSVS

A

VSVS IN VARIIS.

CLARISSIMVS vir Ioannes Baptiſta Porta, & alij authores non proletarij monimentis mandarunt pennas accipitrum citius mutari, ſi carnibus gallinarum viperis nutritarum alantur: immò addunt prædictas aues, per diuturnum temporis ſpatium, incolumes ſeruari. Hinc forte didicerunt medici gallinas carnibus viperinis alere, vt homines delicatos ab ęgritudinibus contumacibus liberarent, quibus viperina caro præſtò eſſe ſolet. Inſuper Scythæ populi ſuas ſagittas toxico inficere conſueuerunt: hoc autem, vt nonnulli obſeruarunt, ex humano ſanguine, & viperina ſanie concinnari ſolebant. Amplius habemus in hiſtoria morali Indiæ occidentalis, vbi ſermo fit de ſuperſtitioſis Mexicanorum Sacerdotum inunctionibus, quòd huiuſmodi Sacerdotes
B domi rem diuinam facturi, atramento, aut fuligine, à capite, vſq; ad pedes ſe linibant; ita ut Aethiopes ad vnguem repręſentarēt. At in ſyluis, vel ſpecubus ſacrificaturi, vel timoris auferendi, vel ſemetipſos animandi cauſā, aliud vnguentum vſurpabant, quod ex venenoſis animalibus, veluti ex araneis, ſcorpionibus, ſalamandris; & viperis in templo Deorum parabatur, cui poſtmodum puluis ex peto, nempe nicotiana, vel tabaco admiſcebatur.

Viperinæ carnis vſus in deplumā dis accipitribus.

Li 5 c. 26. Vnguētum Mexicanorum ex viperis.

DE AMMODITE. Cap. III.

ÆQVIVOCA.

C AVTHORES non vulgares immanem Serpentem Ammoditem ad viperarum genera, tum ratione figuræ, tum ratione partus, non immeritò referunt. Cuius ſerpentis, etſi Dioſcorides non meminerit: nihilominus eius natura ſilentio non eſt inuoluenda. Primitus igitur aduertendum eſt, appellationem huius Serpentis ambiguitate laborare: propterea quod reperitur quædam ſpecies piſcis oblonga Anglis Sandilz nuncupata, quaſi anguilla arenæ (cum arenam ſæpè ſæpius ſubeat) quæ Geſnero, græco vocabulo, Ammodites nuncupatur. Pariter Callionymus piſcis, Heſychio teſte, Ammodites, vel Pſammodites vocitatur; quoniam in arena, quæ Gręcis ἄμμος, ſeu ψάμμος dicitur, ſe condat. Horum piſcium natura in Hiſtoria piſcium vbertim examinata fuit, ad quam lectorem, breuitatis ſtudio, relegamus.

Sandilz quid ſit.

L. 2. c. 57.

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

D

LATINI hunc Serpentem, deſumpto à Gręcis vocabulo Ammodytem nuncuparunt, quibus ἀμμοδύτης, & ψαμμοδύτης, nec non apud Poetas ἀμμοδυωτης, dicitur. Quare multi vocem hanc per Ypſilon in tertia ſcribere malunt; deriuando nomen ἀπὸ τῦ ἄμμυ, καὶ τῦ δύειν; quoniam hoc Serpentis genus arenam ſubeat; veluti τρωγλοδύτης dicitur, qui cauernam ſubit: cum ἄμμος, vel ψάμμος arenam, & ſabulum denotet, & δύω ſubeo exponatur. Quamobrem etiam ἀμμοβάτης apud Lexicographos pro ſpecie cuiuſdam Serpentis per arenam incedentis legitur. Suidas quoq; vt habetur in Theſauro linguæ gręcę, ἀμμόαπν ſpeciem quamdam Serpentis eſſe aſtruit, quæ forſan ab Ammodyte non diſcrepabit. Cæterùm neq; à ratione alienam eſſe eorum opinionem arbitramur, qui Ammoditem ἀμμοδίτην, per iota ſcribunt: ſiquidem

Quomodo nomen huius Serpentis ſcribendum ſit.

quidem nomen deducunt ab ἄμμος arena, & διορύττω perfodio, & fodiendo penetro; E
cum hæc Serpentis ſpecies, roſtro curuo, rictu ſuis, arenam, & ſabulum facile perfodere poſſit. Aliter Aetio, ſecundùm nonnullos, κεγχρίας, nempe cenchrias ideſt ſerpens miliaris, ob duritiem caudæ inſtar granorum milij, nuncupatur.

Alioquin κεγχρίτης ſiue cenchrites eſt aliud ſerpentis genus, nimirum Acôtia apud Aetium, quamuis impropriè. quoniam κέγχρος videlicet cenchrus Dioſcoridis non eſt Acontias, neq; Ammodites, de quo in præſentia verba facimus, cum illis enim nullam habet ſimilitudinem, vel cognationem, quia talis ſerpens maculis perquam minimis, milij magnitudine, reſperſus ſit, quamuis in aliqua Aetij latina editione, hæc nomina non legantur. Qua de cauſa alij hunc ſerpentem non cenchrian, ſed cerchrian appellandum eſſe exiſtimarunt, quia κέρχνον durum expoſuerunt; cum tamen hæc vox nullibi apud Græcos reperiatur. Hunc potius κέρχνον, nempè aſperum indigitare debuiſſent; quoniam verbum græcum κερχνόω exaſperare ſignificat, ſeu paruulis punctis, veluti granis milij, aſperum reddere, cuius naturæ, cauda huius ſerpentis eſſe perhibetur. Quamquam nonnulli ſint huius ſententiæ Ammoditem, centriam, aut centritem, ob duritiem caudæ, nominandum eſſe: cum centrum pro duritie ab authoribus vſurpetur; F
etenim κέντρα dicuntur quædam lignorum, & lapidum vitia, de quibus Theophraſtus ſermonem habuit. Vnde Plinius in quibuſdam arboribus, veluti in marmore, centra quædam, ideſt duritias clauis ſimiles, & ferris inimicas eſſe aſſeuerauit.

Cenerus Dioſcoridis nõ eſt Acõtias, neq; ammodites

Centria, & centrites quid ſit.

Lib. 5. hiſt. plant. c. 3.

lib. 16.

Hanc opinionem videtur fouere Aelianus, qui Dipſadem melanurum, Ammobatem, & centridem cognominauit. Hinc eliciendum eſt, cum Ammobates, etiam centris dicatur, Ammoditem quoq; licèt à Dipſade ſerpentem diuerſum, alio vocabulo centridem, centriamq; nominari. Præterea idem Aelianus ſcriptum reliquit, quòd Aſpis ſolo tactu interdum interimit: quemadmodum ſolo afflatu centrias, & tubera. Apud Arabes hic ſerpens Ammiodutus appellari videtur: quandoquidem Auicennas agens de Ammioduto, & Caubaro, horum ſerpentum colorem arenæ ſimilem eſſe pronunciauit, qui color in Ammodite obſeruatur, præterquamquòd hæc vox (Ammiodutus) cum Ammodite Græcorum maximam conuenientiam habere dicatur. Inſuper Ammodites cornutus ſerpens nominatur, non quia cornibus, vt Ceraſtes ſit inſignitus, ſed quia eminentiam quamdam cornu æmulantem, ſupra naſum gerat. Neq; admiratione teneri debemus cornua ſerpentibus ineſſe: ſiquidem vt inferius explicabimus, G
ſerpentes ab authoribus vnicornes, bicornes, tricornes, & multicornes recenſentur. Hac de cauſa Matthiolus admonuit hunc ſerpentem à circumforaneis aſpidem cornutã cognominari; nec præter rationem, cum à Bellonio aſpis nominetur, deinde, roſtro repando, cornu imitatur. Amplius vipera cornuta Illyrica à nonnullis appellatur, cum in illa regione frequens conſpiciatur. Item vipera monoceros, & cornigera vocitatur, ob callum, qui ſummam partem oris exornat.

L. 6. de hiſt anim. c. 51

L. 9. c. 11.

L. 4. fen. 6. tract. 3. ca. 49.

Nomina Arabica huius ſerpentis.

Aſpis cornutus circumforaneorum.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

OLAVS magnus ſcriptis mandauit quoſdam eſſe ſerpentes arenacei coloris, longitudine cubitali, maculis nigris diſtinctos, habentes ſupra dorſum linearum veſtigia: deinde inter horum ſerpentium genera Am- H
moditem connumerat. quamobrem Lucanus colorem arenaceum huius ſerpentis contemplans canebat hunc in modum.

Concolor exuſtis, atq; indiſcretus arenis
Ammodites.

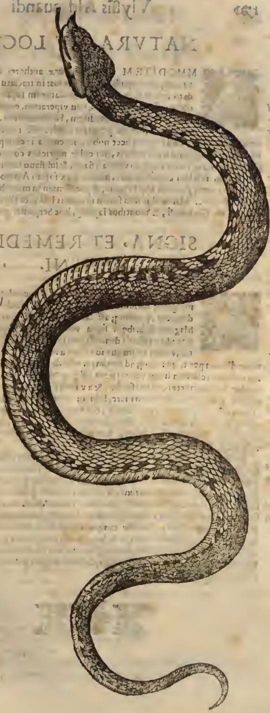
L. 9. Pharſal.

Eſt igitur fera hæc viperæ perquàm ſimilis, capite tamẽ ampliore, & maxillis latioribus, & in ſuperiori parte roſtri eminentiam quamdam acutæ verrucæ ſimilem gerens. Propterea vulgares, non iniuria, cornutum ſerpentem, vel cornutam viperam nũcuparunt. Aetius quoq; Ammoditem cubitalis magnitudinis, & arenacei coloris eſſe ſtatuit. Immò pellem maculis nigris præditam, & caudam prædurã ei aſſignauit: has autem conditiones lector in icone, quam exhibemus, melius, & commodius meditari poterit.

L. 13. c. 25

Ann-

Ammodytes.
Vipera cornuta Illyrica.
Vipera monoceros.
Aſpis Bellonij.

NATVRA, ET LOCVS. E

Quare mul ti Serpentes viperis ſimiles eſſe dicantur.

AMMODITEM viperæ naturæ authores non vulgares eſſe ſtatuunt: quandoquidem Quatramius: in tractatu de theriaca, & mithridato retulit ſe in capſulis circulatorum ſæpius hoc Serpentis genus obſeruaſſe, quod catulos, ritu viperarum, enitebant. Quocircà optimo iure Ætius Ammoditem, Hæmorrhoum, & alios Serpentes huius generis, viperis perquam ſimiles eſſe tradebat, quam ſimilitudinem non in colore, ſed in partu licet nobis contemplari: cum prædicti Serpentes arenacei, fuſci, nigricantis ſint coloris, qui color nigricans colorem concreti ſanguinis propriè æmulatur: cum alioquin vipera à flauo, & ſubflauo colore non recedat.

Locus proprius Ammoditis.

In côm. ad Dioſc. l. 6. cap. 45.

Si locum natalem conſideremus, habemus ex Solino Ammoditem in Libya ſtabulari: cum tamen pluribus alijs in locis, & potiſſimum in montibus Illyriæ, ex Quatramio, verſentur.. Matthiolus non ſolum in multis Italię, & Illyrię locis, ſed pręſertim F
in comitatu Goritienſi, & montibus Iapidię, hoc Serpentis genus obſeruari tradidit.

SIGNA, ET REMEDIA VENENI.

AVICENNAS verba faciens de Ammioduto, & Caubaro, promulgabat demorſos ab huiuſmodi feris incidere in vehementiſſimum dolorem, partemq; affectam apoſtemate corripi. Hinc fortè Olaus Magnus deſcribens ſigna veneni huius Serpentis ea eſſe protulit, quando particula demorſa non ſolum ingenti dolore, & tumore afficitur, verùm etiam quando virus à vulnere effluit, & propterea ſi patiens G

Loco cit.

Animi deliquium ſequitur morſum huius Serpentis.

tertio die non perit, quandoq; ad ſeptimam vſq; diem vitam protrahit. At, Inter cæteros authores, clariora huius veneni ſigna aſſignat Matthiolus, dum percuſſos ab Ammodite, feſtina morte opprimi ſcribit, & à vulnere eorum, qui tam breui tempore non obeunt, ſanguinem primò dimanare, labiaq; vulneris intumeſcere, deinde paulò poſt ſaniem effluere, capitiſq; grauitatem, & animi deliquium generari. Immò addit homines etiam robuſtos ab hoc Serpente ictos triduo interire, & celerius qui à fæmina ſauciantur. Quamuis obſeruauerit nonnullos ab hoc Serpente percuſſos, ad ſeptimam vſq; diem vitam protraxiſſe.

Remedia veneni Ammoditis.

In côm. ad Dioſc. l. 6. c. 47.

Præſidia hoc venenum caſtigantia, in primis communia laudat Auicennas: deinde tanquam alexipharmaca, caſtoreum cinnamomum, & radicem centaureæ cum vino exhibet. Item radicem Ariſtolochiæ longæ, & Gentianæ probat. poſtmodum pro emplaſtris parandis, mel exſiccatum, & tritum, radices granatorum, centaureæ, ſemen lini, harmel, lactucæ, & volubilis pręſcribit. Verùm Matthiolus admonet primò appoſitis cucurbitulis ambitũ vulneris ſcarificandum eſſe, iniectis tamen vinculis arctiſſimis partibus ſuperioribus. Deinde tanquam pręſidium peculiare mentam ex aqua mulſa potam, caſtoreum, caſſiam, & ſuccum artemiſię cum aqua commendat. Pręte- H
rea theriacam in potu exhibet, eademq; vulnus linit, & tandem emplaſtris attrahentibus vtitur. Immò in hac affectione cataplaſmata nomis, & vlceribus Serpentibus conferentia ſummoperè celebrat.

A

DE CERASTE. Cap. IV.

ÆQVIVOCA.

POST Ammodytem de Ceraſte verba facere libuit; cum ambo hi ſer-
pentes in locis arenoſis libenter ſtabulentur. Cauendum tamen eſt,
ne vocabuli ambiguitas nos decipiat: ſiquidem Ceraſtes, & Græcis
κεράστης, aut ſecundùm Heſychium, κεραστὴς, cornutus quidem expo-
nitur: ſed poſtea hoc nomen interdum quandam inſecti ſpeciem deſi- *Inſecti ge-*
gnat, quæ ſecundùm Phiſiologos, in olea gignitur, deinde in ficu pa- *nus.*
rere perhibetur, de qua Theophraſtus vbertim egit. Aliquando ex ſententia Scholia- *L.4. de hiſt*
B ſtis Ariſtophanis, Ceraſtes tãquam Cerui epitheton vſurpatur, cum hoc animal magnis *plant. c.5.*
cornibus inſignitum ſit. Amplius apud Heſychium legitur. Κεραστὴς κομήτης, ἁλιεὺς,
πολεμικὸς, εἶδος ὄφεως, καὶ ὁ κέρατα ἔχων. Quare ex his verbis Heſychij colligere *Cometa ſpe*
oportet, prædicto nomine, ſignificari quandam cometæ ſpeciem, quam etiam Plinius *cies.*
Ceratiam à cornu appellauit, deinde piſcatorem, vel piſcis quamdam ſpeciem, item bel- *Piſcis ſpe-*
licoſum, necnon ſerpentis ſpeciem, & quodcumq; cornibus eſt præditum. Pręterea Ce- *cies.*
raſtes Pauſaniæ pater nuncupatus fuiſſe perhibetur, necnon iuuenis ille Comates, vel *Ceraſtes*
cincinnatus, qui olim ab hero in cauata arbore incluſus fuit, & per ſpatium annuum ab *nomen pro-*
apibus nutritus, de quo cecinit Theocritus hunc in modum. *prij viri.*

Non Ceraſtem, quem olim nutriuit ea, qua Taurum habuit patrem. *Idyll. 30.*

Tandem Ceraſtæ apud Salaminos quidam boues à magnitudine cornuũ fuerunt nun-
cupati: nam olim in quodam Inſulæ Cypri oppido Amathunte dicto, cum Incolæ ſupra
aram Iouis, trita conſuetudine, aduenas ſacrificarent, Venus horum crudelitate
læſa, ne ſedes proprias deſerere cogeretur, illos in boues vertit; quorum meminit Oui-
C dius dum cecinit.

Atq; illos gemino quondam quibus aſpera cornu *LAQ̃metẽ*
Frons erat, vnde etiam nomen traxere Ceraſta.

Quocirca Tritonius in Mythologia huc reſpiciens dicebat. *Quid verò de populis illis di-
cendum, quos Ceraſtas vocant? qui tantum abeſt, vt hoſpites benignè, ac liberaliter tracta-
rent, vt illos etiam crudeliſſimè cadentes in ara immolarent.* Quamobrem nonnulli ſcri-
ptis mandarunt Cypri incolas tanquam cornibus inſignes Ceraſtas cognominatos, & *Populi Ce-*
Inſulam quoq; Ceraſtiam nominatam fuiſſe. Nihilominus Xenagoras Inſulam hanc *raſtæ nun-*
potius à ſitu quàm à cornibus Incolarum, Ceraſtiam vocatam fuiſſe arbitratur: quando- *cupati.*
quidem hæc promontorijs percurrentibus, veluti infeſtis, & manifeſtis cornibus aſſur-
gat. Immò, ad mentem Plinij, Ceraſtæ dicuntur etiam Inſulę, quæ ſecus Arabiæ latus
propè Syenem in fine Aethiopiæ ſitam, conſpiciuntur.

D

SYNONYMA, ET ETYMVM.

LATINI hanc ſerpentis ſpeciem Græcos imitati Ceraſtem appellarunt,
Illis enim dicitur κεραστὴς ἀπὸ τοῦ κέρατος, nimirum à cornu, quia hoc
animal, ritu cochlearum, duas in fronte eminentias habeat, ſed ſoli-
diores, & robuſtiores, non autem arietum cornibus ſimiles, vt per-
peram voluit Iſidorus. Horum Ceraſtis cornuum meminit etiam Ni- *L.12. Orig*
cander in Theriacis, quando cecinit.

Nec pare conſimiles forma ſit vbiq; dracones
Cernere, nam gignit noſtra hac Europa minores.
Tum qui molle ſupra pretendunt cornua guttur,
Et quodam candore micant.

Ita q; vocabulum (Ceraſtes) in vtroq; genere, ſcilicet tam in maſculino, quam in fæmini-
no inflectitur: propterea canebat Lucanus.

P 2 —— *Lybi-*

——— *Libyca membrana Ceraſta* E

Et alibi.

——— *ſpinaq; vagi torquente Ceraſta.*

Præterea Bellonius in obſeruationibus animaduertit, quòd Ariſtoteles hoc Serpentis
L. 2. c. 54. genus colubrum Thebanum nuncupauit. Munſterus verò in Dictionario trilingui tradit. Schephiphon eſſe nomen Ceraſtis apud Hebræos. Aliter Arabicè dicitur Ce-
Synonima Ceraſtis ex Alberto. ruſti, & apud Syluaticum Ceruſtes Alberto, & Olao Magno Criſtalis, Ceraſtis nomine in Criſtalim, deprauato. Immò non ſolum Criſtalim, ſed Ceriſtalim, Sirtalim, & Triſcalim in ſcriptis Alberti Synonima Ceraſtis eſſe opinamur. Et licèt Geſnerus Criſtalim Dryinum poſſe eſſe dubitet: nihilominus ſymptomata ab Authoribus aſſignata, quæ Ceraſtis, & Criſtalis morſum concomitantur, eadem eſſe liquidò conſtat. De hoc etiam ſcribit Ardoynus ſub nomine, Teriſtali, additq; de hoc nihil peculiare ab Autho-
Triſtalis, & Triſcalis. ribus ſcribi. Auicennas quoq; meminit Criſtalis Serpentis, quamuis in quibuſdam aliis codicibus Triſcalis legatur: Nicolaus tamen Leonicenus legit Sirtalim; cui eadem morſus ſigna, quę Ceraſti, aſſignat. Idcirco Leonicenus eandem ſpeciem Serpentis cum Ceraſte eſſe opinatur. Italis vocatur Ceraſte, Gallis Vne Ceraſte, On Serpent cornu, F
Germanis Ein Gehirnte Schlang.

GENVS, ET DIFFERENTIÆ.

OMNES ferè authores tam Gręci, quàm Latini hanc Feram ad ſpeciem viperę referunt. Albertus tamen inter aſpides cornutas recenſere videtur. Reliqui Arabes hanc ſpeciem anguium ſub genere aſpidum comprehendunt. At Paulus Ægineta de aſpide, & Ceraſte tanquam de ſpecie ſimili in vnò, & eodem capite verba fecit. Nicander duo
Duę ſpecies ſecundum Nicandrũ. Ceraſtum genera conſtituere videtur, quando de illis canit hunc in modum. G

——— *ſed quatuor, aut duo profert*

Cornua, cum mutila videatur vipera fronte.

Nicandri interpretes affirmant quoddam Ceraſtis genus mutilum, & imperfectum vocatum aſſignari, aut quia cornibus careat, aut ſi illa habeat, non ita pateant: hęc do-
L. 4. cap. de Ceraſte. ctrina à veritate prorſus aliena non videtur; cũ Auicennas ſcripſerit, Ceraſtis quoddam genus eſſe quod curtũ, & recurnum dicitur vel quia cornua breuiora proferat, vel quia deciderint. Immò maxillas, in comparatione ad alios, grandiores habet & propterea, ad aliorum differentiam, Ceraſtis maxillaris appellatur. Niſi voluerit intelligere illam viperæ ſpeciem in Illyrio naſcentem vnico cornu inſignem, capite tamen latiore, & compreſſiore eadem ſymptomata morſu, quæ vipera, afferentem.

Lib. 4. de Med. Aegypt. Hanc Proſper Alpinus ſcribebat ab Ægyptiis ſuæ theriacæ impont, & lingua vernacula vocari Thair, voce non longè abſimili à θὴρ. Quam Serpentis ſpeciem fortè ab Ammodyte, ſcilicet vipera cornuta illyrica non diſcrepare obſeruabimus. Albertus
Lib. 25. de Anim. Magnus de duobus Serpentibus cornutis, nempe, de Ceraſte, & Ceriſtali, tanquam diuerſis ſpeciebus ſeorſim agit. Nicolaus tamen Leonicenus vnam, & eamdem Serpentis ſpeciem eſſe manifeſtè oſtendit, tum quia ſigna morſus eadem eſſe, experientia do-
Ceriſtalis quis meminerit. cet, tum etiam quia Græci, qui Ceraſtis naturam monimentis mandarunt, nullam H
prorſus Ceriſtalis mentionem fecerunt. Semerion verò; quem ſecutus eſt Albertus de Ceriſtali tantùm ſermonem habens, Ceraſtis penitus non meminit: hinc errandi anſam accepit Albertus, cum apud Plinium, & Solinum conditiones Ceraſtis legerit, & poſtea ſeorſum apud Semerionem, naturam Ceriſtalis obſeruauerit. Tandem ex He-
Serpentes hominibus innoxij: vbi. rodoto, circa Thebas Ægyptias, ſacri Serpentes, hominibus nihil noxij puſillo corpore biniſq; cornibus præditi eſſe perhibentur, quos mortuos in Iouis aede ſepeliunt: huic enim Deo ſacros eſſe prædicant. Verùm cum omni prorſus veneno careant non videntur Ceraſtis naturam animalis pernicioſiſſimi participare. In præſentia duas Ceraſtis icones exhibemus, primam ad Greuini mentem, ſecundam à viuo Ceraſte delineatam ad Sereniſſimum Hetruriæ magnum Ducem ex Libya delato; de qua fortè ſpecie Ioanneſq; Fauconerus Anglus in quadam epiſtola ad Geſnerum hæc habet. *Allati fuerunt ex*

Cairo

A *Cairo tres Serpentes ad nobilem quemdam venetum, qui diligentiſſimè in vitro magno, & arena propè focum ſeruabantur. Tres numero erant, quorum vnus fermè erat triplo reliquis maior, iſq; fœmina, quæ tum forte quatuor, aut quinq; oua in ipſa arena edidit magnitudine ferè oui columbini; longitudo erat trium pedum craſſitudo ferè bracchij: caput duos digitos latum, idq; compreſſum. Oculorum pupilla nigra, reliqua parte alba ex quorum cilijs vtrimq; prominebant cornicula duo breuia non carnea, vt in quibuſdam alijs, ſed verè cornea. Collo erat pro magnitudine corporis tenuiſſimo, & ſatis longo. Totus parte ſuperiore tectus erat ſquamis cinereis, ſuprema ſquamarum parte nigricantibus, cauda in extremo extenuata, & ſubfuſca. Alijs duobus eadem erat forma, niſi quòd cornua adhuc non extabant. Dixerunt filios eſſe illius maioris:* hactenus Fauconerus. Cenſuit Geſnerus hos Serpentes fuiſſe Ceraſtes, cuius opinionem deſcriptiones ex varijs, & probatis Authoribus in campum afferendæ facilè confirmare poterunt.

Epiſtola fauconeri ad Geſnerum de anguibus cornutis.

B

FORMA, ET DESCRIPTIO.

SOLINVS agens de Serpentibus, Ceraſtis meminit, huncq; quatuor cornibus præditum eſſe pronunciauit. Albertus verò ab aliorum doctrina recedens, Ceraſti octo cornua aſſignauit, huiuſq; ſpinas cartilagineas eſſe tradidit. Hanc ſententiam Bellonius explodere conatur his verbis. *Quemadmodum autem inter Authores, qui ſe ſe mutuo ſequuntur, poſteriores priorum errorem ſuſcipiunt; ita Albertus, & alij, Priſcorum verba ſecuti perperam ſcripſerunt, Ceraſtes octo cornua habere. Contrarium enim experti ſumus: cum Ceraſtes habeant bina tubercula, inſtar granorum hordei ſupra oculos gemina minuta cornua imitantia.* Deinde Bellonius dentes viperinis ſimiles in Ceraſtibus obſeruauit; hoſq; æquales, & non recuruos eſſe protulit Auicennas. Immò veluti Scincus, lineis quibuſdam puniceis in dorſo tranſuerſis diſtinguitur: ita ad mentem Bellonij Ceraſtes variegatur, & tandem pellis Ceraſtis facilè cedit: propterea Bellonij
C pellem ab animali detractam ſtamine repleuit, & duplo craſſiorē Fera naturali cōperit.

In Polyphi. cap. 40.

L. 2. obſer. c. 54.

Opinio Bellonij circa cornua Ceraſtis.

Gillius in Aelianum Ceraſtem contemplans, viperæ aliquo modo, præter cornua, & coloris arenæ aſſimilari promulgauit: ita ut, cum non dignoſcatur, multi per arenā proficiſcentes, colore decepti Ceraſtem calcantes, vitæ periculum ſubeant. Aetius autem melius formam Ceraſtis exprimere videtur, dum ſcribit hunc Serpentem cubitalis eſſe magnitudinis, longiſſimum verò duorum cubitorum, corpore arenacei coloris, & iuxta caudam deſquamato, habentem in capite duas eminentias cornua repręſentantes. Partibus ventris ſquamas ordine quodam digeſtas attribuit: ita ut obliquè ſerpendo ſonum ſibilo ſimilem edat. Id optimè expreſſit Reuſnerus in Paradiſo poetico his verſibus.

L. 9. c. 39.

Deſcriptio Ceraſtis ad mentē Aetij.

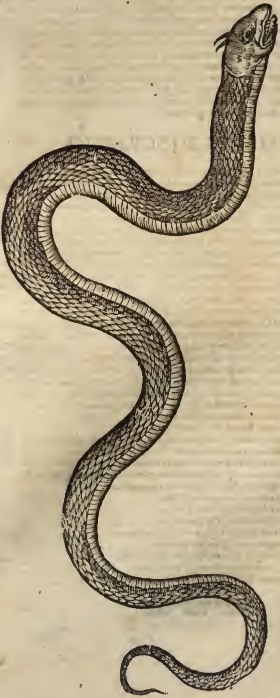
Cornua pretendens immania fronte Ceraſtes,
Dum torquet ſpinam ſibilat ecce vagus.

Rectius autem id totum exponit Nicander in Theriacis, dum viperam cum Ceraſte confert, vt hac ratione, facilius, & melius ab inuicem diſtingui poſſint. Quapropter prodidit viperam tramite recto ſerpere, quoniam breuis, & craſſa ſit; cum Ceraſtes ſquamis
D ordine quodam digeſtis ornatus, & obliquè incedens, non ſecus, quàm nauis vēto Africano agitata, à recto tramite declinare cogitur. Sic igitur canit.

Cōparatio Ceraſtis ad viperā.

Ex ijs alter echis velocibus obuia ſpinis,
Recto terga tibi prolixus, tramite ducit,
Sed medio diffuſius hic, ſe corpore voluit
Curuum errans per iter reſonantibus aſpera ſquamis;
Qualiter aequoreo longiſſima gurgite nauis,
Quam violenter agit, nunc huc, nunc Africus illuc,
Pellitur, & laterum gemebunda fragore ſuorum
Extra ſulcandas ſinuosè fluctuat vndas.

Cerastes Greuini.

Ceraſtes ex Libya, qui viuus ad Sereniſſimum Hetruriæ Magnum Ducem delatus fuit vnà cum Ammodyte.

NATV-

E

NATVRA ET MORES.

In Polyhiſt. c. 40.

NARRAT Albertus, ex mente Solini, id Ceraſtibus inditum eſſe à natura, vt homines cornibus petant, quod veritati conſonum eſſe non videtur: legimus quidem apud Solinum, talem Ceraſtibus congenitam à natura fuiſſe aſtutiam, vt arenis totam molem corpoream, exceptis cornibus, obtuant; quorum motu aues alliciant, quæ vermes eſſe putantes aduolant, & protinus eſca cornutorum Serpentum euadunt. quapropter non iniuria cum Poeta canere licet.

Crinalem attollunt ſquama ſtridore Ceraſtem
Bis gemino cornu, quo capit hac volucres.

Item Nicander iure optimo Serpentem hunc doloſum, & inſidiatorem appellauit his verbis.

Nunc potes aſtutum, inſidiatoremq; Ceraſtem
Noſcere.

F

Greſſus flexuoſus Ceraſtis.

Inſuper greſſum flexuoſum Ceraſtes à natura compararunt. Idq; inde ortum eſſe narrat Cælius, quoniam cum hæmorrhoum calcaſſet Canobus Menelai gubernator, ictu huius interijt. Ideo hoc conſpicata Helena, & ægrè ferens, ſpinam hæmorrhoi confregit, vnde factum eſt, vt hoc Serpentis genus, vnà cum Ceraſte ſpinam confractam habere, & obliquo greſſu incedere conſpiciatur. Rurſum Bellonius duo à natura his Serpentibus congenita obſeruauit, primò, quòd viperarum ritu, fætus viuos edant: ſecundò, quòd inter omnia ſerpentum genera, diutiſſimè potu carere poſſint.

Tēperamētũ Ceraſtis quale.

Si temperaturam contemplemur. Ardoynus Ceraſtibus temperamentum in exceſſu calidum, & maximè venenoſum aſſignat: præterquamquòd, ex Cardano, ſerpentes in cauda vngulam, & in fronte cornua habentes immodicè ſicci, & pernitioſi eſſe feruntur. Verum, licèt Ceraſtes peſtiferi ſint ſerpentes; nihilominus Pſyllos populos, vel inſtinctu quodam naturali, vel ob naturalem ſympathiam, non attingunt. Idcircò Pſylli volentes hominem qnempiam num ſit ex ſua natione, explorare, inter Ceraſtes collocabant; namq; ab illis intactum ex Pſyllorum progenie dimanare aſſeuerabant: Hinc Poeta quidam ad id alludens de Atiro à Pſyllis progenito ſic canebat. G

Atir ſerpentes veneno ſpoliare nouit,
Dignoſq; tardos incantare,
Poſtremò cum Ceraſtis prolem explorabat,
De qua dubitabatur.

Demùm Ceraſtes, & Elephas natura licet ob antipathiam quamdam à ſe inuicem diſſentire dicuntur niſi Volaterranus (referente Aeliano) pro cornuto, hircum Ceraſtem, reddiderit: qua de cauſa Serpentes, & Ceraſtes, ex Dioſcoride elephantiaſi mederi perhibentur.

LOCVS.

NON eſt in dubium reuocandum Africam Ceraſtibus redundare: cum ſcripſerit Diodorus Siculus, loca Libyæ mediterranea cumulis arenarum referta eſſe; ideoq; quò plus vitæ neceſſarijs carent, eò varijs, magniſq; Serpentibus, & ijs præſertim, quos Ceraſtas vocant morſu lethali inſignes, ſunt fertiliora. Ferunt hos quondam ſerpentes in Aegyptum tranſmigrantes magnam regionis partem inhabitabilem rediddiſſe. Quamobrem Lucanus de prædicta regione loquens canebat hunc in modum. H

L. 9. Pharſal.

In gladios iurata manus pro Cæſare pugnant
Dipſades, & peragunt ciuilia bella Ceraſta.

Lib. 6.

Alibi quoq; idem Poeta ad rem ſcribebat.

Aut viuentis adhuc libyca membrana Ceraſtæ.

Inſuper Ioannes etiam Bohemus, in libro de moribus gentium, Ceraſtes in Africa ſe-

[illegible] gigni tradidit: de qua regione agens Baptiſta Mantuanus ſic cecinit.

Rura, vbi ſerpentes habitant, vbi regulus inter
Mille Ceraſtarum ſtabula immaniſſima regnat.

Præterea Bellonius recitat, quod in itinere ex Cairo in Montem Sinai, non ſolum viperas, ſed etiam copioſos Ceraſtes conſpicatus eſt. *L. 2. obſer. cap. 56.* Alioquin ſi locum peculiarem huius ſerpentis inueſtigemus, ipſe libenter degit in vijs, per quas plauſtra aguntur, in quibus occultatus obuium quempiam aggredi, & perimere poſſit: quapropter authores non immeritò hunc ſerpentem vafrum, & doloſum nuncuparunt.

SIGNA VENENI CERASTIS.

B Dioſcorides venena perpendens ſcriptum reliquit partem à Ceraſtibus *Lib. 6*
percuſſam intumeſcere, & puſtulis oborientibus duram fieri, ex qua poſtmodum ſanies modò nigricans, modò ſubpallida effluit. Deinde patiens vertigine correptus, & tenſis genitalibus conuulſus obit. Prædictis ſignis addit Actuarius alienationem mentis, quam ictus Ceraſtis inducere ſolet. Quamobrem Nicander hæc omnia ſigna his verſibus complectitur.

Signa veneni Ceraſtis, ex Nicandro.

Is ſi fortè grauem Serpens impreſſerit ictum,
Fit ſimilis clauo tumor, obſcuraq; leuantur
Puſtulæ, & afflicta non magnum parte dolorem
Exagitant, verùm triſtis magis inguina tentat,
Atq; ambos poplites labor, & pallente colore
Exanimis, fractiſq; fatiſcens viribus æger
Conſpicitur, ter, treſq; dies ſuperum æthera cernit,
C *Raroq; conceptam fugit hoc ex vulnere mortem.*

Quare ex doctrina huius authoris colligẽdum eſt, prę ter narrata ſigna, duritiem quamdam inſtar capitis claui, in loco affecto oboriri, quæ non ab alia cauſa, niſi à malitia veneni partem indurantis, prouenire poteſt. Ideoq; Auicennas, & eius Aſſeclæ, per tumorem clauo ſimilem, dolorem partis affectæ inſtar puncturæ acus, vel claui expoſuerunt, quam ſententiam nullo modo amplecti debemus: propterea quod, neq; Dioſcorides, neq; Ætius huius ſymptomatis mentionem fecerunt. Nicander autem intelligere voluit non dolorem ſed duritiam capiti clauorum ſimilem, quæ ictum Ceraſtis ſemper concomitatur. *Duritia ictum Ceraſtis concomitans.* Dolor vero inguinum, & poplitis obſeruatus à Nicandro, ex magna neruorum contractione ortum ducit. Mentis autem alienatio viſus hebetudo, & labiorum inflatio ex copioſis dimanat humiditatibus, quæ liquatæ per totam cerebri regionem diſeminantur. Genſtalis tandem erectionem, & aliorum neruorum contractionem malitia caloris mitum in modum exſiccantis generat. *Reliqua accidentia à qua cauſa dimanent.* Cauſa puſtularum, & coloris liuidi totius corporis ex generali doctrina Serpentum elicienda eſt. Ad
D finem ex Ætio, eadem accidentia in morſu Ceraſtis, quæ in morſu viperæ, ſed ſæuiora, & vehementiora contingunt.

E

VENENI CERASTIS MEDELA.

Lib.6.

CVM Dioſcorides virus Ceraſtis veneno Baſiliſci ſimile exiſtimauerit præciſionem membri à Ceraſte percuſſi ſtatim à chirurgo faciendam eſſe probauit: nam qui difert hoc præſidium, ex eiuſdem authoris ſententia, proculdubio ægrotanti lethum affert. Alioquin partem demorſam illico ſcarificandam, & ferro candenti inurendam eſſe aſſeuerant; cui opinioni Paulus Ægineta, & Actuarius adſtipulantur. Non ſunt præterea omittenda multa ſimplicia medicamenta, quæ huic vulneri non vulgarem opem afferre poſſunt. Etenim Porta plantas ſquamis refertas morſibus animalium ſquamoſorum mirum in modum opitulari pronunciabat. Ideoq; pix ex arbore picea ſtillans, ad mentem Dioſcoridis, Ceraſtum ictibus cum ſale illinitur. Item cedria cum F ſale impoſita commendatur. Celſus farinam hordeaceam, nec non rutam ex aceto coctam, & nepetam cum ſale, & melle permixtam præſto eſſe arbitratur. Immò ſtercus caprilum cum aceto coctum, & parti ſauciæ imponendum iudicat: deinde aſphodellum areſactum, magnitudine ægyptiæ fabæ, cum modico rutæ bis patienti exhibet: item triſolium, mentaſtrum, & panacem cum aceto, necnon caſſiam, coſtum, & cinnamomum in potione præſcribit.

Li.4.Phyt, cap.2.

Simplicia medicamẽta morſui Ceraſtis cõferentia.

Plinius pice cum polenta quandoq; vtitur, interdum Caſtoris teſtibus cum panace, & ruta in vino patienti medetur. Quandoq; ſemine ammeos ad pondus drachmarum duarum cum pari portione myrrhæ adhibet Auicennas cæpam cum aceto tritam parti affectę applicat, interdum ſeſamum laudat: immò ſemen raphani, vel caſtoreum, vel calamenthum campeſtre cum vino, tanquam pręſidium mirabile extollit. In hoc caſu non ſunt ſpernendi accipitres: ſiquidem Diodorus Siculus ſcripſit has aues ab Ægyptijs coli, quoniam ad Scorpiones, & Ceraſtes expugnandos, & delendos proſint. G Demum Callias (referente Æliano) in hiſtoria, quam conſcripſit de Syracuſano Agathocle, & homines, & beſtias peſtifero Ceraſtis ictu perimi aſſeruit, niſi vir Libycus natione Pſyllus ad ſanandum morſum acceſſerit. Hic ſiue accerſitus, ſiue ſortuitò adueniens, & patientem dolore afflictatum inuenerit, ſola ſaliua dolorem mitigat: ſin ægrum vehementi dolore vexatum, & quaſi exanimem compererit, illicò hauſta aqua, os ſuum primò colluit, poſtmodum eam in poculum proiectam ſaucio ſtatim propinat. At ſi venefica vis in patientem mirandum in modum ſæuiat: tunc Pſyllus ægrotanti nudo nudus accumbit, & proprio corpore venenoſi vigorem frangens, patientem liberat. Propterea legitur apud Ælianum quod quando virum Libycum adulterij vxoris ſuſpitio inuadit, infantem recenter natum in dolio Ceraſtarum pleno locat, cuius infantis à Ceraſtibus intacti ſe legitimum patrem eſſe arbitratur.

Accipitres valent ad morsũ Ceraſtis.

Lib.9.de Anim.c.38

Pſilli qua ratione ſanent ſaucium à Ceraſtibus.

Loco cit.

EPITHETA.

LOCVS natalis occaſionem dedit Poetis Ceraſtem nuncupandi Libycum quandoquidem, vt ſuperius fuit annotatum, in Africa hoc Serpentis genus libentiſſimè ſtabulatur. H Statius Ceraſtem appellauit crinalem, quoniam poetæ crines Furiarum Infernalium angues cornutos eſſe fabulati ſunt Lucanus aliquando Ceraſtem vagum nuncupauit; quoniam obliquè, ſeu inſtar litteræ.S. curuus gradiatur: ideo non eſt mirandum, ſi à Nicandro in Theriacis σκολιοπλανὴς, nempè obliquè incedens nominetur. Deinde anhellans, aſtutus, & inſidiator eſt appellatus: proptereaquòd vafrà mentis plenus in ſemitis deliteſcens, tranſeuntes inuadat: non immeritò igitur Nicander κεράστην δολόεντα indigitauit.

Ceraſtes cur Crinalis dictus ſit.

ALLE-

A

ALLEGORICA ET MORALIA.

LAVRETVS in Sylua allegoriarum meditans improbos, & malignos Ceraſtum mores, retulit hoc Serpentum genere, deſignari illos, qui nimia freti poteſtate, alios perterrefaciunt. Vnde in ſacris Biblijs legitur. *Dan Coluber in via Ceraſtes in ſemita mordens vngulas equi, vt cadat aſcenſor eius retro.* Propterea Ceraſtes Antichriſtum etiam ſignificare poterit, qui Chriſti fideles, morſu peſtiferæ prædicationis, & cornibus poteſtatis armatus, adorietur. Quinimò Diabolus, & ipſe, ratione morum, Ceraſti aſſimilatur: nam ſi Serpens hic ſabulo occultatus, & cornibus ſupra arenam eminentibus, aues alliciendo eas decipit: pari ratione Diabolus ab omni perfectione abhorrens, cornu tentamenti, viros iuſtos inuadens, blanda tectus ſpecie, defraudat.

In Genes. c. 49.

Antichriſtus per Ceraſtem ſignificatur.

B Amplius ſimoniacus perbelle naturam huius Serpentis æmulatur: namq; ſi Ceraſtes obliquo greſſu ſuum peragit iter; item ſimoniaci vias indirectas calcantes, dignitates petunt. Deinde ſi Ceraſtes mole corporis arenis tecta, cornibus tantummodo detectis, aues ineſcat: ita ſimoniaci, occultata omni ſeueritate, cæteros ad ferendam opem alliciunt, ſed cum honorem deſideratum fuerint aſſecuti, alios inſtar Ceraſtis, opprimunt. Quamobrem Ripa, iuſtis de cauſis, ad exprimendam Simoniæ iconem delineauit iuuenem, quæ ſiniſtra manu Ceraſtem ſtringit. Ex altera parte ad mentem Laureti in ſylua Allegoriarum Ceraſtes pro Iudice prudente, & potente intelligi poteſt: immò pro Chriſto, qui nouiſſimo die, ad reos condemnandos, maximo, & repentino horrore accedet.

Simoniæ ſimulacrum.

VSVS IN MEDICINA.

C EX cornu Ceraſtis vtilitatem incredibilem ad prodendum venenum homines recepturos eſſe, multi affirmant. Etenim promulgauit Grettinus ſe intellexiſſe cornu Ceraſtis, præſente vipera, aut napello, aut felle Pardi, exudare. Id Petrus, de Abano, quem Conciliatorem vocant, in libro de venenis atteſtatur: quandoquidem monimentis mandauit à cornibus Ceraſtum, præſente veneno, ſudorem emitti: quocirca Principes his cornibus in menſa vtuntur, & manubria gladiorum ex his fabrefieri curant.

Lib. 2. de Venenis c. 1

DE HÆMORRHOO Cap. V.

ÆQVIVOCA.

D DVPLICI ratione moti, hiſtoriæ Ceraſtis illam Hæmorrhoi adiungere neceſſarium eſſe duximus: primùm quoniam hic Serpens inſtar Ceraſtis, quibuſdam cornuum rudimentis coronatus incedit: deinde quoniam obliquum Ceraſtis greſſum apprimè æmulatur, itaut ratione inceſſus à ſe inuicem diſtingui minimè queant. Itaq; Serpentis huius nomen æquiuocationem effugere non potuit: quandoquidem ſi appellatur hæmorrhois, & hæmorrhous: primitus αἱμοῤῥοις nempè hæmorrhois, apud Græcos, ſanguinis effuſionē paulatim factam ſignificat, à verbo græco αἱμοῤῥοῶ ſanguinem fundo. Hac de cauſa hoc eodem vocabulo à medicis Græcis αἱμοῤῥοις illud genus venarum ſedis deſignatur, à quibus identidem reſeratis earum orificijs ſanguis effluit. Pariter αἱμοῤῥοος, & contractè αἱμόῤῥους, nimirum hemorrhous, ſiue hemorrhus non ſolum indicat illud Serpentis genus, de quo in præſentia diſſeritur; verùm quoq; mulierem, quæ menſtruas fluxiones patitur.

Hæmorrhois in quo differat ab hæmorrhoo.

SYNO

E

SYNONYMA ET ETYMVM.

HÆMORRHOVM Latini Græcos, vt ſolent, imitati, hunc Serpentem indigitarunt. Nam αἱμοῤῥοος ὄφις apud Euſtathium legitur: cum tamen apud alios authores, αἱμοῤῥοος ὁ pro mare Serpente huius generis, & αἱμοῤῥους ἡ pro fœmina vſurpetur: deriuant nonnulli hoc nomen ἀπὸ τοῦ αἵματος, nempe à ſanguine; cum Textor, & Volaterranus hunc Serpentem partim nigro, partim ſanguineo colore refertum eſſe ſcripſerint: Verùm ſatius erit, ad mentem Galeni, etymologiam deducere ἀπὸ τοῦ αἵματος, ſcilicet à ſanguine, & à verbo ῥέω, nempe fluo. cum ſolo huius Serpentis ictu, ſanguis ab omnibus corporis meatibus effluat: ſcribebat igitur Galenus in libro de theriaca ad Piſonem, quòd hæmorrhous, & hæmorrhois, ſuis nominibus, ſimilem hominibus perniciem afferunt; quandoquidem ſaucij ab hoc ſerpente, ſanguinem per os, nares, & deniq; per omnes porros corporis effundentes intereunt, Idcirco non fuit hoc ignotum Lucano, qui meditans naturam huius ſerpentis à ſanguine profluente nomen inuenientis, ſic canebat. F

Hæmorrhoi etymum.

L. 9. Pharſal.

At non ſtare ſuum miſeris paſſura cruorem
Squamigeros ingens hæmorrhois explicat orbes

Reuſnerus quoq; in Paradiſo Poetico Lucanum æmulatus ſic canit.

Squamigeros ingens hæmorrhois explicat orbes
Laſerit hac, toto corpore ſanguis abit.

Hinc Georgius Pictorius contemplans Tullum iuuenem ab hæmorrhoo percuſſum cecinit hunc in modum.

Impreſſit dentes hæmorrhois aſpera Tullo
Magnanimo, fluxu ſanguinis, & periit.

Præterea hic ſerpens apud Iſidorum aſpis hæmorrhois, apud Arnoldum, Afrodius, apud Syluaticum Afudius, & apud Auicennam Afudius, & Sabrin nominatur: ſiquidem hic author verba faciens de Serpentibus, quorum ictu, ſanguis ab omnibus corporis partibus dimanat, ibi Afudium, & Sabrin memorat, omniaq; recenſet ſymptomata, quæ in morſu hæmorrhoi contingere ſolent. G

L. 4. fen. 6. tract. 3. ca. 36.

Inſuper hic Serpens Alberto Alſordius vocatur: immò tribus diuerſis nominibus ipſū cōprehendere videtur, dū primū de Alſordio deinde de hæmorrhoo; & demū de Sabri ſermonem habet; cum hæc vnius, & eiuſdem Serpentis Synonyma eſſe non animaduerteret; quoniam tantummodo inter hæc nomina non autem inter naturas horum animalium differentia aſſignanda eſt: quamobrem in progreſſu ſermonis, ex ictibus horum Serpentum eadem prodire ſymptomata recitat, quæ in morſu hæmorrhoi obſeruantur. Rectius igitur ſcripſit Auicenna, qui hæmorrhoum ſilentio inuoluens, Afudium tantùm, ſiue Sabrin nominauit. Cæterùm Olaus Magnus ab Alberto deceptus tres huius Serpentis ſpecies enumerauit, dum prima fronte de Sabri diſſeruit, cuius ictu omnes recludi venas aſſeruit, & paulò poſt addidit Serpentem eſſe hæmorrhoum nuncupatum, cuius morſu homo percuſſus, ſanguinis fluxu perit, & tandem capite ſubſequenti meminit Alfordij ſimilem Sabri naturam participantis: Quapropter ex verbis Olai Magni hæc nomina vnius, & eiuſdem Serpentis eſſe ſynonyma colligendum eſt. H

Alſordius ſerpēs apud Albertum.

Alſordius ſerpēs qualis.

FOR-

A

FORMA, ET DESCRIPTIO.

PARVVM ſerpentem hæmorrhoum, & in genere viperarum eſſe aſſeuerauit Aelianus; quoniam fortè viuos fætus, ritu viperarum, edere crediderit. Poſtmodum addidit pedis longitudinem adæquare, habitum corporis à capite in tenuitatem procedere, colore partim flammeo, partim nigro inſignitum, caput tanquam quibuſdam cornibus inhorreſcere, lento greſſu ſerpere, obliqua, & non recta via proficiſci, gradiendoq; lenem quemdam ſtrepitum edere, quæ omnia ex Nicandro in Theriacis deſumpta eſſe videntur: vbi infraſcriptis verſibus in latinum ſermonem tranſlatis, huius Feræ deſcriptionem ſic aſſignat. *Greſſus hæmorrhoi qualis.*

B

Vnum longa pedem, totoq; gracillima tractu,
Ignea quandoq; eſt, quandoq; eſt candida forma;
Conſtrictumq; ſatis collum, & tenuiſſima cauda.
Bina ſuper gelidos oculos frons cornua profert
Splendentum quadam radiorum albentia luce,
Syluestres, vt apes populatriceſq; locuſta.
Inſuper horribile, ac aſprum caput, horret, & inſtar
Ipſius obliqua ſua paruula terga Ceraſt a
Claudicat, ex medio videas appellere dorſo
Paruum nauigium teris imam lubrica terram
Aluus, & haud alio tacitè trahit illa motu,
Ac per arundineum ſi tranſeat illa grabatum.

Quamobrem cæteri Authores ſententiæ Nicandri adherentes, non ſolum huic ſerpenti longitudinem, & latitudinem vipera minorem, ſed etiam oculos igneos, & locuſtæ ſimiles aſſignarunt. Idem Aetius, & Auicennas atteſtantur. Immò addit Auicennas C dorſum multis notis albis, & nigris variegatum eſſe, & collum, in comparatione ad viperam, eſſe anguſtum, & caudam tenuiorem, & dentes æquales ei ineſſe.

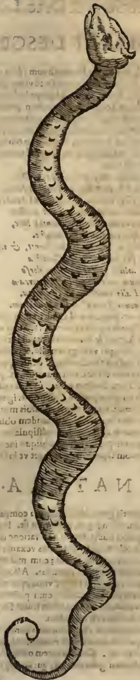
Deinde hic Serpens ſquamis ita ſiccis eſt munitus, vt proficiſcens ſtrepitum ſonoarundinum vento concuſſarum ſimilem edat. Quare vnà cum Pareo poſſumus affirmare hunc Serpentem eſſe corpore puſillo, ardentibus igneo quodam fulgore oculis, cute ſplendidiſſima, dorſo multis notis nigris, & albis maculato, ceruice anguſta, & cauda pertenui cum corniculis ſupra oculos, & tandem obliquè inſtar Ceraſtis reptar. Quibus omnibus Matthiolus in Dioſcoridem adſtipulatur. Quidam, ex Hermolao, huic Serpenti ruffos attribuunt pedes, quibus obliquo incedit tramite, ſed perperam, quandoquidē hæmorrhous omni prorſus pede caret vt in ſequenti figura licet intueri. *L. 20. c. 18.* *L. 6, c. 50.*

NATVRA.

D HOC Serpentis genus id ſibi à natura comparaſſe Ælianus retulit, vt, in motu, admodùm ſegne, & pigrum ſit. In greſſu autem marem, à fæmina dignoſci tradit Ætius; non ratione tardi motus, vel ſymptomatum, quæ, ob morſum, patientes vexant; ſed quoniā fæmina infernè greſſum circa caudam firmat; cum mas ventri tantummodo innitatur, & collum ſerpendo extendat. Alioquin naturaliter incedit, non ſecus, ac nauis mare ſulcans: cum reptet more vndæ, quæ aſſurgit, & deprimitur: ſiquidem hæmorrhous anteriorem partem attollit, cum poſterior eſt depreſſa, & viciſſim. Qua de re Nicander, ad exprimendum naturalem huius Feræ motum, nauigij vocabulo vſus eſt: veluti in recitatis verſibus eſt legendum. *Animal pigrū, & ſegne.* *Inceſſus huius ſerpentis qualis.*

Eodem enim modo millepedes, & alij hortorum vermes, quaſi eſſent elumbes, repere videntur: quoniam partem anteriorem protrudunt, ventrem in terra firmant, & deinde etiam poſteriora trahunt. Cauſam autem obliqui inceſſus hæmorrhoi, nonnulli attribuunt Canobo Menelai gubernatori, qui in Ægypto, Thonide regnante, in *Cauſa obliqui greſſus huius ſerpentis.*

Icon Hęmorrhoi ad mentem Parei.

A hanc Feram incidiſſe fertur; vnde Helena, vi huius veneni intellecta, Serpentis ſpinam confregit, & pharmacum exemiſſe dicitur (per pharmacum enim Græci & venenum, & medicamentum intelligunt) in quem verò vſum, Ælianus ſe ignorare aſſeuerat. Nicandri verò ſententia fuit ab Helena irata ſpinam huius beſtiæ confractam, non autem in gratiam alicuius pharmaci exemptam fuiſſe. Quamuis ſpondylos Serpentum interdum aduri, & aduſtos elephantiaſi, & lepræ mederi manifeſtum ſit. Verſus autem Nicandri in latinum ſermonem tranſlati ſunt tales.

Quondam animoſa Helena cygni Iouis inclyta proles,
Euerſa rediens Troia (niſi vana vetuſtas)
Huic indignata eſt generi, Pharias vt ad oras
Venit, & aduerſi declinans flamina venti,
Fluctiuagam ſtatuit iuxta Nili oſtia claſſem.
Namq; vbi Nauclerus ſe feſſum fortè Canobus
B *Sterneret, & bibulis fuſus dormiret arenis,*
Læſa venenoſos hæmorrhois impulit ictus,
Illatamq; talis lethali dente quietem.
Protinus ouiparæ cernens id filia Ledæ,
Oppreſſa medium Serpenti feruida dorſum
Infregit, tritaq; excuſſit vincula ſpinæ
Quæ fragili illius ſic dempta è corpore fugit,
Et graciles hæmorrhoi, obliquiq; Ceraſtæ
Ex hoc clauda trahunt iam ſoli tempore membra.

Ex quibus verſibus eliciendum eſt hanc fabulam ita ſeſe habere. Cum Menelaus, poſt vaſtationem Troiæ, & Helena recuperata, in Græciã reuerteretur, vi Aquilonaris venti tempeſtate oborta, ad Nili quoddam oſtium à Patrono nauis tunc Canobum nuncupatum appulit. Itaq; Canobus cum in arena Thonide dicta, quia tunc Aegyptijs Thonis imperaret, vires reficere vellet, pede hæmorrhoum calcans, ab eoq; demorſus interijt. Hinc Helena incredibili mærore, ob viri huius interitum afflictata, accurrens C tanto impetu hæmorrhoi dorſum calcauit, vt inde huius Serpentis, & Ceraſtis ſpecies obliquè & claudicans reptauerit. Huius fabellæ nemo Priſcorum meminit, præter Aelianum, qui omnia ex Nicandro deſumpſit. Immò apud eundem Nicandrum Ronſardus quoq; hanc fabulam legiſſe videtur dum ſic cecinit. *Fabulæ narratio.* *Quis meminerit huius fabulæ*

Non debuiſſes, Helena, pedibus illos calcans
Renes conquaſſare, ſed perdere prolem.

Ad finem Ardoinus contemplans naturam huius venenoſi anguis, ipſam eſſe in exceſſu calidam iudicauit; cum huius ictu orificia venarum & meatus totius corporis iam facilè aperiantur vt inde ſanguis veluti ſudor egrediatur.

LOCVS.

HVNC Serpentem in arenis ægyptijs libenter diuagari inde colligitur; quoniam Celius Rhodiginus monimentis mandauit, quòd Hæmorrhous ideo Thonius à Nicandro fuit cognominatus, quia locis ægyptijs, quibus olim imperauit Thonis, ſummopere delectaretur. Immò in regionibus etiam Indicis verſari non eſſe abſurdum opinamur, cum Diodorus Siculus ſcriptum reliquerit, in eo tractu Indiæ, quò Alexander Porum perſequens, exercitum traiecerat, magnam vim Serpentum ſtabulari, qui cum eſſent parui, varietate tamen corporũ diſtinguebãtur: etenim alij æreis virgis ſpecie erant conſimiles, alij denſam, & hirſutam criſtam attigebant, & talis erat illorum vis morſus, vt percuſſis citiſſimam necem afferrent. Verùm ſi aliqui etiam leuiter lædebantur, grauiſſimo torquebãtur dolore, & à toto corpore ſanguineus quidam ſudor dimanabat. Quapropter ſi huiuſmodi Serpentes non erant hæmorrhoi, ijs tamen congeneres eſſe credebantur. Atſi particularem huius Serpentis ſedem inueſtigemus: ſcribebat Aelianus ſaxorum cauernas ab hac Serpentum ſpecie ſũmopere diligi, quod à Nicandro proculdubio deſumpſit, qui in Theriacis de peculiari loco hæmorrhoidibus protulit verſus, qui latino ſermone ſic ſonant. *Li. 16. lect. Antiq. c. 9.* *Hic anguis cur Thonius dictus* *Lib. 9. de Anim. c. 43*

D

Cui noſcenda ſit hæc ſerpens hæmorrhois, audi, E
Rimoſas colit illa petras ſibiq; aſpera tecta,
Et modicè pendens facit, inflexumq; cubile.

SIGNA VENENI.

Signa allata à Galeno

L.9. pharſaliæ.

GALENVS in libro de Theriaca ad Piſonem percuſſos ad hæmorrhoo in hoc horrendum ſymptoma incidere pronunciauit: quòd ſanguis ab omnibus corporis partibus tanquam pluuia fluere videatur. Id poſtea eleganter expreſſum fuit à Lucano his verſibus.

Impreſſit dentes hæmorrhois aſpera Tullo
Magnanimo iuueni, miratoriq; Catonis,
Vtq; ſolet pariter totis ſe effundere ſignis
Corycij preſſura croci: ſic omnia membra F
Emiſere ſimul rutilum pro ſanguine virus.
Sanguis erant lacrymæ, quęcumq; foramina nouit,
Humor, ab ijs largus manat cruor, ora redundant,
Et patulæ nares, ſudor rubet, omnia plenis
Membra fluunt venis, totum eſt pro vulnere corpus.

Lib.9. de Anim. c.43.

Deinde Aelianus prædicto ſymptomati alia magis peculiaria addit ſigna: nimirum quòd punctus cyanei coloris in vulnere oritur, patiens ſtomachi dolore corripitur, deinde oculorum caligine detinetur, & ſi quæ ſint in corpore patientis cicatrices recrudeſcunt; quę omnia à Nicandro deſumpta eſſe videntur quoniam in Theriacis ſic canit.

Protinus horrendos, vbi morſu intulit ictus,
Decolor accurrit ſpecies, quędamq; nigredo
Anxia corda dolent, gelida ſitis ingruit vndę. G
Quin & ſanguinei prima ſub nocte fluores
Ipſis proſiliunt è naribus, auribus, ore,
Veſicaq; ſimul, quæ ſunt in corpore plagę
Rumpuntur, quadamq; cutis fuligine marcet;
Ergo caue, in primiſq; ſaxum ne fœmina virus
Inuomat: hæc quoniam dira quem preſſeris ore
Ignitas queritur gingiuas, atq; per ipſos
Erumpens vngues miro fluit impete ſanguis
Et male olente madent fœdi putredine dentes.

Os ventriculi aliquādo cor nominatur.

Quare ex verbis Nicandri elicimus, quòd inter accidentia, quæ hæmorrhoi morſum concomitantur, primùm recenſetur color lęſæ particulæ, quæ ad nigredinem vergens, calorem natiuum labefactatum, & à mala veneni qualitate ferè extinctum arguit. Deinde ſequitur dolor cordis, necnè ventriculi: cum Priſci os ſuperius ſtomachi cor appellauerint. Id non fuit ignotum Nicandro, dum verba faciens de aconito canebat.

Craſſantur circum præcordia ſumma grauiq;
Errore infeſtant morſus in corde moleſtos, H
Oreq; ventriculi pauiunt ſublata patenti,
Quod cor, ventriculi quidam cellamq; vocarunt.

Cauſa doloris ventriculi.

Cur ſāguis manet ab omnibus partibus.

Oritur autem prædictus dolor, ab exquiſito oris ventriculi ſenſu ob cæterarum partium anxietatem. Hoc ſymptoma, craſſante peſtilentia, obſeruatur, dum venenata qualitas prædictæ parti ſenſim communicatur. Quocirca ventriculus mirum in modum labefactatus ſuo fungi munere minimè poteſt: immò vomitus excitatur, & diarhea, retentricè inteſtinorum facultate debilitata, ſubſequitur. Item ſanguis à cæteris partibus funditur, dum à veneno retentrix membrorum facultas paulatim diſſoluitur, & diſſipatur. Tandem vulnera iam in patiente conſolidata recrudeſcunt ob nimiam veneni ſiccitatem: quemadmodum, æſtiuo tempore, vrgente inſigni ſiccitate, terram ſcindi, & rimas fieri contingit. Id autem eo potiſſimum in loco accidit, vbi antea terra diſrupta fuit.

Præterea alia infinita ſuccedunt ſymptomata, vt difficultas reſpirationis, vocis pri-

uatio

A uatio, & animi deliquium, quæ à nimia ſanguinis euacuatione originem ducere poſſunt. Signa verò quæ narrantur ab Auicenna, Alberto, & Olao magno, dum Aſudius, ſiue Alſodius, & Sabrin mordent, ſunt hæc. Pori cutis effundunt ſanguinem, vomitus excitatur, venter ſoluitur, anguli oculorum in tumorem eleuantur, anhelitus impediunt, vrina difficilis redditur, dentes cadunt, & tandem interit æger. quæ ſigna à ſymptomatibus morſu hæmorrhoi genitis diſcrepare haud quaquã videntur. Quamobrem Matthiolus in Commentarijs ad Dioſcoridem, ex prædictis omnibus concinnatũ quaſi epilogum aſſignat, dum inquit. In morſu hæmorrhoi color loci percuſſi fit cruentus, ex quo ab initio nihil, præter aquoſum quoddam, effluit; ventriculus dolore afficitur: deinde ſanguis non ſolum ex foraminibus morſus, ſed etiam ex naribus fluit: ſpirandi difficultas ſubſequitur, & ſi quæ in corpore obductæ fuerint cicatrices, recrudeſcunt. In morſu fœminæ, ſcilicet hæmorrhoidis, anguli oculorum, & radices vnguium ſanguinem fundunt: immò ſanguis ab omnibus corporis meatibus manat, & tandem dentes, putrefactis gingiuis, excidunt.

L. 6. c. 50.

Signa morſus hæmorroidis.

B

MEDELA.

MORSVS hæmorrhoi, & dipſadis, nonnulli immedicabiles eſſe arbitrantur. Alij tamen ad communia ictus ſerpentum præſidia confugiunt: alij partem læſam prius ſcarificatam ferro candenti, inurunt; alij partem immediatè præcidunt; deinde cataplaſmatis validè attrahentibus vtuntur. Itaq; in hoc caſu prima facie præſcribenda ſunt medicamenta, quæ ſanguinem vndequaq; implacabiliter dimanantem ſupprimere poſſint: nam Dioſcorides plagæ imponit emplaſtrum ex folijs vitium coctis, & vnà cum melle tritis: poſtmodum portulacam cum polenta commendat, antequam vrina cruenta prodire incipiat. Matthiolus in Commentarijs ad Dioſcoridem, allium deuorandum, & vinum dilutum exhibet, vomitum prouocat, & theriacam præ-
C ſcribit: vulnus aqua frigida abluit, & demùm regionem veſicæ ſpongijs calidis fouet, Paulus Aegineta caput hæmorrhoi crematum in vino potandum præbet: poſtmodum allium cum vino, & oleo necnon vuas paſſas minimè improbat.

Quæ medicamẽta primo præſeribãtur.

L. 6. c. 50.

Auicennas, præter medicamina præſcripta, In primis ſanguinem coercentia, vt farinam hordei cum vrtica, & albumine oui ſubactam memorat; deinde ſemen raphani cum vino, ſuccum papaueris, cum radice lilij cæleſtis, necnon emplaſtrum, cum farina hordei, arnogloſſa, & gallis ſummoperè extollit. Celſus tam in ictu Ceraſtis, quàm Hæmorrhoi, & Dipſadis, aſphodellum arefactum, ad fabæ ægyptiæ magnitudinem, tradit: tum trifolium, mentaſtrum, coſtum, caſſiam, & cinnamomum præſcribit. Plinius ſcriptis mandauit muſtum ſerpentibus, ſed præcipuè hæmorrhoidi, & ſalamandræ aduerſari; deinde vitellum oui in hoc caſu ſummoperè probat; quamuis Dioſcorides hanc virtutem albumini potiſſimum attribueret. Rurſus flores, & mora rubi, ex Plinio, huic morſui non vulgariter prodeſſe poſſunt. Demùm non eſt omittenda portulaca ſylueſtris, quam nonnulli peplium vocant: hæc enim, ad mentem Plinij, ſagitta-
D rum venena retundit, & in cibo ſumpta, & ictibus ſuperpoſita, virus ſerpentum, ſed præcipuè hæmorrhoidum, & preſterum ſuperat. Si deſideratur herba, eius ſemen ſimili facultate præditum eſſe Plinius teſtificatur.

Medicamẽta ab Auicenna præſcripta.

Albuminis oui virtus.

E

DE SEPE. Cap. VI.

ÆQVIVOCA.

L.20.c.18

CVM Ambroſius Pareus hunc Serpentem Hæmorrhoo perſimilem, & obliquè incedentem, pronunciauerit iuri conſonum eſſe iudicauimus, huius beſtiæ hiſtoriam hoc in loco exarare. Verùm hoc nomen inter vocabula ambigua eſt collocandum; nam in primis apud Heſychium, & Varinum leguntur σῆπες ζῶα ἑρπετὰ, ἢ ὄφις nec præter rationem: quandoquidem Seps in lacertarum numero, & in Serpentum genere recenſetur. Nicander enim Sepa puſillo corpore, exiguis lacertis non diſſimilem eſſe ſtatuit; alibi verò inter mortiferos angues enumerauit. Ab hac ſententia Dioſcorides non recedens, poſt lacertas, Sepis, & corpore, & forma eis ſimilis meminit: deinde ab eodem Dioſcoride alibi inter genera viperarum Seps connumeratur, dum acetum mulſum aduerſus ictum huius Serpentis commendatur. De lacerta chalcidica quę etiam Seps cognominatur, plura legenda ſunt in hiſtoria Quadrupedum ouiparorum. Aelianus quoq; ſepis Serpentis meminit, & capite ſubſequenti idem nomen lacertę chalcidicę conuenire aſtruit: cum acreis quibuſdam virgis inſigniatur, & putredinem mordendo, ritu Sepis Serpentis, membro percuſſo afferat. Alioquin Seps à Nicandro pro quocumq; Serpente malefico vſurpatur dum in Theriacis ſic canit.

Lib.2. F
Lib.5.
L.1.cap.6.
Li.9.c.54.
Seps dicitur quilibet Serpens maleficus.

Præterea candens niue, & aſper vepribus Othrys
Rufis reptilibus ſcatet, & caua vallis, & alta
Ac rigida, ſalebris rupes, nemoroſaq; ſaxa
Quà ſitibundus, & haud apparere colore
Viſus ſeps habitat, ſeps ſemper concolor illi
Quæ ſub foſſa tenet tecta, atq; cubilia terra.

G

Doctiſſimus vir Greuinus, per Othrym Gręcię montem, à Nicandro quoſcumq; montes à Serpentibus habitatos, & per vocabulum Sepis, omne Serpentum genus intelligi voluit. Itaq; nomen hoc conuenit Serpenti, de quo in pręſentia diſſeritur, conuenit lacertę chalcidicę, de qua ſuo loco actum fuit; item quibuſdam Inſectorum generibus; cum hęc omnia animãtia ſepticam facultatem participent. Siquidem apud Arnoldum, quoddam exiguũ apis genus ſeps nominatur, & apud Plinium quædam millipedæ ſpecies; ſcribebat enim è vermibus terrę quemdam eſſe piloſum, multis pedibus refertum arcuatim repentem, tractuq; ſe contrahentem oniſcon Græcis nuncupatum, aliud verò huius generis Inſecti eſt, quod non arcuatur, ſepa Gręci, alij autem ſcolopendram minorem, & pernicioſam appellant.

Seps eſt lacertæ ſpecies.
Seps Inſecti genus.

Inſuper apud Hippocratem Seps tuberculi peſtilentis nomen eſt, quia erodendo partem, maximam putredinem generet. Alibi quoq; puſtulam ſepa dictam memorat. Phanias etiam, vt citat Athenæus, hæc ſcribit: Κατὰ δὲ τὴν, αὐτοῦ τοῦ σπέρματος φύσιν, ὁ καλύμενος σὴψ, καὶ τὸ τοῦ σταφυλίνου σπέρμα. Vnde aliqui colligunt nomen ſepis cuidam etiam plantę competere poſſe. Alter Seps, vel Sepes fęminini generis quodcumq; denotat obſtaculum, quod in agros vel hortos ingreſſum prohibeat. Cæterùm quia hoc animal non ſolùm Sepis, ſed etiam Sepedonis nomine decoratur, aduertendum eſt hanc etiam vocem æquiuocatione laborare; cum σηπεδὼν apud Græcos primum exponatur putredo, deinde Serpens, de quo in præſentia agitur, quoniam partem dente percuſſam inſigni putredine afficiat. Quamuis Author Theſauri linguę græcæ ſcripſerit σηπεδόνα eſſe lacertæ genus, ſed perperam: quandoquidem nomen Sepis tantummodo ad ſignificandam lacertam chalcidicam vſurpatur. Verum quidem eſt quòd Cælius Sepedones vlcera putreſcentia appellauit: immò apud Pollucem σηπεδὼν ſignificat vlcus os potiſſimum infeſtans; ita ut dentes, & oſſa interdum ſummoperè vexet. Deniq; Celſus apud Hippocratem σηπεδόνες cancros interpretatur.

Li.3.Epid. ſect.3.
Li 6.Epid. ſect.8.
Lib.9.
Seps vel Sepes fæminini generis quid denotet. H
Sepedones vlcerũ ſpecies.

SYNO-

A

SYNONYMA, ET ETYMVM.

PETRVS Crinitus, In libro de honeſta diſciplina, reperiri tradit in veterum monimentis hæc nomina in numero ſingulari vſurpata, ſcilicet canes, plebes, & his ſimilia, veluti etiam ſepes animal apud Virgilium, annotante Auſonio: cum alioqui à Marco Tulio Cicerone Seps dicatur. Græcis σὴψ fœminini generis: quamuis ſæpè ſæpius à Theophraſto, & Nicandro genere maſculino inflectatur. Scholiaſtes Nicandri hunc Serpentem σῆπα nominari putat παρὰ τὸ σήπειν τοὺς πληγέντας (σῆψις enim putrefactio exponitur) quoniam ab hoc animali pars percuſſa illicò putrefiat. Vnde Ambroſius Pareus Iure merito promulgauit hãc Feram tali nomine donari, quia morſu ſubitam inferat putredinem. Itaq; Latini hunc Serpentem, ex Scaligero, non iniuria,

Seps morſu ſubitam infert putredinem.

B Puttiam indigitarunt. Aliter etiam hæc Fera σηπεδὼν, ideſt Sepedon appellatur; & quamuis Nicander diuerſis in locis Sepis, & Sepedonis meminerit: nihilominus Seps, & Sepedõ tanquàm ſynonyma denotant illam Feram, cuius hiſtoriam in pręſentia examus: tum quia deſcriptiones Sepis, & Sepedonis inter ſe diſcrepantes apud Nicandrum non inueniuntur; tum etiam quia ſymptomata morſus Sepis recitata ab Aetio conueniunt cum accidentibus ictus Sepedonis, quę Nicander recenſuit. His addamus, quòd Plinius de alio Serpente, quàm de Sepedone non diſſeruit, & Dioſcorides niſi de Sepe verba fecit.

Putria animal quod ſit.

Seps, & Sepedo idem ſunt.

Aelianus quidem duo conſtituit diſtincta capita, In quorum altero de Sepe, & in altero de Sepedone pertractat: Verùm ſi diligentius animalis vtriuſq; colores ab Aeliano aſſignatos, & morſus ſymptomata contemplemur; proculdubio eadem eſſe comperiemus, ex quibus omnibus Sepem, & Sepedonem vnum, & Idem animal eſſe coniectamus. Præterquamquòd grauiſſimi authores, vt Geſnerus, & Greuinus Sepa, & Sepedonẽ eſſe ſynonima minimè dubitant. A veritate quidem alienum eſſe opinamur, quod Matthio-

L. 9. c. 53.

C lus, ex mente aliquorum recitauit; dum Sepa cum Ceraſte eumdẽ Serpentem eſſe ſcriptis mãdarunt. Poſtmodũ Selſir, & Helſit nomina ſunt arabica hunc Serpentem indicantia: quoniam Auicennas de ſerpente putrefaciente agens, prędictis nominibus vtitur. Spectaficus verò Sepedon Alberto eſſe perhibetur, vt notauit Geſnerus. Demùm Bellonius refert, quòd hodie in Græcia circumferuntur huiuſmodi voces, Sapidi, & Sapiti, quæ à Sepe Antiquorum detortæ videntur, quibus Sepa, vel anguem illi congenerem deſignare nituntur.

Nomina Arabica, & barbara Sepedonis.

DIFFERENTIÆ.

AD vnum, & idem genus Sepa, & Sepedonem reduci, aliqua tamen ratione inter ſe diſtingui multi voluerunt: quoniam ambo hi ſerpentes partẽ morſu læsã inſigni putredine vitient; diſtinctionẽ verò ratione

D coloris obſeruarũt, nixi authoritati Scholiaſtis Nicandri, qui Sepi vnicũ colorẽ coccinũ, Sepedoni autẽ diuerſos colores aſſignat: immò in varios colores pro diuerſitate coloris loci, tranſmutari aſtruit. Verumtamẽ ex verbis Nicandri conijciẽdũ eſt, ipſum noluiſſe intelligere de colore Sepedonis, quòd Scholiaſtes expreſſit; vt paulò inferius in deſcriptione huius Serpẽtis diſſeremus: quoniã ad mentẽ clariſſimorũ virorũ Sepedonẽ à Sepe minimè diſcrepare opinamur.

Scholiaſtes Nicãdri ſeparat Sepedonẽ à Sepe ratione coloris.

Obſeruamus quidẽ in iconibus huius animalis differẽtiã penès caudã; cũ Pareus hũc ſerpentẽ cũ cauda obliqua ad inſtar caudæ ſuis delineet. Aetius verò, ex Matthiolo, ſimilẽ caudã nõ deſcribit. quapropter ambas icones ante legentiũ oculos repreſentare libuit. Præterea Ariſtoteles meminit cuiuſdã puſilli anguis, quẽ aliqui ſacrũ vocãt, & cæteri Serpentes, etiã permagni eũ vitant: hic quicquid momorderit, continuò putreſcere aſſerũt: quamobrẽ ad Sepedonis genus quodãmodo referẽdũ eſſe videtur. Ariſtoxenes, etiam ex Aeliano, tradidit virũ quẽdã nullo morſu, ſed ſolo ſerpentis tactu periiſſe, & veſtẽ patientis paulò p[illegible] putruiſse. Id indicat temperaturam illius ſerpentis à natura Sepedonis non valdè diſc[illegible]paſse.

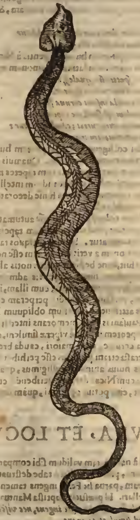
Differẽtia penes caudam.

Lib 8. de Anim. c. 7.

Sepis Serpentis effigies ad mentem Parei.

Seps Aetij ex Matthiolo.

DESCRIPTIO

CVM Auicennas inſolenti oratione Serpentem Selſir deſcribit, ei caput latum, collum paruum, caudam breuem, & ventrem rotundum attribuit: deinde tergus lineis diuerſi coloris variegatum conſiderat. Aetius verò hoc animal longitudine duorum cubitorum tardi inceſsus, capite amplo, ore acuto refertum, & albis notis maculatum contemplatur. Pariter ex Volaterrano, Seps colorem, quem attigit, reddit, quatuor

Selſir Auicenna.

tuor recuruis dentibus armatur, & quem petit morſu, exanimat. Itaq; præter caput, E
quod magnum eſt, paruus anguis quoad reliquum corpus poteſt nuncupari: quamobrem Lucanus aliquando paruum, & aliquando exiguum Serpentem appellauit.

Li 9. Pharſal.

Reuſnerus quoque in Paradiſo poetico meditans formam, & naturam huius Feræ ſic canit.

Grande caput, breuior dum currit, cauda videtur
Sepedonis, tabem morſibus ille facit.

Omnes tamen authores deſcriptionem huius Serpentis à Nicandro poeta antiquiſſimo mutuaſſe videntur, cuius carmina in latinum ſermonem tranſlata ſunt hæc.

Iam qua Sepedonis ſpecies ſit, qualeq; corpus
Accipe diuerſa tractum ratione figurat.
Quin etiam mutila nulla inſunt cornua fronte,
Et color hirſuti, qualem eſt ſpectare tapetis.
Grande caput, breuior, dum currit; cauda videtur:
Quam tamen obliquo maiorem tramite ducit;

Idcircò ex doctrina Nicandri colligendum eſt Serpentem hunc carere cornibus, & F
varijs coloribus, inſtar tapetis, ornatum incedere. Quamuis Scholiaſtes græcus Nicandri hunc colorem coccineum interpretetur: cum tapetes multi hoc colore infecti conſpiciantur. Nihilominus credendum eſt Nicandrum intelligere voluiſſe hunc Serpentem varijs coloribus inſtar tapetum, à natura fuiſſe decoratum: cum tapetia diuerſis coloribus picta, vt plurimum fabrefiant.

Tapetū color qualis eſſet.

At doctiſſimus Greuinus Sepis colorē pallidum eſſe autumat: propterea quod Athenæus, citans antiquiſſimum poetam, mulierem timidam tapetis colore eſſe ſcripſerit: nam pallor metum ſtatim concomitatur. Hincq; antiquos tapetes pallido colore infectos fuiſſe credit; haneq; opinionem à veritate alienam eſſe non arbitratur; quoniam Ætius, vt ſuperius annotatum fuit, hanc beſtiam multis notis albis reſperſam eſſe tradidit. Præterea Nicander in deſcriptione huius Serpentis admonet non facilè comprehendi poſſe longitudinem, vel breuitatem caudæ; cum illam, inſtar caudæ ſuis, intortam gerat. G Aelianus autem, verſibus Nicandri perperam expoſitis, obliquitatem caudæ, toti corpori Serpentis attribuens, inceſſum obliquum huic animali aſſignauit. In eumdem errorem incidit Pauſanias; qui memorans interitum Ægypti Arcadiæ Regis à Sepe interfecti, hunc Serpentem minimè viperæ ſimilem, cinerei coloris, maculis varium, lato capite, anguſta ceruice, aluo maiori, cauda breui, & obliquo inceſſu, inſtar cancri; qui greſſus Ceraſti etiam proprius eſſe perhibetur. Ex quibus Pauſaniæ verbis obliquitatem inceſſus huius animalis colligimus, quam Nicander ſoli caudæ animalis aſſignauit. Ideoq; cum Nicander, in deſcribendis cunctis Serpentibus ſummam diligentiam adhibuerit, eius potius opinioni, quàm ſententiæ Pauſaniæ adhærendum eſſe exiſtimamus.

L. 1. de Venen. c. 13.

Li 13. c. 8.

Greſſus huius ſerpentis qualis.

NATVRA, ET LOCVS.

HOC animal à natura tam validum ſibi comparauit virus, vt morſu illud imprimens, patientem illicò tabe deſtruat. Et licèt, quoad molem corpoream, parua ſit Fera; ingens tamen quoad vim veneficam poterit appellari. Id præſtitit Baptiſta Mantuanus, quando cecinit. H

Venenū Sepis quale.

Mole breuis Seps peſte ingens, nec viſcera tantùm,
Sed ſimul oſſa vorans.

Quamobrem Iſidorus optimo iure hanc beſtiam tabificam aſpidem indigitauit: cum morſibus hominem ſtatim conſumat; ita vt totus in ore Serpentis liqueſiat. Optima igitur de cauſa Lucanus de hac Fera ſic canebat.

Tabifica aſpis qua- lis Serpens.

Oſſaq; diſſoluens cum corpore tabificus Seps.

Auicennas autem de temperatura Seſſiris ſermonem habens, venenoſam, & valde calidam eſſe ſtatuit: hac de cauſa Georgius Pictorius, & ipſe calidum huius Serpentis meditans temperamentum, iniurias hyemis ab ipſo non formidari canebat hunc in modum,

Hic

A *His hyemis calidus frigora nulla timet.*

Quòd autem naturalem greſſum obliquum inſtar Ceraſtis habeat, vt Pauſanias in Arcadicis recitauit, in præſenti non diſputabimus: cum ſuperius noſtram ſententiam retulerimus: regiones tantummodo, quas libenter incolit hæc Fera, manifeſtabimus. Auicennas igitur loquens de Serpente Selſir putrefaciente, in Regionibus Aſſem, nimirum Syriæ ſtabulari tradidit. His addamus quod etiam in Peloponeſi Regione, & potiſſimum in Arcadia diuagatur: cum in hiſtorijs Pauſaniæ legerimus Ægyptum Elati filium, & Arcadiæ Regem incautum ab hoc animali confectum fuiſſe.

Greſſus qualis ſit huius Feræ. Loca libenter habitata ab hoc Serpente.

SIGNA VENENI.

B MORSVM huius Serpentis, ex Auicennâ, apoſtema acerbiſſimo iunctum dolori concomitatur: deinde capillorum defluuium, & putrefactio totius corporis ſequitur. Verùm, ad mentem Aetij, primum ex vulnere manifeſtus ſanguis, & paulo poſt ſanies graueolens dimanat: tumor, & dolor conſequitur: partes putrefactę dealbantur, & totum corpus vitiligine affectum eſſe videtur. Hæc ſigna ex Nicandro proculdubio deſumpta fuiſſe, infraſcripta carmina docent, quæ ſunt huius tenoris.

Quod fit ab hoc vulnus, magnos nocuosq; dolores
Excitat, immitiens, quia fundit, & ipſe venenum,
Quo ſata marcentes tabes depaſcitur artus;
Indeq; ſiccata reſolutus pellę capillus
Spargitur, & voltrans candentis pupus acantha
Praterea ſædum turpi vitiligine corpus,
Et veluti vrenti maculas à Sole videre eſt.

Itaq; inter ſymptomata huius morſus à Nicandro recitata primùm reponitur dolor vehementiſſimus propter qualitatem veneni maximè putrefacientis. Poſtmodum pili C defluunt; quoniam virus non ſolum per intimas, ſed etiam per extimas diſſeminatum partes, pilorum radices corrodit atq; corrumpit; indeq; totam occupans cutim, illam ſubalbam reddit; quod vitium à Græcis ἀλφος, & à Latinis vitiligo appellatur. Præter hæc ſymptomata, Aetius poſtea addebat ſanguinem primò à vulnere manantem, quod ſignum omnibus ictibus venenoſis commune eſt: quamuis paulò poſt ſanies tetri odoris fluat ob inſignem putredinem, quæ breui temporis tractu, vniuerſum corpus ita occupat, vt tota caro putrida reddita abſumatur. Id diligentiſſimè expreſſit Lucanus quando cecinit.

Cur pili cadāt in morſu huius ſerpentis. *L. 9. Pharſal.*

Mors erat ante oculos, miſeriq; in crure ſabelli
Seps ſtetit exiguus, quem flexo dente tenacem
Auulſitq: manu, piloq; affixit arenis
Parua modo Serpens, ſed qua non vlla cruenta
Tantum mortis habet; nam plaga proxima circum
Fugit rapta cutis, pallentiaq; oſſa retexit:
D *Iamq; ſinu laxo nudum eſt ſine corpore vulnus*
Membra natant ſanie, ſura fluxere, ſine vllo
Tegmine poples erat, femorum quoq; muſculus omnis
Liquitur, & nigra diſtillant inguina tabe,
Diſſiluit ſtringens vterum membrana, fluuntq;
Viſcera, nec quantum toto de corpore debet
Effluit in terras, ſæuum ſed membra venenum
Decoquit; in minimum mors contrahit omnia virus
Vincula neruorum, & laterum contexta, cauumq;
Pectus, & abſtruſum fibris vitalibus omne
Quicquid homo eſt, aperit peſtis, natura profana
Morte patet; manant humeri, fortesq; lacerti,
Colla, caputq; fluunt: calido non ocyus Auſtro
Nix reſoluta cadit, nec ſolem cera ſequetur.

Parua

Parua loquor, corpus ſanie ſtillaſſe per vſtum E
Hoc & flamma poteſt, ſed quis rogus abſtulit oſſa;
Hac quoq; diſcedunt putreſq; ſecuta medullas
Nulla manere ſinunt rapidi veſtigia vati
Cinyphcas inter peſtes tibi palma nocendi eſt;
Eripiunt omnes animam, tu ſola cadauer.

Præterea quando à Nicandro in Theriacis αἰψ δίψιος fuit appellatus: Scholiaſtes græcus addit id forte à Nicandro fuiſſe ſcriptum, quoniam ὁ ξηρὸς, ὁ ποιῶν δίψαν τοῖς δακνομένοις, vel ob ariditatem, vel quia percuſſis ſitim afferat. *Veneni malignitas qualis.* Quod verum verum ſit necne, liquidò non conſtat: omnibus quidem eſt manifeſtum, ob veneni malignitatem, ſpiritus non ſolùm diſſipari, ſed totum etiam corpus, tanquam ab igne conſumi, quod non modò à veneno huius Feræ, ſed ab omni quoq; putredinis genere, materiæ venenoſæ coniunctò oriri poteſt. Id in peſtilentia frequentes pluuias concomitante obſeruatum fuit: tunc enim particula bubone peſtilenti, vel anthrace occupata, tanta putredine afficitur, vt totum membrum vnà cum vita abſumatur, & pereat. *L. 3. Epid.* Id Hippocrates poſt F
annum pluuioſum accidiſſe recitauit.

MEDELA.

MORSIBVS Sepis, vt voluit Dioſcorides, non ſolum portulaca, & acetum mulſum proſunt, ſed etiam meconium, & ixia medentur. Auicennas verò præſidia ictibus viperarum conuenientia commendat, deinde ſymptomatibus occurrendum eſſe aſſerit. Plinius corticem, & baccas lauri, in Serpentum veneno profligando, ſed potiſſimũ in morſu Sepis, Dipſadis, & viperæ adhibet: item oximel aduerſus eiuſdem
Salſamẽta veneni reſiſtunt. Sepis ictus præſcribit: immò ſalſamẽtorum nempè piſcium ſalſorum cibus ab ipſo pro- G
batur, dummodo à patiente ſumptus, ſubinde veſperi vomitu reijciatur; quandoquidem percuſſus à Chalcide, Ceraſte, & Sepe, ſummopere adiuuatur. *Aetij remedia.* Aetius in hoc caſu confugit ad illa remedia, quę ab eodem in morſu viperæ, ceraſtis, & ammodytis probata fuerunt: præterea portulaca, & vinum myrtites laudatur: item ſpongiam aceto calido imbutam morſui applicat, nec non butyro, cum melle mixto læſam particulam linit, & paleas exuſtas imponit. Demùm, ex Pareo, ijs omnibus antidotis vtendum eſt, quibus vipereum venenum ſuperatur.

DE ASPIDE. Cap. VII.

ÆQVIVOCA.

CVM in capite antecedenti, Aſpidis mentio ſæpius facta fuerit: Iſidorus enim ſepa tabificam Aſpidem appellauit; deinde ex nonnullorum H
ſententia, vt inferius adnotabimus, non ſolum ſeps, de qua ſuperius egimus, ſed etiam hæmorrhous, & alij huius generis ſerpentes, venefica vi, celerem interitum afferentes, ad Aſpidẽ tanquam ad proprium genus (quamuis perperam) reducuntur. Quocirca hoc caput hiſtoriæ Aſpidis deſtinauimus. *Ambiguitas nominis eſt tollenda.* Verùm ne ambiguitas nominis huius Feræ lectores in errorem inducat, aduertendum eſt, quod ἀσπὶς, nempe aſpis, apud Græcos propriè ſcutum rotundum, & in longitudinem minimè extenſum ſignificat: *Aſpis ſcutum ſignificat.* ideoq; Euſtathius hoc nomen ab α particula priuatiua, & verbo σπίζω nimirum extendo deriuat; quoniam hoc ſcuti genus artifex ad ſpeciem rotundæ, & non oblongæ figuræ fabrefecerit. Scholiaſtes verò Ariſtophanis nomen Aſpidis nempè ſcuti ab aſpide animali deducit; quandoquidem hoc animal inſtinctu quodam naturali ductum in orbes multos, ità conuolutum dormit, vt ſcutum rotundum repræſentet. *Aſpis Inſula. L. 5. c. 13.* Alioquin Aſpis inſula in Mari Lycio à Plinio memoratur. Item Aſpis eſt Promontorium ad formam clypei à natura fabrefactum,

A factum, Africæ litora opacans, cum vrbe eiuſdem nominis, quæ Latinis clypea nuncupatur. Huius etiam meminit Silius Italicus hoc verſu. *Aſpis vrbs.*

In clypei ſpeciem curuatis turribus Aſpis.

Coſura etiam inſula ante Aſpidem ſita, Carthaginenſem vrbem, quam clypeam vocant, à Strabone celebratur. *Lib. 5.*

SYNONYMA. ET ETYMVM.

ASPIS, vt ex ſcriptis Iſidori colligere poſſumus, nomen proprium ab aſpergendo ſortita eſt: proptereaquod venenum quodammodo morſu aſpergat. Quamuis, ſecundùm Arnoldum, ab aſperitate cutis cognominetur. Alij nixi Auicennæ authoritati ab aſpiciendo, aſpidem indigitarunt: cum Auicennas ſcriptum reliquerit, quòd aſpides acutiſſimo intuerentur lumine, niſi eorum oculi à quibuſdam caruncul̄is
B comprimentibus impedirentur. Alij nomen huius animalis ab aſpide, nimirum à clypeo deriuant, quoniam hæc Fera inſtinctu quodam naturali ducta, ſtatim atq; aliquem ſenſerit ſtrepitum, ſomno excuſſo, ſeſe in orbem contrahit, atque ex medijs ſpiris terribile caput attollens, aſpidem, nempe rotundi clypei formam exhibet. Verùm ſi rem accuratè perpendamus, ἀσπὶς eſt nomen græcum, à Latinis tamen vſurpatum: vnde Scholiaſtes Ariſtophani, dici exiſtimat ἀπὸ τοῦ, α, ἐπιτατικοῦ μορίου, καὶ τοῦ σπίζω τὸ ἐκτείνω, διὰ τὸν ὀξὺν αὐτοῦ συριγμὸν, ἢ διὰ τὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ μῆκος. nimirũ ab, α, particula intenſiua, & verbo σπίζω, quod extendere ſignificat, propter acutum ipſius ſibilum, aut propter eius corporis longitudinem. Cæterùm hæc Fera à doctiſſimo Quattramio Maraſſus, & vipera nominatur, cum ritu viperarum catulos pariat. Alioquin ratione loci, Serpens Niliaca, & Aegyptia propriè dicitur, ideoq; ſecundùm Ouidium, Serpens vocatur peregrina: cum Aegypto tantùm ſit peculiaris. canit enim Poeta hunc in modum, quando de myſterijs Iſiacis verba facit.

Vera huius animalis etymologia. *Maraſſus, & vipera dicitur.* *Lib. 9. Metam.* *Serpens peregrina qualis.*

Plenaq; ſomniferis Serpens peregrina venenis.

C Hanc etiam ob cauſam, Propertius appellauit aſpidem ſacrum Colubrum, quoniam in ſimulacris Iſidis adhiberetur ſic enim canit. *Lib. 2.*

Brachia ſpectaui ſacris admorſa colubris.

Si nomen hæbraicum aſpidis inquiramus: legemus in textu hæbraico Deuteronomij. Pethen, quam vocem pro aſpide interpretantur: pariter apud Pſalmographum in codice hæbraico; vox Akſchuh, à multis aſpis, vel ſpecies aſpidis exponitur: propterea quidam hanc aſpidem ptyadem eſſe aſſeuerant. Item apud Eſaiam, & Ieremiam, vocem Zipheoni, Interpretes aſpidem, vel Regulum vertunt. Albertus, ex Auicenna, aſpidem reddit Haſyos; quamuis alij Haſcos ſcribant. Similiter apud Albertum, Arundineus Serpens fortè erit aſpis chelidonia dicta, quæ ab eodem hirundo nuncupatur: cum Athaes Aſpis ſit diuerſis inſignita coloribus. Italicè dicitur aſpide. Bononienſibus Magaraſſo, loquendo tamen de aſpide noſtrate. Hiſpanicè Biuora, Gallicè Vn aſpic. Germanicè Ein ſchlang genannt.

Cap. 2. *Pſal. 140.* *Cap. 59.* *Cap. 8.* *Nomina Hebraica, & Arabica Aſpidis.* *Species Aſpidis ex Solino.*

D

DIFFERENTIÆ.

AELIANVS monimentis mandauit aſpidum genus in ſexdecim ſpecies ab Aegyptijs diſtribui ſolere: ſed poſtea quæ, & quales nam ſint huiuſmodi differentiæ, non explicauit. Solinus & ipſe plures, diuerſaſq; huiuſmodi animalis ſpecies (quamuis perperam) conſtituit. Etenim Dipſadem inter ſpecies aſpidis collocat; cum tamen Dioſcorides, Lucanus, & alij authores non proletarij Serpentem Dipſadem ab aſpide valdè diſcrepantem eſſe ſtatuant. Lucanus enim ſic canit.

——— *ſtabant in margine ſicca,*
Aſpides, in medijs ſitiebant Dipſades vndis.

Ideoq; colligendum eſt ex verbis Lucani, inter aſpidem, & Dipſadem maximam cadere diſ-

re differentiam: quandoquidem ex illius ſententia, altera ſpecies terreſtris, altera aqua- E
tilis eſſe perhibetur: neq; officit Galeni, & Aetij opinio, qui triplicem aſpidum conſti-
tuentes ſpeciem, vnam terreſtrem nominant; cùm illo in loco, terreſtris, non ad dif-
ferentiam aquatilis nuncupatur, ſed dicitur aſpis terreſtris, quia in locis mediterraneis
Differẽtia aſpidũ terreſtris, & aquatilis non admittitur. verſetur: cum alia ſpecies chelidonia dicta circa ripas Nili libenter ſtabuletur. Præte-
rea Solinum ſecutus Iſidorus nõ ſolum hæmorrhoum ad genus aſpidum reducit, ſed et-
iam Preſterem, & Sepa aſpidem tabificam appellat. Immò prædicti authores ab effectu
nocendi, has ſpecies inter ſe diſcriminant: propterea quòd Dipſadem ſiti, & Hypnalem
ſomno interimere aſſerunt; quoniam Hypnalem ſpeciem aſpidis ſomno necantis eſſe
arbitrantur; cum tamen hæc vox (hypnalis) non ſpeciem, ſed epitheton aſpidis de-
Hypnalis an ſit ſpecies aſpidis. notet. Licèt apud Lexicographos græcos legatur ὑπναλὶ ſpecies aſpidis ſomno necan-
tis. Albertus meminit hippupici, additq; eſſe illam aſpidis ſpeciem, cuius morſu ſua-
uis ſequitur interitus. At Nicolaus Leonicenus hippupicem pro hypnali intelligen-
dum eſſe tradidit.

Alij, ratione coloris, has Feras inter ſe diſtinguunt. Pauſanias atro colore, & Olaus F
magnus cinereo aſpides refertas eſſe narrant. Cæterùm non modo nigras, & cine-
L. 14. Hierogl. reas, ſed fuluas quoq; in agro Bellunenſi Pierius ſe conſpicatum fuiſſe teſtatur. Inſu-
per alij aſpidi chelidoniæ colorem hirundinis, Ptyadi cinereum, & viridem aſſignant.
Colores aſpidum quales eſſe debeant. Demùm aſpidi terreſtri, vt plurimùm, colorem cineris attribuunt, quamuis ſubuirides
etiam reperiantur. Nicander quoq;, qui vnam tantùm agnouit aſpidem, in colore va-
riam conſtituit, dum aſpidem ciueream, luteam, fuliginoſam, & nigram eſſe promulgat.

Strabo, ratione magnitudinis, duas ægyptiarum aſpidum differentias eſſe aſtruit:
nam alteram ſpithamæ duodecim digitorum longitudinem continentis eſſe, hancq;
breuiorem, & morſu ὀξυθανατωτέραν nempè feraliorem eſſe fatetur; hæc ſpecies cum
Aſpis chelidonia, cuius ſit longitudinis. aſpide chelidonia Aetij conuenire videtur; ſiquidem prædictam longitudinem non ex-
cedit, & celerem percuſſis interitum affert. Deinde Strabo alteri ſpeciei ὀργυιαν men-
ſuram inter ambas manus extenſas contentam aſſignat; vlnam Latini dicunt. Quare
hæc aſpidis ſpecies, vel ad cherſæam, vel ad ptyadem referetur: nam Strabo, cum duas
tantùm huius Serpentis ſpecies agnouerit, ptyadas cum cherſæis confundere videtur. G
Aſpis Nicandri, cuius ſit magnitudinis Nicander verò, quoad magnitudinem, vnam tantummodo aſpidem agnouit, cui μῆκος
ὀργυιᾶ τετραπεδὶν tribuit. Quocirca mirum non videbitur, ſi nonnulli authores, Feras hu-
ius generis quinq; cubitorum obſeruauerint.

In quadam etiam Ciuitate Cypri, vaſti ſerpentes (Cuſſi dicti) verſantur, qui aſpides
perperam cognominantur: carent enim illis conditionibus, & notis, quę in legitimis
aſpidibus obſeruantur. Immò in Calecuth etiam, authore Ludouico Romano, magni
L. 5. Nauig. cap. 21. angues diuagantur, inter quos ſunt, qui ad illius mentem, magnitudine aſpidem repræ-
ſentant: modò ambigimus, an veræ aſpides eſſe poſſint. Si confugiamus ad Dioſcori-
dem, is vnam tantùm aſpidem deſcribit: etenim quas hodie vulgus nuncupat aſpides,
nullis ferè gaudent notis, quas Priſci ſuis aſpidibus attribuebant; anteriorem enim
partem erigebant, & collo erant tumido, quemadmodum in tabula Iſidis pingebantur.
Lib. 3. ob. c. 51. Bellonius conſpicatus eſt apud Brutios in Italia, ſerpentem, habentem in fronte cal-
lum inſtar tuberculi, huncque aſpidem veterum eſſe exiſtimauit. Galenus autem in li-
Cap. 8. bro de theriaca ad Piſonem, tria aſpidum genera aſſignat: cum quędam apud eumdem
Species aſpidum ſecundũ Galenum ſũt tres. χερσαία, quædam χελιδωνία, & quædam πτυάδες cognominentur. Primitus χερσαῖος H
Græcis exponitur terreſtris, ideoq; ſic nuncupatur illa ſpecies aſpidis, quæ loca incolit
mediterranea. Item χελιδὼν hirundinem ſignificat; quare quædam aſpis colorem hi-
rundinis æmulans chelidonia nominatur. Demum quoniam πτύω eſt verbum græcum,
quod ſpuere ſignificat, hinc πτυὰς ſputatrix exponitur, eſtq; ſpecies quædam aſpidis ab
Etymũ nominũ ſpecierum aſpidis. inſpuendo veneno ita nuncupata. Et quamuis Ammianus quamdam aſpidis ſpeciem
aquatilem conſtituere videatur, dum inquit. *Quas omnes ſerpentes magnitudine, & de-
core aſpis facilè ſupereminens, nunquam ſponte ſua fluenta egreditur Nili.* Nihilominus hic
author fortè per flumen Nili, regionem Aegypti, quam alluit Nilus, intelligere voluit:
Li. 20. c. 2. nam ſi aſpidem in vndis Nili morantem intellexiſſet, à veritate valde declinaſſet; cum
alij authores ſuperius memorati, terrarum, & non aquæ incolam aſpidem eſſe ſtatuant.

L. 13. c. 20. Aetius prædictis nixus fundamentis retulit apud Ferarum ſcriptores, tres aſpidum
differentias obſeruari, nimirum terreſtres, in mediterraneis commorantes locis, cheli-
donias

A donias circa Nili ripas latibulantes,& ptyades,quæ ſputo venenato animalia inficiunt. Terreſtres minores prædicat,cum longitudinem quinq; cubitorum æquent, chelidonias colore nigro, & albo refertas delineat: ptyades verò cinereo colore,viridiq; ad aureum declinante conſperſas deſcribit.

Ponzettus quoq; aſpidem primò ſiccam,& longiorem,necnon oculos, inſtar accẽſi carbonis, micantes habentem exhibet: deinde aliam caput eleuantem, & conſtrictis dentibus ſputum venenoſum eiaculantem: tertiam hirundinem ob coloris ſimilitudinem, cognominat. Harum igitur ſpecierum icones, ad mentem Greuini ante oculos legentium repræſentare non piguit. His addere etiam libuit duas aſpidum icones, quarum altera alio nomine parua vipera vocatur, eſtq; coloris ferruginei, altera verò colore ſubuiridi maculoſo eſt inſignita, & interdum in noſtris etiam regionibus reperitur, vulgoq; *aſpido tormento* appellatur; quoniam morſu forſitan tormentum, & cruciamentum, non autem interitum hominibus afferat. *Tres aſpidũ ſpecies deſcribantur.* *Aſpido tormento qualis.*

Legimus in hiſtorijs, apud Chiribichenſes diuagari aſpides caudæ aculeo ferientes: B immò caudæ cuſpide ab Incolis ſagittæ imbuuntur, vt vulnerando lethaliter feriant. Villa quædam Bononienſis ſecus valles ſita, & *Malalbergo* nominata ſcatet copia aſpidum varijs decoratarum coloribus; *Magaraſſi* vulgo dicuntur, qui dentibus vulnerant, & oblongo caudæ aculeo ferire nituntur. Villici ab his ſaucij partem tumefactam ligant, deinde leuibus adhibitis præſidijs tridui ſpatio liberantur. Quamobrem hæ aſpidum ſpecies cum aſpidibus ægyptiacis minimè conuenire dicuntur: quemadmodum ſuperius etiam adnotauimus. *Aſpides noſtrates ſub.*

DESCRIPTIO.

GLOSSA in vigeſimum caput Iob, aſpidem paruum eſſe ſerpentem, viperaq; prolixiori corpore diuulgat. Belluacenſis hanc Feram cæruleo colore exornatam deſcribit; eiq; dentes longos, & extra labia ex- C porrectos, ad inſtar dentium apri, aſſignat. Plinius in hoc Serpente, *Lib. 11.* duos dentes in parte ſuperiori, dextra, læuaq; more tenuis fiſtulæ perforatos, venenumq; ritu aculei ſcorpionum, inſundentes perpendit. *Dẽtes quales ſint.* Agricola in libro de Animalibus ſubterraneis duo in hac Fera, nempè tetrum odorem, necnon longitudinem, & craſſitudinem mediocris anguillæ meditatur. Quamuis, vt notat Edoardus Vuotonus, longitudo horum animalium interdum ſit orgyiæ, nempè ſenum pedum, & latitudo, quanta eſt venabuli, quo venatores ad tauros, leoneſq; conficiendos vti ſolent. Aelianus, prolixiori oratione, aſpidis deſcriptionem ante mentis oculos repræſentare conatur, dum hoc animal ſquamis rubentibus horrere, tractibus tardis incedere, ſomniculoſis oculis innuere, geminas caruneulas callo valdè ſimiles in fronte gerere, ceruice ſqualida turgere, & in obuios, aut viatores anhelando virus ab ore emittere aſſeuerat.

At inter cæteros ſcriptores, Nicander dicendi maieſtate clariſſimus, & antiquiſſimus, ex quo cæteri authores multa deſumpſerunt, aſpidem deſcribit hunc in modum *Nicandri deſcriptio.* D verſibus in latinum ſermonem ſic tranſlatis.

Tam procera, extenſa queunt quàm brachia duci,
Tantaq; craſſities eſt, quantum miſſile telum,
Quod faciens haſtas docta faber expolit arte;
Pro trucium horriſona taurorum, & cæde leonum.
Squallidus interdum color albet, ſæpè virenti
Cum maculis, ſæpè eſt cineres imitante figura;
Nonnunquam ardenti veluti ſuccenditur igne;
Idq; nigra æthiopum ſub terra, quale refuſus
Nilus ſæpè lutum, vicinum in Nerea voluit.
Præterea gemina calli inſtar, fronte caruncla
Hærent ſanguineis ſcintillant lumina flammis,
Turgida ſqualet item ceruix, graue ſibilat ipſa
Beſtia, dum certam vomit ira concita mortem.

Aſpidis tres differentiæ cherſæa nempè terreſtris chelidonia, ideſt hirundinaria, & Ptyas ſcilicet ſpuens.

Aſpidis ſpecies colore ferrugineo, vipera parua vulgo dicta.

Aſpidis alia ſpecies colore ſubuiridi maculoſo.

Quatuor hinc intra maxillæ concaua dentes E
Radices fixere ſuas, quos iuncta quibuſdam
Pelliculis tunica obducit, triſte vnde venenum
Effundit, ſi fortè ſuo hæc approximet hoſti.

Quamobrem ex Nicandri carminibus longitudinem aſpidis vnius vlnæ, & craſſitudinem, quæ telo miſſili eſt ſimilis, intelligimus; necnon colorem animalis aliquãdo ſqualidum ſępè cinereum cum multis maculis: immò quandoq; inſtar coloris Soli, in quo vt plurimum hæc beſtia ſtabulatur. Inſuper author gemina tubercula in fronte, oculos inſtar ignis micantes, & ceruicem turgidam contemplatur. Tandem quatuor dentes pelliculis quibuſdam obductos, viſionemq; humanam effugientes huic Feræ aſſignat, ex quibus poſtea morſu diſruptis, venenum ſtillat.

Tubercula aſpidũ vbi.

NATVRA: ET MORES.

MODO contemplantibus omnia, quę natura his animantibus ingenuit, primò ſe ſe offert ponderandum; num ſit verum aſſertum Iſidori, quòd hoc animalis genus, ad primam magici cantoris vocem, alteram aurium ad terram premat, alteram verò cauda obturet, nè, cantionibus auditis, ad excantantem confugere cogatur: ſiquidem id fieri ab hominibus ſcribit Albertus Magnus, quoniam in capite huius animalis, lapis pretioſus cuſtoditus, à multis, lucri gratia, expetitur. Hoc autem à veritate alienum eſſe in primo capite huius libri vbertim docuimus. F

L.11.Orig.

Li.25.de An.

Si properemus ad alteram aſpidis proprietatem; Plinius diuulgauit id à natura huiuſmodi animantibus congenitum eſſe, vt nunquam mas, niſi comite fœmina, à ſpecu egrediatur: propterea Reuſnerus in paradiſo poetico hanc proprietatem ſic decantabat. G

Alia proprietas aſpidis.

Non prius è fouea viſu truculentior aſpis
Exit, quàm comitem ſenſerit eſſe ſibi.

Immò addebat Plinius, quòd ſi harum Ferarum altera occidatur, tunc ſuperſtes iniuriam non impunitam relinquens, ſociæ conſortis occiſorem in numeroſo etiam hominum cœtu inueſtigare audet, vt illius vindictam ſuſcipiat. Pręterea aſpides viſum imbecillum, inceſſum tardum, & auditum ſubtilem ſibi compararunt. Viſum horum animalium hebetem calloſa quędam tubercula fronti adhęrentia, oculoſq; comprimentia reddunt; idq; naturę beneficio, multi factum autumant: quoniam ſi viſionis acumine hæc beſtia polleret, proculdubio maximam cæteris animalibus noxam eſſet allatura. At poſtmodum ingenioſa, & prouida natura, ob imbecillam viſionem, hanc Feram aure vigili remunerauit. Quapropter, leuiſſimo audito ſtrepitu, quaſi à quodam expergefacta ſomno, ſtatim ſe ſe erigit. Hæc omnia Nicander expreſſit hunc in modum.

Viſus imbecilus aſpidis, & cur.

Auditus qualis.

Nunc age terribilem ſitientibus aſpida ſquamis
Peſtile plus alijs hoc ex grege reptile, noſce.
Formidabile cui corpus, tardumq; volumen
Quandoquidem tranſuerſa via eſt, prolixaq; ventris H
Spira, veternoſiq; nitere videntur ocelli,
At ſimul ac facili fortè obſeruauerit aure
Vel minimum ſtrepitum, ſegnes è corpore ſomnos
Excutit, & teretem ſinuat mox aſpera tractum
Horrendumq; caput, porrectaq; pectora tollit
Tam procera, extenſa queunt, quam brachia duci.

Et quamuis poetæ cuiuſcumq; Serpentis in iracundiam præcipitis tumidum collum deſcribant: nihilominus hæc nota aſpidis propria eſſe perhibetur. Id colligendum eſt ex Plinio, qui aſpidum colla intumeſcere ſcripſit, cui fauet Lucanus hunc in modum canens.

Ira huius Serpentis.

Li.9. pharſalia.

Aſpida ſomniferam tumida ceruice leuauit.

Itaq; aſpides duabus potiſſimum proprietatibus gaudere dicuntur, quibus alij Serpentes carent: cum ceruix horum animalium latè tumeſcat, & eorum venenum vnà cum

A ſopore artus patientis occupet. Scribebat Dioſcorides, quòd virus Aſpidis, & Baſiliſci, more taurini ſanguinis, in arterijs vulneratorum, ſanguinem cogit. His addit Volaterranus à punctura aſpidis ranam depaſti vulnus immedicabile fieri: propterea, ex Arnoldo, percuſſi ab aſpide, duarum, vel trium horarum ſpatio intereunt. Nec præter rationem: quandoquidem Ioannes de Vigo narrabat (referente Pareo) ſe Florentiæ nouiſſe circulatorem, qui vt melius propria pharmaca populo venderet, digitum aſpidi mordendum porrexit, & poſt horas quatuor interijt.

Vulnus aſpidis quando lethalis.

Habent præterea aſpides hoc peculiare, vt mordendo tumorem non inducant: deinde (cũ dentibus adeò exilibus, & mẽbranula tectis ſint prædit, vt à multis dentibus, carere credantur) tam exiguum foramen vulnerando formant, vt viſionem penè effugiat. Hac de cauſa multi Cleopatræ interitum cognitu difficilem fuiſſe arbitrantur, quæ morſu aſpidis vitam terminauit; quemadmodum ex Galeno in libro de Theriaca ad Piſonem colligendum eſt. Nam cum Auguſtus, ſuperato Antonio, viuam Cleopatram tanquam fœminam præſtantiſſimam in triumphum ducens Romanis oſtendere
B decreuiſſet, ſtudioſius ſeruandam curauit. At illa malens Regina ex humanis decedere, quàm captiua Romanis eſſe ſpectaculo, hoc Serpentis genus, vt, citra ſuſpitionem, ſibi inferret mortem, elegit. Duabus igitur fidiſſimis mulieribus, Naera ſcilicet, & Carmione indies operam ſuã Reginę pręſtantibus iuſſit aſpidem vuis, ficubuſq; contectam ad fallendos cuſtodes in calatho deferri. Itaq; facto in prędictis fęminis periculo, num Serpens illicò perimeret; vnde ſtatim atq; Cleopatra illas exanimes conſpicata eſt, eodem met animali ſibi exitium attulit. Hęc fortè aſpidis ſpecies fuit chelidonia, quę nulla interpoſita mora morſu venenans, illicò percuſſos vita priuat. Hęc etiam ſpecies inſtinctu quodam naturali ducta, cum libenter circa Nili ripas moretur, per dies triginta, ad loca alta properat, antequam flumen, Solum Aegypti, alluuione fęcundet. Cherſæa verò aſpis non confeſtim, ſed interpoſita quatuor horarum mora, in animalium perniciem operatur. Demùm aſpis ptyas præter morſum ſaliuam habet venenoſam, & adeo tenuem, vt anguſtiſſimos etiam cutis porros facillimè penetrare poſſit. Quamobrem Galenus, ſcribens de Theriaca ad Piſonem, tradebat ptyadas aſpides,
C exporrecta ceruice, & merita interualli longitudine, inſtar rationalis cuiuſdam animalis, venenum in tranſeuntes expuere. Quapropter Porphyrius non immeritò ſcripſit. οἱ ἐν αἰγύπτῳ ὄφεις πτύσματι χρῶνται, ὅθεν καὶ πτυάδες καλοῦνται, καὶ τυφλοῦσι τὰς ὄψεις τῶν ἐπιόντων. Nimirum Serpentes, qui in Ægypto ſunt, ſputo vtuntur, vnde & ſpuentes vocantur, & inuadentium oculos excæcant. His addendum eſt aſſertum Auicennæ, qui ſolo ſerpentini huius ſputi odore animantes perire exiſtimauit.

Interitus Cleopatræ qualis. Cap. 6.

Nomina ancillarũ Cleopatræ.

Aſpidis chelidoniæ vis.

Aſpis ptyas qualis.

Lib. 3. περὶ ἀποχῆς τῶν ἐμψύχων.

Naturæ etiam horum anguium meminit Olaus Magnus differens de aſpidibus aquilonaribus, quæ eleuatæ ſupra pectus incedunt, ſputumq; venenoſum in gutture collectum, in reſiſtentem, vel obuium eiaculantur, deinde celeri curſu ad antra, & ſaxorum cauernas ſeſe recipiunt. De natura autem ouorum aſpidis recitat Bartholomæus cognomento Anglicus, quòd hæc parua, rotunda, liuida, viſcoſa, fœtida, ſummè venenoſa, & filamentis quibuſdam conglobata ſunt, quæ ſi contingat, vt inuenta à Rubeta, vel ab alio animali venenoſo foueantur, tunc vermis procreatur, qui viſu, & halitu, more Baſiliſci, primo fouentem, deinde alios etiam animantes perimit: Deniq; de tempe-
D ratura aſpidis, ſi lector multa ſcire deſiderat, confugiat oportet ad primum caput huius libri, vbi prolixiori ſermone de temperamento anguium agitur.

L. 19. c. 88.

Oua aſpidum qualia.

LOCVS.

ASPIDES nullas in Gallia diuagari Bellonius atteſtatur: quamuis ibi multi verſentur ſerpentes, qui vulgò aſpides nominantur. Inſulæ quidem Hiſpaniæ, vt recitat Chriſtophorus Andreas in Oecoiatria (referente Pareo) aſpidibus, omniq; venenato Ferarum genere redundant. Neq; hoc à veritate recedere videtur; cum calidiori regione delectentur. Etenim Ariſtoteles in hiſtoria animalium tradidit aſpides gigni in Africa, quarum ictus omni præſidiorum generi reluctantur. Sed animaduertendum, ex Ioanne Bohemo, quòd Africa producit etiam Ichneumones, qui maliciam aſpidum

Li. 8. c. 29.

repri-

reprimunt, atq; caſtigant. Lucanus etiam promulgauit ab hoc Ferarum genere loca E
diligi calidiora: quapropter Africam, & potiſſimum Aegyptum, ripaſq; Nili tanquam peculiarem propriumq; locum incoli: vnde ſi accidat, vt huiuſmodi Feræ in frigidioribus locis conſpiciantur, illuc delatas eſſe Lucanus arbitratur, dum inquit.

L. 9. Pharſal.

Ipſa caloris egens gelidum non tranſit in orbem
Sponte ſua, Niloq; tenus metitur arenas.
Sed quis erit nobis lucri pudor? inde petuntur
Huc Libyæ mortes, & fecimus aſpida merces.

Quamuis Strabo quodammodo diſſentire à Lucano videatur, dum propriam ſpeciem Ægypto aſſignat, præter illas, quæ in alijs diuagantur locis: vnde ſtatuere videtur alijs etiam in locis aſpides procreari. Salmaſius tamen in Solinum ſententiæ Strabonis quodammodo fauens, de alijs Libyæ locis fortè locutum fuiſſe Strabonem pronunciauit. Veteres enim aſpidum patriam Libyam, & Ægypti fines circumſcripſerunt: nam retulit Nicander fuliginoſam aſpidem ſub Æthyopum gleba ab vnda Nili in mare vecta deliteſcere, & per hanc ſpeciem, ad mentem Aetij, aſpis chelidonia Nili ripas incolens intelligenda eſt: quandoquidem colorem hirundinum fuſcum eſſe omnibus F
conſtat; cum etiam gemmæ chelidoniæ ab eodem colore denominentur. Itaq; inter aſpidum tres ſpecies nominatas, chelidoniæ Aegypti peculiares eſſe feruntur. Et eò magis, quoniam Olaus Magnus aſpides in plaga Septentrionali (licèt quoad venenatam naturam, Africanis debiliores) obſeruauit, quæ pariter ſcabroſa cute, cinereo colore, oculis ſcintillantibus, & longitudine trium, vel quatuor cubitorum, morſu feriant, cui præſentiſſimo occurrendum eſt remedio.

Opinio Veterum circa locū aſpidum.

Quæ ſpecies colat Nili ripas.

Quænā aſpis Ægyptio magis familiaris.

ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA.

AMVLTIS animantibus, & plantis aſpis diſſentire videtur, dum primo in odium Ichneumonis rapitur: quod Nicandro non fuit ignotum, quando in Theriacis cecinit his verſibus in Latinum ſermonem translatis. G

Solus eam potis eſt Ichneumon vincere peſtem,
Cum graue cautus ei bellum parat, editaq; oua
Quæ fouet in multorum hominum inſuperabile lethum
Omnia fracta terit, mordaceq; dente laceſſit.

Bellum quoq; Ichneumonis, & Aſpidis eleganter explicauit Lucanus his carminibus.

L. 4. Pharſal.

Aſpides vt Pharias cauda ſolertior hoſtis
Ludit & iratas incerta prouocat vmbra,
Obliquaſq; caput vanas Serpentis in auras
Effuſo tuto comprehendit: guttura morſu,
Lethiferam citra ſaniem tunc irrita Peſtis
Exprimitur, fauceſq; fluunt pereunte veneno.

Præterea aſpis acri odio quoſdam angues Argolas nuncupatos proſequitur: quandoquidem ad illius interneeionem à natura procreati eſſe videntur; cum ſcripſerit Suidas, H
iuſſu Alexandri Magni, hoc Serpentis genus Argo Pelaſgico Alexandriam, ad perimendas aſpides, delatum fuiſſe. Item aſpis Ranarum fœtus cauda inſignes proſequitur; quod Agricola in libro de animalibus ſubterraneis annotauit. Amplius cimices aſpis abominatur; ideoq; contra eius morſum valere dicuntur: nam gallinæ ex Plinio, qua die cimices ederint, ab aſpide non morderi perhibentur.

Cimices aſpidibus contrarij.

Sunt prætorea nonnullæ plantæ; à quibus aſpides naturaliter abhorrent. Primitus Ari radice omnes Serpentes, & potiſſimum aſpides fugantur; ſiquidem eius fumo adeò inebriantur, vt, ex Porta, torpidæ interdum reperiantur. Plinius addit naturæ aſpidum halicacabum ita aduerſari, vt radice huius plantæ propius admota, aſpis ſoporetur: id autem mirum non eſſe tradit Cardanus, cum huius plantæ radices, & ſemina hominibus quoq; ſoporem afferant. Ex altera parte loca opaca ab hoc animali ita diligi, vel potius odio haberi aſſerũt, vt proprium ſit huius Feræ in vmbra tantummodo exurgere: vnde ſcriptum reliquit Seneca: ſicuti taurum color rubicundus excitat, & veſos, bouesq;

Ari radix aduerſatur aſpidi.

L. 7. Phyt. cap. 24.

L. 7. de rer. var.

L. 3 de Ira.

A boueſq; mappa protitat, ita aſpis ad vmbram exurgit.

Inſuper aſpides ob ſympathiam quam Iam Afris, & Syris minimè obeſſe dicũtur: qua de cauſa prædicti populi proprios filios, vt narrat Vincentius Belluacenſis, ijs obijciunt, quos ſi læſerint tanquam adulterinos reſpuunt, ſin ſecus eos tanquam legitimos nutriunt. Verùm id non de omnibus Afris, & Syris, ſed tantum de Pſyllis Libyæ populis intelligendum eſt, de quibus, in hiſtoria Serpentis in genere, actum fuit. Tandem animalia eiuſdem ſpeciei tam ſingulari amore ſe inuicem complectuntur, vt nec vipera viperam, nec aſpis aſpidem lędat. Hæc fuit opinio Galeni in libro de inæquali intemperie, quando hæc verba protulit. *Ita vtiq; & ſcorpium necaueris ſi ieiunus illi inſpueris. At non homo hominem morſu interimit, nec vipera viperam, nec aſpis aſpidem: ſiquidem quod ſimile eſt, id congruum amicumq; eſt, quod contrarium, inimicum, & noxium.*

Sympathia aſpidũ cũ varijs populis.

Cap. 6.

VENENI ASPIDVM SIGNA.

B

VESTIGIA ictus aſpidum tam obſcurè apparent, vt aerem etiam oculorum aciem effugiant, & eò magis, quia tumor circa vulnus non eminet ob veneni tenuitatem, quod mirabili celeritate ad partes intimas penetrat, ideoq; cutim ſubiens ita ad peniciora delabitur, vt vel parùm, vel nihil in ſuperficie cutis emineat. Hac de cauſa mors Cleopatræ cognitu fuit difficilis, & nonniſi ſerò ab Octauianis, ex duobus paruis punctis deprehenſa fuit. Vnde non iniuria ſic canebat Nicander in Theriacis.

Mors Cleopatra cur fuerit difficilis cognitu.

Nec tamen vlla vides impreſſi vulnera morſus,
Nec dignus fatu tumor ictum corpus adurit:
Sed qui læſus homo eſt, citra omnem, fata laborem
Claudit, & ignauo moriens torpore fatiſcit.

C Hæc & alia ſigna huius veneni diuulgauit Lucanus, dum interitum Leui morſu aſpidis perempti enarrauit hunc in modum.

L. 9. Pharſal.

At tibi Leue miſer fixus præcordia preſſit
Niliaca Serpente cruor, nulloq; dolore
Teſtatus morſus ſubita caligine mortem
Accipis, & ſtygias ſomno deſcendis ad vmbras.
Non tam veloci corrumpunt pocula letho
Stipite, quæ diro virgas mentita Sabæas
Toxica fatilegi carpunt matura Sabæi.

Per Niliacum Serpentem à poeta hoc in loco aſpis intelligitur: cum libenter circa ripas Nili verſetur, citiuſq; dicitur hoc animal morſu interimere, quàm toxicum arboris apud Sabæos populos naſcentis. Reuſnerus quoq; in Paradiſo poetico meditans omnium morſu aſpidis inductum, pronunciauit diſtichon huius tenoris.

Serpẽs Niliacus qui.

Brachia ſi fuerint ſacris admorſa colubris,
Iam trahit occultum membra ſoporis iter.

D Huius etiam ſymptomatis meminit Georgius Pictorius in Lerna malorum, dũ cecinit.

Aſpidis & morſu læſum dormire fatentur
In mortem, antidotum nec valuiſſe ferunt.

Itaq; cum alias exaratum fuerit venenorum alia vni, alia alteri corporis parti peculiarem afferre noxam: poterimus in præſentia pronunciare virus aſpidis principaliter cerebro aduerſari; quemadmodum ex enarratis ſymptomatibus hunc morſum concomitantibus colligendum eſt: veluti ſunt ſopor, & oculorum nictationes. Scribebat enim Dioſcorides, quòd ſtatim poſt ictum aſpidis, caligo oculos obumbrat, nullus penè conſpicitur tumor, mediocris inſurgit ſtomachi dolor, & vulnus eſt adeo exiguum, vt ab acutiſſima acu factum eſſe videatur. Addit poſtea Matthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem, quòd ictum aſpidis conſequitur ſtupor, pallor, frontis refrigeratio, hiatus aſſiduus, palpebrarum nictatio, colli inclinatio, capitis grauitas, ſegnities, lapſus in profundum ſomnum, & tandem conuulſio. Immò addit quoq; ex

Symptomata morſus huius Feræ.

Li. 6. c. 56.

Loco cit.

morſu

Symptoma morſu aſpidis chelidoniç pręſentiſſimam eſſe necem,& ex ictu eherſææ nonniſi poſt ſpa- E
ta morſus tium quatuor horarum accedere : eum ptyas multò tardius interimat. Auicennas au-
eherſęa a- tem ſigna morſus aſpidis ehelidoniæ, necnon aſpidis ſiceæ,ſeu eherſææ eadem eſſe affir-
ſpidis. mat : harum namq; alterutra, ſi mordeat, accidunt, vt inquit ipſe, frequentes ſingultus,
alteratio caloris, ſtupor, & frigus membrorum,& ſomnus profundus eum pulſus vehe-
Signa mor- mentia. Sin mordeat ptyas, i deſt ſpuens : tunc patiens,ad mentem eiuſdem Auicennç,
ſus ptyadis ſenſu, & motu penè priuatus, poſt continuos ſaltus ſoporatur : eum torſione colli, ſpa-
ſmo, pulſu inordinato, & abſq; dolore, vita priuatur : quamuis ab initio dolorem inte-
ſtinorum ſenſerit, & ad vomitum prouoeandum, digitos in guttur introduxerit.

Actuarius quoq; patientis colorem in viridem, & herbaceum permutari afferit : de-
inde in reliquis ſymptomatibus aſſignandis, ſententiæ Nicandri,& Auicennæ adſtipu-
latur. Tandem Ponzettus non modò ſymptomata ictus aſpidum,ſed etiam eorum cau-
ſas in medium afferre conatur,dum inquit nigredinem quandoq; circa locum affectum,
Symptoma- dimanare à nimia ealiditate veneni partem adurentis, & oculorum obſcuritatem à va-
tum huius poribus venenatis oriri atteſtatur, qui interdum eapitis dolorem afferre ſolent. Poſtea F
veneni cau- humores in ſtomacho venefica vi infecti agitantur, & vomitionem prouoeant : immò
ſa. ſæpè eonuulſionem, quoniam tunicæ ſtomachi eontrahuntur, & coarctantur. Deniq;
materia deſcendens ad inteſtina dyſenteriam, ſyneopem, & interitum procreare di-
citur.

VENENI ASPIDVM MEDELA:

MVLTI, antequam præſidium aliquod ad profligandum aſpidis virus,
præſcribant, vitæ ægrotantis periculum facientes, centaurium in vi-
no tritum propinant; nam ſi pharmacum euomatur,patientem peritu-
L.8.c.29. rum,ſin ſecus, victurum eſſe pollicentur. Ariſtoteles tamen,in hiſto- G
rijs animalium, aduerſus ictum aſpidis Africanæ nullum valere præſi-
dium atteſtatur. Quare hinc colligere poſſumus, pro caſtigando aſpi-
L.6.c.54. dum aliarum regionum veneno, medicinam aliquem habere locũ. Vnde Dioſcorides,
Partis mu- ad aſpidum virus, remedia in capite de Ceraſte propoſita commendauit.Plinius vnam
tilatio, vbi tantùm opem,nimirum partis mutilationem inueniebat;cui ſententiæ Paulus Aegine-
conueniat. ta ſubſcripſit.

Aelianus quoq; non videtur recedere à prædictorum virorum opinione,dum inquit:
Exuſtio Serpentum venenum peſtiferum eſt,ſed peſtilentius aſpidis : viperæ, & aliorũ anguium
partis vul- morſus non carent remedio, aſpidis tantummodò ictum curari non poſſe intelligo.
neratæ. Mercurialis tamen admonet curationem huius veneni eſſe ſollicitandam, conſequen-
Medicamẽ- terq; ad plagæ exuſtionem deueniendum eſſe,vel podicem galli, aut columbæ vulneri
ta tenuium eſſe applicandum. Et quoniam vulnus exiguum eſſe ſolet, ſcarificationibus, aut ſicya-
partim ad- rum appoſitione dilatandum eſſe docet. Amplius, ex Pareo,quoniam veneno aſpidum,
hibenda. ſanguis in venis, & arterijs congelatur, medicaminibus calidis, & tenuium partium H
vtendum eſt : veluti ſunt magna antidota, ſcilicet theriaca, & mithridatium, quæ in
Simplicia aqua vitæ diſſoluta intrinſecus, & extrinſecus, adhiberi poſſunt. At ſi accidat, vt pars
medicamẽ- læſa nigricet, ſatius eſſe putat Pareus,ſi vires ferant, partem eſſe amputandam.
ta, quæ con- Cæterùm, vt in his præſidijs proponendis ordinatim incedamus,à ſimplicibus per os
ueniant. ſumendis exordiemur. Hæc autem à plantis, animalibus, & lapidibus deſumuntur. In
Origanum. primis nonnulli origanum virens, ad vomitum excitandum,cum vino tritum propinãt,
Allium. deinde antidotis fæliciori cum ſucceſſu vtuntur. Olaus Magnus allijs tritis, cum zytho
Aniſum adhibet. Plinius clematidem aegyptiam contra Serpentes, & potiſſimum aſpides ex
Lupinus. aceto efficacem prædicat. Deinde aniſum, lupinum, necnon hyoſciamum contuſum in
hyoſciam. vino præbet. Ponzettus ariſtolochiam cum roſis, & ſemen apij cum mero, item carpo-
Ariſtolo- balſamum, & puluerem gentianç cum vino, vel modico menthæ ſucco commendat.
chia. Pariter mira vis citri aduerſus aſpides, apud Atheneum legitur. Scribit enim prædones
Gentiana. quoſdam vltimo damnatos ſupplicio tamquam Ferarum cibum in theatrum à militibus
L.3.c.5.

intro-

A introductos, & ab aſpidibus percuſſos nihil paſſos fuiſſe. Ideò Princeps id admiratus, de cibo reorum militem cuſtodem interrogauit: ſed ſtatim atq; cognouit eorum cibum fuiſſe citrum, poſtero die talem cibum vni, alteri verò nequaquam dari iuſſit: vnde qui citrum non comederat, altero incolume, ab aſpidibus punctus interijt.

Citri virtus admiranda.

Præterea in hoc caſu multum adiumenti affert acetum, & præcipuè acerrimum, cuius tanta quantitas ſumenda eſt, donec qualitas aceti circa dextram præcordiorum partem ab ægro percipiatur: Hepar enim in morſu aſpidis ſenſu priuari aiunt. Ad confirmandum, & extollendum hoc præſidium, addere poſſumus hiſtoriam cuiuſdam hominis à Plinio recitatam, qui vtrem aceto plenum ferens incautè calcauit aſpidem, à quo fuit vulneratus, & quoties deponebat vtrem, toties ſe eſſe ſauciatum ſentiebat; ſicq; remedium huius morſus acetum eſſe intellexit. Id rurſus ſtabilire poteſt caſus cuiuſdam pueri, qui cum ictus eſſet ab aſpide, & ob ingentem æſtum ſiti premeretur, aliumq; non haberet humorem, acetum, quod fortè ſecum habebat, hauſit, & liberatus eſt. Cornelius Celſus credidit hoc accidiſſe, non quia acetum facultatem refrige-
B randi, ſed quia vim diſſipandi poſſideat: ideoq; veriſimile eſt hoc præſidio, humorem intra corpus denſatum diſcuti, & ſanitatem reſtitui. His addatur vrina impubium puerorum, quam non infrugiferam, in hoc caſu, Plinius exiſtimat. Verùm Marcus Varro octuageſimo nono vitæ anno tradidit, ictus aſpidum ſanari, ipſa percuſſorum vrina, quod poſteà confirmauit Quintus Serenus his verſibus.

Aceti virtus in morſu aſpidũ.

Caſus pueri ab aſpidi icti.

Cur acetũ ſanet morſus.

Si verò horrendum vulnus fera fecerit aſpis,
Vrinam credunt propriam conducere potu,
Varronis fuit iſta ſenis ſententia, necnon
(Plinius vt memorat) ſumpti iuuat imber aceti.
Dicendum &c.

Vrina impubiũ laudatur.

Ab Animalibus etiam homo percuſſus ab aſpide non mediocrem fructum eſt conſecutus. Ponzetus, ad mentem nonnullorum, ſtomachum ciconiæ cum vino tanquam ſingulare auxilium extollit. Plinius fel muſtelarum, quas Græci ictidas vocant, contra aſpidum punctiones vtiliſſimum; immò vrinam teſtudinis cimicibus tamen admixtis
C efficaciſſimam eſſe iudicat. Vnde poſtea Kiranides non ſolum teſtudinis vrina, ſed marinæ quoq; teſtudinis ſanguine hauſto, omnes ferè morſus, ſed præcipuè aſpidis ſanari opinatus eſt. Tandem Orpheus in libro de lapidibus, corallium in vino potum ab aſpide punctis quamplurimum prodeſſe fatetur. Item in *Pam* prouincia Regni Malacenſis inuenitur quandoq; in felle hiſtricis lapis, ob raritatem alicuius æris, coloris eſt dilutioris purpuræ, amari guſtus, & tandem leuis, & inſtar ſaponis lubricus. Et quamuis in Malaca lapis bezaar ſit frequens; nihilominus Incolæ lapidem hunc in felle hiſtricis Malacenſis repertum, ad reſiſtendum cuicumq; veneno longè præferunt: Macerant enim lapidem in aliquo liquore cardiaco, vel, hoc deficiente, in aqua communi, quam poſtmodum patientibus propinant; vnde ſtomachus roboratur, & venenum eis nihil obeſt.

Stomachus Ciconiæ.

Vrina, & ſanguis teſtudinum.

Lapis Malacenſis.

Lapis Hiſtricis.

Si ad compoſita alexipharmaca mentem conuertamus. Primò incidemus in theriacam magnam Andromachi, quæ venenatis nõ mediocriter confert: propterea Galenus in libro de vſu Theriacæ ad Pamphilianum hæc habet. Percuſſis à vipera, vulneratis à Serpente, ictis ab aſpide, cõmorſis à rabido cane, demũ læſis ab aliquo animali, quod
D dentibus, aculeo, vel cõtactu venenum relinquat, recens theriaca ſatis ſuperq; efficax remedium eſt. Recens autem eſt, quæ ſextum, & trigeſimum annum nondum attigerit. Quapropter Septentrionalem plagã incolentes, ſi ab aſpide demorſi fuerint, ex theriaca Venetijs illuc vecta ſalutare remediũ percipiunt. Hac aũt deficiente, teſte Olao Magno, allium contuſum, & in cereuiſia diſſolutum bibunt, & aliud ſimiliter ſupra ictum collocant, & liberantur. Succedit antidotus Antipatri, quæ & theriaca nuncupatur: ex hac autem ſumpta ante, & poſt ictum aſpidis non parum vtilitatis patiens eſt percepturus. Recipit igitur, Galeno teſte, gentianę vnciam dimidiam, radicis trifolij tantumdem, ſeminis eiuſdem drachmas duas, polij drachmas tres, ariſtolochiæ tenuis drachmas duas, radicũ peucedani, & galbani tantũdem, petroſelini drachmas quatuor, rutę ſylueſtris drachmas tres, pyrethri drachmam, herbę pedicularis tantumdem, radicum vitis albę drachmas duas, leucopiperis tantumdem, acori drachmas tres, thymiamatis drachmam, & obulos quatuor; verbaſci, chamępytios, chamęlęę, marrubij, conizę,

Compoſita medicamẽta ad morſus Aſpidũ.

Theriaca magna Andromachi vis.

L. 2. de Antid. c. 10.

Antidotus Antipatri, quæ recipiat ſimplicia.

cymini æthiopici, ſucci papaueris, caſtorei, ſeminis, fæniculi, agarici, caſſiæ rufæ, flo- E
rum iunci odorati, rhei, ſingulorum drachmas duas, dauci cretici drachmam, & obulos tres, opopanacis tantumdem, ſagapeni drachmas duas, & obulos tres, abrotoni drachmam, & obulos tres, dictamni, & ſtyracis tantumdem, cinnamomi drachmas tres, nardi tantumdem, myrrhæ vnciam dimidiã, thuris drachmam, aniſorum, & ſucci cyrenaici tantumdem, coaguli hinnuli drachmas tres, croci vnciam, & mellis attici, quod ſatis eſt: deinde ad nucis auellanæ magnitudinem exhibetur.

Quātitas ſeu Doſis prædictæ antidoti.

Neq; omittenda eſt theriaca ad internos dolores Euclidis Palatiani, quam vt ipſe referebat, aduerſus aſpidum morſus compoſuit. Recipit autem, vt videre licet apud Galenum, caſtorei drachmas ſex, opopanacis, ſagapeni, ſeſeleos, cachryos, chamædryos, chamæpityos, Marrubij ſingulorum vncias duas, ſtyracis, bituminis iudaici, myrrhæ, ſingulorum drachmas ſeptem, ſucci papaueris vnciam, & mellis libram. Percuſſi à Serpentibus prius vomere debent: deinde huius drachmam, cum ſucco fraxini, vel cum vino bibant. Præterea recitatur etiam à Galeno antidotus Damocratis, quæ in morſibus aſpidum non vulgariter poteſt prodeſſe his verſibus. F

L. 2. de Antid. c. 10.

L. 2. de Antid. c. 15.

Nunc autem ſtudere medicinas volo
Quæ morſus tantum venenatos ſanent
Cornuta, viperarum, aſpidis, cherſyari:
Ictus Ferarum, & puncturas quoq;
Apum, veſparum, ſcorpij, phalangij.
Hac arte ſtruas. Iridis bis quatuor
Aſſume drachmas primum: tum Zingiberis,
Succi panacis, & ſucci papaueris,
Radicum libanotidis, ſemen trifolij
Cuiuſq; creticum tamen bis quatuor.
Ariſtolochię, longam dico, & ruta
Agreſtis ſeminum drachmas duodecim.
Radicum vitis albæ ſex, & decem:
Serpilli verò pariter, & ſmyrnij, G
Ponticiq; miſſa nobilis caſtorij
Tantumdem: ſed eryngij, & ſeminum apij
Aethiopici præſertim, & adhuc noui,
Cuiuſq; drachmas appendo ter duas:
Erniq; candidi, & mundi bis duodecim.
Hac cuncta ſicca, & tranſmiſſa cribro,
Excipe vino: paruos inde fac orbes,
Rotaſuè paruas, vnicam drachmam dabis
Huius medicamenti ex hemina meri
Boni, non commiſti, pinguis, & non noui.
Facit dimidium reſolutum aqua
Tumori ventris, atq; turgido colo,
Et quibus incerta cauſa quicquam dolet.

Item Christophorus Andreas in Oecoiatria (referente Pareo) præter theriacam, proponit ad morſus aſpidum, ſingulare præſidium, quando ait. Inſulas Hiſpaniæ aſpidibus, omniq; venenatorum animantium genere abundare, & aduerſus eorum ictus, theriaca poſtpoſita, ſequenti antidoto, fælici ſucceſſu vti, quæ vires inſignes, & adeò multiplici experientia comprobatas habet, vt Incola non dubitauerit ſe quantumlibet efferæ aſpidi mordendum offerre. Recipit autem hoc medicamentum folia ſaxi barbati cariophilatæ, leucoi rubri par pondus, quæ in aceto acerrimo, & vrina ſani hominis, pro fotu læſæ partis feruere debent. Sed ſatius eſſe exiſtimat author, ſi patiens ieiunus tres vncias huius decoctionis, duabus horis ante paſtum, hauriat. H

Noua antidotus ad morſū aſpidum.

Olim etiam quidam circumforaneus medicatam venditabat aquam: qua pota, demorſi ab aſpide ſanabantur: eo potiſſimum tempore, quo Pompeius Rufus Romæ ædilitium munus obibat; quamuis poſtea hic circulator, permultis, qui eamdem factitabãt artem circumſtantibus, ad ſuam oſtendendam virtutem, & ad ſpecimen de ſe præbendum, aſpidem brachio admouerit, ſed cum propriam ſorbere non potuerit aquam, quę

Aqua cuiuſdã circulatoris.

A ex inſidijs euerſa, vel ſubducta fuit, paulò poſt, veneno ad intima penetrante, vita priuatus fuit. Poſtremò Petrus Andreas Matthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem, *Li. 6. c. 54.* mirandum in modum extollit ſuam quintam eſſentiam ex aqua vitæ tanquam præſtantiſſimam antidotum contra virus aſpidum; quod medicamen, cum ſit tenuium partium, *Quinta eſſẽtia Matthioli.* celerrimè per vniuerſas corporis partes diffunditur, & venas, arteriaſq; confeſtim penetrat, ideoq; prohibet, ne ſanguis, & ſpiritus in venis refrigerati d ẽſentur, pariterq; adaucto calore innato, venefica vis citiſſimè ſuperatur.

Ennumeratis internis alexipharmacis ad externa recenſenda properandum eſt, quibus interdum pars affecta fouenda, & refocillanda eſt. Dioſcorides ſermonem habens *Li. 2. de mat. med.* de cimicibus lectularijs, illas ictibus aſpidum vtiliter illiniendas eſſe tradebat: item butyrum circa vulnus eſſe ducendũ, & folia fraxini imponenda probabat. Amplius aquam marinam contra ictus ſcorpionum, phalangiorum, & aſpidum vtiliſſimam prædicabat; dũmodo patiens in eã calidã ſæpius deſcenderet. Plinius halicacabo cum oleo trito, in hoc caſu, vtebatur. aliquando has herbas polium, & rutam ſylueſtrem, ex aqua cæleſti
B tritas, ad mitigandum aſpidis vulnus laudabat. Aetius pro fomento aquam marinam adhibebat; quandoq; poſt ſcarificatas cucurbitulas, centaurium cum myrrha, & modico opio, aliquando rumex inſtar emplaſtri accommodatum parti læſæ apponebat. Pręterea non eſt omittenda theriaca, quæ extrinſecus etiam adhibita præcipuam vtilitatem, parti vulneratæ afferre ſolet. *Aqua marinę virtus* Olaus Magnus refert, quòd gentes Aquilonares non modo theriaca, ſed furfure quoq; inſtar emplaſtri accommodato vtuntur. Vincentius *Theriaca* Belluacenſis ſcriptis mandauit, quòd quidam citra vllum remediorum intrinſecorum, *Andromachi.* & extrinſecorum vſum, verbis, aſpides excantant, ne veneno nocere poſſint, & vt de illorum capite lapis à multis expetitus erui poſſit. Author anonymos tradit excantari aſpides, ne lædant, quoniam Dæmones diſcurrunt cum verbis ad ſerpentes, & infectione interiori hoc faciunt, vt ſerpentes ad nutum eorum moueantur, & ſine læſione tractabiles fiant. Verùm de his vanis cantionibus in capite primo huius libri multa ſcripſimus.

C

EPITHETA.

QVÆDAM huius animalis epitheta locum natalem, & naturales quaſdam eius proprietates reſpiciunt, quædam verò cum alijs anguium epithetis ſunt communia. Quoad primum aſpis aliquando Niliaca, & quandoq; Aegyptia nominatur, interdum etiam Pharia à Pharo parua Aegypti inſula: cum aſpides prædictis delectentur locis. Surda *Aſpis cur ſurda dicatur.* quoq; vocatur aſpis, non quia auditu careat, ſed quia ad repellendas magici cantoris voces, aures obturare perhibeatur: vel potius ab effectu, quoniam morſu ſoporem inducens patientem ſurdum reddat: idcirco apud Apollinarem legitur aſpis κωφὴ, nimirum ſurdaſtra: quamuis ab Heſychio, hoc epitheto donetur illa ſerpentis ſpecies, quæ, ob cæcitatem, Latinis cæcilia appellatur. Ratione alterius pro- *Cur ſomnifera dicatur.* prietatis, aſpis apud Latinos ſomniculoſa, ſomnifica, & ſomnifera dicitur. itẽ Græcis ἀσπὶς ὑπνάλη ab ὕπνος ſomnus, quoniam morſu ſoporem percuſſis afferat. Vnde Lu-
D canus canebat. *L. 9. Pharſal.*

Hic quoq; prima caput mouit de puluere tabes
Aſpida ſomniferam tumida ceruice leuauit
Plenior huic ſanguis, & craſſi gutta veneni
Decidit &c.

Hac de cauſa nonnulli, etiam expoſitores Ouidij fuerunt huius opinionis per pigram *Pigra ſerpens quæ.* Serpentem, aſpidem à Poeta intellectam fuiſſe, quando libro ſecundo Amorum ſic cecinit.

Pigraq; labatur circum donaria Serpens.

Nonnulli ſiccam aſpidem vocarunt fortè quia incolens Nili ripas, nunquam aquæ ſe ſe immergat: quamobrem Lucanus decantabat.

—— ſtabant in margine ſicca
Aſpides, in medijs &c.

Aſpis cur ſicca dicatur. Auicennas tamen ideò ſiccas aſpides nuncupari opinatur, quoniam vehementi cutis E
ſiccitate præditę ſint. Inſuper ob tabificum virus, lethifera nominatur aſpis à Lucano, à Gręcis ἰοχέαιρα, ideſt veneno gaudens, & apud Orpheum παλαμναίη nimirum cęde contaminata: quamuis hac etiam voce gręca, peſtis, & pernicies ſignificetur. Aliter *Epitheta græca.* etiam hic Serpens Gręcis dicitur ἀνδρόφονος, nempe homicida, item ἰοβόλος venenum proijciens: quamuis hoc eodem nomine denotetur, qui ſagittas eiaculatur; aliquando Gręcis vocatur πευκεδανὸς, ſcilicet exitioſus: licèt vt plurimum hoc nomine amarus deſignetur; nam herba πευκέδανον ab amarore proprium nomen ſortita eſt. Quandoq; dicitur πυρίπνοος, videlicet ignem ſpirans: quamobrem tumeſcens, formidabilis, & Græcis σμερδαλέην cognominatur. Pariter λιχμηρός linguam exerens, & in epigrammatibus gręcis ἀναιδὴς impudens, & tandem Nicandro in Theriacis εἰλικόεσσα ſinuoſa indigitatur.

DENOMINATA. F

QVÆDAM pauca tam græca, quam latina ab aſpide tum animali, tum clypeo denominationem ſortiuntur. In primis ἀσπιδόδηκτος nuncupatur ille, qui ab aſpide percuſſus fuit. Item ἀσπιδοτρόφος, qui aſpidi-*Aſpidotrophi populi qui.* bus veſcitur: quamobrem Galenus ad calcem ſecundi libri ad Glauconem, Marſos populos ἀσπιδοτρόφους, nempe aſpidum carnem vorantes indigitauit. Synaſpiſmum poſtea Veteres vocabant, quando, in *Synaſpiſmum quid vocauerint Priſci.* phalange, ſinguli cubitum occupabāt, nam Phlethon Gemiſtus, referente Cælio Rhodigino, prodidit Philippum Amyntæ omnium primum Macedonicæ phalangis ſynaſpiſmum conſtituiſſe. Amplius Aſpidiſcos, eodem Rhodigino teſte, quoddam ornamenti genus in ſcutis eſſe perhibetur. Immò partem in naui ad puppim vergentem, aſ-*L.15.lect. antiq.c.31* pida vocabant. Inſuper, ex eodem Rhodigino, Aſpidas forma orbiculari campos olim nuncupabant, aut vbi plures aſpides verſabantur. De parte tandem Vrbis Argiuæ, Aſpida nominata, Plutarchus in Vita Pyrrhi multa monumentis mandauit, ad quem lo- G
cum lectorem relegamus.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

LEGVNTVR in ſacris Biblijs, nimirum apud Eſaiam hæc verba. *La-*
Cap.11. *ctens delectabitur ſuper foramen aſpidis.* Multi exponunt, quòd quicumq; ex hominibus, occulto veneno ad nocendum referti ſunt, ſub regno Chriſti, mutato ingenio, fore vel pueris innoxios. Iterum apud eumdem Prophetam leguntur talia verba: *Oua aſpidum rumpent, &*
Cap.59. *telas araneæ texunt, qui comederit de ouis eorum, morietur, & ſi comprimantur, producetur regulus.* Aliqui expoſitores de peccatis Iudæorum Prophetam egiſſe aſſeuerant: quaſi hic ſit ſenſus: vos eſtis ſimiles ouis aſpidum, quibus fractis, nil aliud quàm aſpis emergit, & omnes veſtri labores telis aranearum aſſimilantur; quæ nullius H
ſunt vſus; cum ex ipſis nulla veſtimenta parari poſſint. Gloſſa huius loci ita exponit. Veluti ex ouis aſpidum naſcitur Regulus; ita ex Iudæis dimanabit Antichriſtus. D. Hie-*Oua aſpidū myſticè quid ſignificent.* ronymus prędictum Eſaię locū interpretans prodidit, fractione ouorū aſpidum, myſticè denotari manifeſtationē errorū, qui veritatis, & bonitatis ſpeciem pręſe ferunt, vt eorū fętor omnium naribus cōmunicetur. Laureius autem in ſylua Allegoriarum id myſticè interpretatur venenatam doctrinam, vel improborum conſilia in humanis cor-*Cap.2.* dibus deliteſcentia, quæ tandem peruerſis operibus manifeſtantur. Iterum in Deuteronomio legitur. *Venenum Draconū vinum eorum, & venenum aſpidum crudele.* Interpretes per hæc verba myſticè indicari fatentur Dæmones, Inuidos, & Calumniatores, qui verborum pręſtigijs, & vaniſſimis commentis, hominum ſimplicium mentes decipere *Cap.20.* conantur. Demùm quando apud Iob legitur. *Panis eius in ventre illius vertetur in fel aſpidum intrinſecus*, ſcribunt Interpretes pro expoſitione huius loci, malum illud, quo impij delectantur, tanquam cibum immutatum in naturam, & tanquam venenū maximè

noxium,

A noxium, quale aſpidum ab omnibus conſpiciendum fore: & quoniam in eodem capite Iob habet hæc alia verba. *Caput aſpidum ſuget, & occidet eum lingua viperæ.* D. Gregorius in Moralibus id myſticè declarans inquit; Demonſtrati initium occultarum cogitationum, quæ in corde oriuntur: ſed poſtea mens capta violenti veneno tentamenti opprimitur, & necatur: cum aſpis latentes malorum ſuppeditationes denotet, & vipera violenta deſignet tentamenta. *Li.15.c.9.*

MORALIA.

AVTHORES morales vnanimes produnt Diabolum meritò aſpidi aſſimilandum eſſe: nam ſi aſpis morſu patientem ſoporat; Diabolus quoq; ſi dentibus lęthalium criminum peccantem momorderit, illum ſomno mundanarum deliciarum adeò obruit, vt omnibus priuetur ſenſibus. Primò enim propriam fragilitatem, mortem appropinquan-

Diabolus aſſimilatur aſpidi.

B tem, & Dęmonum crudelitatem non conſpicatur, æternarum ſuauitatem voluptatum non odoratur, correctiones virorum iuſtorum non audit, confeſſione non loquitur, bonis operibus non mouetur, & deniq; ſceleratis, & mortiferis criminibus inuolutus ità dormit, donec diabolicum virus eum interimat. Cum tamen manifeſta ſit Chriſti doctrina apud Mattheum, Vigilare oportet, quoniam ſi ſciret pater familias, qua hora fur veniret, vigilaret vtiq; neq; fineret perfodi domum ſuam; Deinde ſi aſpis ità cognominatur, quia venenum aſpergat: Diabolus quoq; tentamenti virus diſſeminat. Immò ſi, ad mentem Plinij, hic ſerpens Mauros, & Afros non lædit: pariter Diabolus viris iuſtis nocumento eſſe nequit, qui Mauri iure merito cognominari poſſunt; cum aſſidua pænitentia nigri eſſe ferantur. Amplius Dæmon erga viros iuſtos interdum ità ſe ſe gerit, veluti cantator magicus erga aſpidem, qui cantionibus, eum de cauerna educere nititur: ſic Diabolus aſſiduis mollium monimentis deliciarum prædictos viros de profunda ſtatus fidei, & gratiæ cauerna extrahere conatur. Demum ſi quis ab aſpide demorſus nonniſi per mutilationem membri ſanatur pa-

Cap.24.

Iterum dæmon comparatur ad aſpidem.

C ritatione, membra corporis Eccleſiæ à Diabolo per hæreſim infecta totum corpus inquinabunt, niſi ſeparentur. Dicebat enim Chriſtus apud Mattheum, omnem arborem bonos non producentem fructus excidendam eſſe.

Cap.3.

Cæterùm non ſolum Diabolus, ſed homo etiam auri ſitientiſſimus, aſſiduiſq; lucris, & opibus inhians aſpis nuncupari poterit: cum, ritu illius venenoſi animalis, oculos in temporibus, & non in fronte habeat; non enim anteriora, & æterna conſpicatur, ſed lateralia, nimirum mundi diuitias, & vſuras meditatur: nam vſuræ, non ſecus ac aſpides ſæuiunt, mordent, inficiuntq;, & necant eum, qui fœneratur. Vnde Author ſub nomine Chriſoſtomi præclarè id ſignificat, vbi aduerſus fœneratorem declamat hunc in modum. Similis eſt pecunia vſuraria aſpidis morſui: ſicut enim, qui ab aſpide percutitur, quaſi delectatus cadit in ſomnum, & ſic per ſoporis virtutem moritur, ſic qui accipit pro vſuris ad tempus delectatur, quaſi qui beneficium accipit, & ſic per ſuauitatem beneficij non ſentit quomodo captiuus efficitur: nam ſicut venenum aſpidis latenter per omnia membra diſcurrit, & corrumpit. Sic vſura per totas facultates eius diſcur-

Auarus æmulatur aſpidem.

Homil.12. in Matth.

D rit, & conuertit eas in debitum. Præterea in erroribus perſeuerantes, more aſpidum, aures obturant, ne diuina audiant præcepta. Nam cantator magicus eſt concionator, qui blandis hortationibus illos de vitiorum ſpecu eruere conatur. At illi aures animæ, ſcilicet intellectum, & voluntatem obturant: ſiquidem aurem voluntatis terra mundanæ voluptatis claudunt, & aurem cordis, & intellectus cauda, ideſt fine vitæ: cum diuturnam vitam protrahere, & tandem pęnitentiam agere ſperent. Iuxta illud Ieremiæ. *Indurauerunt ceruicem ſuam, ne audirent legem, & ne ſuſciperent diſciplinam.* Sed exemplū obſtinati peccantis expreſſum habemus in libris Decretalium: vbi ſummus Pontifex iure optimo vehemēter inuehitur in Fridericum Imperatorem his verbis. *Sed licet ſic apud eum pro pace, paternis monitis, & precum curaremus inſiſtere lenitate; idem tamen Pharaonis imitatus duritiam, & obturans, more aſpidis, aures ſuas preces hominum, & monita, elata obſtinatione, & obſtinata elatione deſpexit, propter quod &c.*

Peccantes obſtinati ſimiles aſpidibus.

Cap 17.

Lib.6.c.2.

Obſtinatus, ex D. Auguſtino, aſſimilatur aſpidi.

Diuus etiam Auguſtinus in expoſitione pſalmi nonageſimi, obſtinatum aſpidi aſſi-

S 2 milan-

milandum eſſe retulit; dum dixit. *Hæc verè nominatur aſpis, quia alteram aurem quam* E *proximè poteſt terræ infigere, alteram verò caudæ immiſſione obturare conatur, ne audiat. Quid ad hæc excantantis vox, quid ſermo faciet prædicantis? Orabo pro eo, baptizabor pro mortuo, vberrimo quodam profluuio lacrymarum: apud quem viderim nihil humanæ excantationis quamlibet ſapientiam, nihil quantumcumq; admonitionis induſtriam præualere. Nouerit tamen vir ſapiens non Cœlo ſeſe, ſed ſolo infigere caput, quod ſapientia, quæ è ſupernis eſt, non modò pudica, ſed etiam pacifica ſit. Hæc autem Magis (vt ita dicam) aſpidicæ, niſi terrena eſſe non poteſt, ſed nec ideò obſurdeſceret, niſi cauda quoq; obturaret auditum, cauda eſt finis intentionis, hac ſurditas deſperata, dum hic quidem velut terræ infixus propriè inhæret voluntati, inde velut reflectens caudam, finem aliquem meditatur, & infigit animo, quem deſiderat adipiſci. Inde tam mordax, & amarus ſermo inuenitur in ore hominis obſtinati, quòd nulla ad eum penetrari queat beneuolentia monitoris. Inde aſpidis virus in lingua aculeo perſeuerat, quod aduerſus linguam excantatoris tanto ſe ſtudio obtinerit.*

Detractores ſimiles ſunt aſpidibus.

Illi etiam, qui alienam famam paſſim debacchantur, aſpidibus optima de cauſa, in ſacris Biblijs, aſſimilantur. Hæc ſunt verba, *Venenum aſpidum ſub labijs eorum ſepulcrum patens eſt guttur eorum*, ſanè ora bonorum, non ſunt talia, ſed odoris plena ſuauiſſimi. F

Tyranni aſpidi ſimiles.

L. de Amicit. c. 48.

Improbus, & ſceleſtus Princeps.

Iudex quã do debeat imitari.

Inſuper importuni, & immites tyranni aſpidum ſimilitudinem effugere non poſſunt: nam veluti aſpis nonniſi cum ſocia vagatur, & alicuius interfectorem pertinaciſſimè perſequitur: ſæuus quoq; tyrannus, cui, vt dicebat Cicero, nulla eſt fides, nulla charitas, nulla ſtabilis beneuolentiæ fiducia, omnia enim illi ſemper ſuſpecta ſunt; aut filium, aut alium tyrannidis ſucceſſorem ſibi adiungit, ne ſi quid acciderit, vltor deſit. Importuno tyranno adiungere poſſumus improbum, & ſceleratum Principem, qui more aſpidis Afris minimè noxij, proprijs conſanguineis, aut ſibimet ob munerũ copiam, amicitia deuinctis peccantibus parcit; aliorum verò ſcelera libera, & impunita non relinquit. Immò Princeps, & Iudex iuſtus mores illius ægyptiacæ aſpidis imitari deberet, quæ vnà cum catulis quotidie ad menſam cuiuſdam viri accedebat: ſed cum accidiſſet, vt catulus filium hoſpitis venenauerit: illicò mater proprium catulum coram hoſpite, morte puniuit. Sunt etiam multi homines nocendi cupiditate pleni tanquam G aſpides, qui eſſent cauſa ineuitabilis mali, niſi natura hebetudinem viſus illis communicaſſet: pariter prædicti homines eſſent peſtilentiſſimi, ſi vis ingenij propriæ cupiditati accederet. Quare non immeritò Sineſius in epiſtola quadam ad fratrem, recitat diſtichon græcum incerti Authoris, in quo homines quidam notantur tanquam maximè venenatis beſtijs, nimirum aſpide, rubeta, vipera, & cane rabido nocentiores verſus ſunt.

Ἀσπίδα, φρῦνον, ἔχιν, καὶ Λαδικίας περιφεῦγε,

Καὶ κύνα λυσσητὴν, καὶ πάλι Λαδικίας.

Hi autem verſus in latina carmina ſic verti poſſunt.

Aſpida, bufonem, necnon vitabis echidnam,

Atq; canem rabidum, non ſecus ac homines.

Laodicei homines vitioſi.

Vitia abla tu difficilia quæ.

Quibus verſibus λαδικοὶ homines tanquam nocentiſſimi taxantur: putat enim Geſnerus hoc in loco λαδικίας per ſyncopem pro λαοδικίας dici, vt ſit gentile nomen à Laodicea Ciuitate Aſiæ, cuius ciues doloſi, auari, & omni improbitatum genere referti eſſe ferebantur: ideoq; ſummis rationibus tales homines aſpidibus comparantur. Nam H quemadmodum pro ictibus aſpidum nullum inuenitur remedium, niſi partes demorſæ amputentur: ita quædam ſunt innata vitia, quæ nonniſi ſolo interitu auferri poſſunt. Ad finem, ex moribus aſpidum aliquid etiam boni haurire poſſumus; quandoquidem, ſi aſpis mas ita immoderato affectu propriam proſequitur coniugem, vt nunquam ſine illa diuagetur, atq; nunquam quieſcat, niſi illius interfectorem venenauerit; pariter hinc homines Chriſti fideles diſcere debent rationem beneuolentiæ, qua vxorem ſuam in dies complecti debent.

A

HISTORICA.

RECITAT Ælianus in hiſtoria Animaliũ, quòd in quadam Ægyptiorum paſtione ab Hercule denominata vixiſſe formoſum puerum anſerum cuſtodem ab aſpide ita adamatum, vt dormiens ab illa excitaretur ad declinandas inſidias, quas aſpidis cõiux ei machinabatur: hic interim expergefactus ab illis ſibi diligentiſſimè cauebat. Item Ælianus addit aſpides ab Ægyptijs manſuefieri, facileq; cibarijs cicures reddi: quapropter neque illis, neque eorum infantibus obſunt: immo crepitu digitorum, de cauernis educti ad appellantem accedunt. Etenim Ægyptij ſtatim poſt prandium farinam vino, & melle temperatam ſupra menſam exponũt, deinde aſpides tanquam conuiuas, plauſu dato, ad prandium inuitant: tunc illæ à varijs erumpentes cryptis, caputque eleuantes ſenſim, & moderatè explentur. Rurſus ſi accidat, vt Ægyptij, nocturno tempore, de cubili ſurgere velint, ne aſpides in tenebris conculcent, digitos percutiunt, indicantes de via eſſe decedendum; at aſpides ſonitus diſcrimen intelligentes cõfeſtim ad latibula confugiunt. Item Aelianus ad confirmandam aſpidum apud Aegyptios venerationem, narrat, quòd vinitor cum ſcrobem foderet generoſam plantaturus vitem, ligonis ictu, aſpidem illic fortè latibulantem diſſecuit, poſtea dimouendo terram, poſteriorem Serpentis partem reperit, anteriore adhuc cruentata, & reptante: quamobrem obſtupefactus ſtatim rationis impotens redditus eſt, vt non ſolum diù, ſed etiam noctu delirans de lecto exiliret, & ſe perſequi aſpidem indicaret. Immò veluti morſu læſus opem implorans vociferabatur, & interemptæ aſpidis ſimulacrum ſe conſpicari referebat. Cum autem diu hac capitis debilitate vexatus eſſet; tandem eius conſanguinei ipſum ſupplicem in Serapidis templum duxerunt, Numenq; rogarunt, vt illud aſpidis ſpectrum amoliri dignaretur, tuncq; patiens ſine hauſtu hellebori, inde liber egreſſus eſt.

L. 9. c. 25. & 27.

B

Veneratio aſpidũ apud Ægyptios.

Hiſtoria Agricolæ dementati ob necẽ aſpidis.

C Deniq; Aelianus aliam exarat hiſtoriam cuiuſdam iuuenis inſatiabilem profundumq; ventrem ſemper eſitando diſtendentis, qui pauonis cuiuſdam potiundi à Rege Ægyptiorum Ioui dicati, ad ſuæ deſeruiendum voracitati, miro deſiderio tenebatur. Hic igitur quemdam templi miniſtrum, mercede ſacrilegij data, ad coercendam auem impulit. Itaq; miniſtro inani ſpe inducto ad locum accedenti, vbi ales morari ſolebat, vt comprehenſam guloſo afferret iuueni, non pauo, ſed horrifica aſpis viſa eſt, quare perterrefactus, opere infecto, illinc receſſit.

Pauo in Aſpidem verſus.

PROVERBIA.

NON multa ſunt adagia, quæ ex natura huius animalis deſumuntur. Inter hæc primò hoc recitatur. *Aſpidi, & Baſiliſco inſiſtis.* Proferturq; de re ineuitabili, quoniam horum animalium alterum, virus in obuios expuit, alterum verò viſu nocet. Non abſimile eſt hoc adagium alteri. *A fronte præcipitium, à tergo lupi.* Deſumptum eſſe videtur ex do-
D ctrina Horatij, quando in ſatyra ſecunda primi libri ſcripſit. *Hac vrget Lupus, hac angis canis.* Vel ex ſatyra tertia libri ſecundi, vbi legitur. *Hic foſſa eſt ingens, hic rupes maxima.* Deinde aliud recenſetur. *Δῆγμα ἀσπίδος*, ideſt *Morſus aſpidis.* & promulgatur de malo immedicabili, aut de odio irreconciliabili, aut de lingua vehementer virulenta: propterea huc ſpectat ille verſiculus.

Ἰὸς πέφυκεν ἀσπίδος κακὴ γυνή.

Ideſt.

Telum aſpidis profectò mulier improba.

Morſus aſpidis prouerbium.

Quoniam Aelianus tradidit aduerſus omne ſerpentis virus, excepto morſu aſpidis, remedium inueniri. Immò Manutius in Adagijs pronunciauit hoc prouerbiũ trahi poſſe ad hoſtem clanculatium: cum aſpis, citra dolorem, venenum infundat, & poſt demortuam partem, nullum ferè in ea vulneris veſtigium appareat. Tandem ſolet etiam hoc

Mulier improba aſpidi comparatur.

Aſpis à vipera prouerbium.

promulgari. *Aſpis à vipera.* Et precipuè quando ſceleſtus homo, virum improbum conſulit. Refertur hoc inter apophtegmata Diogenis, qui conſpicatus duas mulieres colloquentes, hæc verba protulit. *Aſpis à vipera mutuo venenum ſumit*: nec immeritò, quoniam mulier à multis ἰδιὰς κακῶν dicta eſt. De hoc prouerbio conſugiendum eſt ad caput de vipera, vbi latius de hoc agitur. E

MIRACVLA.

Puer aſpidē pertractat illas.

SEVERVS Sulpitius agens de virtutibus Monachorum orientalium, narrat quòd cuidam iuueni, qui pœnitentia ductus nuper ad Eremum ſeceſſerat, tabernaculumq; nonniſi per ſpatium ſex mille paſſuum à monaſterio ſibi conſtituerat, Abbas panem, per duos pueros, miſerat, quorum natu maior annum quintum decimum, minor verò duodecimum agebat. His ergo pueris inde reuertentibus aſpis mirandæ magnitudinis fit obuiam: ipſi autem nihil perterrefacti beſtiam collum tumidum deponentem conſpicati ſunt: interim minor natu Feram manu comprehenſam pallio inuoluit, deinde Monaſterium ingreſſus quaſi victor, ſpectantibus cunctis Fratribus, reuoluto pallio, captiuam aſpidem non ſine iactantiæ tumore oſtentauit. Cum autem puerorum fidem, atq; virtutem cæteri prædicarent; tunc Abbas hanc infimæ ætatis iactantiam ægrè ferens, virgis vtrumq; compeſcuit obiurgãs eos, cur prodidiſſent, quod Dominus per eos fuerat operatus: nam opus illud non ſuæ fidei, ſed diuinæ virtuti attribuendum erat; illiſq; præcepit, vt Omnipotenti Deo humili corde famularentur, & non ſignis atq; virtutibus gloriarentur. Item Chriſtiana virgo diuinis munita auxilijs multitudini aſpidum, quarum ſimulacra Magus quidam excitabat obiecta, illęſa, & incolumis euaſit. Hec & alia huius generis miracula legenda ſunt apud Surium, & alios Authores qui mores, & geſta illorum Martyrum prodiderunt, qui iuſſu Tyrannorum in lacum ſerpentibus plenum ducti fuerunt. F

Chriſtianę Virginis miraculũ.

G

HIEROGLYPHICA.

L. 14. Hieroglyph.

Diademata Regum Ægypti qualia.

Lib. 4.

SACERDOTES Aegyptij, ex Pierio Valeriano, ad oſtendendam quamdam vim inuictam principatus, iconem aſpidum repræſentabant, quoniam longa experientia compertum eſt, paucos ab aſpide percuſſos euaſiſſe. Ideoq, olim peruulgati moris fuit diademata Regum Aegypti imaginibus aſpidum decorare. Siquidem hoc hieroglyphico ſtabilitatem regni deſignabant: nam quemadmodum amor aſpidis erga coniugem firmus, & ſtabilis eſſe perhibetur: ita per aſpidis ſimulacrũ, regnũ ſuum inter reliqua imperia firmum fore indicabant. Vnde Valerius Flaccus ſcribebat. *Iamq; aſpide cincta comas, & ouanti perſona ſiſtro.* Quamobrem Diodorus Siculus addebat à Sacerdotibus Aethiopum, & Aegyptiorum pileos oblongos geſtari, circa quos inuoluti aſpides conſpiciebantur, vt, qui contra Reges inſurgere audebant, lethalibus morſibus ſubeſſe demonſtrarent. Sunt qui hominem nulli Legum Imperio, vel Magiſtratuum edictis, vel Dynaſtarum iuſſis obtemperare nolentem, ſignificent icone aſpidis aures obturantis: nam aſpis ſtatim atq; cantionibus accerſiri ſenſerit, aures claudere conatur, ne verba excantantium audire queat. H

Cur aſpides in pileis.

Viri inobedientis hieroglyph.

In lib. de reb. Aegyp.

Alij, per duas aſpidum icones, tenacem, & ſynceram amicitiam denotari poſſe arbitrantur, quandoquidem perhibent aſpidem nunquam abſq; comite è ſpecu egredi, vt ſi earum altera occidatur, ſuperſtes alter ius mortem vlciſci poſſit. Poſtremò addit Cælius Calcagninus, ſimulacro aſpidis tanquam à ſenecta immunis, & ad motum nullo vtentis inſtrumento, & facili reuolutione ſe contorquentis, aſtrum deſignari poſſe: quamuis hoc hieroglyphicum à quacumq; alia Serpentis icone monſtrari poſſit: cum quilibet Serpens prænominatis gaudeat conditionibus.

EMBLE-

A

EMBLEMATA.

FLORENTIVS vir præſtanti litterarum ſcientia conſpicuus, in ſuo Emblematum libro, delineauit chirurgum ſecantem brachium hominis ab aſpide demorſi, cum hac inſcriptione. PRINCIPIIS MALI OBSTANDVM. Deinde ſubſcripſit hexaſtichon huius tenoris. *Embl. 66.*

Aſpidis haud vlla morſus curabitur arte,
Enſe recidatur pars niſi læſa ſtatim:
Haud aliter ſi ſeditio teterrima peſtis
Ingruat, & ſecum crimina multa trahat.
Omnia ſunt tentanda quidem, ſed tollere præſtat
Vnum, ne totus grex malè diſpereat.

B Principijs cuiuſcumq; mali confeſtim occurrendum eſſe, monet etiam Perſius ſatyra tertia, quando canit.

Helleborum fruſtra, cum iam cutis ægra tumebit.
Poſcentes videas, venienti occurrite morbo.

Neq; hoc eſt valde diſſimile illi, quod recitabat Ouidius in libris Amorum, quandò dixit.

Vidi ego quod fuerat primo ſanabile vulnus,
Dilatum longa damna tuliſſe mora.

Vel iuxta aliud.

Opprime, dum noua ſunt ſubiti mala ſemina morbi.

Hoc igitur præceptum ſeruandum eſt in demorſis ab aſpide, qui nullo modo ſanantur, niſi partes læſæ illicò amputentur. Itaq; hoc emblemate monentur Principes, vt ſeditioſos ciues merita pæna puniant, atq; à Republica eijciant: ſiquidem ille, cui neq; natura, neq; induſtria rectè viuendi ſtudium conciliare poteſt, ad mentem Platonis, vita C eſt priuandus: cum in hoc caſu Clementiam eſſe, non eſſe clementem, multi opinantur, iuxta vulgatum carmen. *Miſericordia genus eſt ſceleſtos interimere*

Impius huic fueris, ſi pius eſſe voles.

Dum vnius interitu multi ſeruantur, propterea quod optimum miſericordiæ genus eſt ſceleſtos interimere, non tantum vt ipſi pereant, ſed vt pereundo alios à maleficijs deterreant. Quare ad rem noſtram reuertentes atteſtamur ſatius, & melius eſſe, vt vna tantum pars, & non totum corpus intereat. Alia quoq; huius generis emblemata videnda ſunt apud Authores politioris muſæ ſtudioſiſſimos, quę breuitati ſtudentes ommittimus.

PHRENOSCHEMATA.

LVCAS Contilis ſcriptor Italicus, in ſuo erudito Phrenoſchematum libro, figurauit aſpidem aures obturantem hoc titulo coronatam; D MENTEM NE LÆDERET AVRIS. Voluit enim indicare, quòd Author huius ſymboli profitebatur ſe agreſti odio proſequi illos, qui modeſtiæ neſcij, & pudoris improbi in dies conuicijs, & maledictis aliorum nomen laceſſunt: ideoq; inſtar aſpidis claudit aures, qui magici cantoris voces audire renuit. Item Ioannes Andreas Palatius, in ſuo opere Phrenoſchematum, ſcriptum reliquit, quòd vir quidam paleſtræ litterariæ miles exercitatiſſimus effigiauit aſpidem cauda aures obſtruentem, vnà cum ſimulacro aperti libri, addiditq; hoc Dictum Italicum. MISERO OND'IO SPERAVO. Itaq; author huius Inſignis voluit omnibus manifeſtare quomodo aſpideam naturam indignatæ cuiuſdam mulieris, neq; vlla exacta etiam dicendi facultate, neq; carminibus melle ſuauioribus placare potuerit. Deniq; Perciuallus in ſuo volumine Inſignium memorat nobiliſſimum virum, qui ad demonſtrandam cuiuſdam fœminę crudelitatem, exhibuit iconem aſpidis, cum dicto. NON OMNIBVS VNA. Quaſi velit innuere, quòd omnis aſpis, vt re- *Aſpis obturans aures, quid ſignificet.* *Fœmina quomodo aſpidi comparetur.*

vt relatum fuit in hiſtoria huius animalis, nunquam ſine comite diuagatur: hæc autem E
fœmina, quæ in actionibus aſpis eſſe videtur comitem reſpuit.

SIMVLACRA.

NEMINI dubium eſſe arbitramur, quòd olim Aegyptij æternos honores multis brutis, & potiſſimum aſpidibus decernebant: quapropter hæc animantia lædere nefas eſſe opinabantur. Ideo Cicero non ſine cauſa hæc ſcribebat; Aegyptiorum mores quis ignorat, quorum imbutæ ſunt mentes prauitatum erroribus, nam carnificinam potius ſubirent, quàm ibin, aut aſpidē violare. Idcirco refert etiam Aelianus ab Ægyptijs ſimulacra Iſidis iconibus aſpidum tanquam regio quodam diademate coronari. In cuius rei confirmationem fatetur Giraldus agens de Iſide, ſe vidiſſe hoc ſimulacrum in vetuſto quodam numiſmate apud Auguſtinum Muſtium. Icone autem aſpidis penès F
Iſidem vtebantur, tum quia aſpides ſexdecim ætates viuere ſcrebantur, tum quia aſpides in hominum perniciem natas eſſe negabant: cum notum eſſet ab aſpidibus necem tantùm impijs afferri. Quod ſi ita eſſet, Feram hanc tanquam Iuſtitiam honoribus cumulandam eſſe fas eſſet, quippe quæ acrimonia intellectus prædita bonum à malo, & verum à falſo diſtingueret.

Iſidis corona qualis. *Syntag. 12* *Iſis iuſtitia ſimulacrum.*

Addunt alij ab Iſide ſceleſtis tantummodo hominibus aſpidem immitti, hancque ſolum Thermuthim vocatam, tanquam immortalem prædicabant, huicq; in vnoquoq; ſacrarum ædium angulo, ſacella ædificabant, & bubulum adipem interuallis quibuſdam obijciebant. Quapropter aſpis, in Sacris Iſidis, cum collo tumido, & capite elato circumferebatur: nam Iſiaca tabula (teſte Salmaſio in Solinum) aſpidem hac forma delineatam exhibebat. Quare Iuuenalis in ſexta ſatyra ſic canebat, huc alludens.

Iſiaca tabula quid repræſētet.

Et moviſſe caput viſa eſt argentea Serpens.

Apuleius quoq; ad rem, de geſtaminibus Iſidis ſcribebāt, quòd læua cymbium dependebat aureum, ex cuius anſulis ſurgebat aſpis caput attollens arduum, ceruicibus latè G
tumeſcentibus. Quocirca non à veritate recedunt, qui inter ſimulacra ad Iſidem ſpectantia, chelidoniam aſpidem, & ſiſtrum recenſent: quamuis poſtea tradant id inde factum eſſe, quoniam ſiſtrum edat ſonum voci hirundinum ſimilem; cum tamen chelidonia aſpis tanquam Nili maximè peculiaris ibi effigiaretur, quippè quæ cum ſiſtro, & oſyride inter myſteria Iſiaca recenſebatur. Id innuit Ouidius, quando canit.

Siſtrū quē ſonū ederet

Siſtraq; erant, numquamq; ſatis quæſitus Oſyris,
Plenaq; ſomniferis Serpens peregrina venenis.

Inſuper recitat Matthias à Michou, quod olim etiam Lithuani ignem, ſyluas, & aſpides venerabantur. Ignis enim per ſacerdotes ſolum ſubiectis lignis accendebatur, ſyluæ ſacroſanctæ vocabantur, & deniq; aſpides tanquam numina in priuatis ædibus ſeruabantur.

Lib. 2. c. 2.

Præterea Ripa, in prima parte Iconologiæ, ad repræſentandum Furorem implacabilem, aſpidis ſimulacro vtitur, dum delineat hominem ſaucium omni armorum genere H
munitum, in cuius dextra manu ſtringitur aſpis, quæ in hoc ſimulacro locum eatenùs habere videtur, quatenùs in ſacris paginis legitur, quòd nullus furor poteſt comparari furori aſpidis, quę ſtatim atque ab aliquo leuiter etiam tangitur, intumeſcit, ſemperq; furit, donec aliquem morſu venenauerit. Iterum Ripa, in ſecunda Iconologię parte, ad exprimendum Inobſequentem, figurauit mulierem habentem ſecus pedes aſpidem, altera aure ad terram appoſita, altera verò caudę extremitate obturata: cum Phyſiologi aſpidem, ne vocibus excantantis obtemperet, aures claudere referant. Poſtremò idem author, ad oſtendendam obſtinatam mentem, effigiauit annoſam mulierem alas ſupra caput habentem, cum aſpide in ſiniſtra manu, quę malam eorum denotat naturam, qui proprijs tantummodo aſſentientes opinionibus, aliorum etiam optima non libenter audiunt conſilia: cum ſint inſtar aſpidis aures claudentis. Ideò Galenus falſę opinionis effectus exprimens dicebat. Falſę enim opiniones animos hominum prēoccupantes non ſolum ſurdos, ſed etiam cęcos faciunt; ita ut videre nequeant, quę

Simulacrū Furoris quomodo pingatur. *Simulacrū Inobſequētis quale.* *Li. 8. de comp. med. c. 1.*

alij

A alijs conſpicua apparent. De ſtatuis non multa in præſentia recitabimus; ſolum enim referemus, quòd Romæ in Viridario *Beluedere*, nuncupato conſpicitur ſtatua Cleopatræ Aegypti Reginæ, quæ brachio dextro caput ſuſtentat, cum aſpide regionem cordis, ſub ſiniſtra mamma, mordente. *Statua Cleopatra.*

VSVS IN CIBIS.

VVLGI monimenta perſonant, quòd Marſi populi viperis, & aſpidibus in edulijs vtantur; propterea Galenus ſcribens de arte curatiua ad Glauconem, loquenſq; de viperis, hæc verba proferebat. Ità verò eas condire oportet, quemadmodum vidiſti Marſos, qui Feris venenatis, & aſpidibus nutriuntur; capite quidem primùm abſciſſo, & cauda ad digitos vſq; quatuor, deinde omnibus interaneis exemptis; immò & cute adempta, necnon aqua corpore ipſarum diligenter abluto. *L.2.c.10.* *Aſpides quomodo condiătur.*
B Clariſſimus Mercurialis in ſuo tractatu de Venenis ponderans verba Galeni ſcribentis de Theriaca ad Piſonem, admiratur, quare ſcripſerit Galenus carnem aſpidum non ingredi poſſe antidota, cum vniuerſum earum corpus ſit venenoſum, & nihilominus idem Galenus loco ſupra citato aſſeruit Marſos his carnibus abſq; noxa veſci. *Cap.8.* Ad tollendam igitur hanc difficultatem; Reſpondet Doctiſſimus Mercurialis totum quidem corpus aſpidum veneno redundare, ſed Marſi populi illarum carnes edunt, quoniam fortè ſub ipſorum cœlo aſpides non ſunt venenatæ, veluti alicubi, neq; viperæ. Aut dicendum eſſe putat cum Fracaſtorio, quòd huiuſmodi populi cum aſpidibus naturalem quamdam habent ſympathiam, vt nunquam ab ipſis lædantur. *Difficultas in verbis Galeni.*

VSVS IN MEDICINA, ET IN VARIIS.

C GALENVS in libro de Theriaca ad Piſonem, ſenectam aſpidis in medicina commendat, & præcipuè ſi trita cũ melle in ſuffuſionibus oculorum adhibeatur, quandoquidem acutiſſimam reddere viſionem perhibet. *Suffuſionis remedium.* Plinius verò ad clarificandum viſum, membrana aſpidis, quam exuerit, vtitur, ſed illam cum adipe eiuſdem animalis permiſcet. Immò, ex eodem Plinio, cutem aſpidis pondere ſexta parte denarij, cum pipere pari modo, ad expugnandas febres quartanas, gentes Parthorum in aliquo liquore hauriunt. *Febris quartanæ auxilium.* Item Galenus agens de compoſitione medicamentorum per genera, & enumerans Andromachi emplaſtra, memorat vnum ex aſpidibus ad diſcutiendas ſtrumas, & podagras, quod recipit therebentinæ, lapidis aſij, bituminis ſingulorũ denarium pondo trecentorum ſexaginta, Aphronitri, ceræ, baccarum lauri, guttæ ammoniaci ſingulorum denarium pondo trecentorum quadraginta, lapidis pyrites denarium pondo octoginta, calcis viuæ denarium pondo centum octo, aſpidum cineris põdo denarium centum quadraginta, olei veteris heminas duas, poſtremò cinis, pharmaco refrigerato, inſpergitur. *L.6. c.14.* *Præſidium ſtrumarũ, & podagræ*
D

Olim etiam præter vſum medicum aſpidibus in ſupplicijs vtebantur; quoniam Galenus ſcribens ad Piſonem recitabat, ſe in magna Alexandria obſeruaſſe, quàm citò morſus aſpidum necarent: quandoquidem pectori damnatorum capitali ſupplicio aſpidem admouebant, & reum obambulare iubebant, ſicq; confeſtim illum de medio tollebant. *Vſus aſpidũ in ſupplicijs.*

DE

DE DIPSADE. Cap. VIII.

ÆQVIVOCA.

Ordinis ratio.

NON erit neceſſe, vt longo verborum circuitu oſtendamus, cur de Dipſade hoc in loco agendum ſit; cum ſuperiùs exaratum fuerit hunc Serpentem à Solino inter ſpecies aſpidum connumeratum fuiſſe: dum plures, & diuerſas aſpidum ſpecies aſſignans, inæquales ad nocendum eſſe ſcripſerit; quoniam Dipſas, Siti, & Hipnalis, ſomno, ex illius ſententia interimant. Dipſas igitur, vt æquiuocationem aperiamus, multa ſignificare videtur, cum δίψας διψάδος in Græcorum ſcholis ſit nomen adiectiuum, quod ſiticuloſum, & aridum indicat: ideoq; Apollonius poeta terram aridam, aliquando Dipſadem nuncupauit; & Ouidius eadem ratione motus, quamdam anum Dipſadis nomine inſigniuit, quando cecinit.

Terra arida Dipſas dicta.

L.1.Amor. eleg.8.

——— *eſt quadam nomine Dipſas anus.*

Item Dipſas, quando ſubſtantiuè ponitur, viperę ſpeciem deſignat, vel potius Serpentem, de quo in præſentia diſſeritur; quoniam ab ipſo demorſi, inexplebili potandi deſiderio crucientur. Pariter Dipſas apud Theophraſtum, ſpinę quoddam genus eſſe dicitur. Scribit enim in Arabia ſupra Copton ἄκανθαν διψάδα prouenire; & Plinius vertit ſpinam ſitientem; quapropter multi opinati ſunt hanc ſpinam nomine Dipſados fuiſſe appllatam, quia in locis admodum aridis naſceretur; quamuis nonnulli authores, nec præter rationem, exiſtimauerint hanc eſſe illam ſpinæ ſpeciem, quam alij Græci, vnica voce, διψάκον nominarunt. De hac re legendus eſt doctiſſimus Salmaſius in Solinum, qui huius rei veritatem eſt aſſecutus.

Li.4. Hiſt. plant.c.8.

Dipſas ſpinæ genus.

Præterea in Herbario veteri, quod Apulei, nomine inſcribitur, herbæ chamælæa, & chamæleon confunduntur, ibiq; varia nomina aſſignantur, inter quæ, Dipſas, connumeratur. Leguntur enim ibi hæc verba. Quidam Græcorum hanc plantam vocant chamælæam, alij crocodilon, alij Dipſada, alij onocardion, alij cneoron, Itali labrum veneris. Quare periti Botanici hinc colligere poſſunt, nomina chamęlęę, & chamęlæontis, tanquam eiuſdem plantę confundi, & permiſceri; etenim cneoron chamęlæę, vel thymelęę nomen eſt; Dipſas verò onocardion, labrum veneris, & crocodilon chamęlæonti competere videntur, quoniam hanc plantam multi Priſcorum cum carduo dipſaco eamdem eſſe crediderunt.

Quæ planta dicatur Dipſas.

Amplius Danai filię ab aliquibus poetis Dipſades, quaſi ſemper ſitientes cognominatę fuerunt; cum ſemper circa aquas infernas verſentur; notiſſimam enim eſſe coniectamus Danaidum puellarum fabulam, quæ ob necatos ſponſos, has pęnas apud Inferos dare feruntur, vt ſitulis perſtillantibus aquam hauriant, atq; in dolium pertuſum, graui quidem, ſed inutili labore infundant. Harum Dipſadum fabulę meminit Horatius hunc in modum.

Dipſades Danai filiæ.

——— *atq; notas*
Virginum pœnas, & inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo.

Hanc quoq; Tibullus memorauit, dum cecinit.

Et Danai proles Veneris quæ numina læſit
In caua lethæas dolia portat aquas.

L.11.c.33

Cælius autem Rhodiginus in ſuo volumine lectionum antiquarum, narrat, quòd Dipſas nuncupatur in re ſacrificali, & pariter hepatis quoddam ſignum. Demùm apud Salmaſium legitur, Dipſas ἔχις, ideſt anguis, Aſpis ὄφις, ideſt Serpens. Inſuper cum Dipſas ſerpens gaudeat alijs nominibus, inferius enumerandis; operæ pretium erit hoc in loco ambiguitate laborantia recenſere. Itaq; Dioſcoridi, & alijs authoribus, hic Serpens non ſolum Dipſas, ſed etiam Cauſos vocatur; cum tamen Græcis καῦσος ſit æſtus, & febris ardens apud Hippocratem. Nihilominus Dipſas quoq; hoc nomine inſignitur; cum ab hac percuſſi tanquam feruenti calore agitati æſtuent. Item vocatur Melanuros;

Cauſos Serpens.

lanuros;

A lanuros; cum tamen μελάνουρος Græcis nominetur animal nigram habens caudam. Immò Melanurus piſcis eſt apud Ariſtotelem, qui nigris maculis in cauda eſt inſignitus. Huius piſcis meminit Reuſnerus in Paradiſo poetico, quando cecinit.

Melanurus anguis qualis.

Melanurus piſcis.

Inſignem caudę melanurum nomine nigrę,
Tu guſtare (bonus ſi cupis eſſe) caue.

Præter hæc, appellatur etiam hic Serpens, in nomenclaturis Dioſcoridis, Preſter, cum tamen Preſter ſit genus vorticis, quod typhon, nempe vibratum cenephiam dicunt. Idem ventus, dum furit, contacta comburens preſter eſſe dicitur, vt author eſt Plinius; Immò πρηστὴρ ἄνεμος igneus turbo eſt, vt apud Heſiodum in Theogonia legitur. Ideoq; ſpecies eſt fulminis apud Cælium: de hoc eleganter Lucretius diſſerit, dum inquit.

Preſter anguis item igneus turbo.

Lib. 6.

Quod ſupereſt facile eſt ex his cognoſcere rebus,
Preſteras Graij, quos ab re nominitarunt,
In mare, qua miſſi veniant ratione supernè,
Nam fit, vt interdum, tanquam demiſſa columna
In mare de cælo deſcendunt.

B Hic admonet Lucretius; quòd Græci ab effectu, nimirum hunc ventum preſterem παρὰ τὸ πρήθειν, nempe ab incendendo, & inflammando nominarunt. Immò addit Lucretius, quòd hic flatus igneſcens, figuramq; columnæ imitans quandoq; in terram deſcendit. De alio autem paulò inferius ſic loquitur.

Ventus preſter vnde dictus.

Fit quoq; vt inuoluat ventis è nubibus ipſe
Vertex corradens ex aere ſemina nubis;
Et quaſi demiſſum cælo preſtera imitetur;
Hic vbi ſe in terras demiſit, diſſoluitq;
Turbinis immanem vim prouomit, atq; procellæ.

Demùm πρηστὴρ, ideſt preſter apud Pollucem exponitur anterior pars gutturis faucibus ſubiecta, quando ira efferueſcens intumeſcit: cum tamen πρηστὴρ ſerpens nominetur ob ardorem inextinctæ ſitis, quem morſu patientibus affert.

Lib. 2.

Preſter pars gutturis.

C SYNONYMA, ET ETYMVM.

LATINI hunc Serpentem Dipſadem, nomine græco, ob vocabulorum inopiam appellarunt. Græcis autem δίψας nominatur; cum δίψα ſit ſitis; & διψάω ſitio. Quandoquidem icti ab hoc angue, implacabili ſiti agitantur. Hac eadem ratione ductus Iſidorus, Dipſadem Sitularn cognominauit, & Auicennas viperam facientem ſitim, qua de re in epigrammatibus græcis legitur δίψας ἔχιδνα, nimirum vipera ſiticuloſa. Ab alijs dicitur μελάνουρος, melanurus, quia nigram caudam habeat. Ab alijs ἀμμοβάτης Ammobates per arenam incedens. Eſt enim nomen compoſitum ex ἄμμος arena, & βαίνω vado. Ab alijs cognominatur πρηστὴρ Preſter à verbo græco πρήθω incendo, quoniam Serpens hic patientes, ictibus, veluti quibuſdam flammis adurat. Ideo Bellonius ſolebat dicere: vipera, quæ nuncupatur Preſter, veneno veluti igneo hominem necat. Non immeritò igitur Dipſas nuncupata fuit Serpens vrens; cum percuſ-

L. 12. orig.

Vipera ſiticuloſa quæ.

Ammobates anguis qualis.

Serpens vrens qualis.

D ſorum viſcera adeò exſiccentur, vt continua aquæ potio ab illis deſideretur. hinc nonnulli colligunt, quod Serpens apud Textorem, Anger, & Cruciator dictus à Dipſade non differat. Id narrabat Lucanus de Aulo tuſco milite Catonis, qui à Dipſade percuſſus interijt; quemadmodum inferius recitabimus. Et eò magis libuit Dipſadem Serpentem vrentem appellare, propterea quod in ſacris Biblijs legitur, quòd Deus in populum Iſraeliticum murmurantem miſit Serpentes vrentes; & multi docti viri in translatione Bibliorum, Preſteras verterunt. Hinc aliqui tradiderunt Preſteras, ob internum ardorem, ore ſemper hiante, & vaporem exhalante calidiſſimum incedere. Huius conditionis Lucanus ſic meminit.

C. 21. Num.

Oraq; diſtendens auidus fumantia Preſter.

L. 9. Pharſal.

Idem exponit Baptiſta Mantuanus quando canit.

Nec non inflatis Preſter, qui faucibus æſtum
Expuit.

Nulla

Cauſos anguis. Nulla igitur teneri debemus admiratione, ſi interdum hic ſerpens καῦσος, ſcilicet Cauſus cognominetur, cum hæc vox nimium calorem, & æſtum ſignificet. Cæterùm animaduertendum eſt ad mentem Agricolæ, in libro de Animalibus ſubterraneis, inter Preſterem, & Dipſadem aliquam cadere differentiam: inquit enim Agricola hos Serpentes (licet quoad formam inter ſe non diſſentiant) quoad effectum à ſe inuicem diſcrepare: cum Preſter, percuſſum extemplò, veluti ſyderatione quadam immobilem, menteq; alienum reddat, mox pilis deſluentibus, & vrgente pruritu, aluiq; fluxu, patientem abſumat. *Diſcrimen inter Preſterem, & Dipſadem.* Aelianus etiam quandoq; inter morſum Dipſadis, & Preſteris, aliquod obſeruauit diſcrimen; quamuis poſtea alibi ſymptomata genita à morſu Dipſadis, & Preſteris eadem eſſe aſſeuerauerit. Pariter Solinus, & Lucanus de vtroque Serpente ſeorſim egerunt, illiſq; diuerſas proprietates aſſignarunt. Cæterùm in hac difficultate confugiendum eſt ad Dioſcoridem, *Li.6.c.50.* qui ſcriptis mandauit, Dipſadem Preſterem, & Cauſum vnius, & eiuſdem Serpentis eſſe ſynonyma, propterea quod Preſter, & Cauſos ab vrendo, & Dipſas à ſitiendo cognominatur. Cui ſententiæ Paulus Aegineta, Volaterranus, & alij authores innumeri adſtipulantur. F

GENVS, ET DIFFERENTIÆ.

SOLINVS in Polyhiſtora hunc ſerpentem inter ſpecies aſpidis connumerauit; cum tamen Dioſcorides, & alij authores nō vulgares Dipſadem ab Aſpide toto genere diſcriminauerint: ſiquidem hæc animalia adeo inter ſe ſunt diuerſa, vt alterum aquatile, alterum terreſtre eſſe fcratur. Lucanus id explicat, dum canit.

L.9. Pharſal.

——— ſtabant in margine ſicca
Aſpides in medijs ſitiebant Dipſades vndis.

Aetius hanc ſerpentis ſpeciem ad illud viperarum genus reducit, quod in locis maritimis libentiſſimè ſtabulatur. *In lib. de venen. cap. 14.* Verumtamen Greuinus Dipſadem à vipera bifariam diſtinguit; primò, quoniam à Dipſade percuſſi citius intereunt, deinde, quoniam in cauda G huius animalis quaſdam paruas nigras maculas obſeruat. At Marſi populi (referente Galeno) nullam inter Dipſades, & viperas differentiam, niſi ratione loci, inuenire videntur; *Differētia inter Dipſadem, & Viperā, ex opin. Marſorum.* etenim degentes in locis ſalſilagine refertis Dipſades, & viuentes in ſolo vliginoſo viperas indigitarunt, haſq; minimè ſiticuloſas eſſe affirmarunt. Quapropter in Libyæ, & Aegypti arenis ſalſedine præditis Dipſades verſabuntur, quæ vero in Italia, viperæ eſſe ferentur: Hanc autem ſententiam Galenus probare non videtur, dum inquit. Sanè viperarum caro adeo ingentem obtinet deſiccandi facultatem, vt nōnulli, qui eam ederunt, vehementiſſima ſiti cruciati ſint, & proinde illas Dipſades cognominant.

Lib. 11. de ſimp. med. fac. Sunt autem, qui dicant demorſos ab his viperis ſanari non poſſe potando, ſed dirumpi potius, quàm ſiti liberari. Quocirca eos, qui Romæ viperas venātur ſciſcitatus ſum, num aliquam haberent notam, qua genus vtrumq; viperarum diſtinguerent; at illi genus nullum viperarum Dipſadum eſſe negabant, ſed iuxta mare degentes talem producere effectum affirmabant, quæ in Italia, ob regionis humiditatem, non inueniuntur. Hactenus Galenus, qui tamen Marſorum verbis aſſentiri non eſt viſus, dum paulò inferius nullum eſſe genus Dipſadum negare non audet. H

FORMA, ET DESCRIPTIO.

ISIDORVS, & Arnoldus Villanouanus retulerunt Dipſadem eſſe ſerpentem tantæ exiguitatis, vt dùm calcatur non videatur, cuius venenum patientem ante extinguit, quàm ſentiatur. *Exiguitas Serpentis quoad craſſitiem.* Qui Authores de exiguitate ſerpentis fortè, quoad craſſitiem, verba faciunt, cum in icone Dipſadis à Greuino exhibita longitudo potius, quàm craſſities obſeruetur. Verumtamen, ex mente Aetij, longitudo cubitalis huic ſerpenti aſſignatur, quæ paulatim ex craſſa in tenuem deſinit, corpore albicāte, necnon maculis partim ruſeſcentibus, partim nigris variegato. Soſtratus huic ſerpentem à reliquis

A liquis ita diſtinguit, dum ſcribit caudam huius animalis duabus lineis nigricantibus eſſe inſignitam. Auicennas autem collum magnum, & tergum ad extremitatem vſq; nigricans, & caudam valdè tenuem Dipſadi attribuit; quæ beſtia, vt plurimum, eodem Auicenna authore, in Regionibus Iokiati, & Aſſim, nempè in Regionibus Libyæ, & Syriæ verſatur. Itaq; Dipſas eſt animal corpore exili viperæ perquam ſimili, & ictu violentiſſimo. *Locus natalis huius anguis.* Vnde non erit cur Matthiolus miretur Leonicenum virum alioquin eruditiſſimum, qui Dipſadem corporis forma, nullis notis à vipera diuerſam eſſe exiſtimauit: nam ſimilitudine horum animalium deceptus vnum ab altero non diſcriminauit. *In Comm. ad Dioſc. l. 6. c. 50.*
Quamobrem Nicander in Theriacis canit hunc in modum.

Exigua ſimilis ſpectatur Dipſas echidnæ,
Sed feſtina magis mors ictus occupat agros
Parua, & lurida, cui circa vltima cauda nigreſcit.

Et Georgius Pictorius in Letna malorum paruitatem huius ſerpentis meditans, ſic canebat.

Situla paruus item ſerpens ſputamine lædit,
B *Et ſenſus tollit, tollit itemq; motum.*

Author libri de natura rerum ſcriptis mandauit hunc Serpentem tanta colorum varietate refulgere, vt mira ſpecie, & eximia pulchritudine, intuentes in admirationem trahat. *Colorũ varietas non obſeruatur in Dipſade* Cæterùm Solinus, & multi alij authores hanc figuræ ſerpentinæ elegantiam non Dipſadi, aut Situlæ, ſed Scytali aſſignarunt. Quapropter prædictus author libri de natura rerum horum nominum congruentia, fortè deceptus, alterius deſcriptionem alteri attribuit; quemadmodum, ex delineatione vtriuſq; ſerpentis innoteſcere poteſt: Hoc igitur in loco lector iconem Dipſadis, ex Greuini mente, contemplari poterit.

NATVRA. ET MORES.

DIPSADI natura adeò tetrum congenuit virus, vt inter perniciosiſſima animalia ab Authoribus recenſeatur. Quamobrem iure optimo Moſes in Deuteronomio, terrificam illam deſcribens ſolitudinem, Dipſades in illa verſantes memorauit. Eſt enim hoc animal fraudulen- *Dipſadis vaframẽtũ*
C tum, quoniam inter oua ſtruthionum in arenis locata malitioſè ſtabulatur, vt Garamantes huiuſmodi oua colligentes fallat. Tales enim populi, cum careant creta, ex qua fictilia vaſa finguntur, ouis ſtruthionum per medium diſſectis, loco vaſorum vtuntur: immò ex his pileos ad tegendum caput idoneos fabricant; cum huiuſmodi geſtamine plurimom delectentur. *Oua ſtruthionũ ad quid.* Inſuper natura tam feruens indidit Dipſadibus venenum, vt ab illis percuſſi ardente ſiti crucientur. Quapropter Textor ad rem ſic canebat.

Non adeo feruet, quem læſit aquatica Dipſas.

Hac eadem ratione motus Lucanus hoc animal torridum appellauit, dum cecinit.

Exuuias poſitura ſuas, & torrida Dipſas. *L. 9. Pharſal.*

Hoc enim animal acri ſemper ardere ſiti perhibetur, quæ nulla vnda reſtingui poteſt: Vnde Lucanus canit. *Loco cit.*

—— in medijs ſitiebant Dipſades vndis.

D Immò Reuſnerus in Paradiſo poetico ad rem, infraſcriptum recitat diſtichon.

Tu colis immundas triſtis velut hydra paludes,
Aut qualis media Dipſas in amne ſitit.

Quamobrem poterimus iure optimo illud pronunciare de hoc animali, quod de Tantalo cecinerunt Poetæ. *Dipſas Tãtalo ſimilis*

Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat
Tantalus.

Non erit igitur admiratione dignum, ſi demorſi ab hoc animali confeſtim rabidam, & tantaleam concipiant ſitim: *L. 1. c. 7.* Id non latuit Galenum, qui in tractatu de ſymptomatum cauſis, cauſam implacabilis ſitis aſſignans, ſcribebat hanc ex diuturna praua victus ratione dimanare, quæ tandem patientem perimit, veluti, qui comedit viperam fortè Dipſadem, ignea afflictatus ſiti interijt. *Cauſa ſitis intenſa ex Galeno.* Immò quoniam hoc animal mordendo ſicci-

A tatem generat, à multis os ſiccum habere fertur Vnde Reuſnerus ſic canit.

Reſpicit auerſo maculoſum lumine tergum,
Et ſicco Dipſas virus in ore gerit.

Itaq; ob ictum huius ſerpentis, tanta ſiccitas in corpore patientis generatur, vt animal mordens totum abſorbere humorem videatur. Reuſnerus id teſtatur, dum inquit.

Imbibit humorem lethali noxia morſu
Dipſas, & in venis frigida virus agit.

Cum tamen natura huius animalis ſit (quemadmodum Phyſiologi referunt) vt ſemper feruida ardeat ſiti, quam poſtmodum ab hoc animali percuſſi faciliè concipiunt, id patet in infraſcripto Reuſneri diſticho. *Sitis ardēs excitatur ab ictu huius ſerpētis*

Vt ſitis hanc torquens nullis extinguitur vndis,
Sic rabidam morſu concitat illa ſitim.

Si quis autem naturam huius venenoſi ſerpentis melius intelligere cupiat, adeat Lucanum poetam, qui recitat omnia ſymptomata, quæ vexarunt Aulum Tuſcum militem Catonis in Africa à Dipſade demorſum: vbi legitur, quòd nullo aquæ potu etiam co-
B pioſo, neq; proprio etiam hauſto ſanguine ſitim ob morſum Dipſadis conceptam, ſedare potuerit: carmina igitur Lucani ſunt hæc.

Signiferum iuuenem Tyrreni ſanguinis Aulum *L. 9. Pharſal.*
Torta caput retro Dipſas calcata momordit
Vix dolor, aut ſenſus dentis fuit, ipſaq; lethi
Frons caret inuidia, nec quicquam plaga minatur;
Ecce ſubit virus tacitum, carpitq; medullas
Ignis edax; calidaq; incendit viſcera tabe.
Ebibit humorem circum vitalia fuſum
Peſtis, & in ſicco linguam torrere palato *Symptomāta morſus Dipſadis.*
Cœpit, defeſſos iret, qui ſudor in artus
Non fuit, atq; oculos lacrymarum vena refugit.
Non decus imperij non mœſti iura Catonis.
Ardentem tenuere virum; quin ſpargere ſigna
Auderet; totiſq; furens exquireret agris.
C *Quas poſcebat aquas ſitiens in corde venenum*
Ille vel in Tanaim miſſus, Rhodanumq;, Padumq;
Arderet, Nilumq; bibens per rura vagantem
Acceſſit morti Libya, fatiſq; minorem
Famam Dipſas habet terris adiuta peruſtis.
Scrutatur venas penitus ſqualentis arena,
Nunc redit ad Syrtes, & fluctus accipit ore,
Æquoreuſq; placet, ſed non ſibi ſufficit humor,
Nec ſentit, fatiq; genus, mortemq; veneni;
Sed putat eſſe ſitim, ferroq; aperire tumentes
Suſtinuit venas, atq; os implere cruore.

Itaq; ex enumeratis accidentibus, Ardoinus monet colligendam eſſe malam huius veneni qualitatem, quæ vehementer calida, ſicca, & craſſa eſt; cum penitiores partes exſiccet adurendo, & corruget vias vrinæ, totiuſq; corporis porros adſtringat, itaut *Qualitas veneni.*
D quidquam potus hauſtæ aquæ, neq; per lotiū, neq; per ſudorem reddatur: quamobrem æger ob copioſam potionem neceſſariò dirumpitur.

 B

L O C V S.

L. 11. de ſimp. med. fac.

Garamantes populi Libyæ.

Lib. 13.

DIPSADES, authore Æliano, tum in Africa, tum in Arabia naſcuntur, & diuagantur. Auicennas Libyam, & Syriam proprias huius animalis regiones prædicat. Ab hac doctrina non multùm recedit Galenus, qui prædicta loca tanquam ſicciora his animalibus valdè accommodata celebrat. Verùm licet per totam Libyam diuagentur, plerumq; tamen apud Garamantes Libyæ pariter populos, Pſillisq; finitimos libenter ſtabulantur. Hoc non latuit Silium Italicum, qui cecinit hunc in modum.

Quippe atro rabidas efferueſcente veneno
Dipſadas, immenſis horrent Garamantes arenis.

Aer igneus vbi ſit.

Garamantes homines frugales.

Qui plura de loco natali horum Serpentum ſcire cupit, confugiat ad Lucianum, qui in Dialogo de Dipſadibus hæc habet. Ea pars Libyæ, quæ ad Auſtrum tendit, copioſis referta eſt arenis, terraq; Solis ardore exuſta, deſerta, vt plurimum, & infæcunda non F gramen, non fænum, non plantam vllam, nec aquam habens, ni fortè in terræ concauitatibus, imbris, & pluuiarum reliquiæ conſtiterint, quæ tamen minimè ſunt potabiles, cum denſæ ſint, & tetrum ſpirent odorem. Has igitur ob cauſas locus redditur inhabitabilis: nam quo pacto habitari poſſet locus ita aridus, frugibusq; & arboribus carens, & tam moleſtis feruoribus ita ſubiectus, vt aer veluti igneus euadat. Præterea arenæ ipſæ maximoperè feruentes regionem prorſus inuiam, & inacceſſibilem faciunt. Soli autem Garamantes his locis finitimi, homines agiles, atq; frugales, intentorijs vitam degentes, venationum fructibus victitantes nõnunquam venando talem regionem ingrediuntur circa Solſtitium hybernum, ſydere maximè pluuio obſeruato; quando ſcilicet maior ardoris pars deferbuit, arenis aſſiduo imbre madefactis. Venantur autem onagros, ſtruthiones humi volantes, aliquando ſimias, interdum elephantos: hæc enim animantia ſola aduerſus ſitim perdurant, & moleſtiam feruentis Solis perferre poſſunt.

Cur Regio reddatur inacceſſa.

Vbi omne Serpentum genus verſetur.

Cæterùm Garamantes, poſtquam commeatum, quem ſecum ingredientes Regionem detulerunt, omnem conſumpſerunt, , rurſus ad proprias pergunt habitationes, G ne iterum arenæ accenſæ, aut reditum intercludant, aut eumdem difficiliorem reddant. Siquidem omnis euadendi facultas ſublata eſt, quando Sol ſublato ex regione humore, ardentibus radijs feruere inceperit. Et ſanè hæc omnia, quæ hactenus dicta ſunt, feruor, ſitis, ſolitudo, ſterilis ſoli infæcunditas minus nobis videbuntur grauia in comparatione ad illud, quod dicturi ſumus. Idcircò omnibus modis hæc regio ſugienda eſt. Omnis generis Serpentes hic locus alit, permagnos, varios, multitudine innumeros, forma terribiles, veneno præſentiſſimo inexpugnabiles partim in cauernis ſubterraneis ſtabulantes, & in arenæ ſeceſſibus cubantes, partim verò supernè repentes, nimirũ Aſpides, Viperas, Ceraſtes, Bupreſtes, Amphisbenas, Dracones, & duplex Scorpionum genus, vnum terreſtre, & pedibus ingrediens permagnum, multis vertebris inſigne, alterum aereũ, & volatile alis tenuibus refertum, ad inſtar alarum locuſtæ, aut veſpertilionis. His igitur animantibus multis circumuolitantibus, inacceſſibilis, & infeſta redditur illa Libya. Verùm Serpentum omnium nocentiſſimus, quos arena illa

Dipſadis deſcriptio ex Lucian.

nutrit, Dipſas eſt, anguis non admodum magnus viperæ aliqua ex parte ſimilis, quæ violento ictu ardores accendit inextinguibiles, & totum corpus adurit incendio: hæc ille. Vnde colligere poſſumus verum locum natalem Dipſadum eſſe Libyam, ſed potiſſimum illam Libyæ partem, quæ Garamantum Nationi eſt finitima. H

A

SIGNA VENENI DIPSADIS.

Li.6.c.50.

SI pro cognitione huius ictus confugiamus ad Dioſcoridem, is ſcriptis mandauit, quòd percuſſus ab hoc Serpente talem concipit ſitim, quæ copioſiſſimo etiam aquæ potu extingui minimè poſſit; & quamuis patiens affatim pleno ore aquam hauriat; nihilominus confeſtim in eamdem bibendi appetentiam relabitur: immò toto habitu ijs fit ſimilis, qui antea nihil potionis hauſerunt: hinc Auicennas iuſtis de cauſis ſcribebat, quòd venter huius patientis, & interanea adeò aduruntur, vt aqua ſatiari nequeat: deinde cũ aqua pota neq; per lotium, neq; per ſudorem exeat, per venas ventris meat, & abdomen ita tumidũ reddit, vt patiens hydrope laborare videatur. His addit Aetius, quòd, in ictu huius Serpentis, præter ſymptomata morſum viperæ conſequentia, oritur ſitis, quæ potu non ſedatur: ideòq; cum quidquam nec per vrinam, nec per vomitum, nec per ſudorem egrediatur, neceſſe eſt, vt ægrotans alterutro horum modorum pereat, nimirum aut internæ partes vehementi adurantur ſiti, aut ob copiam potionis, patiens dirumpatur. Venenum enim huius generis per vniuerſum diuagans corpus, illud ita exſiccat, & adurit, vt inſtar membranæ, aut corij ante ignem locati contrahatur: quamobrem meatibus excrementorum interclusis, aqua hauſta in ventre neceſſario contineatur. Vnde in hoc caſu magna internarum, & externarum partium inflammatio, ob inſignem veneni ſiccitatem accidit, quod per vniuerſum corpus diſſeminatum totum ſanguinem in ſuam conuertit naturam.

Percuſſus à Dipſade fit ſimilis hydropico.

B

Venenum exiccans quale.

Prædictis addit Gillius in Ælianum, quòd percuſſus à Dipſade tanta cruciatur ſiti, vt tanquam taurus, ore hiante, ad flumen confugiat, vt potu deſiderato ſe expleat. Verùm ſignum hoc deſumptum fuit à Nicandro, qui in Theriacis de ictu huius Serpentis ſic canit.

Patiens tanquam taurus ad amnem cõfugit.

Quem ferit accenſo miſeras is corde querelas
Fundit, & arenti ſitibundus fauce dehiſcit,
Quaſitiſq; velut taurus ſuperincubat vndis.
Immenſoq; replet, ſed fruſtra viſcera potu,
Dum crepet interſus rupto mox ſumine venter.

C

Qui plura de his ſignis ſcire cupit, confugiat ad Rubricam de natura huius Serpentis, vbi multò plura narrantur.

Cæterùm illi authores, qui Dipſadem à Preſtere diſcriminarũt, ſigna vtriuſq; morſus diuerſa aſſignarunt. Quare Volaterranus retulit ictum à Preſtere reddi immobilem, mente alienum, & defluentibus pilis, ventris ſolutione abſumi. Lucanus hæc ſymptomata recenſet, dum inquit.

L.9. Pharſal.

Ecce ſubit facies leto diuerſa fluenti
Naſidium, Marſi cultorem torridus agri
Percuſſit Preſter; illi rubor igneus ora
Succendit, tenditq; cutem, pereunte figura,
Miſcens cuncta tumor, totò iam corpore maior,
Humanumq; egreſſa modum ſuper omnia membra
Efflatur ſanies latè tollente veneno
Ipſe latet penitus congeſto corpore morſus,
Nec lorica tenet diſtenti corporis auctum,
Spumeus accenſo non ſic exundat aheno
Vndarum cumulis, nec tanto carbaſa Coro
Curuauere ſinus, tumidos iam non capit artus,
Informis globus, & confuſo pondere truncus,
Intactum volucrum roſtris, epulaſq; daturum
Haud impunè feris non auſi tradere buſto,
Nondum ſtante modo, creſcens fugere cadauer.

D

Ex hac Lucani doctrina non poſſumus colligere, niſi enormem totius corporis tumorem Preſteris ictum concomitantem, qui tumor etiam in percuſſo à Dipſade, ob immo-

Symptomata Dipſadis, & Preſteris eadẽ.

dicam potionem, obſeruari poteſt. quapropter ſatius eſſe exiſtimamus vnà cum Dioſcoride, & alijs authoribus non ſpernendis, ſymptomata Dipſadis, & Preſteris tanquam vnius, & eiuſdem animalis promulgare. Iſidorus quoq; huius inſignis meminit tumoris, quem poſtea putredo ſequitur. Sed obſeruandum eſt, quòd Iſidorus ex doctrina Solini transſcribens, hallucinatus eſt: etenim Solinus ſtatim atq; protulit ingentem corporis tumorem Preſteris ictu oriri; mox addidit ictum Sepis cõfeſtim putredinem contrahere. Ideoq; non eſt legendum, ad mentem Iſidori, quòd putredo morſum Preſteris concomitetur. E

Lib. 12. Orig.

VENENI DIPSADIS MEDELA.

DIOSCORIDES, diligenter ponderata huius veneni natura, pronunciauit, quòd morſus Dipſadum tanquam immedicabiles à plerisq; Veterum relinquebantur. Quocirca, ſi peculiaribus contra Dipſadem auxilijs egeamus, communia experiri oportet. Protinus autem ſcarificationem loci affecti, & inuſtionem (ſi pars id ferat) necnon amputationem faciendam eſſe opinamur: deinde varia cataplaſmata adhibenda ſunt, quæ in primo capite huius libri fuerunt propoſita. Immo acres cibos, & meraceas potiones, & lauacra probat Dioſcorides, quæ ſubinde, breui ſpatio aſſumenda ſunt, priuſquam morbi genus emerſerit, quo ſemel erumpente, opem ferre non poteſt vlla medici opera: hæc Dioſcorides. F

Lib. 6. cap. 50.

Amputatio & ſcarificatio partis læſæ.

Verùm Galenus ſcribens de Theriaca ad Piſonem, inter alia præſidia ad expugnandum Dipſadis virus celebrata, theriacam Andromachi multis laudibus cœlo tenus effert, atq; extollit. Hac de cauſa in poemate Andromachi ſic canitur.

Theriaca Andromachi laudes.

Non, ſi quis cupidis expreſſa papauera labris
Hauſerit, exitium pocula ſumpta ferent.

Et paulò inferius. G

Arida non Dipſas, non clarus fraude Ceraſtes,
Non feret impreſſo vipera dente necem.

Aphrodiſæus admiratur hoc præſidij genus, ſcilicet cur theriaca in hoc caſu ſumpta poſſit ſedare ſitim, quam morſus Dipſadis in percuſſis animalibus accendere ſolet; quandoquidem hoc nobile medicamentum ex calidis, & ſiccis ſimplicibus integratur. Neq; adduci poteſt id alia ratione fieri poſſe; niſi mutuo quodam viperarum conſenſu huic antidoto permixtarum, quarum carnes, admiranda antipathia aduerſus quodcumq; animal venenoſum potiuntur. Auicennas demorſis ab hoc Serpente plurimùm olei, ad ciendam vomitionem, propinat; deinde enemata fæces educentia, & aquas commendat; Amplius diuretica præſcribit, veluti ſunt decoctiones apij, ſpicæ indæ, aſari ſeſeleos, petroſelini, & ſimilium. Exterius autem, cum ſale, calce, & oleo componit emplaſtrum, & tandem cuncta medicamina morſibus canis rabidi conferentia ſummopere celebrat.

Lib. 1. Probl. Theriaca, qua ratione iuuet demorſum à Dipſade.

Diuretica conueniũt.

Præterea Caſtoris teſtes, ex Plinio, aduerſus Preſteres, cum panace, aut ruta in vino præcipuam afferunt vtilitatem. Inſuper ſalſamentorum cibus, ex eodem authore, mero ſubinde hauſto; itaut circà veſperas vomitu reddatur, percuſſos à Chalcide, Elape, & Dipſade maximoperè iuuat. Iterum Plinius flores & mora rubi, corticem, baccas, & folia lauri in morſibus Hæmorrhoi, & Preſteris minimè infrugifera eſſe putat: quemadmodum, & portulacam in hoc caſu vtiliſſimam eſſe opinatur, dum inquit. Portulaca, quam Peplium vocant, non multum ſatiuā efficacior eſt, cuius memorabiles vſus traduntur: ſagittarum venena, & Serpentum Hæmorrhoi, & Preſteris extingui pro cibo ſumpta, & plagis impoſita extrahi aſſerunt. At cum ipſa, ob anni tempus, non reperiatur, ſemen eius ſimili efficacia prodeſt: accipio portulacam vulgatem, non autem peplium Dioſcoridis; hactenus Plinius. Hoc præſidium in tali caſu non parum momenti habere videtur; poſteaquam Paulus etiam Aegineta, in ſimili caſu, portulacæ folia, ex aceto contrita, folia rubi cum melle ſubacta, plantaginem, hiſſopum, allium

Vomitus prouocandus eſt.

Quæ portulaca ſit adhibenda.

A lium, portum, rutam, & vrticam celebrat. Aetius remedia morſibus viperarum conuenientia extollit, deinde potiones lotium prouocantes probat, item enemata, & medicamenta vomitum excitantia non omittit: poſtea vulneri, poſt ſcarificationem, & cucurbitularum, necnon diſſectarum gallinarum appoſitionem, emplaſtrum ex oleo, calce, & vino imponit. Tandem Celſus, ad exterminandum Dipſadis venenum, portionem aſphodelli areſacti cum modico rutæ, trifolium quoque, & mentaſtrum cum aceto libentiſſimè admittit.

Gallinæ per mediũ diſſectæ quãdo conueniant.

MYTHOLOGICA.

Recitat Aelianus, in hiſtoria Animalium, cum Prometeus ignem in gratiam mortalium à Vulcano furatus eſſet, Iouem indignatum furti indicibus nobiliſſimum pharmacum, ad arcendam ſenectutem largitum eſſe. Sed qui hoc acceperunt munus, illud aſino vectandum impoſuerunt. At beſtia, æſtiuo tempore, itinerans tali onerata ſarcina, grauiquè oppreſſa ſiti, ad limpidiſſimum fontem à Dipſade cuſtoditum, potandi gratia acceſſit. Aſinus autem à cuſtode fontis repulſus, ſitiſq; impatiens, pretioſum, quod geſtabat, pharmacum, vt ad bibendum admitteretur, Dipſadi obtulit. Cæterùm Nicander in Theriacis ſic aliter hanc fabulam exarat. Cum Iupiter Saturni nempè Temporis filius natu maior, diſtributa fratribus minoribus hæreditate, nimirum cum Neptunus æquora, & Pluto tartara occupaſſet; ſolemni, celebriquè pompa, numeroque Deorum aſſociatus æthereum regnum ingrederetur, vt hominibus in ſignum lætitiæ gratularetur; munus iuuentutis illis largitus eſt. Mortales autẽ tali grauati onere, illud geſtandum aſino impoſuerunt. Hic cum longum iter confeciſſet, ſiti æſtuans, conſpicatus fontem à Dipſade cuſtoditum, eam rogauit, vt ſitim illa extingui aqua permitteret: Dipſas autem, niſi accepto iuuentutis munere, aſini voluntati obtemperare noluit. Qua de cauſa deinceps homines aureo iuuentæ dono priuati, ſenio obnoxij
C fuerunt, & angues, quot annis; ſenectam exuerunt. Verùm ex altera parte Dipſadem ab aſino vnà cum iuuentutis dono ſitim recepiſſe ferunt: hinc poſtea factum eſt, vt ab hoc demorſi angue, aſpera, & ignea ſiti corripiantur. Audiamus igitur Nicandrum verſibus in latinum translatis ſic loquentem.

Lib. 6. cap. 51.

Opinio Nicandri circa hanc fabulam.

Cur percuſſi à dipſade ſiti crucientur.

Peruetus eſt iuuenum, & narratur fabula, quod, cum
Maximus ætheream cepiſſet Iupiter arcem,
Diuiſo in fratres maris: & quòd Tartara, regno,
Contulit æternam mortalibus inde iuuentam,
Vt dignam meritis impertiretur honorem:
Iam quoniam ſupero ſurrepta ex æthere flamma
Prædonem amentes, odere Promethea, quòd non
Ipſos perpetuum virides feciſſet in æuum.
At nihil hoc illis diuinum, & nobile munus
Profuit à facili iam ſuſcepiſſe Tonante,
D *Quandoquidem pigro feſſo tandem illud aſello*
Impoſuere grauis qui mox ſub pondere doni,
Arida dum tentat vicino guttura fonte
Colluere, aſpecto ſubitò Serpente ſtupeſcit,
Vtq; ſibi tutum velit is concedere potum,
Supplicat: ille bonum fore ſe reſpondet, at iſta
Conditione, ſuo ſi det qua pondera dorſo
Baiulet inſipiens (ſuaſit ſitis) annuit ille:
Hinc eſt quòd veterem Serpentes corpore pellem
Abijciant, & quoq; noui reparentur in anno,
Infelix hominum genus, omni ex parte, ſequenti
Perpetuo ſenio, certoq; ſub infera fato.
Ipſeq; ſic Serpens, velut ante accenſus aſellus
Ferucat, & peiore hominem clam vulnere lædat,

Qui plura de hac fabula ſcire cupit, adeat primum caput huius libri, & ſecundum caput libri de Quadrupedibus Solidipedibus, quibus in locis valdè curioſa lector inueniet. E

MORALIA.

Dipſas, ſiue Situla, in doctrina morali, meritò auaritiæ aſſimilatur: quandoquidē ſi percuſſus ab hoc Serpēte ad interitum vſq; ſitiardet; pariter ab Auaritia comprehenſus ad finem vſq; vitæ aurum immodicè ſitit. Et ratio eſt, quoniam

Gaudia magna putat nummos ſeruare doloſos,
Nec fruitur partis ſtultus vbiq; ſuis.

Auari hominis conditiones. Immò ea quandoq; eſt hominis auaritia, & implacabilis pecuniarum ſitis, vt, cum iam alterum pedem in cymba Charontis habuerit, nondum ſuæ cupiditati ſit deſcripturus modum. Ideoq; ad rem canebat ille.

Qui legit immenſum nummorum pondus & auri, F
Parcaq; de partis captat ſolatia rebus:
Stultus ad illecebras, & gaudia ſera nepotum
Congerit hos ſumptus, terraq; vorace recondit.
Ad ſtygios penetrat ſed cum defunctus auernos,
Et vada Cocyti tenebroſi pallida luſtrat;
Nil ſibi diuitiæ proſunt, nil ſortis auara
Congeries, ſitiens Acherontis flumina guſtet.

Ideo D. Ambroſius in expoſitione Euangelij de hydropico in ædibus Phariſei ſanato, ſcripſit impium eſſe, ſitire, dum quis, vel diuitias, vel cætera huius mundi bona concupiſcit.

Bibones cōparantur Dipſadi. Verùm ſatius erit hominem vini intemperantiſſimum Dipſadi comparare: etenim ſi Dipſas acri ſemper ſiti premitur; item bibax continuo mero corpus mancipare deſiderat. Idcirco Ouidius quamdam anum lenam Dipſadem indigitauit (hanc Plautus meribibam, & multibibam appellaſſet) & non immeritò; ſiquidem vetulæ lenocinium *L. 1. Amor. eleg. 8.* exercentes, ob ſiccitatem ſenij, ſemper ſitiunt. Carmina autem Ouidij ſunt hæc. G

Eſt quædam quicunq; volet cognoſcere lenam
Audiat, eſt quædam nomine Dipſas anus:
Ex re nomen habet, nigri non illa parentem
Memnonis in roſeis ſobria vidit equis.

Item ſunt, qui baccheis liquoribus adeò delectantur, vt ſpreto omni diuitiarum genere, nec non poſtpoſitis cunctis honoribus, & dignitatibus, magno probro, vino tantùm ſe obruere deſiderant. Meminimus, in hoc genere, legiſſe apud Scaligerum Epigramma huius tenoris.

Optarem mihi non aurum, non oppida terra,
Non quas Thebarum iactat Homerus opes.
Verùm vt plena mero ſpument mihi pocula Baccho,
Summaq; perpetuus proluat ora latex.
Semper amicorum circum potante corona,
Et vitem agricola falce premente colant;
Hæc, quas teſtor opum, ſunt argumenta, valete H
Faſces, cum teneo pocula plena manu.

Ebrij, quid præſtent in menſa. Huius ratiô inde naſcitur, quoniam nati ad perdenda vina, omnem faliciratem in bibendo collocant, & quaſi in gremio Iouis ſedentes aſſiduè canunt.

Fælix eſt, ter fælix quater,
Cui dat potum Bacchus pater
De ſpumanti canthara.

Quare iuſtis de cauſis quidam poeta agens de turpitudine menſæ, in qua gurgites, & helluones vini diſcumbunt, canebat hunc in modum.

Non pudor in verbis, non eſt reuerentia menſæ,
Porcorum ritu, gens mala viuit ibi.

Irrene-

A *Irreuerenter agunt, paneſq; & fercula menſa*
More ſuum potant, pocula læta vorant.
Reddere nec curant grates, pro munere, Chriſto
Votaq; pro tacitis ſacrificare bonis.
Sordida labra tenent potius ſpumante ſalina,
In manibus craſſis ſtercora ſpurca gerunt,
Ex naſo ſtillant muci, nimbiq; madentes,
Ex oculis lippis ſordida gutta fluit.
Maxilla ſqualent, nigra rubigine dentes.
Sordent, munditiès corporis omnis abeſt.
Præterea inuitant ſe ſe ad munera Bacchi
Conſocij, quorum pocula plena madent,
Ructant, exhauſtum donec ſpumare ſalernum
Poſſint, & vino ſordida menſa fluit.
Inq; vicem Bacchi madido certamine ſe ſe
B *Sollicitant, hauſtus continuantq; meri.*

Quid plura? non defuerunt etiam temulentiæ nota infames, qui à Dipſade feriri deſi-
derauerint, vt acri exardentes ſiti, in aſſiduam bibacitatem, & crapulam (quam ſemper
deteſtari debemus) incumbere poſſent. In hoc genere legitur apud Pierium Valeria-
num pulcherrimum epigramma de Framariano Scurta, quod ſic ſe habet. *Continuū bibēdi deſiderium.*

Narrabat quidam vim Dipſados exitialem,
Perpetuam infundat, qua pede fixa ſitim,
Nempe ſitim, tria quam neq; ante extinguere Nili.
Oſtia, vel magnis ſtagna perhauſta cadis,
Interiore loco Libya Garamantas ad ipſos,
Quà fouet arenti ſtruthius oua ſolo;
Quippe vbi quis miſera ſpatiatus fortè per arua
In pede fulminei vulnera dentis habet.
Ritè dua dextra famula, totidemq; ſiniſtra
Hac gerit, hæc pleno vaſe propinat aquas,
C *Illa propinatis, alias ſuperingerit illa,*
Nec mora, nec requies, pocula mille parat.
Framarianus adhuc, hanc ò mihi quærite amici,
Figat, vt illa meos officioſa pedes.

Hic ambiget aliquis, qua ratione in helluonibus, & temulentis continua fames, &
ſitis excitetur, cum eorum vaſa repleta ſint, & venæ repletæ ex Galeno non attrahant.
Galenus enim, ad excitandam appetentiam, quinq; motus neceſſariò præcedere de- *Lib. 1. de ſymp. cauſis c. 2.*
bere aſſeuerat: etenim primò membra exinaniuntur ratione caloris natiui in humi-
dum, tanquam in propirum pabulum ſemper agentis, deinde venæ inanitæ ab alijs ve-
nis, & à iecore attrahunt, tertiò aliæ à meſeraicis, & à ventriculo, quartò in ventricu- *Quinque motus concurrūt ad excitādum appetitum naturalem*
lo fit ſuctio, & triſtis ſenſatio, quintò inſurgit animalis facultas, & gignitur appetentia.
Itaq; ſi in appetitu excitando, ordo prædictorum motuum eſt ſeruandus, ſequetur quòd
nullo modo fiet appetentia, niſi præcedente triſti ſenſatione quæ non aderit, niſi fiat
ſuctio, & attractio à venis, & hæ non attrahent, niſi partes corporis vi caloris exinani-
D tæ fuerint. Hoc autem in habitu Helluonum, & Manduconum minimè præſtari poteſt,
tum quia non ſolum horum membra non ſunt exinanita, ſed potius adeo extenſa, vt *Dubitatio circa appetentiam.*
maiorem extēſionē perferre nequeāt, etiam quia venæ ſunt ita repletæ, vt magis imple-
ri non poſſint; quare cum non egeant, non attrahent, nec in ventriculo fiet ſuctio, nec
triſtis ſenſatio, conſequenterq; nec appetitus excitabitur, quomodo ergo iſti Bibaces,
& Edones poterunt abſq; appetitu indies voracitati ſuæ deſeruire?

In hac dirimenda difficultate, duplicem appetitum, nempe naturalem, & voluptuo-
ſum poſſumus aſſignare naturalis non poteſt fieri, niſi præcedant quinque illi motus à *Solutio prædicta difficultatis.*
Galeno recitati: quapropter non talis appetitus in helluonibus, ſed tantummodo vo-
luptuoſus excitatur. Neq; officit omnium vaſorum repletio; quandoquidem calor na-
turalis ſemper concoquit, & ſemper alimenti diſtributionem exercet, cum natura, ſeu
facultas vegetatiua ſemper ſit in actu ſecundo, quia eius quies eſt interitus. Ideò vaſis,

etiam

etiam repletis operatur, licèt lentè, donec vel ob prohibitam euẽrationem calor ſuffucetur, vel aliquod vas diſrumpatur: hac de re hominibus temulentis repentinus interitus ſemper impendet. Vnde Hippocrates iure optimo ſcribebat habitum Athletarum gulæ ſingulis horis inſeruientium periculoſum eſſe; verba autẽ Hippocratis ſunt hæc. E

L. 1. Aphoriſ. aphor. 3.

Habitus Athletarum, qui ſummum bonitatis attingunt periculoſi, ſi in extremo conſtiterint, neq; enim poſſunt in eodem permanere, neq; quieſcere, cum verò non quieſcant, neq; poſſunt proficere in melius. Reliquum eſt igitur vt decidant in deterius. His de cauſis bonum habitum ſtatim ſoluere expedit, vt corpus rurſus nutriri incipiat.

Crapula eſt fugienda.

Quare prudentes viri ex aſſertis colligere debent huiuſmodi vitium prorſus vitandum eſſe, quoniam qui crapulantur, animam, & corpus indignis modis polluunt; iuxta ſententiam cuiuſdam poetæ ſic canentis.

Polluit hic animam ritus, corpuſq; laceſcit,
Aſſidua eſt peius ebrietate nihil.
Inducit morbos varios, & corpora ſoluit,
Et frangit neruos, contaminatq; caput.

Nec præter rationem, cum Galenus, in Commentarijs ad Aphoriſmos Hippocratis, ſcriptis mãdauerit omnem noxam à vino genitam Græcis κραιπάλην, ideſt crapulam nominari, παρὰ τὸ κάρηνον, καὶ πάλλεσθαι, quia caput concuſſum valdè patiatur. Præterea vinum immoderatè hauſtum non ſolum capiti obeſt, ſed neruos quoq; omnes à capite ad artus deſcendentes valdè debilitat: iuxta illud diſtichon. F

A copia vini, quæ damna dimanent.

Vt venus eneruat vires, ſic copia vini,
Quæ tentat greſſus, debilitatq; pedes.

Vini effectus qui, & quales.

Sin autem lector omnes vini immoderatè ſumpti effectus, & affectus ſcire cupit, memoriæ mandet infraſcriptum epigramma, quod ſic ſe habet.

Bacchus alit lites, lites diſſoluit eaſdem
Ad pacem Bacchus, bellaq; ſæua trahit.
Hic ſepelit curas, animos coniungit, amicos
Diſiungit, longo membra ſopore leuat:
Ille aperit verum, mundiq; arcana recludit,
Audaces timidos Bacchus & ipſe facit.
Suſcitat exangues, languentia corpora reddit G
Ardenti humanos vulnere ſæpè necat.
Quid vultis? ſummi ſunt munera maxima Bacchi,
Armatos nudus ſternere namq; poteſt.

Vini commoda quæ ſint.

Itaq; oportet vt homines ſint ciborum, & potiſſimum vini potus continentiſſimi, quoniam vinum moderatè ſumptum caput roborat, præcordia exhilarat, coctioni famulatur, alimenti diſtributionem adiuuat, & deniq; ad recuperandam etiam valetudinem conducit, iuxta vulgatum tetraſtichon.

Suaue Dei munus vinum eſt, hominumq; ſaluti
Conducit, præſit dummodo ſobrietas.
Immodico ſed ſi tua proluis ora lyæo,
Pro dulci potas ſæua aconita mero.

Veneris effectus quales.

Præterea virus Dipſadis iuſtis de cauſis veneno venereo aſſimilari poteſt, primò, quia Dipſas ictu dentium maximum in patiente ardorem accendit; quemadmodum mulier ictu oculorum flammas amantibus inſinuare dicitur: idcircò poetæ Venerem flagrantem, & igneam nuncuparunt. Audiamus Ouidium. H

Et Venus in vinis, ignis in igne fuit.

Pariter author ille, qui Meſſalinam mutatis veſtibus, ad lupanar ſe contuliſſe decantat, & lupanar calidum, & faces Veneri tanquam ignipotenti aſſignat hunc in modum.

Non calidum intraſſet (proh) Meſſalina lupanar,
Si benè caſta faces Veneris vitaſſet, & arcus.

Comparatio Veneris ad Dipſadem.

Ad rem noſtram pertinet illud epitaphium mulieris cuiuſdam, quæ lecta venuſtate, & formæ dotibus inſignita fuiſſe perhibetur. Hoc autem ſic ſe habet.

Occidit, heu poſtquam multos occidit amantes,
Et cinis eſt hodie, quæ fuit ignis heri.

Verùm quamuis hanc ſimilitudinem explorata fateatur veritas: nihilominus autho-

A ritate clariſſimi viri Scaligeri illam roborare placuit; qui elegantiſſimo epigrammate virus venereum ad virus Dipſadis ſic comparat.

Eſt in Deſertis Libyes, vbi lethifer atros
Per populos rapidis Auſter anhelat equis,
Triſtis & infeſto metuenda ſimillima Cælo,
Reptilis infami beſtia Dipſas agros
Inſidijs pollens, morſuq́; inſpirat acuto
Perpetuam, illato vulnere dira ſitim.
Haud aliud mea nunc obſedit corda venenum
Lethali cuius luminis icta acie.
Verùm aliter cecidit, flammas namq́; inter acutas,
Sunt eadem auxilijs ora petenda meis.

Reliquum eſt modò, vt alterum huius comparationis membrum ſtabiliamus, meditantes, nùm venereis accenſi facibus, veluti à Dipſade icti in talem agantur furorem, vt præſidijs medicis egeant. Id autem longè petendum non eſſe opinamur: ſiquidem B canit Auſonius. *Amantes dicũtur fatui.*

Myrteus amentes vbi lucus opacat amantes.

Deinde author ille, qui cunctorum vitia taxare nititur, dum excordes contemplatur amantes, qui aliena viuunt anima, & aliena loquuntur lingua, minimèq; cognoſcunt vitia fœminarum, quas diligunt, eos nuncupauit fatuos ſic.

Nutibus, & toruis oculis fatuantur amantes.

Ouidius etiam id intactum non reliquit, dum cecinit.

Quiſquis amat, ratione caret, ſine lege, modoq́;
Diſcurrit.

Inſuper meminimus legiſſe pulchrum diſtichon, quò pulchrius in hoc genere, vt noſtra fert opinio, inueniri non poteſt, in quò non amens ad amantem comparatur, ſed amantem, & amentem eumdem eſſe ſic aſtruit. *Comparatio Amantis ad amẽtem.*

Sunt amens, & amans ijdem; nam mentis vterq́;
Nil habet infelix, quòd ſine lege furit.

C Immò ad magis roborandam hanc opinionem, inſania hæc amatoria, veluti & furor à Dipſadis ictu excitatus remedia expoſtulare videtur. Quapropter Ouidius libro primo de remedio Amoris ſic canebat.

Diſcite ſanari, per quem didiciſtis amare,
Vna manus vobis vulnus opemq́; feret.

Sed quod magis nos trahit in admirationem, eſt, quòd Paulus Ægineta medicus celeberrimus, poſt caput de Inſania, ſermonem habet de paſſione Erotica, nimirum amatoria, & præſidia huic affectui conuenientia præſcribit. *Medela affectus Erotici.*

Poſtremò, in hac morali doctrina, occaſione illius, qui cælum ſuſpiciens, ictus fuit à Dipſade, de quo in ſubſequenti rubrica verba fient, admonetur ille, qui aliena facta ſcit, & ſua minimè norit, iuxta vulgatum carmen. *Detrectores taxantur.*

Quicquid delirant alij, mox carpit iniquo
Dente theonino, nec ſua facta videt.

Hic etiam auceps, de quo mox agetur, geſtus, & volatus auium animaduertens, & quæ circa pedes erant non obſeruans, lethali vulnere Dipſadis affectus fuit: propterea D illi accidit, quod Thaleti contigiſſe fertur, qui noctu cælum contemplans in ſcrobem decidit. Pariter à nonnullis taxantur Aſtrologi, qui cæleſtium corporum motus, & influxus meditantur, deinde, quæ propiùs ſunt admota, ignorant: immò cum præſentia ignorent, futurorum, quorum cæca eſt cognitio, ſcientiam poſſidere profitentur. Idcirco Morus in hos, lepido epigrammate, ſic luſit. *Aſtrologi quare taxentur.*

Saturnus procul eſt, iamq́; olim cæcus, vt aiunt,
Nec propè diſcernens à puero lapidem;
Luna verecundis formoſa incedit ocellis,
Nec niſi virgineum virgo videre poteſt.
Iuppiter Europam, Martem Venus, & Venerem Mars,
Daphnen Sol, Herſen Mercurius recolit.
Hinc factum, Aſtrologe, eſt, tua cum capit vxor amantes,
Sydera ſignificent, vt nihil inde tibi.

Sed a-

Ex dictis, quæ doctrina moralis eliciatur.

Sed aduertendum eſt, quòd in præſentia hæc non ſunt exarata, vt Aſtrologia damnetur, E
ſed tantummodo vt ex aſſertis doctrina moralis eliciatur in illos, qui expedita, & optima conſilia alijs impartiri profitentur; cum tamen ſibimet ipſis conſulere nequeant, iuxta illud,

Sunt plures alijs benè conſultare ſciunt, qui
At ſibimet nequeunt licitum ſuadere, & honeſtum,

Dipſas diabolo, & hæretico aſſimilatur.

Ad finem, cum Dipſas, ob nigredinem caudæ, melanura appelletur; monuit ſapienter Pythagoras animal cauda nigra non eſſe attingendum, innuens declinandum eſſe à vitio, cui ſuccedit mentis nigredo, & voluntatis conflictatio moleſta; quandoquidem vitij facilitatem mox vitæ miſerabilis difficultas conſequitur. Lauretus autem in Sylua Allegoriarum, Dipſadē in Deuteronomio nominatam, allegoricè Diabolum, vel hæreticum expoſuit.

EMBLEMATA.

F

Viator ſitibundus à Dipſade mordetur.

QVIDAM vir multa exercitatus lectione, ſumpto a veneno Dipſadis argumento, effigiauit hominem laſſum, & ſitibundum per frondiferam, & vaſtam ſyluam diuagantem, vt ſalientes gelidæ alicuius ſcatebræ aquas, ad ſedandam ſitim, inueniret, nec non ibi figurauit Dipſadem, viatoris pedem pungentem, cum hac inſcriptione INFORTVNIVM. Poſtea ſubſcripſit hoc tetraſtichon.

Dum luſtrat ſyluam ſitibundus fortè viator,
Vt poſſit gelido fonte leuare ſitim.
Vritur en cæco percuſſus Dipſadis ictu,
Atq; bibens medias hic ſitit inter aquas.

Anceps à dipſade demorſus.

Itaq; non ſine cauſa hoc emblema inſcribitur hoc titulo. INFORTVNIVM, quandoquidem hic viator arida oppreſſus ſiti, aquam quæritans à Dipſade mordetur, cuius ictu vniuerſum inflammatur corpus, vt nullo vnquam potu talis, & tanta ſitis extingui poſſit. Alciatus quoq; delineauit hominem ſagittis, & arcu aues petentem, cuius ſiniſtro cruri mordicus adhæret Dipſas, cum titulo. QVI ALTA CONTEMPLATVR CADERE. Poſtmodum addidit picturæ tale hexaſtichon, G

Dum turdos viſco, pedica dum fallit alaudas,
Et iacta altiuolam figit arundo gruem.
Dipſada non prudens anceps pede perculit vltrix,
Illa mali, emiſſum virus ab ore iacit.
Sic obit, extenſo qui ſydera reſpicit arcu,
Securus fati, quod iacit ante pedes.

Emblematis argumentũ unde ſumptum.

Nonnulli voluerunt argumentum huius emblematis à quodam apologo Aeſopico deſumptum fuiſſe, in quo introducitur auceps inſidias turdo in alta arbore ſedenti tēdens, dum interim vipera in terra verſans aucupis pedem ictu lethali afficit. Vnde tandem obiens hæc verba protuliſſe dicitur; alium capturus ab alio capior. Aliqui fuerunt huius opinionis, argumentum huius emblematis acceptum fuiſſe ex quodam epigrammate græco Antipatri Sidonij, in quo de Alcimene aucupe agitur, qui aſſiduò cœlum intuens, vt arcu, & funda aues peteret, paruiq; pendens quæ in terra verſabantur, à Dipſade tandem ictus perijt. Hoc autem epigramma, tum quoniam in ipſo Dipſas memoratur, tum quoniam eſt ſcitu dignum, nos non tæduit in medium afferre; H

Ο' πρὶν, ἐγώ καὶ ψῆρα καὶ ἁρπάκτειραν ὀρύχων
Σπέρματος ὑψιπετῆ Βιστονίαν γέρανον,
Ρ'ινῷ χερμαστῆρος εὔστροφα κῶλα τιταίνων
Α'λκιμένης πτανῶν εἶργον ἄπωθε νέφος
Καὶ μέ τις ὑπτιόωντα παρὰ σφυρὰ διψὰς ἔχιδνα
Σαρκὶ τὸν ἐκ γενύων πικρὸν ἐνεῖσα χόλον.
Η'ελίου χήρωσεν ἴδ' ὡς τὰ καθ' αἰθέρα λεύσσων,
Τὸν σχεδὸν οὐκ ἰδάλην πῆμα κυλινδόμενον.

Hoc autem epigramma latio ſermoni redditum ſic ſonat,

A *Qui ſturnum, iactis ſementibus antè, rapacem*
Acerbam altiuolam, Biſtoniamq; Gruem
Extenſis manibus, bubulaq; it verbere funda
Alcimenes abigens ipſe procul volucres;
Inſligit pedibus ſerpens en vulnera Dipſas,
Lethiferoq; nigrum virus ab ore vomit.
Meq; dat ipſa neci, attentus dum ſydera ſpecto,
Neſcius exitij, quod foret ante pedes.

HIEROGLYPHICA.

AD exprimendum hominem ſiticuloſum, & bibacem, veteres pingebant ſimulacrum hominis, cuius cruribus Dipſas ſerpens mordicus adhærebat. cognita enim illis erat huius ſerpentis natura, cuius ictu, B talis in viſceribus patientis accenditur flamma, vt (veluti ſuperius relatum fuit) hæc ſitis aqua, etiam copioſa extingui minimè poſſit: immò ad inſtar olei ſuper ignem infuſi, magis atq; magis augetur. Hoc igitur hieroglyphicum, teſte Pierio Valeriano, olim poterat obſeruari in litore, quod è regione maioris ſyrtis inter Libyam, & Aegyptum porrigitur, vbi quædam columna viſebatur, in qua vir moribundus cum figura Dipſadis pedi adhærentis cælatus erat: immò ibidem icones, etiam nonnullarum mulierum ſculptæ erant, quarum aliæ aquatum irent, aliæ decumbenti vaſa aquæ plena porrigere videbantur. Verùm meminimus legiſſe apud alios authores, in eodem narrato loco non fuiſſe columnam, ſed ſepulcrum, in cuius lapide marmoreo ſculptus erat homo in actu potandi, qualem ſolebant Priſci figurare Tantalum in media palude natantem, & vndam haurire conantem, ibi quoq; Dipſas pedibus ſimulacri dentibus hærens effigiata conſpiciebatur, vnà cum iconibus mulierum aquam vaſibus præbentium; Amplius multa ſtruthionum oua ibidem ſculpta intueri licebat, ſub quibus Dipſades libenter latibulantur: deinde infraſcriptum erat epigramma huius tenoris, in quo percuſſus à Dipſade, cum Tantalo, & puellis Da- C naidibus comparatur hunc in modum.

Hieroglyphicũ hominis ſibacis.

Sepulcrum cum lapide marmoreo, in quo prædictũ erat calatũ hieroglyphicũ.

Talia paſſus erat quoq; Tantalus aethyope cretus,
Qui nullo potuit fonte leuare ſitim.
Tale nec è Danao natas implere puellas
Aſſiduis vndis vas potuiſſe reor.

Arbitratur etiam Pierius Valerianus, per ſimulacrum huius animalis, poſſe hieroglyphicè appetentiam demonſtrari; cùm ſitis per metaphoram, pro vehementi cuiuſcũq; rei deſiderio, & appetentia ſumatur: ſiquidem homo alicuius rei maximè cupidus, ſitibundus nominatur. Etenim legitur apud Ciceronem, quòd homines ſanguinem, virtutem, voluptates, & honores ſitire dicuntur.

Lib. 16 hierogl.

DE SCYTALE. Cap. IX.

D

ÆQVIVOCA.

CVM in capite antecedenti, Dipſadis, aut Scytulæ nuncupatæ natura ponderata, & examinata fuerit, in præſenti de Scytale neceſſariò agendum eſſe duximus: quoniam nonnulli authores, ob vocabulorum congruentiam, Situlam, cum ſcytale confuderunt. Albertus enim Serpentem, de quo modò agitur, duplicem eſſe credidit, dum altero in loco Situlam alibi vero ſcyſceculum nominauit. Quandoquidem Situlam in duas ſpecies diſtinxit, nempe in illam, quam græco vocabulo Dipſadem cognominant, deinde in illam, quæ varietatis tergi pulchritudine intuentibus maximam admirationem affert; quas poſtremas conditiones Solinus Scytali, & nõ Situlæ aſſignauit.

Situlę, & Scytalis diſcrimen.

Præterea tradit Albertus ſcyſcecclum eſſe ſimilem Serpenti in vtramq; partem ſalien- E
ti, quem Græci amphisbænam indigitant. Hinc errorem Alberti manifeſtum eſſe conijciamus, qui pro ſcytale, Situlam vſurpauit, & nominum conuenientia deceptus, vnam Serpentis ſpeciem in duas perperam, diſtribuit. De hac re, ne prolixiores ſimus, plura legenda ſunt apud Nicolaum Leonicenum in libro de Dipſade.

Aequiuocatio ſcytalis.

Scutica.

Saccus coriaceus.

Claua vel fuſtis.

Turma Equitum.

Li. 1. de Oſſibus c. 4.

Oſſa digitorum.

Lib. 4. hiſt. plant. c. 5.

Lib. 4. c. 9.

Vmbilicus Veneris.

Planta ſcytalion cur dicta.

Interea ad æquiuocationẽ huius nominis enodandam properabimus. Scytale igitur, & ſecundùm Græcos σκυτάλη propriè flagrum, vel ſcuticam denotat item ſaccum coriaceum; nam leguntur apud Heſychium hæc verba σκυτάλαι, θύλακες δερμάτινοι, nimirum ſacci coriacei. Immò σκυτάλαι palangæ etiam dicuntur. Pariter σκυτάλη clauam in ſumma parte corio obductam, vel etiã clauam ſimpliciter, vel fuſtem, vel quamlibet virgam, & baculũ ſignificat. Amplius σκυτάλη turmam equitũ deſignare videtur: dũ ab Heſychio hæc verba ſcribuntur. σκυτάλαι ἱππικαὶ ἴλαι, nempè agmina equeſtria. Hinc σκυτάλιδες apud Galenum, oſſa digitorum nominantur: eum tali ordine diſpoſita ſint, vt tanquam milites in acie ſtare videantur. Quamuis apud Suidam σκυβάλιδες inſtrumenta ad ignem iaculandum exponantur. Cæterùm, ex mente Etymologi, σκυτάλιδες εἶδος κάμπων, fortè animaleulũ quoddam, & εἶδος ἀκρίδων apud Alexandri- B
nos dicuntur. Item vas quoddam in naui. Alioquin σκυτάλιον idem quod σκυτάλις penès Theophraſtũ, & regula exponitur. Et in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis, ſcytalion altera ſpecies vmbelici Veneris nominatur, vel quia folia huius plantæ quadam ſerie, veluti milites in exercitu ordinata ſint, aut quia folium plantæ craſſitudinem corij æmuletur. Verùm Salmaſius in Solinum animaduertit, pro σκυτάλιον, fortè legendum eſſe σκυτάριον, vel σκυτάριον, cum folium prædictæ plantæ ſcutum, vel figuram ſcuti repræſentet.

Quinque ſignificantur voce ſcytalis.

Scytale nũ ſit mus araneus.

Quapropter non erit mirum, ſi Ioannes Tzetzes ſcripſerit, hoc vocabulo (ſcytale) ſex ſignificari, primò lorum, quo nates puerorum verberantur, deinde piſcem inſtar ſcuticæ formatum, tertiò ordinem oſſium digitorum, quartò virgam quadrangularem fabrorum marmorum, immò quamcumq; virgam, & baculum, quintò ſpeciem Serpentis, de qua modò agitur, & ſexta eſt digna auditione Laconum ſcytale, de qua paulò inferius verba fient. Præterea Lexicographi nixi Plinianæ authoritati ſcytalem murem araneum interpretantur: cum tamen Plinius libro trigeſimo ſecundo naturalis hiſto- G
riæ, & capite quinto, ſcytalem quidem nominauerit, ſed poſtea murem araneum eſſe non expreſſit. Debebant potius Lexicographi citare Columellam, qui in principio capitis ſexdecimi libri ſexti, expreſſis verbis, ſcytalem murem araneũ eſſe affirmat; dum inquit. *Eſt etiam mortifer ijs Serpentis ictus, & magnorum animalium noxium virus: nam & Vipera, & Cæcilia, ſæpè cum in paſcua bos improuidè ſupercumbit, laceſſita onere morſum imprimit, muſq; araneus, quem Græci σκυβάλην vocant, quamuis exiguis dentibus, non exiguam peſtem molitur.* Multi authores hunc Columellæ textum põderantes, & potiſſimũ Geſnerus, hoc mendum eſſe opinantur; quoniam nomen hoc muri araneo congruere minimè poteſt: Quamobrem pro, σκυτάλην, legendum eſſe μυγαλῆν iure optimo arbitrantur: cum μυγαλῆς proprium muris aranei nomen eſſe perhibeatur; veluti in Hiſtoria Quadrupedum digitatorum explicatum fuit.

Eſt quidem verum, quòd Oppianus in Alyeuticis, ſcytalem inter piſces recenſet, dum canit hunc in modum.

> Ορφώων γενεὴ, καὶ πρημάδες ἠδὲ κυβεῖαι
>
> Καὶ σκολιαὶ, σκυτάλαι τε, καὶ ἱππούροιο γένεθλα.

Hi autem verſus ex Lippij verſione ſic ſonant. H

L. 1. de Piſc.

> *Oremon gentes, & pranades atq; cybia*
>
> *Obliqua, ſcytalæq; hippuron maxima turba.*

Hæc autem ſpecies piſcis, ſcytale nuncupata in alto degens pelago, & litus nunquam adiens, an ſit eadem quæ ſcylla, an verò Oppiani exemplaria ſint mendoſa, hoc in Hiſtoria piſcium videndum eſt. Inſuper ſcytalam Plinius inſulam quamdam penès intimum receſſum ſinus Arabici ſitam appellauit.

Scytala Inſula.

Lib. 17. noctium Atticar. c. 9.

Demum ſcytale genus eſt laconicæ epiſtolæ, quæ (annotante Gellio) in loro ſcribebatur. Nam Lacedæmonij ad ſuos Imperatores ſcripturi, vt litteræ interceptæ occulta hoſtibus conſilia indicarent, ex induſtria hanc ſcribendi rationem excogitarunt (quamuis nonnulli huius rei cõmentum Archimedi referant) ſurculos duos teretes, &

torno

A torno perpolitos æquabant, vt par vtriq; & longitudo, & craſſitudo ineſſet: Horum alter Imperatori ad bellum proficiſcenti dabatur, alter verò penès magiſtratum diligenter ſeruabatur. Itaq; quoties ſcribendi ad Imperatorem occaſio ſe ſe offerebat, pagina inſtar oblongi lori ceſa, ſurculum circumuoluebant, & oras paginæ ita iungebant, ne rimæ vllæ apparerent; tunc litteras à ſummo capite per tranſuerſum ad imum vſq; exarabant: perſcriptum inde lorum a ſurculo eximebant, & ad Imperatorem mittebant: nam reuolutum hoc lorum truncatas litteras, ſyllabas, & dictiones oſtentabat: ideoq; hoſtes etiam ab hoc loro intercepto nihil in eo ſcriptum coniectare poterant. Is verò, cui ſcriptum deſtinatur, applicato loro, & circa ſurculum circumuoluto, itaut continuata ſcripti ſeries ſequatur, legit, intelligit epiſtolam, quæ Græcè σκυτάλη nuncupatur. In hunc modum ſcriptam epiſtolam Lyſandro ad Helleſpontum allatam Plutarchus memorat. Porta, loco lori, vtitur filo, quemadmodum ipſe narrat in libro de Ziferis, ad quem locum lectorem relegamus.

Scytale Epiſtola qualis.

Alius modus vtendi loro.

B SYNONYMA, ET ETYMVM.

SCYTALE in caſu recto, & ſcytales in caſu obliquo, nomen huius Serpentis inflectitur, aut ſecundùm alios, ſcytala, ſcytalæ, poſtea pronunciant, ita vocari quaſi ſiſtale, quoniā ob ſpectabilis formæ pulchritudinem, viatores in admirationem remoretur, & ſiſtat. Id autem prolatum fuiſſe ab ijs opinamur, qui perpetuas agitant nugas, aut qui linguam græcam parùm profitentur: quandoquidem Latini nomen huius Serpentis nōniſi a Græcis, habent, quibus σκυτάλη, καὶ σκυταλὶς ἡ, aut τὸ σκυτάλιον, nimirum à forma τῆς σκυτάλης, quæ vox baculum ſignificat. Aut vocatur ſcytale, quoniam figura huius Serpentis teres, & oblonga, σκυτάλην, nempè lorum coriaceum, aut ſcuticam, aut baculū æquet: σκῦτος enim corium, & pellem indicat. Idcircò Greuinus, dum textum Nicandri græcum in gallicum ſermonem verteret, fatetur ſe græcū nomen huius Serpentis retinuiſſe; cum illud gallicè reddere non potuerit, niſi linguæ, iniuriam facere voluiſſet. Siquidem vocabulum græcum, quo manubrium cuiuſcumq; inſtrumenti C deſignatur, Gallicè ita reddi non poterat, quin aliqua relinqueretur ambiguitas: qua de cauſa nomen, ſcytale, in verſione retinere maluit. Itaq; ex ſententia Greuini, ſic nominatur hic Serpens, quoniam mole corporea magnitudinem manubrij ligonis adæquet.

Siſtale nomen barbarum.

Etymū græcum.

L. 1. de Venen. c. 17.

Addit Greuinus hunc Serpentem à nōnullis Latinorū dici Cęciliam, propterea quod contra aliorum anguium naturam, ineunte Vere, ab antris exiens, fæniculum vitet, ne viſionem recuperet. Nihilominus hoc nomen (Cæcilia) ad Typhlopem Serpentem, vulgò Typhlinem pertinet. Olaus Magnus in Hiſtoria ſeptentrionalium ſcriptis mandauit, quòd Serpens, qui ob tergi pulchritudinem, viatores remoratur, Gothicè nuncupatur Slaa. Alioquin Sicalis, vel Picalis Arnoldo, & Siſcetati Auicennæ hic Serpens appellatur. Quamuis ſciſcetalim potius legendum eſſe multi exiſtiment.

Cæcilia, & Typhlops.

L. 21. c. 16

Nomen Arabicum.

DIFFERENTIÆ

D OLAVS Magnus in ſeptentrionali hiſtoria Scytalem duplicis generis eſſe conſtituit, alterum inſigni pulchritudinis præſtantia prædicat, alterum verò Amphisbænam appellat. Primum genus, quod admirādum, pigrum, paruum, & ignei veneni celebrat, Slaa Gothicè vocari affirmat; deinde frigidiſſima etiam hyeme ſenium deponere aſtruit, & ritu aliorum ſerpentum, intra viſcera terræ, poſt ingreſſum Solis in primum Libræ gradum, latibulari, donec Sol ab vltima parte Arietis exierit. Immò ſi accidat (eodem Olao teſte) vt vrgente bruma, à Solis radijs hic ſerpens attractus, ijſdemq; nimis delectatus fuerit; tunc gelu, orificio cryptæ conſtricto, & recedente Sole facilè moritur. Hinc colligendum eſt, quòd Olaus Magnus, Albertum ſecutus, in grauem incidit errorem, dum ſcytalem ſui generis ſerpentem in duas ſpecies diſtribuit, conſequenterq; ſcytalem, cum Amphisbæna confundit.

Error Olai Magni.

Præterea fuerunt alij, qui perperam Scytalem in vulgarem, & chalcidicam diſcriminarunt: eum tamen ſcytale chalcidica (annotante Edoardo Vuotono) morſu, patienti afferat eadem ſymptomata, quæ ab ictu viperæ produeuntur, & ſerpens, de quo in præſentia agitur, inflammationes tantummodo generat, quales ab aculeis veſparum, & apum prodire ſolent: quamobrem, pro Scytale chalcidica, lacertam chalcidicam intelligere debemus, de qua in Hiſtoria Animalium digitatorum ouiparorum actum fuit. E

Scytale chalcidica, qd animal ſit.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

CÆTERI ſerpentes, vt cunctis eſt manifeſtum, ex craſſiori corpulentia ſemper in caudam tenuem deſinunt. At ſcytale, ab aliorum anguium figura recedens, formam corporis teretem, & vtrimq; ita æqualiter craſſam habet, vt ſpectator diſcernere nequeat partem, in qua caput, vel cauda ſita ſint. Ideoq; ratione huius notæ, ſimilis amphisbęnæ eſſe perhibetur. Præterea ab inuicem poſtea diſcriminantur, quia amphisbęna in vtramq; partem, ſcilicet antrorſum, & retrorſum graditur: qua de cauſa Græci propter hunc greſſum amphisbænam meritò cognominarunt. Scytale verò in anteriorem tantùm partem proficiſcitur. Inſuper Scytale ab amphisbæna diſcrepat, quoniam hæc apprimè duo capita, illa verò nequaquam repræſentat. Tertiò non ſunt æqualis craſſitudinis; cum ſcytale craſſitudinem manubrij ligonis adæquet, & amphiſbæna corpulentiam vermis terreſtris non excedat. Id optimè exprimit Nicander in Theriacis dum canit. F

Scytale ſimilis Amphisbænæ.

Diſcrimen Scytales, & Amphisbęnæ.

Bifronti ſimilem reperis ſcytalam Amphiſbæna
Pinguior eſt tamen, & cauda, qua nulla ferè exit.
Craſſior, vt quantum ſolita eſt comprehendere lignum
Curua manus strictum quoties tenet ipſa ligonem.
Tam prolixa, vagans, pluuio quàm reptile Cælo.
Quod fæcunda genus ſua gignit viſcera tellus.

Lonicerus autem, qui verſus Nicandri ſermoni latino reddidit, & Petrus Gillius in ſuis annotationibus in Aelianum, mentem Nicandri non benè aſſecuti, crediderunt Scytalem, mole corporea, manubrium ligonis, longitudine verò, lumbricum terreſtrem adæquare. Cum Nicander craſſitudinem vtriuſq; animalis explicans, Scytalem manubrio ligonis, & Amphisbænam vermi terreſtri aſſimilauerit: quemadmodum in Iconibus erit manifeſtum. Addunt alij, huic ſerpenti tantam colorum in tergo varietatem, vt homines beſtiam intuentes, admiratione ſtupidi ad contemplandum colores morentur. Quamobrem pictum ſerpentem nominauit Baptiſta Mantuanus, canens hunc in modum. G

Colorũ varietas in tergo.

Picta cutem ſcytale, turpi Boa flexilis aluo.

Quod autem oculi ſpectantium picta huius ſerpentis forma teneantur, nemo veterum Authorum retulit: quemadmodum Salmaſius in Solinum optimè animaduertit. Scripſerunt quidem ſcytalem Amphisbænæ eſſe ſimilem, non quoad picturatum dorſum, qua conditione amphisbæna caret, ſed fortè quia ambæ hæ beſtiæ caput in vtraq; corporis extremitate habere videntur. Solinus autem, in deſcribenda huius animalis forma, multa deſumens à Lucano deceptus fuit: etenim Lucanus verba faciens de Cenchri, picturati corporis meminit, & paulò poſt de Scytale egit. Quamobrem notas, quæ Cenchri à Lucano aſſignantur, Solinus ſcytali concedere videtur. Audiamus igitur Lucanum ſic canentem. H

Solini erratum in deſcriptione Scytalis.

L. 9. Pharſal.

Quam ſemper recto lapſurus limite Cenchris
Pluribus ille notis variatam tingitur aluum,
Quam paruis tinctus maculis Thebanus ophites.
Concolor exuſtis, atq; indiſcretus arenis
Ammodites, ſpinaq; vagi torquente Ceraſte;
Et ſcytale ſparſis, etiam nunc ſola pruinis
Exuuias poſitura ſuas.

Qua-

Quapropter hoc in loco Cenchris ſerpens varijs notis ad ſimilitudinem granorum milij inſignis, & ophite marmore maculoſior celebratur; quæ notæ in ſcytale non obſeruantur à Lucano. Sed quia paulò poſt ſcytalis, etiam memoratur, Solinus tales maculas ſcytali aſſignauit.

Scytale.

NATVRA. ET MORES.

VT omittamus, quod ſcripſit Solinus de fulgore tergi, quo natura ſcytalem nobilitaſſe dicitur, vt quos pigro greſſu comprehendere nō poſſet, varij, & fulgentis tergoris admiratione allectos tandem aſſequeretur. Accedemus ad alias huius animalis veriores proprietates, inter quas hæc non eſt ſpernenda; quòd ſcytale prima omnium ſerpentum cauernam relinquat, & nondum diſſipato hyemis algore, ſpolium deponat: hæc proprietas non latuit Lucanum, qui de hoc ſerpente ſic cecinit.

Loco cit.

Et ſcytale ſparſis, etiam nunc ſola pruinis,
Exuuias poſitura ſuas.

L. 9. c. 52.

Immò, vt alij authores referunt, hoc animal ad locum quemdam ſibi familiarem proficiſcitur, neq; fæniculo, more aliorum ſerpentum, veſcitur. Quamuis Gillius in Aeliani, totum oppoſitum ſcripſerit. Videlicet quod ſcytale, relicto ſpecu, ſtatim ad paſtum fæniculi ſe conferat. Hinc Greuinus non iniuria collegit textum Nicandri à Gillio minimè intellectum fuiſſe: vbi apertè docet pabulum fæniculi ab hoc ſerpente minimè appeti. Audiamus igitur Nicandrum latino ſermone ſic canentem. F

An hic ſerpens fæniculo veſcatur.

Nec poſtquam iuuenis venienti tempore veris,
Magna Deum, quando profert ſerpentia mater
Liquerit obſcuram conſueta cubilia petram,
Et nitidos tepido ſub ſole exuerit artus,
Pandentes ſe fæniculi teneram exedit herbam,
Sed per opaca morans imi decliuia montis
Se tenet, & multo grauiter latet obruta ſomno
Aequè alta ſua conquirit ſibi pabula terra:
Nec licet id magno cupiat, ſtudeatq; labore,
Areſcente ſitim potis eſt depellere fauce.

Venenum Scytalis quale.

Deniq; natura Scytali tale venenum non ingenerauit, vt ictu necem inferre poſſet: ſiquidem punctura huius animalis obſcura eſt, quæ inflammationem generat, itaut fiant inducię, donec opportuna remedia adhiberi poſſint. G

SIGNA, ET REMEDIA VENENI SCYTALIS.

PERCVSSI à Scytale, & ab Amphisbæna, obſcurum, & vix apparentem morſum reportant, ſed in loco affecto talis gignitur inflammatio, qualis ab aculeis apum, & veſparum prodire ſolet. Quamobrem ad illa præſidia confugiendum erit, quæ in puncturis prædictorum animalium adhibentur: dummodo hæc remedia intenſiori virtute ſint prædita; cum Dioſcorides ſcriptum relliquerit accidentia morſus Scytalis, à ſymptomatibus morſus viperæ non eſſe valdè diſſimilia. Aetius quidem prædictā Dioſcoridis ſententiam amplecti videtur, ſed de Scytale chalcidica loquitur; ideoq; præſidia etiam virus viperinum exterminantia proponit. Item Paulus Aegineta conſimilia in hoc caſu præſcribit medicamenta, quæ in tractatu morſus viperini recitauit. Auicennas, & Albertus ponderantes eadem ſymptomata morſus Scytalis, & Amphisbænæ, eadem etiam remedia eſſe promulgarunt. Verùm quis ab illis meritò petere poſſet, quę nam ſymptomata, & auxilia morſus vtriuſq; ſerpentis eſſe debeant; cum neuter eorum illa expreſſerit. Hic autem error inde dimanauit, quoniam verba Auicennæ, & Alberti ex Dioſcoride, & Paulo Aegineta deſumpta ſunt, qui Authores poſtquam de accidētibus, & auxilijs morſus viperæ egerunt, mox ſimilia inictibus Scytalis, & Amphisbænæ pronunciarunt, deinde etiam eadem medicamenta præſcripſerunt. Auicennas autem, & Albertus deſcribentes, à poſtremis verbis inchoarunt, & propterea in prædictum errotem H

Accidentia morſus Scytalis.

Error Alberti circa remedia huius ſerpentis.

A rem inciderunt. Quare eumdem ſequi ordinem debuiſſent, ſi accidentia, & pharmaca morſus Scytalis patefacere volebant.

MORALIA.

VOLVPTAS, & potiſſimùm libidinoſa omnium malorum eſca ad Scytalem nón iniuria comparanda eſt, ſi veritatem continet infraſcriptum diſtichon.

Simplicitate rudes ad ſe laſciua voluptas
Allicit, atq; homines vt Scytale perimit.

Laſciuia cõparatur Scytali.

Nam, ſi Scytale (vt nonnulli authores referunt) varijs picta coloribus intuentes reddens ſtupidos remoratur, vt illos tandem veneret. Pariter guſtata ſemel voluptas animum ita excantat, vt ab illa nonniſi extinctus recedat. Eſt enim laſciua voluptas, inſtar Scytalis, varijs coloribus, ideſt purpureis veſtibus decorata, & ſpecie
B adeo ſpectabilis, vt homines ad ſumma, diuinaq; natos, ſcorto putidiſſimo ſupplices eſſe cogat. Hæc autem voluptas ſic deſcribitur.

Voluptatis laſciua deſcriptio.

Conſpicitur pulchro hæc ſemper redimita capiſtro
Sunt oculi molles, frontq; petulta nimis.
In capite inſignis fulgor, redimicula vitta,
Sertaq; dependent, purpureuſq; color.
Hanc chlamides tyria velant, & balteus ornat;
Atq; hanc ſydonio purpura tincta fuco.
Dextra tenet ſpeculum, quo ſplendet turba malorum,
Læua tenet luxus, & genus omne mali.

Quocirca ſi pictata Scytale omni conatu vitanda eſt, ne humanum corpus ad necem inficiat; multo magis laſciua voluptas erit fugienda, quæ ob momentaneã titillationem, ſimul animam, & corpus indignis modis polluit, atq, perdit. Ideo optimo iure hæc carmina moralia canere poterimus.

C *Accipe ſtulte precor, quàm ſit fugienda voluptas.*
Hæc animam damnat, ſtygys, & mergit in vndis,
Hæc ſenſus lacerat, confundit ſemina mentis;
Contaminatq; malo prçcordia recta ſapore.
Parua voluptatis quamuis ſint gaudia; longa
Pæna tamen ſequitur miſero permixta dolore.

Comparatio meretricis ad voluptatẽ laſciuam.

Id, quod hactenus de Scytalis, & voluptatis comparatione pronunciauimus, de meretrice poſſumus atteſtari: quandoquidem hæc deſcriptæ voluptati, conſequenterq; Scytali aſſimilatur: etenim ad rem à quodam Poeta decantantur hæc carmina.

Aequiparat ſe ſe meretrici blanda voluptas,
Qua compta in platea ſedet, & nudata mamillas,
Et redimita comas, ſpurium mercatur amorem,
Pellicit, & molles ad ſe, blandumq; cubile.
Mox reſerat, vilem ſumens de crimine mercem.

Hinc videmus, quod callida, & doloſa mulier non ſolum veſtium luxui indulgens, ſed
D faciei quoq; varijs mangonijs nitorem concilians, ſe adeò venuſtat, vt inſtar Scytalis intuentes ad ſe trahat, ſtupidos reddat, per concupiſcentiam rapiat, & tandem veneno mali conſenſus extinguat. Quapropter optima de cauſa poterimus canere hoc diſtichon.

Quem coram vultum cernis proferre ſerenum,
Clam te fortaſſis lædit hic, atq; nocet.

Mulieris nequiſſimç deſcriptio.

Etenim mulier nequiſsima, quò nitentior, eò nocentior, quæ cum tibi fauet, ſe fouet, dum tibi ridet, te radit, & rodit, corpus lætanter carpit, aurum latenter haurit, non eſt virgo, nec virago, ſed vorago, quæ viros vorat, & amando mandit. Hinc lector coniectare poteſt, num mulier varijs decorata ornamentis, & pictata ſmegmatibus, tot damna, quot Scytale, ſuis coloribus, humano generi afferre poſsit. Ad rem D. Hieronymus ſcribebat, ſi vir, aut mulier veſtium luxui indulgens, ita ſe ornauerit, vt vagos hominum

D. Hieronymi ſententia.

minum oculos ad ſe trahat; etſi inde nullum ſequatur damnum, iudicium tamen patietur æternum. E

PHRENOSCHEMATA.

Phrenoſchema ex Panthera.

Phrenoſchema ex Scytale.

QVI, in Muſarum ſacris, iugiter ſe exercent, ne momentum quidem horę oſcitanter perire, aut ſomniculosè dilabi ſinunt, quin in palæſtra litteraria aliquid operentur. Horum virorum meminit Ioannes Andreas Palatius, in libro de Inſignibus, qui ad indicandum ſecum alicuius feminę animum, varia phrenoſchemata excogitarunt. Sed inter hęc, duo, deſumpto argumento à Panthera, & a Scytale, digna eſſe animaduerſione videntur. Primitus figurarunt Pantheram animal ſingularibus pictatum notis: cum hoc Dicto. ALLICIT OMNES. Panthera enim, vt enucleatū eſt in volumine de Quadrupedibus digitatis, occultato capite, ne cęterę perterrefiant animantes, illas tergoris pulchritudine allicit, atq; necat: Hinc innuere volebant, quòd aliquando reperiatur mulier, quę raræ pulchritudinis velamine ferum tegat animum. F Deinde effigiarunt Scytalem pulchrum aſpectu Serpentem; cum hoc Dicto. FORMA NECAT. Siquidem in hoc phrenoſchemate quædam mulier aſſimilatur Scytali, quę eſt Serpens tantę pulchritudinis, ex Poetarum ſententia, vt intuentes, & admirantes reddat ſtupidos, conſequenterq; allectos perimat.

DE AMPHISBÆNA. Cap. X.

ÆQVIVOCA.

Piſcis amphisbæna dictus.

IN antecedenti capite de ſcytale pertractatum fuit, quæ ab Amphisbęna non multùm diſſimilis eſſe ibi tradebatur. Ideò rationi conſonum eſſe exiſtimamus in præſenti hiſtoriam Amphisbænæ exarare. Primò G igitur circa nominis ambiguitatem, aduertẽdum eſt, quòd non ſolum Serpens hic biceps nominatur Amphisbæna, verùm quoque piſcis quodda genus in mari Anglico verſans, duobus vtrinq; capitibus pręditum, quod olim ad nos miſſum fuit. Immò, & inanimata quædam, quorum caput caudæ, vel potius initium fini aſſimilatur, nomine Amphisbænæ donantur. Hoc igitur nomine ligulam caligariam æratam poſſumus indigitare, de qua Scaliger in Ænigmatibus, hoc protulit tetraſtichon.

Ambigua ceruice biceps velut Amphiſibæna,
Roſtrum vtrumq; aneum, more triremis habens,
Arcta canum ſubeo, mox vt traiecta,redini
Inuoluens ſpiris diſpta nectoo meis.

SYNONYMA, ET ETYMVM. H

Etymum græcum.

Vtrinquegrada dicitur amphisbæna.

Amphicephalon vocatur.

HOC animal Græcis ἀμφισβαίνα, & pariter Latinis Amphisbęna nuncupatur παρὰ τὸ ἀμφὶ, καὶ βαίνω, quoniam ſicut geminum habet caput, ſic & geminum inceſſum habeat. Siquidem verbum græcum ἀμφιβαίνω, circumambulo, aut circumgradior, exponitur: eſt enim compoſitum ex ἀμφὶ præpoſitione ſignificante, circum, & βαίνω gradior. Nam Amphisbęna circularibus tractibus, nempè antrorſum, & retrorſum incedere videtur: propterea Latinis quibuſdam vtrimquegrada vocatur. Alioquin apud Græcos, ob geminum caput, non ſolùm Amphisbæna, ſed etiam Amphicæphalon dicitur. Apud Heſychium, pro ἀμφισβαίνα legitur etiam ἀμφίσμαινα, cuius vocabuli Scholiaſtes Nicandri non meminit. Immo apud Etymologicum, legitur

quoq;

A quoq; ἀμφίσβαινα, quæ vox eadem cum Amphisbæna eſſe perhibetur. Præterea ſcribit Bellonius, quod nomen huius Serpentis adhuc in Græcia retinetur. Auicennas tradidit quemdam Serpentem ad duas partes ſalientem, cuius duæ extremitates, ratione craſſitiei, ſunt medio æquales, Ankeſimen appellari. Syluaticus Alciſmum, & Albertus Amphiſilenen hoc animal cognominant, reliqui verò Authores Barbari Anſibenam, & Armenam vocitant. Gallis, ex Greuino, dicitur Doublemarcheur, eſt enim vocabulum, veluti & græcum ex duabus vocibus compoſitum. *Nomina Arabica huius anguis.*

DESCRIPTIO.

AMPHISBÆNA, & Scytala animalia ſunt inter ſe valdè ſimilia: non enim ex craſſo capite in tenuem caudam abeunt, ſed adeò æqualis ſunt craſſitudinis, vt intuentes diſcernere neſciant, in qua animalis extremitate caput, & cauda ſita ſint. Diſcrepant autem ab inuicem,
B teſte Aetio, quoniam Amphisbęna in vtramq; partem progreditur; cum duo capita à natura ſortita ſit; quaſi non ſatis eſſet, ex Plinij ſententia, vno ore venenum fundi. Lucanus id innuit canens. *L. 9. Pharſal.*

Et grauis in geminum ſurgens caput Amphiſbæna.

Baptiſta etiam Mantuanus idem confirmare videtur, dum canit.

Amphisbæna biceps, & formidabilis ictu
Aſpis.

Albertus autem hoc animal duobus inſignitum capitibus eſſe negat, dicens hoc inde eſſe natum, quoniam hic Serpens æquali motu ad anteriorem, & poſteriorem partem ſe vergat. *Lib. 25. de Anim.* Matthiolus etiam in Commentarijs ad Dioſcoridem, id fabuloſum eſſe cenſet, quemadmodum, & hydram ſepticipitem. *Li. 6. c. 48.* Non negat quidem id monſtrificè fieri poſſe in genere Serpentum oviparorum, veluti, & in genere volatilium: nam pluries compertum eſt ex vno tantùm ouo duobus vitellis referto naſci pullum habentem quatuor alas, aliquando totidem crura, totidemq; pedes. Immò lacertas viſas eſſe interdum bicipites, ſed fuiſſe monſtroſas aſſeuerat. Prętereà Matthiolus ſuam roborat ſen-
C tentiam authoritate Ariſtotelis, qui agens de generatione Animalium, pronunciabat monſtra rarò admodùm fieri in illis, quæ ſingulos pariunt fœtus, ſed crebrius in illis, quorum partus eſt numeroſus, & potiſſimùm in auium genere, & pręcipuè in gallinis, in quibus, ob propinquitatem, conceptus cohęrent. Quare ſi vitelli ouorum membrana diſcriminantur, pulli diſcreti, abſque vlla parte ſuperflua, naſcuntur. At ſi vitelli continuantur, neq; vlla ſegregantur membrana, ex his pulli monſtroſi prodeunt, corpore, & capite vno, cruribus quaternis, aliſq; totidem. *In quibus animalibus frequentius monſtra fiant.*

Pariter eadem de cauſa Serpens etiam biceps interdum viſus eſt cum etiam hoc genus animalium oua numeroſa enitatur. Hæc Phyloſophi verba Matthiolo perſuaſerunt, vt crederet omnino falſum eſſe, Amphisbænam, ex ſui generis natura, perpetuò bicipitem naſci. Immò tradidit hoc Serpentis genus, lumbricorum modò teres, vtriſq; extremitatibus, nimirum capite, & cauda, acuminatis generari; quà de re nonniſi difficillimè caput à cauda diſcerni poteſt: etenim hoc in terreuis vermibus, in tineis alui, in erucis quibuſdam, atq; etiam in hirudinibus conſpicitur. Et quamuis
D Galenus in libro de Theriaca ad Piſonem Amphisbęnam bicipitem promulgauerit; nihilominus huic ſententię Matthiolus non fauet; quandoquidem hunc librum non Galeni, ſed Galeno adſcriptum fuiſſe aſſerit. Idcirco Matthiolus concludit caput Amphisbęnę capitibus vermium adeo eſſe perſimile, & caudę ęmulum, vt nonniſi difficilè à cauda diſtingui queat. *Opinio Matthioli de Amphisbæna.* In eamdem ſententiam venit Greuinus; qui in tractatu de Venenis, magnitudinem Amphisbęnę ad corporaturam vermis terreſtris comparat; *Li. 1. c. 16.* quæ magnitudo nō ex craſſa in tenuem finit, inſtar corporaturæ aliorum anguium, ſed ritu vermium, eſt æqualis. Hinc factū eſt, vt intuentes hanc beſtiam, locum caudæ à loco capitis diſtinguere neſciuerint, & potiſſimum, cum modò antè, modò retrò, more nauigiorum vtrinq; proram habentium, gradiatur.

Prędictis opinionibus adſtipulari videtur Heſichius, cuius verba ſūt hęc, ἀμφίσβαινα εἶδος ὄφεως μακροκέφαλος ἰσοπήχη τὴν οὐρὰν κολοβὴν ἔχων, καὶ ταύτῃ πολλάκις πορείαν ποιεῖ- *Opinio Heſichy circa amphisbænam.*

προϊέμενον, ὡς τινὰς ἀμφισβητεῖν μὴ δύο ἔχειν κεφαλάς. id eſt, Amphisbęnæ ſpecies eſt Serpentis porrecto capite, cubitalem caudam, & decurtatam habens, & ea ſępè incedens; itaut quidam, num duo habeat capita, dubitent. Non eſt negandum rationes Matthioli, & aliorum Authorum eſſe maximè probabiles, quibus Amphisbænam duobus capitibus à natura non eſſe inſignitam affirmant. Nihilominus hoc genus animalis in rerum natura dari, non eſſe impoſſibile atteſtamur. Primò, omiſſis authoritatibus Plinij, & Galeni citatis, quoniam Ioſeph Ieſuita, anno ſexageſimo ſupra milleſimum, & quingenteſimum, ex Braſilia ſcripſit dari quoddam ſerpentis genus, cancri modo incedens, cui duo inerant capita, quorum alterum adeo erat amplum, vt toti corpori adæquaretur, alterum verò corporis proportioni reſpondebat. In ipſa etiam Taprobana inſula, vt legere licet apud Ramuſium, verſatur quoddam genus ſerpentis quadrangulari ferè forma, habens quatuor capita tali ordine diſpoſita, vt aliud Orientem, aliud Occidentem, aliud Meridiem, & aliud Septentrionem ſemper ſpectent; & quò gradiendo vnum horum capitum ſe dirigit, illicò, nulla conuerſione, reliquum corpus ſequitur. Multipedum eſt animal, & vnicuiq; capiti ſuus ineſt oculus. Mirabile tamen eſt, quòd natura illi nullum communicauit venenum; immò cæteris animalibus, & etiam hominibus eſt ſalutare: nam ſi alicuius membra diſſecta ſint, ſtatim huius animalis ſanguine conſolidantur. Hinc colligendum eſt nullum eſſe dubium, quin Amphisbęna duobus capitibus inſignita, & potiſſimum marina reperiatur, cuius in hiſtoria Aquatilium meminimus; hæc capta fuit in Mari Anglico, vbi multæ aliæ reperiebantur. Vnde monſtrificum fuiſſe animal non poſſumus atteſtari, quoniam monſtra raro, & non ſæpè fiunt. Habebat talis beſtia bina capita geminis ornata oculis; vnūq; caput ab alio figura, diſcerni non poterat, niſi quòd alterum altero aliquanto maius conſpiciebatur. Quatuor lineæ coloris amethiſtini totum corpus exornabant; quæ quidem lineæ vndequaq; floſculis quibuſdam erant decoratæ pulcherrimis, ad inſtar florum pſeudoſycomori arboris. Quocirca quemadmodum Amphisbæna marina datur, cur terreſtris, etiam dari non poterit? & eò magis, cum annis elapſis, nepos Eminentiſſimi Cardinalis *Cibo* piæ memoriæ ad nos ſcripſerit ſe Amphisbænam bicipitem inueniſſe, quæ vtrūq; caput mouens, modò antrorſum, modò retrorſum gradiebatur.

Animal in Braſilia duo habens capita.

Tom. 1.

Animal Tetracephalō.

Amphisbæna marina vbi capiatur.

Hactenus de capitibus Amphisbænæ. Modò ad reliquas partes huius beſtiæ deſcribendas accedemus. Serpens hic paruus eſt, & imbecillus, & quodammodo cæcutiens, quoniam genas tam latas habeat, vt oculos quodammodo premant. Deinde tergus quibuſdam punctis eſt refertum, non autem tanta notarum gratia, vt ſpectatores fulgore tergoris retardet; quādoquidem, Salmaſio teſte, nemo claſſicorum authorum id ſcripſit, cum nulla inſigni varietate notarum, quemadmodum nec ſcytala commendatur. Voluit autem Salmaſius errorem inde natum eſſe, quoniam in textu Nicandri legebatur περιστιγὴς, nempe notis compunctum, cum legendum ſit, cum veteri Scholiaſte Nicandri περιστιχὴς: hæc enim vox idem ſignificat, quod περιστιβὴς, quia hoc ſerpentis genus circulatis tractibus ſerpat; propterea quod apud Heſychium, hęc duo verba στίχειν, & στίβειν idem denotant.

Quare Amphisbæna cæcutiens vocetur.

Greſſus huius ſerpētis qualis.

Addit Greuinus, quod hoc animal habet denſam, & duram cutem obſcuris notis diſtinctam, colore terreo, quem Græci φαιὸν, Latini pullum appellant: cum hic color non omninò niger, ſed ad nigrum magis quàm ad fuſcum accedat. Audiamus igitur Nicandrum, quæ hactenus dicta ſunt de huius ſerpentis deſcriptione, explicantem, verſibus latio donatis hunc in modum.

Deſcriptio huius ſerpentis ex Nicandro.

Poſt hanc, exiguam tibi ſubdimus Amphisbænam,
Duplice conſpicuam (monſtrum mirabile) vultu,
Cuius perpetua cæcum caligine lumen,
Quòd latas vtrimq; genas, porrectaq; menta
Plus alijs alto ſerpentibus aggere tendat.
Terreus eſt illi color, & denſiſſima pellis,
Plurima quàm variè diſtinctam ſigna figurant.

Ioannes Vitus Hungarus olim narrauit Geſnero verſari in Hungaria ſerpentes breues, duorum palmorum tantùm longitudine, nulla cauda, & æquali craſſitie per totum corpus: hos vulgò nūcupari truncatos aſſeruit; propterea ob hanc corporis figurām, Amphisbænas eſſe dubitauit.

Amphisbæ-

Amphisbæna Greuini.

LOCVS ET MORES.

MONIMENTIS mandauit Bellonius Amphisbænam in Lemno Inſula reperiri, & Agricola Germaniæ ignotam eſſe. Attamen, vt plurimum hoc ſerpentis genus in Libya ſtabulatur: veluti Lucianus in Dialogo de Dipſadibus teſtificatus fuit.

Circa naturales proprietates huius animalis, animaduertunt Authores Amphisbænam, frigore etiam ingruente, à cauernis egredi, & ante

cuculi

Mores am- cuculi cantum aeri adhuc frigidiori ſe cõmittere, quocirca Greuinus colligit Amphis- B
phisbænæ bænam in comparatione ad cæteros Serpentes, calidiori temperatura eſſe præditam.
quales. Circa naturalem greſſum obſeruauit Aelianus ipſam per ſemitas incedentem, caudæ
loco, alterum caput adhibere, & rurſus regredientem viciſſim altero capite pro cau-
da vti. Præterea quamuis hic Serpens, ob latitudinem genarum, viſus hebetudine la-
Vigilantia boret, vt notatum fuit ſuperius. Author tamen libri de natura rerum, illi in cubandis
huius an- ouis vigilantiam aſſignat: nam, quando alterum caput ſopore eſt oppreſſum, alterum
guis. vigilare aſtruit.

Circa partum, nonnulli tradunt Amphisbænas ore eniti cum vtraq; Serpentis ex-
tremitas capite integretur. Id Claudius Minos in Commentarijs ad Emblemata Al-
Li.8.c.23. ciati, ex doctrina Plinij, & Solini colligiſſe profitetur: cum tamen prædicti authores,
In Polyhiſ. nempè Plinius, & Solinus expreſſis verbis id minimè atteſtati ſint. Quare cum Pli-
c.30. nius, & Solinus duo capita Amphisbænæ conceſſerint, Claudius Minos arbitratus eſt
neceſſarium eſſe, vt per horum alterum Amphisbæna pariat. Demum Author libri de
natura rerum promulgauit ſibi comparaſſe, vt non ſolùm morſu, ſed etiam ſibilo, atq;
intuitu perimat. Hinc coniectamus Amphisbęnam cum regulo confundi. Nihilominus B
Venenum Georgius Pictorius fortè adhęrens verbis prędicti authoris in Lerna malorum ſic canit
quale.

Eſt grauis in geminum ſurgens caput Amphiſibæna
Serpens, qui viſu pernęcat, & ſibilo.

Et Reuſnerus in Paradiſo poetico idem decantare videtur, dum inquit.

Quæ grauis in geminum ſurgit caput Amphiſibæna,
Lethifero, quoties ſibilat ore necat.

Scimus quidem maleficum eſſe animal; quoniam Galenus, in libro de Theriaca ad
Piſonem, pronunciauit mulierem vtero gerentem hoc animal tranſcendentem abor-
Abortus tire: hoc igitur inde prodire poteſt, ob aliquem vaporem venenoſum à corpore Ser-
cauſa qua- pentis eleuatum, qui malignitate ſua fœtum perimat. Idq; à veritate alienum non
lis. eſſe opinamur: quandoquidem Edoardus Vuotonus addit mulierem prægnantem illi-
L.6.de Diff. cò hoc animal tranſcendentem nihil pati; quoniam fortè vapor, ob celeritatem mo-
Anim. cap. tus, nullam impreſſionem exercere poteſt, & eò magis, quia rurſus tradit mulierem
118. grauidam impunè ſupra viuam, vel mortuam Amphisbænam in pyxide ſeruatam tran-
ſire. G

SIGNA, ET REMEDIA VENENI.

SYMPTOMATA ictum Amphisbænæ conſequentia à Nicandro
haudquaquam deſcripta fuerunt; fortè quoniam, vt retulit Dioſco-
rides, ſimilia ſint ijs, quæ in ictibus viperarum contingere ſolent. Ve-
rùm Aetius ponderans huius veneni ſigna, promulgauit ictum Am-
phisbænæ eſſe exiguum, necnon veſparum, vel apum puncturas imi-
tari: vnde poſtea ſimplex inflammatio dimanat. Quamobrem Aetius
Dioſcori- à doctrina Dioſcoridis maximè diſſentire videtur: cum ex mente Dioſcoridis hæc
des, & Ae- ſymptomata aſſimilentur ijs, quæ in ictu viperæ accidunt. Itaq; vt hos authores inter ſe
tius diſſen- conciliemus, dicendum erit, fieri poſſe, vt in principio ictus Amphisbęnæ illa appa- H
tiunt. reant ſigna, quæ ex puncturis veſparum, aut apum prodire ſolent, ſed tractu temporis
ſymptomata morſus viperæ accedant, niſi opportunis remedijs morſui in principio le-
ui occurratur.

Quapropter ſpecialis modus huius extinguendi veneni, ex capite de vipera erit pe-
tendus, vt Dioſcorides, Actuarius, & Aegineta ſtatuerunt. Author tamen libri de
natura rerum ſcriptum reliquit animal demorſum ab Amphisbæna perire, cum nulla
remedia ei pręſto eſſe poſſint. Nihilominus ſi aliquod præſidium ei conferre poteſt, præ-
Semen pa- nominatus Author ſemen papaueris, & Caſtoreum commendat. Plinius quoq; co-
paueris ad riandrum hauſtum, & impoſitum huic morſui non parùm vtilitatis eſſe allaturum
quid. pollicetur. Immò vitis in hoc caſu, magno vſui erit futura: cum Cælius Rhodiginus
narret

A narret quoddam dignum ſcitu, & à Græcis obſeruatum, ſcilicet Amphiſbænam non temerè alio interimi, quàm vite: quandoquidem à Dionyſio id præmonſtratum eſſe creditur, qui à Iunone in furorem verſus, cum eſſet conſopitus, & ab Amphiſbæna aſſultante excitatus, illi palmitem incuſſit, & peremit. *L.26.lect. antiq.c.33 Vitis aduerſatur Amphiſbænæ.*

HIEROGLYPHICA.

BICIPITIO Amphiſbænæ moti, facere non poſſumus, quin hoc in loco hieroglyphica exaremus, quæ bicipitio ab Aegyptijs notari ſolebant. Primitus duorum humanorum capitum effigie, quorum alterum maris introſpiceret, & alterum fœminæ extra ſpectaret, cuſtodiam deſignabat. Siquidem huius hieroglyphici beneficio (teſte Oro Apolline) à nullo Dæmonum infeſtari poſſe ſibi perſuadebant. Præterea *Bicipitij hieroglyphicum.* B bicipitio quoq; ſeueram animaduerſionem indicabant. Nam lata fuit lex, cuius meminit etiam Ariſtoteles in Republica Tenediorum; lata, inquam, fuit lex à Rege Tenediorum, vt in adulterio deprehenſi, tàm mas, quàm fœmina eidem ſupplicio, nimirum ſecuri ſubijcerentur. Vnde, cum Rex neq; proprio filio in hoc crimine deprehenſo pepercisset, iuſſerunt cudi numiſma, in cuius altera parte bicipitium, in altera verò ſecuris conſpiceretur. *Adulterij ſupplicium.* Hinc poſtmodum factus eſt prouerbio locus in ſeueros Iudices. *Tenedia ſecuris.*

Inſuper nonnulli, bicipitio, prudentiam, & ſolertiam monſtrare conati ſunt; cum prudentem virum deceat præterita nouiſſe, & futura multò ante præuidiſſe. Alij ex Pierio Valeriano, eodem bicipitio, nituntur demonſtrare firmitudinem, & ſtabilitatem eorum, qui ſapienti, & maturo conſilio geruntur. *L.23. Hierogl.* Viciſſim bicipitio quoq; inconſtantiam oſtendi poſſe nonnulli aſſeuerant: etenim Aſtrologi ex vigeſimo tertio gradu Leonis bicipitis, hominis ſimulacrum oriri finxerunt, quoniam eo aſcendente gradu C natum, inconſtantis, & mutabilis voluntatis eſſe præſagiunt.

MORALIA.

ANCIPITES homines, in morali doctrina, Amphiſbænæ optimo iure comparantur: nam ſicuti anguis hic prodigioſus vtrinq; caput habens, vtralibet corporis parte pro cauda vtitur. Pariter prædicti homines modò hac, modò illa ratione, iuxta eorum commoditatem ſe tuentur. *Homines ancipites ſimiles ſũt amphiſbænæ.* Non diſſimilis conditionis ſunt homines vtraq; parte claudicantes, qui interdum ritu catholico, interdum verò hæretico viuunt. Hoc enim genus hominum veluti Amphiſbęna non ſolum ictu, nimirum operatione, ſed etiam ſimplici aſpectu venenant. Cæterùm nullum criminoſorum genus magis, quàm proditorum aptimè ab Amphiſbæna repræſentari poteſt. Siquidem proditores os duplex, necnon duplicem linguam inſtar amphiſbænę pręſe ferunt. *Proditores cui ſimiles.* Nam labijs exterioribus D aliquem ad ſydera, vſq; extollunt, quem deinde euaginata cordis lingua proſequuntur. Iuxta illud Pſalmographi. *Vana locuti ſunt vnuſquiſq; ad proximum ſuum, labia doloſa in corde, & corde locuti ſunt.* *Pſalm. 11.* Propterea Paradinus in ſymbolis heroicis alludens ad proditores, exhibuit ſimulacrum Amphiſbęnę, cum hoc titulo. PROHIBERE NEFAS. Etenim amphiſbęna, cum biceps ſit, vt lubet, vel hoſtem adoritur, vel fugit; quia geſtat bifrontium proditorum, & clanculariorum hoſtium, quorum genere hominum, ex ſententia Ciceronis, nulla peſtis efficacior inueniri poteſt. *Clãcularij hoſtes quales.* De his igitur quidam poeta ſic canebat.

Falſi, etiam & ficti nunc inueniuntur amici,
Fraudibus in mixtis qui dulcia quæq; loquuntur,
Quæ longè à vero, & ſincero pectore diſtant,
Conſilium falſum largitur, pręmia multis;
Decipiunt multos ſimulata, & credula verba
Germanus fratrem fallit, natuſq; parentem,

Aut fraudare cupit, nullum eſt iam pignus amoris. E

Atq; lupi plures ouium nunc vellera portant.

Simplicitas extra fulget, ſub pectore vulpis.

Voluptas aſſimilatur amphisbænæ.

Pręterea iucunda corporalis, & omnium malorum mater voluptas, qua homines, veluti hamo piſces ineſcantur, ad Amphisbęnam comparanda eſt: cum hæc quoq; duobus venenatis capitibus, nempe duobus peccatis lęthalibus integrata, effræni inſolentia ſuperbiat: horum alterum caput eſt gula, nempe voracitas, & nimius ciborum delicatorum appetitus, quod caput huius myſticæ Amphisbænę, tamquam os ſerpentis venenoſum, Chriſti fideles vitare debent; cum non ſolum corpus, ſed etiam animam veneneт. Audiamus igitur carmina in hoc genere minimè ſpernenda.

Noctes, atq; dies vinum qui ingurgitat ore,
Et farcit ſtomachum dapibus, victuq; guloſo:
Nil agit hic aliud, quàm quòd certamina vini
Tractat, & exacuat calices, amplaſq; lagenas.
Inducit ſubitas mortes, & triſtia fata,
Laxat corporeos nexus, pracordia ſoluit. F
Polluit, & ſenſus, caput, & geniumq; modeſtum
Contaminat &c.

Libido vocatur alterum caput amphisbænæ.

Cęterùm non ſolum prędictas prauas exercet operationes, verumquoq; alterum huius voluptuoſę Amphisbęnę caput, nempè libidinem, ad homines perdendos excitat. Iuxta illud.

Ebrietas venerem ſtimulat, lumboſq; ſalaces
Incitat ad luxum, parit, & petulantia corda
Ebrietas ratione carens, furioſa per orbem
Tranſuolat, & finem nullo diſcrimine ponit.
Ebrietas mores frangit, linguaſq; loquaces
Efficit &c.

Hinc liquidò conſtat alterum caput voluptuoſæ Amphisbænę eſſe inhoneſtam, & pernicioſam libidinem, quę mortales non pecudibus modò, verùm etiam ſuibus; hircis, canibus, & brutorum brutiſſimis æquat: immo, quod peius eſt, animam tandem ad G tartareas regiones, tanquam in perpetuum exilium ducit.

Sardanapalus enim ſpreto virtutis honore
Sola voluptatis celebrabat ſacra, focoſq;
Corporis illecebras ſpurcum, & libabat amorem:
Cenſuit eſſe quidem explendum præſentibus ipſum
Delicijs animum: quoniam poſt fata voluptas
Nulla foret: ſtygij eſt hac nam ſententia Ditis.
At Deus omnipotens hunc fato ſuſtulit atro,
Tartareiſq; animam tandem damnauit in vndis.
Delicia mundi, quas promit praua voluptas,
Sunt procul à nobis pulſanda; dira venena
Ex ipſis manant, & fellis copia magna,
Has igitur fugiat ſapiens, & honeſta ſequatur.

VSVS IN VARIIS. H

Dolores quo præſidio tollantur.

EX Amphisbęna angue licet venenata, multa tamen manabit vtilitas. Quandoquidem Plinius, ad tollendos neruorum dolores, hanc alligat. Nicander verò hanc mortuam, vel etiam eius pellem in perfrictionibus commendat. Aelianus addit corium huius animalis, in fugandis cęteris ſerpentibus, non eſſe infrugiferum, ſuamq; opinionem roborat authoritate Nicandri, ex cuius verſibus id colligi nequaquam poteſt, niſi fortè Aelianus legerit alium Nicandri librum, qui nondum ad noſtras manus peruenit. Scribit quidem Nicander in Theriacis, quod Coloni, ineunte Vere, ligna cędentes, ſi Amphisbęnam inuenerint, deglubunt, pelleq; ramum oleaſtri inuoluunt.

A luunt, deinde areſactam ad labores, torpedinem, & laſſitudinem deferunt: immò manus frigore torpidas, ſolo huius bacilli attritu, calefaciunt. Quocirca Gillius in Aelianum ſcribebat, quòd bacillus ex oleaſtro cute amphisbænæ circumdatus manus frigore laborantes calefacit. Audiamus igitur Nicandrum, qui vires amphisbænæ in Theriacis decantauit hunc in modum.

Bacillus oleaſtri cute amphisbænæ circũdatus ad quid.

Hac vbi iam creuit, cadentes ligna coloni
Sectam deglabrant oleaſtri ex arbore virga
Quale pedum, ſtrictiſq; prabens i pellibus anguis
Inſertam obuoluunt, quas certis deinde diebus
Exarere ſinunt cantantes ante cicadas.
Vtilis hic baculus frigentibus artubus eſſe
Fertur, vbi exanimes digitos torpedo fatigat.
Tunc quia conſtrictos, & eorum vincula neruos
Calfacit immiſſo fonci, extenditq; calore.

DE CÆCILIA. Cap. XI.

ÆQVIVOCA.

PRONVNCIAVIMVS in capite nono, ad mentem Greuini, nonnullos olim fuiſſe, qui ſcytalem à Cæcilia minimè diſcriminantes vnum, & eumdem ſerpentem eſſe aſſeuerarunt: deinde in capite ſubſequenti Amphisbænas cæcutientes, ex ſententia Nicandri, appellauimus: quoniam latitudo genarum horum animalium, oculos quodammodo comprimat. Idcircò coacti ſumus in præſenti capite, C de ſerpente lumine orbato, nimirum de Cæcilia verba facere. Verùm quoniam nomen (Cæcilia) ambiguitatem patitur: propterea prima fronte æquiuocationem patefaciemus. Cæcilia igitur nomen eſſe proprium mulieris videtur, vt Cæcilia Metelli vxor, & Cæcilia Barbadicha, quæ interitus mariti impatiens, inedia periit. At inter cæteras mulieres hoc nuncupatas nomine, maximis cumulanda eſt honoribus illa animi, & corporis pulchritudine conſpicua Cæcilia virgo, & martyr, quæ perpetuum induit cilicium, caſtitatem matrimonio prætulit, & roſas media hyeme è Paradiſo accepit. Prædictis addenda eſt Cæcilia familia à Cæculo Præneſtis conditore. Alioquin Cæcilia eſt Mellinum oppidum Hiſpaniæ Luſitaniæ, quod aliter, teſte Ortelio, caſtra Vicelliana, & Metallinum cognominatur. Nam Cæcilia, apud Ferantem Imperatum Neapolitanum, eſt lacerta chalcidica, cuius hiſtoriam inter lacertas examinauimus. Inſuper, teſte Greuino, nonnulli Cæciliam pro Scytale acceperunt, & vocem græcam in textu Dioſcoridis σκύταλην, Cæciliam latinè expoſuerunt, ſed perperam, quandoquidem, Cæcilia, & ſecundùm Græcos Typhlops eſt Serpens cæcus, de quo in præſentia agitur. In eumdem errorem incidit Reuſnerus, qui in Paradiſo poetico quoddam diſtichon inſcri-D pſit CÆCILIA; deinde in verſibus proprietates Scytalis expoſuit.

Ordinis ratio.

Cæcilia nomen propriũ mulieris.

Lib. 28. hiſt. nat.

Lacerta chalcidica

Error Reuſneri.

Demùm in hac æquiuocatione, maiori admiratione eſt digna opinio Bellonij, qui Cæciliam, ſeu Typhlinem marinam dari aſſeruit, huncq; piſcem Plinio ſpondylem cognominari promulgauit, addiditq; magnam eſſe huius cum Typhlope terreſtri ſimilitudinem: nam vtrumq; animal dura teſta contegitur, cui vtrinq; natura in lateribus rimam circa cutem impertita eſt, vt aluus prægnantis animalis facilius diſtendi poſſet. Ambæ Cæciliæ ſquamis carent, & marina perfectam magnitudinem aſſecuta, craſſitudinem pollicis non excedit. Immò paulò poſt à Bellonio adduntur hæc verba; vnicam tantùm in medio ventre marinæ rimam ineſſe; cum tamen terreſtris tam mas, quàm fæmina duas rimas ſcilicet vnam in ſingulo latere à natura retulerit. Hactenus Bellonius. Nos autem, hoc nomine, piſcem, ſignificari, apud nullos probatos authores comperimus, ſed Typhlinem tantùm inter ſerpentes connumeratam legimus. Niſi fortè Bellonius piſcem Acum Ariſtotelis, Cæciliæ non diſſimilem intelligere voluerit.

Piſcis huius nominis apud Bellonium.

Piſcis acus apud Ariſt.

E

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

CÆCILIA eſt Serpens, qui à cæcitate nomen meruit. Ideirco Græcis τυφλὼψ vocatur; cum hæc eadem vox cæcum denotet. Immò apud Nicandrum in Theriacis, huiuſmodi cæci angues τυφλῶπες, & τυφλῖνοι nominantur. Præterea vbi in textu græco Ariſtotelis legimus τυφλίνας, Theodorus Gaza vertit Cæcilias, cui Columella adſtipulatur. Hodie in Græcia hic Serpens, teſte Bellonio, Tephloti, Tephliti vel Tephlini nomine antiquo corrupto, cognominatur. Amplius apud Heſychiũ κωφίας legitur ſpecies Serpentis, qui ob cæcutientes oculos Latinis Cæcilia nuncupatur. Cophiam igitur vocant hunc anguem, quaſi ſurdaſtrũ: cum ad mentem Æliani, hebetis auditus eſſe feratur, & κωφίας in Græcorum ſcholis ſurdaſter exponitur. Apud Rauiſium Textorẽ legitur Cęcinia parua, & gracilis Serpens nullius ferè veneni, quæ fortaſsis erit eadem, quæ Typhlops Nicandri, quam ἀπήμαντον, nimirum ſine noxa indigitauit, & fortè corrupto nomine, Cecinia pro Cæcilia dicitur: cum hoc nomen apud alium claſsicum authorem non legatur. Cecula quidem pro Cæcilia habetur apud Albertum, & Cærialla vulgò apud Niphum, & Cæcula apud Iſidorum Italicè *Cecella*, vel *biſſa orbala*, & *orbiga*. Hetruſcis *lucignola*; ſecundùm Matthiolum Ferrarienſibus *orbighina*; Bononienſibus *Ceſia*, quaſi Cæcilia. Germanicè Blindenſchlycheri, Anglicè Slau vuorm. Deniq; Narbonenſes, ex Iulio Cæſare Scaligero, has Cæcilias Nadels vocitant.

Cæcilia Latinis.

Cophia cur dicatur.

F

Cecinia Serpens.

Nomina vulgaria.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

HVNC Serpentem in duas ſpecies, nempe in terreſtrem, & aquatilem, ex ſententia Bellonij, diſtribuendum eſſe minimè atteſtamur. Quandoquidem, vt noſtra fert opinio, ipſum verbis Ariſtotelis deceptum eſſe opinamur. Nam Ariſtoteles, Theodoro Gaza interprete, hæc habet verba. *Qui autem Acus vocatur, tempore pariendi, vtero dehiſcente oua emittit, habet enim hic piſcis rimam quamdam ſub imo ventre, vt Cæcilia Serpentes.* Vnde ex his forte verbis Bellonius collegit Typhlopem, ſeu Cæciliam etiam aquatilem dari, quod minimè admittimus: cum nullus probatus author id affirmauerit. Concedimus quidem Bellonio, Typhlopem, vel Cæciliam, quam ipſe in Græcia obſeruauit, à Cæcilia vulgari differre; cum hæc admodum exilis, illa verò multò ſit craſſior. Ideo vtriuſq; iconem in medium prodimus: nam icon Cæciliæ craſſioris cum Cæcilia deſcripta à Geſnero apprimè conuenit.

G

Lib. 6 hiſt. An. c. 13.

Error Bellonij.

Duplex Icon traditur.

Itaque Cæcilia, vt refert Ælianus, caput murænæ habet ſimile, perpartis inſignita oculis, & ad videndum non probè affectis. Quare huic anguium generi oculi quales talpæ aſſignantur, ideoque Græci Typhlinas, & Latini Cæcilias vocant. Nec mirum eſt hunc Serpentem carere oculis, cùm more talparum, in terram ſe condat, in eaque diu maneat. De dentibus huius Serpentis hæc ſcribit Bellonius: Chamæleontis maxillæ tam ſupernæ, quàm infernæ dentibus ſerratis muniuntur, quales in Typhloti Serpente intueri licet. Color huius beſtiæ colorem chalcidicæ lacertę ęmulatur; nam viciſſim Ariſtoteles ſcripſit, quòd Chalcis colore eſt Serpentis, quem Cęciliam nominant. Tandem cute adeo dura armatum eſt hoc animal, vt ex Aeliano, vix acuto gladio ſecari queat. Sub ventre rimam habere dicitur, ſi Philoſophus in hiſtoria Acus piſcis veritatem faſſus eſt.

H

Color Cæcilia qualis.

Hic Serpens, vt animaduertit Geſnerus, fuſci eſt coloris, & obſcurè maculoſi, cum ſubrufo exiguo vix notabili. Hic color ad latera, magis eſt varius cum nigricantibus maculis diluta purpura diſtinctis, tanquam in marmore porphyrite obſcuriori. Totus venter atro colore ſaturo nigricat. At paulò citra caput color ater deſinit; ſub collo enim, & parte proxima color eſt glaucus, maculis quibuſdam nigris decoratus. Dentes

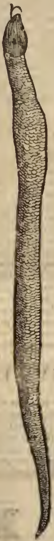
Dẽtes quales ſint.

tes

Cæcilia vulgaris.

Cæcilia alia ex deſcriptione Geſneri.

tes minimi aſperi, & vix apparentes, & plures in inferiori, & magis conſpicui, quàm in ſuperiori mandibula obſeruantur. Lingua eſt bifida. An verò oculi ſint vt in cæteris animalibus abſoluti, & perfecti, non potuit Geſnerus intueri, cum beſtia ab ipſo diligenter obſeruata, eſſet mortua. Conſpicatus eſt tamen totũ oculum ab inferiori palpebra tegi, cuius foramen in cõparatione ad reliquum corpus, erat perquàm exiguum. Amplius curauit Geſnerus pingi iconem huius animalis fœminæ, captæ Iunio menſe anni ſexageſimi tertij ſupra milleſimum, & quingenteſimũ. Beſtia hæc erat dodrantalis, & craſſitudinis ferè ſcytalis, cute admodum nitida. Meatus in medio ventris apparebat, quo compreſſo, oua veluti immatura exibant. Infra ad caudam, meatus erat excrementi. Oculorum cauitates magiſquàm oculi conſpiciebantur. Deinde ſquamæ maiuſculæ, magis caput, quàm reliquum corpus tegebant: cum hæ in vipera omnes paruæ, & æquales videantur. Vndè hæc Geſneri deſcriptio ad iconem Cæciliæ ſecundò loco poſitæ ſpectare videtur. E

Oculi huius Serpentis quales.

Deſcriptio Cæciliæ ſecundæ Iconis.

NATVRA, ET MORES. B

CONGENVIT natura huic Serpenti talem greſſus velocitatem, qualem lacertæ chalcidicæ conuenire aſſeruimus: hac de cauſa hoc animal ſumma difficultate coerceri poteſt. Præterea à natura ſibi compararunt Cęciliæ, vt fœtus viuos, more viperarum, enitantur. Quare Geſnerus narrauit, quòd eius vxor aliquando Cæciliam prægnantem baculo percuſſit, & mox fœtus viui ab vtero prorepſerunt. Immò tradiderunt Plinius, & Ariſtoteles, quòd Cęcilijs parientibus accidere ſolet, quòd in paritione Acus piſcis contingit: nam, præ multitudine fœtuum, vterus dehiſcit, & poſt partum illicò vulnus coaleſcit. Circa virus huius animalis ſcribit Columella agens de cura Boum, quod illis lęthifer eſt Serpentis ictus, & eſt magnorum animalium noxium virus; nam vipera, & Cęcilia ſæpè, cum bos in paſcua improuidè ſupercumbit, laceſſita onere morſum imprimit. Deinde paulò inferius addit, quòd Cęcilię morſus tumorem, & ſuppurationem molitur. Quocirca ſi remedia deſiderantur, confugiendum eſt ad auxilia, quę aduerſus venenum Amphisbænę probantur: proptereaquod Dioſcorides in vno, & eodem capite, de his duobus Serpentibus pertractauit. Deniq; Gaſpar Heldinus ſcriptis mandauit Ciconias ſummoperè Cæcilijs delectari: hinc colligere oportet carnem ciconiarum ictibus horum Serpentum pręſto eſſe. G

Greſſus qualis.

Partus qualis.

Li. 6. de re ruſt. c. 27.

Remedia morſus Cæciliæ.

VSVS IN MEDICINA.

NON modicam ex his Serpentibus poterit medicus demetere frugem, ſi veritas in quadam epiſtola ad Geſnerum ſcripta legitur, ex qua percipitur, quod Doctor Oſualdus nonnullis ſudorificis medicamentis ex ſua theriaca paratis multos patientes à peſtilentia liberabat: hanc autem theriacam ex Cęcilijs, & aqua theriacali concinnabat; nam olfacta odorem aquę vitę ſpirabat. Hoc igitur pręſidium bis, & ter exhibitum multos peſte ferè extinctos priſtino vigori reſtituebat. H

Remedium aduerſus peſtem.

A

DE CENCHRO. Cap. XII.

ÆQVIVOCA.

HISTORIÆ Cenchri in præſentia recitandę caput de Scytale occaſionem prębuit, vbi Authores varietatem tergoris Cenchro conuenientem, Scytali aſſignabant. Modò ad euitandam ęquiuocationem, notandum eſt, quòd κέγχρος, κέγχρις, κεγχρίνης, κεγχρίτης, & κεγχρίας, nimirum Cenchros, Cenchris, Cenchrines, Cenchrites, & Cenchrias ſunt nomina ad hunc ſerpentem ſpectantia, quę aliqua ambiguitate laborant; dum varia, pręter hoc animal, denotant. In primis κέγχρος eſt ſemen panico ſimile, ideſt milium, item ſemen, vel granum ficus, propterea quod grano milij aſſimilatur, item ſerpens, de quo in pręſentia agitur à milio denominatus, vt in ſequenti B rubrica exponetur. Immò κεγχρίνης, κεγχρίς, vel κερχνίς per tranſpoſitionem litterarum eſt nomen auis apud Ariſtotelem, quæ ſecundùm quoſdam authores, aliter tinnunculus nominatur: hanc Didymus eſſe ait auem, quam μικρὸν ἱέρακα, ſcilicet paruam accipitris ſpeciem vocant, colore cinereo punctis nigris, veluti granis milij variegato. Hoc etiam nomine, ab Oppiano quædam anſerum ſpecies nuncupantur, quia κέγχρῳ, ideſt milio ineſcentur. Alioquin Varro quaſdam aues vocitat miliarias, quia milio pinguefiunt; hæ igitur erunt forſitan illæ, quæ in Auiarijs Ganeorum ſaginantur. Aliter κέγχρος ſecundùm Plinium eſt adamantis genus, quod milij magnitudinem non excedit. Pariter, ex eodem authore, κεγχρίτης eſt gemma, quæ grana milij in ſe veluti ſparſa habere videtur: item ornamentum veſtis apud Atheneum. Demùm aliquæ etiam ægritudines hoc nomine deſignantur: nam vt recitat Cælius Rhodiginus, in oculis quandoque minutiores veluti quidam calculi viſuntur, milij imaginem quodammodo referentes, quos Græci Cenchros nominant. Cenchrias autem eſt alterum genus herpetum, ad mentem Galeni, à ſimilitudine milij denominatum, ex duobus humoribus, bile ſci- C licet, & pituita prodiens, qui vlcus protinus non excitant, ſed tãtùm puſtulas exiguas, inſtar granorum milij, quę poſtea paulatim in vlcus degenerant, quod à Latinis herpes miliaris cognominatur.

Cenchris, Cenchrus, Cēchrines, Cēchrites, Cenchrias.

Li. 2. hiſt. An. c. 17.

L. 3. de aucup.

Auis miliaris.

Adamãtis ſpecies.

Gēma ſpecies.

L. 14. meth med. c. 17.

Morbi ſpecies.

SYNONYMA, EORVMQ. ETYMVM.

LATINI, penuria nominum coacti, ad indicandum hunc ſerpentem, nominibus gręcis vſi, Cenchrum, Cenchrinem, Cenchritē, Cenchrim, & Cenchriam appellarunt: nam κέγχρος, & κεγχρεδίας ὄφις, apud Dioſcoridem legitur: κεγχρίνης, & κέγχρος apud Nicandrũ, κεγχρίνη, etiam apud Varinum; immò κεγχρίτης, & κεγχρίας apud Lexicographos gręcos ἀπό τῦ κέγχρυ, nimirum à milio, quoniam hic ſerpens quibuſdam D notis, ad inſtar milij, ſit exornatus; vel quia tempore tantùm milij appareat, vt ſcripſit Etymologus: aut quia, ex Aetio, florente milio, hic ſerpens ſit pernicioſior; aut quia colorem plantę milij referat; nam Auicennas, & Olaus Magnus promulgarunt, hunc ſerpentem à citrino colore milij denominari: hac de re ab aliquibus Latinis miliaris appellatur. At ſatius erit à notis granis milij ſimilibus ſerpentem hunc cognominare; quandoquidem hoc Etymum erit magis conforme Lucani doctrinæ canentis hunc in modum.

Pluribus ille notis variatam tingitur aluum.

Bellonius pręterea hanc confirmat ſententiam, dum refert, hodie in Gręcia vulgò hoc animal nuncupari Cenchritem, additq; iconem, quę varias etiam notas repręſentat.

Hic ſerpēs à milio nomen ſortitur.

Vera etymologia.

L. 9. Pharſal.

L. 1. obſer. cap. 31.

Amplius

Amplius Nicander in Theriacis, hunc anguem λεόντα, nempe leonem indigitat, dum E
verſibus in latinum translatis ſic canit.

Prolixum inuenies inamabile Cenchrida monſtrum,
Quem varijs pictum ſquamis dixere leonem.

Cur hic Serpens vocetur Leo.

Verùm quamobrem hic Serpens nuncupetur leo, varij varias excogitarunt rationes. Aut quia ſquamæ huius animantis maculis ſint diſtinctæ varijs, inſtar pellis leonis libyci, quæ, ad mentem Æliani, nigris floribus cyaneo colore virgatis eſt decorata; aut quia hic Serpens cauda erecta, more leonino, ad pugnam ſe excitet, aut quia leoninam ferociam, & ſæuitiam æmuletur, aut deniq; quoniam humanum ſanguinem, ritu leonum, exorbeat. Idcirco hoc Serpente leone nuncupato nonnulli profitentur exponere hæc Martialis carmina.

Quare ſi pudor eſt Ligella noli
Barbam vellere mortuo leoni.

Li 6. de vſu par. cap. 16.

Quibus verſibus poeta taxat mulierem vetulam, quæ pilos adhuc vellere pertentaret. Ideoq; per hunc Serpentem leonem dictum, pudendum muliebre à Martiali intelligi aſſeuerant: cum proprietas huius animalis ſit, fugere ſanguinem; ex quo probè cocto F
ſemen generari Galenus atteſtatur.

Differentia inter Cenchrũ, & Iaculũ.

Inſuper nonnulli hanc beſtiam Iaculum vocarunt; proptereaquod alicui damnum allatura, inſtar vibrati iaculi, feratur. Sed aduertendum eſt, quòd hic Serpens à Iaculo, ſiue Acontia Serpente valdè diſcrepat; & quamuis Aetius Cenchrum appellauerit Ammoditem, & Acontiam Cenchritem: nihilominus notandum eſt, quòd Cenchrus, de quo in præſentia verba fiunt, ab Acontia, & Ammodite diſcriminatur; quoniam cum illis, vt optimè obſeruarunt Matthiolus, & Greuinus, nullam cognationem, & ſimilitudinem habeat: quemadmodum ex deſcriptionibus, & iconibus patefiet.

Serpens lẽticularis, qualis.

L. 4. fen. 6. tract. 1. c. 44.

Prædictis addamus eorum opinionem, qui hunc Serpentem lenticularem indigitarunt, nixi forſan doctrinæ Auicennę, qui pręſcribens remedia aduerſus angues, Seſamum ad morſum anguis lenticularis commendabat. Vnde per hoc lenticulare animal, multi Cenchrum, nempe miliarem intellexerunt; niſi velimus intelligere Acontiam Serpentem, qui maculis lenti ſimilibus diſtinguitur, vt voluit Bellonius. Hinc multi his fortè maculis decepti, vt Aetius, Acontiam cum Ceuchro confundebant. Hic G
Serpens apud Auicennam interdum Famuſus, aliquando Aracis, & quandoq; Aſpis habens diuerſos colores nominatur: proptereaquod Auicennas primùm agit de Serpente miliari, & paulò inferius Famuſum Serpentem deſcribit, quem Nicolaus Leonicenus eumdem cum Ceuchro eſſe voluit, vt ex ſymptomatibus morſus vtriuſq; legentibus eſt manifeſtum.

Aracis Serpens.

Deinde memorat etiam Auicennas Serpentem Aracem, vel Aſpidem multis coloribus decoratam: at quę ſcribuntur ab Auicenna de natura huius Serpentis ad Cenchrum etiam ſpectare videntur. Vnde Albertus Auicennam ſecutus, & nominum varietate deceptus, in eumdem incidit errorem, dum prędictos Serpentes à ſe inuicem differre exiſtimauit: quare, & ipſe hunc Serpentem alibi Arachin, alibi Centrin, & Miliarem, deinde Faliuiſum nominauit; quoniam ab Auicenna ſemel Famuſus fuit appellatus.

Serpa Serena qui Serpens.

Ad finem in Sicilia verſatur Serpens vulgò Serpa Serena nuncupatus, quem multi ad Cenchrum Veterum referunt; cum eiuſdem ferè ſit longitudinis, & craſſitiei. De hoc Hieronymus Maſſarias Vicentinus medicus eruditus ſcripſit ad Geſnerum hunc in modum. Serpa Serena eſt anguis venenoſus per Siciliam diuagans, ſubalbidus, qui longitudine aliquandò humanũ corpus, craſſitudine verò brachium circa carpum adæquat. Verùm cum notarum non meminerit, non poſſumus H
adduci, vt credamus, hunc Serpentem eſſe Cenchrum Veterum.

A

FORMA. ET DESCRIPTIO.

Color huius ſerpentis.

CENCHRVS ſerpens longitudine duorum cubitorum figura craſſa in tenuem abeunte, & colore viridi eſſe perhibetur. Quamuis multi opinentur hunc colorem Græcè χλωρὸν legi, quod vocabulum non ſolum viridem, ſed etiam luteum colorem ſignificat: nam milij color, à quo hic anguis cognominatur, non prorſus eſt viridis, ſed ad luteum tendit; & hic ſerpens maximè iuxta aluum, luteum milij colorem repręſentat. Lucanus verò totum anguem exornatum pluribus maculis æmulātibus marmor ſerpentinum Thebis aducctum teſtificatur his verſibus.

L. 9. Pharſal.

Pluribus ille notis variatam tingitur aluum
B *Quàm paruis tinctus maculis Thebanus Ophites.*

Lōgitudo, & craſſities qualis.

Item Nicander non ſolùm aluum, ſed totum ſerpentem maculoſum celebrat: deinde quoad craſſitiem, & longitudinem molis corporeæ, nihil determinandum eſſe ſtatuit; proptereaquod alij grandiores, alij minores conſpiciuntur. Nicander igitur ſic canit.

Prolixum inuenies inamabile Cenchrida monſtrum,
Quem varijs pictum ſquamis dixere leonem:
Non ſtata craſſities, eadem nec ſpira videtur.

Præterea Albertus Magnus de miliaribus ſerpentibus verba faciens, Faliuiſum diſcolorem vocat, deinde Arachin varium eſſe ſcribit, qui poſtmodum ſerpentes ijdem cum Cenchro Dioſcoridis eſſe in ſuperiori rubrica traduntur.

NATVRA.

Animātes flagellat.

C HVIC animali à natura calidam temperaturam ingenitam eſſe, & beſtiam veneno vipereo redundari pronunciauit Ardoinus. Ideoq; diligenter cauendum eſt, ne in maximo æſtu, quo tempore hæc bellua per montes diuagatur, pecoribus, & cæteris, etiam animantibus inſidias tendat. Etenim ſerpens hic proprietate quadam naturali ductus, animalia cauda implicat, & flagellat: deinde, apertis iugularibus venis, ſanguinem ſorbet. Prætera curſum velociſſimum à natura ſibi comparauit, quia rubos, & ſpinas vitans per rectum tramitem ſemper incedit. Id nobis manifeſtauit Lucanus canens.

Et ſemper recto lapſurus limite Cenchris.

Greſſus Cēchri qualis.

Qua de cauſa à multis authoribus inflexuoſus appellatur. Vndeadmonet Nicander, vt obuium ſerpentem tramite flexuoſo fugiamus: ſiquidem ſerpens rectà tendens obliquo tramite facile vitatur: cum propter longitudinem corporis flectendo iter tardius moueatur. Audiamus igitur Nicandrum in Theriacis ſic canentem.

Hic caue, quantumuis fortis videaris, & audax,
D *Hoc aduerſus eas, vel tentes prælia monſtrum,*
In te peſtiferas ne flammas ſpiret hiatu,
Atq; tuum implicita corpus liget vndiq; cauda,
Et bibat exſuctum per vtrinq; ſoluta cruorem
Clauſtra, procul fugito non recto tramite, verùm
Obliquum per iter, cita quo veſtigia frangas:
Læditenim curuo per ſpinas tergora flexu,
Cum celeres aliàs recto ferat impete curſus.
Talis Threicio ſeruat ſe beſtia tractu.

Cenchris Veterum Bellonij.

A

LOCVS.

IN Lemno inſula, in quam Vulcanus olim aufugiſſe traditur à Poetis, vt ferrum elaboraret, copiam horum Serpentum ſtabulari multi promulgant, & potiſſimum Bellonius, qui iter faciens per hanc inſulam. *L. 2. Obſer. cap. 31.* Incolis negocium dedit, vt omnia Serpentum genera inſulam habitantia comprehenderent, inter quæ erat Cenchrus, quem Veterum Cenchrin eſſe proculdubio exiſtimauit, non ſolum quoad figuram, ſed etiam quia ibi vulgò Cenchriti nominabatur. Inſuper in inſula quoq; Samo, vel Samothracia Cenchris eſt frequens. Ambæ enim inſulæ ſitæ ſunt in mari mediterraneo Thraciam verſus, è regione Reſcynthidis oppidi Iunoni ſacrati, & fluminis Hebri, Zonæque *In lemno & in ſamo hæ beſtia ſtabulant.*
B montis, Antriq; Zerinthij, quæ loca omnia in Thracia ſita ſunt, & proxima, vt fuit paulò ante relatum, inſulæ Samo, in qua Mons Moſychlus à Nicandro nominatus, conſpicitur. Carmina autem Nicandri in latinum tranſlata ſunt hęc.

Atqui cum rapidis ferueſcens Solibus æſtus
Ardet, in horrida ſe ſyluarum deuia confert,
Imbelleſq; rapax venatur prædo bidentes,
Percelſiuè Sai iuga, frondoſiuè Moſychli,
Sub viridis quando frigentibus abietis umbris
Securi recubant, grege circum errante magiſtri.

SIGNA VENENI.

ACCIDENTIA ictum Cenchris concomitantia ſimilia ſunt ijs ſymptomatibus, quæ à morſibus viperinis prodire ſolent; ſi veritatē Ætius,
C & Olaus magnus aſſecuti ſunt. Verùm inter alia ſigna, vnum maximâ animaduerſione dignum eſſe videtur, quod Nicander in Theriacis recenſuit. Hoc igitur eſt collectio aquæ in ventre inferiori, qualis in hydrope generari ſolet: hæc enim ob facultatem veneni humores liquantis ibi colligitur. Sic enim Nicander in Theriacis decantat. *Collectio aqua in abdomine.*

Quam facit hæc plagam, nulla medicabilis arte
Tabes inſequitur, quæ diro membra veneno
Exedit, ac turgens cruciatum ſuſcitat hydrops,
Donec is effracta propè ſumen parte reſidat.

Dioſcorides, & Paulus Aegineta retulerunt, quòd huius Serpentis morſum ſequitur putridum vlcus, deinde partes tumidæ, veluti in hydrope euadunt, & tandem patientes lęthargo corripiuntur, immò afferunt in medium opinionem Eriſiſtrati, qui voluit, in hoc caſu, iecur, inteſtinum ieiunum, & colon maximas incurrere putredines; *Lib. 6. de mat. med. c. 52.* proptereaquòd in ægrotis extinctis, & diſſectis, prędictæ partes inſignem corruptionem
D oſtenderunt. Et quamuis vox græca, quę apud Dioſcoridem legitur, νῆστιν, ieiunum inteſtinum denotet; deinde legatur apud Paulum Aeginetam κύστιν, quæ vox veſicam ſignificat; nihilominus, vtcumq; ſit, inſignis putredo, ob virus huius animalis, prædictas partes occupare ſolet. In huius aſſerti confirmationem venit princeps Auicennas, qui de morſu Famuſi agens, ſymptomata ictus viperini, & partiū putrefactionem, & hydropem memorat; idemq; confirmat de Araei; propterea remedia prauarum viperarum in medium affert. Hinc colligendum eſt, hos licet diuerſos Serpentes ab Auicenna nominatos, ad vnum tantummodo Cenchrum Dioſcoridis referendos eſſe. *Inſignis putredo inteſtinorū.*

 E

MEDELA.

CVM ſymptomata viperinos ictus concomitantia in morſu Cenchri accidant; præſidia quoq; viperinum virus debellantia in hoc caſu locum habere dicuntur. Præter hæc, commendatur ſatureia, pura ſyluestris in puluerem redacta, necnon radix mentæ ſaracenicæ, & gentianæ. Alioquin, ex Dioſcoride, demorſis à Cenchro auxiliatur lactuca contuſa cum ſemine lini illita, ſerpillum cum duabus drachmis haſtulæ regiæ, & tribus vini cyathis. Item ariſtolochię radix, & cardamomum probatur; quamuis textus Pauli Aeginetę habeat κάρδαμον, nempè naſturtium. Plinius ſerpilli ſylueſtris pinguius decoctum in vino aduerſus omnes Serpentes preſcribit, ſed efficaciſſimum in morſu Cenchri prędicat. Demùm non eſt omittenda ciconia, quę Cenchro potiſſimum aduerſatur. Theſſalia enim tanta Serpentum copia redundat, vt niſi à ciconijs vorarentur, proculdubio incolæ à ſuis pellerentur ſedibus; vt Ariſtoteles in Mirabilibus pronunciauit. Inſequuntur igitur ciconię Cherſydros, alias pratorum peſtes, & pręcipuè Cenchrum. Quare harum auium membra, ex Aeliano, morſibus huius Serpentis opitulantur. F

Variæ plantæ ſunt præſidia ad morſū huius anguis.

Ciconiæ auxiliantur morſui Cenchri.

DE ACONTIA, SIVE IACVLO.

Cap. XIII.

ÆQVIVOCA.

AD hiſtoriam Cenchri addere libuit caput de Acontia Serpente, propterea quod cum illo maximã habeat ſimilitudinem. Vnde Aetius vtriuſque Serpentis conuenientia deceptus, alterius conditiones, & prærogatiuas alteri attribuens vtriuſq; hiſtoriam permiſcuit. Ambiguitas igitur, quoad vocabulum græcum, in hoc conſiſtit, quod ἀκοντίας apud Lucianum in Dialogo de Dipſadibus, eſt Serpens Iaculus, ita à Latinis nuncupatus, cuius hiſtoria in præſenti capite exaratur. Deinde apud Heſychium, & Varinum, ἀκοντίας fertur eſſe herba, quæ canibus ab angue demorſis medeatur: hi Authores de Serpentibus fortè Acontias verba facere voluerunt, vel inquirendum, an hæc herba eadem ſit cum Dracontio, nempè Dracunculo: alioquin Acontias planta in re herbaria quid ſit, ignoratur. Plinius ἀκόντια vertit haſtas; cum ſint iacula; nam haſta δόρυ Græcis dicitur. Aliter apud eumdem Plinium, ἀκοντίαι ſunt cometarum genera ita nuncupata, quia ritu iaculorum celerrimè ferantur. Sunt autem paſſiones ignitæ, vulgò ſtellæ cadentes appellatæ, de quibus Ariſtoteles in volumine Meteororum vbertim egit. At circa nomen latinum huius Serpentis, animaduertenda eſt differentia inter Iaculum, & Iaculum; etenim Iaculum in caſu recto neutro genere inflexum, ſignificat quodcumq; inſtrumentum bellicum manibus vibratum, nimirum ſpiculum, & telum miſſile. Iaculus verò maſculini generis Serpentem deſignat, cuius mores in præſentia ponderamus. G H

Acontias herba quæ.

Acontiæ ſunt ſtellæ cadentes.

Differētia Iaculi, & Iaculi.

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

A QVAMVIS Dioſcorides huius Serpentis non meminerit; alijs tamen græcis Authoribus, & præcipuè Luciano non fuit incognitus; cui in Dialogo de Dipſadibus vocatur ἀκοντίας ἀπὸ τοῦ ἄκοντος, vel ἀκοντίαι: quandoquidem ἄκων iaculum, ſpiculum, vel telum miſſile ſignificat: hinc Iaculi Serpentis nomen apud Latinos dimanauit; quoniam, inſtar iaculi, in homines, & cætera etiam animalia irruat; præterea ἀκοντιζος, apud Heſychium, ἀκοντίλη apud Nicandrum, idem Serpens, qui Acontias

B eſſe perhibetur. Licet Varino ἀκοντίζοι ſecundum quoſdam, Acontiæ Serpentes nominentur. Itaq; Latini Serpentem hunc Iaculum indigitarunt; propterea quod arbores ſcandens, inter frondes occultatus in prætereuntes cuiuſcumq; generis animantes, inſtar ſpiculi, ſe vibret. Quamuis Greuinus ſcriptum reliquerit, ad mentem Nicandri, hunc Serpentem non à iaculatione, ſed à figura iaculi denominatum fuiſſe. Alijs fuit nuncupatus Serpens volans, quia Author libri de natura rerum perpendens fortè inſignem huius animalis velocitatem, alis præditũ eſſe exiſtimauit. Ideo quandoq; Iaculus volucris apud Aelianũ appellatur. Amplius hic Serpens Aetio dicitur Cenchritis, Cenchrias, & Aſpis Acontias, quoniam hunc cum Serpente antecedenti miliari nuncupato confundit. Quare Hermolaus Barbarus nonnullos fuiſſe ſcribit, qui Cenchritem, ſeu Cenchrum idem Serpentis genus cum Iaculo, ſiue Acontia eſſe ſtatuerunt. Quibuſdam appellatur Cherſydrus, ſed perperam, cum nulli probati Authores id aſſeuerent. Sylnaticus Acoran vocat, corrupto fortè nomine, pro Acontia. Auicennas nominat Caſezatl, & Altararat. Albertus, & Olaus Magnus Altirarifi, Altinanti, & Caſezaci. Bellonius iter faciens per Lemnum Inſulam, obſeruauit hos Serpentes ibi vocari *Sagittari*;

Ratio etymologia Iaculi.

L. 1. de Venen. c. 22.

Serpens volans.

Nomina barbara huius anguis.

Lib. 2. Obſeru. c. 14.

C quia inſtar ſagittæ velociter moueatur, & Turcis Ochilanne, quamuis poſtea Bellonius referat, quòd Andri, & Pari incolæ in appellatione non conueniant. Italis Saettone. Germanicè, ex Geſnero, à notis exornantibus dorſum figuram oculorum referentibus Ein Scoſz oden Angel Schlang vocari poſſet.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

SI conſulamus Aetium, hic ſcriptis mandauit Serpentem hunc eſſe longitudine duorum cubitorum, & figura craſſa in tenuem abeũte, colore viridi ad colorem milij accedente, qui poſtea ritu ſpiculi ſe iaculatur. Quamobrem hinc colligimus Aetium à Cenchro Iaculum non diſtinxiſſe. Satius igitur erit ad doctrinam Bellonij confugere, qui hunc Serpentem penès ſpinoſam capparim contemplatus eſt, vbi olim Turca tormenta bellica collocauerat, dum Rhodum obſideret. Erat igitur hic Serpens tres

Lib. 2. Obſeru. c. 16.

D palmos longus, & craſſitudinem digiti non ſuperabat. Color eius erat cinereus, ſub ventre albus, ſquamis iuxta dorſum, & laminis iuxta ventrem, reliquorum Serpentum more, munitus. A ceruice nigra duæ albæ lineæ per longitudinem dorſi ad caudam vſque percurrebant: deinde maculis nigris oculi figuram æmulantibus diſtinguebatur, quæ notæ lenticula maiores non erant: quapropter non abs re, aliqui hunc Serpentem lenticularem nominarunt.

Color Acontiæ qualis.

Ex altera parte Geſnerus fatetur ſe Acontiam, vel Iaculum à Veteribus deſcriptum non vidiſſe: nihilominus meminit alterius Serpentis pariter, inſtar iaculi, ſe vibrantis; dum inquit, quòd riuus ſatis magnus eſt in agro Tigurino *Glatt* nomine, & ab eo denominatus pagus *Glatt felden*: ideo iuxta hunc riuum, & pagum, ante paucos annos, Serpens quidam baculi craſſitudine, & trium, vel quatuor pedum circiter longitudine, in quemdam ruſticum frondes colligentem, corpore in quatuor ſpiras conuoluto, inſilire conatus eſt. At ruſticus id animaduertens, ſacco depoſito, quem ad vſum colli-

Acontias Geſneri.

Hiſtoria Ruſtici ab hoc Serpente leſi.

gendi frondes ferebat, celeri curſu aufugit. Serpens autem, inſtar vibrati iaculi per ſpatium circiter ſexdecim pedum, proſilijt; non tamen ruſticum greſſum accelerantem attingere potuit. Paulò poſt tamen in eumdem locum ſacci recuperandi gratia, reuerſum Serpens ſemetipſum vibrans ſiniſtrum ruſtici brachium ſpiris inuoluit, parte caudæ dependente, & collo erecto, tam arctè conſtringens, vt veſtigia ſpirarum impreſſerit, non tamen ruſticus demorſus fuit, quoniam illicò altera manu capite anguis comprehenſo, eum abſtrahens reiecit. Interea brachium putrida quadam ſanie contabeſcens, carne nudatum eſt, & tandem omni carne putrida per Chirurgum ablata valetudinem eſt adeptus. Huius generis eſſe Acontiam, vel Iaculum Serpentem putamus, cuius icon in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis habetur. Eſt enim craſſitudinis baculi, longitudinis trium circiter pedum, caput habet magnum coloris cinerei, reliquo corpore fuſco, præter ventrem, qui ad colorem minus obſcurum vergit: qua de re hoc in loco duas icones repræſentabimus. E

Acontiæ alterius deſcriptio.

Rurſum Geſnerus narrat, quod in Hungaria, ex relatione Ioannis Viti Hungari iuuenis eruditiſſimi, Serpentes breues duorum palmorum tantùm magnitudine, & nulla cauda verſantur, quos Vulgus Decurtatos appellat, & in homines etiam eminùs, iaculi modò, proſiliunt. Horum etiam in capite de Scytale meminimus. Apud Indos Serpentes in campis, & ſubterraneis locis habitant, vt legitur in parte tertia hiſtoriæ Indicæ, qui homines aggrediuntur, eo potiſſimum tempore, quo ad prolem incumbunt: immò velociſſimis ſaltibus per terram proficiſcuntur, qua de re ab Indis volare dicuntur. Conſiderandum eſt num ad genus Iaculorum referendi ſint: Diuagantur etiam, ex Olao Magno, in partibus Aquilonaribus Serpentes, qui ſaltando velociter mouentur: immò inter herbas Sole ſiccatas, ſtrepitum excitantes pugnam inter ſe ineunt; quod benignitate Naturæ factum eſſe tradit Olaus Magnus, vt illo ſtrepitu ſe prodant, alioquin multos venenarent. Demùm Albertus narrat hunc Serpentem eſſe duplicis generis: quandoquidem alterum genus morſu ſine ſenſu interimere, alterum verò diuturno dolore patientem fatigare perhibet: ſed præterea cum nihil aliud exprimat, mentem Alberti aſſequi nõ poſſumus. Inſuper aliud addit abſurdum, ſcilicet, quòd Plinius, & Iorach ſcripſerint Iaculum eſſe Serpentem alatum, quia in tranſeuntes inuolet. Verùm enim aduertendum eſt, quòd ex ſententia Plinij, Iaculus tam citò ſe vibrat, vt volare videatur, non autem quòd alis munitus eſſe feratur. F G

Variarum anguis differentia.

NATVRA, ET MORES.

GALENVS in libro de Theriaca ad Piſonem pronunciauit Acontiam eſſe Serpentem eminus etiam in animantes proſilientem: ideoq; hoc animal veluti iaculum hominem adoriens interimit. Eſt enim Serpens velociſſimi motus; propterea Lucanus canebat hunc in modum.

L. 9. Pharſal.

Et Natrix violator aquæ Iaculiq; volucres.

Quamobrem Textor ſcribere ſolebat Acontiam, teli modo ſerpendo ruere, & in obuiaquæq; proſilire; quod non fuit incognitum Reuſnero, quia in Paradiſo poetico ſic canit.

Miſſilibus Iaculus ſarmentis obuiaqueq;
Sublimis, iaculi more volucris, adit.

Sed animaduertendum eſt, quòd hoc animal non ſolum è ſublimi loco in prætereuntes animantes ſe iaculatur; verum quoq; ex ſententia Agricolæ, Acontias humi iacens ab aliquo laceſſitus confeſtim corpus intorquens, eminus inſtar iaculi, hoſtem petit. Immò, ex Aeliano, iaculatione ita valet, vt ſpatium viginti cubitorum tranſiliens aduerſatio inhæreſcat. Lucanus igitur narrans interitum Pauli ab hoc Serpente percuſſi tradidit Acontiam tam veloci iaculatione ſe vibrare, vt ſaxa funda, & tela arcu vibrata, in comparatione ad motum Acontiæ per aerem tardo motu ferri videantur. Verſus autem Lucani ſunt huius tenoris. H

In L. de an. ſubterr.

Li. 8. c. 13.

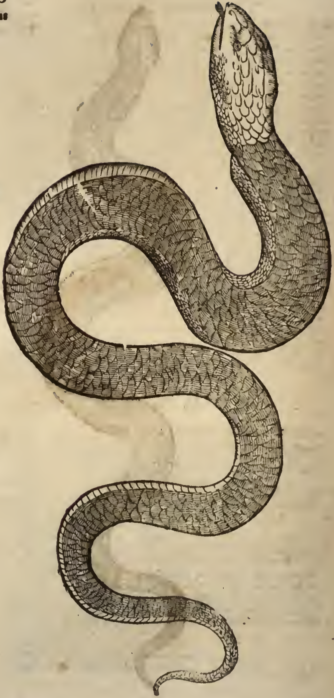
Ecce procul ſæuus ſterilis ſed robore trunci
Torſit, & immiſit (Iaculum vocat Africa) Serpens
Perque caput Pauli tranſactaq; tempora fugit

Nil

Acontias Bellonij.

Aconrias alter.

A *Nil ibi virus agit, rapuit cum vulnere fatum.*
Deprehenſum eſt, quæ funda rotas, quàm lenta, volarent,
Quàm ſegnis Scythicæ ſtrideret arundinis aer.

Præterea vaframenta huius animalis ad aliorum dolos non ſunt comparanda: ſiquidem non ſolum in locis abditis viæ publicæ moratur, vt tranſeuntibus inſidias tendat, ſed etiam, ex Solino, arbores aſcendit, & ſe ſe in orbem contorquens, & caput intra frondes occultans viatores expectat; nam ſtatim ſe ſe in illos iaculans, dentibus vulnerat. Vnde Georgius Pictorius in Lerna malorum ſic canebat:

In Polybiſ. c. 30.

Inſidias ex arboribus conſerre conantur
Serpentes Iaculi, qui celeres, volitant.

Ad rem quidam, ex Matthiolo, recitat caſum paſtoris, qui, æſtate media, ſub arboris vmbra quietem capiens, dum eius ſocij non procul oues paſcentes cuſtodiebant, ab B Acontia Serpente inter ramos arboris abdito, adeò percuſſus fuit circa ſiniſtrã mamillam, vt paulò poſt interierit: quapropter ſocij audito percuſſionis ſtrepitu, & viſo Serpēte, cuius naturã nouerãt, relicto grege, ad propinquiorem villã perterrefacti aufugerũt.

Hiſtoria paſtoris percuſſi à Iaculo.

Neq; id admirari debemus; quandoquidem in Hiſpaniola noui Orbis inſula comperti ſunt Serpentes perexigui, coloris viridis, & admodum venenati, qui ſola cauda arborum ramis hærentes, reliquo corpore propendent, & ſine iaculatione ſui corporis, incautos prætereuntes deſuper mordent. Auicennas quoq; agens de Cazeſati, narrat ſe vidiſſe in partibus de Heſten hanc Serpentis ſpeciem, quæ intra frondes arborum occultata tranſeuntibus inſidias tendebat. At Albertus Magnus non ſolum hunc anguem intra frondes latibulari, ſed fructus quoq; arborum ab illo inſici promulgauit: cum tamen nullus probatorum authorum id retulerit: nam ſi fructus arborum venenari poſſent, procul dubio multa animantia interirent.

L. 4. fen. 6. tract. 3. c. 40.

Num fructus arborum venenari poſſint à Serpentibus.

Inſuper tradit Diodorus Siculus, & confirmat Olaus Magnus, apud Syluas odoriferas in Sabæis verſari Serpentes coloris rubicundi, & longitudine palmi, qui proſilientes in homines læthali ictu eos perimunt; qui ſi ſint ad Iaculorum genus referendi, lectori iudicandum relinquimus. C Vnum quidem, ex Apollodoro didicimus, nempe hoc animal non ſolum morſu, ſed etiam tactu mirum in modum nocere, idq; confirmauit Aelianus, dum non patientem modò, ſed chirurgum quoq; medicantem, communicata tabe, ſolo tactu lædi aſſeruit. Quamuis Scholiaſtes Nicandri, ſub nomine Iaculi, duplex Serpentum genus inſinuare videatur; dum alios curſu, & iaculatione ſe mouentes, & venenatos eſſe ſcribat, alios verò celerrimos, & innoxios eſſe tradat; quoniam hoc genus poſtremum tanquàm innocuum à Nicandro celebratur. Sed aduertendum eſt, quòd hæc eſt potius natura quorumdam inſectorum, ſeu ſpeciei cantharidum; ſunt enim cantharides paruæ colore fuſco per hortos vagantes, quæ ſi leuiter etiam contangantur, confeſtim, emiſſo quodam crepitu, ſe iaculantur.

Li. 8. c. 10.

Inſecti quoddã genus.

LOCVS.

D QVAMVIS Agricola hoc Serpentis genus in Germania incognitum eſſe ſcripſerit; in alijs tamen multis Regionibus ſtabulatur. Etenim Lucianus, in Dialogo de Dipſadibus, Acōtiam inter Serpentes Libyæ connumerauit, & Ammianus Marcellinus in numero Serpentum Aegypti recenſuit. Auicennas fatetur ſe in partibus de Heſten hunc Serpentem conſpicatum fuiſſe. Item Bellonius per Lemnum, & Rhodum inſulas itinerans, ſe hos angues obſeruaſſe atteſtatur. Immò regiones Septentrionales ab his venenatis beſtijs infeſtari, tradit Olaus Magnus. Deniq; viri fide digni retulerunt Matthiolo, quòd in nonnullis Calabriæ, & Siciliæ locis verſantur hi Serpentes, qui ab Incolis, vernaculo nomine, *Saettoni* appellantur. Sed veremur ne decipiantur, quandoquidem illos Priſcorũ veros eſſe Iaculos nō affirmamus: etenim Serpentes, qui ex Calabria in diuerſas regiones à Circulatoribus deferuntur Babæ, ideſt Boæ, & Serpegerinæ ab illis nominantur: pinnas enim longas, & acutas à capite ad medium vſq; corpus gerunt, quibus in altum ſe attollere, & ritu Acontiæ ſe iaculari poſſunt; qua de re Acontias Veterum eſſe exiſtimarunt.

In l. de An. ſubterr.

L. 4. fen. 9. tract. 3. c. 40.

 B

MORALIA.

Delatores ſimiles Iaculis.

CVM probatum ſit Iaculos Serpentes eſſe talis naturæ, vt inter frondes arborum abditi, nonniſi inſidias, & perniciem incautis viatoribus machinentur, non iniuria Delatoribus aſſimilari poterunt, qui maligna quadam ducti natura, aliorum dicta, atq; facta elanculum obſeruant, vt aliquid imprudenter dictum colligentes ad Dominum deferre poſſint, vt inde poſteà aliquid detrimenti emanet. Hi igitur delatores, proprio vocabulo, Iaculi Serpentes erunt appellandi; cum nil, niſi proximi exitium moliantur, quorum natura venenata his verſibus affabrè delineatur.

Gaudia ſumma putat quidam miſcere ſiniſtris
Litibus, atq; homines ad iurgia vana mouere:
Gaudet, & interdum nixis turbare moleſtis
Pectora, ſic igitur maleſani eſt criminis author.
Ore tenet virus, lingua mendacia fingis, F
Atq; dolos verſat, quibus impugnare nocenter
Concordes animos, & pectora dulcia poſſit.
Sapè ferit grauiter pharetrato verbere lingua
Inſontes hominum mentes, moreſq; laceſſit
Innocuos vita, & fautores diſpare voto
Inter ſe ſemper verſari, & viuere poſcit.
Nec tamen interea ſentit ſibi vulnus adactum
Vir bonus, accuſat, quem delatoris iniqui
Lingua, ſed adueniunt ſeri lamenta doloris.
Delatore nihil peius, nil turpius vſquam,
Cuius in ore ſonant lethalis ſibila morſus,
Milleq; pictarum fraudum mendacia ſubſunt,
Si videt immoto concordes viuere nexu,
Si ſocios aliquos fidos, ſeu noſcit amicos; G
Mortiferum virus rauco de gutture ructat,
Vnanimeſq; ſtudet comites à fœdere dulci
Soluere, concordes queat vt confundere mentes.

Rurſus Iaculi Serpentes optimo iure aſſimilandi ſunt conſcientiæ ſtimulis, quibus cor peccantium, ob res perperam actas, identidem pungitur: ſiquidem inſtar ſagittæ, in corda criminoſorum ſe iaculantur. Ideo de his ſtimulis loquens Pſalmographus ſcribebat. *Quoniam ſagitta tua infixa ſunt mihi.* Deniq; ſi Aegyptij ſolebant pictura iaculi bellici, infenſiſſimum hoſtem exprimere: ſatius fuiſſet, in hoc hoſte ſignificando, figura Iaculi Serpentis vti: quandoquidem hic aſcendens arbores inter ramos ſe occulit, vt incautos perimat, cuius naturam infenſiſſimus, & clancularius hoſtis æmulatur.

Pſal. 38.

SIGNA VENENI. ET MEDELA. H

Venenum quibus debellatur præſidijs.

AETIVS ſcriptis mandauit ex morſu huius Serpentis omnia dimanare accidentia, & etiam grauiora ijs, quæ ictum viperinum concomitari ſolent: præterea his addit putredinem, & defluxum carnium, quocirca remedia quoq; probat, quæ in profligando viperæ veneno fuerunt commendata; cui ſententiæ Matthiolus adſtipulatur. Cæterùm eſt animaduertendum, quòd Aetius præſcribit illa auxilia, quę venenum potius Serpentis miliaris, quàm Acontię debellant, quoniam ipſe eumdem Serpentem, nempe Cenchritem, & Acontiam eſſe exiſtimauit. Nihilominus talia præſidia non improbantur, & eò magis, quia Auicennas, & Albertus tradiderunt, ob morſum quidem

huius

A huius animalis, dolorem grauem, & vehementem generari, qui è loco ſaucio toti corpori communicatur: deinde omnibus illis præſidijs, quæ valent aduerſus ictum viperæ, tanquàm præſtantiſſimis vtuntur.

VSVS IN MEDICINA.

EX felle huius animalis vtilitatem incredibilem, pro ſuffuſione, percipiendam eſſe aſtruit Aetius: quoniam promulgauit collyrium ad ſuffuſiones, etiamſi fuerint diuturnæ, eſſe parandum ex lapide ſcythico cum felle aſpidis trito: etenim ex hoc patiens, breui temporis ſpatio, non parùm commoditatis eliciet. Sit autem, vt inquit Aetius, aſpis, qui Acontias appellatur; ſiquidem fel eius iuxta dorſum, & hepati B annexum reperitur.

Collyrium ſuffuſiones

DE DRYINO, SIVE QVERCVLO.

Cap. XIV.

ÆQVIVOCA.

SPLENDESCVNT magis, atq; liquidius innoteſcunt deſcriptiones animaliũ, vel plantarũ conſimiliũ, quando altera iuxta alteram exaratur. Idcirco Iaculi hiſtoriæ illam Dryini annectere decreuimus: tum quia Serpens, cuius iconem damus cum Acontia Bellonij aliquam ſimilitudinem habeat, tũ etiam, quia Iulius Scaliger olim Dryinum ab Acon- C tia ob ſimilitudinem non diſcriminabat. Itaq; nomina huius anguis cum ambiguitate non careant, illa breuiter debemus examinare. Dioſcoridi igitur hic Serpens ſecus radices quercuum libenter ſtabulans δρύινος nominatur: cum δρυΐνος apud Lexicographos græcos quernus, & roboreus exponatur: nam δρῦς non ſolum quercus, ſed etiam robur redditur, quoniam robur ſpecies quercus eſſe feratur. Præterea hic Serpens χέλυδρος etiam vocatur; deinde in Lexicis græcis χέλυδρος teſtudinem etiam marinam, vel aquatilem ſignificat. Inſuper ab alijs ſquaros etiam nuncupatur, cum enormi ſquamarum eminentia, & aſperitate exturgeſcat: At Squarus, in nonnullis Feſti codicibus, eſt piſcis, corrupto fortè vocabulo, quaſi Scaurus, aut potius Scarus, vt apud probatos authores legitur.

Ordinis ratio.

Li. 6. c. 12.

Chelydrus.

Squarus anguis quis.

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

D

ALIQVI authores non vulgari ingenij dexteritate conſpicui Dryinum Serpentem vocatum, quaſi Bryinum eſſe voluerunt: etenim βρύον quoddam villoſum in annoſis arborum truncis, & cõuallibus naſcens exponitur, Muſcum Herbarij vocant, propterea quòd hic Serpens relictis interdum bryis, nempè muſco, & algis, aliò, & potiſſimum prata petat humida, vbi moluridas locuſtarum ſpecies, & partus ranarũm imperfectos venatur. Hanc opinionem explodendam eſſe opinamur: quandoquidem Galenus, expreſſis verbis, in libro de Theriaca ad Piſonem, Dryinum appellari hunc Serpentem tradit; propterea quòd in cauitatibus quercuum libentiſſimè latibuletur: quercus enim Græcis δρῦς redditur, & Serpens δρυΐνος, vel δρυΐνα, vt aliquibus placet, dicitur, vt iuxta primam declinationem inflectatur. Nicander igitur in Theriacis ad rem ſic canit.

Bryon Muſcum vocãt Botanici.

Ille

Ille cauas habitat quercus, alibi quoq; fagos.

Ideo non eſt mirandum, ſi aliquando querculus à Greuino, & à Scaligero nuncupetur. Immò interdum etiam ſecus radices fagorum, teſte Nicandro, ſuum ſternit cubile. Sed Chriſtophorus Encelius Serpentem quoq; à Corylis denominatũ alicubi in Germania reperiri tradit, qui nùm Dryino ſit cognatus, lectoribus ponderandum proponit.

Querculus qualis Serpens.

Lib. 9. de Anim. cap. 42.

Aelianus Dryinum appellatum eſſe putet, quia in quercubus ſemper habitet, ſed quia à crabronibus vexatus, confeſtim in cauam quercum cõfugiat. Alij fuerunt huius opinionis, quòd δρύινος, vel ſecundum alios δρύινας, non à δρῦς, ſcilicet à quercu denominetur, quia illius cauitatibus delectetur, ſed quia hic Serpens ſquamis obductus ſit aſperrimis, & cortices quercus æmulantibus; hac de cauſa Latinis aliquando ſquatus, & ſquamus: nempe ſquamis aſperis refertus indigitatur. Aliter nonnullis Græcis nominatur χέλυδρος, quia fortè ſit aſpera cute ad inſtar corticis teſtudinis, quæ Græcis χελώνη dicitur; vel potius nomine deducto à χέλυς, & δρῦς: quaſi hoc animal cute dura ad inſtar corticis teſtudinis, vel quercus ſit munitum. Apud Heſychium, & Varinum, nonnulli Serpentes κύλινδροι, nempe cylindri nominantur, qui fortè ijdem cum chelydris erunt. Amplius quidam author innominatus, in Tabula deſcriptionis terrarum orbis, meminit Serpentis Cheriſidal, ſiue Alidràs, quod genus Serpentis fumum à terra excitare, & nonniſi in parte interiori Africæ reperiri perhibetur: fortaſſis hic author Cherſydrum, ſeu potius chelydrum intelligere voluit. F

Cur dicatur Chelydros.

Cheriſidal quodnã ſit animal.

Chelydrus, & Andrias dicitur Olao Magno, Ilicinus, & Duriſſos Auicennæ, & Glandoſa Alberto, quia arboribus glandiferis delectetur. Georgius Agricola germanicum finxit nomen, ſcilicet à quercubus Ein Eyſch Schlang, & à fætore Ein Srincf Schlang. Eliota Anglus vocauit hunc Serpentem A'ſea Snayle. Bellonius iter faciens ſecus litus Ponti vnà cum Viperario Turca obſeruauit multos Serpentes, & inter alios, Dryinum Veterum, quem ibi Dendrogaila vulgò appellari tradit, dictione ad vetus nomen nonnihil accedente.

Ilicinus Serpens.

Li. 3. obſer. c. 51.

Præter nomina hactenus huic Serpenti aſſignata, notandum eſt, ex nonnullorũ Nuperorum mente, hunc Serpentem hydrum, nempe aquatilem, ſeu Natricem vocatum fuiſſe, vel etiam cherſydrum, quia per loca conuallium humecta libentiſſimè diuagetur. Hoc non fuit incognitum Nicandro, quando cecinit hunc in modum.

Varia nomina huius Serpentis.

Dicendum facili Dryinum nunc accipe mente, G
Hydrum etiam quidam, quidam dixere chelydrum.

Neq; aſſertum Nicandri à veritate recedit: quandoquidem Virgilius verba faciens de Vmbone Sacerdote, Dryinos appellat hydros, dum canit.

L. 7. Aeneid.

Vipereo generi, & grauiter ſpirantibus hydris,
Spargere qui ſomnos cantuq; manuq; ſolebat.

Idem Virgilius alibi hunc grauem odorem, quem ſuperius hydris aſſignauit, chelydris nempè Dryinis aſſignat ſic canens.

L. 3. Georg.

Diſce & odoratam ſtabulis accendere Cedrum,
Galbaneoq; agitare graues nidore Chelydros.

Hinc colligimus poetam Hydros à Chelydris, nempe Dryinis non diſtinxiſſe, dum vtriſq; grauitatem odoris aſſignat, quæ Dryino, ſeu chelydro tantummodo competere ſolet: cum authores hydri, ſeu cherſydri hiſtoriam ponderantes, nullius tetri odoris meminerint. Et quamuis Seruius Chelydros, quaſi Cherſydros, dictos fuiſſe aſſeueret: nihilominus credendum eſt hunc Grammaticum nugatum fuiſſe, cum Chelydrus à Cherſydro (vt fuit annotatum) valdè diſcrepet. Lucanus etiam illos à ſe inuicem diſcriminat, quando ait. H

Teter odor aſſignatur chelydris.

Cherſydros, tractiq; via fumante Chelydri.

Præterquamquod vetuſtiſſimi authores Chelydros à Cherſydris differentes eſſe tradiderunt.

DE-

A

DESCRIPTIO.

EDOARDVS Vuotonus ſcriptum reliquit hunc Serpentem, ratione longitudinis, eſſe duorum cubitorum, corpore obeſo, & ſquamis aſperis vndiq; munito, in quibus paruæ quædam muſcæ nidulantur (ob tetrum fortè animalis odorem) quæ tandem animal conficiunt. Colorem tergi ſubatrum, & caput æquale Hydro, Cherſydro, ſeu Natrici, latiuſculũ tamen, & non ita acutum eſſe promulgat. Georgius autem Agricola quoad ſimilitudinem capitis, conuenit cum Vuotono: nam capiti Hydri aliquo modo eſt ſimile; Tergum verò cinerei coloris, longitudinem, & craſſitudinem
B mediocris anguillæ eſſe, & grauem odorem ſpirare tradit. At Nicander, quoad capitis figuram, alijs authoribus adſtipulatur; nimirum caput ineſſe Dryino æquale capiti Natricis, ſed quoad colorem, ab alijs diſſentit, dum album tergi colorem eſſe, canit his verſibus.

L. 6. de Diff. Anim. cap. 20.

In lib. de Anim. ſubterr.

Candidus eſt tergi color, eſt æqualis, & Hydræ
In capite aſpectus.

Præterea obſeruandum eſt cute rigida, & aſpera, aliquibus maculis etiam referta, eſſe armatum hunc Serpentem, qui, vt plurimum in multos ſinus ſe contorquet: quamobrem Chelydrus à Poetis rigidus, maculoſus, & ſinuoſus appellatur. Nam quoad magnitudinem, variat, fortè ratione loci ſiquidem Bellonius in tantam molem quandoque hunc Serpentem excreſcere aſſeruit, vt inuentum, & in ſacco impoſitum ruſticus per duo milliaria ferre non potuerit, quin aliquam caperet quietem. Deinde Bellonius huius anguis ſpolium fæno repleuit, quod craſſitudinem humani cruris adæquabat.

Cutis qualis ſit.

Li. 3. obſer. c. 51.

C

NATVRA, ET LOCVS.

HVIVS Serpentis natura adeò venenoſa, & calida eſſe perhibetur apud Ardoinum, vt ſi anguis pedibus ſimpliciter etiam comprimatur, illicò pedes calcantis pelle nudantur, & crura non mediocri tumore corripiuntur. Alij addunt, quòd manus etiam Chirurgi curantis eamdem affectionem incurrunt. Deinde ſi natura cunctis animantibus aliquid peculiare ingenuit, quo à ſe inuicem diſtinguantur: profectò hic Serpens iniucundum odorem ſibi vendicauit, qui aſſimilatur fætori dimananti à præſegminibus tergi equini, quando prius tale corium in aqua diu manens, quamdam veluti putredinem contraxerit. Huius fætoris qualitatem eleganter explicat Nicander his verſibus.

Odor teter huius ſerpentis.

—— Grauis itq; à corpore fætor.
Qualem dant madidæ corij præſegmina ſordes.
Quas tereti radunt ab equino tergore ferro.

D Hæc igitur erit optima ratio, propter quam Virgilius hos Serpẽtes graues appellauerit. *L. 3. Georg.*
—— agitare graues nidore Chelydros.

Alij poetæ hoc animal fumoſum, vel fumiuomum nuncuparunt, quoniam fortè ſemitam, per quam tranſit, tetro, & peſtifero fumo, ſeu vapore, vel odore repleat. Lucanus id confirmat, quando inquit.

Natus, & ambigua coleret qui Syrtidos arua
Cherſydrus, tractiq; via fumante Chelydri. *L. 9. Pharſal.*

Baptiſta etiam Mantuanus huius proprietatis non fuit immemor, quando cecinit.
Sed ſimul oſſa vorans clades fumoſa Chelydrus.

Pamphilus idem videtur aſſeuerare, quando ait.
O quæ fumiuomos geris Chelydros.

Tandem idem repetit, & decantat Macer his verſibus, vt aliqui citant.
—— ſeu terga expirant ſpumantia virus,
Seu tellus fumat, qua teter labitur anguis.

De

Dryinus, ſiue Querculus Græuini.

A De his Serpentibus Aelianus fortaſſis egit, quando Hydros angues in Corcyra naſci prodidit, qui in ſectatores ſe intorquendo, dirum anhelant ſpiritum, vt illos ab inſequendo arceant. *Li.8.c.13.*

Hunc eliciemus hunc Serpentem, etiamſi ab homine non videatur, naribus, ob inſignem fœtorem facile inueniri poſſe: quapropter Galenus in libro de Theriaca ad Piſonem, peſtiferum huius beſtiæ memorans odorem, retulit huius interfectorem diri odoris pœna multari; ſiquidem, per diuturnum temporis ſpatium, odorem etiam gratiſſimum, iniucundum eſſe iudicat. Rurſus natura Dryino hanc congenuit proprietatem, vt vexatus à Myope confeſtim ad cauam confugiat Quercum, vbi occultatus Myopis afflictionem diu vitat: id expreſſit Nicander in Theriacis hunc in modum.

Qualitas fœtoris huius animalis.

Hunc ſi infeſta Myops odioſa animalibus ales
Impetat, excſa celeri impete robora quercus
Inſilit: hic imo conſtructo in ceſpite nido.

B Myops autem eſt Inſecti genus, Bobus potiſſimum infeſtum. Gilius Myopes vertit Crabrones, Aetius verò ſcripſit Muſcas pennis æreis munitas (fortè ob Serpentis fœtorem, cuius ſunt amantiſſimæ) intra ſquamas Serpentis latibulari, quæ tandem ipſum conficiunt. Vnde fortaſſis hoc genus Serpentis, huius periculi euitandi gratia, ad cauitates Quercus, Fagi, vel Ilicis tanquam ad ſacram anchoram confugit; à quibus arboribus nomen poſtea ſortitur. Neq; admiratione vlla teneri debemus, quòd Serpentes peculiaribus delectentur plantis: quandoquidem Olaus Magnus recitat, in regione ſeptentrionali, innumerabiles Serpentes, ineunte æſtate, ſub quercubus ducem, cui criſta veluti corona eminet, tanquam apes ſuum rectorem ſequentes, ſpectari. Qui Serpentes creduntur, Veterũ relatione, lapidem flatu ſuo gignere, eo potiſſimum in loco, vbi diutius morantur. Pariter ex eodem Olao Magno, aliud ſpectaculum in Aquilone admirandum obſeruatur; nimirum, quod ſub radicibus etiam arboris Betulinæ tanta Serpentum copia commoratur, vt ob calorem flatu Serpentum excitatum circa radices, arbor, vrgente bruma, folia non deponat. Quamobrem populus arcanorũ naturæ ignarus, Betulam folia non deponentem contemplans, arborem ſacram eſſe opinatur. C Deniq; hic Serpens, vt nonnulli annotarunt, gradiendo per terram ſe inuoluit: propterea Columella ad hunc greſſum alludens ſic canebat.

L.13.c.29

Proprietas anguiũ ſeptentrionalium.

Betula folia non deponens.

Tum modo dependens trichili, modò more Chelydri
Intortus cucumis, prægnanſq; cucurbita ſerpit.

Quamuis aliqui in his Columellæ verſibus loco Chelydri, legãt Cylindri: vtcumq; ſit, iam ſuperius relatum eſt, apud Heſychium Cylindros Serpentes eſſe.

SIGNA VENENI.

DIOSCORIDES monimentis mandauit, quòd Dryini morſum puſtulæ, moleſti dolores, nec non eroſiones, & tormina conſequuntur. Immò Galenus in libro de Theriaca ad Piſonem, ob grauem Dryini perniciem, ſolo tactu carnem pelle nudari, & quod maiori admiratione D dignum eſt, manus etiam chirurgi curantis eodem modo periclitari teſtificatur. His addere poſſumus tetrum odorem, qui pernicie veneni intus craſſante, cũctis membris communicatur. Deinde in circuitu ſauciæ partis ſanguis ob vehementiam doloris ibi collectus, contracta putredine nigreſcit, & ſtatim etiam in toto tumoris ambitu talis color generatur. Item, veneno ad penitiores partes penetrante, mentis angor, & oculorum caligo oritur ex penuria ſpirituum, conſequenterq; ex imbecillitate naturæ ſuccumbentis. Omnes præterea corporis meatus ita exſiccantur, & contrahuntur, ne lotium, & flatus exire poſſit. Accidit quidem interdum, ob varium ſubiecti temperamentũ, vt humores in capite fuſi, hominem ſomnolentum reddant, & cum vias ſpirituum inæqualiter obſtruant, tremor totius corporis inde manat. At humores in ventriculi cauitate contenti fluitantes, aut ſingultum generant, aut, iuxta dominium humoris, vomitum materiæ bilioſæ, aut ſanguineæ excitant. Hæc omnia ſymptomata recenſuit Nicander in Theriacis his verſibus Latio donatis.

Li.6.c.49

Color partis ſauciæ qualis.

Vomitus materia bilioſa.

Quòd

Quòd ſi cui prehenſum Dryinus talumue pedemue E
Læſerit, à toto ſe ſpargens corpore fertur
Triſtis odor, ſurguntq́ nigri, qua plaga, tumores;
Mæſtaq́ triſtitia, & lacrymabilis opprimit angor
Comprehenſam morſi quadam caligine mentem,
Et periens nimio flaceſcit forma dolore:
Vſſq́ adeò paſcens abſumit membra venenum.
Quin etiam obfuſcans obducit lumina nubes,
Et miſerè affectum perdit lethaliter ægrum.
Sunt etiam, eiuſdem, qui morſi dentibus anguis
Inſtar balantum ſoleant clamare caprarum,
Siue ouium, & grauibus torti cruciatibus angi.
Pallidus vrina liquor it, torpenſq́ veternus
Ingruit, & crebris quaſſi ſingultibus ægri
Hunc ſimilem felli vomitum, nunc ſanguinolentum
Eijciunt, ipſumq́ malum facit arida labra,
Poſtremòq́ grauem fundit per membra tremorem.

Præterea Aetius, Paulus Aegineta, & alij Authores non vulgares aſſertis Nicandri adſtipulantur, confirmando etiam illud ſymptoma, nimirum demorſos ab hoc animali, ritu caprarum, vel ouium balare; quod repetijt poſtea Reuſnerus in Paradiſo poetico ſic canens.

——— quem dente momordit
Lethiſero, capra, balat, ouiſq́ modo.

Ratio huius ſymptomatis inde naſcitur, quoniam ob vehementem corporis ſiccitatem, meatus omnes contrahuntur: quapropter patientes vociferantes, vocem ouium edere videntur. Aelianus verò illa ſymptomata, quæ in morſu Dryini hactenus fuerunt obſeruata, ab ictu Hydri, vel Hydræ, & Cherſydri dimanare retulit; quoniam hæc nomina Serpentum confundit. Etenim alibi ſcripſit ab Hydra percuſſos talem fœtorem contrahere, vt nemo illi appropinquare poſſit, præter caliginem oculorum, & tremorem, quæ ſymptomata morſum prædictum conſequuntur. Alibi verò promulgauit Apollodorum in libro de Theriaca ſcripſiſſe pedem Cherſydros calcantem cute nudari, & ob tabificam virtutem, chirurgum etiam medicantem idem periculum incurrere. Quocirca colligimus ex verbis Aeliani, ipſum omnia ſymptomata morſus Dryini, ſeu Chelydri, ictibus Hydri, vel Cherſydri perperam attribuiſſe.

Li. 4.c.17.

Lib. 8.c.7.

G

MEDELA.

TRADVNT rerum naturalium indagatores leontophonon herbam ſponte in illis regionibus creſcere, in quibus humano generi Leonum ſæuitia inſidiantium exercetur; quoniam illos occidit. Pariter frequens quercus, ex Porta, conſpicitur, vbi Dryini Serpentes diuagantur; vt natura hominibus indicaret, huius arboris virtute, Dryini virus eſſe debellandum. Præterea radices quercus inflexæ, & circumuolutæ ſiſtæ, à ſummo ad imum ſenſim deficientes, corpuſq; gradientis Dryini imitantur. Vnde ex hac ſignatura collegit forſan Dioſcorides fructus, necnon radices quercus, & aliarum glandiferarum plantarum contuſas, & applicatas Dryinorum ictibus quamplurimum eſſe profuturas. Prædictis addit Dioſcorides ariſtolochiã cum vino hauſtam, trifolium, & radicem haſtulæ regiæ eodem modo ſumptam. Hæc etiam præſidia commendat Auicennas, deinde cuncta illa, quæ ictibus viperarum non mediocriter conducebant. Greuinus origanum in mortario contuſum, & morſui impoſitum, lixiuium cum oleo, & theriacam probat, atq; omnia illa medicamina, quæ in ſanando Natricis morſu ab Authoribus præſcribuntur.

Li. 4. Phyt. cap. 2.

Virtus arborum glandiferarum.

H

Li. 6.c.49.

A

V S V S.

OLIM in ſacrificali Lyei, ſiue Bromij apparatu Chelydri adhibebantur, dum mulieres tyrſigeræ prædictos angues ore diſcindebant, & caprum ſupra aras cædebant; cuius ſacrificij meminit Prudentius poeta contra Symachum his verſibus.

—— —— Baccho caper omnibus aris
Cæditur, & virides diſcindunt ore Chelydros,
Qui bromium placare volunt, quod & ebria iam tum
Ante oculos regis Satyrorum inſania fecit.

Quam ſententiam videtur ſtabilire Georgius Fabritius, dum ſcribit ſe Romæ in templo Bacchi (quod hodie ſanctæ Conſtantiæ eſt conſecratum) in marmore ſepulcri propè infracto, hoc ſacrificij genus conſpicatum fuiſſe. Vbi Bacchantes inſculptæ angues ore

B geſtantes, & caprum ducentes conſpiciebantur. An verò illi Serpentes, vt recitat Prudentius, eſſent veri Chelydri, de quibus in præſentia habetur ſermo, valde dubitandum eſt: nam Poetæ ſæpè ſæpius ſpeciem pro genere, & genus pro ſpecie vſurpant. Quemadmodum etiam Silius Italicus, quando de Marſis Populis ſic canit. *Vſus in Sacrificijs Bacchi.*

Et bellare manu, & Chelydris cantare ſoporem,
Vipereumq; herbis hebetare, & carmine dentem.

Siquidem poeta fortaſſis hoc in loco, Chelydri nomine, præter viperam, quodcumq; venenoſi Serpentis genus ſignificare voluit.

DE ELAPHE, SIVE, ELAPE, AVT ELOPE. Cap. XV.

C

ÆQVIVOCA.

SERPENS Elaps, vel Elops, ſi fortè Elephantias eſt, vt nonnulli tradunt, ſolò tactu, more Dryini (referente Eliota Anglo) ſquaroſam cutis affectionem generat: ideoq; poſt Dryinum, hunc memorare libuit. Sed poſteaquam hoc vocabulum, Elops, diuerſa denotat animalia, propterea æquiuocationem in præſentia aperire opere pretium eſſe duximus. Etenim, præter Serpentem, ἔλοψ piſcem ratum ſignificat, quo capto, nautę ob ſecundam nauigationem, ſe, ſuaq; nauigia ſertis coronant, deinde maximo plauſu, & tibiarum ſono ad litus appellunt. Et fortè hoc piſcis genus olim ad cęnas inſigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu inſtructiſſimas deferebatur; quandoquidem Ouidius hunc piſcem pretioſum appellauit in fragmento operis de piſcibus, quando cecinit. *Elops piſcis rarus.*

Et pretioſus Elops noſtris incognitus vndis.

D Neq; debemus admirari; ſiquidem in lauto quodam conuiuio apud Athenęum, hic piſcis memoratur, & ἔλωψ per ω in vltima ſcribitur; quemadmodum etiam in quodam gręco piſcium catalogo ἔλαψ legitur. Pręterea Theodorus Gaza ἔλοπα Ariſtotelis reddit Accipenſerem. Vnde poſtea Martialis non immemor bonitatis huius piſcis canebat. *Acipenſer piſcis.*

Ad palatinas accipenſera mittite menſas,
Ambroſias ornent munera rara dapes.

Itaq; ſi multi authores accipenſerem ſturionem nuperorum eſſe volunt, rarum, & ſingularem piſcem eſſe non erit mirandum: cum noſtra etiam ætate in ſumptuoſis, & lautiſſimis cęnis deſideretur. Alioquin ἔλλοψ per duplex λλ exponitur, cui vox in gutture pręcluditur, vel qui vocem edere nequit, vt mutus, quapropter hoc vocabulum à Poetis gręcis pro epitheto piſcium vſurpatur. *Elops mutus exponitur.*

E

NOMINA EORVMQVE ETYMVM.

CVM ſit apud nos controuerſum, an varia nomina, quorum etymum hoc in loco ſumus expreſſuri, vnum, & idem animal ſignificent; ru-
Li.2 obſer. c.31. bricam ſynonymiæ vocabulo inſcribere noluimus. Bellonius igitur in obſeruationibus animaduertit, apud Incolas Lemni inſulæ verſari Serpentem vulgò Laphiati nuncupatum, quem eumdem eſſe ſcribit cum eo, qui à Veteribus Elaphis appellabatur: fortaſſis Elaps, vel Elops ſcribere voluit; niſi Elephantiam intellexerit, quem Serpentem Eliota Anglus nomen inde ſortitum eſſe tradit, quia demorſos in lepram, ſeu Elephantiaſim inducat. Aliter Elaps, vel Elops Serpentis nomen eſt, quem inter innocuos Nicander in Theriacis enumerauit his verbis. F

> *Ἀλλα̃ γεμὼν ἄβλαπτα κινώπετα βόσκεται ὕλη,*
> *Οὓς ἔλοπας, λιβυάς τε, πολυςίφεας τε μυάγρους*
> *Φράζονται.*

Quorum verſuum ſenſus ſic latino ſermone redditur.

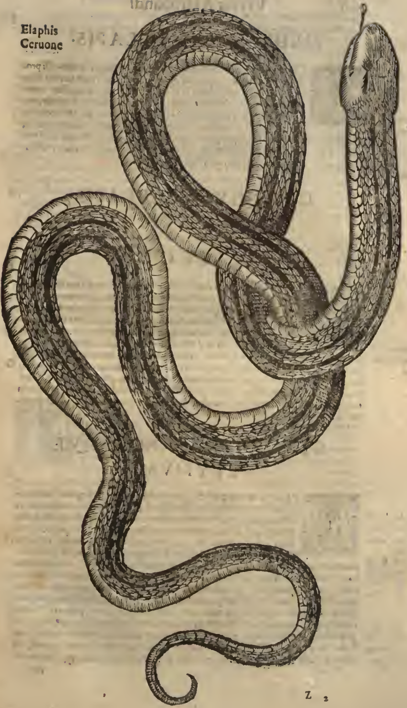
> *Per denſas habitant ſyluas, per opacaq; luſtra,*
> *Quos Elopas, Libyaſq; coronatoſq; myagros*
> *Dicunt.*

Elops cum Cæcilia cõfunditur. Nonnulli interpretantur ἔλοπας διὰ τὸ ἐλλείπειν αὐτῶν ὄπα, quoniam illis deficiat viſus. Verùm hi ſcriptores hunc Serpentem cum Cæcilia confundunt, quæ Græcis ob cæcitatem Typhlops vocabatur, vt in proprio capite enucleatum fuit. Alij tradiderunt Elopes, vel Elaphes dici quaſi ceruinos angues; fortè ab ἐλάφος, quæ vox ceruũ ſignificat,
Cap.18. aut quia huiuſmodi Serpentes, ceruorum more, ſine meticuloſi, aut quia celeri curſu ferantur. Clariſſimus Paloppius in libro de Tumoribus præter naturam, ponderans au-
Cernone, Cernera. xilia ad diſſipandas ſtrumas neceſſaria, meminit Ceruonis anguis, dum retulit longa G
conſuetudine apud Nationem Apulam receptum eſſe, vt hoc genus anguis pro diſſoluendis ſtrumis vſurpetur: ſed eum poſtea hunc eumdem Serpentem Caprimulgam etiam
Cap.22. iam nominet, Boam intellexiſſe videtur. Deinde idem Author in eodem libro, pro delenda lepra Ceruéram anguem commendat, alio nomine, Anzam nuncupatam: cum tamen intellexerimus anguẽ Aeſculapij apud Patauinos Anzam cognominari. Vtcumque ſit, Authores in nominibus huius animalis conuenire non videntur.

DESCRIPTIO.

MONACHI, qui commentati ſunt Meſuem, promulgarunt Serpentes quoſdam ceruinos ſimiles eſſe nigris illis, qui multis in regionibus, & potiſſimum in Apulia ſunt notiſſimi, neq; multum veneni participant: quapropter per hos fortè Boas intelligere voluerunt. Nos in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis, quod olim fuit doctiſſimi Vlyſſis H
Aldrouandi, inuenimus coloratam iconẽ Serpentis, lõgitudinis trium
Deſcriptio Cernonis, cuius icon datur. pedum circiter, cuius venter lutei eſt coloris, & tergus coloris leucophæi, cum tribus lineis nigris à capite ad caudam vſq; percurrentibus. Sub icone hæc nomina extant ſcripta. Elope, vel Elape, fortè Nicandri, Elaphis quorumdam, Laphiati incolis Lemni inſulæ apud Bellonium. Elephantias fortè, & Ceruone. Quamobrem vt Lectores huius animalis figuram contemplati poſſint, illam hoc in loco exhibemus.

Elaphis
Ceruone

 B

MEDELA ICTVS ELAPIS.

SI Serpens, de quo in præſentia verba fiunt, eſt Elaps, vt nonnulli prodiderunt. Aetius examinans præſidia beſtiarum venenatarum ictus debellantia, ſcribebat hunc in modum. Elapis porrò morſum tormina voluuloſa conſequuntur; aliter communibus auxilijs curantur, maximè verò ijs, quę tormina leniunt, & vrinam prouocant. His accedunt verba Plinij ſic ſcribentis. Sunt ex piſcibus ſeruatis medicinæ: namq; ſalſamentorum cibus prodeſt à ſerpente percuſſis; necnon contra beſtiarum ictus mero ſubinde hauſto; ita vt circa veſpertinam horam cibus vomitione reddatur: peculiariter ſi patiens à Chalcide, Dipſade, aut Elape demorſus fuerit.

Diuretica conueniunt.

Vomitus laudatur.

DE ANGVE ÆSCVLAPII. Cap. XVI. F

ÆQVIVOCA.

POSTEAQVAM in capite antecedenti naturam eorum Serpentum ponderare cœpimus, qui à Nicandro inter innocuos enumerantur; libuit in præſentia anguis omnium mitiſſimi hiſtoriam examinare. At quoniam Serpēs hic, ad mentem Aeliani, παρεία, ſcilicet Pareas nuncupatur, nonnulla circa ambiguitatem huius nominis annotare decreuimus. Etenim hoc vocabulum aliquando ſubſtantiuè ſumitur, & tunc ex Aeliani ſententia, Serpentem Aeſculapij deſignat: quandoq; adiectiuè vſurpatur; ideoq; legimus apud Suidam, & Heſychium ὄφις παρείας, nempe Serpentes G bucculentos: ſiquidem bucculentum animal cognominatur, quod grandi ore, & genis plenioribus eſt inſignitum. Idcirco Ammonius referebat, quòd παρειαὶ oxytonum ſunt genæ hominis; ſed παρεῖαι penamflexum Serpentes quidam ore amplo eſſe perhibentur.

Parea Serpens Aeliani.

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

MVLTA, & rara præſidia, quæ ab Antiquis huic Serpenti ineſſe credebantur, ei tantum & ſplendorem, & dignitatem addiderunt, vt Aeſculapio numini valetudinis tutelari dicauerint; illumq; Aeſculapij anguem, necnon etiam Anguem ſimpliciter, ſcilicet per excellentiam nominauerint. Neq; immeritò id factum eſſe conſtat, quia ſo- H lus inter Serpentes innocuus, & benignus eſſe fertur. Apud Aelianum hic Serpens Pareas nuncupatur: propterea ab Ariſtophane in Pluto introducitur Carion ſeruus ſic loquens cum noctu in æde Aeſculapij, anus ollam pulmenti plenam cuſtodiret, & manum extenderet, clanculum ſibilans arrepſi, & manum mordicus tanquam Pareas Serpens arripui. Itaq; apud Aelianum, ex ſententia Apollodori, παρεία, & παρεία ſcribitur: quamuis hoc nomen per ι ſcriptum multis non placeat; nam per ει diphtongum propriam ſcribēdum erat, deriuando nomen à παρειά, aut per diphtongum impropriam ſcilicet per ῃ iota ſubſcripto, ſic enim Aeolicè nomen maxillæ ſcribitur. Aut deducendum erat nomen à voce παρήιον idem ſignificante: quandoquidem hæ voces etiam μιλτοπάρηος, nimirum habens miniatas maxillas, & καλλιπάρηος.

Anguis Aeſculapij cur dicatur.

Lib. 8. de Anim. cap. 13.

Parea Serpentis Etymologia.

A ρηος habens genas pulchras, ex Varino, per diphtongum ει in penultima ſcribendæ erãt; cum à παρειὰ originem ducant, ſed vſus obtinuit, vt per η ſcriberentur. Aduertendum autem eſt, quòd παρειὰ nomen eſt commune, παρηὰ Doricum, & παρειὰς poeticum.

Itaq; Serpens hic vocatur παρείας, παρὰ τὸ πεφυσιωμένας, καὶ μεγάλας παρειὰς ἔχειν. Quoniam maxillas quodammodo tumidas, & magnas habeat: cum παρειὰ Latinis maxilla, & gena reddatur. Alij deriuant etymum à πάρωον, quæ vox interdum pro πρᾶον mite, & manſuetum ſignificans, vſurpatur. Vnde Paream Serpentem denominatum conijciunt, quoniam tanquam manſuetus à cunctis innoxiè pertractari poſſit; quamuis prior etymologia magis probetur. Legitur etiam apud Heſychium, & Varinum πυῤῥίας, nempe pyrrhias Serpens à colore ſic nuncupatus. An verò idem ſit cum Parea multi dubitant; nam color pyrrhius rufus eſt, & quidam Serpentes pareæ colorem æris repræſentant; poteſt autem color rufus appellari: etenim Paroi equi à co-
B lore rufo nuncupati fuerunt, vt in hiſtoria Equorum relatum fuit.

Alia Etymologia Pareæ.

Paroi equi quales.

Apud Rauiſium Textorem, in officina, legitur Phatlas Serpens oculis velox, ore lato, morſu non maligno, hac de re Aeſculapio dicatus; poſtea addit abſurdum dictu, nimirum hunc Serpentem gradientem in terra ſulcum cauda imprimere, quoniam propè caudam pedes habeat. Non eſt reuocandum in dubium hunc authorem de Parea angue locutum fuiſſe; quandoquidem Lucanus idem nomen vſurpat, quando canit,

Phatlas Serpens.

L. 9. Pharſal.

Et contentus iter cauda ſulcare Pharias.

Sed melius legitur Pareas, aut potius Pareas: quamuis expoſitores Lucani id metri cauſa factum eſſe tradant. Albertus quoq; citans verſum Lucani Pharεam appellat. Apud Vuotonum legitur Parous, vel Pareas. Ideo Geſnerus putauit hunc Serpentem eſſe illum, quem Circulatores Marſi Baron, quaſi Paron, vel Pareum nominant. Alij Pagerina, nomine à Parea fortè detorto vtuntur. Idem Geſnerus, ad exprimendum græcum etymum, Germanicè vocat hunc Serpentem Ein Baggen ſchlang, quia Baggen Germanis idem eſt, quod bucca, vel gena Latinis. Italis dicitur Biſſa bona, Pata-
C uij Anza, Bononiæ Biſſa Angela, non ab Angelo deſumpta nomenclatura, vt multi perperam exiſtimant, ſed interpollato anguis nomine, nimirum Biſſa Ange: cum anguis, vt ſuperius fuit explicatum, per antonomaſiam, hoc animal ſignificet.

Baron anguis.

Pagerina Serpens.

DIFFERENTIÆ.

HVIVS Serpentis, ratione loci, varias eſſe differentias exiſtimamus: proptereaquòd varij authores promulgarũt in diuerſis regionibus innoxios etiam Serpentes verſari. Geſnerus in primis narrat, ex epiſtola cuiuſdam viri fide digni, oppidum quoddam Vuiſzliza cognominatum à Cracouia nouem milliaria diſtare, vbi plurimi Serpentes va-
D gantur, & aliquando in lectis etiam inueniuntur, ſed venenatos eſſe negant, quia nemo vnquam ab illis læditur. Sunt etiam, ex Olao Magno, domeſtici Serpentes in extrema Aquilonis plaga, qui lacte vaccino, aut ouino alti, cum infantibus ſub tectis colludunt, & plerumq; in eorum cunabulis, tanquam fidi cuſtodes dormiunt. Verùm ſi quandoq; incendio domus deleatur, aut incolæ, peſtilentia ſæuiente, pereant, in antris ædium Serpentes conduntur, & ſe adeò propagant, vt nouis habitatoribus magnam difficultatem pariant.

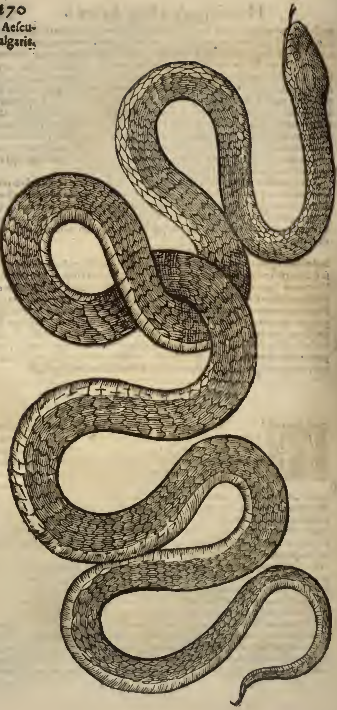
Angues innocui vbi.

Rurſus Ioannes Leo, in deſcriptione Africæ, rem recitat penè admirandam, quòd in monte Ziz Mauritaniæ, quidam Serpentes innocui ſtabulantur, qui cũ hominibus adeo familiariter verſantur, vt prãdij tempore, nõ ſecus ac feles, aut canes micas à menſis cadentes legant, neq; cuipiam niſi laceſſiti iniuriã inferant. Prædictis ſimiles tradit Iulius Scaliger apud Pyrinæos Bigerones diuagari, qui non ſolum innoxij ſunt, ſed etiam ſub eodem tecto verſantes de eadem menſa cibum familiariter capiunt. Iterum Geſnerus prodit, quòd circulator quidam Marſus Venetijs oſtendebat Serpentem Pareæ valdè ſimilem, capite eleganti, & ſubflauo, corpore nigricante, maculis purpureis diſtincto, in lateribus linea quædam ſecundùm longitudinem conſpicua erat, quæ paulò ſupra caudam terminabat, & infra caput per ſpatium palmi incipiebat. Longus erat Serpens do-

Serpentes innoxij in monte Ziz.

Serpens Pareæ valde ſimilis.

Anguis Aeſcu-
lapij vulgaris.

Anguis Aeſculapij niger.

dra1tes quatuor cum dimidio, & ex plaga orientali delatus erat, inſuper veneni nihil E participabat, quoniam circulator totum anguis caput ori ſuo inferebat. Tandem Edoardus Vuotonus ſcriptis mandauit Pa|ream Serpentem in Syriæ locis potiſſimum verſantem duplicis eſſe generis: nam alij colorem æris referunt, alij verò nigricant, & ſi morſum inferunt non enecant; cum, ob ictus, leuis tantummodo inflammatio oboriatur: hi profectò erunt ſimiles noſtratibus, quorum alter, pallidi eſt coloris, alter verò nigredine perfuſus eſt, quorum icones in ſuperiori pagina exhibemus.

Vbi potiſſimum verſetur.

DESCRIPTIO.

PAREAS, ex Aeliano, lato ore eſſe perhibetur, mordendo nihil nocet, ſed cum mitis ſit, atq; benignus humaniſſimo Deorum Aeſculapio fuit conſecratus. Et quamuis Aeſculapij anguis, qui graſſante peſtilentia, F Romam aduectus fuit, criſtas habuiſſe tradatur, vt Ouidius recitauit, quando ſic cecinit.

L. 15 Metam.

——— cum criſtis aureus altis
In ſerpente Deus prænuncia ſibila miſit.

Quæ prærogatiua noſtro ſerpēti Aeſculapij non aſſignatur. Nihilominus notandum eſt, poetas interdum licentioſis carminibus quaſdam, proſequi hiſtorias, illaſq; non ſine aliquo figmento exarare. Quocirca Ouidius hunc anguem criſtis fortè inſignitum eſſe finxit, non ſolum vt in animis hominum religionem, ſed etiam vt magnam admirationem augeret, præterquam quod multi ſcripſerunt illū anguem fuiſſe draconem, quare hiſtoria draconis legenda eſt. Noſter tamen Aeſculapij anguis oblongus eſt, ſubluteí coloris, aut rectius porracei obſcurioris, & magis circa tergus nigricātis. Color partis inferioris prorſus eſt viridis, albeſcens tamen, qua de re vulgo apud nos aliquandò dicitur Biſſa bianca. Aut fortè ad contradiſtinctionem alterius anguis Aeſculapij, qui totus nigricat. Dicunt aliqui, quod nota quædam inſtar crucis in dorſo huius animalis apparet, fortaſſis ex quodam ſquamarum, aut laminarum ordine: quamuis in aliquibus G hoc ſignum non deprehendatur.

Noſtratis deſcriptio.

ANATOMICA.

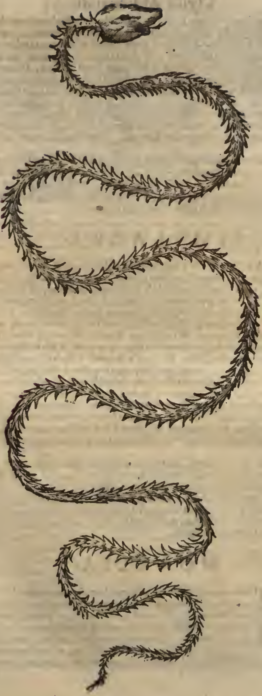
EXTERNIS huius beſtiæ partibus diligenter obſeruatis, internas etiam aliquantiſper ponderare, non à ratione alienum eſſe iudicauimus. Quamobrem omiſſis interaneis, quæ extis, & inteſtinis aliorum ſerpētum non ſunt valdè diſſimilia, de quibus in Anatomicis aliorum anguium, & potiſſimum viperarum diſſeruimus; Sceleton maximè terreſtre, & proinde aridiſſimum huius Serpentis exhibemus longum dodrantes quinq; circiter, in cuius ſummitate caput proportione oblongum proponitur conſiderandum, vtrinq; in ceruice duabus paruis eminentijs conſpicuum, inter quas locus vacuus apparet. Maxillæ dentibus vtrinq; multis valdè acutis, & reflexis ſunt armatæ. Præterea Sceleton à capite ad caudam vſq; in magnam exilitatem paulatim H attenuatur: quemadmodum vnuſquiſq; in icone ſequentis Sceleti meditari poterit.

Longitudo Sceleti anguis Eſculapij.
Exilitas cōſideranda.

NATVRA, ET LOCVS.

HIC Serpens, quamquam benignus, & mitis, ingentes tamen irarum motus aliquando concipiens, non abſque offenſionis cauſa, ictum imprimit. Etenim anguem huius generis duabus vlnis longiorem à quodam iuuene pertractatum obſeruauimus, qui iuuenis, vt in medio anguis corpore nodum formaret, illum inſtar funis implicabat, dum autem caput ex vna parte, & caudam ex altera traheret, vt nodus in medio magis coiret, anguis ita percitus manum pertractantis momordit, & ex vulne-

Sceleton anguis Aeſculapij.

Quod incommodum ex morſu huius anguis ſequatur.

re copioſus etiam ſanguis effluxit, ſed nullum aliud inde incommodum emanauit: cum hoc animal veneni prorſus expers eſſe feratur. Verumtamen niſi irritetur, ab omnibus facilè tangitur, in ſinu fouetur, & refrigerij gratia, interdũ diebus canicularibus à multis contrectatur, & de collo ſuſpenditur. Amplius in ſignum benignitatis erga humanum genus, viperæ hominibus exitioſæ ab hoc angue vorari dicuntur. Præterea huius animalis excrementa gratum moſci odorem ſpirare traduntur. An verò omnes huius generis Serpentes, & an determinato tantùm tempore id præſtent, nondum nobis eſt compertum. Meminimus itinerantes per alpes, & montana loca, æſtiuis diebus, ſecus aliquas ſepes, & rudera, ſuauem veluti moſci percepiſſe odorem, & incolas interrogaſſe, an aliqua planta iucundi odoris ibi ſpontè creſceret, & reſpondiſſe talem odorem à quibuſdam albis Serpentibus dimanare. Vnde illos eſſe angues Æſculapij conijcimus. E

Hic anguis gratũ odorẽ ſpirat.

Locus natalis.

Si locum natalem horum anguium inueſtigemus; notandum eſt hoc Serpentis genus, tàm album, quàm nigrum vbiq; ferè in agro Bononienſi, multiſq; alijs in locis Italiæ ſtabulari, & ita domeſticè cũ hominibus ſe gerere, vt multoties dormitum ituris ſine pauore in lectis inueniantur. Immò pueri hos ſæpiſſimè manibus, & ſinu abditos geſtant, vt timidas mulieres, & cæteros pueros perterrefaciant. F

SIMVLACRA.

Synt. 7. Inſula Tyberina quã formã habuerit.

AESCVLAPIVS multis in locis, ſed Romæ potiſſimum in inſula Tyberina, ſummis honoribus cumulatus, & cultus fuit. Quæ inſula formam biremis habere videtur, cum eam formam accepiſſe dicatur à naui, in qua Æſculapij anguis Romam aduectus fuit. Nunc etiam (annotante Gyraldo) in Diui Bartholomæi hortis, nauis marmorea cernitur, in cuius ſponda Serpentis reptantis effigies inſculpta eſt, ne tanti Serpentis memoria deleretur. At ſimulacrum Æſculapij ex auro, & ebore à Traſymade Pario elaboratum deſcribit Pauſanias hunc in modum. Sedebat Æſculapius in throno virgam manu tenens, altera ſupra caput Serpentis collocata, cui etiam canis aſſiſtebat. Rurſus idem author narrat apud Sicyonios templum Aeſculapij fuiſſe, in cuius veſtibulo imberbis Aeſculapius ex auro, atq; ebore fabrefactus conſpiciebatur, ſceptrum altera manu, altera verò fructum domeſticæ pinus ſtringens. Diuulgabant autem illi populi ipſum ex Epidauro in ſpeciem Serpentis ad ſe mulorum bigis vectum fuiſſe. Hinc colligendum eſt hunc Serpentem non ſolùm Romanis, ſed etiam alijs populis fuiſſe impertitum. Euſebius quoq; deſcribens Aeſculapij ſimulacrum, baculi quaſi ægrotantium ſuſtentaculi, & Serpentis inuoluti tanquam animæ, & corporis ſalutaris ſigni meminit. G

Aeſculapij ſimulacrũ multiplex.

Alia ſimulacra cum figuris anguium.

Demùm Pauſanias, in Bœoticis, memorauit ad Ercynæ ripas ædem eſſe, in qua ſignum eſt virgo anſerem manibus præferens, deinde fluuios, & fontes intra ſpeluncam eſſe, & multa ſimulacra ſtantia, quorum ſceptris angues circumuoluti obſeruantur. Hinc aliqui conijciunt eſſe ſimulacra Aeſculapij, & Hygiæ; quamuis alij ſuſpicari poſſent eſſe Triphonij, & Ercynæ, cum non magis Aeſculapio, quàm Triphonio angues ab Antiquis conſecrati fuerint. Plura de his ſimulacris legenda ſunt in primo capite huius libri, ad quod lectorem relegamus.

MORALIA.

SI ex natura maligni Serpentis aliquod morale documentum hauſimus; multò magis ex moribus huius benigni in omnes Serpentis, aliquid percipiendum eſt. Hyperides igitur in Oratione contra Demadem, rhetores ſerpentibus ſimiles eſſe protulit. Serpentes enim omnes odio digni videntur, & ex his viperæ hominibus improbæ, & exitioſæ ſunt; Pareæ verò, nempè angues Aeſculapij viperas deuorare feruntur. Hinc Hyperides ſentire videtur (vt Suidas, & Varinus annotant) rhetores omne ma-

A los eſſe, verùm ex ipſis alios alijs eſſe hominibus nocentiores, non impunè tamen, quoniam hi poſtmodum ab alijs rhetoribus ſuperantur. Nos non de rhetoribus, ſed de cauſidicis hanc ſimilitudinem euulgare poſſumus, qui cunctis nocui eſſe feruntur: primiìus obſunt aduerſarijs, dum eorum iura quibuſdam rationibus debellare nituntur: magno etiam ſunt clientibus incommodo, dum eorum numos, & munera in dies expectant: prǽterquamquod alij alijs ſunt nocentiores, conſequenterq; alij ab alijs ſuperantur. De his canebat quidam poeta hunc in modum.

Cauſidici aſſimilãtur ſerpẽtibus.

Pinguius & melius ſiquidem declamat, agitq;
Cauſidicus, palpet quem tua larga manus.
Sæpè Oratores ſpatioſo ex orbe petuntur,
Vt prolongari iurgia noſtra queant.
Vtq; phaleratis verbis diffundere cauſam
Poſſint, & legum garrula verba loqui.
Cauſidico à tali Iudex citò fallitur is qui
Iudicij ſceptrum ſimplicitate regit.

B Poſſumus quoq; hos Serpentes comparare ad illos homines, à quibus, firma animi conſtantia, aduerſa non ſecus ac proſpera feruntur. Quandoquidem hi angues benigni ſumma patientia, à pueris, à mulieribus, & deniq; à cunctis innocuè ſe contrectari permittunt, & non niſi acriter laceſſiti mordent. Idq; non eſt mirandum, quòd aliquando mordeant: cum patientia læſa in furorem degenerare ſoleat: iuxta illud diſtichon.

Homines mites, & patientes his anguibus comparantur.

Qui patitur vincit, tandem patientia læſa
Fit furor, & patiens fit furioſus homo.

Viri autem prudentes vocem populi curare non debent, & linguas mordicus laceſſentes ſtabili patientia nihili pendere, iuxta præceptum hoc diſticho contentum.

Nil ſapiens curet vani ludibria mundi,
Attendatq; nihil, quod vaga turba ferat.

C

DE HYDRO, SIVE NATRICE.

Cap. XVII.

ÆQVIVOCA.

CVM in Ariſtotelis præclara animantium hiſtoria hoc ſcriptum legerimus, Serpentiũ alios terreſtres, alios aquatiles eſſe, rationi conſonũ eſſe exiſtimauimus, examinata terreſtrium natura, ad aquatilium mores ponderandos accedere. Verùm quoniam hydrus apud Heſychium, & Varinum pro determinata Serpentis ſpecie vſurpatur, quæ in aquis dulcibus vitam degit. Aelianus, & Solinus marinos etiam Serpentes hydros nuncuparunt, quos alij Authores græci ὄφεις θαλάττιους, nimirum angues marinos vocitarunt: nos in præſentia de hydris ſimpliciter dictis per aquas dulces vagan-
D tibus, prima fronte, diſſeremus, vt deinceps de marinis etiam verba fiant.

Ordinis ratio.

Hydri angues aquatiles.

Itaq; nominis ambiguitatem contemplantes, Hydrum æquiuocum eſſe nomen comperimus: ſiquidem hoc vocabulum à Poetis, pro quocumq; Serpente interdum ſumitur: vt patet in hoc diſticho, quod de Hercule in cunabulis degente, & Serpentes manu ſtrangulante circumfertur.

Fertur adhuc infans eliſos faucibus Hydros
Alcides nuda dilaceraſſe manu.

Ouidius quoq; in ſuo tranſmutationum opere verba faciens de capillis Meduſæ in angues transfiguratis, ſic canit.

Gorgoneos crines turpes mutauit in Hydros.

Li. 5. Met.

Sexcenta huius generis exempla, quę apud Virgilium, & alios Poetas leguntur, in medium afferre poſſemus; ſed, breuitati ſtudentes, ad alia æquiuoca huius nominis enucleanda deſcendemus. Hydrus igitur in hiſtoria quadrupedum digitatorum lutra,

Lutra Enhydris vocatur. *Hydrus ſluuius.* *Colonia Cretenſium.* *Hydrus dicta.* *Hydrus vrbs vbi ſit.* *Li. 3. Pharſal.*

alio nomine enydrus, ſiue enydris nominabatur. Alij tradunt Hydrum nomen fluuij, & B
montis fuiſſe; ſed Hubertus Goltzius authores ſententijs variare aſſeuerat: ſiquidem ſunt, qui Hydrum, ſunt, qui Hydruntum pro eodem oppido in Meſſapijs ſcribant. Eſt quidem (eodem Goltzio teſte) Hydrus Cretenſium colonia; quoniam hi populi, ob Soli ſiccitatem, rerum omnium penuria oppreſſi, oraculo moniti ad locum irriguum, nempè ad Hydruntum, nondum ædificatum confugerunt. Hydrus hydruntis, ex Perotto, vrbs eſt in litore maris Adriatici inter Leucas, & Brundusium ſita. Immò in Lexico geographico hydrus, ſiue hydruntum *Otranto* vulgo dicitur vrbs Salentinorum, vbi etiam eſt fluuius eiuſdem nominis, quem fortè memorauit Lucanus, quando cecinit,

Et cunctas reuocare rates, quas auius Hydrus
Antiquusq; Taras.

Hydrus conſtellatio. *Fabula hydri.* *Lib. 2. faſt.*

Fuit deniq; tanti momenti Hydrus apud Veteres, vt locum inter cætera ſydera meruerit. Etenim Hydrus eſt conſtellatio auſtrina, quæ per tria Dodecatemoria, nimirum Leonis, Virginis, & Libræ extenditur, cui alia conſtellatio Coruus nuncupata inſidet. F
Huius fabulam Ouidius in faſtis proſequitur, dum narrat, quòd Coruus ab Apolline aquatum miſſus, cum diutiſſimè expectaſſet, dum ficus matureſcerent, iiſq; tandem maturis ſatiatus longum Hydrum vnguibus apprehendit, huncq; aquatum obſeſſorem, & longæ moræ authorem coram Apolline ſibi fuiſſe finxit. Verſus autem Poetæ ſic ſe habent.

Fortè Ioui Phœbus feſtum ſolenne parabat,
Non faciet longas fabula noſtra moras.
I, mea, dixit auis, ne quid pia ſacra moretur,
Et tenuem viuis fontibus affer aquam.
Coruus inauratum pedibus cratera recuruis
Tollit, & æreum peruolat altus iter.
Stabat adhuc duris ficus denſiſſima pomis,
Tentat eam roſtro, non erat apta legi.
Immemor imperij ſediſſe ſub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; ſatur nigris longum rapit vnguibus Hydrum, G
Ad Dominum redit, fictaq; verba refert.
Hic mihi cauſa moræ, viuarum obſeſſor aquarum,
Hic tenuit fontes; officiumq; meum.
Addis, ait, culpæ mendacia, Phœbus, & audes
Fatidicum verbis fallere velle Deum.
At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.
Dixit, & antiqui monumenta perennia facti
Hydrus, Auis, Crater ſydera fracta micant.

Natricis æquiuocatio. *Natrix mulier.* *Natrix ſcutica.* *Natrix planta aquat.*

Hactenus nominis græci huius ſerpentis ambiguitatem meditati ſumus: modò ad latinum vocabulum noſmet conuertemus. Itaque ὕδρος, nempe Hydrus, Latinis redditur Natrix, quæ vox ſua non caret æquiuocatione, etenim ſi Natrix eſt ſerpens, Natrix etiam mulierem natandi peritam ſignificat. Amplius Natrix ſcuticam huius ſerpentis H
fortè figuram æmulantem indicat: idcirco Deſpauterius ſcribebat Natricem craſſam, & capitatam natibus impreſſam in penultima ſyllaba corripi, & Natricem pro muliere nandi perita produci. Demum planta Ononis non ſpinoſa luteo flore nuncupata, Natrix Plinij Herbariorum Lobellio nominatur, nec fortè præter rationem, quandoquidem in alueis fluminum ſæpiſſimè inuenitur.

A

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

CVM hic ſerpens aquatilis, nominibus varijs, inſigniatur; primum à græcis inchoabimus. Nam apud Heſychium, & Varinum ὕδρος, καὶ ὑδραλὶς ſerpens aquaticus exponitur ἀπὸ τοῦ ὕδατος, nimirum ab aqua, qua hic ſerpens plerumque delectatur. Alioquin ex eiſdem Lexicographus græcis χαροπὸς Hydra eſt apud Cretenſes. Item pro hoc ſerpente ἔνυδρος, ſiue ἐνυδρὶς legitur: ſed hoc nomen eſt nimis generale, comprehendit enim quicquid in aquis degit; quamuis Plinius, prædictis nominibus ad hunc indicandum ſerpentem, aliquando vtatur. Potius Χέρσυδρος idem nomen, quòd ὕδρος ſumatur, quoniam hic ſerpens terram, & aquam colat. Vnde Nicandri interpres id totum explicat hunc in modum. ὁ Χέρσυδρος ὕδρος πρότερον ἐκαλεῖτο, ὕστερον δὲ Χέρσυδρος διὰ τὸ ἐν ὕδατι, καὶ ἐν χέρσῳ διατρίβειν. ſcilicet Cherſydrus primum Hydrus dicitur, dum colit aquas, poſterius verò Cherſydrus, quoniam in aquis, & in terris diuagetur. Quamobrem diuerſa huius ſerpentis natura effecit, vt hoc animal varias ſortiretur nomenclaturas, quæ non ſolum apud Græcos, verum quoque apud Latinos legitur. Latini enim, hunc ſerpentem in aquis verſantem, Græcos imitati Hydrum, & Natricem appellarunt; quando verò, vrgente æſtu, exſiccatis ſtagnis, & paludibus, hunc ſerpentem in terris diuagantem obſeruarunt, pariter æmulati Græcos animal Amphibium, & Cherſydrum indigitarunt.

Nomina græca.

B *Opinio interpretis Nicandri.*

Cherſydrus

Animaduertit tamen Perottus, quòd Hydrus pro angue aquatili mare, & Hydra pro fœmina ſumitur dummodo, per Hydram, monſtrum illud Lernæum ab Hercule interfectum non intelligatur, de quo poſtea ſuo loco verba fient. Et quãdo Aelianus Hydras fœminino genere nominauit in Corcyra genitas, & maligno flatu hominem perſequentem reprimentes, proculdubio Dryinos intelligere voluit, qui tetro odore ſemitas replent. Præterea Latini hunc Serpentem à nandi peritia Natricem cognominarunt, ſed notandum, quod vox, Natrix, ſpeciem anguis indicans maſculino genere efferatur, vt voluit Priſcianus. Quocirca apud Lucanum legitur.

Diſcrimen inter hydrũ & hydrã.

C *Dryinus hydra dicitur Æliano. Lib. 5.*

Et Natrix violator aquæ, Iaculiq; volucres.

Et apud Baptiſtam Mantuanum habetur. *Natrix inimicus aquis.* Gillius in Aelianum hoc animal Colubrum nuncupauit, nec præter rationem; cum Hydrus, & Coluber aquatilis minimè diſcrepent: quamuis Plinius ſcripſerit iecur aquatici Colubri, item Hydri tritum, & potum lithiaſi laborantibus prodeſſe, quaſi Serpentes diuerſos eſſe ſtatuerit. Nos tamen vnà cum Geſnero vnum, & eumdem eſſe Serpentem opinamur. Georgius Agricola Calabricum Virgilij Serpẽtem in hoc Natricum genere collocauit. Hermolaus Barbarus in Plinium admiratur, cur à Theodoro Gaza nomen græcum huius animalis reddatur Lutrix, nouum potius nomen fingens, quam priſco Natricis vocabulo vti, quo Cicero, Columella, Lucanus, & alij Authores claſſici vſi ſunt. Quamobrem concludendum eſt Natricem Latinorum, & Hydrum Dioſcoridis à Cherſydro Nicandri haudquaquam diſcrepare. Neq; aſſentiri debemus Lucano, qui, vt optimè notat Georgius Agricola, Natricem à Cherſydro diſcriminauit.

Coluber aquatilis qualis Serpens.

Calabricus Serpens.

Lutrix Gaza.

D Sophocles verba faciens de Serpente, qui Philoctetem læſit, modò Hydræ, modò Echydnæ, ſcilicet viperæ meminit: ideoq; Euſtathius iure optimo ponderandum proponit, num duobus his nominibus diuerſi Serpentes deſignentur. Nos, quoad nomina, diuerſa eſſe animantia, ſed, quoad mentem Authoris, vnum tantùm eſſe animal arbitramur: tum quia Poetæ aliquando ſpeciem pro ſpecie, & interdum ſpeciem pro genere vſurpant; tum etiam, quia nonnulli, viperarum aquatilium nomine, Natrices intelligunt, vt Cardanus, qui viperas aquam incolentes (voluit dicere Natrices) aut parùm, aut nihil veneni participare retulit.

Viperæ aquatiles Cardani quæ.

Munſterus in Dictionario trilingui, Zepha, nomen hæbraicum, Hydrum interpretatur: cum aliter hæc vox, in Dictionario hæbraicolatino, aſpis, vel regulus exponatur. Præterea multa nomina barbara huius animalis apud Auicennæ interpretes, Arnoldum,

Nomina barbara. & Albertum leguntur:vt Handrius, Andrius, Abides, Kerſudurus, & ſimilia: ſiquidem B
Auicennas hunc Serpentem in aquis viuentem, ex Græcorum ſententia, Andrium, &
Lib. 4. fen. 6. tract. 1. c. 29. in campis degentem Kerſudurum, pro Hydro, & Cherſydro, cognominauit. Inſuper
Auicennas dubitat, an Hydra, & Andrius, pro nomine vnius, & eiuſdem Serpentis proferri
poſſint. Verùm cum Auicennas ſigna morſus Hydræ ſymptomatibus ictus Hydri
Cap. 31. Dioſcoridis valdè ſimilia eſſe promulget; proculdubio Hydram, & Andrium vnum, &
eundem Serpentem eſſe pronunciamus. Syluaticus Echydrum, & Aſpiſticon, anguem
in aquis viuentem, ob vehementiam ſuæ ſiccitatis, eſſe protulit. Italis dicitur Maraſſo
d'Acqua, Anglis Vuatter ader, Polonis Vuodnyuuaz, nempè aquatilis Serpens, Germanis
Nater nomine, quaſi deflexo à latina voce, Natrix; Vnde Albertus vocem ger-
Nadera & Padera que nomina. manicam, latinam reddens Naderam hunc Serpentem nuncupauit. Padera ab aliquibus
profertur, ſed nomen, pro Nadera, aut Nater corruptum eſt. At quem Serpentem
Germani hoc nomine, Nater, intelligant, Authores ambigunt. Geſnerus tamen Natricem;
vel Cherſydrum eſſe arbitratur. Belluacenſis, & Author libri de natura rerum
monimentis mandarunt Naderam eſſe Serpentem in Germania, craſſitudine brachij,
Deſcriptio Naderæ. colore ventris luteo, & dorſo virenti, cuius halitus adeò noxius eſſe fertur, vt in cortice F
virgæ recenter cæſæ, & ori animalis admotæ veſicæ felleæ excitentur; immo fulgens gladius
pariter ori beſtiæ admotus lingua veneno inficitur, quod ad ſummitatem vſq; gladij
defertur. Amplius ſi pes hominis à dente huius animalis vulneretur, illicò maligna
qualitas, ob vim igneam veneni, toti corpori communicatur. Idcirco patiens per
pedem confeſtim ſuſpenditur, ne venenum aſcendere poſſit. Hinc Geſnerus ab hac
ignea vi veneni, Paderam, ſeu Naderam prædictorum Authorum à Cherſydro Nicandri
minimè diſcrepare exiſtimauit.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

HYDRVS in terra verſans Nicandro ſqualidus, & decolor eſſe perhibetur; quaſi in aquis degens pulchrior, & nitidior refulgeat. Hocq;
Hydrus in aquis pulchrior. aſſertum à doctrina Plinij minimè recedere videtur, qui aliquãdo pulcherrimum anguium genus in aquis diuagans Hydros nuncupauit. G
Alioquin Hydrus forma aſpidem refert; præter ceruicem, quæ non ita lata conſpicitur, deinde cinereo eſt colore, & nonnullis notis ſpectabilis, vt Virgilius meminit his verſibus.

L. 3. Georg.

Eſt etiam ille malus Calabris in ſaltibus anguis,
Squamea conuoluens ſublato pectore terga,
Atq; notis longam maculoſus grandibus aluum.

Nicander olim figuram Dryini perpendens, ei caput planum, & humile, quale hydro attribuebat: poſtea paulò inferius hunc Serpentem aſpidi aſſimilabat his verbis.

Nunc mea Cherſydrum facili dic carmine muſa,
Qui pare productu, ſimilantiq; aſpida vultu
Exprimit.

Scholiaſtes Nicandri Cherſydro duas linguas aſſignauit; ſed hanc proprietatem omnibus Serpentibus communem eſſe opinamur: cum angues cuncti linguas bifidas, &
non duas exerere videantur. Geſnerus tradit in balneo Thermarum ad Limagum flu-
Deſcriptio Hydri Geſneri. uium ſæpè angues verſari, à quibus neminem læſum intellexit. Hi ſunt dodrante paulò H
longiores, colore fuſco, vel cinereo obſcuro, cauda tenui, ventre albo, maculis nigris diſtincto, quales in alijs ferè Serpentibus obſeruantur, capite longiuſculo non lato; quos Serpentes aliquando in amplam magnitudinem excreſcere audiuit. Iconem huius Serpentis apud Geſnerũ intuens Bellonius, Hydrum eſſe aſſeuerauit. Hos Hydros vulgares eſſe exiſtimamus, qui circa noſtras Thermas Porrectanas aſſiduè verſantur: interdum ab ore fontis Porrectæ veteris vnà cum aqua exeunt, & illicò per terram repentes aufugiunt: illuc enim ratione caloris aquarum confluere arbitramur: immò incolæ nemini vnquam nocuiſſe referunt.

Li. 16. de Anim. cap. 42. Ex altera parte multi aliarum regionum Hydri maximam perniciem afferre ſolent. Nam tradit Creſcias Cnidius, referente Aeliano, in flumine Argade ad Perſicam Sitacem

A tacem ſito, copioſos Serpentes capite albo, reliquo corpore nigro, & longitudine quatuor cubitorum generari, qui interdiu ſub aqua natantes viatoribus minimè ſunt cõſpicui, noctu verò aquantibus, vel lintea lauantibus exitio eſſe ſolet. Iuba quoq; recitat, referente Plinio, in Troglodytis eſſe lacum à malefica vi inſanum appellatum, qui ter ſingulo quoq; die ſaporẽ aquæ mutat, qui primò amarus, deinde ſalſus, & mox dulcis euadit, vbi Serpentes vicenum cubitorum in vndis verſantes obſeruantur. Item Geſnerus ex chronicis Tigurinorum manuſcriptis pronunciauit, quòd die vigeſima quinta Maij anni nonageſimi noni ſupra milleſimum, & quadringenteſimum, in Heluetijs Vrbe præclara, Serpens immenſæ magnitudinis, ſub Ponte Vrſæ amnis, natare viſus eſt, & Spectatores viginti quinq; cubitorum circiter Serpentem fuiſſe coniectarunt. Nec mirum, quia in Noruegia etiam eſt lacus, in quo Serpens vaſtæ molis interdum apparet, quem eminus intuentes longitudinis quinquaginta cubitorum eſſe exiſtimarunt. Profectò non credimus eſſe lacus, qui aliquibus non ſcateant anguibus: nam & Ioannes Boccacius in libro de Lacubus hæc habet. Anius lacus Puteolis vicinus eſt, quem hodie ſudatorij lacum, ob balneum in eius margine ſitum, nuncupari opinor. Immi-
B net huic ad Auſtrum mons ſilicibus plenus, ex quo adueniente Iunio menſe multi Serpentium inuicem permixtorum globi in ſubditum lacum ſe præcipitant.

Hydri locus vbi.

Hydrus magnus.

Demùm Boam ab hoc Serpentis genere excludendam non eſſe arbitramur: quandoquidem Georgius Agricola Boam vernaculã, & domeſticam Natricem appellauit: prꝫterquamquòd Gloſſæ Natricem eiuſdem cum Boa Serpentem eſſe promulgant. Solinus verò Boam à Cherſydro diſcriminat, dum tradit Calabriam Cherſydris redundare, & Boam etiam producere. Hanc ſententiam omnino non explodimus, ſed præterea addimus hanc Serpentis ſpeciem: nempe Boam, ad Natricum genus referendam eſſe. Alioquin Hydrus, ſiue Hydra, ex ſententia Leonis Africani, eſt Serpens breuis, cauda tenui, circa collum gracilis, per Libyæ Deſerta, diuagans, & veneno pernicioſiſſimo ſcatens, cui nullum aliud præſidium, præter amputationem partis ſauciæ, reſiſtere perhibetur.

Boa vernacula eſt natrix.

In Polyhiſ. c. 3.

NATVRA, ET MORES.

C HYDRI, ſiue Cherſydri in vndis verſantes voracitati ſuæ deſeruiunt, & inſatiabilem, profundumq; ventrem, ſemper piſces, aut ranas eſitando, diſtendunt. quapropter non iniuria Ariſtides, referente Nicandri Scholiaſte, Cherſydros λίχνυς, nempe guloſos cognominauit. Quare audiamus Virgilium de his loquentem hunc in modum.

Delectatur piſcibus, & ranis.

Eſt etiam ille malus Calabris in ſaltibus anguis,
Squamea conuoluens ſublato pectore terga,
Atq; notis longam maculoſus grandibus aluum
Qui, dum amnes vlli rumpuntur fontibus & dum
Vere madent vdo terræ, ac pluuialibus auſtris
Stagna colit, ripiſq; habitans hic piſcibus atram
Improbus ingluuiem, raniſq; loquacibus explet.
Poſtquam exhauſta palus, terræq; ardore dehiſcunt
Exilit in ſiccum, & flammantia lumina torquens
D *Sæuit agris, aſperq; ſiti, atq; exterritus æſtu.*

Quamobrem ex doctrina Virgilij, colligimus naturam huius anguis eſſe talem, vt paludibus aqua redundantibus delectetur, quibus exceſſu caloris exhauſtis, per Solum vagans terreſtribus etiam ranis inſidiatur: quocirca Aratus, in Phænomenis, ranas Hydrorum cibum meritò appellabat. De hoc etiam Nicander in Theriacis ſic canit.

——— ac viridis celeberrimus incola ſtagni
Infeſtum ranis odium, non molleq; bellum
Infert, ac ſiccis vbi deſinit vnda lacunis,
Egreſſus terra ſe continet hic ſua membra
Squalidus, informiſq; fouet, feruente ſub æſtu.

Addit Kiranides Hydrum eſſe animal vaframentis refertum: quapropter rana, ex ſententia Aeliani, huius anguis metu ducta, magno clamore, illum perterrefacere conatur.

Lib. 2. de Anim. c. 15

Cherſydrus Greuini.

A Ex altera parte rana Aegyptiaca, miro aſtu Hydrũ Nili fallere nititur, dũ eminus illum conſpicatur; illicò fruſtum arundinis mordens, illud obliquum gerit, ne ab Hydro poſſit deglutiri, cum Hydrus tam amplo ore non ſit refertus, vt ranam, & arundinem abſorbere queat. Hinc nõnulli ranarũ Niliacarum prudentia robur Hydrorum ſuperari affirmant. *Aſtutia ranæ Ægyptiæ.*

Modò quale ſit venenum huic animali à natura congenitum inueſtigandum eſt. Scripſit Apollodorus, referente Aeliano, virus Cherſydri ita pernicioſum eſſe, vt etiam contactus animalis mortui perimat. Hæc ſententia non multùm recedit à doctrina Plinij, qui Hydros cæteris Serpentibus veneno minimè inferiores eſſe retulit: nam Dædala vrbs Lyciæ à Dædalo ibi tumulato cognominata fuit, quoniam Hydrus ex amne Nili in paludem egreſſus eum ad interitũ momordit. Euridices quoq; Orphei coniux Ariſteum fugiens, ſecus fluuij ripam, læthali ictu Hydri obijſſe fertur. Quamobrem Proteus Ariſteum ſic alloquens introducitur à Virgilio his verſibus. *Lib 8. de Anim. c. 5.* *Li. 5. c. 27.* *Natura veneni hydri.*

Non te nullius exercent numinis iræ:
Magna luis commiſſa: tibi has miſerabilis Orpheus,
Haudquaquam ob meritum pœnas (ni fata reſiſtant)
B *Suſcitat, & rapta grauiter pro coniuge ſæuit:*
Illa quidem cum te fugeret per flumina præceps,
Immanem ante pedes Hydrum moritura puella
Seruantem ripas alta non vidit in herba.

Præterea nonnulli ſunt opinati aquam, in qua Hydrus vel moratur, vel moritur, ob tetrum animalis virus, eadem, quæ cantharides, ſymptomata parere. Hac igitur ratione motus Lucanus canebat.

Et Natrix violator aquæ, Iaculiq; volucres. *L. 9. Pharſal.*

Idem repetit Georgius Pictorius in Lerna malorum, quando canit.

Natrix humorem circa vitalia fundit
Lethiferum, puræ, qui violator aquæ.

Huic opinioni adhærens fortè Columella monebat nõ oportere paludem ædificijs eſſe proximam: nam exſiccata, ob calorem æſtiuum, vligine, Natricũ venenatæ peſtes erumpunt, ex quibus cæci morbi ſæpè contrahuntur, quorũ cauſas medici perſcrutari minimè poſſunt. Amplius hunc Serpentem in terra verſantẽ ſæuiorem eſſe Cælius prædicat,
C quaſi in aqua minus veneni participet. Hoc autem aſſertum conforme Aetij doctrinæ eſſe videtur, qui Cherſydrum in humectis locis eſſe quidem venenatum, ſed per Solum reptantem nocentius adipiſci venenum aſſeuerauit. Ideirco Virgilius exſiccatis paludibus, in herba iacere minimè tutum eſſe monuit. Verſus Virgilij ſunt hi. *Natrix in terra magis virulẽtus.*

Poſtquàm exhauſta palus, terraq; ardore dehiſcunt, *L. 3. Georg.*
Exilit in ſiccum, & flammantia lumina torquens.
Sæuit agris, aſperq; ſiti, atq; exterritus æſtu.
Ne mihi tum molles ſubdio carpere ſomnos.
Neu dorſo nemoris libeat iacuiſſe per herbas:
Cum poſitis nouus exuuijs nitiduſq; iuuenta
Voluitur, aut catulos tectis, aut oua relinquens
Arduus ad Solem, & linguis micat ore triſulcis.

Aliter hoc Serpentis genus in aquis degens minus venenatum eſſe fertur; quoniam Cardanus de Natricibus agens, viperas vndam incolentes, aut parum, aut nihil veneni
D participare prodidit, neq; mirandum eſt hos angues à præclariſſimo Cardano viperæ nomine fuiſſe donatos: ſiquidem meminimus in Geoponicis græcis legiſſe, Hydrũ, exſiccatis ſtagnis, in ἔχιν, nempe in Viperam degenerare. Id autem nobis haudquaquam ſit credibile; ſed potius, Natrices, vel Hydros viperas aquatiles vulgò dici arbitramur. *Viperæ aquaticæ quales.*

Deniq; hac ſingulari proprietate gaudet Hydrus, vt lapidem multis virtutibus refertum in capite generet, quem à Serpente deglubto euomi aſſerunt. Alij Serpentem per caudam ſuſpendunt, & folijs lauri aduſtis ſuffiunt, eumq; per totius Mundi opificem, obſecrant, vt lapidem deponat, quam excantandi rationem tanquam ſuperſtitioſam deteſtamur. Tandem lapillum ab ore anguis eiectum panno ſerico excipientes ad vſum ſeruant, quem poſtea ad calcem huius capitis manifeſtabimus. Alij, ex Iacobo Hollerio, angui per caudam ſuſpenſo vas aqua plenum ſubijciunt, in quod aliquot poſt horas, vel dies, eructat lapidem, qui tandem vaſe exceptus totam aquam abſumit. Al- *Lapis genitus in hydrie.* *Ratio extrahẽdi lapidis ab hydro qualis.*

bertus aliquādo ſe lapidem draconitem vidiſſe fatetur à Chelydro, aut rectius Cherſy- E
dro, vel Hydro exemptum, nigrum, & pellucidum, in circuitu coloris pallidi, cuius ſuperficies Serpentis icone refulgebat. Item Chriſtophorus Encelius, cum de lapide draconite vbertim pertractaſſet, ſubdit poſtea hæc verba, Noſtri quoq; Hydri, & Cherſydri gemmas nonnunquam in capitibus ferunt, quas vidi. Quare lapides ab hoc authore viſos fuiſſe conſtat: an verò in Serpentibus, vel alibi naſcantur, non obſeruauit, Forſitan, vt alij volunt, ex ſpuma mutuæ Serpentum attritionis, verno tempore, excitata, & Sole exſiccata generantur: quemadmodum etiam de Bufonibus explicatū fuit.

Generatio lapidis.

L O C V S.

AELIANVS ſcriptum reliquit Hydras in Corcyra ſtabulari, & adeo tetrum ſpirare odorem, vt appropinquantibus nauſeam generent. Verùm, vt noſtra fert opinio, hic author non de Hydris, ſed potius de Dryinis verba fecit, qui, vt explicatum fuit ſuo loco, ob inſignem fætorem, hominibus nauſeabundi exiſtunt. Tradunt quidem nonnulli circa Terracinam Italiæ, lacū Myeleam nominatum, iuxta ciuitatem F
deſertam extitiſſe, cuius ciues Hydrorum multitudine pulſi fuerunt. Namq; ex Georgio Agricola, omnes paludes, putridis ſcatentes aquis, & piſcibus carentes, Hydris, & ranis redundant, vt palus Agnani inter Puteolos, & Neapolim ſita, & multæ aliæ apud nos, quarum nomina, breuitatis ſtudio, reticemus. Quamuis Hermolaus Barbarus Hydros primùm per terram reptare, & Cherſydros nominari, poſtea verò in aquis natare, ſcripſerit. Nihilominus Priſci Authores totum oppoſitum ſentire videntur; nimirum Hydros in aquis primitùs verſari, quibus exſiccatis, per terram, victus conquirendi gratia, ſerpere.

Terracina Italiæ.

In paludibus verſantur.

Hancq; ſententiam potiſſimum amplecti debemus, cum Ariſtoteles in hiſtoria Animalium tradiderit, Natrices in vndis degere victū conquirentes, ſed tēpore opportuno oua extra aquas parere. Idcirco Olaus Magnus, in tabula ſeptentrionali, aues aquatiles ſecus quemdam lacum anguem fortè Hydrum roſtro ſtringentes pinxit: delectantur enim Hydri aquis, ſed præcipuè calidis: hac de re deſiderio caloris allecti, in aquis Thermarum, libentiſſimè natare ſolent. Vnde Geſnerus obſeruauit, quòd Redemptores balneorum ad Limagum lacum, cauentes, ne Hydri alueos ſubeant, laminas ferreas crebris foraminibus peruias emiſſarijs addunt. Tamen hi quoq; Serpentes, aduentante G
bruma, aliorum Serpentum more, ſubterraneos meatus ingredientes ad tempus vſq; vernum occultantur. Neq; putandum eſt, licèt in aquis corruptis verſentur, quod craſſante, ob aeris corruptionem, peſtilentia, immunes ſint: quandoquidem Virgilius de peſte agens ſic canit.

Rhiana papiana.

Aquis calidis delectātur.

Interit, & curuis fruſtra defenſa latebris
Vipera, & attoniti ſquamis aſtantibus Hydri.

SIGNA VENENI.

SI pro cognitione ſymptomatum morſus huius anguis, ad Dioſcoridem confugiamus, is prodidit vulnus à Natrice inflictum dilatari, liuidumq; & ingens fieri, ſaniemq; inde atram, & maleolentem dimanare: namq; pus vlcerum æmulari videtur. Alioquin ex Nicandro, ſymptomata, concomitantia morſum Natricis, præter enarrata à Dioſcuride, ſunt extrema totius corporis ariditas, & præſertim illius partis, quæ vulneri proxima eſt. Nam cum veneni natura ſicca ſit, omnes etiam partes ægrotantis aridas reddit. Deinde puſtulæ paſſim per corpus exoriuntur, & dolores vehementiſſimi excitantur. Immò quoniam à vaporibus malignis, & venenatis ad caput vſq; elatis, humores liquantur; hinc magna oculorum caligo oritur, & vomitus bilis in naturam veneni tranſmutatæ ægrotantem affligunt; canit igitur Nicander in Theriacis hunc in modum.

Sanies vulneris qualis.

Partis ſaucia ariditas.

Caligo oculorum. Bilis vomitus.

A *Peſſima quæ fecit plagas, hæc ſigna ſequuntur,*
Arida tota cutis circum putret, horribilemq;
Lieuat aſpectum, magni, ignitiq; dolores
Tandem hominem interimunt, mox plurima puſtula ſurgit,
Ac alia ex alia bulla ſe parte refundunt;
Et miſerum diris turbant affectibus agrum.

Quamobrem Aetius demorſis à Cherlydro accidere illa ſymptomata retulit, quæ in ictu aliorum Serpentum prima fronte contingunt, vt tumor loci affecti, dolor continuus, vertigo, & vomitus bilioſus. *Symptomata morſus ſecundum Aetium.* Demùm Auicennas in duobus diſtinctis capitibus, & ſub duobus nominibus, nempe Andrio, & Hydra, de hoc angue verba faciens promulgauit; ex ictu Andri, dolorem vehementem, & partis læſæ inflammationem, nec non vertiginem, & vomitum choleræ fœtidæ generari; hinc fit, vt patiens plerumq; hora tertia pereat. Aetius autem legit diem tertium. Quocirca ſi ægrotans hunc terminum euadit, hoc inde fieri ſcribit Auicennas, quoniam Hydrus nondum in terram eſt egreſſus; tunc enim nocentior euadere perhibetur. Amplius Auicennas agens de mor-
B ſu Hydræ pronunciauit vulnus huius Serpentis dilatari, & nigredinem adipiſci, ex quo deinceps nigra, & fœtida exullat humiditas. Hæc igitur Auicennæ verba Albertus Magnus in capite de Andrio omnia retulit. *L. 25. de Anim.*

MEDELA.

PHILOCTETEM aliquot nauium Ducem in Lemno inſula ab Hydro vulneratum narrat Homerus. *Li. 2. Iliad.* Quamuis alij ipſum, dum aram Mineruæ aureæ cognominatæ purgaret, demorſum fuiſſe memorent. Vtcunq; ſit, eum à Græcis ibi relictum fuiſſe, & magnis afflictatum cruciatibus legimus; quoniam nouerant Sacerdotes Vulcani, cui inſula ſacrata erat, medicinam ſalutarem ictis ab angue conferẽtes priſtinæ ſanitati eos reſtituere. Denuò Orpheus Menalippo conſobrino ſuo, & venatori, cum ab
C Hydro in pede percuſſus eſſet, & de vita periclitaretur, iuſſit Scobem Oſtritæ, aliàs Oritæ parti ſauciæ inſpergi: quo facto, tandem liber euaſit. *Scobs oritæ.* Propterea de hoc lapide apud Marbodeum ſic canitur. *In lib. de gē.*

Lethiferos morſus niger, atq; rotundus Orites,
Quos fera, vel cornu, vel ſano dente peregit,
Cum roſeo mixtus perfectè curat oliuo.
Per vaſtas Eremos, interdū feris gradientes
Illaſos ſeruat, morſus abigendo ferarum.

Cæterùm, cum noſtra ætate ſimilia nōn ſuppetant auxilia, confugiendum erit ad medicamina, quæ in hiſtoria Anguium conſimilium fuerunt exarata. Dioſcorides tamen, *Li. 6. c. 51.* in hoc caſu, origanum tritum, & aqua ſubactum, & lixiuium cum oleo permixtum commendat. Immò corticem Ariſtolochię, aut quernam radicem minutim contritam præſcribit; deinde farinam hordei cum aqua, & melle colliquat, & rurſus Ariſtolochiæ drachmas duas cum poſca, & deinceps ſuccum marrubij in aceto exhibet. *Ariſtolochia & Origanum probantur.* Marcellus in textu Dioſcoridis non origanum ſubactum, ſed maceratum legit. Præſtat autem ſu-
D bactum, ex ſententia Pauli Aeginetæ, vt commodius parti affectæ imponi poſſit. Præterea Dioſcorides, & Aegineta lixiuium cum oleo proponunt. Multi tamen vocem græcam, κονίαν, non lixiuium, ſed calcem, vel cinerem interprætantur, nec perperam: quādoquidem calx, vel cinis, meliùs quàm lixiuiū cum oleo, & reliquis liquidis permiſceri poſſunt, vt inſtar emplaſtri, loco affecto applicentur. Eādem ſententiā ampleꝺitur Cornarius in commentarijs ad Galenum de compoſitione medicamentorum ſecundùm locos. *Calx cum oleo commendatur.* Præterquamquòd Aetius quoq; eodem Cornario interprete, calcem viuam, & ſimilia cum oleo permiſceri iubet: Inſuper, ex Aegineta, ſuccus Marrubij probatur; cùm in textu græco πρασίου legatur: verumtamen Hermolaus Barbarus legit πράσου, nempe porri, ſed perperam, cum ſuccus marrubij, & non porri paſſim apud Authores in hoc caſu celebretur.

Ad finem Paulus Aegineta naſturtium ſylueſtre, aut aſphodelli fructum, vel florem,

aut

L. 22. c. 17. aut ſemen fœniculi non improbat; quæ præſidia in textu etiam Actuarij leguntur. Plinius iecore Hydrorum, ipſorummet morſui medetur. Item eryngium non parùm vtilitatis aduerſus Feras venenatas allaturum eſſe pollicetur, & peculiariter in Cherſydri morſibus, ſi illinatur, efficaciſſimum eſſe prædicat. Neq; omittenda eſt verbenaca, quæ ad mentem Apulei, in ictibus Hydri minimè infrugifera eſſe perhibetur. Præterea magna antidota veluti theriaca, & mithridatium, & priuatim, ex Aetio; drachma nucum cupreſſi, cum æqua portione baccarum myrti, ex melle roſacco, vel vino, in potu exhibita, commoditatis plurimum vulneratis à Cherſydro ſunt allatura. Celſus quoq; ſaucios à Cherſydro, ex panace, praſio, & ſatureia ampliſſimum fructum eſſe conſecuturos promittit, dummodo extrinſecis partibus, eodem tempore, ſtercus caprillū ex aceto, vel farina hordeacea cum ſale, melle, ruta, & nepeta apponatur. Tandem Auicennas aliorum opinioni adhærens, emplaſtrum ex calce, calamentho montano, cortice radicis quercus, & oleo paratum vulneri ſuperponit; deinde puluerem nucum cupreſſi, baccarum myrti, & ariſtolochiæ cum vino, vel aceto propinat.

Iecur Hydrorum ad quid. *Magna antidota laudantur.* *Emplaſtrū quale.*

Poſtremò morſum Colubri, & remedia fideli hiſtoria exarauit Pareus, qui, dum Carolus Nonus, apud Molinos ageret, accerſitus fuit, vt coquum Dominæ à Caſtroperſio curaret: hic enim lupulos legens à Colubro intra ſepem latibulante fuit vulneratus; ideoq; confeſtim dolorem fortè leuaturus, manu ori admota, vulnus ſuxit; quare lingua intumuit, & brachium ad ſcapulam vſq; eſt tumefactum: indeq; graui cruciatus dolore, ſyncope eſt correptus. Itaq; Pareus os patientis theriaca in vino diſſoluta ablui iuſſit: deinde eandem theriacam cum aqua ardenti propinauit. Tumidum brachium, vt ſanguis aqueus, & ſanioſus exiret, profundis ſcarificationibus aperuit: poſtea aqua vitæ cum theriaca, & mithridatio permixta, vulnus abluit. Tandem patientem in lecto calido, ſudore prouocato, vigilantem collocauit; hocq; artificio ægrotus poſtridiè omnium malignorum ſymptomatū fuit expers: interim vulnere per diuturnum tempus expurgato, & theriaca frequenter loto, patiens paulò poſt conualuit. De Hydris vulgaribus nihil in præſenti trademus, cum rarò quemquam lædant, & ſi aliquam partem ſaucient, nullum aliud ſymptoma, præter ſimplicem ſanguinis fluxum, aut leuem inflammationem, patientem affligit: quemadmodum noſtri ranarum venatores multoties retulerunt, qui, ad coercendas ranas, proiecto hamo cum bolo, ſæpiſſimè Hydros extrahere ſolent: cum ambo hæc animātia iiſdem humectis locis delectentur. Idcirco Corinthi erat palma ærea, ſub qua inſculpti erant Hydri, & ranæ, anathema ex templo Apollinis Delphici allatum. F G

Remedia à Pareo adhibita in morſu colubri. *Hydri vulgares parùm nocēt.*

EPITHETA.

QVAMVIS epitheta in capite de Serpente in genere recitata, huic etiam animanti competere poſſent: nihilominus, quoniam poetę, prę ter illa, alijs etiam epithetis hanc ſerpentis ſpeciem ſunt proſecuti; non piguit in præſentia, hæc omnia breuiter exarare. Itaq; Hydrus, ratione coloris, ab aliquibus Græcis μέλας ὕδρος, & à Latinis niger, deinde cæruleus, & liuens fuit nuncupatus. Alij, ratione aſpectus, Hydrum turpem, toruum, & intortum indigitarunt. Alij meditantes huius anguis crudelitatem, eum immanem, ſontem, ſæuum, & ſtridentem appellarunt. Alij, ratione figuræ, longum, & pinguem, & ratione loci, Libycum, & Niligenam nominarunt. Demùm fuit nuncupatus Cadmeus, à Cadmo, Echionius, ab Echione vno ex ſocijs Cadmi, & Gorgoneus à Meduſa Gorgo cognominata, cuius capilli in turpes Hydros tranſfiguratos fuiſſe Poetæ fabulantur. His addamus, quod Baptiſta Mantuanus Hydros vocat ſepulcrales, aut quia in cæmeterijs aliquando verſentur, aut quia demorſi ab ipſis ad ſepulcrales latebras gradiantur: quamobrem ab eodem authore Hydrus aquis inimicus, & à Lucano aquæ violator fuit dictus; proptereaquòd aquæ, in quibus hæ beſtiæ frequenter verſantur, ad vſum minimè idoneæ reddantur. H

Epitheta ratione coloris. *Cadmeus. Echionius. Gorgoneus.*

DENO-

A

DENOMINATA.

NONNVLLOS lapides ab Hydro, vel à Natrice denominatos eſſe comperimus: nam Camillus Leonardus Piſaurenſis, in hiſtoria lapidum, Hydrinum nuncupauit lapillum, qui in capite Hydrorum aliquando inueniri ſolet, cuius virtutes ad calcem huius capitis recitabimus. *Lib. 3.* *Lapis Hydrinus.* Rurſus eſt alia ſpecies lapidis à Natrice nomẽ deſumens, quam Germani linguam Natricum vocant. Albertus fortè huius meminit, quando ſcripſit ſe vidiſſe lapidem formæ pyramidalis ab Hydris, vel Cherſydris exemptum nigrum, non pellucidum, & in circuitu coloris pallidi. *Lingua Natricum.* Deinde in capite de ophite retulit ophitem Veterum ideo ſic appellari, quia colore ſerpentes repræſentet, & illam ſpeciem lineis cinereis, & nigricantibus Hydrorũ lapidibus omnino eſſe ſimilem; quandoquidem ad Oſtiũ Tangræ, vbi olim regia ſedes Caroli Quarti fuit, in arce tem-
B plum varijs decoratum gemmis conſpicitur, cuius parietes vndiq; tali ophite refulgẽt. Quapropter cum Albertus tales lapides formæ pyramidalis eſſe memoret, ſentire videtur eſſe illos, quos vulgus linguas Natricum appellat. Nos gloſſopetras Plinij linguæ figuram repræſentantes eſſe arbitramur. *Gloſſopetra Plinij.* At illa gloſſopetra nigricans, quæ potius linguæ Pici aſſimilatur, & tamen à Germanis lingua Natricis nominatur, ex Georgio Agricola, in Saxonibus Luneburgi, in terra aluminoſa reperitur. Alioquin gloſſopetra Plinij figuram linguæ humanæ exhibet, & deficiente Luna, à Cœlo cadere creditur. Itaq; cum eadem figura pyramidalis in multis lapidibus obſeruetur, non caſu, ſed aliqua ratione hanc lapidis configuratiooem factam eſſe exiſtimamus. Siquidem quæ caſu fiunt, non in multis, nec frequenter, ſed in paucis, & rarò contingere ſolent. Geſnerus narrat oppidum eſse in Germania Acnipontem nuncupatum, in quo gloſsopetra ſeſquicubitalis oſtenditur. *Vbi ſit gloſſopetra magna.* Nos quidem multos huius generis lapides, ſed non tantæ molis conſpicatos fuiſse fatemur. An verò alicuius animalis poſſint eſse lapides affirmare non audemus, & potiſſimum cum Geſnerus ſcriptum reliquerit ſe nunquam
C adduci potuiſse, vt crederet in Serpentibus tales lapides generari.

PROVERBIA.

AB aſpera, & ſæua Hydrorum natura Eraſmus hoc prouerbium decerpſit. *Hydris immitior.* *Hydris immitior.* quod adagium in homines minimè mites, & immiſericordes efferri poteſt. Recitatur aliud prouerbium ab Antonio Sabellico in quadam Epiſtola familiari, quod apud veteres authores, tum græcos, tum latinos minimè legitur. Adagium autem eſt tale ὕδρος ἐν τῷ πίθῳ, nimirum. *Hydrus in dolio.* *Hydrus in dolio.* Immò Sabellicus narrat, etiam fabulam, ex qua prouerbium originem duxit. Hæc autem ſic ſe habet. Ruſticus quidam cum vinum in dolio conditum minui animaduertiſset, magna admiratione circumſpicere cœpit, num ex aliqua vaſis rima liquor extillaret, & cum nihil comperiſset, ſuſpicatus eſt, nùm, ſe abſente, vicini ex dolio vinum haurire poſsent. *Fabula, ex qua Adagium.* Itaq; ſequenti die ad
D opus ſuum exiturus dolium diligenter obſignauit. At reuerſus, ſignis intactis, vinum nihilominus imminui obſeruauit. Tunc fortunam agricolarum deplorauit, quæ non ſolum in vite, ſed etiam in dolio calamitatem ruſticis afferret. Tandem exhauſto dolio, Hydrus vini potor in imo vaſis repertus eſt. Tunc res in iocum vulgi abijt: cum admoneat Plinius angues quamquam exiguo indigeant potu, tamen, data occaſione, vinum maximopere appetere. *L. 10. c. 22.* Adagium hoc minimè eſt inelegans, quod erit vſurpandum, quando cauſa non manifeſta, aliquis occulta premitur calamitate; aut quando author diuturni alicuius mali tandem deprehenditur.

 E

MORALIA.

HOMINES omni ſceleris genere inquinatos, & veluti quaſdam lernas, & ſentinas vitiorum Hydris, ſiue Natricibus aſſimilandos eſſe arbitramur. Poſteaquam Suetonius, in Vita Cæſarum, prodiderit, quòd Tiberius ſagaciſſimus ſenex C. Caligolæ ingenium ita perſpexerat, vt aliquoties prædicaret exitio ſuo, omniumq; Caium viuere: & ſe Natricem Populo Romano, & Phætontem Orbi terrarum educare. Ex hac igitur maligna huius animantis natura fortaſſis Perciuallus deſumpſit argumentum cuiuſdam phrenoſchematis, in quo Natricem effigiauit cum Dicto. HINC HORREO. Cum hoc animal ſiue in aquis natet, ſiue in terris repet, ſemper cæteris animantibus inſidias machinetur.

Iul. Inſig.

Phrenoſchema.

Inſuper illi, qui luxu perditam adoleſcentiam inchoarunt, & ferè cum lacte voluptatem imbiberunt Natricibus perbellè comparantur: nam veluti tales angues primùm in aquis viuentes ranis paluſtribus aluntur, & ſtagnis exſiccatis per terram repentantes, ranas etiam terreſtres, ob conſuetudinem, inquirunt. Pari ratione, qui à teneris vnguiculis in aquis voluptatū alti ſunt, per terram poſtea maioris ætatis gradientes, à carnis inquinamento, petulantia, & tandem ab aſſuetudine voluptatum minimè recedere poſſunt: ideoq; domi, foriſq; libidinoſi, impuri, & intemperantes, etiam ſeneſcentes ſemper habentur. Ratio autem eſt hæc. F

Laſciui natricibus cōparantur.

Inueteratus enim fatuus bene viuere neſcit,
Neſcit, & exanimo fædos depellere mores.

Immò, quod peius eſt, filij, & nepotes ad parentum imitationem, maximo eorum damno, inhoneſtam vitam ducere perdiſcunt: iuxta illud.

Cum pater, & genitrix ollas, paritérq́; matellas
Colliduni, pueri cacabos confringere diſcunt.
Fiunt æquales nati genitoribus illic,
Sunt vbi non caſti ſigna, & monumenta pudoris.

Hinc patet, quòd hoc parentibus, & non filijs vitio aſſignabitur. G

VSVS IN MEDICINA.

EX Colubro aquatili vtilitatem incredibilem aduerſus venenum rubetæ nos eſſe percepturos affirmat Plinius. Verùm, ex eodem authore, inchoādo à partibus ſuperioribus huius animalis, maximus dens Hydri maris, ſi pro dentiſcalpio, in odontalgia, adhibeatur, dolorem ſedat. Immò dentes duo ſuperiores huius anguis ad mitigandum dolorem dentium ſuperiorum, & duo inferiores ad tollendum dolorem inferiorū, ex ſententia Plinij, vtiliter alligantur. Adeps verò Hydri præſertim Niliaci diligenter colligitur, & ſeruatur; quandoquidem natantes per flumen Nili perunguntur, ne à Crocodilis lædi poſſint. Tandem Plinius, iecore Hydri, ſe lithiaſi mederi profitetur. Syphar, ſiue ſpolium Hydri ab Encelio in vſu medico cōmendatur; propterea quod eius ſuffimentum ad vteri, & ſedis prolapſum vtiliter adhibetur. Item in Otalgia celebratur commodum, & ſalutare; quemadmodum Pictorius in Lerna malorum cecinit. H

Li. 33. c. 7.

Dentes hydri ad quid

Adeps hydri.

Iecur.

Syphar.

Otalgiæ remedium.

Auribus exuuium confert ſinuoſi colubri
Ex oleo laſis, quod ponit arte ſua.

Totum etiam corpus huius animalis, vel in eius defectu, vipera in olla includitur luto probè circumlita, & in igne ex ſarmentis vitium excitato crematur: ſiquidem huiuſmodi cinerem cum oleo permixtum, ad diſſoluendas ſtrumas, Syluius magnificat. Poſtremo loco examinādæ ſunt hydrini lapidis virtutes, quæ à varijs authoribus tantoperè celebrantur. Primitus igitur in deſiccandis humiditatibus ſuperfluis, quæ humanum corpus identidem affligere ſolent, non infrugiferum eſt medicamentum. Sed antequam in his caſibus adhibeatur, Geſnerus huius lapidis bonitatem vaſe aqua pleno prius experiri

Strumarū auxilium.

Examen probitatis lapidis hydrini.

A periri neceſſarium eſſe arbitratur. Conchæ igitur æneæ aqua plenæ, & ſignatæ lapidem circumligat, deinde ſi lapis eſt genuinus, quotidie cotylas duas, nimirũ vncias decem, & octo, aquam decreſcere obſeruat. Quocirca in Hydrope tanquam ſummum præſidium commendatur. Geſnerus enim cuidam mulieri hydropicæ hunc lapidem circumligauit, eiuſq; ventrem in dies quatuor digitos decreſcere animaduertit, donec abdomen ad priſtinum, & naturalem ſitum redierit; nam tunc lapidem abſtulit, ne fortè natiuam etiam humiditatem deſiccaſſet. Camillus Leonardus Piſaurenſis & ipſe hunc lapidem ad Hydropicorum aquam inter cutem abſumendam probat, dum Hydropicus hoc lapide circumligatus, trium horarum ſpatio ad Solis radios manſerit: nam fœtidiſſima aqua per ſudorem elicitur; ſed cautè in vſu huius præſidij incedendum eſſe monet, quia non ſolùm extraneam, ſed connatam etiam humiditatem conſumit. At Kiranides hunc lapillum nõ modò in ſuperfluo Hydropicorum humore exſiccando, ſed in fluxu quoq; lacrymarum, & in aliarum partium ædemate diſſipando ſummoperè extollit. Prædictis addit Camillus Piſaurenſis, quòd hic lapis venenatos etiam vermes fugat, & eorum morſibus medetur, item ſumptus lapidem veſicæ perfringere perhibetur.

Remediũ hydropis.

L. 3. de lapid.

B

DE NATRICE TORQVATA.
Cap. XVIII.

ÆQVIVOCA, SYNONYMA, ETYMVM.

NON eſt in dubium reuocandũ, quòd Natrix torquata hunc locum poſt Hydros occupare debet, poſteaquàm illorum naturam participans aliquando aquas ſubit: ideoq; Natrix meritò fuit appellata. Idq; magis confirmare debemus, non ſolùm quia ſit ſpecies Hydri, ſed etiam
C quoniam nonnulli hunc anguem verum Theophraſti Hydrum eſſe autumant. Torquata verò cognomento dicitur, ob nonnullos circulos, vel ſemicirculos, quibus pars ſuperior animalis, inſtar torquis, circumdatur; vnde Palumbus etiam Torquatus dicitur, cuius collum circulo quodam veluti torque cingitur. Verùm de hoc cognomento inferius, in rubrica deſcriptionis agetur. Scholiaſtes igitur Nicandri hac eadem ratione motus has Natrices πολυστεφίας, nempe multis coronis inſignes nominauit. Præterea has etiam vocat μυάγρας, καὶ μυοθήρας: ideſt murium venatores, cum tamen myagros, vel myagron, apud Dioſcoridem, ſit etiam herba in campis naſcens, de qua ſuo loco agetur. Addit etiam Scholiaſtes hos angues alio nomine vocari ῥοφίας, ſed ſatius eſt legere ὀροφίας, nimirum domeſticos: cum ὀροφὴ tectum exponatur. Namq; apud Pollucem ὀροφίας ὄφις legitur. Item apud Heſychium ὀροφίας ὄφις τῶν κατ' οἰκίαν, quoniam circa domorum tecta verſetur. Propterea apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata ὄφις οἰκουρός, nempe domus cuſtos nominatur. Ideoq; veriſimile eſt ab hoc Serpentis genere mures captari; cum circa domos verſanti alius cibus
D facile non ſuppetat. Idcirco, quando in hiſtoria muſtelæ, illius antipathiam cum quibuſdam Serpentibus manifeſtauimus, hos proculdubio intelleximus: cum hi veluti, & muſtelæ muribus alantur. Quare Virgilius, quando in Georgicis, Colubrum tectis aſſuetum memorauit, Myagrum, & Orophiam fortè intellexit; cum hoc Serpentis genus, mures coercendi gratia, circa domos diuagetur. Hinc aliqui colligũt Natricem torquatam eſſe myagrum Veterum, Hydrum Theophraſti, Ophim quibuſdam Græcis, Nerophim hodiè vulgò in Græcia, cuius mas Scorzone, & fœmina Scorzonera ab Hiſpanis vocitatur, vt aliqui autumant. Alioquin ille Serpens Hiſpanus, cui herba Scorzonera aduerſari fertur, ab hoc Serpente, iuxta deſcriptionem alibi allatam, diſcrepare videtur. Deniq; hunc Matthiolus Serpentem nigrum appellat, eumdemq; ad remedia morbi gallici requirit, ſicut apud ipſum lector videre poteſt. In Italia aliqui Carbonarium, alij Magnanazzo vocant. Germani, ex Geſnero Natern, alij Bick natern, ideſt Natrices venenatas, inferiores Germani, & præſertim Belgæ Schnacken dicunt.

Ordinis ratio.

Natrix cur torquata dicatur.

Lib. 4 de mat. med. c. 122.

Serpentes muſtelis inuiſi qui.

Myagrus Veterum qualis Serpens.

Serpens niger Matthioli.

DIF-

DIFFERENTIÆ ET DESCRIPTIO.

AETIVS Myagrum Veterum deſcribere videtur, dum inquit, hunc anguem ex craſſo in tenuem caudam abire, lato capite eſſe præditum, & mures comedere, neq; morſu necare, ſed inflammationem tantùm inducere. Huius Natricis iconem ad viuum expreſſam ſeruamus in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis, vbi conſpicitur tenuis circa collum, & caput, craſſior penes ventrem, qui poſtea in caudam admodum exilem finit. Color tergi nigricat, circa aluum, color inter luteum, & viridem eſt

Deſcriptio Natricis torquatæ.

medius lineis nigris virgatus, huius autem nota inſignis eſt in collo, nam maculæ candicantes ex pallido, inſtar torquis, circulum tamen non abſoluentis apparent. Inter vtraſq; maculas in ſummo ceruicis anguſtum eſt interſtitium duarum forma ſquamularum, vbi maculæ vtrinq; quaſi triangulari figura in acutum deſinunt. Deinde maculæ nigræ ſplendidæ vtrinq; etiam poſt torquem ſingulæ conſpiciuntur. F

Olim Geſnerus ſerpentem huius generis conſpicatus, longum tres dodrantes, cum quatuor digitis obſeruauit, dorſo coloris fuſci, capite ſimo, & depreſſo. Alibi Geſnerus anguem myagrum, vel Ca bunarium nuncupatum deſcribens, ei caput latum, compreſſum, & reſimum aſſignabat, cum colore in ſine capite cinereo obſcuriore, quàm alibi, dorſo toto cinereo obſcuro, maculis vtrinq; ad latera nigris oblongis, & paribus interuallis. At circa collum maximas latiſſimas, & ſplendentes maculas nigras geſtare retulit. In lateribus capitis poſt oculos, ceu calli quidam eminent, vt de Aſpidibus Nicander tradidit. Poſt medium corporis ante principium caudæ, ſquamæ magis diſtant;

Opinio Nicandri.

itaut inter illas cutis nigricans appareat, cum alibi admodum ſint confertæ. Lingua nigra eſt, & bifida, collo anguſtiori, & ventre craſſiori. Squamæ tamen in ima parte, & latiores, & paululum ſunt candicantes. Venter ſquamas habet tranſuerſas; itaut ſemicirculis ſquamoſis compactus eſſe videatur. In ſupremo capite paruæ, & multæ ſquamæ albæ, deinde in collo albi ſemicirculi cum paucis maculis nigris conſpiciuntur. As dorſum verſus, nigredine paulatim ſe dilatante, plus nigri, & minus albi apparet. Eſt autem G
hæc nigredo, præſertim quæ longius à capite diſceſſit, obſcurior, nec ita ſplendet, vt de alijs maculis dictum eſt. Cauda, quæ paulatim attenuatur, digitos octo circiter, lõga eſt, cuius initium maxime eſt conſpicuum: ſiquidem inchoat, vbi ſemicirculi deſinunt. Deinceps autem pars inferior binis ad exitum vſq; ſquamis conſtat, cum pars ſuperior pluribus, & minoribus integretur. Tandem dentes parui, ſerrati, & duplici ordine, ex Geſnero deſcribuntur. quare hęc deſcriptio Natricem torquatam aptimè repræſentare videtur. Prætereà nonnulli obſeruantes caudam huius animantis ex craſſiore in valdè

Prædicta deſcriptio quadrat Natrici torquatæ.

tenuem degeneſare, in hanc venerunt ſententiam anguem hunc Spathiurum nominari poſſe, cum cauda inſtar ſpathæ mucronata eſſe videatur.

Spathiurus ſerpens.

Similem Natrici torquatæ alium eſſe anguem multi atteſtantur, qui vocem edit ſatis ſonoram, & æmulantem voces quarumdam rubetarum, cum tamen hęc magis grata, & ſuauior eſſe feratur: qua de cauſa hunc anguem Natricem rubetariam cognominarũt. Et quoniam Polonis Padaliza eſt ſerpens valdè maculoſus, & venuſtate admirandus, qui ſibilo à ruſticis cognoſci perhibetur: ideò à Natrice rubetaria eũ minimè diſcrepare tradiderunt: quamuis poſtea ictus remedium eſſe referant, vt pes patientis in ſcrobe H
terræ humidæ per diem naturalem ſepelliatur. Vtcumq; ſit hoc in loco tres icones exhibemus prima erit Natricis torquatæ, ſecunda Natricis rubetariæ, & tertia Natricis rubetariæ ſceleton.

Natrix rubetaria qualis.

Remedium ictus huius anguis.

Natrix

Natrix torquata.

Natrix Ru-
betaria.

Natricis Rubetariæ ſceleton.

1 Maxillæ inferioris partes ſeparatæ.
2 Vertebra prona.
3 Vertebra ſupina.

LOCVS, ET NATVRA.

DEGVNT huiuſmodi Serpentes in pratis vliginoſis, aliquãdo in aquis, & interdum, caloris gratia, circa ſterquilinia ſtabulantur, vbi non rarò parere ſolent. Huius generis Natricem, ad finem menſis Maij Geſnerus habuiſſe fertur, quæ oua quatuordecim peperit; nam conſtitutio anni erat pluuioſa; ideoq; tales angues admodum frequentes eſſe dicebantur. Verùm cum à natura ſibimet hanc proprietatem comparauerint, vt mures venentur; Geſnerus obſeruauit circa Lucarnum, atq; Verbanum lacum tales angues non interimi, quoniam in Vinetis muribus ſint infeſti: immò, & muſcis inſidiari aſſerunt; quare hic Serpens non myagros ſolùm à muribus, ſed etiam à muſcis μυίαγρος cognominari poterit.

Proprietas mira huius ſerpentis.

Cur dicatur Myiagros.

Inferiores Germani, & præſertim Flandri tradunt vaccarum vbera ab his Serpentibus interdum ſugi, & poſtridie ſequi ſanguinem, quam proprietatem Priſci Boæ attribuerunt. F
Addunt etiam per ora dormientium libenter irrepere, hominesq;, in quorum os intrarunt, ſuauiter canere; deinde liberari, quando patientes ſupra vaporem feruidi lactis diu manſerint: ſiquidem odore lactis illis gratiſſimo allecti corpora relinquentes egrediuntur, vt lacte in vaſe poſito frui valeant. Quoad læſionem referunt hæc animalia rarò morſu, ſed potius adſtrictione partiũ nocere, quoniam partem aliquam ſpiris adſtringunt, & reliqua parte caudæ dependentis hominem verberant, qui veluti baculo percuſſus non leuem contuſionem reportare ſolet.

Homines habentes in ventre angues quomodo liberentur.

MORALIA.

DVÆ huius animantis proprietates diſcurrendi campum moralibus præbuerunt. Primitus hoc animal leuiſſima de cauſa iram concipiens in hominem intuentem inſilire ſolet, & ſpiris conuolutum cauda verberare: propterea mulieri iram facile concipienti aſſimilatur, G
quæ bilioſo agitata motu in quemcumq; obuium etiam inſontem iracũdos motus exercet: cum furor fæmineus, & Tygridis, & Leænæ catulos inquirentis ſæuitiam ſuperet. Exemplo nobis fuerunt Medea, & Progne, quæ nec etiam proprijs natis pepercerunt. De hoc enim canit quidã poeta huiuſmodi in modum.

Mulier irata aſſimilatur huic Serpenti.

Fæmina dum inſanit maleſido agitata furore,
Sæuitiam ſuperat diua Leæna ſuam.
Sæuior Hyrcana eſt hæc fæmina Tygride raptos
Dum catulos ſequitur; fæmina ſæua magis.
Exemplum præbet nobis irata Medea
Natos truncauit quæ furibunda ſuos,
Exemplumq; dabit nobis ſimul impia Progne,
Quæ teneri nati membra necata coquit.
Quod niſi perdoctus Iuuenalis cuncta referret H
Crimina, quæ mulier fingere ſæpè ſolet.
Vellem quandoquidem ritus memorare vetuſtos
Fæminei generis, & recitare dolos.
Cor mulieris enim cunctis ſpinoſius herbis,
Felle tumet ſemper pectora bile dolent.

Quamobrem ſatius erit, omni conatu animi, hunc bilioſum furorem, more prudentis viri, euitare: cum non ſolum ſaluti corporis, ſed etiam animæ ſit detrimento. Vir igitur ſapiens tranquilla mente cuncta aduerſa patitur: quare non immerito Leo Decimus nullam virtutem patientia eſſe commodiorem iudicauit: vnde nullum opus, neq; publicum, neq; priuatum curabat, cui Inſigne iugi non apponeret, cum hac inſcriptione. SVAVE. Viciſſim fatuus nullo prorſus moderamine coerceri poteſt, quin ſtultitiã ſuam vbicumque ſemper effundat, quòd manifeſtatur his verſibus.

Remedium aduerſus iracundiã.

A *Nempe furor ratione caret, præcordia frangit,*
Debilitat ſenſus iraſcentia nimis.
Nos contra motus certa iuuemur habena,
Et frænum, atq; ſuum ſentiat ira modum.
Non ſapientis erit triſtari, aut corde dolere:
Paſſio prudentis pectora nullà premit.
Eſt ſapiens ſemper tranquillus mente quieta.
Ira trahit fatuos, inſipidoſq; viros.
Tempore cuncta quidem ſapiens moderatur in omni,
Addit, & in cunctis rebus vbiq; modum.
Sed fatuus nullo penitus moderamine ductus.
Stultitiam effundit ſemper vbiq; ſuam.

Præterea Natrix torquata hanc alteram ſibi vendicauit proprietatem, vt elato capite incedens, torquium ornamenta, quibus eſt inſignita, quaſi cunctis oſtentans ſibi complacere videatur. Quamobrem hanc beſtiã mulieres formæ dotibus inſignitæ, & etiam iuuenes noſtræ ætatis eleganti forma conſpicabiles æmulantur, dum aſſiduè in ſpeculo facies ſuas ſpectant, & nouos veſtiũ ritus in dies ſibi comparantes, tanquam tot pauo-
B nes ſemetipſos circumſpectant. Debent autem in mentem reuocare Pigmaleonem, qui ſuo labore lapideo nimium delectatus, in ſaxum tandem fuit transfiguratus, & Narciſſum, qui propriam in vndis amplexatus iconem ſubmerſus eſt. De his ergo ſic canitur.

Quidam homines Natrici torquata aſſimilantur.

Conſulit hic ſpeculum ſemperq;, & fungitur omni
Tempore, ſeu ſomno iaceat, lectoq; ſupinus,
Siue ſit erectus vitro ſuſpenſus inhæret.
Offitium muliebre quidem eſt, hos fœmina quærit
Ornatus, ſpeculum, & pendet de fronte, puella
Reticlum, & mundum, contexta monilia, veſtem
Ordinat; idq; mares hodie comitantur, aguntq;,
Vt ſibimet placeant ſe ſe mulieribus æquant.
Noſtri etenim iuuenes habitus geſtant muliebres,
Illaq; virgo viri, nulla eſt diſcretio rerum.
C *Pigmalio effigiem fertur de marmore quondam*
Feciſſe, & proprium ſibi tam coluiſſe laborem,
Perditus vt fuerit vecors in marmora verſus.
Fonte ſuper vitreo perijt Narciſſus amore,
Dum ſua forma placet fatuo, quam vidit in vndis,
Stultorum numerus ſic creuit, & impia turba.

Ideirco iuuenis, qui lecta venuſtate eſt conſpicuus, probis etiam, & honeſtis moribus inſignitus eſſe debet; cum ſcriptum reliquerit Galenus, quòd animi mores corporis temperaturam ſequantur: quandoquidem in homine turpi, animus etiam deformis, & vitijs inquinatus regnare ſolet: nam elegantia animi cum pulchritudine corporis plerumq; copulatur. Alioquin de muliere formoſa, & ſtolida ſcriptum eſt in ſacris paginis, *Circulus aureus in naribus eius.* Vnde Diogenes, cum ſpecioſum quendam iuuenem ſtultè loquentem audiuiſſet, hæc verba protulit. Hic è vagina aurea educit gladium plumbeum. Huc quoq; ſpectat illa Vulpes Aeſopica, quæ in officina ſtatuarij conſpicata pulcherrimum caput terreum, dixiſſe fertur. Pulchrum quidem eſt caput, ſed ca-
D ret cerebro. Quapropter ad rem apud Græcos hoc adagium ſolet circumferri δύσμορφος μᾶλλον, ἢ καλὸς κακός. Nimirum deformis potius, quàm pulcher improbus. Solebat etiam Socrates Philoſophus (referente Apuleio) ſpeculo delectari, non tamen ritu fœminarum, & perſuadere diſcipulis, vt frequenter in ſpeculo ſe obſeruarent, quia hoc non ad decorationem, ſed ad doctrinam moralem attinere prædicabat: vt qui ſe formoſos ſpectarent, animi virtutibus, hanc corporis venuſtatem aſſociarent, atq; augerent. Sin verò ſe turpes eſſe conſpicerent, vt virtutis ope, deformitatem corporis tegere conarentur: quare ſi ratione corporeæ turpitudinis à ciuilibus conſuetudinibus arcentur, ſaltem ratione venuſtatis animi, ob virtutes acquiſitas, ad eaſdem eiuſmeſq; conſuetudines admittantur.

Elegantia animi cum pulchritudine corporis copulanda.

Diogenis ſententia in Iuuenẽ pulchrum, & ſtolidũ.

Diogenes ſpeculo delectabatur

Faſtoſi homines aſſimilantur Natrici torquatæ.

Deniq; hanc vanam Natricis torquatæ oſtentationem profectò imitantur faſtoſi homines, & qui vel ob genitorum nobilitatem, vel rerum egregiè geſtarum copia, aut doctrina gloriantes, ſe iactare non deſinunt. Namq; veluti hæc beſtia varijs torquibus colorata, tandem inter abiectos, & abominandos animantes cõnumeratur: ita faſtoſi, & rerum mundanarum proſperitate, vel abundantia tumidi, tandem, vel de tenui creuerunt origine, vel quid, nonniſi indecõrum patrarunt, aut ſcientiam primoribus tantummodo labijs attigerunt. Itaq; ſapienter canebat ille, qui hos taxabat hunc in modum. B

Alter enim miles geſtat calcaria ahena,
Alter, & in manibus Romula iura regit:
Miles ab antiqua ſe nobilitate ſuperbum
Iactat, & à Tullo tempora rege notat,
Aut genus à claris patribus, quos Romulus olim
Legerat, atq; alios enumerare ſolet.
Fortè tamen patres habuit, qui fœnare iniquo,
Euandibus aut alijs ſtemmata parta gerunt. F
Plures ſe faciunt ex nobilitate ſuperbos,
Quam virtute ſua non meruere tamen.
Doctoris quidam titulum, nomenq; tenere
Gliſcunt, ſe iactant, & didicere nihil.
De rebus fatuis vaniſſima verba loquuntur,
Eſſeq; prudentes, doctiloquiq; volunt.
Nil ſapiunt penitus, tantùm de cortice libri
Sumpſerunt tituli nomina vana ſui.

Meretrix comparatur Natrici torquatæ.

Homil. 38. in Matth.

Poſtremò Natrix rubeta: iam iucundam, & ſuauem emittens vocem, ſub qua poſtea venenum latibulatur, ad meretricem iure optimo comparari poteſt, quæ blandis vocibus allectos iuuenes in exitium trahere ſolet: quemadmodum alias recitatum fuit de Sirenibus, quæ cantu ſuo allectos in naufragia deducebant: has quoq; Seruius ſecundum rei veritatem meretrices fuiſſe teſtatur, quæ, quoniam tranſeuntes ad extremam redigebant inopiam, ijs inferre naufragia à Poetis fingebantur. Idcirco D. Chryſoſtomus ad rem ſcribebat. Sicuti ſordes, & limus aures corporis obſtruere ſolent: ſic meretricis G cantus aures mentis ſtipant, atq; immundas reddunt: quaſi enim ſtercus huiuſmodi colloquia auribus veſtris immittant, & quod barbarus ille minabatur dicens, comedetis ſtercus veſtrum, id nunc multi non verbo, ſed re, in vobis faciunt, immò verò multò peius, atq; fœdius. Hactenus Chryſoſtomus. Quare ſapientis viri intererit ad minimum prædicti cantus tinnitum, aures obturare, & ad imitationem Alphonſi regis Aragonum, ad altiorem contemplationem animum dirigere. Hic enim Rex, ex Syluto, dum ſuauiter obſtrepebant (vt fieri ſolet in Aulis Principum) tibicines, & varijs clangoribus aures Regis obtundebant, arrepto, quod fortè ad manus erat, Ciceronis volumine, hæc verba protuliſſe fertur. Ceſſate Muſici, adeſt enim, qui mecũ dulciora miſceat Princeps romani eloquij Tullius. Nos autem, huius loco, ad euitandam vaniloquentiam, ſacris Biblijs apprehenſis, multò ſuauiora, & diuiniora meditabimur.

De Dict. & fact. Reg. Arag.

DE BOA. Cap. XIX. H

ÆQVIVOCA.

Boa morbi genus.

IN Hydrorum, ſeu Natricum numero Boam recenſendam eſſe arbitramur, cum horum animantium moribus, & natura potiatur, veluti in antecedentibus capitibus fuit relatum. Verùm, quoniam hoc nomen, Boa, extra ambiguitatem non eſt repoſitum: propterea prima fronte æquiuocationem ponderabimus: Plinius igitur Boam quamdam affectionem humani corporis eſſe conſtituit, in qua corpus papulis quibuſdam rubicundis turgeſcit, quæ poſtea ſambuci ramo leuiter contactæ delētur. Alij

A Boam eum eſſe affectum tradiderunt, quando cutis rubeis puſtulis exaſperatur, quas Græci hydraeis vocant ab Hydro angue, cuius ictibus talia tubercula excitantur. Quapropter Iſidorus tumorem ex morſu Hydri ortum, ideo Boam appellari decreuit, quoniam fimo Bouis impoſito ſanetur. Quicquid alij referant, quòd Boa ſit quidam morbus, cuius cauſæ hactenus medicis ſunt incognitæ: qua de cauſa Vulgò *Rubello* nuncupatur. *L.12.Orig.*

Huius affectionis etymum.

Cæterùm Feſtus Boam eſſe tumorem crurum ex labore longi itineris genitum exiſtimauit. Quamuis Perottus oppoſitæ fuerit ſententiæ; ideoq; ſcripſit Boam, ſiue Bouum morbum eſſe, quando corpus papularum multitudine eſfloreſcit, ad ſimilitudinem earum, quæ ex morſibus Boæ ſerpentis reſultant, idq; Feſto Pompeio incognitum fuiſſe affirmat; quãdoquidem ſi hoc nouiſſet, proculdubio Boam eſſe tumorem crurum, ex labore viæ productum non retuliſſet. Nihilominus Salmaſius in Solinum ſententiæ Feſti videtur adſtipulari, dum originem græcam huius vocabuli aſſignat. Inquit enim, quòd δύη paſſio ex labore exponitur, quæ vox Aeolicè Βύη, Latinè Boa vocatur. His addamus vnum obſeruatione dignum, nimirum, quòd hodie crura diu morantium apud ignem B rubicundis quibuſdã notis colorantur, quas maculas Vulgus Vaccas, quaſi Boas appellat. Deniq; Βόα, nempe Boa fuit nomen meretricis, quemadmodum apud Athenæum legitur.

Boa tumor crurum.

Boa fuit nomen meretricis. Lib.13.

SYNONYMA. ET ETYMVM.

BOA, vel Boua apud Perottum legitur, eſtq; Serpens, vt multi putãt, nomenclaturam ſibi vindicans ab effectu, cum ſit tam immenſæ molis, vt bouem integrum deglutire poſſit. Nihilominus, ex rei veritate, hoc animal armentorum greges ſequitur, & rigua vaccarum vbera ſugit: quapropter à populatione Boum, ad mentem Iſidori, Boæ nomenclaturam ſibi vindicauit. Hinc etiam Georgius Agricola etymum deduxit, quia hoc Serpentis genus lacte bubulo primum ali exiſtimauit. Ideo Georgius Pictorius in Lerna malorum huc reſpiciens canebat.

C *Boa quidem Serpens, quam Tellus Itala nutrit*
Hunc bubulum plures lac exuriret docent.

Hanc autem falſam eſſe etymologiam tradit Salmaſius in Solinũ: cum ſcribat ali lacte, non eſſe proprium ſolius Boæ, ſed omnium Serpentum, vt noſtri ruſtici teſtificari poſſunt, cum omnes angues lac ſummopere appetant. Deducit autem etymum ex græca voce δύνω, quæ idem ſignificat, quod δύνειν: at Aeoles Bæotij dicebant βύνειν, inde Boa. Δύτης verò redditur vrinator, quemadmodum & δυχτικός, qui ſolet aquas ſubire, vt δυτικὰ ζῶα apud Ariſtotelem, nempe animantia, quæ in aquis ſe ſubmergunt. Hinc clarè colligimus Boam ſpeciem Hydri eſſe conſtituendam. Germanicè Vnkedrecter, veluti Georgius Agricola in libro de Animalibus ſubterraneis tradidit.

Omnes ſerpentes lacte ſummopere delectantur.

Etymologia græca.

N A T V R A.

D SI naturam huius Serpentis inquiramus; ex multorum Authorum ſententijs comperiemus ipſam in immenſum exereſcere: itaut non ſolum longitudo, verum quoq; latitudo ſit admiranda. Namq; D. Claudio Principe, ex ſententia Solini, occiſa fuit Boa in Vaticano, quæ integrum infantem in aluo geſtabat. Quamobrem non immeritò turpi aluo prædita eſſe ferebatur à Baptiſta Mantuano hoc verſu.

Picta autem ſcytale, turpi Boa flexilis aluo.

Quamuis multi tradant hanc beſtiam in Italia, ob frigidiorem aeris temperiem, in tantam magnitudinem minimè excreſcere. In Calabria tamen hoc animal grandius obſeruatur, quam alibi, cum illa regio ſit calidior. Cæterùm in regionibus Indicis immenſa propemodum huius animantis auctio obſeruari perhibetur.

Boa eſt magnus Serpens.

Quoad qualitatem veneficam; Albertus prodidit ictum Boæ malignum, & venenatum.

Qualitas veneni.

tum eſſe, ſed ſibi conſtare non videtur, quoniam paulò ante ſcripſerat Boam eſſe de genere Draconum tertij ordinis; cum tamen venenum tertij ordinis non curandum, & nihili faciendũ eſſe ſtatuerit. Communis tamen opinio Authorum eſt Boam morſu inflammationem tantummodo generare. E

DE HYDRO MARINO;
Cap. XX.

SYNONYMA, ETYMVM.

Ordinis ratio.

POSTEAQVAM Plinius, Aelianus, & Solinus Serpentes tam in aquis dulcibus, quàm ſalſis degentes, Hydros nuncuparunt, & hactenus de Hydro aquarum dulcium actum ſit, rationi conſonum eſſe iudicauimus, de Serpentibus etiam marinis ſermonem habere. Et licet in hiſtoria piſcium, horum mores fuerint examinati: nihilominus ad anguium hiſtoriæ perfectionem, horum etiam natura præſenti in loco ponderanda eſt. Itaq; Hydrus marinus Ariſtoteli ὄφις πελάγιος, nempè Serpens marinus nuncupatur. Plinio, vt in progreſſu hiſtoriæ patebit, Draco etiam nominatur. At Bellonius, & Saluianus hunc Plinio Ophidion quoq; dici opinantur. Verum Rondeletius, & rectè, vt noſtra fert opinio, hos diuerſos eſſe animantes oſtendit. Etenim Ophidion, licèt Congro (cui colore, & corpore Serpentem marinum aſſimilat Ariſtoteles) ſimilem eſſe referat; tamen Ophidion ipſi exiguus eſt piſcis: cum tamen Serpens marinus permagnus, & non paruus dicendus ſit. Ruſum Saluianus tradit Serpentem marinum Aeliano planè fuiſſe incognitum, quoniam μύρον etiam, vt credit, anguem marinum appellari ſcribat. Cæterùm non animaduertit μύρον, ob anguinam figuram, ità nominari, quod hodierni etiam piſcatores, ex Rondeletio præſtant. F

Lib. 2. hiſt. Anim. cap. 15.

Draco marinus Plin.

Ophidion.

G

DIFFERENTIÆ ET DESCRIPTIO.

Hydri marini magna moles.

IN Aſtica, referente Ariſtotele, magnitudo marinorum anguium admiranda eſt: nonnulli enim (inquit) vbi triremi applicuiſſent, oſſa multorum boum vidiſſe narrant, quos abſumptos fuiſſe ab anguibus non dubitarent; cum triremes in altum productas quamprimum angues inſectarentur, & nonnulli aggreſſi triremem euerterent. Immò Olaus Magnus tradit circa Noruegiam interdum apparere Serpentem adcentum, vel ducentum pedes longum, tranquillo etiam Mari Nautis infeſtum: itaut hominem interdum à naui abripiat. Nauim ab eo inuolui aſſerunt tantam, quantæ ferè in noſtris fluuijs maiores fieri ſolent, quæ mercium vecturæ deſtinãtur, & inuolutam ſubuerti: deinde ſpiras ſupra mare tantas aliquando erigere, vt nauis per vnam tranſire poſſet. Idem Olaus Magnus alterius marini Serpentis iconem exhibet, quem flauo inſignitum colore in Balthico, vel Suecico Oceano verſari prodidit, triginta, aut quadraginta pedes longum; qui, niſi irritatus, neminem lædit. Hic quoad corporis figuram ſimilis eſt ei, quem nomine veri, & genuini Serpentis marini expreſſimus. H

Serpens Balthici Oceani.

Lib. 6. c. 23.

Plinius quoq; teſtificatur apud inſulas quaſdam ante Perſidem, Hydros marinos vicenum cubitorum terruiſſe claſſem. Et Solinus inter Promontorium Carmaniæ, & Arabiam, quinquaginta millia paſſuum interiacere, deinde tres inſulas eſſe ait, circa quas Hydri marini vicenum cubitorum longitudine egrediuntur, Sinthum fluuium maximum eſſe eorum, qui circa mare rubrum ſunt, & plurimùm aquæ in mare educere, itaut procul ab eo in pelagus aqua candicans profluat, Arrianus in nauigatione maris rubri fatetur: cæterum nauigantibus è pelago versùs hanc regionem, in qua ſe Sinthus amnis exonerat, coniecturam de loco facere ex Serpentibus qui ex alto eis occurrunt.

Hydri Marini vbi mittantur.

A runt. Et paulò poſt addit; ſinus, qui Baraces appellatus, valdè periculoſus, & nauigantibus vitandus eſt &c. Ad cum autem à pelago tendentibus, loci inditium faciunt Serpentes, qui prægrandes, & nigri ſeſe offerunt. Nam in ſequentibus locis, & circa Barygizam minores, & colore luteo ad aureum inclinante obuij ſunt. Denuò Barace ſinus eſt ad fluuium ibi ſe exonerantem, &c. Hæc etiam regio è pelago adnauigantibus prænoſcitur ex Serpentibus, qui illic obuij ſunt, capite, quale Draconum eſt, oculiſq; ſanguineis. Meminit item Virgilius maximi Serpentis marini, quando de Laocoonte Neptuni Sacerdote cecinit hunc in modum,

Serpentes grãdes, & nigri.

L. 2. Aeneid.

Laocoon ductus Neptuni ſorte Sacerdos
Solemnes taurum ingentem mactabat ad aras,
Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per alta
(Horreſco referens) immenſis orbibus angues
Incumbunt pelago, pariterq́; ad littora tendunt,
Pectora quorum inter fluctus arrecta, iubaq;
Sanguineæ exuperant vndas: pars cætera pontum
B *Pone legit, ſinuatq́; immenſa volumine terga,*
Fit ſonitus ſpumante ſalo; iamq; arua tenebant,
Ardenteſq́; oculos ſuffecti ſanguine, & igni,
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.

Verùm, quoad Serpentem marinum propriè dictum, is ab Ariſtotele duobus in locis eleganter deſcribitur. Illum enim Serpentibus terreſtribus aſſimilat, niſi caput habentes Congro ſimile: item colore, & corpore Congri, ſed ore terreſtribus anguibus acutiore. Gillius verò vir alioquin prudens marinum Serpentem eum eſſe credidit, qui, aliorum virorum doctorum iuditio, eiuſdem Ariſtotelis Acus eſſe perhibetur, cuius caput in fiſtulam longam, acum imitantem deſinit; ideoq; noſtris piſcatoribus tales piſces *Aguſelle* ab acu nominantur, & à Gallis Trombete, quia roſtrum tubam imitetur. Præterquamquod Acus à capite ad podicem, corpore eſt hexagono, à podice ad caudam quadrato; quæ forma neq; anguibus terreſtribus, neq; marinis, neq; ipſis Congris competit. Deceptus autem eſt Gillius, quia Ariſtoteles anguibus marinis os acutius, quàm terreſtribus, aſſignauit.

Li. 2. hiſt. Anim. cap. 14. & l. 6. c. 37.

Acus Ariſtotelis eſt piſus.

C Genuinum autem marinum Hydrum Bellonius, & Saluianus exhibuerunt, nimirum eumdem, quem nos multis ſpiris implicatum repræſentamus, non quia per mare ita inuolutus incedat, ſed tantùm ad exprimendam longitudinem, ita pingitur. Addit præterea Ariſtoteles, in deſcriptione, colorem anguis marini Congro eſſe ἀμαυρότερον, ideſt, Gaza interprete, obſcuriorem. Bellonius hunc colorem obſcuriorem, nigriorem exponit, quã ſententiam affirmare non audet Saluianus immemor eorũ, quæ ab Ariſtotele recitata fuerunt, quando ſcripſit, complura horum anguium eſſe genera colore numeroſæ varietatis.

Hydrus marinus, genuinus quales.

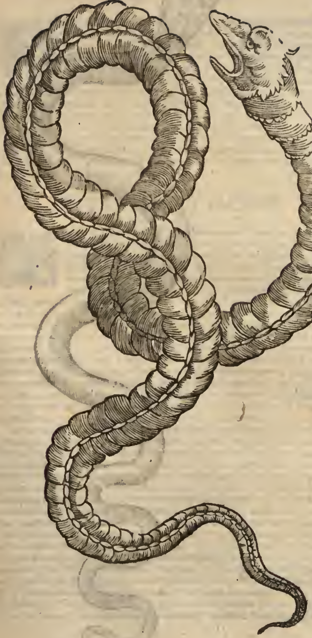
Interim ipſe Saluianus ſuum Serpentem marinum dorſo ſubrubro, lateribus ſubflauis, & imo ventre ſubalbido eſſe pronunciat. Rondeletius hoc animal ſic deſcribit. Eſt terreno, vel fluuiatili ſimilimus, & ad trium, vel quatuor cubitorum longitudinem Serpens marinus accedit. Corpore eſt rotundiore, quàm anguilla, capite Congro ſimili. Maxilla ſuperior inferiori eſt longior. Dentes in maxillis, & in palato, ritu murænæ, ſed rariores habet. Pinnulas duas ad branchias, veluti anguilla. Colore eſt fuluo, D præter ventrem, & roſtrum, quæ partes ſunt cinerei coloris. Oculi flaueſcunt. Internis partibus à muræna non diſcrepat. Huius Serpentis cadauer exſiccatum, quod adhuc in Muſæo Illuſtriſs. Senatus Bononienſis ſeruatur, fuluum etiam colorem retinet.

Deſcriptio ex Rondeletio.

Serpens marinus.

Serpens marinus mari Noruegico familiaris.

30

Serpens marinus flaui coloris mari Suetico familiaris.

A

LOCVS.

SERPENTEM marinum in locis omnibus Maris indiſcriminatim ſtabulari non eſt aſſerendum; ſiquidem negat Ariſtoteles in altiſſimis gurgitibus naſci. Nunquid poſtea flumina quoq; frequenter, in dubium verti poteſt; quoniam monimentis mandauit Ariſtoteles, ſerpentium alios terreſtres, alios aquatiles eſſe; quamquam maxima pars ſit terreſtris, exigua ferè aquatilis, ſcilicet fluuiorum incola. Verumtamen cum hic, de quo in præſentia agitur, nuſquam in aquis dulcibus inuentus ſit, marinum tantummódo eſſe anguem affirmabimus. Neq; hoc præcitatæ Ariſtotelis ſententiæ repugnabit: cùm ibi non de Serpentibus marinis, ſed de fluuiatilibus, quos vocant Hydros, tantùm diſſeruerit, qui toto cælo ab anguibus marinis diſcrepant. Præterea hos Congro, corpore, & colore ſimiles eſſe, illos verò parùm ab aſpide diſtingui B poſſe retulit. Demùm Hydri véneno nullis cedunt Serpentibus, cum Serpens marinus planè ſit innoxius. Item Hydrus reſpirat, & pulmones habet, cum Serpens marinus branchiatus ſit, & reſpiratione careat.

Lib. 2. hiſt. An. c. 14.

Differẽtiã inter hydrũ marinum, & fluuiatilem.

NATVRA. ET MORES.

ARISTOTELES Serpentem marinum non ſolum ἀμαυρότερον, ideſt, vt nonnulli peritiores interpretantur, colore minus intenſo, quàm ſit Congrus; verũ etiam σφοδρότερον, ideſt, vehementiorem eſſe promulgauit; ſiue, vt Theodorus Gaza vertit, acriorem: ſiquidem hæc vox ad mores huius animalis referenda eſt, non autem ad corporis longitudinem, vt Bellonius ſæpienter retulit. Si captus, dimittatur foris (ἐὰν δὲ φοβηθῇ, καὶ λυφθῇ, Vuottonus ſic reddit, ſi timeat, atque piſcatores euertat) arenam roſtro quamprimùm adacto terebrat; ſubitq; totus. Plinius, cum alibi draconem C Ariſtotelis, Araneum appellauerit; hoc tamen in locó, pro Serpẽte marino, Draconem marinum pronunciauit, dum inquit: Draco marinus captus, atq; immiſſus in arenam, cauernam roſtro mira celeritate excauat. Et quamquam Rondeletius Draconem, ſiue Araneum piſcem idem etiam præſtare tradiderit, nihilominus huic nullam fidem adhibendam eſſe putamus, tum quia hoc animal nullo roſtri mucrone eſt inſtructum, vt Serpens marinus, tum quia obtuſa capitis magnitudine impeditur. Quamobrem certum eſt, ab Ariſtotele hanc proprietatem Serpenti tantùm marino aſſignatã fuiſſe. Hoc autem monendum fuit, ne quis hac occaſione, res diuerſas confundat, id quod Albertus feciſſe videtur, vt in Aranei, ſiue Draconis hiſtoria oſtenſum fuit.

Lib. 9. cap. 27.

Proprietas mira huius animalis.

Geſnerus, ex Germanico Schiltbergeri cuiuſdam Bauari Monacenſis libro de peregrinationibus ſuis, quas captiuus à Turcis obiuit, pugnam Serpentiũ marinorũ, & terreſtriũ deſcribit, quam licèt pro certo non habeamus, eam noſtro huic animãli conuenire, hic tamen eam adſcribere libuit, quoniam ſimpliciter Serpentes marinos nominat. In Regno Genyck vocato, vrbs eſt nomine Sampſon. Eam quo tempore ego apud Vueiaſitam Turcarum Regem eram, Colubri aquatiles, Serpentes terreſtres innumeri cir- D cumquaq; per milliaris ferè ſpatium circumdabant. Venerant autem hi è ſyluis, quæ multæ ſunt in vicina regione Trieuſik dicta, illi verò è mari. Hi dùm colligebantur, per nouem dies, nemo, præ metu, ex vrbe egredi audebat, quamuis neq; hominem, neq; cætera animalia læderent. Quamobrem vrbis, ſiue regionis Princeps, ne quiſquam etiam hominum eos læderet, edicebat; non ſine iuſſu Diuino rem adeo mirabilem, & magnæ alicuius mutationis ſignum euenire interpretatus. Decimo die, duo hæc Serpentium genera inchoatum diluculo conflictum ad Solis vſq; occaſum produxerunt, quo animaduerſo, Princeps cum paucis èquitibus vrbem egreſſus, pugnam ſpectare voluit; Cedebant autem Serpentes aquatiles terreſtribus. Reuerſus in vrbem, ac poſtridie denuò egreſſus nullos amplius viuos, ſed occiſorum tantùm Serpentium octo millia repetit, quos omnes, ſcrobe defoſſa, humo tegi curauit, & Vueiaſitæ Regi nuper ea

Pugna Serpentiũ marinorũ, & terreſtriũ.

Princeps ad ſpectandã pugnã Serpentum egreditur.

Cc vrbe

vrbe potito, euentum litteris nunciauit, qui, hoc oſtento tanquam ſibi proſpero, & fælicia portendente, gauiſus eſt. Hæc ille.

Serpentes autem marinos in terra aliquandiù degere poſſe ex Ariſtotelis ſententia probari poteſt, cuius verba in capite de Congro recitata fuerunt. Item dari Serpentes, qui è terra in mare exeant, teſtatur Bellonius his verbis. Cum circa Abydum obambularem, in paruis quibuſdam alueis, ſeu canalibus ſalſis inueni Serpentis terreſtris ſpeciem, qui toto ferè die in mari viuit, quemadmodum Coluber in aqua dulci: ſomni verò cauſa in terram egreditur. Colore fermè rubet, ſed maculis etiam fuſcis, aut cinereis varius eſt.

Serpentes à terra aliquando in mare exeuntes.

VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA.

BELLONIVS, in libro ſuo Gallico de piſcibus, Serpentem marinum eſui quidem ſcribit eſſe aptum, quemadmodum cæteri animantes marini longi, & lubrici, vt Congri, anguillæ, muſtelæ, & ſimiles, verùm propter nimiam cum terreſtri Serpente ſimilitudinem, pleroſq; ab hoc animali conſpecto, tanquàm ab angue, & non piſce abhorrere aſſeuerat. Si vim medicam huius beſtiæ perpendamus, Plinius ad vrinæ incontinentiam valere tradidit, dummodo cum radice lilij adhibeatur.

Serpẽs marinus edibilis.

Li. 32. c. 2.

DE SCOLOPENDRA MARINA. Cap. XXI.

SYNONYMA.

VT hęc Serpentium hiſtoria omni ex parte perfecta, & in genere ſuo abſoluta eſſet, nonnulla de hoc animali ad Inſectorum genus ſpectante adiicere libuit, tum quia inter reliquos Maris animantes, veluti hirudines, & lumbricos marinos, graphicè anguem repræſentet, tum etiam, quoniam in Inſectorum hiſtoria, omnes Scolopendræ icones non fuerunt impreſſæ. Quare cum in antecedenti capite, de Serpente marino egerimus, non erit abs re in preſenti de alia beſtia marina differere. Itaq; σκολόπενδρα θαλάττια, nempe Scolopendra marina, ob ſimilitudinem cum terreſtri, ita nuncupatur, quia terreſtris ſic fuit nominata, quaſi ἔχουσα σκολόπια ἐν τῷ ἄκρᾳ, quoniam in extremo (quod caudæ loco eſt) ſupereemineat corniculum, quaſi radius, atq; impactus aculeus: cum σκόλοψ ſurculum acutum inſtar aculei ſignificet. Plinius autem hãc beſtiam marinam Scolopendram ſemper appellauit, terreſtrem verò nunquam Scolopendram, ſed centipedam tantùm cognominauit, cum hoc nomen alio etiam Inſecto, nimirum Oniſco, ſiue Aſello competat, quem Vulgus centipedam, & millepedam ſolet indigitare. Qui plura de Scolopendris intelligere voluerit, confugiat ad hiſtoriam Inſectorum, vbi de terreſtribus, & marinis vberrim pertractatum fuit.

Ordinis ratio.

Etymon Scolopendræ terreſtris.

DIF-

A

DIFFERENTIÆ ET DESCRIPTIO.

IN Hiſtoria Inſectorum traditum fuit ſcolopendræ marinæ duo eſſe genera: nam altera in genere Inſectorum, altera in genere Cætorum reponebatur, & de hac poſtrema in hiſtoria piſcium ſermo fuit habitus. Cæterùm Scolopendiæ marinæ de genere Inſectorum duas aſſignare ſpecies non dubitamus: quãdoquidem vna multis pedibus hirſuta apparet, altera verò marinum anguem æmulatur. Hæ igitur ad Ariſtotelis mentem, aſpectu, terreſtri Scolopendræ ſunt ſimiles, & magnitudine paulò inferiores, coloreq; magis rubeutes. At forma ſcolopendræ terreſtris, quoad caput, & caudam diuerſa eſt, quæ varietas in Scolopendris Rondeletij non obſeruatur, immò veluti tot lumbrici apparent. Hoc autem non aſſeueramus non ad explodendam Ron-
B delentij opinionem, ſed vt lectori ponderandum proponamus, num ſit alia Scolopendræ marinæ ſpecies, quæ deſcriptioni Ariſtotelis magis quadret.

Scolopẽdra duplex genus.

Quamuis Vuottonus textũ Ariſtotelis, in quo ſcolopendræ marinæ terreſtribus minores declarantur, ſemper ſuſpectũ habuerit: quando quidem ſi ſcolopendra marina eſſet minor terreſtri, hamum quamtumuis exiguum deglutire nequiret. Et tamen idem Ariſtoteles, Theodoro Gaza interprete, ſcripſit, quando piſces, qui vulpes nuncupãtur, hamum deglutiſſe ſentiunt, ſibimet ipſis, vt centipeda, opitulantur: nam longius ſe ſe offerentes lineam abrodunt, & Scolopendræ alio ingenio ſe liberant, nimirum ſemetipſas inuertendo, donec hamus excidat: ergo hæ terreſtribus maiores ſunt conſtituendæ. Licèt multi authores textu Ariſtotelis decepti in eãdem venerint ſententiam. Albertus enim Scolopendras marinas minores terreſtribus ſtatuit, dum inquit, Serpentes, & piſces verè dicti carent pedibus, in mari tamen verſatur animal, quod vocatur quadraginta quatuor, eum tot pedes habere videatur: ſimileq; huic aliud per ter-
C ram diuagatur eodem appellatum nomine, ſed in mari verſans minus terreſtri eſſe perhibetur. Braſauolus Scolopendræ terreſtris iconem duos pollices longam oſtendebat. Rondeletius minorem Scolopendiam ad palmum, maiorem verò ad cubitum accedere tradebat. Gillius Scolopendram marinam, quam vidit, digiti longitudine fuiſſe aſſeruit. Deniq; Marcellus Virgilius Dioſcoridis interpres marinas terreſtribus lõgiores eſſe decreuit: nec præter rationem, quoniam nos Scolopendræ icones ad cubitum penè accedentes exhibemus, quarum altera eſt nuda inſtar anguis, altera verò pedibus hirta, & coloris amethyſtini.

Deſcriptio huius animalis.

Quãdo ab hamo ſe liberent.

Animal vocatum Quadraginta quatuor.

NATVRA, ET INGENIVM.

GILLIVS hoc animal, ob tetrum odorem, piſcatoribus infeſtiſſimum eſſe pronunciat: propterea quòd hamum ab hac beſtia contractum cæteri piſces fætido pulſi odore vitent. Præterea ſi hoc animal hamum
D fortè deglutiuerit, hoc ingenio ſe liberare dicitur: inuertit enim ſe euomendo interanea, donec hamus cadat, & denuò, abſorptis inteſtinis, non ſecus, atq; prius valet. Idem confirmat Plinius, & memorat etiam Plutarchus in libro de his, qui ſerò puniuntur à Deo. Hinc Pierius Valerianus ſcriptum reliquit, quod Priſci ſignificaturi hominem ab affectibus cruciantibus ſe liberantem, Scolopendram marinam effigiabãt, cum hæc beſtia ſe inuertendo ab hamo, & piſcatoribus ſe redimat.

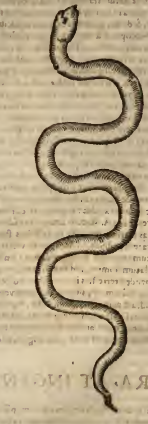
Teter odor huius animalis.

Hieroglyphicum ſcolopendra.

De veneno huius animalis, Ariſtoteles, Oppianus, & Aelianus retulerunt Scolopendram marinam, tactu, terreſtri nocentiorem eſſe, nec non morſu vrere, & rubicundum in cute colorem excitare, quod ſymptoma vrtica etiam inducere ſolet. Curatio autem huius veneni cum eadem ſit, quæ terreſtris, lectorem ad hiſtoriam Inſectorum relegamus.

Venenum huius animalis quale.

Scolopendra marina.

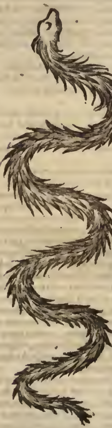

VSVS IN VARIIS

MEDICAMENTA, quæ pilos diſperdunt, ad mentem Galeni, ex comptorijs libris Critonis, primitùs ex ſcolopendris marinis, deinde etiam ex vrtica marina, ſtellis marinis, nitro, & amurca conficiuntur. Plinius verò ſua pſilothra ex cinere marinæ Scolopendræ parat: deinde eumdem cinerem cum melle, ad ſtrumas debellandas, permiſcere ſolet. Deniq; Tarentinus, ad coercendas anguillas, ſeſam etiam ſic componit. Recipit ſcolopendræ marinæ drachmas octo, caridum fluuiatilium tantundem, ſeſami drachmam, quibus ſimul exceptis ad prædictum vſum vtitur. H

Pſilothra ex quibus parentur.

Scolopendra marina amethyſtini coloris.

DE SERPENTIBVS EXOTICIS. Cap. XXII.

AD calcem huius libri, Serpentes exoticos examinandos reiecimus, quoniã partim terreſtres, partim aquatiles ab Authoribus eſſe traduntur. Verũ inueſtigare, ad quod genus tot peregrini, & Indici Serpentes in hiſtorijs memorati referendi ſint, difficile admodum eſſe, ex mente doctiſſimi Cluſij, pronuntiamus. Prӕterquamquod ſcriptum etiam reliquit Aelianus, multa, & varia eſſe anguium genera, quorum ſpecies omnes perſequi velle infinitum foret. Itaq; ne quid intactum ad hanc ſpectans hiſto- *Li. 5. Exotic. c. 19.*

riam omittatur, prima fronte ponderabimus illos angues, quorum nomina ab Authoribus proponuntur, cum tamen noſtra ætate ſint incogniti; deinde pedetentim per aliorum differentias partim à colore, partim à magnitudine, & à natura deſumptas deſcendemus. Quoad primùm Aelianus tradidit, Hyenam, præter animantem quadrupedem, eſſe etiam Serpentem vtriuſq; ſexus participem; quocirca altero anno mas, altero fœmina obſeruatur: eamdem ſententiam Orus Apollo in Hieroglyphicis amplectitur; cum adhuc tale animal in rerum natura dari incertum ſit; & præterea non eſt veriſimile talem ſexus mutationem aſſignari poſſe. E

Hyena ſerpens vtrũ dicitur.

Serpentes λίβυας leguntur apud Heſychium; & Nicander in Theriacis Libyas angues inter innoxios recenſuit canens.

Plures reptilium, quæ non ita noxia, formæ
Per denſas habitant ſyluas, per opacaq́. luſtra,
Quos Elopes, Libyaſq; coronatoſq; myagros
Dicunt.

Ammoditæ non ſunt libyes.

Scholiaſtes autem Nicandri λίβυας τοὺς ἀμμώδεις vocat, quaſi hos Ammoditas eſſe ſenſerit, ſed proculdubio fallitur: quandoquidem Ammoditæ ictu interimunt, cum Libyes inter angues innocuos à Nicandro collocentur. F

Meminit Georgius Pictorius, in Lerna malorum, cuiuſdam Serpentis Tarantæ nomine, dum canit.

In vita lædit nullum Taranta crudelis,
Poſt mortem Serpens, ſed violentus erit.

Tarantæ Serpens.

Quid autem voluerit intelligere per Tarantam non facile eſt apprehendere, niſi fortè Tarantulam, ſtellionis ſpeciem, de qua inter quadrupedes actum fuit. Memorat etiam Suidas Serpentes Argolos, quos Alexãder Macedo, Argo Pelaſgico Alexandriam deferri, & in flumen, pro extinguendis aſpidibus, conijci curauit. Item Geſnerus Mergolos angues ex Africa delatos nominat; qui poſtea, & quales ſint, & an in aquis mergantur, vt nomen indicat, ſe ignorare aſſeuerat. Inſuper τρισσὸς, εἶδος ὄφεως, nimirum Triſſas ſpecies Serpentis apud Heſychium, & Varinũ legitur, ſed poſtea nulla Serpentis deſcriptio aſſignatur. Notum ſolum eſt, quòd τρισσὸς, & Atticè τριττὸς triplex exponitur, & Aliter etiam trinus, vel ternus redditur. Tandem multa nomina barbara anguium, vt Ames, Butriſa, Dunias, & Eraton apud Syluaticum leguntur, G ſed quos indicent Serpentes, ipſi ſoli notum eſt. Poſtremò hæc nomina, Guaſſeuabras, vel Semabras, apud Auicennam, Serpentem denotare videntur, dum inquit, quando emplaſtrum cum radice Endiuiæ paratum ponitur ſupra ictus Scorpionis, vermium venenoſorum, veſpæ, & Serpentis. Guaſſeuabras, vel Semabras, proculdubio confert. Verùm, ſi nos memoria non fallit, hoc nomine Arabico, ſalamandram deſignari, in Hiſtoria Quadrupedum digitatorum, retulimus.

Nomina anguium barbara quæ.

Salamãdræ nomen Arabicum.

Si contemplemur exoticos Serpentes, ratione colorum, quibus decorantur, hi diuerſi eſſe perhibentur: namq; in primis narrat Clitarchus, referente Aeliano, in India Serpentes ſexdecim cubitorum generari, deinde alios multò minores varijs pigmentis diſtinctos, & verſicolores ſpectari: vittas enim à capite ad caudam pertingentes habent, quarum aliæ æreo, aliæ argenteo, aliæ rubicundo, & aliæ aureo colore refulgent. Item, ex Petro Bembo, Serpentes ſeſquipedales in aquis, & terra viuentes, ſpecie colorata ſpectabiles in Cuba Inſula ſtabulantur. Immò, ex tertia parte hiſtoriæ Indicæ, Serpentes apud Indos dinagantur Boiquatrara nominati, quæ vox Indica anguem picturatum deſignat. Rondeletius quoq; monſtrat iconem Serpentis aquatici ruſeſcentis à doctiſſimo viro Gulielmo Pelicerio Monſpellienſi Epiſcopo obſeruati, cui terreſtris anguis ſpeciem aſſignat, colore rubro decoratam, cum lineis obliquis, & ſinuoſis à dorſo ad ventrem ductis, eamq; lineam à capite ad caudam protenſam ſecantibus. Huius ſciſſuram oris non admodum grandem, dentes acutos, & ſerratos, branchias opertas inſtar ſquamoſi piſcis, eſſe prædicat. In dorſo à capite ferè ad caudam, quædam veluti capillamenta tenuia, pariterq; in aluo obſeruat. Hinc multi ſimilem ſpectantes iconem, Myrum eſſe prodiderunt, licèt perperàm: ſiquidem prænominatus Serpens branchias operculo oſſeo tectas, pinnaſq; ad natandum maiuſculas habet, quibus conditionibus Myrus, & Muræna carent. H

Differentiæ ratione colorum.

Lib. 6. hiſt. Veneta.

Boiquatrara nomen Indicum.

Serpentis rub. ſcẽtis deſcriptio.

Strabo & ipſe Serpentis punicei coloris meminit: hunc fortè Ælianus Porphyrum appel-

A appellauit apud Indos naſcẽtem, dodrantali magnitudine, aſpectu purpuræ ſimili, capite candido, & dentibus carentẽm, quem venatores inquirunt per montes meridiei obuerſos, è quibus Sardo gemma effoditur. Hoc animal non mordet, ſed locus vomitu beſtiæ conſperſus ſubitam contrahit putredinem: quapropter per caudam ſuſpenſus duplex veneni genus eructare dicitur: alterum ab animali viuente reiectum, quod eſt nigrũ, ſpeciemq; electri referens, alterum ſimpliciter nigrum, quod ab ore mortui animantis prodit. Prioris ſi detur tantum, quantum eſt granum ſeſami, confeſtim, cerebro per nares patientis effluente, necat, alterum vero exhibitum, tabem inducit.

Porphyri ſerpentis deſcriptio.

Ad magnitudinem exoticorum anguium mentem ſi conuertamus, proculdubio comperiemus in regionibus Indicis permagnos naſci Serpentes, ſed in Peru maximos, & minus veneficos: ſiquidem Hiſpani, vt legitur in Hiſtorijs, Peruanam luſtrantes Regionem, Serpentem longitudine viginti pedum, & latitudine proportionata offenderunt, in cuius interempti aluo paruum capreolum, & integrum inuenerunt. In Malabar etiam Iulius Scaliger Serpentes octonum pedum, aſpectu horribiles, innoxioſq; obſeruat, qui puerorum amore facilè detinentur; ideoq; Pæderotas nuncupat. Immò

Differentia ratione magnitudinis.

B clariſſimus vir Carolus Cluſius narrat, quòd anno Domini tertio ſupra milleſimum, & ſexcenteſſimum, conſpicatus eſt iconem Serpentis Indici longi octo pedes romanos, cum latitudine proportionata, cuius corpus, more aliorum, ſquamis erat tectum, & maculis variatum, & elegantium formarum cõſperſum, ſumma parte candida, dentibus hamatis, & lingua tenui, & biſulca. Denuò in eodem libro Cluſius deſcribit peregrinum Serpentem, cuius pellis longa erat nouem pedes romanos, medio autem corpore lata pedem, ſupra extimam caudam latitudo erat ſex vnciarum, extima verò cauda duarum, ſquamæ erant variorum colorum elegantiſſima ſerie diſtinctorum: ſiquidem dorſum à capite ad extremitatem caudæ nigricans, veluti clypeiformibus maculis erat ornatum. Extrema verò cauda maculis etiam nigris, ſed oualis formæ diſtincta. Pariter latera maculis nigris alterius tamen formæ refulgebant. Vnde Cluſius ſibi perſuadebat hanc pellem ex America, aut Inſulis illi adiacentibus fuiſſe delatam: cum in Cuba inſula magni Serpentes triginta pedes longi generentur, & humani femoris craſſitudinem æquantes; quemadmodum Conſaluus Ferdinandus Ouiedus in

Cap. 18.

Deſcriptio Serpentis Americani.

Li. 17. c. 6.

C hiſtoria generali teſtificatur. Intellexit præterea Cluſius hunc eſſe de illorum Serpentum genere, qui in interiore Braſilianorum regione naſcuntur, atq; in arboribus vt plurimùm verſantur, nam in aliquem vicinum inſiliunt, brachiaq; multiplici nexu ligant, & quia nudi incedunt Braſiliani, os ſuum in anum illorum inſerunt, adeoq; violenter ſugunt, vt ſpirandi facultatem illis adimant, & niſi cultrum, vel aliud ferreum inſtrumentum præ manibus habeant, quo confeſtim animal conficere poſſint, proculdubio illis percundum eſt. Num verò in aquis etiam verſetur, non explicat.

Proprietas Braſiliani Serpentis.

Habemus tamen in hiſtoria Americana, quòd in flumine quodam Vrquaia nominato Serpentes natant longitudine quatuordecim paſſuum, & latitudine duarum vlnarum, capitibus ſuper vndas ſemper eminẽtibus, intuentes, nùm aliquis flumini appropinquet; nam aliquem, vel bibendi, vel lauandi gratia accedentem cauda inuolutum, in amnem trahentes deuorant. Hinc colligendum eſt Americam nutrire Serpentes, & colore, & corporis magnitudine ab Europeis valdè diſcrepantes. Immò maiori admiratione dignum eſt, quòd Syluicolæ Americani, Serpentes magnitudine brachij, quinq; ferè pedum longitudine, rubedine, & nigredine diſcolores apprehendunt, & has

D immanes anguillas terreſtres domum deferentes fruſtatim incidunt, & coctis in ſumptuoſis epulis vtuntur.

Anguillæ terreſtres Americanorum.

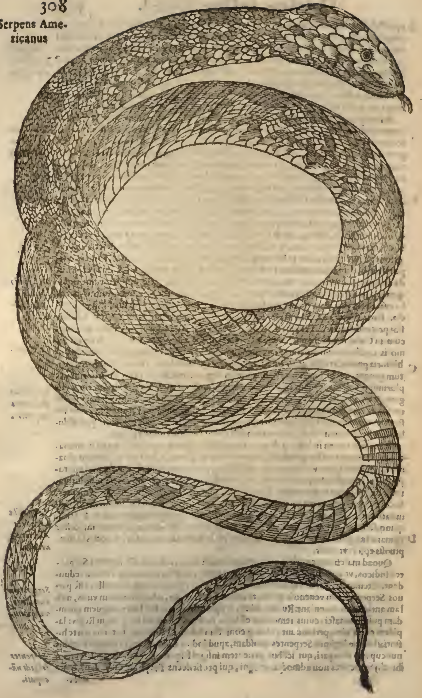
Quoad maleficam exoticorum angulum qualitatem, relatum eſſe ſuperius Serpentes Indicos, vt plurimum eſſe innocuos, hinc tamen non fit, quin aliqui veneno redundent. Etenim Ariſtoteles monimentis mandauit, in regione Indica nonnullos eſſe paruos Serpentes tam venenoſa qualitate refertos, vt incolæ, aduerſus eorum virus, nullam antidotum inueniant. Rurſum addit, in agro, in quo creſcit Laſer, anguem quemdam puſillum naſci, cuius remedium eſt lapis ex ſepulcro cuiuſdam antiqui Regis: lapidem enim vino perfundunt, illudq; confeſtim bibunt. Amplius in tertia parte hiſtoriæ Indicæ legimus Serpentes quoſdam, apud Indos, Boiroiniaaga, nempe frigidos nuncupatos diuagari, qui ictibus patientem inſigni frigore afficiunt. Verſantur etiam ibi alij Serpentes non admodum magni, qui proficiſcens ſtrepitum quemdam, more

Serpentum exoticorũ venenum.

Serpentes frigidi nũcupati.

nola-

Serpens Americanus

A nolarum, edunt, & ictu ſunt lethali. Item de alijs innumeris huius generis, hiſtoria Peruana legenda eſt.

Ad finem, vnum circa Serpentes exoticos, obſeruatione dignum non eſt omittendum, nimirùm nonnullos, ritu viperarum, fœtus viuos, non autem oua eniti: Id autem duo patres Ieſuitæ incidenter obſeruarunt, qui in Braſiliam accedentes, vt doctrinam chriſtianam docerent, ibi anguem magnum in ſpiram conuolutum, iuxta viam, iacentem conſpicati, ſigno crucis prius muniti interfecerunt: ſed mox tres, vel quatuor Serpentes minores illius generis per terram ſalientes viderunt, ideoq; patres admirati, tandem ex cadauere anguis occiſæ eos egredi animaduerterunt: propterea reuerſi baculo illud percutientes, reliquos numero vndecim exire coegerunt: quamuis poſtea ab Indis intellexerint ab hoc Serpentis genere quadraginta fœtus aliquando prodire. Vtrum modo dentur apud ipſos ſpecies anguium etiam ouiparæ, facile adducimur, vt id credamus; cum pariter apud nos aliæ ouiparæ, & aliæ viuiparæ obſeruentur.

Serpentes viuipari reperiuntur apud Indos.

Numerus fœtus anguis Indici.

FINIS PRIMI LIBRI.

A

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONON.

B

SERPENTVM, ET DRACONVM HISTORIÆ.

Liber ſecundus.

ORDINIS RATIO.

C

HOC Serpẽtum opus in duos libros, prima huius hiſtoriæ fronte, digeſſimus; vt in primo, notiorum examinata natura, in altero minus notorum, nempe Draconum mores innoteſcerent. Horum autem cum variæ aſſignentur ſpecies: primitùs ab illis, vel aliqua criſta inſignibus, vel ob molem corpoream, Draconibus nuncupatis, inchoabimus. Et quamuis Pauſanias Serpentes, Megalaunas appellatos, ad molem triginta cubitorum excreſcentes, quales India, & Africa nutrit, non vocari ab Epidaurijs Dracones, ſed ex alio quodam genere eſſe affirmauerit: cum Epidaurij, ex eodem Pauſania, non quoſuis Serpentes ad immanem grandeſcentes auctum, Dracones, ſed tantùm Epidaurios, illoſq; ſacros exiſtimantes indigitauerint. Nihilominus communem Authorum nos ſecuti opinionem, in præſentia Serpentes annoſos, vel aliquibus criſtis præſignes Dracones nominamus. Itaq; prima facie de Draconibus alis, & pedibus carentibus agemus, poſtea de bipedibus, & tandem de bipedibus ſimul, & alatis verba fient. *Megalauna Serpentes quales ſint.*

DE DRACONE IN GENERE.

Cap. I.

ÆQVIVOCA.

Viri nomine Draconis vocati.

NON defuerunt, apud Priſcos, viri, nomine Draconis, inſignes, vt Draco Athenienſis legiſlator ante Solonem, cuius leges poſtea Solon, præterquàm, quæ de cæde erant conſtitutæ, propter ſeueritatem, abrogandas curauit: cum vnà omnibus pœna eſſet conſtituta, vt etiam deſidiæ damnati, aut qui olera ſurripuiſſent, capite plecterentur: hac de cauſa Demades hanc ſententiam proferre ſolebat: Draconem non F atramento, ſed ſanguine leges ſcripſiſſe, hinc ortum eſt illud adagium. *Draconis lex*, de tetricæ alicuius diſciplinæ inſtituto; & de hac legum ſeueritate apud Athenæum ſic canitur:

Qui cærula ò Venus queant
Dare liberis operam creandis, quoties
Legum Draconis ſint memores?

Draco Grammaticus. Draco dux quidam. Draco medicus.

Draco etiam, ex Plutarcho, vir fuit Athenienſis, & præceptor Platonis in Muſica. Item, ex Suida, Draco Stratonicenſis non vulgaris grammaticus fuiſſe perhibetur. Draco quoq; fuit nomen illuſtris illius Ducis, qui Reginæ Angliæ ſtrenuam prębuit operam. Deniq; Draco fuit nepos celeberrimi medici Hippocratis ex filio Theſſalo, de quo rurſus natus eſt Draco, & ipſe medicus, qui, ex Suida, Roxanem coniugem Alexandri Macedonis graui oppreſſam morbo diligentiſſimè curauit.

Draco piſcis.

Pręter homines, ſunt aliç animantes, quç Draconis nomine donantur; vt Draco marinus, Gręcis δράκων θαλάσσιος, & nonnullis noſtrç ætatis Gręcis δράκαινα. Hic piſcis in plerisq; Italię locis vocatur piſcis Araneus: licèt Plinius ſeorſim & de Araneo, G & de Dracone marino tanquam diuerſis piſcibus egerit: nec mirum, quoniam, & Serpens marinus, qui Ariſtoteli ὄφις θαλάσσιος nuncupatur; Plinio Draco marinus dicitur, vt in Hiſtoria Piſcium recitauimus. Pariter in Catalonia, ex Arnoldo, verſatur reptile quoddam Veſga Arsbiec dictum, quod nonnulli Draconem domorum indigitant. Non eſt autem aliud animal, niſi ſtellio, quem Tarantulam Romanorum aliqui eſſe opinantur.

Draco domorũ qualis.

Draco inſuper, apud Poetas, non Serpentem modò, verùm etiam Draconem, nempè Serpentem annoſum, aut alijs prærogatiuis dotatum ſignificat. Siquidem Virgilius memorans angues, qui Laocoonta Neptuni ſacerdotem interfecerunt, illos modò Serpentes, modò appellat Dracones, dum inquit.

L. 2. Aeneid.

——— illi agmine certo
Laocoonta petunt, & primùm parua duorum
Corpora natorum Serpens amplexus vterq;
Implicat &c. H

Et paulò poſt.

At gemini lapſu delubra ad ſumma Dracones
Effugiunt, ſæuaq; petunt Tritonidis arcem;
Sub pedibuſq; Deæ clypeiq; ſub orbe teguntur.

Alibi idem Virgilius certamen Aquilæ, & anguis deſcribens, hunc modò Draconem, modò Serpentem nuncupauit his verſibus.

L. 11. Aeneid.

Vtq; volans altè raptum cum fulua Draconem
Fert Aquila, implicuitq; pedes, atq; vnguibus hæſit:
Saucius at Serpens ſinuoſa volumina verſat.

Etymologia Draconis, & Serpẽtis eadẽ.

Idq; non ſolum apud Poetas Latinos, ſed etiam apud Græcos legitur, & hoc inde naſci arbitramur, quoniam tùm Serpentis, tum Draconis eadem etymi ratio eſſe videtur

cum

A cum δράκων παρὰ τὸ δέρκεσθαι, ideſt à cernendo dicatur; deinde ὄφιν vocamus ἀπὸ τοῦ ὄπτειν, quod idem ſignificat.

Inter vegetabilia nonnulla recenſentur, quæ Draconis nomen ſortita ſunt. Colitur enim in hortis quædam planta guſtu acris, in acetarijs frequentis vſus, Draco nominata, cuius neq; Græci, neq; Mauritani meminerunt: cum mangonio cultorum factitia eſſe feratur. De hac in Rubrica Denominatorum fuſè, latèq; agetur. Draco eſt etiam arbor procera, ex Cluſio, procul intuentibus Pinum referens, folijs Iridis ſemper virentibus, cuius truncus admodum ſcaber multis ramis dehiſcit, diebus canicularibus humorem fundens, qui in rubram lacrymam denſatus ſanguis Draconis nuncupatur. Demùm Plinius, & Columella palmitem multis induratum annis, ob tortuoſitatem, Draconem nominarunt. Poſtremò quidam fluuius Italiæ Draco dicitur, ſcilicet, qui Agrum Mutinenſem à Regienſi diſcriminat.

Lib. 1. de plant. rar. c. 1.
Draco arbor.
Draco vitis.

Si recedentes à terrenis, ſublimiora parumper contemplemur, incidemus in Draconem volantem, quem Meteorographi inter paſſiones ignitas connumerarunt. Hic igitur ab habitu non admodum calido, nec valdè coagulato, & compreſſo dimanat, qui
B dum in ſublime vehitur, occurrẽs frigidæ nubi, ab ea truditur, deinde aut motu, aut per antiperiſtaſim accenditur, & quoniam frigidę nubis impulſu flectitur, tunc in modum figuræ Draconis curuatus, nomen etiam ſortitur. Quid plura? In Cęli quoq; parte Aquilonari Draconem noctu intuebimur, de quo ſic canit Claudianus in Faſtis.

Draco volans eſt ignita paſſio.

Vtq; videt Cælum, Cælo videt ipſe Draconem,
Pectore qui toto ſydus vtrumq; tenet.

Nam hic cæleſtis Draco minori vrſæ proximus refulget, vt canit Seneca.

Traged. 2.

Fluminis inſtar lubricus anguis
Magnoq; minor iuncta Draconi
Frigida duro Cynoſura gelu.

Fabulati ſunt Poetę hunc Draconem hortis Heſperidum inuigilaſſe, ſed ab Hercule interemptum, ob laborem, & vigilantiam, inter ſydera fuiſſe locatum. Hæc conſtellatio ſtellis triginta, & vna integratur, cui ſuccedit ſydus Herculis ſiniſtro pede quodammodo Draconis caput premente: idcirco ſic canitur in Phænomenis Arati.

Draconis cæleſtis ſitus.

C *Haud procul efficiens, vnde eſt defecta labore,*
Non illi numen, non magni cauſa laboris.
Dextro namq; genu nixus, diuerſaq; tendens
Brachia, ſuppliciter panſis ad Numina palmis,
Et capiti figit veſtigia ſæua Draconis.

His addamus Solem a Veteribus Draconem appellatum: ſiquidem Porphyrius Solem à Priſcis Lacertum, Leonem, Draconem, & Accipitrem nuncupatum fuiſſe diuulgauit. Immò ad incorporeas etiam ſubſtantias hoc nomen extenditur, cum D. Hieronymus inter cognominata Diaboli Draconem enumerauerit.

L. 4. de Abſtin. ab Anim.
Draco diabolus.

Inanimata verò ſunt multa, quæ Draconis nomine ſignantur. In primis, Draco apud Chymiſtas eſt argentum viuum; vnde aqua Draconis ab ipſis aqua Mercurij nominatur, de quibus legẽdus eſt Mercolinus in libro de lapide philoſophico. Draco apud Plinium eſt mons Aſiæ, & apud Sophoclem cohors Parthorũ fortè ad formam Draconis inſtructa. Amplius, Draco eſt nomen laquei, ad talum luxatum ligandum, ab Oribaſio deſcripti; immò Dracones ab eodem Authore cognominantur in machinamentis, quę
D ad formam manubrioli ductorij fabrefiunt. Polybio δράκοντες dicuntur μάνιακοι, καὶ περίχειρα, καὶ βραχιονιστῆρες, nimirum Dracones, ad mentem Polybij, catellas, armillas, ſpinteres, murępulas, brachialia, ſpathalia, & ſimilia fęminarum monilia denotant. De ſimili Dracone locutum fuiſſe Martialem multi autumant, quando cecinit.

Draco eſt argentum viuum.
Draco mõs Aſiæ.
Draco laquei genus
Li. 6. epigr. 86.

Si gelidum, collo nectit Glacilla Draconem.

Cum tamen ibi poeta de Dracone animali à Glacilla in delicijs habito ſermonem habuerit. Meminimus legiſſe apud clariſſimùm Faloppium, Draconis nomine, olim Romanis fiſtulam ęneam longiſſimam, in plures gyros, inſtar ſpirarum Draconis, contortam deſignari; qua artificioſus fons conſtruebatur; vnde poſtmodum aqua continuò calida ſcaturiebat. Huic mechanico experimento addendus eſt Draco volans, quem ingenioſi opifices ex arundinum paxillis, papyro, & puluere pyrio ad formam Draconis concinnant, vt in publicis ferijs, hęc machina per longum funiculum ignem

In l. de Aquis, & metall.
Draco eſt fiſtula.
Draco volans arte paratus.

concipiens, in aere maximo tonitru, & ſpectantium admiratione diſſiliat. E

Neq; omittendi ſunt Dracones, quos circumforanei ex Raijs exſiccatis pro arbitrio fingunt, vt illos ignauo oſtentantes Vulgò, facilè rerum naturaliũ imperitos decipiant. Quare in gratiam lectoris duas icones ſimulati Draconis repræſentare libuit. His notatis de huius nominis ambiguitate, ſuccedit Draco Serpens, de quo in præſentia verba fiunt, cuius fœmina *δράκαινα*, nempe Dracæna nominatur: cum tamen Dracæna Circe apud Sophoclem vocata fuerit, immò & Dracæna recentioribus Græcis Draco marinus vocatur, & tandem Dracæna eſt radix, quam Carolus Cluſius in Exoticis à Donante cognominauit.

Dracones ſimulati.

Dracæna eſt nomen æquiuocũ.

SYNONYMA, ET ETYMVM.

REFERVNT commentaria Iſidori hanc beſtiam Græcis *δράκοντα* nuncupari, propterea Latinis vocabulorum inopia coactis Draconem dici. Hodie etiam in Græcia *δράκος* vulgò nominatur; quapropter Iulius Scaliger etymum huius animalis *παρὰ τὸ δρᾶν ἄχος* deriuat, quoniam hoc animal nonniſi dolorem, & mœrorem hominibus afferat. Nobis tamen ſemper magis arriſit communis etymologia, dum *δράκων* deducitur *παρὰ τὸ δέρκειν*, nempe ab acuta viſione, cum *δέρκειν* acutis oculis intueri ſignificet. Itaq; non erat a ratione m canebat ille. F

Etymũ draconis ex Scaligero.

Et Draco Graiugenis obtutu dictus ab acri,
Cui data cernendi vis peracuta fuit.
Peruigil eſt, nec non oculis Draco dormit apertis,
Membra rigat quoties feſſa labore ſopor.

Vnde Poetæ hac ducti ratione Dracones theſaurorum cuſtodes eſſe finxerunt; immò Ariſtophanes huc reſpiciens, duos finxit Dracones, in templo Aeſculapij oculos Pluti lambentes, cuius actionis beneficio, ille cum cæcitate laboraret, cernere cœpit.

Dracones etiam, ex Iſidoro, ſyrenæ appellari videntur; cum in Arabia Syrenas Serpentes eſſe alatos promulgauerit; qui gradiendo non currere, ſed potius volare traduntur. Si nugamenta Authoris libri de natura rerum inueſtigemus, cõperiemus Draconem in Aſia trifariam nuncupari, nempe Serpentem, cetum, & leuiathan: cum per terram ſerpere, in aquis natare, & per aerem volare feratur. Si nomen hæbraicum Draconis inquiramus: notandum eſt, quòd Thannin, ex ſententia Pagnini, Serpens eſt, aut Draco, aut piſcis ingens tanquam Draco. At nomine Thannimin, ſecundum Vuolphium in Nehemian, Hæbrei vocant terribiles Serpentes, nempe Dracones, & belluas marinas, quæ Tynni appellantur. Hæbraica vox, Oach, quæ in numero multitudinis format Ochim, videtur Dracones ſignificare: nam quando apud Eſaiam legitur Babylon ſubuertetur, & implebunt domos eorum Ochim. Munſterus vertit Cercopithecos, Dauid Kimbi opinatur eſſe animantes ſimiles felibus, quæ vulgò vocantur Martes, D. Hieronymus reddit Dracones. G

Trifariam vocatur draco.

Nomina hæbraica draconis.

Cap. 13.

Chaldaica vox Darcon, nonnullis Serpens, Munſtero Draco exponitur. Albediſimon Perſin ab Auicenna, ad genera Draconum reducitur. Immò Alhartaf, nec non Haudem ab eodem authore refertur ad genus Serpentum, qui mordendo, tantùm vulnere, & non veneno nocent, veluti Dracones. Nam idem Auicennas Harem, Carnen inter Dracones marinos collocat, de quibus in Hiſtoria Piſcium actum fuit. Verùm Ahediſimon, Alhartraf, Haudion, & Talyacus ſunt nomina Barbara, quæ Albertus ad genera Draconum retulit. Germanice dicitur Lindmurm, Gallicè vn Dragon, Italicè Drago, & Dragone. H

Nomina Barbara draconis.

DIF-

Draco ex Raia effictus.

Draco alter ex Raia exſiccata concinnatus.

A

DIFFERENTIÆ.

QVAMQVAM infiniti prorſus ſit negocij, cunctas Draconum ſpe-
cies exprimere, & explicare: nihilominus ex beſtiæ magnitudine, lo-
co, colore, figura, & venefica qualitate illas eruere conabimur. Ra-
tione magnitudinis, Auicennas, & Aetius minorem Draconem quinq;
cubitorum, & maiorem triginta eſſe ſtatuerunt: cum tamen Greuinus *L.1. de Ve-*
optimè decreuerit, pro diuerſitate regionis, & loci natalis, prædictas *nen. c.20.*
feras, & maiores, & minores inueniri. Quandoquidem Eugeris Regis ætate, Dracones
ſeptem, & nouem cubitorum viſi ſunt, & tertius in Æſculapij templo altus fuit. Im-
mò Marcus Polus, in Prouincia *Caraçam* cognominata, Dracones bipedes decem *Li.2.c.40.*
B cubitorum ſtabulari narrauit. Regnante Philadelpho apud Aegyptios, duo Dracones
viui treſdecim, & quatuordecim cubitorum ab Æthiopia Alexandriam delati fuerunt.
Item D. Hieronymus meminit Draconis quindecim cubitorum, deſerta Aegypti loca
incolentis. Aelianus author eſt, quòd Aethiopia generat Dracones ad longitudinem *Li.17.hiſt.*
triginta, & quadraginta cubitorum excreſcentes, quos Elephantorum interfectores *An. cap.1.*
nominant. Scribit quoq; Petrus Crinitus ab Octauiano Auguſto, Draconem quin- *Dracones*
quaginta cubitorum Romæ nutritum fuiſſe, quem poſtea Populo Romano oſtentare *Elephãtorũ*
conſueuerat. Neq; mirandum eſt, quoniam Philoſtratus Dracones longos ad cubitoa *interfecto-*
ſexaginta reperiri aſtruit; quam opinionem authoritate Aeliani ſtabilire poſſumus, qui *res.*
in hiſtoria Animalium, Alexandro apud Indos verſante, Draconem, ex coniectura *L.15.c.21.*
ſeptuaginta cubitorum viſum fuiſſe pronunciat. Pariter & octuaginta cubitorum fue- *Dracones*
runt Dracones, quos Apoſiſares Indus, ex Oneſicrito Aſtypalæo, nutriuit: cum ſecun- *centum cu-*
dùm Strabonem, Dracones etiam centũ cubitorum prodigioſæ fuerint magnitudinis. *bitorum.*
Scribit quoq; Poſſidonius (referente Fulgoſio) prope Damaſcum, Draconem lon- *Lib.1.*
gum ad pedes quadraginta ſupra centum olim verſatum fuiſſe. Item Strabo, ex Poſſi- *Lib.16.*
C donio, in Macra iuxta Iordanem, fuiſſe Draconem tradit longum nihilominus iugero,
adeoq; latum, vt duo equites hinc inde locati ſe intueri minimè poſſent. A Luciano *Lib. 6. c.3.*
Dracones pellæi in Macedonia immenſæ magnitudinis memorantur, & à Gellio habe-
mus, bello primo Punico, Attilij Reguli conſulis exercitum in Africa verſantem à va-
ſto Dracone afflictatum fuiſſe. Inſuper prodit Egnatius in varia hiſtoria, quòd, regnan-
te Baſiliſco, in Conſtantinopolitana Bibliotheca viginti mille libris ſupra centũ exor- *Inteſtinũ*
nata, viſebatur inteſtinum Draconis longum centum, & viginti pedes, in quo Homeri *draconis lõ-*
poemata, tam Ilias, quàm Odyſſæa litteris aureis erant exarata. Demum nuperi etiam *gum centũ*
Authores Veterum ſcripta videntur ſtabilire; dum Ioſeph Ieſuita, anno ſexageſimo *& viginti*
ſupra milleſimũ, & quingenteſimum ex Braſilia ſcripſit, ſe illic obſeruaſſe Dracones, *pedes.*
qui & ceruos, & maiores etiam animantes deglutire poſſent; addidiq; Tapuram eſſe ma- *Magni dra-*
ximum, & voraciſſimum Serpentem, qui interdum ſolido aliquo animali vorato, ob *cones in*
ægram concoctionem, humi ſtratus ad ventris vſq; putrefactionem moratur, donec ſu- *Braſilia.*
peruolantes aues, aperta aluo, quod intus putridum eſt, abſumpſerint: namq; venter
exinanitus ſponte coaleſcit, & beſtia denuò ad prædam proficiſcitur. Quamobrem *In enarrat.*
D nulla debemus teneri admiratione, ſi Diuus Auguſtinus pronunciauerit Draconem *pſal.148.*
eſſe collocandum inter maiora animantia, quæ ſuper terræ ſuperficiem gradiantur.

Si differentias horum animalium, ratione loci natalis, inquiramus. Greuinus fuit *L.1. de Ve-*
huius opinionis, quæ de Draconibus Libycis, & Indicis memoriæ ſunt prodita, potius *nen. c.20.*
fabuloſa, quàm veriſimilia eſſe, & potiſſimũ, quæ de Dracone ex Lupa, & Aquila geni-
to nonnulli promulgarunt. Verumtamen cõtemplantes loca peculiaria, comperiemus,
ad mentem Philoſtrati, alios in montibus, alios in locis paluſtribus diuagari, qui tardi *Li.3. de Vi-*
ſunt motus, caput vix attollunt, criſtis carent, & deniq; Dracænis aſſimilantur: ete- *ta Apoll.*
nim hic author, ratione criſtæ, Dracones mares à fœminis diſtinguere videtur. Viciſ- *Differentię*
ſim in montibus ſtabulantes, ex eodem ſtet authore, acriores, grandiores, & criſtis in- *ratione lo-*
ſignes ſunt, qui poſtea, venationis gratia, in planitiem aliquando deſcendunt. *ci.*

De colore horum animalium, Authores inter ſe ſententijs variant. Nam, ex Aetio,
alij ſunt coloris rufi, alij nigri, alij cinerei. Nicander, in Theriacis, Draconem nigrum

ventre ſubuiridi celebrat; cum Philoſtratus terga ſubnigra Draconibus tantummodò E
L.12.Iliad paluſtribus aſſignauerit. At Homerus deſcribens Draconem, quem in Aulide iuxta fontem habitare retulit; eum rubicundo colore refulgentem decantauit.

Φοινήεντα φέρον δράκοντα ὀρίχεσσι πέλωρον.

Color draconũ qualis Regio Epidauriorum quoddam Draconis genus nutrit fuluo præditum colore, quod Aeſculapio, teſte Pauſania, ſacrum eſſe ſtatuunt. Lucanus Dracones aurato colore nitentes prædicat, dum inquit.

Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones.

L.9.Pharſal. Lucanum poſtea imitatus Georgius Pictorius in Lernamalorum ſic cecinit.

Serpunt aurato nitidi fulgore Dracones,
Africa quos ardens parturit exitio.

At Philoſtratus ſquamas coloris fului, barbam fortè palear, coloris aurei, & toruos
L.3. de vit. Apoll. c.2. oculos igne ſcintillantes Draconibus attribuit, quos montem ad rubrum mare pertinentem incolere ſcripſit: vnde illac nauigantes horrendos ſibilos eminus audire traduntur.

Si hæc animalia, ratione figuræ, examinentur. Occurrunt primò, ex Authore libri F de natura rerum, Serpentes Draconcopedes cognominati facie humana à vultu venuſtæ virginis non abſimili, reliquo corpore in tortuoſum Draconem deſinente; quam
Draconum figura varia. Draconis formam Diabolus primos decipiens Parentes induiſſe fertur: cum Beda ſcriptis mandauerit, Serpentem in Paradiſo terreſtri, ſinuoſa volumina intra arboris frondes occultantem, ſolam virginis faciem Euæ oſtentaſſe. Sunt alij Dracones, ex Aethiopia, ſuibus ſimiles, ſed corpore graciliores, & roſtro validiſſimo, quorum dentes more aprorum feriunt. Item legitur in deſcriptione Guineæ, quòd in Prouincia *Congi*, animalia magnitudine Arietis ex numero bipedum, alata, fului coloris, oblongo roſtro, & multiplici dentium ſerie verſantur, carnibus crudis veſcuntur, ab aliquibus Dracones no-
Dracones vbi adorentur. minantur, & à Nigritis tanquam viſu horribiles adorantur. Philoſtratus narrauit, ad Gangem, multos ſtabulari Dracones, qui à cæteris venuſtate oculorum diſcriminantur; ſiquidem eorum oculi lapilli pretioſi igneo fulgore coruſcantes eſſe traduntur: hac de cauſa Indi hoc animalis genus libentiſſimè venantur. Verùm Scaliger hæc Philo-
Exercit. 193. ſtrati nugamenta eſſe perhibet, qui, vt præclarè mentiri poſſet tanquam è luto ſibi ho- G
minem finxit, veluti Homerus Vlyſſem ſuum. Veritati tamen magis accedere videtur
L.11.c.47. aſſertum Plinij, qui Dracones pedibus anſerinis cæteris deformiores memorat; quem-
Li.2.c.40. admodum Thebani, quorum pedes cornu muniuntur. Non diſſimiles forſan deſcripſit Paulus Venetus in Regione quadam *Caraiam* naſcentes, quorum alij pedes tantùm habent anteriores, alij verò, horum pedum loco, duabus tantùm vnguis armantur, ventre enormi, & rictu tam amplo, vt etiam grande animal deglutire poſſint.

Præterea Dracones alis muniti aſſignantur, qui nullam nobis admirationem afferre debent: quandoquidem, in Malabar, feles agreſtes ad volandum idonei naſcuntur: cum
Feles volantes vbi ſint membrana ab anterioribus pedibus ad poſteriores vſq; producta rendatur, & hoc modo per aerem ferri, & volare dicantur: quieſcentes autem hanc membranam colligendo ad aluum contrahunt. Non deſunt poſtea authoritates ſacræ, & profanæ volatum Draconum atteſtantes: nam Diuus Auguſtinus in Geneſi ad litteram, Dracones ab antris in
Lib. 3. c. 9. aerem eleuari, & alibi etiam Serpentes volare teſtificatur; quod Herodotus, in Euterpe,
Lib. 3. de ciuit. Dei cap vlt. antea ſcripſerat. Inſuper habemus authoritatem Ariſtotelis, qui in hiſtoria Animalium, ſcriptis reliquit, angues membranis fulcitos per Æthiopiam volare. Idem repetit Strabo, H dum Serpentibus alas, ritu veſpertilionum, attribuit, qui volantes lotium lethiferum
Lib. 1. c. 5. reddere ſolent; vnde poſtea Lucianus, in Dialogo de Dipſadibus, illam Libyæ partem inacceſſibilem eſſe tradidit, in qua prædicti ſerpentes cartilagineis alis aſſiduè volitant. Item Iouius hiſtoriarum ſcriptor Nili originem deſcribens, variarum Ferarum memi-
Lib. 18. nit; additq; incolas Georgiani Regni à Draconibus alatis, & anſerinis pedibus munitis identidem vexari. Huius generis Draconum exhibuit iconem Bellonius, cuius cadauer
Lib. 2. obſer. 64. 79. integrum, & conditum diligenter obſeruauit: & hanc ſpeciem Draconis ex parte Arabiæ in Aegyptum aduolare intellexit. Cardanus quoq; narrat ſe Luteriæ verſantem,
Lib. 7. de rer. var. c. 30. apud Gulielmum Muſicum vidiſſe nonnullos Serpentes bipedes, paruis præditos alis, qui cum varijs temporibus miſſi eſſent, hinc fictitios non eſſe iudicauit, & ab indica regione capite Serpentino, magnitudine cuniculi, colore lucido deferri audiuit.

A Horum etiam Draconum meminit Albertus, dum ſirenas in quadam Arabiæ parte ſerpentes eſſe volantes prodidit; nam huiuſmodi animantes Dracones eſſe alatos inferre voluit. Verum Pomponius Mela de his fusè, latèq; diſſeruit, dum inquit: Non procul à Nilo, vbi pigmea gens viuit, multa Serpentum genera verſari, inter quæ nonnulli magno agmine ex paludibus eleuati, volando, Aegyptum petunt, ſed in ipſo ingreſſu, ab auibus Ibidibus cognominatis, commiſſo prius prælio, deuorantur. Id non latuit Solinum, quando pronunciauit ab Arabiæ paludibus alatorum anguium agmina eleuata ab Ibidibus extingui, antequam Aegypti limites ingrediantur. Id etiam aſſeuerantius dixit Cicero, dum Ibides aues rigidis cruribus, corneo, & procero roſtro ad auertendam ab Aegypto peſtem idoneas eſſe prædicat; dum Africo flante vento, ex vaſtitate Libyæ, angues aduolantes ab ipſis conficiuntur, & abſumuntur. Hinc Herodotus omnium vetuſtiſſimus monimentis mandauit extare valles oſſibus Serpentum alatorum plenas, qui petentes Aegyptum ab Ibidibus debellati deſtruuntur. Alioquin de Serpentibus alatis recens habemus teſtimonium in hiſtoria expeditionis in Floridam, vbi Serpens alatus viſus, & non procul à nemore interfectus fuit. Alæ erant exiguæ, vt
B vix animal à terra attolli poſſet. Immò Chriſticolæ illic verſantes, interfecti Draconis caput à Barbaris ſumma diligentia ablatum fuiſſe obſeruarunt; quod non fine aliqua ſuperſtitione ab ipſis factum fuiſſe coniectarunt.

Lib. 2. c. 4. *L. 2. de nat. Deor.* *Lib. 2. c. 2.* *Serpentes Alati vbi.*

Quoad veneficam Draconum qualitatem, notandum eſt, ratione loci natalis, alios magis, alios minus eſſe venenatos; quemadmodum etiam in reliquorum Serpentum hiſtoria fuit animaduerſum. Quandoquidem in regionibus frigidis minus, in calidis verò magis venenoſi eſſe perhibentur. Vnde Lucanus de venenoſis verba faciens, qui auibus, tauris, & elephantis inſidiantur, ſic cecinit. *L. 9. Pharſal.*

Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones,
Peſtiferos ardens facit Africa, ducitis altum
Aera cum pennis, armentaq; tota ſecuti
Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros.
Nec tutus ſpatio eſt Elephas, datis omnia letho.

Dracones montis Atlantis incolæ, ex Scaligero, ſolo contactu interimunt, qui capite, & cauda ſunt graciles, ſed vẽtre adeò immanes, vt ad rependum vix idonei reddantur, *Exercit.*
C & licet author horum pedes non deſcribat, veriſimile tamen eſt pedes habere, qui aut *183.* ob exiguitatem, aut ob ventris vaſtitatem non apparent; quemadmodum in Dracone *Dracones* in agro Bononienſi reperto ſuo loco obſeruabimus. *cum alis &*

Item mons regnũ Narſingæ à Malabaris diuidens multas Feras, ſed præcipuè Dracones alatos nutrit, qui in arboribus verſantes, non ſolum afflatu, ſed etiam obtutu homines propius accedentes perimunt. Hinc nonulli hoc animalium genus, in Dracones arborem conſcendentes, & in Chamædracones, nimirum humi tantùm gradientes diſtinxerunt. Vincentius autem in ſpeculo naturali, nulla veneni habita mentione, duplex Draconum genus aſſignauit, nempè illud, quod pectore ſerpit, & illud, quod pedes habet; hocq; admodum rarum eſſe promulgauit. *pedibus.* *Venenum draconum quale.*

FORMA, ET DESCRIPTIO.

D AVICENNAS, & Aetius Dracones aſperrimis obſitos ſquamis, & magnis oculis cũ eminentia pellis, loco ſuperciliorũ præditos eſſe tradiderunt et amplius ſub eorũ mento, quãdam pellem inſtar barbæ excreſcentem, amplum rictum, linguam exertam, dentes magnos ad inſtar dentium ſuis obſeruarunt. Iſidorus Draconem omnium Serpentum maximum criſtatum, & ore paruo conſtituit. Imitatur enim Solinum, qui ora parua, & ad morſum non dehiſcentia Draconibus attribuit. Verùm ambiget aliquis, quare Auicennas, & Aetius amplum rictum his Feris aſſignauerint; cum Solinus totum oppoſitum ſcripſerit. Alioqui ad diſſoluendam hanc difficultatem, ſtatuerunt Dracones veluti Epidaurios, de quibus Pauſanias, & Nicander egerunt, ore paruo eſſe refertos, alios verò veluti Indos, Aegyptios, & Phrygios ore amplo eſſe voluerunt, de quibus Auicennas, & Aetius ſermonem habuerunt. At Salmaſius in Solinum,

Palearia draconum qualia. *Draconum diſcrimen ratione oris.*

uxia optimum, & Regium codicem Solini, legit; *Ora nulla ſunt Draconibus ad morſum dehiſcentia*, loco legendi, *ora non dehiſcentia ad morſum*. E

Circa ſtructuram, ordinem, & numerum dentium huius animalis, inter authores ſententijs variatur. Vuotonus Draconi duplicem dentium ordinem aſſignat. Claudius Minos in Alciatum, ex mente peritiorum rerum naturalium, ſexdecim dentes in ore Draconis eſſe aſtruit. Nicander autem, & Aſſeclæ triplicem dentium ordinem in ore huius beſtiæ contemplantur; dum illam deſcribunt colore nigro, ventre ſubuiridi, cum palearibus ſub mento ruſi coloris, canit igitur Nicander hunc in modum.

Numerus dentiũ draconis.

In Ther.

Formoſa apparet ſpecies, pulchro illius ore
Triplice conſpicui ſe produnt ordine dentes,
Magna ſub egregia ſcintillant lumina fronte,
Tinctaq; felle tegunt imum palearia mentum.

Ab hoc poſtea authore, multi alij, & potiſſimum Ouidius tranſcripſerunt, qui repræſentans effigiem Draconis à Cadmo interfecti, ſic cecinit.

L. 3. Metã.

Martius anguis erat criſtis præſignis, & auro,
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno, F
Treſq; micant linguæ, triplici ſtant ordine dentes.

Authores igitur, vt ex dictis patet, circa ordinem, & ſtructuram dentium Draconis, non conueniunt: propterea quod arduum, & difficile eſſe arbitramur, ob harum Ferarum varietatem, necnon ob earumdem in noſtris Regionibus raritatem, quidquam de dentium numero determinare. Philoſtratus nulla dentium facta mentione, Draconibus montanis iuuenibus modicam quamdam criſtam; & ætate prouectis grandiorem, & barbam crocei coloris adnaſci teſtificatur: cum Dracones paluſtres criſtis carere referat. Veruntamen, ex Aeliano, Dracones in ſexu, ob criſtam, diſcriminantur, qua Draco mas, non autem fœmina decoratur. Quamuis ſcriptum reliquerit Plinius, Draconem criſtis inſignitum, qui viderit, non reperiri. Fortè prædicti authores, per criſtas quaſdam eminentias intellexerunt, quales in paruis etiam Serpentibus, veluti in Aſpidibus obſeruauimus. Cæterùm Dracones circa Atlantem verſantes, ex Ioanne Leone, media corporis parte craſſiſſimi, cauda vero, & collo admodum graciles eſſe feruntur; quemadmodum etiam Scaliger in ſuis exercitationibus annotauit. G

L. 3. de Vit. Apoll. c. 2.

Diſcrimen ratione criſtarum.

Lib. 9. Deſcript. Africa.

MORES.

PRÆSCRIPTAM fuiſſe huic animali à natura vigilantiam Aelianus prodidit: quamobrem ad audiendum, acerrimum, & ad videndum acutiſſimum prædicat. Ideo Claudius Minos in Alciatum hac ratione motus Draconem venatione comprehendi difficillimè poſſe aſtruebat. Philoſtratus tradit hanc Feram ità eſſe auri ſitientiſſimam, vt nonnullis auri micis inuentis, aſſiduè illis indormiat inhians. Ideo Marcus Tullius Cicero in Phillipicis hæc verba pronunciauit. Aris non reddet, qui Domini patrimonium complexus, quaſi theſaurum Draco. Vnde, ex Cælio, peruulgatum eſt, Dracones ædium, oraculorum, nec non theſaurorum cuſtodiæ præfici. Poetæ igitur non ſine ratione, pellem apud Colchos, & mala Heſperidum ab inſomni Dracone cuſtodiri tradiderunt. Itaq; Vigilantiam, optimo iure, huic attribuit animanti Reuſnerus in Paradiſo poetico, dum canit. H

Vigilantia draconibus attributa.

Philipic. 13.

Peruigil ecce Draco ſquamis crepitantibus horrens
Sibilat, torto pectore verit humum.

Nam huic beſtiæ talem ingenerauit morem natura; vt, quotieſcumq; prædam coercere, vel aliquid aliud moliri velit, horrendum edat ſibilum; neq; conſpectis hominibus aufugiat. Qua de re idem Reuſnerus huc reſpiciens denuò canebat.

Sibilũ quãdo emittat.

Sibilas hic, quoties aliquos parat edere queſtus,
Vulnere nec lædit, nec fugit ille viros.

Relatum fuit à Geſnero, vulneribus, à Dracone nullam aſſerri noxam: propterea quod omnes authores conſentiunt magnam vim caudæ Draconis ineſſe: cum ab ea neq; elephas tutus eſſe fèratur: cum Draco circa ſemitas latibulaq; Elephanti tranſeunti inſidiatur:

Magna vis ineſt caudæ draconis.

A dicitur: nam ſpiris caudæ, cruribus Elephanti ligatis, ad terram trudit. Idcirco quidam vir aeris ingenij alludens ad hanc Draconis proprietatem, & ad Inſigne gentilitium Gregorij Decimi-tertij Pontificis Maximi Bononienſis, in quo Draco mutilata cauda effigiatur, tale protulit diſtichon.

Te Draco gens timet. At pellas gens iſta timorem,
Quo feris, abſciſſum eſt, quo tueare, tenes.

Hanc caudæ vim non intactā reliquit Plinius, narrans in Aethiopia gigni Dracones Indicis, quoad magnitudinem, æquales, qui quaterni ſimul, vel quini, caudis implicatis, modo cratium, & erectis capitibus, tanquam magna nauis, ad meliora Arabiæ pabula veliſicant. In dies autem maiorem vigorem adipiſci dicuntur, quoniam, ad mentem Aeliani, per longum vitæ curriculum, ad extremam vſq; ſenectutem perueniunt. Cæterùm licèt Draco maſcula caudæ virtute ſit conſpicabilis, & ſupra humanum modum fortitudine, & crudelitate præditus; nihilominus inuenti ſunt homines, qui huiuſmo-
B di beſtias reddiderunt cicures. Siquidem, ex ſententia Textoris, Draco à Paulo Leonenſi fuit manſuefactus. & Heraclides philoſophus Draconem habuit exarmatum, qui gradienti, & quieſcenti, tanquam canis aſſiſtere ſolebat.

Aetas draconum longa.

Qui dracones habuerint cicures.

COITVS, PARTVS.

HERODOTVS, in Thalia, Dracones alatos, more viperarum, permiſceri exiſtimauit; nimirum capite maris in os fœminæ ira inſerto, vt ab ea tandem præcidatur; quam fabulam in hiſtoria viperæ recitauimus. Verùm Dracones mutuò complexu, quemadmodum etiam viperæ, congrediuntur. Scripſerunt quidem Africani Græcis vaniores, lupam ex Aquila concipere, temporeq; è paritionis, diſrupta aluo, Draconem erumpi, roſtro, & alis patri, & cauda matri ſimilem, corio Serpentino, multiſq; maculis verſicolore. Hoc autem animal in ſpecubus ſemper habitare traditur. Ce-
C terùm huiuſmodi Feram aliquibus in locis verſari vanitas generationis, ex Scaligero, fidem detrahit, liceat tamen vnicuiq; homini in re litteraria, quod placet admittere, & quod non arridet repudiare.

Partus monſtrificus draconis.

Circa partum draconis, & anguium exoticorum, variæ authorum circumferuntur opiniones; quoniam Ioſeph Ieſuita ex Braſilia ſcripſit, illos Dracones, & immanes angues non oua, ſed fœtus viuos edere. Ex altera parte Balthaſar Diaz ſcripſit, anno Domini quinquageſimo ſexto ſupra milleſimum, & quingenteſimum, in Malucho inſula, & in Ditione Ternetis Regis, ingentes viſos fuiſſe Serpentes, quæ in campeſtribus locis oua enitebantur. Quamobrem credendum eſt illis beſtijs accidere, quod etiam in noſtratibus anguibus euenire obſeruauimus; cum ab effectu, alij ouipari, alij viuipari eſſe ferantur.

An ouipari, aut viuipari dicantur dracones.

L O C V S.

D PELION mons eſt Theſſaliæ ad Auſtrum obuerſus, cui ſubiecta loca Pelethronia nuncupantur; vbi olim ſtabulatum fuiſſe Draconem recitat Nicander in Theriacis, dum inquit.

——— Draconem
Aſpice, quem patula fago Phœbeia proles
In gelido Peli nutriuit culmine iuxta
Lata Pelethronia quondam decliuia vallis.

Alioquin, ex Bellonio, Dracones alati ex quadam Arabiæ parte in Aegyptū, & loca cōtermina aduolant: quare nō erit explodenda ſententia Authoris libri de natura rerū, quando retulit loca deſerta circa turrim Babel à Draconibus habitari, quorum horrendis ſibilis viatores ſæpius perterreſiunt. Vt plurimum tamen his beſtijs Aethiopia redundat: cum Plinius ſcripſerit ad Aethiopes Azachæos plerumq; verſari. Immò Iphicrates, ex Strabone, hæc animantia, apud Aethiopes Heſperios, ad tantam excreſcere

Li. 2. obſer. cap. 7.

Deſerta loca habitāt dracones Aethiopia.

molem

molem dixit, vt eis herba innaſcatur. Verùm Leo Africanus in ſpecubus Atlantis E
In Polybiſ. cap.33. montis eos ſtabulari Dracones tradidit, qui media ſui parte craſſi, & circa collum, & caudam ſunt gracillimi. Meminit Solinus montis Aethiopiæ meridiei obuerſi, qui perpetuis ardet flammis, vbi Draconum copiam naſci autumat. Salmaſius in Solinum admiratur hunc Draconum natalem locum; cum inter incendia beſtiæ viuere minimè poſſint. Hoc tamen Solini aſſertum non penitus à ratione alienum eſſe videtur: cum
In monte Atlantis verſãtur. mons ingens ſulphureis etiam venis refertus vbiq; non ardeat: ideoq; alia montis loca Draconibus domicilia præſtare poſſunt. At non ſolum Aethiopia, ſed India potiſſimũ has producit Feras. Quare non citra rationem ſcripſit Philoſtratus circa Hangem Indiæ flumen innumeros Dracones diuagari. Vnde Adrianus rerum exoticarum curioſiſſimus Draconem ex India delatum in templo Iouis olympici Athenis dedicauit. Ex
Draco ex India delatus. Auicenna, Dracones in partibus Nubiæ multiplicantur: quamuis poſtea Indos maiores eſſe referat.

Africa igitur Elephantes, & Dracones in Europam mittit: in Maſſyllia autem Africæ frequentiores eſſe dicuntur. Idcirco Poetæ Dracones Maſſyllios ſæpiſſimè nominant. F

Aurea Maſſylli vincunt quæ poma Dracones.

Libyci etiam ob eamdem rationem nominantur: cum Libya Africam denotet: quãuis Aetius in Lycia forſitan Libya Dracones potiſſimum verſari tradiderit. Immò Nicephorus Calliſtus (referente Æliano) ſub Aequatore meridiem, & Orientem verſus
Sub æquinoctiali verſantur. Dracones magnitudinis admirandæ procreari voluit: cũ huiuſmodi animantes regionibus præcipuè calidioribus delectentur. Srumpfius autem, in chronicis, monimentis mandauit, in noſtris etiam alpibus perpetua niue candentibus, id Serpentum genus
In noſtris Alpibus. aliquando habitaſſe, & reddidit rationem; quoniam in multis Alpium locis, quædam antra meridiem reſpiciunt, quæ calorem, & ſplendorem ſolis facilè recipientia, Draconibus domicilia præſtare poſſunt: Deniq; ſi confugiamus ad Hiſtoriographos rerum
Lib.2. cap. 40. Indicarum; in primis comperiemus, quod in Calecut varia Draconum genera adoleſcunt. Et apud Paulum Venetum legimus Serpentes bipedes varios in regione ad Prouinciam Caraiam attinente verſari.

VICTVS. G

FAME necari Dracones non ita facile poſſe arbitramur: quandoquidem ex libro de natura rerum habemus, quòd hæc animantia inediam
Herbe, & animantes venenata. facillimè ſuſtinere poſſunt. Sed quando poſtea ventri indulgent, Dracones inexplebiles eſſe traduntur. Itaq; rebus venenatis, herbis, & pomis, ad mentem Ariſtotelis, & Æliani, vt plurimum veſcuntur. Cũ
Lib.9.hiſt. Ani. c. 6. autem Draco copiæ pomorum nauſea vexatur; tunc, ex Ariſtotele, ad lactucam ſylueſtrem tanquam ad ſingulare præſidium confugit. Id autem præſtari à Dracone ſcribit Aelianus; quoniam ſuccus huius plantæ ſummo illi eſt adiumento, ne aluus tumida reddatur. Præterea Dracones, annotante Aeliano, potiſſimum iuxta amnem Rhyndacum, media æſtate è ſpecubus ad aucupium prodeunt: dum cauda terræ nixi, reliquo corpore erecto, & ore hiante, inſpiratione tanquam vi quadam amatoria ſuperuolantes aues attrahendo deglutiunt: deinde gregibus etiam animalium inſidias tendunt. De his Lucanus fortè loquebatur canens, H

——— ——— ——— ducitis altum
Aera cum pennis armentaq́, tota ſecuti.

Aues venãtur. Hoc etiam non latuit Philem poetam græcum, qui verſibus iambicis id totum expreſſit hunc in modum.

Δράκοντες αἰθίοπες δὲ τ' αἱ θηρᾶν δίχα,
Χαίνοντες ἀσθμαίνουσιν εἰς τὸν ἀέρα,
Καὶ τῶν πετεινῶν τὰς κρεμαστὰς ἀγέλας,
Ἴυγξι θερμαῖς εἰς πνοὰς κηλουμένας,
Καὶ συγκινήσας ἄνωθεν εἰς γῆν ἀθρόας,
Ἐκ τῶν γνάθων ἕλκουσιν εἰς τὴν γαστέρα.

Horum

A Horum autem verſuum ſenſum Berſmanus verſibus item iambicis latinis ſic reddidit.

Dracones Aethi opum indigentes pabulo
Hiante captant ore flatus aeris,
Pennisq; ſuſpenſos greges volantium,
Spirationis illecebris attrahunt,
Ducto ſupernè copioſo ad humum agmine
Retrocito quos ſparſim deglutiunt,

Immò auibus non contenti, earumdem etiam ouis, ſecundùm Plinium, pingueſcunt: illa enim integra deglutiunt, deinde in ſe met conuoluti intus frangunt, atq; putamina excutiunt. Catuli verò Draconum faucibus non capacibus, orbe ſpiræ apprehenſa oua perſtringunt, vt liquorem ſorbeant. Præterquamquòd in multa etiam animantia, victus gratia, ſæuiunt. *Oua auium venantur.*

ANTIPATHIA.

B REFERVNT rerum naturalium indagatores, Aquilam, & Draconem hoſtili odio ſe ſe mutuo perſequi, ob quemdam animi affectum, quem Philoſophi antipathiam vocant. Verùm legimus apud Plinium, quòd, ratione victus, Aquilæ in Dracones acerbo concitantur odio, dum earum oua ſummopere ab illis appetuntur. Præterquamquod Draco ex fruticibus interdum prodiens aut agnum, aut leporem ab vnguibus Aquilæ eripere nititur. Interim, commiſſo inter has animantes prælio, ad mentem Gillij, præda ſæpè fugam arripit, id expreſſit elegantiſſimè Nicander in Theriacis his verſibus. *Diſſenſus Aquilæ, & draconis.*

Hunc petit inuiſum magni Iouis armiger hoſtem,
Cumq; genis parat acre ſuis ex æthere bellum,
Paſcentem in ſyluis quamprimum viderit illum,
Quod totos ferus is nidos cum mitibus ouis,
Et ſimul ipſa terens, & vaſtans pignora perdit.
C *Non timet hoc Serpens, immò quodam impete dumis*
Proſiliens, ipſamq; Aquilam, leporemq; tenellam
Extrahit ex rapidis vi fraudeq; fortior vncis.
Canta malum declinat auis, fit ibi aſpera pugna;
Vt queat extortam victor ſibi tollere prædam.
Sed fruſtra elapſam, & volitantem hinc inde volucrem
Inſequitur, longos ſinuum contractus in orbes,
Obliquoq; leuans ſurſum ſua lumina viſu.

Hoc etiam certamen Aquilæ, & Draconis non inconcinnè explicauit Ouidius, dum cecinit. *L.4. Metã.*

Vtq; Iouis prapes vacuo cum vidit in arno
Præbentem Phœbo liuentia terga Draconem
Occupat aduerſum, neu ſæua retorqueat ora,
Squamigeris auidos figit ceruicibus vngues.

Horum etiam animalium pugnam recitauit Homerus, & confirmauit Ariſtoteles in hi-
D ſtoria Animalium: vnde poſtea Florentinus in Geoponicis prodidit, neq; Draconem, neq; alium Serpentem illic ſtabulari, vbi ſtercus Aquilæ inuenitur. Et Ælianus Draconem, audito alarum Aquilæ ſtrepitu, illicò ad antra ſe recipere affirmauit. *Lib.9.c.1.*

Ex altera parte, Albertus hanc Aquilæ, & Draconis dimicationem negare videtur, ſcribens, ex ſententia Ariſtotelis (quæ poſtea nullibi reperitur) Draconem cum Vulture, non autem cum Aquila præliari. Voluit fortaſſis Albertus ſignificare hanc & Auicennæ, & eius interpretis opinionem fuiſſe, qui Aquilam cum Vulture ſæpè ſæpius confundunt. Præterea addit Albertus, quòd non omne genus Aquilæ, ſed paruum tantummodo cum Dracone dimicare, dum quemdam Serpentem nomine generali Draconem nuncupatum venatur. Verùm rationem, qua fultus Albertus, authoritati doctiſſimorum virorum refragari audeat, imaginari non poſſumus, & præſertim cum alibi *Hanc pugnã negat Albertus.*

idem

A Ὡς δὲ δράκων ἐπὶ χειῇ ὀρέστερος ἄνδρα μένῃσι *Iliad. χ.*
Βεβρωκὼς κακὰ φάρμακα &c.

Prædictis addendum eſt fortè, ratione variarum Regionum, quas hæc animalia colunt, & magis, & minus nocua eſſe. Quapropter Ioannes Leo, in deſcriptione Africæ, Dracones montis Atlantici admodum virulentos prædicat. Preterquamquòd multis in locis Draconum halitu aer infici traditur: neq; officit eorum ſententia, qui voluerunt hoc aſſertum, non de Draconibus animalibus, ſed de Draconibus in aere viſis, nẽpe de paſſionibus ignitis fuiſſe prolatum; cum, his apparentibus Meteoris, & corruptionis aeris, & amiſſionis frugum periculum immineat. Quandoquidem habemus ex Ariſtotele, ætate Philippi Regis, viam quamdam montis Armeniæ inacceſſam fuiſſe: cum omnes illac tranſeuntes, repentè exanimati caderent: idcirco Socrates contra illam viam, ſpeculum ex chalibe diligenter fabrefactum locauit, in quo duorum Draconum imagines halitu aerem corrumpentium obſeruauit; qui tandem, iuſſu Regis, ſingulari ſtratagemate interfecti fuerunt.

Dracones montis Atlantici.

In l. de propriet. elemens.

Geſnerus quoq; recitauit propè oppidũ Niderburgum viuos Dracones in fonte quodam ſe lauiſſe, & homines deinceps illam bibentes aquam, aluo tumefacta, interijſſe:
B quare fons ille tanquã peſtifer, & exitioſus, terra, & lapidibus repletus eſt. Item Stumpfius exarauit in Chronicis; cum Regio Heluetiæ primùm purgari cęperit, horribilem & fœdum Draconem ſupra pagum *Vuilner* repertum fuiſſe, qui pecudes, & homines ita profligabat, vt Pagus *Dedmiler*, quaſi villa deſerta cognominaretur. Tunc quidam ex indigenis ob homicidium exul, vt in priſtinam reſtitueretur ſedem, ſe Draconem debellaturum eſt pollicitus; id autem omnium applauſu probatum fuit. Ideoq; hic vir egregius extincto Dracone, brachium cum gladio cruento eleuans, vt cunctis victoriam interempti hoſtis oſtentaret, ſanguis Feræ in corpus diſtillans repentinum ei attulit interitum. quare iure optimo ſcripſit Heliodorus, μὴ χρῶς μὲν τοῖς βέλεσιν, ἰῷ, δὲ δρακοντείῳ πεφαρμαγμένοις εἰς τοξεύοντες. nimirum paruis quidem telis, ſed veneno Draconum nutritis iaculantes. Nam Dracones veneno carere non eſt credendum. Legitur etiam in Deuteronomio. *Venenum Draconum vinum eorum, & venenum Aſpidum lethale.* Concludunt igitur multi Draconem etiam natura ſua minimè exitialem, ſaltem ob naturã loci venenoſum euadere: quemadmodũ de Serpẽtibus etiam ſuperius fuit explicatum.
C

Dracones venenati vbi.

Sãguis draconis lethifer.

Cap. 32.

VENENI SIGNA. ET REMEDIA.

ICTVM Draconis non ſine exiguo dolore, & inflammatione infligi voluit Auicennas; immò animaduertit mares in vulnerando, fœminis eſſe deteriores. Et quoniam ſuperius relatum fuit Albediſimon, Alatraſ, & Hauden inter genera Draconum ab Auicẽna, & Alberto connumerari; horum etiam morſus ſymptomata ab illis propoſita ponderabimus. Primùm carnem demorſam aliquem nanciſci fœtorem tradunt: ideoq; malignorum vlcerum pharmaca adhibenda eſſe memorant. Deinde in morſu Alatraſ, & Hauden vehementem dolorem, partis ſtuporem, & tandem interitũ ſubſequi autumant. Quocirca Auicennas ad mentem nõnullorum, embrocham ex ace-
D to tepido ſupra locum affectum faciẽdam eſſe probat: deinde emplaſtrum ex folijs lauri, necnon oleum de pyrethro, & oleum coſtinũ celebrat: per os verò ſuccũ foliorum lauri cum aceto, & theriacam Andromachi præſcribit. Nicander quoq; in Theriacis ſymptomata huius morſus examinans doloris non inſignis, & vulneris exigui paucum effundentis ſanguinem meminit, his verſibus ſic latio redditis.

Fœtor, dolor & ſtupor ſunt ſymptomata huius morſus

Embrocha ex aceto tepido.

Nec tamen ille graues, vt cætera turba, dolores,
Si velit, infixo cum fortè momorderit, ore,
Suſcitat: exiguus non noxia vulnera punctus
(Qui ceù rodentis noctu quæq; obuia muris)
Infligit, modicum tenuis dat plaga cruorem.

Plinius igitur gramen, aduerſus talem ictum non infrugiferum remedium proponit:

Gramen, & mullus piſcis eſt Remedium.

deinde mullum piſcem intrinſecus, & extrinſecus, in tali caſu, non parùm vtilitatis eſſe allaturum promittit. Aetius percuſſis à Dracone remedia aliorum animalium ictibus conferentia prodeſſe tradit. Poſtremò caput canis, vel Draconis, qui momorderit, ad mentem Ponzetti, abſciſſum, pelle nudatum, & morſui applicatum, patientem ſanat: quemadmodum idem præſtant omnia illa præſidia, quæ in capite primi libri, fuerunt propoſita. E

FVGANDI, ET CAPIENDI RATIO.

Gramina medicata.

TRADIDIT Solinus præſtantiſſimos audacia viros antra Draconum explorantes, gramina medicata, nempè ſomnifera circa ſpecus aſpergere, vt Feræ inde exeuntes ea depaſtæ irriguo turgeſcât ſomno; quoniam dormientium caput, amputant, vt lapillum Draconis pretioſum eruere poſſint. Quamuis Philoſtratus, in montanis Draconibus coercendis, aliud artificium recenſeat, quo Indi huiuſmodi beſtias irretire conantur. F Pallium enim coccineum litteris aureis exaratum ante cauernas Draconum extendunt; nam, vi verborum excantationem exprimentium, beſtiæ pedetentim irrepentes ſuper pallio dormire coguntur. Interea Indi ſecuribus armati belluam adorientes; eam decollant, vt ex capite lapillum eximant: Quamuis interdum accidat, teſte Philoſtrato, vt Draco aliquem Indum ſecuri munitum intra latibulum attrahat, & deuoret. Campeſtres autem Dracones, ex eodem authore, ſæpè coercentur, dum pugnam cum Elephantis ineunt: nam certamini tunc temporis intenti facillime ab Indis conficiuntur. Hæc autem, & alia ſimilia nugamenta apud Philoſtratum leguntur.

Dracones certamini intenti facilè capiuntur.

Quamobrem in fugandis, & necandis Draconibus ſatius eſſe opinamur confugere ad Nicandri præſidia, quę ab ipſo in cęteris venenatis beſtijs fugandis fuerunt præſcripta veluti ſunt Cerui, & Damæ cornua, Filix, Libanotis, Cardamom, Melanthium, Sulphur, Thraicius lapis, qui eſt ſpecies Gagatis, Galbanum, Vrtica, Cedrus, & ſimilia, quæ odore, & ſubſtantia venenoſas animantes interdum fugant, & quandoq; perimunt. G Verſus autem Nicandri latino ſermone redditi ſunt tales.

In Theriacis.

Ergo procul pelles Serpentum dira venena,
Dura adolens igni ramoſaq; cornua Cerui
Interim & exuctam comburens Gangida petram
Vincere, quàm nunquam potuit validiſſimus ignis.
Multifida filicis ades quoq; germina pulchra;
Aut radicem indes guſtu libanotidis acrem.
Cardama cui fuerint æquali pondere mixta.
Atq; pari mole ingulata cornua Damæ,
Tantumdem, & nares ferientis odore melanthi
Aſphaltiq; feres pariter cum ſulphure mixti.
Aut tu Thraicium combures igne lapillum,
Conſperſus gelida ſubitò qui accenditur vnda:
Extinguiq; ſolet, modicum ſi ſentit oliuum;
Quemq; tulere feri proprio de flumine Thraces; H
Quod Pontum vocitant, vbi magna armenta ſequuntur
Carniuori pecudum ductores, atq; magiſtri.
Præterea in flammæ tetrum ſpirantia odorem
Galbana, & Acneſtis, dentatis ſectaq; ferris
Cedrus, vt ipſa ſcobem referat tenuata minutim,
Hæc mandata igni pellent procul omne venenum.
At tu luſtra cana, & ſyluoſa cubilia tergens,
Fuſus humi poteris dulcem captare ſoporem.

His fortè præceptis imbutus Cracus Polonorum Princeps, qui celebrem ciuitatem ſublimi, & valida munitum arce, in ſcopulo *Vauel* cognominato, ad Viſtulam am-

A amnem ædificauit; quam poſtea à ſuo nomine Cracouiam appellauit, ingentem Draconem in dicto ſcopulo deliteſcentē interemit. Nam hęc beſtia eſuriens de antro egrediebatur, & fœtenti anhelitu veluti peſtilentia quadam multos inficiebat: immò per ciuitatem, & ſuburbia diuagans quæcumq; obuia deuorabat. Quocirca Incolæ, ad hoc euitandum incommodum, tria iumenta ad oſtium antri, ſingulo die, ei offerre cogebantur. Itaq; Cracus deplorati ferè ſtatus ſuorum ciuium miſertus, pellem vituli recenter mactati nitro, pice, & ſulphure infarciri, & hora conſueta, penès orificium cauernæ locari iuſſit. Beſtia autem famelica prorepens, & iumentum putans, vituli exuuias degſutiuit. Interim materia, & præcipuè ſulphurea calore accenſa interno, tam feruidam excitauit ſitim, vt Fera magno impetu de ſpecu egreſſa ad Viſtulam fluuium properans tantam hauſit aquam, vt, aluo dirupta, extincta fuerit.

Cracus Polonorũ princeps draconem interemit.

DENOMINATA: ET COGNOMINATA:

B

CVM infinita penè eſſe comperiamus, quæ à nomine Draconis, aut denominationem, aut cognomentum ſortiuntur. Ab hominibus primò inchoare decreuimus, vt deinceps ſigillatim de cęteris animantibus, herbis, lapidibus, & alijs inanimatis diſſeramus. Itaq; Franciſcus Draco fuit vnus ex illis, qui in itinere ad Americam, & laboris, & iacturarum contemptor, ob res geſtas, maximam ſibi laudem, & gloriam comparauit. Dracula Valachus fuit Imperator omni magnitudine animi, & conſtantia præſtantiſſimus, qui cæteris verum fortitudinis ſpecimen præbuit, vt in hiſtorijs rerum Perſicarum legitur. Dracus autem, ex Liuio Achæorum Dux, primuſq; Achaici motus author, qui poſtea ad iſthmon à L. Mumio conſule fuit ſuperatus. Dracontides à Suida in numero triginta Tyrannorum collocatur. Dracontius fuit Campaniæ Iudex Chriſti fideles crudeliter inſectans, quem D. Soſius: coram ipſo ligatus à Surio in hunc modum locutus eſſe perhibetur. *Quodam præſagio Dracontius es appellatus: ſi-*
C *quidem ille temerarius Draco, per organum oris tui loquitur ſicq; illius inſtar, & nomen, & venenatam linguam poſsides.* Quamuis Dracontij etiam nomine quidam Epiſcopus, & Chriſti confeſſor à Surio fuerit memoratus. Dracona fuit nomen, vel cognomen cuiuſdam mulieris, in quam Ioannes Franciſcus Apoſtolus ſic canit.

Cognomenta Virorum ex Draconibus.

Dracōtides Dracōtius.

Dracontius Epiſcopus.

L. 4. Epigr.

Deſine iam madidos phœbeis pandere crines.
Deſine iam radijs, dia Dracona tuos,
Phœbus vt ipſe tua vincatur luce, vides ne?
Vt pudet, vt celeres decolor vrget equos?

Alioquin, δρακοντομίμος Dracones imitans apud Athenæum legitur. Et δρακοντόπους Draconum pedes habens, & δρακοντολέτης, Draconis interfector dicitur, quo nomine Phœbus Draconem Pythonem perimens fuit inſignitus.

Draconigenæ olim Thebani Bœotiæ fuerunt appellati: propterea quòd ex Draconis dentibus ſatis progeniti eſſe credebantur. At Draconarij, ſiue Draconiferi olim vocabantur, qui Inſignia militaria Draconis iconem referentia geſtabant. Non defuerunt tandem familiæ, & Romæ, & Bononiæ, qui à Draconibus cognomentum traxerunt.

Draconigenæ qui fuerint.

Draconarij qui.

D Succedunt cæteræ animantes ponderandæ, vt δρακαινίδες, nempe Dracunculi piſces, qui Graculo piſci ſimiles eſſe feruntur. Sunt etiam in Nilo, vt aliqui authores referunt, quædam animalia ad ſimilitudinem Draconis, vulgò Çocatrix dicta, quæ niſi ſint Crocodili, alia animalia Draconē æmulantia in Nilo non nouimus. Item Dracæna nimirum Draco fœmina: vt omittamus canem Geryonis in Erythea habentem duo canis capita, & ſeptem Draconis, cuius meminit Varinus in Scilla, quoniam id figmentum eſſe arbitramur.

Subſequuntur varię plãtæ quę ab hac Fera videntur eſſe denominatę. In primis Columella meminit cuiuſdam pręcocis vitis Veteribus incognitę, quam Dracōtion vocitari tradit, eamq; fęcunditate, & amænitate ad generoſitatem vini Amineę comparat. Item à Fuchſio Dracontium Botrys ad morſus anguium, canis, & cuiuſcumq; venenati.

Lib. 3. de re ruſt. cap. 2.

L. 3. de cauſis plant. c. 26. *Triticum Dracontiũ dictum.* *Draconon duplex.* *Ptarmica Matth. eſt dracunculus ſerrato folio.*

animantis cõmendatur. Dracontiũ triticum memoratur à Theophraſto, & hanc tritici E ſpeciem illam eſſe ſcripſit Plinius, quã à Græcia, argumento craſſiſſimi calami cæteris tritici ſpeciebus prætulit. Immò Dracontium cucurbitam poſſumus appellare, quæ creſcendo intorti Draconis figuram æmulatur. Amplius Draconon nominatur lac Cyrenaicum, & Draconon etiam dicitur erythrodanum, ſiue rubia Tinctorum, quæ à rubicundo colore nomen ſortitur. Colitur in hortis frigidioribus lapathi ſpecies, ſucco ſanguinei coloris refecta: idcirco hæmalapathum, nempe lapathum ſanguineum, vel rubeum dicitur: Hæc eadem planta apud Geſnerum, in horto medico, ſanguis Draconis herba fuit nuncupata. Ptarmica Matthioli vocatur Bauhino Dracunculus aquaticus ſerrato folio, & Dodonæo Draco ſylueſtris.

Dracunc. horten. quo artificio naſcatur.

In hortis, noſtra ætate, quædam planta anguſti folia guſtu acris, in acetarijs frequenter adhibita, ſub nomine Dracunculi, vel Draconis hortenſis colitur; cuius neq; Græci, neq; Arabes meminerunt: propterea quod, cultorum mangonio, non autem ſemine productam eſſe atteſtantur; dum lini ſemen excauatis cæpis inditum terra obruunt: Hæc autem artificioſa cultura Matthiolo parum fuit credibilis: cum opus experientiæ illius fuerit refragatum. Nihilominus à viris fide dignis intelleximus, quod ſi quis in F aſſatu marino, ſemen lini ſcillæ non auulſæ inſerat, proculdubio fiet voti compos. Alioquin Dracunculus apud Botanicos eſt planta, quæ Dracontea, Serpentaria, & Dracunculus maior nominatur, ad primas Serpentium vernationes à terra erumpens; hanc quidam ex ſanguine Draconis olim natam fuiſſe fabulantur; quandoquidem, ad ludentis naturæ miraculum, ſingulari caule maculis ſanguineis variegato attollitur, è cuius

Dracunculi maioris deſcriptio.

foliato faſtigio quædam vaginula in mucronem ſenſim turbinatum proſilit, quæ cum dehiſcens ſe pandit, apertum Draconis rictũ repræſentat, dum ſolidum quoddam cornu quaſi animalis lingua ex concauo vaginæ ſinu emicat. Plinius etiam meminit Ari

L. 24. c. 16. *Arum Ariſarum.* *Ari Ægyptium florẽ & piſtillũ producit.*

herbæ, cuius radicem Arum, caulem verò Dracontiũ vocari aſſerit. Immò & Ariſarum Dracunculus minor apud Geſnerum in Appendice, & Dracunculus alter in hiſtoria Cordi nominatur. Nos autem Ari quinq; ſpecies, & Ariſari duas obſeruauimus; præter Arum Ægyptium, quod vocatur colocaſſia, cuius florem, & piſtillum habuimus, & pingi curauimus: quamuis ab huiuſmodi planta hoc produci negent, cum illud non viderint.

Dracunculus morbi ſpecies. *Li. 6. de loc. aff. c. 3.*

Chirurgi, inter ſpecies vlcerum ab atra bile pendentium, quamdam affectionem G Dracunculum nuncupatam recenſent; de qua fortè locutus eſt Agatarchides, in tractatu Maris Rubri; quando retulit in multis circa mare rubrum ægrotantibus paruos quoſdam Dracunculos in muſculoſis potiſſimum partibus crurum, & brachiorum aliquando apparuiſſe, qui ſtatim atque tangebantur illicò refugiebant. Quare natura huius affectionis magnam dubitandi anſam medicis præbuit. Quapropter Galenus agens de locis affectis, ſcriptum reliquit, quòd generatio pilorum per vrinam excretorum non eſt magis admiranda, quàm ortus Dracunculorum, qui lumbricis ſimiles in tibijs hominum quamdam Arabiæ regionem incolentium naſcuntur; quos cùm non viderit Galenus, quidquam de illorum origine, atq; natura determinare noluit. Soranus medicus, qui vixit ætate Galeni (referente Paulo Ægineta) hos Dracunculos negat eſſe animantes, ſed tenues quoſdam neruos ſub cute motos eſſe affirmat. Author Introductionis, ſeu finitionum medicarum, Dracunculum morbum varicibus ſimilem, & eodem modo, quo varices, curari poſſe definit. Vnde Guido, & alij Authores hac moti authoritate, hos Dracũculos ad varicum genus reduxerunt: ideoq; ab eodem

Vena Medẽ quid ſit. *Li. 4. c. vlt.* *Curatio.*

Guidone, & Auicenna hic affectus vena meden fuit nuncupatus, quia, in vrbe Medina H fuerit frequens; Albucaſi vena ciuilis dicitur. Paulus Aegineta hunc morbum Dracunculum cognominatum, apud Indos, & Regionem Aegypti, in partibus muſculoſis humani corporis generari aſſeuerauit. Ætius hos Dracunculos lumbricis ſimiles eſſe conſtituit; hoſque facta prius ſuppuratione, cutem diſſecando, extrahendos eſſe opinatus eſt.

Lib. 7.

Tandem Pareus, cuius opinioni adſtipulamur, hanc affectionem Dracunculum animatum eſſe minimè putat; cum illi non ſit ad generationem opportunitas, ſed nomen Dracunculi meruiſſe ſcribit, quoniam vniuerſa ſua conformatione, colore, mole, & figura, Dracunculi imaginem exprimit: deinde illa materia animata eſſe videtur, quia humor huius affectus eſt tenuis, & feruidus, atq; maximo impetu ad partem decurrit.

Itaq;

A Itaq; concludendum eſt hunc Dracunculum nil aliud eſſe, quam abſceſſum in genere venoſo à feruore ſanguinis pendentem, cuius præſidia apud authores medicos legenda ſunt.

Hic dracunculus non eſt animaius.

Non eſt omittendus lapillus à Dracone cognominatus, qui Græcis *δρακοντίας λίθος* Latinis gemma Dracontia, ſiue Draconites dicitur, hic lapis in capite Draconum, ad mentē Plinij, & Solini generatur, & ab animali viuente eruitur; huius vſu Reges Orientis ſummoperè gloriari feruntur. Meminimus legiſſe apud Marſilium Ficinum, fuiſſe allatum lapidem ex capite Draconis erutum, inſtar nummi rotundum, punctis quaſi ſtellis ordine quodam diſpoſitis inſignitum, qui aceto perſuſus, rectà parumper mouebatur, mox obliquè, & tandem in gyrum ferebatur, donec vapor aceti euaneſceret. Ideoq; exiſtimauit Marſilius hunc lapillum, cæleſtis Draconis naturam, & quaſi figuram habere, immo, & illius motum conſectari. Verùm hic lapis aſtris decoratus nil aliud eſt, niſi Aſtroites, vulgò *Pietra ſtellaria* apud Agricolam, cuius ſex differentiæ monſtrantur. Quare concludendum erit lapidem Dracontiam Ficini non ex capite Draconis, ſed ex terræ viſceribus erui: quapropter hic lapis Aſtroites, Dracontia Ficini B poterit appellari. Non erit tamen negandum lapillum in capite Draconis poſſe gigni: præterquā quòd in capite Hydri, & Chelydri naſci gemmam obſeruauimus, quæ & ipſa Draconites appellatur. Ceſalpinus Draconitem deſcribit effigie corniculi, abſciſſa cuſpide, colore partim nigro, partim flaueſcente, ſplendido non pellucido, ad cuius baſim linea nigra circumdat ſpecie Serpentis.

L.37.c.10.
L.3.de vita cælitus compar.
Aſtroites lapis qualis.
L.2.de Metal.

Alius eſt lapis à natura in viſceribus terræ productus, qui Vulgò lapis ſanguinis; ſeu hæmatites, & ſecundùm Belluacenſem, ſanguis Draconis appellatur. Quamuis, in officinis, ſanguis Draconis tanquam quid omninò diuerſum ab hæmatite monſtretur, quod cinnabaris à Veteribus fuit nuncupatū; nā cinnabaris ſecundùm Plinium, eſt vox indica denotans ſanguinem Draconis pondere Barri, nempe Elephanti morientis eliſi: cum vtriuſq; animalis pereuntis ſanguis permixtus tale genus pigmenti, nimirum cinnabarim produceat. Dioſcorides taxat illos, qui cinnabarim ſanguinem Draconis eſſe exiſtimarunt, & merito; quoniam apud Auicennam, & Serapionem legitur, quòd cinnabaris eſt ſuccus cuiuſdam plantæ: quamuis poſtea hic ſuccus denſatus non ſit vera Dioſcoridis cinnabaris. Clariſſimus Faloppius fuit huius opinionis cinnabarim Dio- C ſcoridis eſſe verum ſanguinem Draconis in lacryma apud Pharmacopæos. Hodie etiam Illyricis hæc lacryma Dracugna nominatur; cuius meminit Dioſcorides, quando cinnabarim ex Africa delatam nominauit; ad contradiſtinctionem cinnabaris ſimpliciter, quæ eſt foſſilis, & minio ſimilis: immò interdum in tali cinnabari argentum viuum naſcitur. Hæc ſpecies ex fodinis Bohemiæ nobis fuit communicata, in qua apparent guttæ ex argento viuo ſtillantes, cum minio foſſili colore iecoris. Præter hanc ſpeciem, aliam non modò cum argento viuo ſed etiam cum pyrite obſeruauimus. Immò & tertiam cum argento viuo, & fluore diligentiſſimus pharmacopola Ioannes Baptiſta Fulcrus Lucenſis nobis eſt impertitus. Præter has ſpecies, aſſignatur cinnabaris factitia ex ſulphure, & argento viuo; & omnes prædictæ ſpecies prorſus diſcrepant à ſanguine Draconis, ſeu cinnabari, quæ eſt ſpecies gummi, ſeu lacrymæ ſtillantis ab arbore Dracone cognominata in Africa cuius medicamenti vſus in hęmorrhagia eſt frequens. Verùm Langius dubitat, quòd ſanguis Draconis noſtrę ętatis ad varios vſus in officinis ſeruatus ſit vitiatus. Putàt enim eſſe ſanguinem caprillum cum minio, & immaturorum ſorborum decoctione denſatum quemadmodum olim etiam adulterabatur.

Cinnabaris ex Plinio quid ſit
Dracugna eſt nomē Illyricum.
Cinnabaris factitia ex quibus cōponatur.
Adulterat. ſanguinis draconis.

D Superſunt examinanda loca à Dracone denominata; inter quę non infimum occupat locum Thebę vrbs Bæotię Draconigena cognominata; propterea quòd a viris ex Draconis dentibus natis olim conſtructa fuerit. Huius meminit Ouidius hunc in modum.

Inq; Draconigenam nymphis comitantibus vrbem
Deſilit, & natos eripit inde ſuos.

Lib.3.faſt.

Pręterea, ex Stephano, in Icaria inſula alia fuit ciuitas dicta vrbs Draconum, item mōs. At Dracuina oppidum eſt Rhetiæ in Sueuia Ciſdanubiana, quamuis alij aliter ſentiant. Amplius, ex Petro martyre, in India occidentali eſt locus caput Draconis nuncupatus. Pariter, apud Plinium, Draconon eſt inſula maris Aegæi deſerta: quemadmodum Draconteus, ſiue Dracontum inſula maris Africi. Deniq; ſecundum Petrum martyrem, fau-

Vrbs draconum Mons draconum.
Decad.1.l.6.

ces iu mari octo milliarium, os Draconis appellantur. quid plura? Amnes quoq; à Dracone cognominati ſunt, vt Draconus, ſiue Drachonus, alij legunt Draum, fluuius eſt Galliç Belgicç per Lotharingiam in Morelam fluens, cuius meminit Auſonius,

Draconus fluuius.

Prætereo paruum Laſſurum, tenuemq; Draconum.

Item Dracon paruus eſt Campaniç amnis in confinio Picentium, ex medio oriens Veſuuio, & iuxta Noceriam vrbem fluens. His addamus fontem Draconis locum iuxta Hieruſalem: vnde poſtea porta ciuitatis, per quam ad hunc exibant locum, porta Draconis fuit nuncupata.

Fons draconis vbi.

Ad finem recenſenda ſunt nonulla alia inanimata à Dracone denominata: vt Dracontium capitis ornamentum δρακοντώδης, Draconibus plenus, δρακόντειος anguinus, & δρακοντόμαλλος, Dracontino crine. Cæterum, apud Chymiſtas, Draconis apoſpermatiſmum eſt argentum viuum Vulgi, & fel Draconis, ſiue fellis oleum eſt argentum viuum ex ſtanno, diciturq; Leo ſuauior in ſcholijs Paracelſi. Demum cauda Draconis eſt ſperma lapidis, quod poſtea in operatione ab ipſo Dracone vocatur; eſt autem reſiduum duarum aquarum ex Sole, & Luna compoſitarum, vel potius reſiduũ vitius aquę in ſingulis vaſis ſeruatum: qua de re legendus eſt Mercolinus. Addamus Denominatis F coronidem, nimirum quando aliquis planeta progrediens deflectit ab ecliptica, aut verſus auſtrũ, aut verſus ſeptentrionem, tũc locus ad ſeptentrionem, nodus aſcendens, & caput Draconis nuncupatur: locus verò tendens ad Auſtrum, nodus deſcendens, & cauda Draconis dicitur. Quare luminaria iuxta caput, & caudã Draconis oppoſita producunt Lunæ eclipſim, quia tunc terra diametraliter inter Solem, & Lunã locatur: nam diameter ſphetæ tria centra, nempè Solis, Lunæ, & terrę tangit, & vmbra terræ neceſſario ſuper corpus Lunæ cadit, & eclipſim generat. Et hæc de Denominatis dicta ſint.

Fel draconis, quid ſit apud Chimiſtas. Cauda draconis apud Chymiſtas quid. Cauda, & caput draconis quid ſit apud Aſtrologos.

EPITHETA.

IVXTA varias huius animalis conditiones, & prærogatiuas; Authores ei varia addiderunt epitheta. Primumq; ratione aſpectus, & figuræ, Græcis dicitur αἱματωπὸς, nempe cruenti aſpectus. Item βλοσυρωπὸς G trux, & σμερδαλέος, idest intuitu terribilis. Vocatur etiam Nazianzeno αἰολοσκόπος, quia variè intueatur. Idcirco Latini Draconē malorum, & horribilem nuncuparunt. Aliquando dictus fuit ὀλουρος, nimirum Serpentis caudam habens, item σκολιὸς tortuoſus, & obliquus. Apud Apollonium δράκοντες χρυσόλοφοι, ſcilicet criſtis aureis inſigniti vocantur, & fortè etiam iubati. Quare huc reſpiciens Author ad Herenium ſic ſcribebat. Iſte quotidie per forum medium tanquam iubatus Draco ſerpit. Immò Dracones aligeri dicuntur, loquendo tamen de illis, qui alis referti ſunt. Demptamus Euripidem, cui πολύκρανος, nempe multiceps Draco cognominatur; ſed forſitan hic author de Dracone monſtroſo verba faciebat.

Epithet a ratione aſpectus. L.4. Argonaut. Lib.4.

Ratione coloris, ab Homero nominatur κυάνεος, quia, ſecundùm Heſychium, ſτίγματα κυάνεα κατὰ τὸν νῶτα habeat, quaſi non totus Draco, ſed maculis tantùm cæruleus eſſe videatur. Hinc ποικίλος, varius, & verſicolor; item ποικιλονώτος dorſum maculoſum habens. Sed Euripides δράκοντα πυρσωπὸν dixit, quia tergum rufum habeat. Nec mirum, quoniam φοινιὸς, ſeu φοινικόεις, ſcilicet puniceus aliquando ab Homero H nominatur. Tandem γλαυκὸς idem, quod γλαυκός, ſeu γλαυκωπὸς ſecundum Pindarum, quia glaucis, aut cæſijs oculis ſit refertus. Latini reſpicientes colorem, aliquando Draconem cæruleum, interdum maculoſum, & viridem indigitarunt.

Epitheta reſpicientia colorem. In Herc. fur.

Ratione cibi, Draco dicitur, ὠμηστὴς, nempe crudiuorus, & κρεανόμος, quia carnes diſtribuat, & forſitan ita Lycophroni vocatur, quia animantia capta trucidet, & euiſceret. Ideoq; ab Euripide nuncupatur θηρότροφος, quoniam Feris veſcatur; alioquin θηροτρόφος nutriens Feras exponitur.

Epitheta ratione cibi.

Quoad veneficam qualitatem, nonnollis Græcis dicitur ἰοβόλος, nempe venenum iaciens: quamuis hoc vocabulum ſagittas etiam iaculans ſignificetur. Item ἰοβόρος, quod epitheton draconi bifariam competere videtur; tum quia veneniuorus, tum quia ſic venenatus. Idcirco ab Euripide vocatur etiam φόνιος, idest lethifer, cum ab eodem au-

Epitheta malā qualitatem reſpicientia.

thore

A thore ἔχις φόνιος, ſcilicet vipera lethalis appelletur. Rurſus nominatur βλοσυρὸς truculentus, & Nazianzeno ἀδευκὴς acerbus, necnon αἱμοβόρος, ſeu αἱματοβόρος, ſanguinarius. Alijs dictus fuit κρατερὸς, violentus, ὀλόμενος, idem, quod ὀλοὸς, ſiue ὀλοὸς perhicioſus πελώριος, immanis, & δασπλὴς, grauis, & atrox. Apud Homerum legitur βροτολοιγὸς, ideſt hominum interemptor, Martis epitheton, quod etiam nonnulli competere Draconi voluerunt. Hinc Latini Draconem immitem, immanem, ſæuum, & venenoſum dixerunt.

Non deſuerunt aliæ Draconis proprietates, à quibus Draco epitheta ſortitus eſt. Ab Oppiano ἑρπυστὴς, nempè reptator, & συριχτὴς, quaſi ſibilans, nec non ab Orpheo θηρονύπος, quaſi cauda verberans vocitatur. Hinc fortè alijs Græcis βριαρὸς, robuſtus, & ἀμαιμάκετος, inexpugnabilis cognominatur. Immò apud Lycophronem dicitur ἄγριος, nimirum agreſtis, & ferus, & rurſus apud Oppianum, πανἀμείλικτος, quaſi aſper, crudelis, & rigidus. *Epitheta reſpicientia alias draconis proprietates.*

Ratione vigilantiæ, apud Ouidium inſomnis, & inſopitus legitur: quare apud Heſychium fortè οἰκουρὸς δράκων nuncupabatur, quia Palladis ædem cuſtodiret. Deinde, *Vigilantia draconum.*
B quoniam aſtuta eſt bellua, Nazianzeno ἀγκυλομήτης, nempè obliqua agitans conſilia, & verſutus exponitur. Alioquin πυρφόρος, ſeu πυροφόρος igniter fortè dictus, quia interno æſtuet incendio. Aliter γηγενὴς ab Euripide dicitur, nempè ex terra ortus; quoniam Priſci, Dracones olim ex terra genitos fuiſſe arbitrabantur. Deniq; ἀργᾶς, ad mentem aliquorum, eſt genus Serpentis, vt in primo Libro expoſuimus. Nihilominus multi aſſeuerant hoc nomen fuiſſe epitheton Draconis: qua de re Aeſchines, hoc nomine, Demoſthenem, ob ferinos, & agreſtes mores inſigniuit.

Poſtremò, ratione loci, Draconem Indicum, Libycum, & Maſſylium, Poetæ latini indigitarunt. Sed non eſt omittendum hoc nomen (Elephantias) quod aliqui attribuerunt ſerpenti morſu ſuo elephantiaſim generanti: cum tamen Salmaſius in Solinum cenſeat potius, quòd ἐλεφαντίας ſit epitheton Draconis, & potiſſimum illius ſpeciei, quæ in India Elephantem aggreditur, vt eius ſanguinem ſorbeat: quapropter non eſt admiratione dignum, ſi, apud Ariſtophanem, Draco αἱματοπότης, ideſt ſanguinipota nominetur. Aliquando etiam ab Homero, ὄρειος, nempe monticola vocatus fuit; cum loca C montoſa hoc animal ſummopere diligat. *Epitheta ratione loci.* *Iliad χ.*

MYTHOLOGICA.

PRISCI perpetuas agitantes fabulas, currum vnicuiq; planetæ à diuerſis tractum animalibus aſſignarunt: has autem animantes illas eſſe pronunciabant, quæ in ſingulorum Deorum tutela eſſe credebantur. Quapropter currum Lunæ a duabus Virgunculis, currū Solis ab equis, Martis à Vulpibus, Iouis à Pauonibus, Veneris à geminis columbis, Mercurij à gallis, & demùm Saturni plauſtrum à Draconibus vehi fabulati ſunt. Præterea non ſolum currui Saturni, ſed etiam Cereris Dracones adiunxerunt. Ideo Ceres, poſtquam Triptolemum arandi, & ſeminandi artem docuerat, egrediens Celei domo, currum à Draconibus alatis tractum conſcendiſſe fingitur. Quocirca Ouidius ſic canit. *Currus planetarum à quibus trahuntur animalibus.*

Li. 5. Faſt.

Dixit, & egrediens nubem trahit, inq; Dracones
D *Tranſit, & alifero tollitur axe Ceres.*

Sunt etiam multi, vt Heſiodi interpres, qui Dracones Cereris, volumina de agricultura à Triptolemo conſcripta interpretentur: quamuis alij, longos ſulcos ab aratro formatos, per Dracones Cereris ſignificari dixerint. Amplius Medeam, combuſto Creontis palatio, Draconibus alatis, per aerem, Thebas vectam fuiſſe tradunt. De hoc Ouidius ſic canit.

Li. 2. Faſt.

Vectam frenatis, per inane Draconibus egens.
Credulus immerita Phaſida fouit ope.

Alij, vt Diodotus Siculus, aſſerunt Medeam quibuſdam cantionibus ita fuiſſe operatam, vt Diana per aerem à Draconibus veheretur. De tali curru hæc habet Ouidius.

Nec fruſtra volucrum tractus ceruice Draconum

Currus

Currus adeſt, aderat demiſſus ab æthere currus. E

Denuò Mythologi tradiderunt Gigantum effigiem ita fuiſſe formatam, vt eorum pedes in volumina Draconis deſinerent. Idq; factum fuiſſe multi produnt, vt intelligeremus eos nihil recti, aut ſublimis vnquam cogitaſſe. Immò ab iiſdem Gigantibus Draconem Mineruæ obiectum fuiſſe memorant; quem Dea comprehenſum, & contortum ad ſydera ieciſſe, & axi cæleſti fixiſſe perhibetur. Idcirco hodie inter duas Vrſas talem Draconem locatum intuemur. Interim contorta Gigantum crura in mentem reuocant Erichtonium, qui cruribus ſerpentinis natus eſſe ferebatur: ſcilicet dum Minerua Vulcano in matrimonium tradita, prima nocte, è lecto mariti euanuit: ſiquidem Vulcanum tunc in terram concidiſſe, & ſemen profudiſſe fabulantur; ex quo Erichtonius dicitur ortus, à Minerua enutritus, & in ciſta incluſus, aſſignatusq; filiabus Cecropis, Aglauro, Pandroſo, & Herſæ, hoc mandato, ne ciſtam ante eius aduentum recluderent. Verùm Aglauron, & Pandroſon curioſitate ductæ, ciſtam aperuiſſe, & circa infantem Draconem inuolutum conſpexiſſe feruntur: id expreſſit Ouidius his verſibus.

Draco inter duas cæleſtes vrſus.

L. 2. metã.

—— nam tempore quodam F
Pallas Erichtonium prolem ſine matre creatam
Clauſerat actæo texta de vimine ciſta,
Virginibuſq; tribus gemino de Cecrope natis
Seruandam dederat, ſua ne ſecreta viderent
Addita fronde leui denſa ſpeculatur ab vlmo,
Quid facerent: commiſſa dua ſine fraude tuentur
Pandroſos, atq; Herſe timidas vocat vna ſorores
Aglauros, nodoſq; manu diducit, & intus
Infantemq; vident, apporrectumq; Draconem.

Filiæ Cecropis quot fuerint.

De horto Heſperidum, notas eſſe omnibus arbitramur Heſperides tres fuiſſe Heſperi filias; ſcilicet Aeglam, Hereiuſam, & Heſpereiuſam, quæ, vt fabulantur Poetæ; Hortum auriferis arboribus conſitum habuerunt, cui peruigilem Draconem tanquam cuſtodem adhibuerunt; quo poſtea, vel ſopito, vel occiſo, Hercules poma inde aurea abſtuliſſe dicitur. Referunt nonnulli non aureas arbores, ſed pecudum greges exquiſita pulchritudine inſignes ab Heſperidibus poſſeſsos fuiſse, quibus paſtorem nomine Draconem præfixerunt; quas poſtmodum oues aureas ex Africa in Græciam Hercules exportauit. Plinius tradit Hortos Heſperidum flexuoſo quodam Maris meatu fuiſse cinctos, qui procul intuentibus Draconis effigiem repræſentabat. Alij eruditi viri hanc fictionem poeticam ad ſenſum aſtrologicum traxerunt: ideoq; promulgarunt Heſperides fuiſse ſtellas Cœli, vel Temporis veſpertini filias, Hortum cũ pomis aureis in Occidente habentes: quoniam ſtellæ rotundæ tanquam mala, & inſtar auri micantes nonniſi poſt Solis occaſum apparent: ſigniferum verò circulum, nempe Zodiacum, inſtar Draconis obliquum, harum fuiſse cuſtodem voluerunt. Quapropter quãdo Hercules ab Hortis Heſperidum poma aurea ſurripuiſse perhibetur, Aſtrologiæ ſcientiam ab Hercule in Græciam fuiſse delatam ſignificant. G

Nomina Heſperidũ

Draco paſtor.

Quis Aſtrologiam Græcos docuerit.

De Dracone autem velleris aurei cuſtode, quid dicendum eſt? Diodorus Siculus hanc narrat fabellam Aethæ in Ponto regnanti ab oraculo reſponſum fuit datum, ipſum tunc obiturum, cum exteri nauigio delati aureum vellus ſuſtuliſsent. Idcirco rex hanc diſseminari famam iuſſit, ſe omnes hoſpites Dijs immolare, vt hoc diuulgato, cuncti itinerantes eum abhorrerent acceſsum: templum quoq; muro circumdedit, eiq; frequentes cuſtodes ex Taurica accitos appoſuit; quare dixerunt tauros ignem ſpirantes circa templum verſari, & vellus à Dracone cuſtodiri. Quamuis poſtea Iaſon opera Medeæ adiutus Draconem ſoporauerit, & Medeam cum vellere aureo in Patriam reuexerit. De hac expeditione Iaſonis in Colchos legendus eſt Ouidius, vbi canit. H

L. 4. Bybl. rer. antiq.

Velleris aurei fabula.

L. 7. metã.

Peruigilem ſupereſt herbis ſopire Draconem,
Qui criſta, linguiſq; tribus præſignis, & vncis
Dentibus horrendus, cuſtos erat arboris aureæ,
Hunc poſtquam ſparſit Lethæi gramine ſucci,
Verbaq; ter dixit placidos facientia ſomnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina ſiſtunt;

Somnus

A *Somnus in ignotos oculos vbi venit, & auro*
Heros Æſonius potitur, ſpolioq; ſuperbus
Muneris authorem ſecum ſpolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum coniuge portus.

Hinc quidam Poeta ad hunc Draconem ſopitum, & ad furtum velleris aurei à Iaſone commiſſum alludens, de dracone in curru exiſtente ſic cecinit.

Ille, vides, byugos inter qui prominet axes
Cæruleo inſultans pectore, & ore Draco?
Ille eſt aurata fælix cuſtodia lana,
Peruigil optatas ille tuetur opes.
Quæſitas tot opes ſtudijs, nam vellere nobis
Prodigioſa in eo cura, tenaxq; labor.
O ſi qua auxilio veniat mihi Colchis, Iaſon,
Fiam ego, ſed Graio ditior Æſonide.

Scripſit etiam Cicero magnam vim Anguium olim in Sidonio campo agri Lanouini *Li. 1. & 2.*
B fuiſſe. Vnde Poetæ draconis Lanouini fabulam finxerunt: dum Lanouinum ſub tu- *de Diuin.*
tela draconis eſſe retulerunt; qui in ſpecu quodam latibulabatur, per quod ad Inferos patere deſcenſum tradebant. Illuc ſuperſtitioſo ritu puellas mittebant, quæ proprijs *Draco La-*
manibus draconem cibarent; hæ ſi caſtæ erant, intactæ reuertebantur, & annus ab agri- *nouinus.*
colis fertilis iudicabatur; impudicæ autem à Fera infeſtabantur. Huius vetuſtæ, & vanæ religionis meminit Propertius de Cynthia, & Dracone, ſic canens.

Diſce quid exquilias hac nocte fugarit aquoſas *Li. 3. Eleg.*
Cum vicina nouis turba cucurrit agris.
Lanuuium annoſi vetus eſt tutela Draconis
Hic vbi tam raræ non perit hora moræ,
Qua ſacer abripitur cæco deſcenſus hiatu,
Qua penetrat virgo, tale iter omne caue.
Ieiuni Serpentis honos cum pabula poſcit
Annua, & ex ima ſibila torquet humo.
Talia demiſſa pallent ad ſacra puella,
C *Cum temerè anguineo creditur ore manus,*
Ille ſibi admotas à Virgine corripit eſcas,
Virginis in palmis ipſa caniſtra tremunt.
Si fuerint caſta, redeunt in colla parentum,
Clamantq; agricola, fertilis annus erit.

Relatum quoq; fuit ab Ouidio Cadmum Agenoris Phænicum Regis filium in remotas *L. 3. metã.*
regiones, Europæ ſororis conquirendæ gratia miſſum, cum mandato Patris, ne abſq; ſorore in patriam reuerteretur, oraculum Apollinis adijſſe conſultum, vt quid ſibi eſſet faciendum, intelligeret. Itaq; reſponſum habuiſſe perhibent, vt in loco quieſcentis indomitæ bouis ſedem ſibi ædificaret: quare Thebas Bœotiæ condens oraculo paruit, *Cadmi fa-*
Harmoniam Martis ex Venere filiam vxorem duxit, Draconem Caſtalij fontis cuſto- *bula.*
dem, Martiq; ſacratũ interemit, & huius dentes, ſuadente Pallade, ſulcis terræ mandauit; vnde poſtea multi milites armati prodeuntes ſe ſe mutuò cõfecerunt, præter quinq;, qui conſilio Palladis, inita inter ſe pace, Cadmo, in Thebis inſtaurandis, non mediocrem tulerunt opem, qui deinde ſua prole totam Græciam repleuerunt. Hanc igitur
D fabulam, mirabili ingenio, Bartholomæus Anulus ad Typographos deduxit Lugdu- *Compara-*
nenſes, referens Draconis dentes ad ſexdecim litteras, quæ ætate Cadmi, tot fuiſſe fe- *tio Cadmi*
runtur, inter quas conſonantes ſe ſe inuicem interficere ſcripſit, cum ſeorſim prolatæ *ſerẽtis den*
nihil virium habeant. At quinq; vocales, quæ per ſe vocem edunt, & quæ vim alijs et- *tes ad Ty-*
iam communicant, comparat ad quinq; milites, qui, poſtpoſito prælio, pacem comple- *pographos.*
xa ſunt; poſtremò Typographum elementorum typos, quaſi Cadmum Draconis dentes diſſeminare tradidit. Carmina autem ſunt talia.

Cui iaculum, iaculoq; animus præſtantior omni,
Atq; leoninum vis erat exuuium:
Cadmus Agenorides præſtans facundia, & armis;
Vt iaculum penetrans, vt Leo magnanimus.

Vexit

Vexit in Europam literas Phœnicibus ortas, E
In quibus humanæ circulus eſt Sophiæ:
Quarum quinq́; (alijs ſe collidentibus vltrò)
Plena vocales integritate manent.
At terreſtribus has animis inſeuit, & artes;
Ciuiles homines fecit, & ex rudibus.
Fictus ob hoc vigilis dentes ſparſiſſe Draconis,
Exq́; ſatis natos dentibus eſſe viros:
Qui ſe occiderunt per mutua vulnera, tantùm
Poſt reliquos caſos, quinq́; ſuperſtitibus;
Ex quibus eſt hominum poſt multiplicata propago,
Qui primi Thebas incoluere nouas.
Huius ad Architypum literas qui ſpargit in vrbe,
Quæ nomen, vires, ſtemma Leonis habet,
Quiq́; libris homines ſapientes perficit: an non
Iure pari poſſit dicere chalcographus?
Semine Serpentis dentes in pelle Leonis,
Hoc eſt Lugduni, qui Leo Gallicus eſt. F

Aeoli Thebarum Regis fabula.

Recitat inſuper Ouidius, in volumine transformationum, fabulam Aeoli Thebarum Regis, cui Ino Cadmi, & Harmoniæ filia nupſit, qui poſtea ambo in Dracones transfigurati fuerunt. Horum etiam meminit idem Ouidius in Ibin.

Vt fuit Oetæo quondam, generoq́; Draconum.

Deinde conſultò omittentes Orphei caput in Draconem tranſmutatum, aliquid de fabula Protei trademus, qui in quamcumq; figuram mutari dicebatur: vnde abijt in prouerbium de homine variæ ſententiæ. *Proteo mutabilior.* Hic igitur quandoq; effigiem Tigris, interdum formam draconis, & ſic alias deinceps animatorum, & inanimatorum figuras induebat; de quo Virgilius eleganter canebat.

L.4.Georg.

Fiet enim ſubito ſus horridus, atraq́; tigris,
Squamoſusq́; Draco, & fulua ceruice Leæna,
Aut acrem flammæ ſonitum dabit &c.

Hanc fabulam de mutabilitate Protei Lucianus ad ſaltationis artificium retulit. Inquit enim Proteum illum Aegyptium nil aliud, quàm ſaltatorem fuiſſe eximium; idque magis ſibi perſuadet: cum homo effingendi, & imitandi peritus, tunc nobis ſemetipſum in varias rerum facies transfigurare videtur, dum modò ignis celeritatem, modò Draconis volubilitatem, vel alterius rei impetum exprimit. G

PROVERBIA.

Legendum eſt primũ caput primi libri.

EX Vulgi fæce deſumptum fuiſſe hoc adagium putat Eraſmus. ὄφις εἰμὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται. Ideſt *Serpens niſi Serpentem comederit, non fiet Draco*: hoc adagium Græci, quadam libertate, in potentiores iactare ſolebant, quaſi ſignificantes neceſſarium eſſe, quem ſtatuerint Imperatorem, multos Principes, & Reges deglutire, & ſuperare; vt ille Dominus dominantium euaderet. Idem author in adagio. *Virum improbum, vel mus mordeat.* Scripſit hoc à quibuſdam ita inuerſum fuiſſe. *Viros probos à mure morderi: improbis ne Draconem quidem audere dentes admoliri.* Quaſi innuere vellent inſontibus paſſim noxam afferri, quoniam hi impunè lædi poſſe videntur; cum nullam iniuriam referant, iuxta vulgatum carmen. H

Dant veniam coruis, vexat cenſura columbas.

Deniq; circumfertur aliud. *Fel Draconis ſub ſpecie mellis.* Hoc promulgari poteſt in illos, qui aliud fronte ſimulantes, aliud pectore prementes fucum facere nituntur, dum toxicum ſaccharo conditum præbent.

HISTO-

A

HISTORICA.

QVI de rebus Chiorum hiſtoriam conſcripſerunt, teſte Aeliano, in quadam Pellenæi montis valle proceris arboribus frequente, & opaca magnum Draconem habitaſſe tradiderunt, cuius ſibilum Chij mirandum in modum perhorreſcebant: quamobrem neq; Agricolæ, neq; paſtores formidabilis beſtiæ magnitudinem ex ſolo arguentes ſibilo, vnquam propius accedere auſi ſunt. Tandem violentiſſimo arbores vallis concuſſæ vento, vehementerq; colliſæ ignem concepiſſe feruntur: vnde Fera magno, intercepta incendio conflagrata perijt. Itaq; Chij metu liberati, cum ſpectatum veniſſent, ingentia oſſa, & immane cranium offenderunt.

Chiorum draco qualis fuerit.

Ex eodem Aeliano habemus, quòd in Melite Aegyptia, Draco diuinis cumulabatur honoribus, nam in turri quadam vnà cum ſacerdotibus, & miniſtris cum menſa, & B cratere ſeruabatur, atq; alebatur: ſiquidem quotidie libum ex farina ſubacta, & melliſcrato paratum crateri ſuperponebant, & poſtridie reuerſi craterem vacuum inueniebant. Verùm cum aliquando iuuenis ſummo videndi Draconis deſiderio teneretur, ſolus in turrim ingreſſus, libo expoſito, receſſit, & paulò poſt, cum Draco menſam conſcendiſſet, illicò fores pro more clauſas reſerauit: Quare Draco indignatus abijt, & iuuenis confeſtim mente captus obmutuit, & interijt.

Iuuenis cupius deſiderio videndi draconis.

Dracones autem à viris ſtrenuis perempti apud varios Hiſtoriographos leguntur. Leonicenus narrat, vrbe in media Theſpienſiũ, templũ Iouis cognomento Saotis, nempè Seruatoris, cum ſimulacro Dei æneo fuiſſe ædificatum: nam, cum immanis Draco olim vrbem deuaſtaret, neq; vllis hominũ artificijs exterminari, vel expugnari poſſet, Iouem conſultum imperaſſe perhibent, vt, quotannis, adoleſcentulum ſorte delectum beſtiæ deuorandum offerrent: cum aliter cæteri vrbis incolæ ab incommodo Feræ tuti eſſe minimè poſſent. Verùm cum ad Cleoſtratum puſionem venuſtum ſors tandem deuoluta fuerit, qui amatorem habebat quemdam nomine Meneſtratum virum tum ſuaptè natura ſtrenuum, tum amoris etiam ſtimulis audacem. Hic dilecti adoleſcentis C mortem non æquo ferens animo, ſe pro illo, horrendo animali offerre cupiens, æneum thoracem ferreis hamis vndiq; ſulcitum conſtruxit, quo indutus Meneſtratus ſe Draconi, tali conſilio, obtulit, vt & ipſe periret, ſimulq; Feram interficeret, quod ex ſententia ſucceſſit.

Lib. 1. var. hiſt. c. 15.

Meneſtrati interitus quaſis.

Olaus Magnus non diſſimilem exarat hiſtoriam Araldi Noruegiani Regis, qui adhuc adoleſcens, commoranſq; apud regem Byzantium, & homicidij cauſa damnatus, Draconi, de more, lacerandus, & deuorandus obiectus fuit. Huic in carcerem proficiſcenti famulus ingenuæ fidei ſponte ſe damnationis comitem exhibuit. Ideo cuſtos antri vtrumq, inermem ad Draconem introduxit. Quare Araldus confeſtim collectis in antro cadauerum oſſibus, & in ſindone, quo præcinctus erat, ligatis, quamdam veluti clauam effecit, deinde Draconem in ſeipſum irruentem, veloci ſaltu conſcendens, nouacula clandeſtinè delata, circa vmbilicum beſtiam vulnerauit, tuncq; ſeruus, compacto oſſium geſtamine, Draconis capite ad ſanguinem, & necem vſq; vulnerato, belluam extinxit. Rex igitur, hoc intellecto, vltione in admirationem verſa, fortitudini ſupplicium condonans, vtrumq; & nauigijs, & pecunijs munitum in Patriam remiſit.

Araldus Noruegianus Draconem necat.

D Corcyræi, ex Heraclide, Diomedem aduocarunt, qui Draconem illis valdè infeſtum debellaret. Orpheum aucupio intentum Draco erat inuaſurus, niſi canes belluam interceptam occidiſſent, vt in poemate de lapidibus recitatur.

Canes draconẽ necãt.

Modò narrandæ ſunt hiſtorię eorum Draconum, qui humanum genus ſingulari fauore ſunt proſecuti. In primis tradit Aelianus vrbem in Achaia nomine Patram fuiſſe, in qua puer paruum emens Draconem, illum ſumma alebat diligentia, ſed cum ad ingentẽ percrcuiſſet molem, à ciuibus ad ſolitudinem fuit pulſus: puer autem Draconis altor iam adoleſcens factus, & domum à quodam ſpectaculo per opacum rediens nemus, in Latrones incidit: ideoq; alta voce opem implorans à Dracone auditus fuit, qui ſibilando accurrens, horum partem in fugam vertit, partem verò dilaniauit, atq; hoc modo altorem ſuum tutatus eſt.

L. 14. var. hiſt.

Draco altorem ſuum tutatur.

Aliam

Aliam huius generis hiſtoriam non ſpernendam narrauit idem Ælianus. Nimirum, E
quòd Lycaon in Emathia regnans filium nomine Macedonem genuit, ex quo poſteà prodierunt Pindus robore animi, atq; virtutis indole inſignis, nec nō alij liberi, fratreſquè erga Pindum improbo affecti animo. Quamobrem Pindus ſe fratrum inuidia ardere noſcens, Regno relicto, in remotiſſimas ſyluas, venatus gratia, ſe contulit. Vbi cum ſemel hinnulos inſequeretur, ſumma virium contentione equum concitans, ſe longiſſimè à ſuis comitibus abduxit. At hinnuli profundam ſubeuntes cauernam ab Inſectantis oculis euanuerunt. Pindus autem ab equo deſiliens, latebramq; illam perſcrutans ſibi viſus eſt audire vocem monentem, ne hinnulos tangeret: quapropter iuuenis circumſpiciens, neminemq; videns, quaſi perterritus, equū conſcendens illinc diſceſſit. Poſtero die Pindo in eumdem reuertenti locum ingens ſeſe obtulit Draco; at ille minimè perterrefactus, nonnullas aues, quas ceperat Feræ obijciens, eam optimè mitigauit; vnde Draco his donis, quaſi delinitus illinc receſſit. Id autem ita iucundum Pindo fuit, vt deinceps multa earum, quæ venatione, & aucupio coercebat, tamquam acquiſitæ mercedem ſalutis Draconi offerret. Ob hoc igitur egregium factum, omnes hunc iuuenem ſingulari proſequebantur beneuolentia, præter ſolos fratres, qui F
infenſo in illum ſemper erant animo: propterea ſolum aliquando venantem, omniq; deſtitutum auxilio, ex inſidijs, ſtricto enſe aggreſſi trucidarunt, ſed vulneratum clamantem audiens Draco de cubili egrediens, impioſq; circumplectens ſuffocauit, deinde cæſum Pindum ſumma diligentia tandiù cuſtodiuit, donec ad ipſum humandum aliqui amici accederent, quibus viſis, ſeceſſit, vt commodius ab illis ſupremam gratiam aſſequeretur.

Pindus draconē in ſolitudine inuentum mitigat.

Pindi cadauer à Dracone cuſtoditur.

Habemus inſuper, ex Pauſania, prudentem, & potentem quemdam virum inimicorum inſidias metuentem, paruum filium in ciſta clauſum ſecus dumetum occultaſſe, vbi maximè tutum fore ſperabat. Interim lupo in puſionem impetum facturo prævalidus repugnans Draco, infantis ciſtam ſpiris amplexus eſt. Pater autem reuertens, eminuſq; Draconem conſpicatus, emiſſo iaculo, vna cum dracone filium transfixit: ſed is cum à quibuſdam Paſtoribus intellexiſſet ſe filij cuſtodem peremiſſe: tunc communi rogo draconem, & filium concremauit. Ex Plinio, durant adhuc in Liternino, oliuæ manu prioris Africani ſatæ, ſubeſtq; ſpecus ingens, vbi eius Manes à dracone cuſtodiri feruntur. Cæterùm de Dracone cuiuſdam puellæ amatore primum caput primi libri G
legendum eſt.

Draco Puſionis cuſtos.

Variæ draconum hiſtoriæ varij ſenſus à prædictis, nec non à ſe inuicem ponderandæ ſuperſunt. Vt Telephus, ex Aeliano, recumbens cum matre, qui ſtuprum proculdubio commiſiſſet, niſi pius Draco, diuino quodam ductu, dirimiſſet. Lucianus in dialogo, qui inſcribitur Pſeudamantes, inſinuat impoſturas cuiuſdam Præſtigiatoris, qui cum draconem aluiſſet, eum Aeſculapium prædicabat, miriſq; artibus homines illius ætatis ludificatus eſt. Item Delphicum oraculum, ex Plutarcho, aliquando deſertum, & inacceſſum fuiſſe perhibetur: cum immanis Draco eo in loco habitaret. Sed qui id ſcripſerunt (inquit Plutarchus) rem perperam intellexerunt, quandoquidem ſolitudo draconem in eum locum traxit, non autem draco ſolitudinem fecit. Apud Plinium etiam legimus, Lepidum Triumuiratus officium obeuntem, à Magiſtratibus in nemoroſum quemdam locum fuiſſe deductum; vbi poſtero die, auium concentu, ſomnum ſibi fuiſſe ademptum conqueſtus eſt. At illi longiſſima membrana draconis effigie delineata locum circumdederunt, eoq; terrore aues ſiluiſſe tradiderunt. Meminimus etiam legiſſe apud Pauſaniam in Atticis, quòd Sauromatæ, & præcipuè Nomades plurimos alunt equos, quibus non tantùm in bello vtuntur, ſed eos quoq; Dijs immolant, & cibis adhibent; deinde vngulas eorum collectas purgant, & ad ſimilitudinem ſquamarum Draconis diſſecant. H

Oraculum Delphicū cur aliquādo deſertū.

Icone Draconis aues perterrefiunt.

NV-

A

NVMISMATA.

GRÆCA moneta ex fuluo metallo, cum icone Getæ, in iuuenili ætate conſtituti, cum litteris circumſcriptis, ΑΥΤΟΚΡΑ ΚΑΙCΑΡ. CΕΠΙΤΙ. ΓΕΤΑC. ideſt Imperator Cæſar Septimius Geta, habet in facie inuerſa figuram Herculis, dextra clauam tenentis, brachiumq; attollentis, quaſi Draconem pomiferam arborem cuſtodientem interempturi; cum litteris vetuſtate adeo corroſis, vt legi nequeant. Hoc numiſma proculdubio cuſum fuit in aliqua Græciæ vrbe Imperio ſubiecta Romano, quæ in perpetuum tanti Principis monumentum, hanc monetam fabricauit. Pariter reperitur adhuc magnum numiſma grecum ęreum Antonini Pij, cum litteris, ΑΥΤ.Κ.ΑΙΛ. ΑΔΡ. ΑΝΤΟΝΕΙΝΟC. CΕΒ ΕΥC. ideſt, Imperator Cæſar Titus Aelius Adrianus Antoninus Auguſtus Pius. Huius monetæ alterum latus exhibet figuram Herculis pellem

Numiſma Getæ.

Moneta Antonini Pij.

B leoninam ſupra humeros geſtantis, ſiniſtra clauam, dextraq; colligentis poma ab arbore, de qua Draco pēdet exanimis, & litteræ circumſcriptæ ΔΕCΑΤΟΥ, ΕΤ L. hic nummus in honorem Antonini, in aliqua vrbe Græciæ fuit conflatus. Quandoquidem per figuram Herculis claua armati, virtus eſt intelligenda, & per iconem Draconis, malum: quaſi innuentes virtute heroica huius Principis omne malum fuiſſe ſuperatum, quo ablato impedimento, poma aurea, nempè fructus virtutis facilè percipiuntur: litteræ autem ΔΕCΑΤΟΥ, annum decimum dominij huius Principis denotant, quo anno fortè hæc moneta fuit fabrefacta.

Demùm circumfertur nummus Cæſaris Dict. III. qui exhibet caput Victoriæ alatæ, capilliſq; in nodum collectis; in cuius altera facie, Roma gradiens, capite galeato, ſtola ad pedes demiſſa, dextra ſcutum geſtans, & læua trophæum conſpicitur, cum figura Draconis caput eleuantis, & inſcriptio eſt talis. C. CLO. VI. PRAEF. M. ideſt Caius Clodius Sextus Præfectus Militum. Etenim Draconis icon in hoc numiſmate alludit ad Inſigne militare, quod Priſci ad bellum proficiſcentes geſtabant.

Numiſma Cæſaris Dict. III.

C

MIRACVLA.

MIRABILIA circa Dracones, quæ totius Mundi opifex, per Sanctos ſuos, in hoc terrarum Orbe patrauit, non longè petenda eſſe arbitramur. Siquidem in ſacris Biblijs, Idolum Bel Babylonij venerabantur, eiq; quadraginta oues, & ſex vini amphoras, ſingulis diebus, offerebant. Verùm patefactis oſtiolis à Daniele, per quæ vxores, & filij Sacerdotum oblata abſumebant: Rex Danieli Idolum, & Templum deſtruendum conceſſit; quo diſſipato, in ea ſede ingens Draco ſtabulabatur, quem poſtea Babylonij tanquam Deum viuum ſummis honoribus cumulabant. De hoc ſic cecinit Reuſnetus in Paradiſo poetico.

Daniel. c. 14.

Squamigerum pauit Babylonia turba Draconem,
Et ſibi præſentem credidit eſſe Deum.

Draco Babyloniorū.

Itaq; Daniel, mandato Regis, abſq; ferro, ſupra vim naturæ, Feram extinxit. Quo per-

D acto, Babylonij indignati Regem Iudæum, deſtructo Idolo, interfecto Dracone, & occiſis Sacerdotibus, prædicarunt, & proculdubio in eum feciſſent impetum, niſi eis Danielem in lacum Leonum abijciendum conceſſiſſet, qui poſtea inter Feras illæſus ſedebat. Miraculum etiam Draconis extincti, virtute Deiparæ Virginis, habemus apud Matthiam à Michou, qui agens de Sarmatia Europea, Tauricam Inſulam tribus ciuitatibus, & duobus caſtris ornatam inter Meotidas paludes memorat. Inter has ciuitates vna vocabatur Kickel, cui de rupe impendebat caſtrum ex ligno, & argilla fabrefactum. In hac autem rupe Draco homines, & iumenta deuaſtans habitaſſe perhibetur: immò violentia Feræ homines ſedem illam vacuam reliquerunt. At quoniam Græci, & Itali inſulam colentes, auxilium Deiparæ ſemper Virginis implorarunt, tractu temporis, candellam in rupe accenſam conſpicati, alacri animo aſcendentes, co-

L. 8. c. 16.

Draco vi Deiparæ extinctus.

ram Imagine Glorioſæ Virginis, candellam ardentem, & Draconem exanimatum in media rupe obſeruarunt; quem poſtea, peractis Deo ob beneficium gratijs, in fruſta diſſectum, extra rupem truderunt. E

To.2.off.c. Prærerea Philippus Apoſtolus, ex Texiore, Draconi imperauit, vt innocuus in latebras abiret, eui animal nemini prorſus iniurium obtemperauit. Immò, & Mattheus *Li.7.Hiſt. Apoſt.* Apoſtolus (vt recitat Abdyas) aliquando incidit in Magos, duos Dracones galeatos manu ducentes ſulphureas è naribus ſpargentes auras, quarum odore homines exanimabantur. Hæ autem belluæ aduenientem Apoſtolum conſpicatæ, demiſſis capitibus, ſunt veneratæ: interea populi vociferabantur opem viri Sancti implorantes, vt eos ab *Dracones pulſi extra ciuitatẽ à Mattheo Apoſtolo.* huiuſmodi ærumna liberaret: quocirca Apoſtolus, in nomine Ieſu Christi, iuſſit Draconibus, vt ad ſedes ſuas, nemine offenſo, properarent, qua voce audita, beſtiæ capita eleuantes, cunctis videntibus, extra ciuitatem non reuerſuri abierunt.

Surius etiam in vita Sanctæ Marinæ, quam Latina Eccleſia Margaritam appellat, meminit miraculi ad Draconem attinentis. Quandoquidem huic Martyri in cuſtodijs oranti repente, magno terremotu excitato, diabolicus Draco horrendũ edens ſibilum, *D. Margarita cur pingatur cum Dracone.* tetrumq; ſpirans odorem ſe ſe obtulit, qui vaſto oris hiatu Sanctam circumdabat voraturus. F Diua autem Margarita firma, & ſtabili mente, quippe q; omni ex parte Deum intuebatur, ſigno Crucis ſe muniuit, & illicò diruptum Draconis ventrem eſt conſpicata. Vnde Christi Martyr à ſæuo liberata Dracone corruſcantem in carceribus fulgorem apparuiſſe vidit. Non deſunt aliorum Sanctorum miracula de Draconibus: nã Diuus Hieronymus in Vita Sancti Hilarionis recitat, quemdam Draconem immenſæ molis in Prouincia Dalmatiæ olim fuiſſe moratum, qui non ſolum armentis, ſed etiam agricolis, *Draco extinctus à S. Hilarione.* & paſtoribus maximo erat exitio. Ideo Sanctus Hilarion illius ætatis vir iuſtus oratione præmiſſa, Draconem exanimauit, & concremari iuſſit. Non diſſimile miraculum *In Annal.* narrat Sozomenus (referente Baronio) à Sancto Donato Epiſcopo patratum. Draco enim in Chamezephiris quas vocant, ad viam regiam, luſtrum habebat, & non modò beſtias, ſed homines quoq; rapiebat: Quamobrem Sanctus inermis beſtiam aduentantem conſpicatus, ſignum crucis manu expreſſit, deinde in faciem Draconis expuit, qui accepto ſputo, confeſtim mortuus concidit. Incolæ verò exultantes ingentẽ beſtiam in vaſto combuſerũt campo; ne, putrefacto cadauere, & aere inquinato, morbi peſtilentes producerentur. G

Item Sanctus Ioannicius Abbas, ex Surio, cum aliquando ad Chelidonem virum virtutibus inſignem viſitandum ſe conferret, perueniens ad flumen incidit in vaſtum Dra- *In vita eiuſd. Sãcti.* conem, qui curſum aquæ, ad impediendum tranſitum, cohibebat; Sanctus ergo, precibus ad Deum fuſis, & ſigno Crucis manu erga beſtiam expreſſo, ſtatim Draconem necatum aquis tradidit. Amplius Sanctus Syluester Pontifex, regnante Conſtantino, *S. Syluestri Miraculũ.* Draconem in quodam ſpecu morantem, lethaliq; halitu homines necantem, ianua aenea ſigno Crucis obſignata in orificio antri locata, tanquam perpetuo ergaſtulo mancipauit. Idem quoq; narratur de Leone Quarto Pontifice Maximo, qui Draconem Romæ ſtabulantem, in cauerna apud Diuæ Luciæ templum in Orphea nuncupatã penitus effugauit, vt impoſterum non fuerit viſus. Alia huius generis miracula infinita à Sanctis Dei patrata recitantur. Etenim à Diuo Arſacio apud Nicomediam, Draco fuit debellatus, vt author eſt Sozomenus. Idem à Sancto Theodoro, à Sancto Marcello, & à Sancto Creſcentino Martyre præſtitum fuiſſe Hiſtoriographi perhibent.

H

PRO-

A

PRODIGIA, ET PRÆSAGIA.

SECINNÆ Dracones, læto prodigio, de extis emicuiſſe tradit Plinius. Sub capite Spartaci venalis Romam delati, & dormientis complicatum Draconem viſum fuiſſe referunt. Vnde Thracia mulier vaticinandi peritiſſima pronunciauit id fuiſſe ſignum formidabilis, & magnæ cuiuſdam potentiæ, quæ tamen infauſtum exitum erat habitura. Suetonius etiam in Vita Neronis, promulgauit miſſos à Meſſalina Neronem meridiantem ſtrangulaturos, Dracone è puluino prodeunte, perterritos refugiſſe. Item Plutarchus narrat, qui Cleomenis corpus cruci affixũ cuſtodiebant, tradidiſſe Draconem viſum, qui cadauer circumplexus, illius faciem adeo tegebat, vt nulla auis ad eam depaſcendam accedere poſſet: qua de cauſa reuerentia quædam, & diuinitatis opinio huic Regi impoſterum acceſſit.

Draco præſagium potentiæ.

In Vita Cleom.

B Scriptum eſt, quoq; in Romanis Annalibus, quòd Maurico imperante, Tyberis Fluuius tanta vndarum copia excreuit, vt eiuſdem alluuiones ſuper muros Vrbis fluerent; & tunc Draco inſignis molis ad mare deſcendens viſus eſt: quamobrem mox ſæua peſtilentia eſt ſubſecuta. Per epiſtolas, etiam Geſnerus intellexit non procul à Rheni litore, propè oppidum Niderburgum Germaniæ, ter ſereno Cœlo, diuerſis tamen temporibus, Draconem in aere caudam vibrantem fuiſſe obſeruatum: vnde infauſtus huius oſtenti fuit euentus; quandoquidem illud oppidum, magno Indigenarum damno, & infortunio, fuit incendio conſumptum. Item anno nonageſimo nono ſupra milleſimum, & quadrageteſimum, die vigeſima ſexta Menſis Maij, ex Stumpfio, viſus eſt Draco Lucernæ, qui è lacu per Ruſam, ſecundo flumine ferebatur, magna omnium ſpectantium admiratione, ſed quid poſtea præſagiuerit, non declarat. Præterea anno octuageſimo octauo, ſupra ſeptingenteſimum, in Anglia, Dracones ex ignea conſtantes ſubſtantia per aerem volitare viſi ſunt; quod prodigium præualidam famem, & infeſtationem Danicam præſagiuit.

Tyberis inundatio.

In Chronic.

Dracones ignei in aere viſi.

C

S O M N I A.

QVOTIES ſomnia, apud Antiquos, iconem Draconis dediſſent, ſemper amplitudinis prænuncia eſſe opinabantur, quapropter Alexandro Macedoni Draco (quamquam ab alijs legatur ſerpens) dominij claritatem præſaginit; dum per quietem, cum matre Olympia congredi viſus eſt. Item Mammæa Alexandri Seueri mater pridie quam eniteretur ſe Dracunculum edidiſſe ſomniauit. Dedit, & Auguſto præſagiũ Imperij ſomnium non diſſimile; dum Actia mater eius, nocte intempeſta, ad ſolemne Apollinis ſacrum accedens, ibi obdormiſſet, nam ei Draco ſupra ventrem repere viſus eſt; quare expergefacta maculam veluti Draconis picti in abdomine obſeruauit, quæ nulla vnquam ablutione deleri potuit.

Imperij, & dignitatũ præſagia.

Cęterùm Franciſcus Perratcha mirabile ſomnium Alexandri Magni recitauit, quod ei accidiſſe fertur, dum Ptolemeus illi familiaris ab aſpide ſaucius vehementiſſimo cruciatu moriens affligebatur. Alexander .n. amici miſertus per noctem ſibi viſus eſt videre Draconem, quem genitrix Olympia in delicijs habebat, radicem ore gerere, & humano more, expreſſis verbis, locum caſtris proximum indicare, vbi illa naſcebatur, & aſſerere futurum, vt eius ope languens amicus curaretur. Itaq; Alexander expergefactus miſit, qui oſtenſam à Dracone radicem inquireret, qua inuenta, non modò Ptolemeum, ſed multos quoq; alios ab eadem labe liberarunt. Cicero tamen hoc ſomnium penè inane, & riſu dignum exagerat, & præcipuè, dum introducitur Draco loquens, & radicem ore geſtans: cum nec etiam vir diſcretus id præſtare poſſet: Et re vera quis non ageret Democritum, dum audiret oratorem ſerpentinum, vel Serpentem medicum intueretur. Non diſſimiles ineptias exarauit Cardanus in Libris de Inſomnijs, dum retulit figuram Draconis in gemmis cælatam, & per quietem viſam indicare hominem cru-

D

Lib. 4. de Vir. Illuſt.

Curatio Ptolomei Saucij ab Aſpide.

Li. 1. de Inſom. c. 29.

delem, & ſuperbum: quemadmodum figura Serpentis hominem fraudolentum, & E
Cap. 40. malignum ſignificat. Denuò paulo inferius, ſomniantes pellem Draconis induere, homiues ſuperbos, arrogantes, & auatos fieri eſt fabulatus.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

NON eſt in dubium reuocandum, in ſacris litteris, Draconis nomine, Diabolũ præcipuè, deinde eius aſſeclas deſignari. Lucifer enim Draco Magnus in comparatione ad minores Dæmones fuit cognominatus. Etenim locutione mali, Diabolus ſemper intelligitur: ſiquidem quando hæc verba recitantur in precatione Dominica. *libera nos à malo.* Cyprianus legit. *libera nos à maligno.* Inſuper ille celebris Draco Pytho apud Ethnicos nuncupatus, quem ab Apolline ſagittis cõfectum fuiſſe tradunt, ad Diabolum refertur: cum Pythones in Actis Diui Pauli Dæmones nominẽtur; quia
Pythones vocantur dæmones. horum vnum à muliere obſeſſa egredi iuſſit, quæ Paulum, & eius comites Omnipotentis Dei veros famulos prædicabat. Quamuis poſtea Diuus Paulus cõquereretur (vt notat Origines) diuinæ ſeruitutis indignum teſtimonium à ſpiritu Pythonis exhiberi. F

Reliquum modo eſt, vt alijs aſſertis ſacræ paginæ noſtram ſententiam ſtabiliamus.
Cap. 32. Legitur ergo apud Ezechielem. Draco conculcans aquas, quem nonnulli hæreticum ſacras litteras perturbantem intelligunt. Sed Diuus Hieronymus in Ezechielem, exponit Diabolum Hæreſiarchis ſemel in ſuam poteſtatem redactis minimè parcere. Habemus inſuper apud Pſalmographũ. *Tu confregiſti caput Draconis, & capita Draconum in aquis à Deo contrita.* Quamuis ſenſus litteralis denotet Pharaonem, nec non mili-
Milites Pharaonis cur dracones dicti. tes, & cẽturiones ab eodem Pharaone miſſos, vt populũ Iſraeliticum inſectarentur, qui tandem aquarum inundatione ſuffocati, hacq; ratione contriti fuerunt, & Dracones forte nominati, quoniam Inſignia militaria, Draconis effigie, exornata geſtarent. Nihilominus, qui ſenſum myſticum meditantur, verba Pſalmographi ad Chriſtum referunt, qui omnem Diaboli facultatem ſuſtulit. Quocirca etiam in Apocalypſi, Draco
Cap. 20. vinctus ab Angelo, per mille annos, indicat Diabolo ſublatãm fuiſſe poteſtatem ſeducendi gentes, donec venerit Antichriſtus. Iterùm in alio Apocalypſis loco, Draco G
proiectus in terram, myſticè deſignat (vt voluit Rupertus Abbas) tyrannidem Dia-
Lib. 13. de vict. verb. Dei. boli expugnatam, quando ſcilicet Imperatorès Romani, contempto Idolorum cultu, ad Chriſtum venerandũ confugerunt. Rectiùs Draco ille Magnus, qui mulieri pariturę infantem vocaturus aſſiſtebat, vt in ſupracitato Apocalypſis loco legitur, ex ſententia eiuſdem Ruperti Abbatis, myſticè demonſtrat Diabolum paratum ad Chriſti fidem
Cur diabolus appelletur draco. de mentibus piorum hominum expellendam. Quandoquidem mulier illa indicat Eccleſiam, quæ vtero gerere cæpit, quando fides Patriarcharũ ex promiſſione, Chriſtum expectabat: tuncq; Diabolus cæpit eſſe Draco, qui prius Serpens nominabatur. Tandem Abbas Ioachimus Draconem ſepticipitem Apocalypſis interpretatur Diabolum, ſeptem inſectantes catholicam fidem, adiuuantem, & fouentem, inter quos primum locum Herodes occupauit.

Præter Diabolum myſticè ſignificatum à Dracone, ſuccedit Draco ſpiritui aduerſarij, de qua Pſalmographus verba fecit dicens Draconem eſſe conculcandum. Etenim
Pſalm. 90. caro ſpiritui ſemper reluctatur, & ſpiritus quoq; iracundiæ, qui inſtar Draconis, ignem efflare videtur. Immò malitia, & fallacia allegorico Draconis nomine notatur. Quo- H
Cap. 7. niam in Exodo, Dracones Magorum cum Dracone Moſis certantes, & tandem ab illo deuorati, ex ſententia Gregorij Niſeni, fraudulentas cauillationes aduerſus diuinum
Cauillationes fraudulentes denotantur à draconib. inſtitutum ſignificant, quas tandem virga veritatis abſorbet. Præterquamquòd Dracones, in quos virgæ Magorum fuerunt transfiguratæ, Diaboli vafr amenta, & humanæ ſcientiæ fallacias indicant. Immò ipſa malitia, vel fallacia caro eſt, qui in mente improborum, tanquàm in proprio cubili ſtabulatur.

Calamitates quoq;, & extremæ anguſtiæ allegoricè per Draconem intelliguntur.
Cap. 30. Iob enim ſcripſit ſe fuiſſe patrem Draconum, magnam denotans infælicitatem. Pſalmographus etiam recitauit hæc verba. *quoniam humiliaſti nos in loco afflictionis, & operui-*
Pſal. 43. *ſti nos vmbra mortis.* Alij legunt. *Quoniam contriſti nos in loco Draconis, & operuiſti*

nos

A *nos vmbra mortis.* Interpretes igitur, per locum Draconis, altiſſimam profunditatem
exponũt, vt ſit hyperbole pro extremis anguſtijs. Eumdem ſenſum myſticum habe-
mus apud Ieremiam his verbis. *Onagri ſteterunt in excelſis, attraxerunt ventum tan-* *Cap. 14.*
quam Dracones. Quaſi Propheta velit innuere: non habebunt vnde famem, & ſitim
expleant; ideoq; inopia cibi, & potus peribunt, quam difficultatem Dracones ſine
grauiori incommodo ferunt. Dracones etiam myſticè appellari poſſunt Ethnici, de
quibus Pſalmographus loqui videtur, dum ſcribit. *Laudate Dominum de terra Draco-* *Pſal. 148.*
nes, & omnes Abyſſi. Quamobrem his verbis, Ethnici, deſtructa Idolatria, ad encomia
omnipotentis Dei celebranda inuitari videntur. Quamuis Ricciardus in commenta-
rijs ſymbolicis, ſcribat ſignificari Angelos Abyſſi, & Draconum præfectos, à quibus e-
tiam Mundi opifex meritas laudes expoſtulat.

Demùm in Apocalypſi Draco ſepticeps cornibus decem inſignitus deſcribitur, qui
myſticè à nonnullis exponitur Luterus, & eius ſecta. Verùm ſatius exiſtimamus, ſi vnà *In comm.*
cum Ricciardo dixerimus, primo huius beſtiæ cornu, deſignari orientale regnum Ca- *ſymb.*
lifæ, ſecundo regnum Turcomaniæ, tertio regnum Bulgarorum gentile, quarto Mau-
B rorum, quinto Normanorum, ſexto Hungarorum, ſeptimo Occidentale regnum Cali- *Quæ de-*
fæ, octauo Tartarorum Imperium, nono Imperium Sultani Babylonici, & decimo Im- *notentur*
perium Turcarum. Item ſeptem capitibus huius Draconis, eodem Ricciardo teſte, va- *capitibus*
ria etiam dominia indicantur. Etenim primo capite huius beſtiæ, Romanum Impe- *draconis*
rium gentile denotatur. Secundo Nero ad Conſtantinum vſq; Arrianum, vel vſq; ad *Apocalyp-*
Iulianum Apoſtatam; immò ſignificatur etiam ſecundum bellum, quod membra Do- *ſis.*
mini noſtri à Paganorum gente paſſa ſunt, aut, ſecundùm aliorum ſententiam, regnum
Gothorum indicatur, tertio exhibetur ætas Conſtantini Arriani vſq; ad Codroem
Perſarum Regem, nec non monſtratur martyrium Chriſticolarum per Arrianos, &,
ex aliorum mente, Regnum Vandalorum; quarto notantur Codrois Perſarum Regis
tempora, quibus impia Maumeti ſecta emerſit, ad ætatem vſq; Henrici primi Impera-
toris Alemani, nec non bellum quartum aduerſus Chriſti fideles per Saracenos com-
miſſum, & ſecundùm alios, Regnum Alanorum: quinto indicatur tempus ab Henri- *Alia ſigni-*
co primo Alemanorum Rege, vſq; ad Saladinum Babylonicũ, & quinta inſectatio Chri- *ficationes*
C ſti fidelium per Alemanos, & ſecundùm alios, Regnum Hunnorum; ſexto declaratur *draconis*
tempus à Saladino Aegypti Soldano, vſq; ad Federicum Secundum, & ſexta calamitas *Apocal.*
quam Eccleſia Dei per Saracenos paſſa eſt, & ſecundùm alios, regnum Perſarum, ſepti-
mo tandem capite Draconis monſtratur tempus à Federico Secundo vſq; ad Antichri-
ſtum, nec non acerrimum certamen inter Principes Catholicos, & Hæreticos, & ex ſen-
tentia aliorum, Regnum Longobardorum.

His exaratis de capitibus, & cornibus prædicti Draconis in Apocalypſi deſcripti;
reliquum eſt, vt ad allegoricam expoſitionem caudæ eiuſdem animantis accedamus.
Hæc autem cauda, vt legitur apud Ioannem ſupracitato loco, habebat nodum, & ter- *Cauda dra-*
tiam partem ſtellarum à Cœlo detrahebat. Propterea quod in octauo prælio, quod Aſ- *conis Apo-*
ſeclæ Antichriſti, cum Chriſticolis inibunt, Antichriſtus tunc à recta fide tertiam par- *calypſis al-*
tem eruditorum per ſtellas ſignificatorum auertet. *legorica ex-*
poſitio.

HIEROGLYPHICA.

D
NON recedit à veritate illud Draconis hieroglyphicum, quo cuſtodia
deſignatur: quandoquidem boc animal, ob acutiſſimam viſionem,
vigilans, & inſopitum nominatur: immò hac ratione naturam Solis
imitari dicitur. Quocirca Aegyptij Sacerdotes, ante litteras inuen-
tas, pictura Draconis in ſemetipſum reflexi, caudamq; mordentis, an- *Anni hye-*
num indicabant, quoniam orbe agatur volubili. Huc reſpexit Clau- *roglyphi-*
dianus, quando cecinit hunc in modum. *cum.*

Omnia, quæ placido conſumit numine Serpens,
Perpetuumq; viret ſquamis, caudamq; reducto
Ore vorat, tacito relegens exordia lapſu.

Cætera autem huius generis hieroglyphica in primo capite primi libri legenda ſunt;

quoniam Authores diſcrimen Draconis, & Serpentis nihil pendentes vtriuſq; animalis hieroglyphica ſimul permixta exararunt. E

MORALIA.

Draco aſſimilatur diabolo.

QVEMADMODVM in Myſticis Diabolus Draco fuit cognominatus, non erit pariter inferioris conditionis, in doctrina morali, in qua ob conformes proprietates Diabolus Draconi aſſimilatur. Nam primitùs veluti Draco exitiali redundat veneno: Diabolus item venenatis tentamentis per cõſenſum peccati, hominibus interitum affert. Immò ſi Draco venenato halitu aerem inficit: Diabolus quoq; flatu lethalis ſuggeſtus, corda humana venenat, & aerem peſtilentem, peccati delectatione, efficit. Interdum halitu Draconis ſuperuolantes aues affectæ cadunt: ſic aues moralis doctrinæ, nimirum homines diuina contemplantes, non ad tam excelſa mentem eleuare, poſſunt, quin flatus Diaboli illuc peruenire poſſit, vt eos ad delicias, & ad mundi negocia attrahat. Denuò ſi draco adoritur Elephantum, vt eius ſanguinem ſorbeat. Diabolus aggreditur probum virum, vt ſanguinem pietatis ab illo auferat. Vel rectius ſpeculari debemus dicendo, ſi Draco Elephantem petere audet, vt ſugat ſanguinem; Elephas poſtea concidens Draconem pondere perimit: pari ratione Diabolus omnes F
edidit conatus, vt Elephantem Chriſtum, detracto per paſſionem ſanguine, occideret;
L. 1. Mach. cap. 16. ſed à Chriſto poſtea ob mortem cadẽre oppreſſus fuit. Huius figura expreſſa eſt in ſacris paginis; vbi Eleazar conficiens elephantem, eius caſu tandem occiſus fuit. Draco cauda potius, quàm ore lædit; ſic Diabolus cauda blanditiarum pedetentim ingreditur, ſed tandem poſtea mordebit vt Coluber. Dicitur quoq; Draco Ceruam vitare: Diabolus etiam Ceruam, nempe animam in rectis operibus diligentem abominatur. Deniq; Draco inter montis incendia, ad mentem Solini, verſari, in aerem aliquando ferri, & eius veneno mare aliquando intumeſcere perhibetur. Talis eſt Diabolus, qui inter incendia infernæ regionis degit, aliquando per aerem diſcurrit, dum ad homines iuſtos tentamentis cruciandos accedit, & demùm mare Eccleſiæ interdum, eius veneno, nimirum ſuperbia, & iracunda intumeſcit. G

Peccãtes draconi aſſimulãtur. Præter Diabolum, peccans etiam Draconi eſt aſſimilandus. Nam ſi Aethiopes, ad æſtum compeſcendum, ſanguine Draconis vtũtur; deinde Dracone, abiectis felle, & lingua, veſcuntur. Sic homo criminoſus vocatur Draco, ſanguis eius mors, fel peccatum abditum, & lingua peccatum manifeſtum exponitur. Itaq; Aethiopes ſunt viri iuſti feruore calamitatum, & ærumnarum denigrati, qui ad extinguendum concupiſcentiæ æſtum, ſanguine Draconis, nimirum contemplatione mortis diuitum vtuntur. Iuxta illud Pſalmographi. *Manus ſuas lauabit iuſtus in ſanguine peccatoris.* Ipſi poſtea Dracones, nempe peccantes, abiectis felle, & lingua, ideſt remotis vitijs, vorantur, ideſt diliguntur. Nec præter rationem, quandoquidem adeps Draconis, ex ſententia Plinij, venenatis reſiſtit ictibus: immo cum melle caligini oculorum medetur. Peccans igitur eſt Draco, qui interdum non eſt ita improbus, quin aliquid bonitatis participet: cum aliqui criminoſi pietatis pinguedine ſcateant. Fel verò, ſcilicet ira peccantium, iuſtorum oculos clarificare ſolet. Etenim ad mentem D. Gregorij, improborum prauitas proborum vtilitati conducere dicitur.

Cæterùm meditantibus peccantes in ſpecie, primò ſe ſe offerunt fœneratores, qui H
Fœneratores vocãtur dracones. Dracones ſimul complicatos, & per mare ad meliora tranſeuntes pabula imitantur; ſiquidem hi per mare diuitiarum ſodinas auri petunt. Quamuis alij hanc ſimilitudinem Dæmonibus applicent, qui interdum ſimul iuncti in mundano natantes mari aduerſus viros iuſtos, aliquid ſemper machinantur. Non errabit præterea, qui dixerit, ab Auaro naturam Draconis diuitias cuſtodientis, illiſq, non vtentis repræſentari. Quo-
Serm. 22. circa Petrus Chryſologus Auarum non patronum, ſed auri, & argenti cuſtodem ap-
Homil. 2. pellauit. Item Chryſoſtomus alloquens populum Antiochenum, Auarum cuſtodem
L. 12. epigr. non dominum pecuniarum, ſeruum, nõ poſſeſſorem nominauit. Id quoq; confirmatum
Epigr. 45. fuit à Martiali ſic canente.

Nummi cum tibi ſint, opeſq; tanta.

Quan-

A *Quantas Ciuis habet Paceue, rarus*
Largiris nihil, incubaſq; Gazæ
Vt magnus Draco, quem canunt Poetæ
Cuſtodem Scythici fuiſſe luci.

Qui igitur diuitias alijs, & non ſibi cuſtodit, infeliciſſimus profectò habendus eſt id .n. Cornelius Gallus elegantiſſimè expreſſit his verſibus.

Efficior cuſtos rerum magis ipſe mearum,
Conſeruans alijs, quæ periere mihi.
Sicut in auricomis pendentia plurimus hortis
Peruigil obſeruat non ſua poma Draco.

Eleg. 5.

Huc proculdubiò ſpectat illa ſententia in Conſtitutionibus Apoſtolicis, ad eliminandam auaritiam, recitata. Qui pecunias poſſidet, iiſq; nec vtitur, nec alijs impartitur, locum Draconis penes theſaurum morantis ſortitus eſt. Ille enim diuitias probè cuſtodit, qui opes, vbi eſt opus, in res honeſtas, atq; vtiles expendit, namq; canebat ad rem Ouidius.

Auarus dicitur Draco.

B *Quas dederis, ſolas ſemper habebis opes.*

Iterum ſi Draco eſt animal ſitibundum, vigilantiſſimum, in terra, in vndis, & in aere viuens, aues, & cæteras animantes vorans: ſic qui lucris, & opibus ſemper inhiat, in nouo vaframenti genere indagando ſemper vigilat; vt vbicumq; ſit, tam diuites, quàm pauperes contractibus non probandis denotet. Immò quemadmodum Dracones, cauda, elephantorum crura ligant, vt melius eorum ſanguinem abſorbere poſſint: ita Vſurarij, varia genera contractuum, & cautionum adeo vinciunt elephantes, nempè diuites, vt eorum ſanguinem aureum rectius haurire queant.

Vſurarij Dracones dicti.

Præterea qui tanta referti ſunt dementia, vt exiſtiment ſe genitos eſſe ad ſuperbiam à comparatione Draconis non ſunt excludendi: quoniam ſi Draco naturali inſtinctu Elephanti inſidiatur: ſimiliter homo Phætonte, & Icaro ſuperbior, Draconis naturam æmulatur; dum Elephanti, nimirum regnanti inſidias tendit, vt & ipſe ad ſummum dignitatum culmen quamprimùm peruenire poſſit.

Superbus vocatur Draco.

Immo Draco denotat etiam fœdam voluntatis momentaneæ titillationem, animas,
C & corpora indignis modis polluentem; quandoquidem Veteres laſciuum amorem ſignificaturi, partem poſtremam Chymeræ in Draconem terminare finxerunt: at in hoc genere Lenones nominantur Dracones, qui mulieres quæſtuarias proſtituunt, & pudicos adoleſcentes laſciuis verbis in dies venenant. Quare ab Antiquitate figura Herculis, Dracone perempto, cum tribus aureis pomis effigiabatur; vt extincto libidinis ardore, temperantiam commotionum omnium moderatricem partam demonſtrarent.

Lenones dicti Dracones.

Succedunt ponderandi alienam lacerantes famam, qui proculdubio Draconũ mores ſequuntur. Etenim ſi Dracones venenati vocantur, quoniam cibaria venenoſa comedant. Obtrectatores, quoq; cunctorum ſtudijs oblaterantes, cibos venenatos mandere dicuntur; huicq; veneno reluctans aliquod remedium vix inuenitur: cum fama ablata vix in integrum reſtitui poſsit. Item ſi, ex ſententia Solini, Dracones linguam tantùm veneno refertam habent; criminoſi obtrectatores, ad mordendum, & cauillandum, linguam admodum venenatam poſſident. Et ſi halitu Draconum aer inficitur, & inflammatur: prædictorum quoq; ſermone audientes inficiuntur, & inflammantur. Iuxta illud Hieremiæ. *Ad vocem loquellæ, grandis exarſit ignis.*

Obtrectatores dicũtur Dracones.

D Poſtremò multi (referente Cælio) tradiderũt Proteum modò in ſuem, modò in Draconem transfiguratum; quoniam per ſuem, ſummum bonum in voluptate oſtendebãt, & per Draconem, illorum errores, qui terrena pulchritudine fælicitatem metiebantur, quamuis alij pronuncient hanc Protei tranſmutationem ab antiquis fictam fuiſſe, ad hominum impiorum terrorem; vt pœnæ metu, vitia abominari inciperent. Iuxta illud.

Cap. 11.

Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Virtus deniq; indagatrix, & vitiorum expultrix, quæ diligentiſſimè omnia perſcrutatur, Draconi eſt aſſimilanda, qui ab acuta viſione nomen ſibi comparauit. Ad finem Dracones, cum Elephantis certantes; vnde poſtea vtriuſq; animantis dimanat interitus, ad duos præliantes exercitus optimè comparantur: quando ſcilicet pars vtraq; petit: tunc enim damnum inferentes, damnum etiam accipere dicuntur.

Duo præliãtes aſſimilãtur quandoq; Draconi, & Elephanti.

EM-

 E

EMBLEMATA. ET SYMBOLA.

Embl.131 INFRASCRIPTVM emblema Aleiatus diuulgauit, ſumpto ab Homero argumento, quando Græci, ad Troiam euertendam nauigantes, aduerſo vento, in Aulide portu Beotiæ detenti fuerunt: vbi, Calchas augur peritiſſimus, cũ cæteris Græcis profectus Agamemnonem docuit, qua ratione Dianam iratam placaret, & ex Draconis augurio, qui in proximam platanum repens, nouem pullos paſſeris vnà cum parente deglutiuerat, decimo tandem anno Ilium captum iri prædixit: dum pro paſſerculis annos, & pro Dracone tempus interpretatus eſt. Itaq; Alciatus effigiauit Draconem pullos paſſeris in platano vorantem, cum titulo. EX ARDVIS PERPETVVM NOMEN. deinde ſubſcripſit hexaſtichon huius tenoris.

Crediderat plantani ramis ſua pignora paſſer,
Et benè, ut ſano viſa Dracone forent
Glutijt hic pullos omnes, miſeramq; parentem
Saxeus, & tali dignus obire nece,
Hac, niſi mentitur Calchas, monimenta laboris
Sunt longi, cuius fama perennis erit. F

Voluit enim author mentibus humanis inſinuare, præclara eſſe ardua, & nonniſi magna difficultate obtineri. Scribebat enim Cicero nullam eſſe poſſe diuturnam gloriam, quam ſtrenuus labor non anteceſſerit. Ideo ad rem Heſiodi carmina leguntur.

Li.3.Tuſc. quaſt.

Amplecti vitium cumulatim, & ſumere promptum eſt,
Namq; iter id facile eſt, nec eo vicinius vllum:
Dij quoq; ſudorem virtuti præpoſuerunt,
Ad quam longa via eſt, atq; ardua; & aſpera multum
Offertur. tamen eſt vbi ad alta cacumina ventum,
Fit facilis, primò fuerat quæ tam ardua virtus.

Vnde Horatius hue quoq; reſpiciebat canens.

Virtutem poſuere Dij ſudore parandam. G

L. 4. Eleg. Propertius etiam id intactum non reliquit, cum cecinit.

Magnum iter aſcendo, ſed dat mihi gloria vires,
Non iuuat ex facili lecta corona iugo.

Nec putandum eſt id fuiſſe incognitum Ouidio, qui & ipſe cecinit hunc in modum.

L.4.Triſt. *Ardua per præceps gloria vadit iter.*

Quapropter colligendum eſt, quòd mortalibus, pro virili parte, eſt adlaborandum, vt immortalis egregijs virtutibus gloria concilietur: qua de re germanam fatetur veritatem illud diſtichon, quod ſic ſe habet.

Qui neſcis, quid ſit noſtrum hoc, quod viuimus, audi,
Tranſitus in mortem, herculenſq; labor.

Poſteaquàm in ſermonem humani laboris incidimus, non erit abre recitare aliud emblema Alciati, in quo figuratur Draco extinctus, & iuuenis dentes illius ſerens; cuius hiſtoria in rubrica Mithologicorum fuit exarata. Eſt autem aduertendum, quod dentes Draconis, Cadmi labore, ſati denotant litteras, quas ingenioſus, & induſtrius iuuenis omnium primus Græcis impertitus eſt. Idcireo Aleiatus coronauit emblema hoc titulo. LITTERA OCCIDIT, SPIRITVS VIVIFICAT. carmina autem ſubſcripta ſunt huius tenoris. H

Embl.185

Vipereos Cadmus dentes, vt credidit aruis,
Seuit. & Aonio ſemina dira ſolo.
Terrigenum clypeata cohors exorta virorum eſt,
Hoſtili inter ſe, qui cecidere manu.
Euaſere, quibus monitu Tritonidos armis
Abiectis data pax, dextraq; iuncta fuit.
Primus Agenorides elementa, notaſq; magiſtris
Tradidit, ijs ſuauem iunxit, & harmoniam.

Quorum

A *Quorum diſcipulos contraria plurima vexant,*
Nonniſi palladia qui dirimuntur ope.

Cæterùm animaduertit Reuſnerus quemcumq; laborem diu noctuq; animum, & corpus fatigantem ſine prudentia comite, eſſe irritum: quapropter delineat hominem offam Draconi offerentem, cum græca inſcriptione. ΑΛΚΗ ΑΝΕΜΩΛΙΟΣ ΑΦΡΩΝ. Dicatq; hoc emblema Raymundo Pio Fichardo Iuris Conſulto, cum infraſcriptus verſibus. L.1.Embl. Embl. 28.

Molle ſoporatam Dux Troius obijcit offam
Cerbereis portis, Eliſiumq́; ſubit.
Ignivomum ſopit medicata fruge Draconem
Aurata Iaſon vellere dines ouis.
Anguicoma Perſeus ſuperator Gorgonis, aureo
Alipedem freno Palladis vrget equum.
Multum vis animi, ſed plus ſapientia præſtat,
Qua cum conſilio cuncta modoq́; gerit.
B *Quem ratio, non ira mouet, Dijs proximus ille eſt,*
Plus ratio multo robore recta valet.
Mole ſua vis conſilij ſe ſe obruit expers,
Cui pectus ſapit, hic vtilis eſſe poteſt.
Sic tu, ſic pater ille tuus, Raymunde, magiſtra
Conſulitis patria dum ratione ſimul:
Magnum equidem præſtatis opus ſapientia pareſt
Non vi velle magis, quàm ratione regi.

Neq; admiratione vlla teneri debemus, quoniam Camerarius ad calcem libri Emblematum ex Animalibus, Amorem omnium cauſam eſſe oſtendit, dum effigiat quatuor animalia ex oppoſito ſe ſe intuentia, nimirum Aquilam, Leonem, Sirenem, & Draconem, cum titulo. AMOR CAVSA OMNIVM. Deinde exhibet diſtichon huius tenoris.

Si rerum quæras fuerit quis finis & ortus,
C *Deſine, nam cauſa eſt vnica ſolus amor.*

Addit poſtea, quòd Author huius ſymboli, prædictis quatuor animalibus, quatuor Amorum genera voluit repræſentare, nempè deſiderium, & amorem veræ gloriæ, deinde virtutis, & præſtantiæ animi, tertiò pulchritudinis, & demùm diuitiarum: ideoq; ratione primi, figurauit Aquilam inter cæteras aues altius volantem. Secundo Amori accommodauit Leonem, qui fortitudine quadam cæteris animantibus antecellit. Ad tertium Amorem exprimendum, qui in vera rerum pulchritudine appetenda conſiſtit, Sirenem pinxit, cui poetæ tam ſuauem concedunt vocem, vt omnes audientes demulceat. Poſtremo Amoris generi Draco comparatur, quia circa diuitias, & mundanas opes verſatur, quas Draco libenter cuſtodire perhibetur. Verùm ſatius eſſet, ſi pro Dracone Auarum delineaſſet: cum is tanquam Draco diuitijs incubet. Quapropter Paulus Maccius piæ memoriæ ad rem noſtram expreſſit picturam horti Heſperidum, cũ icone Draconis, & inſcripſit emblema. IN AVAROS. cũ verſibus infraſcriptis. Amorum quatuor ſymbola. Embl. 52.

Peruigil intactos qui ſeruas in arbore ramos,
Et ſibi non cuſtos aurea mala Draco;
D *Par tibi, diues opum vigili torqueris amore,*
Sed miſer extructas non tibi claudis opes.
O aurum cura fili, genitorq; doloris,
Si te habeam, metuo, ni te habeam, doleo?

Cæterùm ſatius fuiſſet demonſtraſſe mulieres, & virgines potius quàm diuitias diligenti cura eſſe cuſtodiendas. Quandoquidem Alciatus, in hoc monſtrando, delineauit Palladem armatam, cum Draconis icone iuxta pedes, & decorauit emblema hoc titulo. CVSTODIENDAS VIRGINES. Addiditq; hexaſtichon huius tenoris. Cuſtodia virginum. Embl. 22.

Vera hæc effigies innuptæ eſt Palladis, eius
Hic Draco qui Dominæ conſtitit ante pedes.
Cur Diuæ comes hoc animal? cuſtodia rerum
Huic data ſic lucos, ſacraq; templa colit,

Innuptas opus eſt cura aſſeruare puellas E
Peruigili laqueos vndiq; tendit amor.

Nec præter rationem, Author aſſeruit Virgines diligenti, & peruigili cura eſſe ſeruandas: cum virgo Græcis dicatur *παρθένος*, & etymum deflectatur *παρὰ τὸ παρεῖναι τῇ μητρὶ*: quoniam virgo apud matrem manere debeat, Huneq; morem veterum fuiſſe ſcripſit Heſyodus. Immò Homerus in perſona Penelopes, voluit pudicam mulierem ſemper ancillis ſtipatam in medium prodire. Immò mulieres in conſpectum hominum curioſiùs intuentium exeuntes, prudentia, & ſapientia conſpicabiles eſſe debent: veluti fuit Theano pulcherrima fæmina, propterquam bellum decenale, cum Phocenſibus commiſſum fuit. Hæc enim aliquandò eum ſuperiorem indueret veſtem, fortè nudauit brachium, quod fortuitò quidam intuens dixit, ò pulchrum brachiũ, at illa ſapienter reſpondit, ſed non publicum; quibus verbis, & caſtitatem ſuam indicauit, & laudantis intemperantiam repreſſit. Ad rem Reuſnerus exhibuit iconem Draconis humi ſtrati, & picturam Apollinis arcu, & ſagittis muniti, cum titulo. VITAE SAPIENTIA CVSTOS. Quoniam vir ſingulari præditus ſapientia olim dignus Phœbi tripode iudicabatur, carmina autem Authoris ſunt hæc. F

Prudentia mulierum qualis eſſe debeat.

L. 3. emble. 7.

Stratus humi Python Phœbi iacet ecce ſagittis
Terribilis ſerpens corpore, & ore minax.
Qui modo peſtifero praſsit tot ingera ventre
Iam cinis, & puluis, iam nihil eſſe poteſt.
Pythia iam celebrat ſecuro Græcia corde,
Laurea victoria cingat honora caput.
Prima docens rectum cuſtos ſapientia vita eſt;
Cum vitijs morbos pellit, & omne malum.

Catone, etiam ſapientior ille iudicandus eſt, qui veluti prouocatur, reſpondet; comparaturq; Elephanti à Dracone ad prælium prouocato, qui extinctus, & cadens, pondere corporeæ molis Draconem obruit. Idcirco Camerarius pinxit Draconem, cum Elephante belligerantem, addiditq; hanc inſcriptionem. NON IMPVNE FERES. Deinde protulit tale diſtichon.

In L. Emb. ex Ani. 27.

Contemnit mortem, qui non moriturus inultus,
Vna etiam eſt hoſtis certa ruina ſui. G

Iouius ſcripſit hoc ſymbolum à ſe fuiſſe excogitatum in gratiam Sinibaldi, & Ottoboni Fliſcorum, qui illud vſurparunt in monumentum iuſtæ vltionis, ob Fratrem Hieronymum Comitem crudeliter ab æmulis ſuis Fregoſijs interemptum. Præterea hoc ſymbolo vſus eſt, etiam Delphinus Titio Comes Teſanæ, cum inſcriptione non diſſimili. DEO VINDICE. Demùm Paradinus in Heroicis exhibuit picturam Draconis alati ſerpentem vorantis, cum titulo. VNIVS COMPENDIVM ALTERIVS DISPENDIVM. Argumentum huius ſymboli deſumptum eſt ex adagijs, vbi dicebamus Serpentem, qui non comederit ſerpentem, nullo modo fieri Draconem. Huius autem ſymboli, & adagij ſenſus eſt, multos homines aliorum damnò, & ære alieno, & potentiores, & opulentiores euadere. Ad finem Ruſſellius, quoq; diuulgauit ſymbolum litteræ D. eſſe iconem Draconis: quemadmodum ſymbolum litteræ S. pictura Serpentis eſſe dicebatur.

Symbolum, & Adagiũ.

Par. 2. memor. artif.

PHRENOSCHEMATA. H

VIRI ſumma eruditione præſtantes, ex varijs Draconum proprietatibus, varia etiam phrenoſchematum argumenta auferunt. Quamobrem prima facie, nonnulla vigilantiam huius animalis reſpicientia in medium afferemus. Inter hæc autem primum locum occupat illud Inſigne Eminentiſſimi Cardinalis Hyppoliti Eſtenſis Principis Muſarum, Charitumq; munificentia ornatiſſimi, qui, vt exprimeret neminem ità vigilem eſſe poſſe, quin aliquid eum fugere poſſit, delineauit Draconem ſecus arborem auream, & pomiferam, Aquilamq; circumuolitantem, pomaq; furtim ſubducentem, cum hoc aureo dicto. AB INSOMNI NON CVSTODITA DRACONE.

Draco ad fores Palatij, quid indicet.

Alij

A Alij meditantes vigilantiam huius animalis, figurarunt Draconem ſupra ianuam alicuius domicilij cum Dicto. HAS SERVO FORES. Hæc autem pictura ad fores Palatij Illuſtriſs. Co. Philippi Aldrouandi Senatoris Bonon. expreſſa obſeruatur. Hieronymus Ruſſellius effigiauit Draconem, Lupo ſtrangulato, ad Cælum volantem, cũ Dicto. VIGILANTIBVS NVNQVAM. Voluit enim indicare hominem, qui in peragendis negocijs, laborioſiſſimo vtitur peruigilio, extincta tandem maleuolorum inuidia, à viris immodici honoris titulo inſignitis ad ſydera, vſq; extolli. *L. 3. Inſign.*

Lucas etiam Contilis ſcriptor Italicus exhibuit picturam arboris malis aureis onuſtæ, eiq; Draconis iconem adiunxit, cum Dicto. NON SAT VOLVISSE. Etenim, cum per aurea mala, ſapientia allegoricè intelligatur: author hoc phrenoſchemate, illam ſummoperè deſideraſſe innuit, dum, ſtudendo, noctem diei coniunxit peruigilem: icon autẽ Draconis pingitur ad oſtẽdẽda pericula, & labores, quibus adoleſcentes, ad comparandas ſcientias, animum ſimul, & corpus aſſiduè fatigare debent. Idcirco phrenoſchemati addidit hoc Dictum. NON SAT VOLVISSE. quoniam, in negotio comparandæ virtutis, non ſufficit vulgatum decantare carmen. *In l. Inſign.* *Phrenoſchema acquirenda virtutis qualẽ.*

B *Cum deſint vires tamen eſt laudanda voluntas.*

Quandoquidem multiiugis curis, atq; vigilijs vtendum eſt; iuxta illud Horatij.

Multa tulit, fecitq; puer, ſudauit, & alſit.

Præter vigilantiam, exiſtimarunt authores prudentiam quaſi lumen aliquod in hoc animali eluceſcere. Quapropter hanc beſtiam nonniſi ab aliquo expreſſam prudentiæ ideam habente comprehendi poſſe opinantur. Ideoq; figurant aliquando Draconem cum hoc Dicto. PRVDENTIA VINCITVR. quale phrenoſchema ad fores Illuſtriſſimi Comitis Philippi Aldrouandi Senatoris Bononiæ intueri licet. Pariter Perciuallus ſcriptor Italicus, in libro Inſignium, delineauit Draconem vetus ſpolium deponentem, cum Dicto. EX SCIENTIA PRVDENS. quoniam Draco ob diuturnam, quam ducit ætatem, animal eſt ſagaciſſimum. Præterquamquòd ei aſsignatur Prudentia, quia, cum ſpolium inquinatum cognouerit, illud ſtatim deponere perhibetur; quæ conditiones in viro prudentiæ nota præſtantiſſimo obſeruantur. *Phrenoſchemata prudentiã Draconis reſpiciẽtia*

Vincentius Ruſſellius exhibet hoc phrenoſchema, ſcilicet picturam Draconis in media palude lilijs coronati, cum Dicto. CONDECORATA VIRTVS. Aſſeritq; C fuiſſe alicuius viri percelebris demonſtrantis propriam, & alterius virtutem; ex quo laudis, & honoris coronã fuerit cõſecutus, vel à generoſiſſima Republica Veneta, propter pictam in phrenoſchemate paludem, vel à chriſtianiſſimo Galliarum Rege, vel à Sereniſſima Farneſiana Familia propter lilia, quæ vtriuſq; Inſignia gentilitia exornãt: icon poſtea Draconis præfecturam denotat militarem, cuius munere fungens vigilantiſſimus eſſe debet. Aegidius Sadelerus picturam Draconis, cum Aquila præliantis exhibet, cum Dicto. DIMICANDVM. fateturq; hoc fuiſſe ſymbolum Chriſtierni II. Regis Daniæ, Noruegiæ, Zelandiæ, & Gothiæ. Denuò repræſentat figuram Draconis ſupra ſphæram, cum Dicto. NON MINOR EST VIRTVS. Traditq; fuiſſe ſymbolum Sigoberti primi Regis Metenſium argumento fortè deſumpto à Hieroglyphicis Aegyptiorum, qui iuxta varias Draconis figuras, tempus, annum, Solem, & deniq; totum terrarum orbem deſignarunt. Meminimus etiam vidiſſe imaginem alati Draconis in ſummitate baculi eminentem, caudæ ſpiris baculum amplexantem cum Dicto. SALVS VITÆ. hoc phrenoſchema forſitam alludit ad baculum, & anguem Aeſculapij, cuius numini Veteres tutelam vitæ conſecrarunt. *Draco cum Aquila.* *Draco ſupra ſphærã.*

D Poſtremò venit in mentem phrenoſchema cuiuſdam viri, cuius opulentiæ olim nihil deerat, tuncq; multi annumerari volebant eorum gregi, quos diligebat. Verùm tractu temporis, ob infortunium, factus Iro mendicior, vno, & eodem tempore diuitijs, & amicis nudatus fuit: cum ſententia Ouidij germanam fateatur veritatem. *Phrenoſchema Diuitis mendici facti.*

Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam,
Nullus ad amiſſas ibit amicus opes.

Is igitur olim in pelago diuitiarum, mox ærumnarum natans, pinxit Draconem, cum Dicto italico. TVTTO VELENO. Alludens fortè ad amicos, qui olim tantã erga ſe ipſum benignitatem, nunc in venenum tranſmutauerint: vel per Draconem intelligens ſemetipſum venenoſa laborantem egeſtate, cui amici appropinquare non auderent.

INSI-

E

INSIGNIA MILITARIA.

E.17.Orig. cap.3.

CONSVEVERVNT Imperatores Romani, Imperio inclinante, pro ſimulacro Aquilæ, ad denotandam iugem Ducum vigilantiam, in vexillis, iconem Draconis geſtare, cum hac inſcriptione. PYTHONE PEREMPTO. quocirca Iſidorus hæc verba protulit. Poſteaquam Apollo Draconem Pythium confecit, ipſe primus Draconis ſimulacrum geſtauit: deinde Græci, & poſtmodum Romani talia ſimulacra ad bellum proficiſcentes deferre cœperunt. Qua de re nummus Cæſaris Dict. III. in quo Victoriæ caput alatum conſpicitur, habet in latere inuerſo Draconem ſurrecto capite iuxta ſimulacrum Romæ galeatæ, cum inſcriptione. C.CLO.VI.PRÆF.M. ideſt Caius Clodius Sextus Præfectus militum. Huc quoq; reſpexit Baptiſta Mantuanus, canens.

Draconarij qui fuerint

Non mihi ſignabant picti vexilla Dracones,
Non Aquilæ.

F

Quoniam Vegetius ſcribebat primum legionis ſignum fuiſſe Aquilam, quam Aquilifer geſtabat: Dracones autem erant Inſignia, quæ ad prælium per ſingulas cohortes à Draconarijs ferebantur. Hinc poſtea omnes ſigniferi, per excellentiam, Draconarij fuerunt appellati. Modũ autem geſtandi, & formam horum Inſigniũ recitat Amianus Marcellinus, quando deſcribit pompam Conſtantij Imperatoris, quam Vrbem ingrediens duxit. Inquit igitur: purpurea Draconis ſimulacra aureis, gemmatiſq; haſtarum ſummitatibus fuiſſe alligata, argenteo, & vaſto hiatu; itaut, flante vento, veluti Dracones ira perciti ſibilarent; reliqua parte ex holoſerico ſubtiliſſimo, atq; leuiſſimo, vt & ipſa à vento agitata viui Draconis caudam æmularetur. De his Inſignibus loquebatur Claudianus, quando canebat.

Inſignium militarium deſcriptio.

Manſueſcunt varij vento, ceſſante Dracones.

Demùm Cortonacenſes, coloris albi Draconem in rubra præferebant parma, cuius vmbilicus erat argenteus, in margine autem duo erant circuli, quorum interior praſſinum, exterior verò colorem album præ ſe ferebat, de his parmis cum ſimulacris Serpentum, vel Draconum legendum eſt primum caput primi libri, vbi multò plura G explicantur.

INSIGNIA GENTILITIA.

INSIGNIA gentilitia eatenus à militaribus diſcrepare videntur, quatenus illa domi, hæc militiæ vſurpantur. Immò vnum, & idem Inſigne interdum vtrobiq; adhibitum, & Militaris, & Gentilitij munus obire ſolet. Quamobrem in thorace Agamemnonis, & in ſcuto Herculis, icones Draconum conſpiciebantur. Item generoſiſſimus Imperator ille Epaminundas, qui ad Mantineam tam fortiter occubuit, geſtamine Draconis domi, foriſq; delectabatur: quapropter Antiqui eo in loco, vbi prælium commiſſum fuit, columnam cum clypeo effigiem Draconis referente, in tanti Principis monumentum erexerunt. Tale autem gentilitium Inſigne ab hoc Principe fuit vſurpatum tradit Pauſanias, vt ex cognatione Spartiatarum ſe progenitum eſſe oſtenderet; quorum Inſigne figura Draconis exornabat: cum ex ſemmio dentium H Draconis à Cadmo ſatorum oriundi eſſent.

Diſcrimen inter Inſigne gentilitium, & militare quale.

Non deſunt noſtra ætate familiæ, quæ in Inſignibus gentilitijs effigie Draconis delectantur. Nouimus iuuenem cultioris litteraturæ conſultiſſimum, qui proprium Inſigne gentilitium Draconis icone decoratum ſupra ianuam muſæi pingi curauit, deinde ſubſcripſit hoc diſtichon.

Muſarum eſt cuſtos, cuſtoſq; Heliconis amæni,
Heſperidum hortorum ceù fuit antè Draco.

Familiæ poſtea ſupremæ conditionis non ſunt omittendæ; quarum Inſignia gentilitia Draco exornat, veluti eſt nobiliſſima Boncompagnorum familia Bonon. ex qua Gregorius XIII. Pontifex optimus Maximus emerſit, cuius Inſigni gentilitio, multi alludentes

Draco in Inſigni gẽtilitio multarum familiarũ nobiliſſ.

A dentes ad Draconem, hoc Dictum adſcripſerunt. PRVDENTIA REGNAT. Meminimus alibi ſub eodem Inſigni gentilitio legiſſe hæc verba. PRVDENTIA NVNC EXPLICAT ALAS. Alij figuram Draconis in hoc Inſigni gentilitio delineatam infraſcriptis litteris coronarunt. VIRTVTE FORTIS, ET AVDAX. Alij verò, & potiſſimum Poetæ alludentes ad Draconem Inſignis gentilitij Gregorij XIII. multa carmina conſcripſerunt. Horum igitur quidam Romam alloquens ſic cecinit.

Ne Lupa ſerpentem metuas, qui reddere tutam
Te valet, hic tantùm ſigna timoris habet.

Apud alium poetam meminimus legiſſe aliud diſtichon huius tenoris.

Threicios nunc Roma Duces, nunc mille carinas
Temnat ab inſomni benè cuſtodita Dracone.

Ogerius, quoq; qui fuit bonarum litterarum cultor per quàm ſtudioſus in ſuo volumine ſyluarum hæc prodidit carmina. Lib.3.

Peruigil Heſperijs olim ſeruabat in hortis.
Poma Draco aurifero, & rutilanti tincta colore;
B *Ne quis ſiſyphijs ea poſſet tangere palmis;*
Raptaq; furtiuè cupidis includere ciſtis.
Sic prudens Heros vigilanti nomine dictus
Verè Gregorius, ſibi quas Dominator olympi
Commendauit oues, truculento à dente Luporum
Defendit ſummo ſtudio, curaq; perenni.

Neq; ſunt omittendi verſus Gulielmi Modicij viri in litteris ſummi; in quibus ſingulares dotes, & deniq; omnes prærogatiuæ tanti Principis, occaſione Draconis in Inſigni gentilio picti, ſic exarantur.

Eſt Draco Graiugenis obtutu dictus ab acri,
Cui data cernendi vis peracuta fuit.
Peruigil eſt, necnon oculis Draco dormit apertis,
Membra rigat quoties feſſa labore ſopor.
Theſauris igitur cuſtos, templiſq; Deorum
Appoſitus quondam dicitur eſſe Draco.
C *Eſt index animi prudentis; namq; miniſter.*
Dicitur armiſonæ Palladis, atq; comes.
Quin olim Serpens Epidauro vectus in Vrbem,
A populo morbos depulit, atq; luem.
Principis hoc Inſigne noui tibi Roma honorum
Incrementa, decus, lætitiamq; notat.
Certa ſalus paritur populiſ, cum cernit acutum
Rex vigil, & cuſtos aurea templa colit.
Gregorius vigilem graia fert voce Latinis.
Et magni memores nos facit eſſe patris.
Legiferam Cererem ſoliti vectare Dracones,
Signa redundantis fertilitatis habent.
Gaude Roma. Draco placidus viridantibus alis
Alta petens, animo te iubet eſſe bono.
Florebunt leges, diuinaq; iura, Dracone
D *Auſpice; tum frugum copia maior erit.*
Felſina, cine tuo terrarum Principe, doctum,
Et placidum gaudens effer ad aſtra caput.
Nemo tuos partus bonus horret; nam pia mater
Nil niſi manſuetum, nil niſi mite parit.
Quicquid habet tamen horroris Draco ſentiet hoſtis
Thracius, & nigro gens Aquilone ſata.
Non alia Deus ipſe bonis placidiſſimus hoſtem
Horribilem præbet, ſe ratione malis.
Sic horrore lupos paſtor fortiſsimus arcet;
Quem placidum peramant; quemq; ſequuntur oues.

E

Quin natura iubet cunctis in Regibus eſſe
Diuerſum quiddam, quod timeas, quod ames.

Idem author compoſuit decaſtichon pro Iacobo Gemmario, qui gemmam fortè ſimulacro Draconis ſignatam Summo Pontifici Gregorio XIII. dono dedit. Hoc autem ſic ſe habet.

Alme Pater rerum, cui tradita ſumma poteſtas,
Et Chriſti toto, qui geris orbe vices:
Cum tibi ſacrorum data ſit cuſtodia; cuſtos
Templorum ſequitur te Draco iure vigil.
Aliger eſt inſigna tua Draco gentis, & omen
Alta petens fecit laudibus ille tuis.
Hac nitet in gemma facies ſignata Draconis,
Expreſſit mira, quam vetus arte manus.
Parua damus, tamen hac hilari pater accipe fronte
Inclyta, qua generis ſunt monumenta tui.

Familia Burgheſia. *Familia de Maluaſys.*

F

Sunt, & aliæ familiæ natalium claritudine conſpicuæ, quæ in Inſigni gentilitio Draconem habent; veluti Burgheſiorum familia genere haud ignobili glorioſa, ex qua dimanauit Paulus Quintus Pontifex Maximus, qui noſtro ſæculo, tanta prudentia totum christianum orbem moderauit. Prædictis addamus nobiliſſimam Maluaſiorum Bononienſium Familiam, in cuius etiam gentilitio inſignij Draco conſpicitur. In hac Familia hodie refulget Comes Cornelius ornatiſſimæ ſapientiæ, & prudentiæ vir, qui dum hæc ſcriberemus, munere Vexilliferis Iuſtitiæ in Patria fungebatur.

SYMBOLICÆ ALLVSIONES.

Reſpiciunt varias prærogatiuas Draconis.

G

CVM omnibus prompta ſit Gregorij XIII. Pontif. Maximi memoria, in cuius Inſigni gentilitio Draco figurabatur: ſciendum eſt, quòd Fabricius Principius vir in litteris clarus alludens ad varias huius animalis proprietates, & figuras, volumen Alluſionum ſymbolicarum in ſex diſtinctum libros compoſuit; in quibus Draconem, iuxta varias prærogatiuas effigians, cum ſuis Dictis: veri Principis vitam, effigiem, & labores legentibus inſinuauit. Propterea nos in præſentia, ad perfectum huius hiſtoriæ tractatum, principaliora ſymbola ab hoc erudito viro repræſentata memorabimus.

Bononia Ciuitas parit omnia bona.

Itaq; in prima voluminis fronte, licet intueri Draconem triplici inſignitum diademate referentem Inſigne gentilitium Summi Pontificis Gregorij Decimitertij, cum titulo. DOMINATOR, ET RECTOR. quo tacitè exprimitur intereſſe Principis Sanctę Romanæ Eccleſiæ cuncta moderari, & regere. Sequitur icon Ciuitatis Bononiæ, cum Dracone ſuperuolante, & titulo. BONA OMNIA. Hæc enim Ciuitas tanquam Summi Pontificis patria conſideratur, quę totius terrarum Orbis Principem edidit, ſub cuius vmbra bona omnia rectè nominanda ſunt. Ibi conſpicitur ſpherica machina, in cuius ſummitate duo parui Dracones caduceum ferè Mercurij referentes apparent, cum ſimulacro Solis, & Lunæ, & titulo. NATIVITATE INSIGNIS. Cum natiuitas hominis, hac ratione, ab Aegyptijs olim deſcriberetur. Proponitur etiam icon Draconis inter duas militum acies quaſi præliaturas, cum inſcriptione. EX ARDVIS IMMORTALITATEM ACQVIRI. ſumpto fortè argumento ab illo infante, quem mulier quædam Eleis obiecit: vnde mox in Draconem transfiguratus, hoſtibus ob terrorem fugatis, Patriam liberauit. Pariter Author hoc ſymbolo ſignificare nititur, quòd Princeps à teneris, etiam vnguiculis, in arduis patrandis, in hoſtibus ſternendis, in Republica ſeruanda liberanda, & regenda, immortalitem adipiſcitur. Ruſus effigians Draconem puſionis dormientis caput ſpiris circumdantem, ſcribit hunc titulum. NIL CLARIVS NILVE NOBILIVS. Quoniam Draco, vel Serpens ſummam nominis amplitudinem in omnibus ſignificare dicebatur; cum olim Haruſpices ſerpentem dormientis pueri caput amplectentem retulerint, nihil præclarius ei accidere potuiſſe. Poſtmodum delineauit puerum ſupra Draconem volantem, cum titulo. ET EXALTAVIT HVMILES. Nam ſicuti Poetæ Ganimedem per Aquilam raptum fuiſſe finxerunt, hic ab Authore,

H

Videnda ſunt Draconis præſagia.

pro

A pro Aquila, Draco deſcribitur, qui rectius Deum videtur exprimere: Deus igitur Faſtoſos, & Arrogantes deprimit; Abiectos verò ad ſydera vſq; extollit.

Succedit icon Draconis circulum formantis coronati hoc titulo. CELERITATE, ET MODO. Significatur enim, quòd veluti Sol perpetuo circulari curſu totum terrarum orbem illuſtrat; ita, qui in rebus agendis, nunquam procraſtinat, ad Monarchiæ Principatum facilè peruenit. Deinde cum interſit Principis omnia deſtruere vitia, & inſignia virtutis extollere: pingitur Apollo Draconem Pythium ſagittis conficiens, à quo poſtea Apollo Pythius fuit cognominatus: titulus eſt. A DEVICTO INSIGNIA SVMPSIT. Iterum conſpicari licèt effigiem Saturni in antro, cum figuris ſex puerorum, & Draconis, pro ætatum, & anni ſignificatu, cum inſcriptione. SVPER ÆTHERA NOTVS. cum ſenium, ſiue vltima hominis ætas illa ſit, in qua, ad mentem Ariſtotelis, nobilitas ſignatur. Adiecit author multos Dracones extremitati caudæ inſiſtentes, cum titulo. NOMINE, ET RE. Siquidem Dracones, & vigilantes ſunt, & acutiſſimi viſus ex proprio nomine eſſe perhibentur, veluti in Rubrica etymi fuit enucleatum; idcircò naturam huius animantis Princeps imitari debet. Sequitur imago Regis Draco-

Apollo draconem pythium necans, deinceps Inſignia draconis reportauit.

B nem manutenentis, cum titulo. RERVM POTITVS OMNIVM. Huic enim ſymbolo argumentum dederunt hieroglyphica Aegyptiorum, qui aliquem regno potitum ſignificaturi, prædicto ſimulacro vtebantur. Conſpiciuntur icones Solis, cum Dracone, & Lunæ cum Aquila: inſcriptio eſt. LVMINARIA MAGNA. Ad denotandam Summi Pontificis, & Imperatoris poteſtatem. Adduntur figuræ equitum ſpolio Draconis munitorum, cum titulo. IVS IN ARMIS. Cum hoſtes non ſolum vulneribus, ſed terrore etiam arceantur. Item conſpicari oportet ſimulacrum mulieris altera manu facem extinguentis, altera Draconem amplexantis, cum hac inſcriptione. PVDICITIÆ CONSERVATIO. etenim Princeps faces Veneris procul expellere, aut prorſus extinguere debet. Cernitur etiam effigies Dianæ, cuius dextra facem, & ſiniſtra Draconem ſtringit, cuius inſcriptio eſt. LÆVA EIVS. nam Diana, nimirum Luna cæleſti ſponſæ, nempè Eccleſiæ Catholicæ aſſimilatur, & quemadmodum illa lumen à Sole recipiens refulget; ita Eccleſia, eiuſq; Princeps Chriſticolarum corda illuſtrat. Pingitur quoq; nauis mercibus onuſta, expanſis velis, in pelago à magno recta Dracone, cum titulo. NAVCLERVS VRBIS, ET ORBIS. Pariter conſpicitur ſimulacrum terræ, cum Dra-

Draco apud Ægyptios erat Hieroglyphicum regis.

Prudentia draconi attribuitur.

C cone querna fronde coronato, & titulo. PATER PATRIÆ. Corona enim querna ſeruantibus ciuem olim à Romanis dabatur: Summus igitur Pontifex terram regens, Pater omnium nominatur, & coronam ſeruantis ciuem meretur.

Corona querna olim dabatur ſeruātibus ciuē.

Icones etiam nonnullarum mulierum Draconem venerantium ibi viſuntur, cum titulo. TIBI MERCES ET HONOR. Imagines enim illarum fœminarum Geometriam, Muſicam, & Arithmeticam repræſentant, quæ Principis munificentia florent. Sequitur ſimulacrum Draconis ſtellam ad inſtar cometæ delineatam intuentis, inſcriptio eſt. DOMINABITVR ASTRIS. Quoniam Princeps Aſtronomiæ ſtudio inſignis, prodigiorum minas facilè auertit. Inſuper exhibetur Draco in medio Muſarum cœtu, hoc coronatus titulo. CERTVS APOLLO. Etenim largo munificentiæ Principis imbre aſperſi Poetæ, eius encomia in dies decantare minimè ceſſant. Ibi videtur etiam Æſculapij imago nodoſæ virgæ à Dracone circumdatæ nixa cum litteris. LIGNVM AMBIENS MORBOS PELLIT. Cum medica facultas ad Rempublicam, pro corporum ſalute, neceſſaria, ſagacitate Principis, iuuetur. Pinguntur inſuper multi libri, & Draco cum titulo. VIGILANTIBVS NON DORMIENTIBVS. Quandoquidem Princeps

Icon Æſculapij qualis.

D circa leges iugi verſans vigilia, facillimè regimen Reipublicæ moderatur. Figurauit etiam Draconem intuentem ſimulacrum Solis, cum titulo. ABYSSVS ABYSSVM. Sumpto fortè argumento ab Antiquis, qui multis in locis Solem venerabantur, & ab Aegyptijs, qui Draconem mundi ſpiritum indigitabant: quare in hoc ſymbolo conſideratur Romanus Pontifex, quatenus Deum meditans, Theologiam è pectore effundit. Huic addit ſimulacrum Europæ, & iconem Draconis ad fores templi, cum inſcriptione. VNICVS DEI VICARIVS. Nam Summus Pontifex, quia ſolus Princeps eſt, Europam ab hoſtium manibus intactam tuetur.

Priſcorum aliqui venerabātur Solem.

In progreſſu, conſpicari poſſumus effigiem Veris, cum Dracone argentea redimito corona, & titulo huius tenoris. MICAT INTER OMNES. Siquidem, veluti aduentante Vere, frigus diſſipatur, & nebulę diſſoluuntur, ita candor Principis humanæ men-

Simulacra quatuor anni tẽporũ.

tis tenebras fugat. Additur huic imago æſtatis, cum Dracone ſpicis coronato, & titu- E lo. LONGANIMITAS. Cum Principis cura, veluti æſtas annonam redundet. Neq; deſideratur ſimulacrum Autumni, cum figura Draconis fructuum ſertis ornati, & titulo. SVPEREMINET OMNES. Siquidem Principis poteſtas, de qua honores, & dignitates fluunt, Autumno fructuum ditiſſimo comparatur. Denique Author protulit figuram Hyemis cum Dracone populeis frondibus exornato, & inſcriptione. DIV, NOCTVQVE REGIT. Quoniam Princeps, ob mentis, & corporis labores, dies, atque noctes ducit inſomnes, idq; populea fronde ſignificatur.

Deus vocatur Alpha, & Omega.

Inter præcipuas libri ſecundi alluſiones ſymbolicas, figuratum Draconem, caudam mordicus apprehenſa, circulum formantem intuemur, cum titulo. ALPHA, ET OMEGA. Nam Deus, quo maius excogitari non poteſt, rerum omnium Principium, & Finis carnem humanam indutus, vitam mortalibus reſtituit. Huic adduntur imagines gentium genuflexarum. Draconem ſupra lignum eleuatum multitudine venerantium, cum inſcriptione. CLAVIVM INDVLGENTIARVMQVE BENEFICIVM. Chriſtus enim per æneum Serpentem in Deſerto adoratum præſignatus, non ſolum mundana deleuit peccata, ſed etiam indulgentiam, & criminum remiſſionem de eius latere effudit. F

Laocoontis Icon.

Figurato deinde Laocoonte cum filijs à Draconibus demorſis addidit hanc inſcriptionem. QVID CONTEMNERE DIVOS. cum Deus ſacrilegos, & ſimulatores viuere non permittat. Inſuper, ſumpto argumento à Seruio in commentarijs ad Virgilium, qui Dracones in aqua verſantes vocauit angues, in terra Serpentes, & in templis Dracones; effigiauit hanc beſtiam in vndis natantem, per terram gradientem, & ſupra templi ædificium, cum titulo. SI SVMPSERO PENNAS DILVCVLO. Quandoquidem Deus cum ſit vbiq;, criminoſorum nullum eſt perfugium.

Draco trũcata cauda

Denuò pinxit Draconem, truncata cauda, cum inſcriptione. MISERICORDIA ET VERITAS. quoniam Sinagoga, pro qua Chriſtus humanum induit ſpolium, ob incredulitatem, à corpore Eccleſiæ reſciſſa negligitur. Draconi etiam in eminenti ligno collocato inſcripſit SVSPICE, ET VALEBIS, cum Chriſtus pretio proprij ſanguinis humanum genus redemerit. Iterum ſupra lignum ad inſtar crucis fabricatum Draconem depinxit, cum titulo. MORS, ET VITA DVELLO. quoniam Chriſtus in cruce efflans ſpiritum, mortem extinxit: deinde relata victoria, glorioſus triumphauit. Præterea delineauit Andromedam ſcopulo alligatam, monſtrum per maris vndas ad G

Andromeda quid ſignificet.

eam properans, & Draconem pro illius ſalute aduolantem, cũ inſcriptione. REDEMPTOR, ET DEFENSOR. Siquidem Andromeda animam, ſcopulus peccatum, mare mundanas fallacias, monſtrum hoſtem humani generis, & deniq; Draco diuinam opem ſignificat: Cum Chriſtus animam crimini alligatam, ab hoſtium poteſtate liberauerit. Item conſpicari licet figurã Draconis in ſummo turris faſtigio, cũ titulo. SANCTVM, ET TERRIBILE.

Deus vltionum quando dictus fuerit.

Cum in veteri teſtamento, Deus turrim ſibi ædificaſſe, & Deus vltionum vocatus fuiſſe tradatur, qui hodie Deus Miſericordiæ nuncupatur. Effigiauit quoq; illam, quam in Apocalypſi Ioannes vidit meretricem ſupra beſtiam coccineam, à Dracone conculcatam, cum inſcriptione. MORTE MORTVA, VITA REVIXIT. Draco hoc in loco ſumitur pro Deo, cuius vices gerit Romanus Pontifex: Deus enim iniquitatum omnium ſatorem ſternit. Amplius conſpicitur Draco ſupra figuram ſphæricam cum caduceo Mercurij, & legitur hæc inſcriptio. REX REGVM. Hoc enim

Mundi regimen quomodo à Priſcis denotaretur.

ſimulacro olim mũdi regimen denotabatur. Viſitur quoq; figura monſtrifica Draconis, cum titulo. VERITAS ET MENDACIVM. Siquidem falſitas veritatis eſt æmula; cunctis enim liquidò conſtat Chriſtum olim figura Draconis, fuiſſe præſignificatum: H nihilominus Diabolus hanc Draconis formam induens, primos parentes noſtros decepit.

Religionẽ intactam ſeruans princeps cõſtituitur.

Item apparet figura Draconis, cuius caput ſpiris caudæ muniuit, cum titulo. SERVATA RELIGIO. Quandoquidem religionis caput quocunq; modo ſeruandum eſt, qui autem religionem intactam tuetur ſuper alios Princeps conſtituitur. Deinde figuratæ naui in pelago additur icon Draconis, cum inſcriptione. MINVS FLVCTVAT. quia Religio Principis Eccleſiam Dei ab Hæreſum prauitate defendit. Ibi etiam Draco eſt ſupra firmam baſim mitra tectus, cum titulo. QVIA LEGITIME CERTAVIT. Qui enim veritatem catholicam tuetur, omnium culmine dignitatum coronatur. Immò figurauit ſimulacrum Religionis ſupra Draconem ſedens, cum titulo. RELIGIO-

NIS

A NIS, BASIS. quandoquidem, prudentia, & vigilantia Principis, religio candida, & in-
tacta ſeruatur. Huic addidit effigiem Baſilicæ D. Petri in Vaticano, cuius faſtigium figu-
ra Draconis exornat, cum inſcriptione. IVSTI INTRABVNT PER EAM. Propte-
reaquòd Religioſus Princeps populum, etiam religioſum, & pium reddit. Ibidem fas
eſt obſeruare varias hominum icones Draconem epidaurium venerantes, cum titulo.
OMNES GENTES SERVIENT EI. cũ religio diuina, & immaculata exteras, etiam
Nationes ſibi reddat ſubditas, & animarum languores ſanet. Obſeruantur etiam ibi
Centaurorum, & Satyrorum picturæ, quæ, conſpecto Dracone, fugiunt cum titulo.
NVSQVAM AMPLIVS SVPERSTITIO. Etenim veneranda religio homines venefi-
cos, & ſuperſtitionibus deditos viuere non patitur.

Diuina religio exteras, etiam gentes ad ſe trahit.

Verùm quia religio Principis in ædificandis, & inſtaurandis templis, cognoſcitur, &
probatur; Author pinxit Imaginem Dei Genitricis Mariæ infantem Ieſum amplexantis
in curru à Draconibus tracto, cum titulo. DVX DVCTRICEM: Proptereaquòd à
Gregorio XIII. icon Deiparæ del SOCCORSO NVNCVPATÆ, in ſacellum Grego-
rianum tranſlata fuit. Poſtmodum ſimulacro Mineruæ corio Draconis indutæ, & ſcuto
B capite Meduſæ ſignato, armatæ inſcripſit. VT ATTONITOS FORMIDINE TER-
REAT HOSTES. Quia religioſus Princeps, vtriuſq; vitæ nimirum actiuæ, & contem-
platiuæ, aduerſus hoſtes Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, milites mouet. Et cum Princeps pe-
tentibus beneficia ſingulari humanitate largiatur: exhibuit figuram hominum genuflе-
xorum coram Dracone Aeſculapij, cum titulo. PVBLICA SALVS. Deniq; conſpica-
ri poſſumus templum Apollinis, cum Dracone in tripode, & cortina, quæ olim ex pelle
Draconis fabrefacta eſſe ferebatur, & titulus eſt. DA PATER AVGVRIVM; etenim
religio petentibus iuſta, reſponſa veritatis haudquaquam negat.

Minerua ſimulacrum

In tertiò Libro alluſionum ſymbolicarum quædam ſymbola habentur potiora. In-
primis effigiatur Deus Moyſem alloquens, & Draco iuxta pedes, cum inſcriptione.
ATTENDE FINEM. Quoniam veluti fides hominem ſaluat: ita ærumnarum finis, qui
in ipſis eſt obſeruandus, ſæpè Populorum Principem conſtituit. Deinde pingitur virga
in Draconem tranſmutata coram Pharaone, cum titulo. SIGNA INFIDELIBVS. fi-
des enim ſicuti ſtipulam voluptatum accenſam extinguit: ſic Princeps vanitatem Infi-
delium damnat. Item videtur ibi Draco Moyſis deuorans Dracones, vi cantionum, à
C Magis excitatos, cum inſcriptione. VERITATI MENDACIVM CEDERE. Quem-
admodum enim fides mundanarum rerum amorem extinguit: ita Princeps, lumine ve-
ritatis mendacia detegit, atq; ſupprimit. Adduntur ſimulcra templorum Ethnicorum,
necnon ſapientum Græciæ faciem Draconis intuentium, cum titulo. LVX ORTA EST
EIS. ſiquidem fides Chriſti tenebras Ethnicorum diſſipat, atq; cõſumit. Succedit magna
Draconis imago duas linguas exerens, cum inſcriptione. VNVS PASTOR, ET VNA
FIDES. Etenim fides eſt munus prædicationis ad Romanũ ſpectans Pontificem vtriuſq;
Eccleſiæ, nimirum Latinæ, & Græcæ Principem. Huic annectitur figura nauis, cuius
nauita eſt Draco, cum inſcriptione. QVI STATIS IN DOMO DOMINI. Quoniam
fides perſeuerantiam expoſtulat. Figura Cerui, etiam conſpicitur ad fontem à Draco-
ne cuſtoditum properantis, cum titulo. VENITE AD AQVAS. Hocq; ſymbolo men-
tem fide expurgari ſignificant. Effigiatur etiam Trophonij antrum, vbi Dracones re-
ſponſa dare dicebantur, cum titulo. VERITATIS LVMEN. Siquidem Ethnici, ſine
lumine fidei, in rectis, etiam verſantes operibus, nihil moliuntur; cum fides noſtra tan-
quam Phæbus inter ſydera refulgeat. In ſubſequenti ſymbolo tria conſpiciuntur ſimu-
D lacra, nempè nauis in mari, Draconis ſupra lapidem, & Aquilæ volantis, cum his ver-
bis. QVAM INVESTIGABILES VIÆ EIVS; quoniam ſpes ad lumen veritatis men-
tem eleuat.

Veritati mendaciũ cedere neceſſe eſt.

Fides perſeuerantiam expoſtulat.

operationes recta ſine lumine fidei nihil operantur

Sequitur icon Draconis oues à varijs monſtris defendentis, cum titulo. PHARMA-
CVM, ET ANTIPHARMACVM. Nam veluti antipharmacum venenis reluctatur: ſic
ſpes. quæ anchora dicitur, animas à futuro liberat naufragio. Deinde quia Draco apud
Aegyptios erat ſymbolum ſalutis, & in Tripode reſpõnſa veritatis dabantur: author
Draconem in Tripode effigiauit, cum inſcriptione. FOELIX PRÆSAGIVM. quoniam
ſpes nominatur galea ſalutis, qua munitus Princeps, & Dei protectus virtute, hoſtibus
facilè debellatis, triumphat. Denuò poſſumus intueri ſupra lignum eleuatum in Eremo
pictum Draconem, Chriſtum paſſum figurantem, cum titulo. ATTENDITE, ET VI-

Charitatis ardore homines moueri debent

DETE. cum charitatis ardore homines moueantur. Draconem inſuper ſuſpicientem, E
& halitu aues attrahentem pinxit, & inſcripſit author hæc verba. EXPVLSOS DE-
PRIMIT SPIRITVS. charitas enim, cum peccatum expellat, Deus eſt, cuius vices Sum-
mus Pontifex ſubit. Draco poſtea ſupra quadratum lapidem pictus videtur, cum titulo,
QVA PRÆSAGIVM VOCAT EVMDVM. Denotat Principem ſapientem firmæ ni-
xum veritati, qui in hoc vitæ triuio degentes, rectos vitæ tramites docet. Adiunxit fi-
gurā Draconis multitudini librorū incubantis, & inſcriptionē. IN SCRINIO PECTO-
RIS OMNIA. Propterea quod intereſt Principis reſponſa fidei, & diuini iuris dogma-
ta manifeſtare. In ſubſequenti ſymbolo inſpicitur Draco ramis hæderæ coronatus, &
inſcriptio eſt. IN DIES LABORE VIRET. quoniam labore ſtudiorum nomen Princi-
pis ſemper virens, & immortale redditur. Ibidem apparet figura ſphyngis Draconem
fugientis, cum titulo, FVGAT TENEBRAS. nam ſapientiæ lumen, cæcitatis nebulas
expellit. Pingitur deniq; Draco inſtructam militum aciem intuens, cum inſcriptione.
CEDANT ARMA TOGÆ. quandoquidem Princeps magis ſapientia, & legum peri-
tia, quàm armis operatur.

Diuini Iuris dogmata manifeſtare intereſt Pontificis.

Inter ſymbola quarti libri primum ſibi vendicat locum figura Iani ſiniſtra ſpeculum, F
& dextra Draconem tenentis, cum titulo. NIHIL FVGIT. nam cum Ianus Principem
ſumma prudentia inſignem indicet, non poſſumus non fateri, in hoc ſymbolo veram
prudentiæ principis deſcriptionem aſſignari. Addit præterea iconem populi Romani
Draconem epidaurium adorantis, cum titulo. PROVIDENTIÆ CLYPEVS. quia
Princeps altiori præditus prouidentia egregiè rebus reipublicæ prouidet, atq; conſulit.
Item licet conſpicari iconem Columbæ ſupra caput Draconis his verbis exornatam.
PRVDENS, ET SIMPLEX. Cum mens, atq; ratio Principis religionem in republica
foueat, atq; nutriat. Immò Draconis figura in medio labyrinthi videtur cum his ver-
bis, SILENTIO DIFFICILIVS NIHIL. Propterea quod arcana in corde Principis
abdita ſeruantur. Ibidem Draco inſpicitur proprios fouens fætus, & cæteras venenans
animantes, inſcriptio eſt. MORS IMPIIS VITA FIDELIBVS. Hoc ſymbolo oſtendi-
tur æquitas, & ſeueritas, ſeu pæna, & premium, quibus Princeps benè, & malè meren-
tes proſequitur. Deinde poſſumus intueri ſimulacrum Draconis in ſummitate arcis
Sancti Angeli, cum inſcriptione. VERI IOVIS ALES. etenim in eminentia dignita-
tum conſtitutus Princeps, niueaq; probitate candidus, iuſtitiæ radios effundens, Chri- G
ſtianæ Reipublicæ mores reſtituit.

Ianus exhibet ſymbolum veri Principis.

Aequitas, & ſeueritas, pena, ſeu pramiū

Pingitur Draco in amœnitate terreſtris Paradiſi inter ramos arboris occultatus, vbi
quoq; conſpicitur alius Draco locatus ſupra lignum ab Hebræis in Deſerto erectum,
cum titulo. VBI MORS IBI VITA. Conuenit enim iuſtitiæ Principis, vt vbi peccatum
commiſſū eſt, ibi quoq; pæna ſoluatur. Deinde delineatur Phaeton Draconem intuens,
& de curru Solis cadens, cum inſcriptione. RVIT TEMERITAS. Siquidem hanc Prin-
ceps ſua ſeueritia præcipitat. Conſpicitur ibidem pugna Draconis, & Aquilæ, cum his
verbis: IVSTE CVLTVS. Cum Princeps rebellium iniuriarum vindex eſſe nullo iure
prohibeatur. Certamen quoq; Draconis, cum Elephante figuratur, cum titulo FOR-
TIOR IPSO NVLLVS. quoniam Princeps hoſtes Chriſtianæ religionis cōculcat. olim,
vt ſcripſimus in Hiſtoricis, Leutichio viſus fuit Draco claui inuolutus: vnde author hoc
in loco pingit Draconem claues tenentem, cum titulo. NON PRÆVALEBVNT AD-
VERSVS EAM. Nam poteſtas Eccleſiæ, ob Principis fortitudinem, ſecura, & intacta
manet.

Phaeton eſt ſymbolū temeritatis.

Poteſtas Eccleſia ſecura, & intacta manet.

Item Draco viſitur mitra Pontificia coronatus, cum titulo. NVSQVAM TVTIVS. H
Dignitas enim Eccleſiæ, ob Conſtantiam Principis, nunquam deficiet. Videntur ibi-
dem Dracones, caudis ſimul complicatis, erectis capitibus, amnem tranantes, cum in-
ſcriptione. OPERE, ET SERMONE. quoniam fiducia Principis ardua, etiam aſper-
natur. Pingitur item Draco ſpiris caudæ collum leonis ſtringens, & titulus eſt. PRV-
DENTIA FORTITVDO FORTIOR. Cum prudentia quidem, & fortitudo ſeorſim
polleant; ſimul tamen copulatæ multò plura operantur. Pinguntur etiam homines na-
uigantes, & Draco vellus aureum cuſtodiens, cum titulo. PRÆDONVM EVERSOR.
Quandoquidem theſaurus ſapientiæ Principis cuſtodia ſeruatur. Figuratur etiam Dra-
co cæleſtis inter ſydera refulgens, cum titulo. AB ANTIQVIS COGNITVS. Cum
clara Principis origo, candore vetuſtatis fiat illuſtris. Demùm fas eſt conſpicari Dra-

Prudentia, & fortitudo ſimul quid valeant.

conem

A concm vetus ſpolium deponentẽ, cũ litteris. ABSTINENTIA. Argumento deſumpto a natura Draconis, qui priuſquam ſe renouet, à cibo abſtinere dicitur: pariter animus Principis contemplatione rerum ſuperiorum roburatur.

Draco horti Heſperidum.

In quinto libro elegantiora, & potiora ſymbola ſunt, veluti pictus Draco in horto Heſperidum hoc titulo coronatus. OPTIMVS RERVM SERVATOR. propterea quod vigilantia Principis Eccleſiam Dei ab hoſtium impetu tutatur. Huic additur icon Palladis cum Dracone, & titulo. CVSTODIA, ET VIGILANTIA. Inſinuat enim author, quòd veluti Pallas virgines, ita Princeps Eccleſiæ dogmata intacta ſeruat. Deinde ſuper gregem ouium Draco expanſis alis figuratur, & additur hæc inſcriptio. SVB VMBRA ALARVM TVARVM. Siquidem Princeps firmis catholicę fidei documentis imbutus, oues cuſtodit. Iterũ effigiatur Draco in faſtigio arcis S. Angeli hac inſcriptione decoratus. OMNIA TVTA VIDES: Princeps enim occulatus omnia videt, & ſeruat. Item conſpicitur Draco Mineruæ miniſter ad fores templi cum titulo. VIGILAT, quoniam tempora Principi vigilanti ſemper famulantur. Licet ibidem intueri Draconem oculis apertis quieſcentem cum inſcriptione. DORMIENS VIGILAT. quia cuſto-

Princeps occulatus eſſe debet.

B dia, & cura ad Principiem ſpectans inſomnis eſſe debet.

Symbolum fælicitatis quale.

Delineantur poſtea duo Dracones cum cornucopia ſub pileo alato, cum inſcriptione. PACIS AVTHOR ÆTERNÆ. hoc enim eſt fælicitatis, & perpetuæ ſymbolum pacis Huic adiungitur effigies Draconis ſupra figuram galeæ his inſcripta verbis. PRO PACE BELLVM. quandoquidem, icone galeæ, bellum, & figura Draconis prudentia denotatur: quaſi author velit innuere, quòd viri bellum mouentes, virtute prudentiæ pręſtantiſſimi eſſe debent.

Prudentia Principis quo deſignetur.

Conſpicitur Draco mordicùs caudam tenens ſupra lignum in ſolitudine erectum, cum titulo. VENI VIDI VICI. Siquidem victoria ſanguine parta chriſtianæ reipublicæ pacem æternam attulit: Prædictis annectit figuram Draconis inter icones caducei Mercurij, & cornucopiæ collocatam, cum titulo. VTRVMQVE. Præſtat Propterea quod, figura Draconis, prudentia Principis, & cæteris imaginibus, pax, & diuitiæ deſignantur: cum Princeps pacem, & diuitias largiri poſſit. Deniq; pingitur mulier in thronò ſedens caduceum, & cornucopiam tenens, cum inſcriptione. SIMVLACRVM FÆLICITATIS. cum hæc imago pro ſymbolo fælicitatis in numiſmate Iuliæ

C Mamineæ conſpiciatur: quamuis ibi de fælicitate mundana, hic de cæleſti verba fiant.

Hieroglyphicũ Principis iuſti.

In ſexti, & poſtremi libri prima fronte author delineat circulum arct. cum imaginibus Vrſarum, & Draconis exornatum, quæ conſtellationes in noſtro Hemiſpherio nunquam òccidunt, cum titulo. DIGNITATVM CVLMEN. quoniam ſerenitas, Principis calumniantium turbine obnubilata ſemper defenditur. Huic ſymbolo additur icon Palatij in monte Exquilino ædificati, & ſpira Draconis circumdati, cum inſcriptione. PRINCEPS REXQVE potentiſſimus. Argumento ab Ægyptijs deſumpto, qui Principem æqua lance ſubditorum curam gerentem demonſtraturi, hoc ſimulacro vtebantur. Item conſpicitur Hecate viarum præſes capite Draconis, loco humani, integrata, cum titulo. LEGVM DATOR, ET CVSTOS. Princeps enim leges condit, & ſeruat; quarum olim Hecate nempe Diana cuſtos eſſe credebatur, cum vijs illam præfeciſſent. Pinguntur ibidem duæ columnæ ſpira Draconis circumdatæ cum inſcriptione; NITITVR IN VTRAMQVE. Siquidem Princeps prudentiæ, & fortitudini, tanquam duabus firmis columnis ſemper adhæret. Videtur ibidem Draco inter duorum lapidum anguſtias pictus ad ſpolium deponendum, cum titulo. PÆNITEN-

D TIA. quoniam ſobrietas Principis longanimitatem parat.

Quæ animalia bonũ, vel malum omen præſagirẽt.

Cernitur etiam imago hominis domo exeuntis, & in muſtelam, atq; Draconem incidentis, cum inſcriptione. BONIS AVSPICIIS INCIPIENDVM. nam muſtela mali, Draco vero, vel Serpens, boni hominis eſſe ab Antiquitate credebatur. Rurſus figurauit author Draconem ouium cuſtodem, & lupum fugantem, cum titulo. SVREXIT BONVS PASTOR. Etenim Princeps, ſublata Ethnicorum ſuperſtitione, truculentam luporum rabiem facilè compeſcit. Annectitur ſimulacrum Æſculapij Dracone cincti inter cæleſtes imagines refulgens, nec non Draco Inſignia gentilitia Gregorij decimi tertij exornans, his verbis coronatur. ALTIOR ILLO SPLENDET. nam Princeps immortalitatem aſſecutus ſuper æthera notus, in dies clarior euadit. Ad finem licet intueri magnã Draconis effigiem caudam mordicùs tenentis, cum titulo. A QVO

ET

Cunctabona à Deo. ET AD QVEM. Quoniam veluti vndæ maris fluentes,& refluentes ſemper in pelagus redeunt:ſic à Deo Optimo Maximo cuncta bona prodeunt, & ad eundẽ reuertuntur. E

SIMVLACRA.

IVXTA Ereynam flumen, in ſpecu quodam, Draconum ſimulacra fuiſſe penès humanas icones, ſcripſit Pauſanias. Quamobrem rerum antiquarum ignari has icones Æſculapij, & Hygiæ fuiſſe diuulgabant: eum tamen Ereynæ,& Trophonij eſſent,quibus etiam Dracones conſecrauit Antiquitas. D. Auguſtus, ex Plinio, in curia, quam in comitio conſeruabat, duas tabulas parieti impreſſit, in quarũ altera, puſio, præter ætatis diſcrimen patri ſimilis, ſuperuolante Aquila Draconem complexa, conſpiciebatur. Chimarrus pyrata, ex Plutarcho, oram Lyciæ prædarionibus infeſtans, in nauis prora, Leonis,& in puppi, Draconis ſimulacrum gerebat. Item chimæra tali modo à Priſcis effigiebatur, vt prima pars Leonem, media Capram, & poſtrema Draconem repræſentaret. Iuxta illud. F

Quibus Antiquitas dracones conſecrauerit.

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα

Nimirum.

Prima Leo, poſtrema Draco, media ipſa Chimæra.

Dummodò per hoc verbum (chimæra) in hoc verſu capram intelligamus.

Paulus Venetus ſermonem habens de Prouincia Cangiu, retulit incolas tam mares,
Li.2.c.46. quàm fœminas acubus colla, manus, crura, & ventrem pungendo, ſimulacra Draconum, & aliarum Ferarum ita fingere, vt facile deleri nequeant: etenim quò quis plura huius generis in cute habuerit ſimulacra,eò pulchrior eſſe creditur. Inſuper, qui Æoli-
Figura draconis in Aeolopilis. pilas cauant, in earum parte conuexa figuram Draconis ſuperinducunt, ex cuius ore fiſtula illa ſpiritalis ventum perflans prominet. Hæc autem organa ſunt pilæ æreæ, & cauæ, in quas, per anguſtiſſimum foramen, humor inſtillatur; ideoq; vbi ad ignem conealeſcunt, ſpiritum vehementiſſimè efflant: ſiquidem humor internus vi caloris rarefactus copioſum generat aerem,cuius cum minimè capax ſit illa cauitas,vehementi impetu erumpere cogitur. Cluſius quoq; in Exoticis, Coccum de Maldiua argento G
Lib.1. incluſum, figuram Draconis repræſentans, exhibet.

Itaq; Priſci (vt annotat Plinius) tantoperè Draconibus, & eorum ſimulacris delectabantur, vt capite Draconis limini ianuarum ſubdito, fortunatam domum facere
Caput draconis ſub limine. promitterent; & ratio erat, quia has beſtias *ἀγαθοὺς δαίμονας*, nimirum bonos Dæmones appellabant; quocirca Lucanus huc reſpiciens, cecinit.

L. 9. Pharſal.

Vos quoq; qui cunctis innoxia numina terris
Serpitis, aurato nitidi fulgore Dracones.

Non procul ab Vrbe Romæ ingens Draconis ſimulacrum mirabili fabrefactum arte, ore acutiſſimum geſtans gladium,in ſpecu quodam olim ſeruabatur,cui,ſingulis annis, virgines copioſis exornatæ floribus hoc modo immolabantur;quatenus inſciæ per ſcalam antri deſcendentes in acutiſſimum irruebant enſem, ſicq; pereuntes ſanguinem innocuum effundebant. Hoc tandem diabolicum Draconis ſimulacrum Monachus
Simulacrũ diabol cum draconis. vir iuſtus (Stilicone tunc patritio fraude detecta) ſolo baculo perfregit, & diſſipauit.

Sed maiori admiratione dignum eſt, quòd Veteres omnibus ferè Deorum iconibus ſimulacra Draconis copulabant. Primitùs, ſi reſpiciamus Apollinem. Ferunt, Iunonis mandato, Draconem Pythonem nominatum cunabula infantis Apollinis inuaſiſſe: H
Syntag.7. vnde Phœbus adhuc infans ſagittis Feram confeciſſe dicitur. Hinc Gyraldus Apollinem Pythium nuncupatum fuiſſe aſſeuerat, & Propertius huc reſpiciens, ſic canit.

Pythius in longa carmina veſte ſonat.

Immò & vates Phœbi, quæ reſponſa in tripode dabat, Pythia quoq; fuit cognominata; de qua Chryſoſtomus hæc habet. Pythia fæmina fuiſſe traditur, quæ in tripode ſedens,
Pythia quæ fuerit. malignum ſpiritum per inferna emiſſum, denuò per partes genitales excipiebat; ideoq; reſolutis crinibus debacchabatur, & ore ſpumam emittens, verba furoris plena profun-
Venus dracon vbi colebatur. debat. Quare deinceps maligni ſpiritus, Pythones, & Dracones fuerunt appellati. Item in templo Apollinis, apud Epirotas, non ſolum ſimulacrum Draconis, ſed etiam viuus

Draco

A Draco colebatur, cui gentes offam offerentes, obſeruanteſq; num illa libenter veſceretur rei fœlicis, vel infœlicis euentum præſagiebant; quemadmodum ex Alexandro ab Alexandro licet colligere.

L. 1. gē. dier cap. 29.

Præterea venatrix Diana apud Pauſaniam ſic deſcribitur, ceruina pelle velata, pendente ex humeris pharetra, altera manu lapidem, altera duos Dracones ſuſtinens; & canis de genere venaticorum huic ſimulacro aſſiſtit. Gyraldus etiam narrat, quòd nonnulli Indi, qui olim maximas arbores, tanquā diuina numina ſunt venerati, Draconem quinq; iugerum, tanquam Liberi patris ſimulacrum coluerunt. Amplius iconi Mineruæ ſiuè Palladis ſimulacrum Draconis addiderunt, & Heſychius οἰκουρὸν ὄφιν nuncupauit. Quamobrem Virgilius hac ratione fortaſſis ductus, geminos Dracones, qui Laocoontem, & filios occiderunt, ad ſacra Palladis delubra confugiſſe, & ſub eius clypei orbe delituiſſe decantauit.

Syntag. 1.

Simulacrū Liberi patris apud Indos.

Pauſanias tamen, in Atticis, ſimulacrum Mineruæ in hunc modum deſcribit: nimirum ex auro, & ebore conſtructum, veſte ad talos demiſſa, in medio galeæ Sphyngem, ad latera Gryphes depingit, Meduſæ caput eius pectori inſerit, manibus haſtam addit, B iuxta haſtam Draconem, & ſecus pedes ſcutum. In primis hoc Mineruæ ſimulacrum effigiabant armatum, vt virum ſapientem, aduerſus cunctas animi perturbationes, ſe armantem, & forti animo vitijs reſiſtentem ſignificarent: deinde galea criſtata ad cerebrum viri ſapientis refertur: haſta longa inſinuat, quòd vir prudens, oratione, eminùs, etiam ferire poteſt: ſcutum chriſtallinum magnam viri ſolertiam repreſentat: caput Meduſæ pectori Mineruæ inſculptum, terroris refert imaginem, quam ſapiens vir in pectore, aduerſus æmulos ſeruare debet: Draco deniq; adiungitur tanquam Vigilantiæ miniſter quandoquidem Priſci, hoc ſymbolo, virgines, peruigili cura cuſtodiendas eſſe denotabant: vel dicamus Draconem huic ſimulacro fuiſſe additum, ob acutam viſionem, quæ prudentiam demonſtrat. Homerus tamen Mineruam glaucis oculis fuiſſe refertam tradit: qua de cauſa Noctuas, & Dracones animalia talibus prædita oculis Mineruæ conſecrarunt. Quapropter Demoſthenes promulgare ſolebat Palladem immanibus beſtijs, ſcilicet Draconibus, atq; Noctuis delectari. Sed ambigendum eſſet, cur non etiam gallo gauderet, qui, ex Pauſania, galeæ Mineruæ, in arce Eleorum, inſidebat; & potiſſimum cum inter cæteras aues animal valde pugnax eſſe tradatur. Addit C Plinius Mineruam muſicam, quoq; fuiſſe appellatam, quia Dracones in Gorgone eius, ad ictus citharæ, tinnitu reſonarent.

Simulacrū Mineruæ ex Pauſania.

Effigies draconis cur ſimulacro Mineruæ adderetur.

Minerua muſica.

L. 34. ca. 8.

Quid de ſimulacro Aeſculapij dicendum eſt? cui etiam figura Draconis à Priſcis fuit addita? Recitatum fuit ſuperius in primo capite primi libri, Aeſculapium ſub ſpecie anguis à Legatis Romanis in Vrbem fuiſſe ductum, vt graſſantem peſtilētiam expugnaret. Ex altera parte tale quid ſibi accidiſſe, Græci ſcripſerunt; cum idem Deus Draconis effigie, à Nicagora Echetimi vxore, ad Sicyonios, Mulorum bigis, inuectus fuerit. Hac de cauſa ſimulacrum Draconis, cum Aeſculapio pingebatur. Adducit alij id factum fuiſſe, quia ab Aeſculapio educatus fuerit Draco, in quodam Pelei montis loco, qui Pelethronius ab vbertate florum nuncupabatur (Throna enim flores lingua Theſſala vocantur) Et quamuis ſuperius Pareæ ſerpentis innoxij ſimulacrum Aeſculapio nonnulli addiderint: nihilominus alij figura galli, & Draconis, ſimulacrum Aeſculapij exornarunt ob vigilantiam, quæ ægrotantibus, ad acquirendam, & conſeruandam valetudinem, ſummopere neceſſaria eſſe perhibetur.

Simulacrū Draconis, cū Aeſculapio cur pingeretur.

Mercurius quoq; Draconum imaginibus gaudere dicitur: quamuis exaratum fuerit D eius virgam duobus Serpentibus eſſe exornatam: attamen nonnulli caduceum Draconibus alatis decorant, quos Mercurius in Arcadiam proficiſcens præliantes conſpicatus, virga confeſtim conciliauit. Martialis igitur ſic canit.

Cyllenes, Cœliq; decus facunde miniſter,
Aurea cui torto virga Dracone viret.

Macrobius poſtea nititur perſuadere, imaginibus Draconum in caduceo Mercurij delineatis, Solem, & Lunam, ob vtriuſq; ſyderis flexuoſum iter, repræſentari: nec non quia veluti Dracones, ſingulis annis, depoſito ſenio, iuueneſcunt: ita hæc duo mundi luminaria â quadam depreſſionis ſenecta in ſuam altitudinem, tanquam in robur ſuæ iuuentutis reuertuntur.

L. 1. Satur. dier. ca. 19 20.

Non eſt prætereunda Ceres, quæ, licèt apud aliquos ſupra bouem ſedens, cum calatho

Simulacrũ Cereris quo modo ab Antiquis figuraretur.

tho ſeminum, agricolis aſſiſtentibus, pingeretur; nihilominus in monte quodam Arcadiæ, ex Pauſania, ſimulacrum Cereris erat ſimile mulieri, quæ altera manu delphinum, altera columbam ſuſtinebat, in cuius capite & Draconum, & aliarum Ferarum imagines cernebantur. Boccacius tamen in Geneologia Deorum, ad repræſentandum Cereris ſimulacrũ, mulierem ſpiceis coronatam ſertis, à Draconibus in curru tractam effigiauit; ideo Ouidius canebat. E

Lib.8.

Flaua Ceres ſpicis tennes redimita capilos.

L.1. de Rapt. Proſerp.

Hic autem currus, & Dracones elegantiſſimè deſcribuntur à Claudiano his verſibus.

——————— Sinuoſa Draconum
Membra regens, volucriq́; per auia nubila tractu
Signant, & placidis humectant frana venenis.
Frontem criſta tegit, pingunt maculoſa virentes
Terga nota, rutilum ſquamis intermicat aurum.

Addidit autem ſimulacro Cereris figuram Draconis Antiquitas: aut quia obliqui ſulci à bobus arando formati, obliqua Draconis imagine demõſtrarẽtur; aut in monumentũ Draconis ab inſula Salamine pulſi, qui deinceps in delubro Cereris, tanquam eius Deæ miniſter latibularus eſt. F

Syntag.7.

Vel, vt recitat Euſebius, referente Gyraldo, quia Perſephoni, aut ſecundùm alios, Pherephatri Cereris filiæ Iupiter, ſumpta Draconis forma coniunctus fuerit: vnde poſtea in Sabaziorum myſterijs, Draco in ſpiram conuolutus, ad memoriam facti commendandam, vel potius in teſtimonium tantæ turpitudinis, adhibebatur.

Pictura Triptolemi qualis.

Pictus quoq; fuit Triptolemus in curru à Draconibus vecto; quoniam, ſecundùm Phornutum, hic iuuenis à Cerere artem ſerendi edoctus, & curru eiuſdem Deæ vſus, totum Terrarum orbem luſtrauerit. Idcirco canebat ille.

Angues Triptolemi ſtrident, & ſquamea curuis
Colla leuant aſtricta iugis, lapſuq́; ſereno
Erecti, roſcas tendunt ad carmina criſtas.

Lib.9.
Draco Marti ſacer;

Item ſimulacrum Draconis nonnulli Marti adiunxerunt, quoniam, vt recitat Pauſanias, ſupra fontem Iſmenij, quem Marti ſacrum dictitabant, Draco cernebatur, cui fontis cuſtodia à Marte demandata fuerat. Serapis etiam Deus à Macrobio triceps deſcriptus ſpira Draconis circumdatus effigiabatur, cuius rei ſignificatum alibi enucleauimus. G

Figuris Heroũ cur ſimulacra draconum adderent Antiqui.
Lib.4.

Præter Deos, Heroibus etiam Draconum ſimulacra adiunxit Antiquitas; hocq; non ſine ratione factum putauit; quandoquidem ex medula humana Serpentem naſci diuulgatum eſt: quemadmodũ Virgilius in tumulo Anchiſæ contigiſſe obſeruauit; quam poſtea fictionem Poeta ex hiſtoria deſumpſiſſe videtur. Siquidem Athenienſes, apud Salaminam, contra Medos certamen inituri, Draconem in naui de improuiſo apparentem conſpicati, bonum omen ab euentu præſagierunt, cum in Salamina templum Cychreo dicatum, vt legitur apud Pauſaniam, fuerit; & Apollo reſponſum dederit, Draconem illum Cychreum heroem fuiſſe, qui illis auxilium allaturus aduenerat, vel addenda ſunt figuris Herouin ſimulacra Draconum, quia Ariſtomenes, annotante Pauſania, qui adhuc apud Meſſenios, inter Heroes colitur; natalibus à Dracone nobilitatis, inſignis fuiſſe tradatur: ſiquidem cum eius matre Nicotelea Genium quemdam ſumpta Draconis forma, concubuiſſe memorant. Immò ob eandem cauſam, ſcutum Menelai figura Draconis ſignatum referunt: quamuis Draco clypeo Menelai impreſſus denotet monumentum illius, qui Aulide inter ſacra repens omnibus Oſtento fuit.

Draco cur cum Archãgelo Michaele.

Omiſſis Ethnicorum ſimulacris, pictores etiam Chriſticolę iconibus multorum Sanctorum figuram Draconis adiungunt, ſed potiſſimum ſub imagine Sancti Michaelis Archangeli, nec immerito, quia ſacris nituntur litteris, vbi legitur, quòd, facto in ætherea ſede ſilentio, dum bellum à Dracone cum Michaele Archangelo committeretur, tandem, Omnipotentis mandato, Draco Lucifer ad caliginoſa regna fuit expulſus. H

Simulacrũ Cuſtodia quale.
Par.1. Icõ.

Poſtremò apud Ripam equitem, & virũ omnigena clarum eruditione, in ſuo ſimulacrorum volumine, vbi virtutum, & vitiorum icones exprimere, conatur, multæ Draconum figuræ conſpiciuntur. Primò igitur in delineando Cuſtodiæ ſimulacro, repræſentat mulierem armatam, cum enſe nudato in manu, & iuxta pedes Draconem, ob vigilantiam, vel acutam viſionem, quæ Daconi attribuitur. Iterum vt exhiberet iconem fœmineæ pulchritudinis, effigiauit nudam mulierem lilijs liguſtro inſertis coronatam

super

A ſuper Dracone ſedentem, in cuius altera manu ſpeculum, & in altera telum cernitur. Huic ſimulacro additur figura Draconis, vt oſtendatur venuſtæ pulcbritudini mulieris non eſſe fidendum: ſiquidem ibi venenum affectionis animi, & zelotypiæ deliteſcit. Donus quoq; ſcriptor Italicus, in deſignanda Inſtabilitate, pinxit mulierem Draconi adhærentem duabus ſtellis in cauda, & in capite ſignato, tum quia Draco inſomne, & inquietum ſit animal, tum quia ſtellæ per cæleſtes ſemitas ſemper errantes conſpiciuntur. Ruſſelius in libro memoriæ artificioſæ figurauit Inuidos in tartarea regione humi proſtratos, & à Dæmonibus formam Draconum habentibus, horriſonis verberatos flagellis, nec non liuore varios, & pallidos, veluti de Inuidia canebat Ouidius.

Simulacrũ pulchritudinis fæminea.
Li. 1. Pict. Inſtabilitatis ſimulacrum. Par. 1.

Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto
Nuſquam recta acies, liuent rubigine dentes,
Viſcera felle virent, lingua eſt ſuffuſa veneno.

Deniq; in Aſtrolabio plano figuratur Draco magnus humi iacens, qui denotare dicitur vigeſimum ſeptimum gradum Arietis, & hominem in ſenio poteſtatem adepturum.

B

STATVÆ.

PETRVS Gillius agens de Antiquitatibus Conſtantinopoleos, vt noſtra fert opinio ex Suida, retulit ad Diuum Mamantem, pontem fuiſſe duodecim conſtantem fornicibus; proptereaquod multæ aquæ illuc confluerent; vbi ſtatua Draconis ærea locata erat: cum olim ibidem viuus Draco ſtabularetur, vbi etiam multæ Virgines fieri prægnantes dicebantur. Item apud Pauſaniam legimus commune, & vulgatum fuiſſe de Platæenſi prælio Græcorum donum, nempe aureum tripodem, ſtatua ænei Draconis ſuſtinente: ideoq; author narrat, quòd æs ex eo donario adhuc manet integrum, cum tamen aureum Duces Phocenſium amouerint. Neq; mirandum eſt, quoniam in celeberrimis ædificijs pulcherrimæ Draconum ſtatuæ cernuntur. Meminimus vidiſſe in ſumptuoſo ampli palatij ædificio elegantes columnas, quarum ſingulam ſtatua Draconis ſpiris caudæ circumplectebatur, capite fulcibat laquearia, quibus tabulatum innitebatur, & alæ vtrimque ad extremitatem contignationis extendebantur.

Lib. 4. c. 7.
Lib. 1
Statua draconum in ædificijs.

C

Contarenus etiam, in libro Antiquitatum Romanarum, deſcribit ſtatuam Herculis cum ſtatua Draconis horti Heſperidum, quam in cauedio Latini Iuuenalis obſeruauit: Pariter Romæ in capitolio, hæc ſtatua Herculis ærea, & ab Excellentiſſimo artifice fabrefacta, & inaurata cernitur, cum tribus pomis in manu ſiniſtra, horti Heſperidum mala æmulantibus, quæ tres heroicas virtutes Herculi aſſignatas demonſtrant; prima eſt moderatio Iræ, ſecunda temperantia Auaritiæ, & tertia voluptatum contemptus.

Statua Herculis.

VSVS IN CIBIS.

CArnes Draconum eſſe vitrei coloris, & mirandum in modum refrigerare eos, qui illis vtuntur, Authores non vulgares tradiderunt. Idcirco Aethiopes, & feruidam incolentes plagam, libentiſſimè his carnibus veſci feruntur. In huius aſſerti confirmationem, intelleximus, quòd Americus Veſpucius, extra fortunatas Inſulas Occidentem verſus nauigans Anthropophagos populos inuenit, & rurſus iuxta idem litus progrediens peruenit ad alios populos, qui alebantur carnibus cuiuſdam animalis, quod, demptis alis, Serpenti erat ſimillimum. Immò in eadem regione multa huius generis animantia, ligato ore, obſeruauit, fortè nè cæteras læderent animantes. Neq; tamen hoc in admirationem nos debet trahere; quandoquidem Galenus, in tractatu de facultatibus alimentorum, ſcriptum reliquit gentes circa Ægyptum Serpentibus veſci. Præterea accedit, quòd multæ nationes viperis, more anguillarũ, coctis, abiectis tamen capite, & cauda in commeſſationibus vtuntur, quod etiam in capite de Vipera retulimus.

D

Anthropophagi populi vbi.
Lib. 1.

 E

VSVS IN MEDICINA.

Quæ partes draconum medico vſui famulētur.

MEDICI ex hoc animali, non paruam vtilitatem, immò incredibilem percipere creduntur, dum in medico vſu varias Draconis partes adhibent. Varrò ex Dracone mortuo tres partes, ſcilicet oculos, pellem, & dentes, extrahendas eſſe exiſtimat: cum oculi igneo micantes fulgore lapidem pretioſum referant, & dentes ſint aprinis ſimiles, præterquamquòd ſunt multò graciliores. Plinius verò adipem potiſſimum huius Feræ, in venenatis animantibus fugandis commendat. Immò hac pinguedine ſiccata, vlceribus Serpentibus medetur. Amplius ex hoc adipe, & melle optimum, ad caligines inchoantes, componit medicamentum, & addit, habentem apud ſe caput Draconis lippitudine vexari, minimè poſſe. Poſtmodum os ex ſpina Draconis, teſte eodem Plinio, dentium dolores ſedat. Deniq; legimus apud Authorem libri de natura rerum, linguam, fel, & inteſtina Draconis in vino decoquenda eſſe, quo balneo madefacti homines ab Incubis vexari liberari traduntur. F

Adeps draconum ad quid valeat.

VSVS IN VARIIS.

Oculi draconum ad quid.

MVLTI authores, & potiſſimum Plinius, Draconem varijs vſibus non vulgariter prodeſſe teſtificantur. Primùm probat Plinius caput huius beſtiæ limini ianuarum ſubditum, quoniam omnes habitantes reddi fortunatos nugatur. Deinde oculis Draconum cum melle tritis eos inungit, qui nocturnas formidant imagines, vt tuti quacumq; tranſire poſſint. Olim etiam oculis Draconum in veneficijs vtebantur, quod Lucanus verba faciens de Venefica necyomantiam exercente, decantabat hunc in modum.

Viſcera non Lyncis non dura nodus Hyenæ
Defuit, & cerui paſti Serpente medulla,
Non puppi retinens Euro tendente rudentes
In medijs echeneis aquis, oculiq́; Draconum. G

Cor, & hepar draconũ ad quid valeant.

Inſuper Antiqui cor, & hepar Draconum commendabant, vt ſapientiam adipiſcerentur: quamobrem Euſebius in Hieroclem protulit fuiſſe neceſſarium, vt Apollo corde, & hepare Draconum veſceretur, quoniam hac ratione, Arabum ſapientiæ factus eſt particeps. Nec mirandum eſt, quia Paraca Vrbs Indiæ celebratur, cuius ciues iecore, vel corde Draconis vorato, omnium animalium voces, vel murmura intelligere dicuntur. Prædictis addit Plinius, quod pinguedo cordis Draconum in pelle Dorcadum neruis ceruinis ligata, & geſtata victoriæ iudiciorum confert.

Lapis draconum cõmendatur.

Deniq; lapidem Draconum in varijs vſibus nõ vulgaritèr prodeſſe, tradit Philoſtratus, ſi tamen ei adhibenda eſt fides, qui copiam fabularum confinxit. Scripſit igitur annulo Gygis inſertum fuiſſe lapidem extractum à capite Draconis criſtati, de illorum genere, qui in India ſtabulantur; de quo annulo Plato, & Cicero in officijs, multa, & miranda prædicarunt: nimirum, quòd geſtans hunc annulum veſte in volam conuerſa à cæteris nõ videatur, donec pars illa veſtem attingeret. Poſtremò in certaminibus Pythicis, quæ in memoriam Draconis ab Apolline interfecti celebrabantur, tibiæ proprio ſono quandoq; colliſionem dentium Draconis ſagitta perempti æmulabantur, qui ſonus Polluci ὀδοντισμὸς nominabatur. H

Li.4.c.10.

DE

A

DE BASILISCO. Cap. II.

ÆQVIVOCA.

DIOSCORIDES huic animanti poſtremum, in ſuo de Venenis tractatu, locum aſſignauit, ſiue quia, penès malignitatem, inter Serpentes reatum poſſideat, ſiue quia ob eminentiam quamdam coronæ ſimilem, quam in capite geſtat, tanquam Fera omnium pernicioſiſſima iudicetur. Nos autem oppoſitum ſeruantes ordinem, ob diuerſas, & admirandas beſtiæ proprietates, Baſiliſcum in prima Draconum ſede collocauimus. Et quamuis ob paruam molem corpoream, potius inter Serpentes, quàm inter Dracones connumerandus eſſe videatur: nihilominus ob inſignem veneni perni-
B ciem beſtia magna poteſt nuncupari: deinde ob criſtas, & alias prærogatiuas, hoc animal Draconibus annumerandum eſſe cenſuimus.

Ordinis ratio.

Cum autem hoc nomen (Baſiliſcus) varia indicet. Prima fronte viros ſtrenuos, neq; humili loco natos hoc nomine nuncupatos fuiſſe narrabimus. Suidas enim recitat Baſiliſcum fuiſſe Numeriani Cæſaris filium, item Baſiliſcum Verenæ Imperatricis fratrem, qui, Leone imperante, Ruſtico exercitus Duci ſucceſſit. Inſuper Baſiliſcus fuit Orientalium Romanorum Rex, qui retia vbiq; ad nummos ita tendebat, vt à pauperrimis etiam pecunias exigeret: quandoquidem nummos rerum omnium optimos exiſtimabat; cum tamen totum oppoſitum ſentiendum ſit, iuxta vulgatum carmen.

Baſiliſcus virorũ nomen proprium.

Baſiliſcus Rex auarus.

Quid nummis melius? nomen, quid nomine rectum
Quid recto, pietas, quid pietate, nihil.

Deniq; Baſiliſcus fuit nomen Epiſcopi Commanæ ciuitatis in Ponto, qui Dominici gregis peruigil obſeruator, cuſtos indeſeſſus, temporibus Maximiliani Imperatoris, martyriũ ſubiuit; huiuſq; tanti viri gloriam memorarunt, qui acta Sancti Chryſoſtomi ſcriptis mandarunt. Quoniam verò Baſiliſcus Latinis redditur Regulus; aduertendum
C eſt, quòd hoc vocabulum, cum ſit à Rege diminutiuum, paruum Regem, non quoad corporis ſtaturam, ſed quoad poteſtatem, ſignificat. Hodie enim Regulus vulgò *Duca* nominatur. Alioquin Reguli, filij, & nepotes Regum appellantur.

Baſiliſcus Epiſcopus, & martyr.

Regulus quoq; eſt auis minima, Trochilus Græcis dicta, nempe τρόχιλος, πρέσβυς, καὶ βασιλεύς, ideſt Trochilus, Senator, & Rex: nonnullis vocatur flos Calendulæ ob maculam verticis auream, apud populos Hetruſcos, fior rancio, & Bononiæ papazino. Hæc auicula paulò maior eſt cicada geſtans in vertice auream ex plumis maculam, inſtar criſtæ Alaudæ, licet lõgè minorem; aliter, ob eamdem rationem, rex auium, & Suetonio Regaliolus nuncupata. Aduertendum tamen eſt hanc auem à Trochilo niliaco eſſe differentem, de qua aue in capite de crocodilo egimus. Immò Baſiliſcus, ſecundum Oppianum, eſt piſcis circa petras litorales degens: cum etiam Rondeletius quamdam piſcis ſpeciem criſta decoratam, Galeritam appellauerit. Amplius in Dictionario Paracelſi, Baſiliſcus minor ſtellionem denotat. Cælius & ipſe ſcribit, ex Nicephoro, in Aſtrolabij ſtructura, ſtellam illam maximam in corde cæleſtis Leonis valdè conſpicuam, Baſiliſcum nuncupari, quam Chaldæi Reginam, & Dominam rerum cæleſtium eſſe exiſti-
D marunt. Deniq; apud Georgium Agricolam, inter nomina bombardarum, Baſiliſcus numeratur. Huic ſententiæ videtur adſtipulari Damianus à Goes in opuſculis hiſtoricis, dum ſcribit. Armabatur claſſis maximo tormentorum numero, inter quæ erant quadraginta Baſiliſci, globum ferreum nonaginta librarum explodentes. Neq; mirandum eſt, ſi nomen Baſiliſci meruerint, cum ſtrepitu, & ictu, tanquam Baſiliſcus animal ſibilo, & intuitu homines arceat, atq; perimat. Quamobrem quidam ingenioſus vir in ænigmate bombardæ, non iniuria illam ad ferocem belluam cõparabat hunc in modũ.

Baſiliſcus auis piſcis, ſtella, & Bombarda.

Vulcanus genuit: peperit natura: Minerua
Edocuit: Nutrix ars fuit, atq; dies.
Vis mea de nihilo eſt, tria dant mihi corpora paſtum,
Sunt Nati, Strages, Ira, Ruina, Fragor.

Dic Hoſpes quid ſim, dum terra, an bellua Ponti?
An neutrum? aut quo ſim facta, vel orta modo? E

SYNONYMA. ET ETYMVM.

Etymologia ratio.

HOC cunctis exploratum eſſe opinamur, quòd hæc Fera Latinis Baſiliſcus, ſiue Regulus nuncupetur; quoniam Græcis βασιλίσκος nominatur: etenim βασιλεὺς Rex, βασιλεία regno in ſcholis Græcorum exponitur. Itaque hæc beſtia donatur hoc nomine, vel quia, inſtar Regis, cæteris Draconibus ſit terrori, vel quia tyrannidem, & ſæuitiam in illos exerceat. Feſtus rationem huius etymologiæ hanc eſſe putat, quia quodam veluti diademate caput huius animantis exornetur. Vnde Auicennas à capite coronato deriuat. Conſentiunt igitur vniuerſi etymum, hanc beſtiam Regulum nominari; & eò magis, cum Archelaus apud Aelianum narret, olim iumentum in ſolitudine, quadam Africæ defeciſſe; ad cuius cadauer plurimi Dracones, pabuli cauſa, ventitarunt, qui, audito Baſiliſci ſibilo, cõfeſtim profugerunt. At Baſiliſcus ſine tumultu ad cadauer progreſſus, ad ſatietatem eſitauit: quare illinc recedens, rurſuſq; ſibilum edens, cæteris indicauit Draconibus, vt ad eſcam tutò reuerterentur. Hæc autem actio dominium ſignificare videtur. Hac de cauſa Nicander, in Theriacis, non ignarus huius moris, cecinit hunc in modum. F

Actio dominium ſignificans.

Illius auditos expectant nulla ſuſurros
Quantumuis magnas ſinuent animalia ſpiras;
Quando vel in paſtum, vel opaca deuia ſyluæ
Irriguoſuè locos mediæ ſub luce diei
Excandeſcenti ſuccenſa furore feruntur,
Sed turpi conuerſa fuga dant terga retrorſum.

Quicquid ſcribat Agricola, in libro de Animalibus ſubterraneis; vbi hoc animal, ob excellentiam veneni, Baſiliſcum, ſiue Regulum indigitauit: vt quemadmodum Rex pretioſa ſupellectili cæteros antecellit, pariter Baſiliſcus, violẽtia veneni, cæteros Serpentes, & Dracones ſuperet. Præterea ab Iſidoro vocatur etiam Sibilus, quoniam cæteras animantes ſola voce occidat. G

Sibilus vocatur Baſiliſcus.

Nomina hæbraica Pethen, & Charamam Baſiliſcum ſignificant, vt Munſterus in Dictionario trilingui teſtificatur. Alioquin eidem Authori, in Lexico Chaldaico, Armene exponitur Regulus volans, nimirum Serpens, qui flatu vrit, & de loco ad locum ſaltat. Aliter Armene, vel Harmene, ſiue Karmene, nomina ſunt apud Syluaticum, quibus Baſiliſcus denotatur. Auicennas, & Albertus nominantes Baſiliſcum, & Harmenem, duas huius Feræ ſpecies conſtituere videntur: cum tamen in deſcriptione nullum diſcrimen, ſed tantùm in magnitudine collocent. Quapropter hæc nomina vnius, & eiuſdem Draconis ſynonyma eſſe arbitramur. Cælius ſcripſit Ægyptijs Vræum vocari illud animal, quod Græci Baſiliſcum cognominant. Germanicè dicitur Ein Ertz Schleugle. Italicè, & Hiſpanicè Baſiliſco, Gallicè Baſilic.

Nomina hæbraica huius draconis.

DIFFERENTIÆ.

H

CVM de ſpeciebus huius animantis ſummus inter Authores ſit diſſenſus; horum opiniones examinare operæ pretium eſſe duximus, vt tandem melior, & veritati magis cõformis eligatur: quidam tria Baſiliſcorum genera cõſtituunt, quorũ primum, quod videt accendit, & inflãmat, & heliochryſos vocatur, quaſi aureũ habens colorem: ſecundus Baſiliſcus dicitur Chryſocephalos, nempè capitis tantùm aurei, & quod videt perterrefacit, & occidit: tertius nuncupatur Hæmatitis, nempè ſanguineum referens colorem, & huius ictu percuſſum animal confeſtim carnibus nudatur. Has autem ſpecies Baſiliſcorum facilè venari traditur, qui ſecum herbam ocymum detulerit; quæ nugamenta eſſe opinamur. Ex Authore libri de natura rerum, genus quoddam

Baſi-

A Baſiliſci nuncupatur illud, quod ex ouo galli decrepiti generatur. Immò hanc opinionem videtur confirmare Chryſtophorus Encelius alias vir vndequaq; doctiſſimus, qui, in opere de re metallica, duas Baſiliſci ſpecies, nempe domeſticam, & ſyluestrem conſtituit. Inquit enim, quod gallus gallinarum ſylueſtrium, quæ à corylis nomen inuenerunt, roſtrum in os fœmellæ inſerens, ſperma, more viperarum, infundit. Hincq; credibile eſſe arbitratur, quòd Aucupes, & venatores de ſylueſtribus gallis referunt; nimirum hos gallinarum ſylueſtrium gallos ſenectute confectos, oua, ritu fœmellæ, eniti, quæ poſtea excludunt Bufones, indeq; Baſiliſci ſylueſtres prodeunt: quemadmodum ex ouo galli gallinacei annoſi, per rubetam, Baſiliſcus domeſticus excluditur; quæ omnia ineptias pueriles, & fabulas auiles eſſe arbitramur.

L. 3. c. 54.

Baſiliſcus ſylueſtris, quomodo oriatur.

Lemnius agens de occultis rerum miraculis, narrat multa ſerpentum genera per Germaniæ ſyluas diuagari, creditq; inter hæc aliquam etiam Baſiliſci ſpeciem verſari, quæ non adeò exitiali veneno ſit imbuta, quemadmodum prædicant de illa ſpecie, quæ in Regionibus Africæ nidulatur. Teſtantur quidem Scriptores fide digni quoddam Baſiliſci genus ſylueſtre in Saxonia paſſim conſpici capite acuminato, colore flauo, longi-

Lib. 4.

Genus Baſiliſci ſylueſtris in Saxonia.

B tudine dodrantali, craſſitudine enormi, aluo maculoſa, candidis punctis inſignita, tergore cæruleo, cauda turbinata, atq; incurua, rictu, pro corporea mole, immenſo. Hoc autem Draconis genus an ad Baſiliſcos referendum ſit, Lemnius pronunciare nõ audet: ſolùm addit, quòd Agricolæ illarum Regionum non impunè illis ſe opponerent, quoniam intrepidè fuſtibus, & ruſticis inſtrumentis eos adoriuntur, & nulla halitus contagione percepta conficiunt.

Recitat etiam Cardanus, quòd circulator quidam Serpentem, in macerijs domus dirutæ Mediolani inuentum, ſeruabat; qui caput oui magnitudine, & pro ratione corporis prægrande habebat, dentes in vtraq; mandibula viperinos, corpore, & forma ſtellioni ſimili. Pedes illi inerant duo, cruraq; breuia: vnde conſtabat non ſatis proportionatum animal à natura fuiſſe fabricatum, cum longitudini corporeæ quatuor pedes neceſſarij fuiſſent. Tales pedes erant magni, & vngulis veluti felium muniti. Cauda longitudinem totius animalis adæquabat, cuius extremitas tubere capiti ſtellionis æquali erat prædita. Cardanus ex genere Baſiliſci hunc fuiſſe credidit: ſiquidem dum ſtabat gallo ſimilis eſſe videbatur, niſi quod corio, & non plumis tegebatur, aliſq; carebat.

Draco repertus in Macerijs domus dirutæ.

C Deniq; in volumine de Oſtentis obſeruatur icon cuiuſdam Baſiliſci in ſolitudinibus Africæ ſtabulantis; quæ quoniam eſt figura animaduerſione digna, diciturq; animal ſibilo, halitu, & contactu cæteras animantes necare, herbaſq; exſiccare; libuit ante legentium oculos talem iconem repræſentare.

Baſiliſcus in ſolitudine Africæ viuens.

D

E

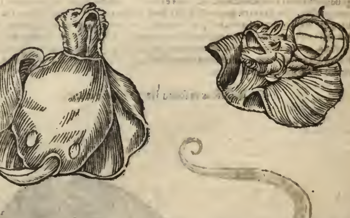
DESCRIPTIO.

Lib. 10. de ſimp. med. fac. cap. 1.

GALENVS in libro de Theriaca ad Piſonem (ſi tamen liber hic tanto Auctori eſt adſcribendus) Baſiliſcum belluam ſubflauam, triplici frontis apice decoratam, viſu, & ſibilo homines, & Feras perimentem deſcribebat. Alibi tamen Galenus ſcriptum reliquit, ſe Baſiliſci hiſtoriam omnino comprobare non poſſe; propterea quòd ei hanc beſtiam intueri nunquam licuerit; addiditq; ſi vera ſunt, quæ de illo referũtur, accedentem ad hoc animal maximum vitæ periculum incurrere. Clariſſimus Mercurialis fatetur, dum apud Maximilianum Imperatorem eſſet, cadauer Baſiliſci in theſauro tanti Principis reconditum obſeruaſſe. Verùm animaduertendum eſt, quòd Impoſtores ſæpè ſæpiùs ex paruis raiis exſiccatis Feram effingunt, & pro cadauere Baſiliſci circumferunt; necnon Principibus tanquam inſigne munus offerunt. Hoc in loco iconem beſtiæ huius generis, pronè, & ſupinè delineatæ, exhibemus; quaadmodum Reuerendus Pater Raphael Caſtellius Ieſuita Bononienſis, Illuſtriſſimum Dominum Octauianum Zambeccarium munerauit, qui, anno milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo ſexto, menſibus Septembris, & Octobris in dignitate Vexilliferi Iuſtitiæ conſtitutus, ad locupletandum rerum varietate publicum Muſæum, ibidem in pyxide ſeruari mandauit. F

Baſiliſcus ex Raia eleganter concinnatus.

Baſiliſcus ex Raia effictus pronè, & ſupinè pictus.

G

H

L. 8. ca. 21.

Auicennas hanc Feram delineat, cum capite valdè acuto, oculis admodum rubentibus, & colore corporis ad nigredinem, & flauitiem vergente. Plinius Baſiliſci longitudinem duodecim digitorum conſtituit, & maculam candidam tanquam ſingulare diadema capiti animalis aſſignat. Greuinus nixus fortè verbis Nicandri, Baſiliſco longitudinem trium palmorum, corpus flauum, caput acutum, tribuſq; eminentijs inſignitum attribuit, quoniam Nicander ſic cecinit.

Nunc medicum, & dominum ſerpentum perſpice regem,
Eminet argutum caput, eſt flauo ipſe colore,

A *Et tribus extenſo porrectus corpore palmis.*

Encelius autem deſcriptionem huius animalis ſic aſſignat. In Marchia, & in Ditione Abbatis Zinnenzis, prope vrbem LucKenuualdam, talem contigit conſpicari Draconem à paſtore interfectum (illis enim in ſyluis magna gallinarum ſylueſtrium copia verſatur) Serpens erat acuti capitis, flaui coloris, tres palmos longus, & valdè craſſus, cauda in latus turbinata, aluo notis candidis diſtincta, tergore ad colorem cyaneum tendente, & tandem ore magno in comparatione ad reliquum corpus. Paſtor retulit illum veſci ranis, ſerpentibus, & animantibus cuiuſcumq; generis, exceptis gallinis ſylueſtribus, quarum de progenie natus eſſe creditur. Narrauit quoq; circa paludes diuagari, lacte delectari; ideoq; ictu venenato ſæpè vaccas interimit. Quamobrem ex verbis Encelij colligenda eſt forma, & deſcriptio Baſiliſci, quam Nicāder delineauit.

Lib. 3 de re metal. c. 34.

Deſcriptio baſiliſci ſylueſtris ex mente Encelij.

Alij authores tradunt Baſiliſcum, præter illam capitis maculam, alis, etiam eſſe fulcitum, ſed adeò exiguis, vt à terra vix eleuari poſſit: nituntur fortè authoritati Iſaiæ, qui Reguli volantis meminit; ſed adnotandum eſt, multos Dracones, vt exponetur ſuo loco, præter Baſiliſcum, alis munitos volare poſſe. Itaq; Greuinus vir vndequaq; do-
B ctiſſimus multa, quæ de moribus, & deſcriptione Baſiliſci à varijs ſcribuntur Authoribus, vaniſſima commenta eſſe opinatur; nixus verbis Nicandri, qui virus huius Draconis tam exitioſum non prædicat: cum tamen Poetæ ſæpè numero fabellis opera ſua ditare ſoleant. Nihilominus non audet affirmare nullos prorſus eſſe Baſiliſcos, exiſtimat quidem minus pernicioſos illis, quorum mores ab Authoribus deſcribuntur. Immò exhibet iconem ſerpentis, ſeu Draconis, quam hic damus, cuius naturam inter cæteros Dracones pernicioſiſſimam celebrat,

Cap. 14.

L. 1. de venen. c. 20.

Pernicioſa ſerpentis natura.

GRESSVS ET LOCVS.

HIC Draco dum graditur, non multiplici flexu vtitur, ſed anteriorem corporis partem attollit, vt erectus incedere videatur: quapropter in greſſu à poſteriori tantummodo parte adminiculatur.

Locus natalis huius Feræ, iuxta varias Authorum opiniones, va-
C rius etiam conſtituitur. Etenim Aelianus Africam proprium Baſiliſci locum prædicat. Et Textor Africæ tantùm ſolitudines ab hac beſtia coli autumat. Non igitur à recto tramite declinabit Reuſnerus, ſi in Paradiſo poetico Libyam Baſiliſci Regionem decantabit.

Locus natalis Baſiliſci qualis.

Natus in ardenti Lybia Baſiliſcus arena,
Vulnerat aſpectu, luminibuſq; necat.

Auicennas retulit hunc Draconem in terra Atorch, fortè Turcarum, necnon in Nubia multiplicari. Verumtamen, ſi fides Plinio eſt adhibenda, hæ beſtiæ venenatæ in Cyrenaica Prouincia generantur. *L. 8. c. 21.*

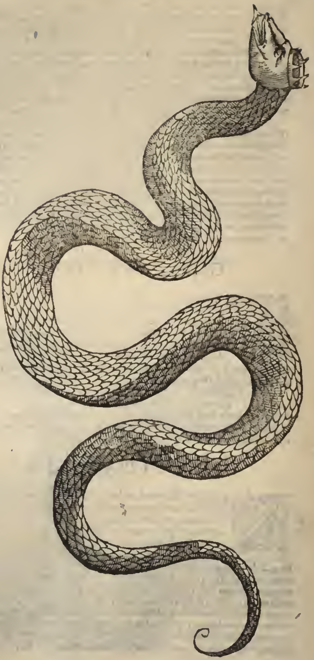
ANTIPATHIA.

NVLLVM eſt animal, in hoc terrarum orbe, quòd Baſiliſcum odio pluſquam vatiniano non inſectetur, neq; aduerſus ipſum præliari au-
D deat; præter Muſtelam, quæ eſu rutæ munita illum adoritur, atq; extra latebras, in quibus nidulatur, pertractum conterit: poſtea niſi muſtela, debellato Baſiliſco, ruta denuò ſe reficeret, proculdubio, iuxta Lemnij ſententiam, aeris ambientis contagione periret. Aelianus addit galli quoq; præſentiam Baſiliſco eſſe metui: immò canentem audiens gallum pauore concuſſus fugit, & paulò poſt moritur. Tradit etiam hanc antipathiam itinerantibus per Africam non eſſe incognitam: quandoquidem gallum itineris comitē ſecum deferunt, vt peſtilens Baſiliſci virus arceant. Notum quidem eſt gallum, & præcipuè album à Leone formidari; idq; ob ſpeciei contrarietatem contingere multi aſſeuerant. Verùm Albertus Magnus oppoſitæ fuit ſententiæ; ſcripſit enim Leonem aſpectu galli tanquam Baſiliſco ſimilis perterrefieri: cum hoc animal cunctis Feris metum incutiat, & ſibilo, vt notat Plinius, cæteros quoq; Dracones enecet.

Muſtela Baſiliſcum ſuperat.

Gallus timetur ab hoc ſerpēte.

Baſiliſcus, ſiue regulus Greuini.

A Sed aliud magis admirandum narrat Solinus; nimirum cæteras Feras ad Baſiliſci cadauer tanquam lethifero veneno redundans non accedere. Quocirca Pergameni, ex eodem Solino, reliquias huius animalis magna pecuniarum quantitate emerunt, vt in reticulo aureo ad Apollinis templum ſuſpenſę exercitium aranearum impedirent, atq; alites intrò volantes arcerent. In templo etiam Dianæ Baſiliſci corium olim fuiſſe ſuſpenſum referunt, qua de cauſa nulla hirundo intro volare audebat. Ideo domicilia pulucre huius animalis aſperſa ab aranearum telis tuta eſſe teſtantur. Itaq; antipathiam huius Draconis, cum alijs Feris, & animantibus, nec non prauas huius beſtiæ qualitates Georgius Pictorius, in Lerna Malorum, elegantiſſimè explicauit his verſibus.

Baſiliſci cadauer intẽplis ſuſpenſũ ad quid.

Rex eſt Serpentum Baſiliſcus, quem modo vincunt
Muſtela inſultus, ſæuaq. bella Fera:
Lernæum vermem Baſiliſcum fœda Cyrene
Producit cunctis maximè perniciem;
Et naſci ex ouo galli, ſi credere fas eſt
Decrepiti, in fimo, Sole nitente docent.
B *Sed quoniam olfactu lædit, viſuq. Ferarum*
Omne genus, credas, nulla tenere bona.

GENERATIO.

MONIMENTIS mandauit Bartholomæus cognomento Anglicus, oua Aſpidum parua, lurida, viſcoſa, fœtida, venenoſa, ſimulq; filamentis quibuſdam conglobata eſſe; quæ à rubeta, vel ab alio venenoſo animali fota, vermem procreant, qui viſu, & halitu primo ſouentem, deinde cæteras etiam animantes extinguit. Oua Ibidum ab Aegyptijs paſſim frangi traduntur: proptereaquòd apud illos (referente Pierio) inualuit opinio Baſiliſcum ex ouo Ibidis aliquando emergere poſſe: cum hæc auis omniuora ſit, & ſerpentum, necnon venenatorum animalium omne genus abliguriat. Prętcrea Vulgus in tota Europa alia opinione imbutum eſt, vt ex ouo galli decrepiti Baſi-
C liſcus prodeat. Cum Albertus ſcripſerit ab ouo galli in letamine ſepulto tandem Baſiliſcum proſilire, qui figura gallo prorſus eſt ſimilis, præter caudam, quæ ſerpentem penitùs æmulatur; ſed hoc fabuloſum eſſe arbitramur. Solùm ponderandum eſt an fimi calore ab ouo gallinæ animal excludi poſsit, quod negare nõ audemus; quandoquidem experientia conſtat apud Aegyptios populos, oua in furnis temperato calefactis calore, breuiſſimo temporis ſpatio prolem dare: immò ex ouo in ſinu mulieris delato tandem pullum emerſiſſe intelleximus.

In lib. de rer. propr.

Hoc autem de ouo galli an commentitium ſit, Lemnius pronunciare non audet; cum intellexerit duos annoſos gallos in Ciuitate Zinzea, atq; in ambitu huius Inſulæ, fuſtibus etiam percuſſos ab incubatu abigi minimè potuiſſe; ſed quoniam ciues hanc conceperunt opinionem, ex tali ouo Baſiliſcum tandem erumpere, ouo contrito, gallum ſtrangularunt. Hic autem duo inquirenda neceſſariò eſſe videntur. Primum eſt an gallus gallinaceus aliquando ouum enitatur, & deinde an ex illo Baſiliſcum excludat.

L. 4. de occult. rer. mirac.

Galli duo decrepiti ab incubatu oui abigi non potuerunt.

Quoad primum, gallus ſenio confectus, nempe circa ſeptimum, nonum, vel ad ſum-
D mum, circa decimum quartum annum, pro maiori, vel minori virium imbecillitate, æſtiuis menſibus, & exoriente canicula, ouum parere perhibetur, quod eſt formæ orbicularis, inſtar oui columbini, coloris flaui, ſeu liuidi, & verſicoloris. Tacemus modò quòd à viris non plebeis nobis allatum fuit ouum prædictæ formæ, quod galli eſſe dicebatur; quo fracto, nihil niſi albumen cum pauca materia flaueſcente obſeruabatur, & adhuc eius putamen in publico ſeruatur Muſæo. Intelleximus autem in celeberrimo Muſæo Ferantis Imperati Pharmacopolæ Neapolitani, ouum huius generis oblongum videri. Alij ſcriptum reliquerunt ouum galli teſta carere, & pelle adeò dura eſſe tectum, vt fortiſſimis etiam ictibus reſiſtat; quod planè fabuloſum eſſe arbitramur.

Oui galli qualitates, & cõditiones.

Ouũ galli in Muſæo Imperati.

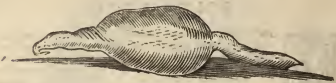
Poſſumus quidem adduci, vt credamus, gallum decrepitum, ouum ex ſemine putrefacto, vel ex humorum colluuie conflatum eniti, quod careat putamine, & tenui tan-

tummodo pelle tegitur, quale fuit illud natum Regij, anno Domini Milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo octauo, cuius genuinam iconem illinc ad nos detulit D. Aotonius Mirandula Canonicus Regularis Sancti Saluatoris, & Abbas S. Mariæ Rheni, qui aliàs varijs etiam rebus exoticis hoc publicum Bononienſe Muſæum locupletauit; retulitq; diſrupta huius oui pelle, excrementum pituitoſum, veluti ſemen corruptũ intus fuiſſe obſeruatum. Quamobrem, in gratiam lectoris, iconem incidi curauimus, vnà cum alio ouo orbicularis formæ duro putamine munito; & pro ouo galli donato, quod à gallo fuiſſe editum nobis minimè perſuadere poſſumus, neq; iurantibus etiam crederemus: quandoquidem ouum integrum, & perfectum in matrice tantummodo producitur, qua galli carent; præterquamquòd id dogmatibus Philoſophorum, & Medicorum reluctaretur. E

Ouum galli natum Regij anno 1628.

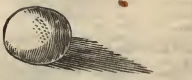
1 Ouum galli natum Regij anno 1628. cuius Iconem ad nos detulit D. Antonius Mirandula Canonicus Regularis S. Saluatoris, & Abbas S. Mariæ Rheni. F

I

2 Ouum galli putatum, cuius putamen ſeruatur in Muſæo Illuſtriſs. Senatus Bononienſis. G

2

Quoad ſecundum, cum non ſit negandum, gallum in vltimo ſenio, quando non amplius congreditur, quid ouo ſimile ex putredine intus conglobata concipere; neceſſe etiam erit inueſtigare, an ex huiuſmodi materia ouo nuncupata, aliquod animal emergere poſſit. Lemnius in libro quarto de occultis rerum miraculis, putat ex hac materia, & ex calore galli fouentis virulentam inde beſtiam prodire poſſe, quam nomine Baſiliſci cognominant: cum alioquin Baſiliſcus ſit Serpentis, vel Draconis genus Africæ, & alijs Regionibus calidioribus familiare: immò ſuam roborat opinionem generatione vermium, qui in humanis inteſtinis ex putredine humorum, & beneficio caloris producuntur: præterquamquòd Curculiones, in tritico, & teredines in ligno, caloris, & ambientis aeris ope, animantur: pariter ex huiuſmodi galli ouo, aut vermis, aut animal alterius generis venenatum procreabitur. H

Opinio Lemnij circa generationem Baſiliſci.

Cæterùm, quoad ouum galli ſylueſtris, ex quo Encelius Baſiliſcum ſylueſtrem emergere tradebat, id credet, qui volet, nos enim volumus fidem apud ipſum manere: ſiquidem

A Nam nemo tam diſertus nobis perſuadere poterit animalia ore concipere, vt ipſe retu-
lit, & ex ouis auium Dracones erumpere. Quamobrem Matthiolus in Commentarijs
ad Dioſcoridem, tot opiniones circa naturam huius animalis ponderans, hanc hiſto- *Li.6.c.vlt.*
riam penitus fabuloſam eſſe credidit, & præcipuè cum Dioſcorides nihil de Baſiliſco
proprio marte conſcripſerit; nam aſſertorum Authorem Eraſiſtratum citauit. Et quan- *Opinio Dioſc. circa*
do Hermes Baſiliſcum in fimo generari docuit, non de Baſiliſco Dracone (teſte Alber- *Baſiliſcũ.*
to) ſed de Elixire metalla tranſmutante verba fecit. Item, quoniam in antris ſubterra-
neis hoc animal ferè ſemper morari tradiderunt; multos, curioſitatis gratia, illuc in-
gredientes, halitu huius beſtiæ, perijſſe retulerunt. Lemnius igitur iure optimo putat, id
potius graueolentiæ, & fætori horum locorum, quam halitui alicuius animantis attri-
buendum eſſe; namq; in prædictis ſpecubus, ſpiritu intercepto, homines ſuffocantur.
Itaq; ex hactenus enarratis, cuiq; coniectamus eſſe exploratiſſimum, neq; à gallo, ob
defectum veteri, ouum perfectum procreari, neq; ex illo Baſiliſcum produci poſſe. Re-
fert quidem Ioannes Baptiſta Porta, in Magia naturali, animal viſu, & tactu nocens èx *Opinio Io.*
ouo fæcundæ gallinæ generari poſſe; dum quis fæcunda oua in ſcrobe plena Serpen- *Bap. Porta*
B tum tabe, arſenico, alijſq; huius generis venenis, per aliquod temporis ſpatium, merſe- *circa originem Baſi-*
rit. Sed cauendum eſſe admonet, ne qui hoc animal producere tentat, maximum in ſe *liſci.*
pariat detrimentum. Huic tamen opinioni minimè aſſentimur.

NATVRA VENENI BASILISCI.

LITTERARIA Veterum monimenta perſonant, Baſiliſcum eſſe
animal adeo exitioſum, vt intuitu, ſibilo, halitu, & tandem tactu non
ſolum homines, ſed cæteras etiam animantes perimat. Quapro- *Li.8.c.21.*
pter Plinius naturam huius Draconis cum malignis moribus Ca-
toblepæ penitus conuenire aſſeuerauit? Hinc viri non vulgariter eru-
C diti Catoblepam à Baſiliſco haudquaquam diſcrepare tradiderunt.
Quoad viſionem Baſiliſci attinet, diuulgauit Plinius, ſolo aſpectu huius Feræ, homi-
nes, & cæteras animantes venenati: eum hæc intuens in aliquem, radio viſionis, virus
eiaculetur, & vitam adimat. Hinc Matthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem, col- *Li.6.c.vlt.*
ligit hiſtoriam huius beſtiæ prorſus eſſe fabuloſam, quia non poteſt imaginari, quomo-
do factum ſit, vt primi, qui hoc animal viderint, & obſeruauerint, non perierint; & po-
tiſſimum, cum, quoad molem corpoream, ſit paruum, quod non eminus, ſed cominus *Rationes*
pro illius perfecta cognitione, & deſcriptione inſpiciendum erat. Quamobrem Mat- *Matthioli*
thiolus hunc Draconem, ritu aliorum, morſu tantùm, non autem intuitu interimere *aduerſus*
arbitratus eſt. Immò magis, atq; magis ſuam ſtabiliuit ſententiam; cum Eraſiſtratus *Baſiliſcũ.*
apud Dioſcoridem, non veneni oculorum, ſed morſus tantùm venenati meminerit.
Non eſt tamen negandum à ſpiritibus manantibus ab oculo venenati animalis ma-
lam impreſſionem in oculo hominis, vel alterius animantis non poſſe fieri: quandoqui-
dem ex prauo aſpectu, ſpiritus oculorum corrumpuntur, quibus infectis, cætera quoq; *Intuitus*
deſtruuntur, cum in corpore humano conſenſus vnus, & conſpirantia ſint omnia. Præ- *oculorum*
D terquamquòd meminimus in Hiſtoria quadrupedum digitatorum ſcripſiſſe, quamdam *aliquando*
rubetæ ſpeciem tanta redũdare malignitate, vt eam intuentis facies inſigni pallore ſuf- *nocuus.*
fundatur. His addamus, quòd mulieres menſibus laborantes, ſpiritus habent inquina-
tos, & propterea, ex mente Ariſtotelis, in ſpeculum intuentes, illud viriant. Pariter *Rubeta maligna ſpe-*
infantes à quibuſdam vetulis pertractati facilè in tabem incidunt, non ſolum ob fæten- *cies.*
tem oris halitum, qui in delicatos infantium pulmones penetrat, ſed etiam ob in- *Halitus,*
quinatos oculorum ſpiritus, qui in tenellis puerorum carnibus facillimè imprimuntur: *& intuitus*
idcircò non errauit Ficinus, quando promulgauit pueros à muliere annoſa, aut men- *vetularum*
ſibus laborante contrectatos infici poſſe. Hoc autem omnibus perſpectiſſimum eſſe de- *pernicio-*
bet in ophthalmia: nam lippiens in aliquem ſæpè intuens, eumdem morbum ei communi- *ſus.*
cat. Quare de hoc Ouidius iure ſic canebat.

Cum

Cum ſpectant oculi lippum læduntur & ipſi. E

Multaq́ corporibus transitione nocent.

Magna enim eſt vis oculorum, & ſpirituum excellentia, quæ alteri communicata, per totum corpus illicò diſſeminatur. Etenim Marſilius Ficinus in Commentarijs ad Symposium Platonis, de amatoria faſcinatione verba faciens, prudenter ſcribebat ſanguinem iuuenum clarum, ſubtilem, & calidum eſſe, conſequenterq; viſionis radios eiuſdem naturæ procreare, qui ab oculis egredientes, & cõſpecti hominis luminibus com-

Aſpectus oculorum quid præſtet. municati, & reliquis humoribus permixti eumdem affectum, & effectum in conſpecto procreant. Id clarè expreſsit Ouidius, canens.

Perq́ tuos oculos, qui rapuere meos.

Quapropter Apuleius ad rem hæc verba protulit. Doloris mei cauſa, & præſidium ex te proficiſcuntur; iſti enim oculi tui, per meos oculos ad intima vſq; præcordia delapſi, penitioribus medullis communicarunt incendium. Id totum carminibus gallicis olim explicauit Greuinus, quæ latinè ſic ſonant.

Crudelis, quid feciſti? quid feciſti inimica?
An non humorem è tuis oculis exire vidi
Clarum, & igneum, ſubtilem, & ſuauem; F
Qui eodem temporis momento vitam auferre mihi voluit?
Sanguinem habeo feruidum, & faciem pallidam,
Cor habeo incineratum, & corpus languidum;
Et perinde ac ſi malum, eſſet contagioſum,
In me totum furorem ſuum relaxauit;
Et ſicut clarus erat, ita miſeri ſpiritus mei
Subitò, & facilè capti fuerunt;
Et ſicut calidus erat, robur ſuum accendit,
Et quia ſubtilis erat, in cor meum ingreſſus eſt,
Hinc in vniuerſum corpus.

Hoc igitur euitare incommodum docuit D. Lucia flos, & ornamentum virginitatis, quæ perpendens ſuæ virginitati, ob oculos periculum imminere, ad reprimendam in-

L. 2. de Venen. c. 20. ſanam Tyranni libidinem, eos eruit, & ad Tyrannum, hoc dicto, miſit. Scito nihil amplius in me ſupereſſe, quo à te iniuriam mihi timeam. Iuxta illud Euangelij. *Si oculus ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs te.* Vnde colligere poteſt lector, ab oculis etiam G veneficam vim prodire poſſe. Reliquum eſt, vt ad halitum huius animalis ponderandum accedamus, qui lethifero vapore aerem ambientem inquinare dicitur, & ex Rudio, pleraq; animantium genera interficit. Neq; hoc recedit à veritate; confirmant enim aſſertum illi Dracones, quorum Ariſtoteles in libro de proprietatibus elementorum meminit, qui aerem ambientem venenoſo halitu ita inficiebant, vt itinerantes

Natio Thebiorũ qualis. per vicina loca interirent. In confirmationem addamus, quòd Natio Thebiorum peſtilenti halitu fuit notiſſima, quo non ſolum interimendi animantes vim poſſidebat, verùm quoq; eorum præſentia ſatis ſummoperè nocua eſſe ferebatur.

Li. 4. de occult. ver. nat. Præterea ſibilum huius Draconis animantes necantem admirari non debemus; ſiquidem narrat Lemnius, quod veluti lupus ohm js vocem adimit, & vaporis cõtagione raucedinem affert; ita Baſiliſcus ſibilans, flatu oris emiſſo, tanquam acuto iaculo,

L. 9. Pharſal. remotiores quoq; beſtias ferit. Ideo Lucanus ad rem canebat.

Sibilaq́ effundens cunctas terrentia peſtes
Ante venena nocens latè ſibi ſubmouet omne
Vulgus, & in vacua regnat Baſiliſcus arena. H

Cum Baſiliſcus intuitu, halitu, & ſibilo cætera animantia necare dicatur; nonnulli in

Venenum Baſiliſci vbi. hanc venerunt ſententiam, huius Feræ venenum in capite tantummodo reſidere: cum tamen Priſcorum aſſertis conſtet, totum Baſiliſci corpus veneno redundare: nam, ex Andromacho, quęcumq; beſtia portionem illius cadaueris guſtauerit, repentinum incurrit interitum. Qua de cauſa nulla reptilia, neq; etiam alites ad huiuſmodi cadauer, ſiue ad hominem tali veneno necatum accedere audent, canit igitur Nicander in Theriacis hunc in modum.

Nulla etiam volucres, quæ fœda cadauera paſcunt,
Sic occiſum hominem tangunt, vt vultur, & omnes

Huius

A *Huic ſimiles aliæ, pluuiæ quoq; nuncius auis*
Coruus, nec quæcunq; feræ per denia luſtra
Degunt, è ta'i capiunt ſibi pabula carne.
Tam teter vacuas odor hinc exhalat in auras,
Atq; propinquantes penetrant non ſegniter artus:
Siu cogente fame veniens approximet ales,
Triſtia fata refert, certamq; ex aere mortem

Prædictis addit Galenus, in libro de Theriaca ad Piſonem, hoc animal eſſe adeo perniciosum, vt nullum reptilium genus cauernas ſpecubus Baſiliſci proximas fabricetur cum eius antra (teſte Rudio) facilè dignoſcantur; quoniam herbæ vbiq; ſponte creſcentes, circa ſpecus orificium, corruptæ, atq; aridæ ſemper conſpiciuntur. Auicennas quoq; huius proprietatis haudquaquam ignarus fuit, dum narrat hoc Draconis genus eminus, virga leuiter contractum, venenato vapore ſecus baculum, vel virgam ad manum vſq; tangentis penetrante hominem extinguere; quamobrem Lucanus mortem Mauri militis haſta Baſiliſcum transfigentis talem fuiſſe memorat his verſibus. *L.2. de venen. c.5.* *Venenum Baſiliſci penetrat.*

B *Quid prodeſt miſeri Baſiliſcus cuſpide Mauri*
Transfactus? velox currit per tela venenum,
Inuaditq; manum.

SIGNA VENENI BASILISCI.

HOC cunctis ab ouo ad mala vſq; compertum eſſe debet, ſcilicet nulla ſigna ab illis authoribus propoſita fuiſſe, qui Baſiliſcum viſu, ſibilo, & halitu perniciosiſſimū animal conſtituerunt: cum, ex mente Auicennæ, pereat etiam qui cadaueri appropinquat; ideoq; cum repentinum interitum hæc beſtia afferat, Ætius, & ſigna, & remedia veneni in medium afferre ſuperfluum eſſe exiſtimauit. Illi autem authores, qui Baſiliſcum ſpeciem Draconis Africæ non tanta præditum maleficentia iudicarunt, quantam cæteri prædicarunt, varia ſymptomata morſus huius Feræ aſſignarunt. In primis Iſidorus regulos, ſicuti ſcorpiones arentia quæq; ſectari ſcripſit, & poſtquàm ad aquas venerint, & aliquem momorderint, ipſum hydrophobum, & lymphaticum reddunt. Iorach verò intuitu quoq; Baſiliſci hominem hydrope corripi teſtatus eſt. *Animal perniciosiſſimum.*

C

Itaq; tria præcipua erunt ſymptomata, quæ morſum huius animantis concomitantur: primum eſt inflammatio totius corporis, quæ à violento calore per omnes venas, & arterias diſſeminato emergit, indeq; citam putredinem contrahit. Secundum ſymptoma aſſignat Eraſiſtratus apud Dioſcoridem, nempè vulnus morſu Baſiliſci inflictum illicò flauum reddi: quemadmodum in morſu etiam aliarum Ferarum quandoq; contingere ſolet: id autem inde oritur, quoniam ſanguis tenuior redditus, atq; putreſcens in bilem facillimè transmutatur. Tertium ſymptoma, authore Aetio, eſt defluuium pilorum, quod contingit ob quamdam veneni portionem, quæ malitia ſua radices pilorum excedit. Nicander quoq; nonnullorum meminit ſymptomatum huius morſus, dum cecinit. *Primū ſymptoma.* *Li.6.c.55.* *Secundum ſymptoma.* *Tertium ſymptoma.*

D *Quod ferit hic multo corpus ſuccenditur igne,*
A membris reſoluta ſuis caro defluit, & fit
Lurida, & obſcura nigreſcit opaca colore.

Non defuerunt tandem authores, qui ſcriptum reliquerunt, venenum Baſiliſci à veneno Ceraſtis non eſſe admodum diſſimile; quocirca eadem quoq; præſidia commendarunt.

PRÆ.

E

PRÆSIDIA VENENI BASILISCI.

Vſus ſpeculorum in venatione Baſiliſci.

Remedia Ereſiſtrati.

CVM abierit in ora vulgi, veneficam Baſiliſci vim in oculis potiſſimùm reſidere, multi authores tradiderunt, & præcipuè Dinothus in Aduerſarijs, homines ſpeculis munitos in ſolitudines ingredi, vt virus huius Draconis per ſpeculũ in authorẽ reflectatur, & ſubinde pereat. Hoc autem nugamentum eſſe opinamur; quandoquidem venenum, cum ſit naturæ Baſiliſci conforme, in authorem etiam reciprocatum, nullum ei afferret detrimentum. Ereſiſtratus igitur apud Dioſcoridem, qui naturam huius Draconis ab aliorum moribus non valdè diſcrepantem eſſe putauit, drachmam caſtorei, & ſuccum papaueris, ad tale virus profligandum præſcripſit. Quibus verbis nixus fortè Auicennas hæc verba protulit: ſi venenũm Baſiliſci curationem expoſtu- F lat, proculdubio caſtoreum, & papauer conueniunt.

Li. 8. c. 21.

Li. 1. Exotic. c. 44.

Animal Baſiliſco conſimile.

Actuarius autem admonet dandam eſſe operam, vt, prius quàm itinerantes in ſolitudinem ab huiuſmodi beſtijs frequentatam ingrediantur, medicamentis, & antidotis vtantur, quæ veneficam vim exterminare poſſint. Plinius, cum prius ſcripſerit Baſiliſcum muſtela impugnari, eius cinerem aduerſus venenum huius Feræ extollit. Immo addit muſtelis in antra Baſiliſcorum immiſſis, eos perire, quæ antra ab herbis circa orificium arefactis cognoſcuntur. Hoc autem non omnino fabuloſum eſſe opinamur: quandoquidem inter nuperos authores Carolus Cluſius vir fide dignus memorans lignum colubrinum aduerſus venenum, & præcipuè contra ictus Serpentum commendatum ſcripſit, in Zeilam inſula verſari quoddam Serpentis genus coronarum, ſeu eleganti diademate inſignitũ, & maximè noxiũ, quod Luſitani *Cobras de capelo* vocitant; nos regulum diceremus; & ibi quoq; genus animalis magnitudine Viuerræ, ſeu Muſtelæ prædicto Draconi inimiciſſimum diuagari. Id autem non prius eum regulo præliatur, quàm radicem ligni colubrini illic frequentem comederit. Immò incolæ, hac obſeruatione, virtutem ligni colubrini aduerſus venena compererunt. Adduntalij G gallum veneno Baſiliſci reluctari: idque inde cognitum eſſe tradit Porta, quoniam hæc Fera aſpectum, & vocem galli pertimeſcat. Amplius idem author contemplans plantas, quarum ſummitas criſtam æmulatur, veluti horminum, has ad extinguendum virus criſtati Draconis, & potiſſimum Baſiliſci valere opinatus eſt. Deniq; Rudius, in expugnando Baſiliſci veneno, proponit medicamina, quæ aliàs ictibus aſpidum vtilia prædicauit.

Li. 7. Phyt. c. 11.

L. 3. de venen. c. vlt.

ALLEGORICA, ET MORALIA.

Baſiliſcus aſſimilatur Antichriſto.

CVM in ſacris litteris Baſiliſcus aliquando pro Antichriſto, quem Iudæi pro Meſſia ſunt ſuſcepturi, quandoq; pro Dæmone, & pro quocunq; peccante allegoricè intelligatur. Attamen nõ etiã ab re Feram hanc Antichriſto aſſimilare. Etenim Baſiliſcus macula quadam candida, tanquam Draconum Rex coronatur, intuitu, & ſibilo cæteras H necat animantes, plantas circumiacentes halitu deſtruit, & exſiccat, erectus incedit, aquas venenat, & tandem à ſola muſtela debellatur. Pari ratione Antichriſtus tanquam Rex inter omnes criminoſos principatum occupabit. Iuxta illud Iob. *Ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ.* Cæteros Serpentes, nempe alios peccantes ſibilo prauæ doctrinæ, & toruo comminationis intuitu interficiet, dum illos à vera Chriſti fide ſegregabit. Plantas halitu exſiccabit, eius aſſeclas fructu boni operis denudans. Erectus incedet, quoniam neglecto hominum fletu, diuinum partum ſibi arrogabit; & tandem aquas venenabit, dum, praua expoſitione, ſenſum ſacræ paginæ corrumpet. Verùm ex altera parte Muſtela nimirùm Chriſtus tantùm Draconem exterminabit: etenim, iuxta ſententiam Apoſtoli, cum proprio ſpiritu expugnabit, dùm,

Cap. 41.

Lib. 2. ad Theſſalon. cap. 2.

cun-

A cunctis videntibus præcipitabitur. Ad rem, infraſcripta leguntur carmina, quæ non ſolum Antichriſti, ſed etiam eius præcurſorum naturam explanat.

Qui ſic defraudant fidei pia dogmata noſtra,
Tunc Antichriſto praua caſtra locant;
Theſauroſq; parant, quibus inſatiabilis error
Ad ſe prauorum pectora victa trahat.
Conuolitant multi Antichriſti ſigna ferentes,
Qui tentent ſacram contaminare fidem.
Abducet fatuos funeſta pecunia multos,
Quos Antichriſti libera dona trahent.
Adq; miniſterium plures mercabitur ille
Tam fœdum nummis, fraudibus, atq; malis.
Sed non durabit longæuo tempore claſsis
Illa, ſed in tumidis fluctibus acta ruet.

Deinde Baſiliſcus, vt habetur in Pſalmo nonageſimo, Diabolum deſignat, qui Baſiliſci æmulus halitu tentamentorum corda hominum venenat. Verumtamen homo muB ſtela factus, dum maieſtatis ſuæ vexilla cunctis ſubminiſtrat, facile tanti Baſiliſci arrogantiam debellat. Inſuper ille, in quem omnia confluxerunt flagitia, à natura Baſiliſci non eſt ſegregandus; quandoquidem hic oculis inuidiæ intuens, & ſibilo propudioſi dedecoris, in alienam debacchans famam, cunctis exitio eſſe ſolet. Item mulier venalem formam paſſim exhibens, Baſiliſci naturam æmulatur, dum caſtos adoleſcentes, vnico intuitu, in luxuriam ſoluens enecat. Quocirca ſola muſtela eſu rutæ munita, nempè vir amarore pœnitentiæ armatus meretricium Baſiliſcum ſuperare, & exterminare poterit. Iuxta illud Hieremiæ. *Statue tibi ſpeculam, pone tibi amaritudinem, dirige pedes tuos in viam rectam.* Verùm quamuis Baſiliſcus viuens venenorum omniũ ſentina eſſe feratur: nihilominus eius cadauer combuſtum, amiſſa venenata facultate, operibus chymicis, necnon metallorũ transmutationibus vtiliſſimum prædicant. Ideo ſi peccans vocabatur Baſiliſcus, is in vnda lethalium criminum viuens, cunctis detrimento eſſe poteſt; at ſi pœnitentia ductus, fiat mundi cadauer, & ad vitam æternorum bonorum animum dirigat, cunctis maximo erit emolumento. Hoc manifeſtarium euaſit in Pau-C lo Apoſtolo, qui ſcribens ad Galatas; hæc verba protulit. *Viuo ego iam non ego, viuit autem in me Chriſtus.* quoniam euaſit vtiliſſimus, dum prædicationibus peccantem à conſuetudine ad melioris vitæ rationes reducebat. Quamobrem veritatem aſſecutus eſt Pſalmographus canens. *Mutabis eos, & mutabuntur.* Baſiliſcus quoq; rectus incedens iure optimo comparatur ad illos, qui fulgore ſuæ fortunæ, inſolenter gloriantur: nam horum animo ita magnus accreuit tumor, vt alios ignobiles, & inſcios eſſe prędicent. Idcirco cum nulla in illis ſit propenſa in viros litteratos beneuolentia, melioris litteraturæ ſtudia in dies collabuntur. Iuxta illud.

Baſiliſcus cõparatur Diabolo & viciſsim.

Comparantur peccantes, & meretrices Baſiliſco.

Cap. 21.

Cap. 2.

Superbi arrogantia.

Nobilibus pudor eſt doctos verſare libellos:
Heu laceris Pallas mæret vbiq; comis.
Gloria nulla datur, ſtudioſis præmia nulla;
Incaſſum ſtudij perditur vſq; labor.

Neq; Tyrannus hanc Baſiliſci ſimilitudinem effugere poteſt; quandoquidem ritu eiuſdem animalis, ſolo oculorum coniectu, nonnullos ad laqueum adigit. Hoc non fuit ignotum Baptiſtæ Mantuano, qui de Sancto Blaſio canens, hæc habet.

Tyrannus poteſt appellari Baſiliſcus.

D *Maximilianus enim tanta impietate per orbem*
Sæuijt, vt ſicut viſu Baſiliſcus acuto,
Ore truci, vnumq; homines extinguere poſſet.

Poſtremò omnibus in confeſſo eſſe debet, quòd Baſiliſcus, in ſacris paginis, nil niſi detrimentum, & iacturam ſignificat: quamobrem Iſaias, in hoc ſenſu hæc ſcribebat. *Oua aſpidis rumpunt, & telas araneorum texunt, qui comederit de ouis eius morietur, & quod fractum erit, erumpet in regulum.* Rurſus, in eodem ſignificatu, legitur hæc ſententia in Prouerbijs. *Vinum veluti Serpens mordebit, & veluti regulus dolore afficiet.* Quandoquidem vinum immoderatè hauſtum, cunctis ſemper pernicioſum, & funeſtum eſt futurum.

Cap. 59.

Prouerb. 23.

E

MIRACVLA.

SI res admirabiles de Baſiliſco patratas audire deſideramus, confugiendum erit ad Scriptores Actionum Sanctorum Patrum, apud quos legimus, quòd vir quidam iuſtus per Eremum ad fontem proficiſcens, Baſiliſcum conſpicatus eſt, & confeſtim, eleuatis in cœlum oculis exclamauit; ò Deus omnipotens, aut mihi, aut iſti de vita decedendum eſt, & illicò Fera ſupra naturæ ordinem extincta eſt. Pariter legitur apud Surium, quòd Sanctus Ioannes Abbas in Pago Tornodorenſi monaſterium ædificabat, quod Reumaus nuncupatur, ſed Monachos aquarum inopia laborantes obſeruans, fortuitò puteum immani profunditate altũ reperit, in quo funeſtus Baſiliſcus deliteſcebat. Quamobrem Sanctus pia precatione Deum omnipotentem, verum miraculorum patratorem adiuit: ſicq; Dracone perempto, aquam ita potabilem reddidit, vt deinceps multi monachi, miraculi, & pietatis ergo, nec non multi ægrotantes, cauſa valetudinis, hauſerint. F

Miraculũ Sancti Ioãnis Abbatis.

Contarenus, in libro Antiquitatum Romanarum, ab Honorio primo Pontifice maximo templum ædificatum, & Diuæ Luciæ conſecratum fuiſſe tradidit. Verùm iuxta hanc ſacram ædem in loco concamerato, vt annotat Sigonius, Baſiliſcus exitiale Draconis genus ſtabulabat, cujus halitu Roma, magna lue, diù affecta fuit. At Leo Quartus Pontifex Romanus, tacitis prius in templo precibus Deo omnipotenti allegatus, beſtiam veneficam ſupra vim naturæ extinxit.

Baſiliſcus Romæ extinctus à Leone IV.

HIEROGLYPHICA.

AEGYPTII Sacerdotes perniciem aliquam ex optimis dimanantem, conſilijs graphicè expreſſuri, ſimulacro Ibidis, & Baſiliſci vtebantur, quandoquidem vtilitatem immenſam ex hac aue ſalutifera Serpentes vorante percipiebant; ſed ex ouo huius alitis Baſiliſcum perniciosiſſimum animal interdum naſci arbitrabantur. Denuò cum tantum ſit Baſiliſcum ſine morſu animalia perimere, Aegyptij hinc alterius Hieroglyphici argumentum deſumpſerunt: ſiquidem ſignificaturi hominem à calumniatoribus malè affectum, & lethalibus delationibus afflictatum, iconem Baſiliſci palam repræſentabant: quoniam non alio ſimulacro calumniantes melius exprimi poſſe crediderunt: cum hi clanculum auribus Principum inſuſurrent, & abſq; vllo morſu palam infixo, homines venenent: quemadmodum Baſiliſcus ſolo aſpectu animalia occidere fertur. G

Hieroglyphicum pernicici dimanantis ab optimo conſilio.

Hierogly. hominis calamitatibus affecti.

Deniq; Ægyptij ſacerdotes æternitatem indicaturi, Baſiliſcum etiam figurabant: quoniam hanc Feram nullis conſauciari modis, nullaq; ratione exanimari poſſe exiſtimarunt: cum ei tantam ineſſe vim aſſeuerarent, qua non animantia modò, aſpectu, extinguere, ſed vegetantia quoq; exſiccare poſſet.

PHRENOSCHEMATA.

H

IOANNES Baptiſta Pittonus egregius Pictor Vicentinus exhibet phrenoſchema Simeonis Thonni Decani Tridenti; in quo effigiatur Baſiliſcus in ſpeculum intuens, cum Dicto. IN AVTHOREM. Hoc enim Inſigni exprimitur homo in alios perditus, & malorum author, qui tandem omnium malorum, & necis cauſam in ſemetipſum machinatur. Subſcripſit igitur carmina Italica huius tenoris.

Il Baſiliſco, che priua, e diuide
Ciaſcun di vita, in cui la viſta gira,
Mentre ſua imago entro lo ſpecchio mira.

Se Reſ-

A *Se ſteſſo, autor de l'altrui morte, uccide.*
Così non ſempre à l'empio volgo arride
Fortuna ria, che contra à buon s'adira,
Di cui maluagio à l'altrui danno aſpira,
Ma lui co i propri ſtral fere, e conquide.
E quiui con giuſtiſſima ragione,
Sì come dir ſi ſuole, à tempo, e luoco
Ritorna il male, in cui ne fu cagione.
Felice l'huomo è quel, ch'i dico, e poco,
Chi d'amor' è innocente, e paragone:
E tien le pompe, e le ricchezze à gioco.

Alius vir eruditionem habens non vulgarem, vt innueret venuſtatem cuiuſcumq; mulieris tutò conſpici poſſe, dummodò illius oculi diligenter non obſeruentur. Effigiauit Baſiliſcum intuitu enecantem, cum hoc Dicto italico. PVR CHE GLI OCCHI NON MIRI. Hoc autem argumentum fortè tranſcripſit, à Petrarcha, qui infraſcriptis verſibus italicis, de alio animali verba faciens, canebat hunc in modum.
B

Pulchritudo mulieris quomodo tutò conſpici poſſit.

Ne l'eſtremo occidente
Vna fera è ſoaue, e queta tanto,
Che nulla più; ma pianto,
E doglia, e morte dentro à gl'occhi porta,
Molto conuiene accorta
Eſſer qual viſta mai ver lei ſi giri,
Pur che gli occhi non miri,
L'altro puoſsi veder ſicuramente.

Hæc autem ſententia veritati conſona eſſe videtur, quoniam oculus eſt naturæ diaphanæ, & ſolaris, nec non ſpiritibus redundans, qui facillimè per aliam partem ſibi ſimilem penetrare poſſunt. Huc reſpexit poeta, quando cecinit.

Aſpicias oculos tremulo fulgore micantes,
Vt ſol in liquida ſæpe refulget aqua.

Perciuallus quoque vir non vulgaris doctrinæ, in ſuo Inſignium libro, meminit cuiuſdam ingenioſi iuuenis, qui phrenoſchema huius conditionis comperit. Delineauit
C Baſiliſci iconem, cum Dicto italico, E DA GL'OCCHI, E DAL CANTO. Etenim, cum natura Baſiliſci ſit talis, vt aſpectu, & ſibilo animantia exanimet: voluit fortè indicare vitandas eſſe illas mulieres Baſiliſci naturam participantes, quæ non modò aſpectu, verum quoq; blanditijs verborum hominibus inſidiantur.

Baſiliſcus intuitu, & ſibilo necare dicitur.

SIMVLACRA.

IN tanta Religione, apud Ægyptios, Baſiliſcus olim fuit habitus, vt ex auro dedicaretur. Caput illi accipitrinum addebant, oculoſq; eo concinnabant artificio, vt ad libitum claudi, & recludi poſſent. Itaq; hoc ſimulacrum aliquando oculis adapertis præferebant; & tunc vniuerſa Aegyptus immenſa perfundebatur lætitia, perinde ac ſi ab oculis diuinis inſpiceretur. At quando hoc ſimulacrũ, clauſis oculis, in medium
D afferrebant; illicò cuncti mærore non vulgari afficiebantur, & exiſtimantes ſibimet ipſis Deos vehementer eſſe infenſos; in obſcura penetralia ſe recipiebant; vt attentius rationem meditarentur, qua Deos in iram effuſos mitigare poſſent. Hoc autem ſimulacrum in tabula Bembea ita habetur: propterea quod ipſi Iouem, authore Plutarcho, ſpiritum eſſe dicebant, & nulli animalium vehementiorem ſpiritum, quàm Baſiliſco, conſequenterq; nulli ſimulacro magis, quàm huic diuinitatis ſymbolum attribuebant.

Simulacrũ Baſiliſci apud Ægyptios quale.

Ex altera parte Ripa, ad exhibendum Calumniæ ſimulacrum, vſus eſt figura mulieris cum face, & Baſiliſco. Hoc enim animal eminus venenat: quemadmodũm calumniator, euaginato linguæ gladio, procul etiam lacerat. Rurſus idem author in Simulacro Maleuolentiæ, quæ voluptatem ex alterius damno ſine emolumẽto percipit, delineauit Anum turpem, paſſis capillis, cum Baſiliſco. Cum maleuolentia, inſtar Baſi-

In prima par. icon.
Calumnia ſimulacrũ.
Maleuolentia icon.

liſci, ſolo venenato aſpectu homines contaminet. Item apud eumdem Ripam in ſimu- E
Contagio- lacro Contagionis, licet intueri iuuenem extenuatum, & pallidum, cum ramo nucis,
nis figura. & Baſiliſco: quoniam hæc beſtia, inter cæteras, viſum, ſibilum, & halitum contagioſum habet. Præterquamquòd cæteræ animantes ad cadauer Baſiliſci, tanquam cadauer animalis contagio extincti minime accedant.

Poſtremò Ripa, ad demonſtrandam ætatem in genere, pinxit mulierem clamyde verſicolore indutam, cum ſimulacro Solis, & Lunæ, & figura Baſiliſci iuxta latus: cum
Simulacrũ icon huius Draconis apud Ægyptios æui æterni eſſet hieroglyphicum; namq; cũ hoc
ætatis. animal immortale iudicarent, eius etiam imaginem ex auro fabrefactam ſupra Deorum caput collocabant.

V S V S.

NVLLVM adeò exitioſum, & miſerabile rerum omnium parens natura procreauit, quod aliquam ſaltem licet minimam boni portionem in ſe non contineat. Et ſi poeta canebat. F

Nil prodeſt quod non lædere poſſit idem.

Nos viciſſim poſſumus aſſeuerare nil lædere, quod aliqua ex parte prodeſſe nequeat. Idcirco Magi, referente Plinio, ſanguinem Baſiliſci, Saturni ſanguinem appellantes, picis modo cohærentem, & colore cinnabarino cla-
Amuletum riorem miris laudibus celebrabant, & pro amuleto ad veneficia, & pro remedio ad-
ad venefi- uerſus diuturnas affectiones prædicabant.
cia.

DE DRACONE PYTHIO.

Cap. III.

ÆQVIVOCA.

G

VT à facilioribus ad difficiliora, & à notioribus ad ignotiora via ſemper ſternamus: in hoc etiam capite de Dracone pedibus carente tanquam notiori diſſeremus, vt deinceps de ignotioribus, qui pedes, & alas habent, verba faciemus. Ad euitandam igitur ambiguitatem,
Python no- aduertendum eſt, quòd vocabulum (Python) quo Draco hic deſignatur, pro nomine proprio virorum, locorum, & vrbium vſurpatur.
men viro-
rum. Memoratur in primis à Plutarcho Python Aeneates, qui vnà cum Heraclide, occiſo Cotye Rege, Thraciam libe auit. Recitat etiam Aelianus, quòd Alexander dexteritatem Ptolemæi habebat ſuſpectam; Arij vero turbulentiam, & Pythonis nouarum
Li. 12. Py- rerum ſtudium timebat. Python etiam, ex Athenæo, fuit Orator Byzantinus corpo-
pnoſoph. c. ris obeſitate inſignis, qui, orta aliquando inter Byzantios ſeditione, his verbis, ci-
28. ues ad pacem hortatus eſſe fertur. Videte ò ciues meum corpus obeſum ſed vxorem
Python ora- habeo multò me craſſiorem, & quando concordes ſumus, quiuis grabatus nos excipit:
tor Byzan- at vbi diſſidemus, nec domus quidem tota nos capere poteſt.
tinus.

Præterea hoc nomen locis, etiam conuenit: ſiquidem legitur apud Ammonium πυθών· ὁ τόπος, nimirum locus, & πύθων, ὁ δράκων. Itaq; πυθὼν, καὶ πυθὼ, ἡ, vrbs eſt Phocidis, quæ & Delphis appellatur, Apollini ſacra, nomen à πύθεσθαι ſortita, διὰ τὸν ἐκεῖ τοξευθέντα ὑπὸ Ἀπόλλωνος, καὶ σαπέντα δράκοντα, vt Euſtathius tradit. Qui accuratius populorũ indagant origines, ſcripſerunt Delphi fuiſſe filium Pythin: propte-
Python no- rea locum hunc varijs nominibus nuncupatum fuiſſe retulerunt: cum modò à patre
men loco- modò à filio nomen ſortiatur. Huius etiam loci meminit Galenus, quando agens de
rum. bonitate aquarum, monuit in Pytho tam hybernis, quàm æſtiuis temporibus, puteos
Python Dæ- eſſe aqua redundantes.
monis no-
men. Inſuper Python vocabatur Dæmonium, cuius afflatu futura prædicebant Ideo apud Heſy-

A Heſychium legitur πύθων ὁ ἐγγαστρίμυθος, vel ἐγγαστρίμαντις: quamobrem Plutarchus ſcripſit, ſua ætate, πύθωνας νῦν. . . τοὺς ἐγγαστριμύθους, & Turnebus Genios è ventre hariolantes Pythones appellatos interpretatur. Immò in Actis Apoſtolorum fit mentio cuiuſdam ancillæ, quæ ſpiritu Pythonis agitata magnum diuinando faciebat quæſtum. Et libro primo Regum, Saul hoſtium caſtra conſpicatus, & timore vexatus Dominum côſuluiſſe dicitur; cumq; nec per ſomnia, nec per Sacerdotes, nec per Prophetas ei reſponderet, iuſſit ſeruis ſuis, vt inquirerent mulierem habentem Pythonem, qui monuerunt talem Pythoniſſam in Endor habitare: ad hanc igitur Rex mutato habitu acceſſit, vt cantionibus animam Samuelis euocaret. Quamuis nonnulli ſint, qui aſſeruerint non animam Samuelis, ſed eius imaginem Pythoniſſæ fuiſſe obiectam. Cæterum alij, permittente Deo, veram fuiſſe animam ſtatuerunt; vt ex aſſeueratione calamitatis, quæ toties Sauli prædicta fuerat, acrius cruciaretur. Aliàquin in Deuteronomio, Deus Optimus Maximus homines Pythonem conſulentes abominatur. *Cap. 16.* *Cap. 28.* *Pythoniſſa, quæ fuerit.* *Cap. 18.*

Denique Python dicitur eſſe illud cæleſte ſydus, quod Hyginus inter duas Arctos, nempè Vrſas delineauit. De flexuoſa huius Draconis ſpira Vrſis adhærente Aratus in *Python cõſtellatio.*

B Phenomenis ſic cecinit.

Τὰς δὲ δι' ἀμφοτέρας οἵη ποταμοῖο ἀπορρὼξ
Εἰλεῖται μέγα θαῦμα, δράκων περί τ' ἀμφί τ' ἐαγώς.

Senſus autem horum verſuum ſic reddi poteſt.

Vrſarum in medio, ſinuoſi fluminis inſtar,
Curuatur longa immortalis ſpira Draconis.

Verùm huius Draconis ſitus non longè eſt petendus: tum Virgilius in Georgicis polum Arcticum deſcribens, perelegantер illum nobis inſinuet hunc in modum. *Lib. 1.*

Hic vertex nobis ſemper ſublimis, at illum
Sub pedibus Styx atra videt, maneſq; profundi.
Maximus hic flexu ſinuoſo elabitur anguis
Circum, perq; duas in morem fluminis Arctos,
Arctos Oceani metuentes æquore tingi.

Modò, vt redeamus vnde digreſſi ſumus, Theon in Aratum diuulgauit hunc anguem ambas amplexantem Vrſas, Draconem olim à Cadmo interfectum, & ſecundùm pleroſq; Pythonem ab Apolline iaculis confixum repræſentare. C

SYNONYMA, ET ETYMVM.

PYTHON, vt refert Calepinus, iuxta genus maſculinum, & fæmininum inflecti poteſt: nam citat Tibullum, cui Delphica Python cognominatur. Poeta enim ſic canit.

Delos vbi nunc, Phœbe, tua eſt, vbi Delphica Python?

Quamobrem ambigendum eſt, an Tibullus Draconem, an verò Sacerdotiſſam Apollinis in Tripode reſponſa reddentem intellexerit. Vorant ergo Latini Pythonem hunc Draconem Græcos imitati, quibus πύθων nominatur, à verbo græco πύθω putreſcio; quoniam hæc Fera ex putredine terræ, poſt diluuium Deucalionis orta eſſe perhibetur. Præterea Suidas hunc Draconem Delphinem etiam fuiſſe nuncupatum teſtificatur, cui poſtea Apollonius in Argonauticis adſtipulatur. Hocque nomen ſortitum tradunt, teſte Celio, quia Delphi eum cuſtodiret Oraculum. Scribebat enim Suidas in Pytho; quòd Phocis Regio eſt Græciæ, quam vrbs Delphi cognominata nobilitat: quandoquidem in ea Vrbe ſumptuoſum Apollinis templum Python nuncupatum viſitur, in quo Tripus æneus eſt collocatus. Additque templum hoc Delphi etiam nominari: proptereaquòd Delphinem Draconem ibi compertum Apollo confecerit, ſed deinceps, cum ibi Draco computruerit, Python fuit appellatum: aut etiam à percontando, quod Græcè ſonat πυθέσθαι; cum nemo illuc, niſi Oraculum interrogandi gratia accederet. Quare impoſterum ciuitas illa non ſolùm Delphis, ſed etiam Pytho à finitimis fuit cognominata. Id totum confirmat Homerus de Phocenſium delectu. *Etymologia.* *L. 2. Argõ.* D *Python cur Delphica dicatur.* *Vbi Pythõ confectus fuerit.*

DESCRIPTIO.

Magnitudo. PYTHON Draco fuiſſe traditur, os triplici dentium ordine armatum habens, oculis magnis, & acuti viſus, cũ magnis paleatibus ſub mento inſtar barbæ pendentibus, flauo rutilantibus colore. Deinde tam immenſæ fuit molis, vt Poetæ maximum, & tumidum appellauerint.

Strauimus innumeris tumidum Pythona ſagittis.

Longitudo. Longitudinis quoq; fuit admirandæ; nam humi ſtratus amplum ſoli ſpatium occupabat; vt innuit Pamphilius canens.

Sanguinolentus erat ſpatioſa in iugera Python
Porrectus.

Color. Ratione coloris aliquando viridis interdum cæruleus fuit appellatus, nec præter rationem, cum hi colores in alijs pleriſq; Draconibus obſeruentur. Statius ſic canit.

Li. 2. Theb. *Te viridis Python, Thebanaq; mater ouantem* F
Horruit.

Et Claudianus cyanei coloris eſſe prædicat, dum inquit.

Cæruleus tali proſtratus Apolline Python.

Figurant etiam hoc animal duris, fulgentibus, & eminentibus ſquamis tectum, veluti Baptiſta Mantuanus promulgauit, canens.

Grandibus horrentem ſquamis, & tergore durum
Cæruleo Pythona.

Hoc igitur in loco iconem Draconis non alati à Greuino delineati exhibemus; cum hæc pictura, ad nonnullorum mentem, Pythonem graphicè repræſentet.

GENERATIO.

Animalia ex putri. POETÆ hunc Draconem poſt diluuium Deucalionis genitum fuiſſe tradiderunt: quapropter, cum hoc tempus antiquitatem redoleat, G hanc beſtiam aliquando veterem, & quandoq; Deucalioneam cognominarunt.

Et vidiſſe tuis veterem Pythona ſagittis.

Et rurſus.

Li. 15. Metam. *Cum caput obſcuro tollens de gurgite Serpens*
Deucalionæo mater Pythone.

Neque talis generatio alicui admiranda videri debet: quandoquidem, iuxta Textoris ſententiam, veluti ex bobus mortuis, & putreſcentibus apes, ex equis fuci, & ex aſino crabrones procreantur; ita quoque ex humanis cadaueribus Serpentes generantur. Meminimus alias ad mentem Ouidij tradidiſſe.

Sunt qui cum clauſa putrefacta eſt ſpina ſepulchro,
Mutari credant humanas angue medullas.

His accedit ex Macrobio, quod mures in Aegypto ex terra, & imbre reſultant, & in Ranæ ex putri vbi. alijs locis ranæ quoque, & angues eadem ratione gignuntur. Tandem ex fimetis copioſum imbrem colligentibus, teſte Plinio, multi Serpentes ortũ ducere ſolent. Alioquin credendum eſt, ſi datur, ritu aliorum congredi, atq; hoc modo prolem propagari arbitramur. Nam tempore congreſſus, Draconum, & Serpentum genera colligunt ſeſe in vnum caput, vt ſuperius fusè, litèq; enucleauimus. Finxerunt poſtea hunc Draconem Phœbeis iaculis lethaliter affectum tandem concidiſſe, id innuit Claudianus his verſibus. H

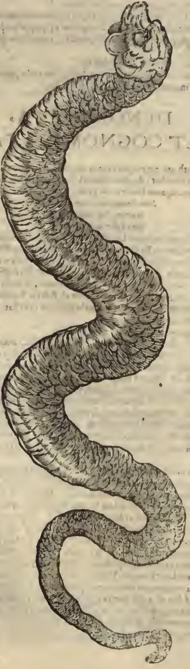
Cæruleus tali proſtratus Apolline Python
Implicuit vaſtis moritura volumina ſyluis.

Id etiam ſignificauit Ouidius in ſuo Transmutationum volumine, ſic canens.

Lib. 1. Metam. *Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis*
Ante, niſi in damis capreiſq; fugacibus vſus.

Mille

Draco Apterios Græcorum. Draco Pythius aliorum.

Mille grauem telis exhauſta penè pharetra
Perdidit effuſo per vulnera nigra veneno.

Soli generatio attribuitur.

Alij autem huius Draconis ortum, & interitum commentitium eſſe tradiderunt. Immò id totum Soli nuncupato Apollini attribuerunt, quippe qui proprio calore in humidam agens terram, putredinem, conſequenterq; animalium generationem producit. Et canebat ille.

Vel quia putreſcant fœda calore Dei.

Apollo cur Pythius. l. 1. carm. ode 16.

Deinde idem Apollo humiditatem terræ in dies abſumendo, putredinem terræ tollit, conſequenterq; animantia ex putri nata materia deſtruit.

DENOMINATA ET COGNOMINATA.

A Pythone perempto, cuius non magis venenum, quàm corporea moles terrebat, Apollo nominis ſpolia reportans, deinceps Pythius fuit nuncupatus. Horatius ſic canit.

Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem ſacerdotum incola Pythius.
Non Liber aquè.

Fabulantur enim Poetæ Iunonem Latonæ, Apollinem, & Dianam pariturae, obſtitiſſe, & poſt partum, Draconem Pythium ad infantium cunabula miſiſſe: quare, teſte Macrobio, Apollo adhuc infans Feram necaſſe, & cognomen inde retuliſſe fertur. At Perottus ſcriptum reliquit ab Apolline hoc cognomentum ſibi fuiſſe comparatum, quoniam Iuno Latonam ex Ioue grauidam animaduertens, in illam Pythonem immiſit, quæ poſtea horrificam fugiens belluam, tandem ab Aſteria ſorore in Delo ſuſcepta, Dianam, & Apollinem eſt enixa. Item Phœbi ſacerdos, vel vates Pythia quoq; dicebatur. Vnde Lucretius canebat.

Sacerdos Phœbi Pythia dicebatur.

Pythia, quæ tripode à Phœbi lauroq; profatur.

Ab alijs vocata eſt Pythoniſſa, & Tibullo Python Delphica, tanquam hoc vocabulum (Python) duobus generibus eſſet commune. Hæc igitur Pythia mulier furore plena, percontantibus reſpondens, in Parnaſſo monte, oraculum Apollinis celeberrimum reddidit. Quamobrem Ethnici religionem huius loci miris auxerunt miraculis. Et primò Gallos locum inuaſuros atrociſſima tempeſtate, & copioſis niuibus repreſſos fuiſſe tradunt. Deinde in bello Alexandri oraculum de tutela loci conſuleretur, cũ reſpondiſſe perhibetur, vt ſibi conſulerent, ſe autem ſibimet conſulturum. Atq; paulò poſt milites in locum irruentes non parua montis pars à vertice ruens oppreſſit. Hæc autem, & ſimilia apud Ethnicos accidiſſe nõ negat Diuus Auguſtinus: verùm affirmat religionem, & diuinum cultum adeò placere Deo, vt etiam ſi falſus ſit, aliquo dignetur benefitio.

Spartæ Pythij dicti. Lib. 6.

Amplius Pythij vocabantur Spartæ, qui Delphos ad conſulendum oraculum mittebantur, vt Herodotus in Erato ſcripſit. Immò Pythij, & Deliaſtæ, vt habetur apud interpretem Sophoclis, Athenis etiam verſabantur. Græcis vates Pythius πυθόμαντις nuncupatur. Idcirco apud Sophoclem legitur πυθόμαντις ἑστία, nimirum ἡ τῆς μαντικῆς πυθοῦς οἰκία, ideſt habitatio Diuinatoris Pythici. Idem author in Oedypo Tyranno πυθομάντεις fatidicos appellauit. Inſuper πυθαύλης cognominatur carminis Pythici cantor, aut qui certamen Apollinis cum Pythone, tibia, exprimit. Et πυθιονίκης, Pythionices exponitur ille, quem in ludis Pythicis victorem pronunciabant. At πυθόχρηστος Pythio oraculo comprobatus redditur. Quapropter apud Xenophontem πυθόχρηστοι νόμοι, Leges oraculo Pythico comprobatæ leguntur. Et apud Ariſtotelem πυθόχρηστον μάντευμα, vaticinium comprobatum videre licet. Apud Suidam habetur πυθόληπτος, ὁ ὑπὸ τοῦ πυθίου ληπτὸς, nempe Pythio numine afflatus. Item Latinis Pythonici dicebantur, qui hoc fatidico Dæmone correpti erant.

Pythomantis quis nominetur.

Loca Pythia nominata quæ. L. 3. eleg. 3.

Loca multa cognominata Pythia ab Authoribus recenſentur. Ideo Poetæ regna Apollinis, Pythia regna Dei intonſi vocitarunt. Propertius ſic canit.

Deum

A *Dum petis intonſi Pythia regna Dei.*

Pytheum poſtea, ex Cælio, locum oraculi appellabant. Pythium, & Delium erant aræ, vel templa, Apollini, vel Delio conſecrata. Item Pythium erat ædes Apollinis Athenis à Piſiſtrato condita, in qua tripodes, ex Suida, dedicabantur. Pythium quoq; fuit apud Cretenſes, in Gortyne mediculli, vbi Apollinis templum videbatur, cuius incolæ Pythies nominati fuerunt. Erat, & ſacrum Macedonibus Pythium, vbi, & Pythia celebrabantur: immò, & Pythium erat propè Aſtacenum ſinum, vnde & Pythiani populi, & Pythiana pocula, ad mentem Cælij, nomen traxerunt. *Pocula pythiana.*

Pythiopolis vrbs Aſiæ à Theſeo, oraculi Pythici monitu, conſtructa; huius meminit Plinius inter vrbes Myſiæ. *L. 5. ca. 32* Alioquin Pythiopolis, ex Stephano, eſt vrbs Cariæ denominata à Pythe, ſeu Pythio viro opulentiſſimo, qui Xerxem, cum exercitu honorificentiſſimè excepit. Similiter ad mentem Sylui, Pythia in Regione Pariana montem Pythium habuit imminentem. Tandem Pythonis Come, ideſt vicus, iuxta Plinij opinionem, eſt locus in Aſia, quò, ſtatuto tempore ciconiæ conuenientes, poſtremam aduolantem lacerant. *L. 10. c. 23*

B Pythia Pythiorum ludi erant Apollinares, quibus, ob cædem Draconis, Phœbo æterni honores decernebantur. Ouidius de his ſic verba facit,

Inſtituit ſacros celebri certamine ludos *L. 1. Metã.*
Pythia perdomita ſerpentis nomine dictos.

Alijs hoc certamen Pythicus agon fuit appellatus, quem Cyrrhæi graſſantes labefactarunt, ſed Theſſalus Eurylocus, iunior Achilles nuncupatus (vt ſcribit Euphorion) in priſtinum redegit ſtatum. *Agon Pythicus.* Hic agon olim χρηματίτης, nempe pecuniarius appellabatur; cum victori pecunia eſſet conſtituta: mox autem στεφανίτης, quia palmam in hoc certamine referentes laureis ſertis coronabantur.

Accedit Pythicus nomos auleticus, nempe ratio modulandi tubas in ludis Pythijs; cuius quinq; partes (referente Cælio) enumerantur, ſcilicet Pera, Cataceleuſmus, Iambicum, Spondeum, & Catachoreuſis. Pera ideſt πεῖρα, Dei habet conſilium, eſſet ne dignus, & conueniens certamini locus; in Cataceleuſmo Draco ad prælium prouocabatur; in Iambico pugnabatur, ſimulq; tubæ inflabantur; immò, & odontiſmos hæc pars, etiam dicebatur, nempè dentium fremitus, quem Draco iaculis transfixus *Pythici nomi partes quot eſsẽt.*

C edebat. Spondeũ verò victoriã ſignificabat. Tandẽ in Cathacoreuſi, maxima cõparatæ à Phœbo victoriæ celebritas cõtinebatur. Sunt qui (eodem Cælio authore) huius nomi Pythici auletici partes ſic diſtinguant, & Anacruſim certaminis præludium ſtatuant, Amperam primum pugnandi periculum, Cataceleuſmum, ipſum certamen, Iambicum verò, & Dactilum, Pæana talibus rythmis, victoriæ gratia cõſtitutum. Syringes deniq; Draconis deficientis languorem exprimebat. *Alia diuiſio partium Nomi.*

Prædictis Pythica vociferatio eſt addenda: cum legatur apud Suidam πυθικὴ βοὴ, Pythicus clamor editus forſan ab Auletibus Pythica carmina canentibus: quandoquidem ſcribebat Suidas, ἡ μετ' αὐλῶ γινομένη φωνὴ, τὸ πύθιον μέλος. Hinc poſtea Pythaulis denominatur. Immò Pythicum carmen pro heroico vſurpatur (quoniam teſte Cælio) hoc carminis genus ab Apolline oraculis eſſet celebratum, aut quia, Pythone interfecto, Accolæ perterriti hexametrum primi compoſuerint. *Pythicum carmẽ quale.*

Neq; omittendum eſt Pythicum ſtadium, quod pedibus mille, veluti olympicum quadringentis conſtitutum eſſe ferebatur. Ideoq; ſtadium non fuiſſe ſpatium certæ menſuræ credendum eſt: cum pars alicubi breuior, alicubi longior certaminibus fuerit deſtinata. Neq; officit ſtadium determinatis menſuratum paſſibus; quoniã ſtadium

D bifariam conſiderari poteſt; altero modo, pro ſpatio curſoribus in agone ſtatuto, quod determinatam non habet dimenſionem, vt paulò ante explicauimus: altero modo ſumitur pro genere dimenſionis limitibus agrorum, & viarum famulantis, & hoc ſtadium ſemper vigintiquinq; paſſibus, nempè pedibus vigintiquinq; ſupra ſexcentos integratur: hæc autem ſumma octies computata mille conſtituit, quæ dimenſio ad milliare ſpectat; hoc enim octo ſtadijs integratur, & vnumquodq; ſtadium centũ vigintiquinq; paſſus perficiunt, & vnuſquiſq; paſſus pedibus conſtat quinq; & pes quilibet ex quatuor palmis reſultat, palmum quatuor digiti conſtituunt, & deniq; quilibet digitus quatuor granis hordei ſimul copulatis menſuratur. Vnde verſus. *Stadiũ quotuplex ſit.* *Menſura à minimis inchoans.*

Quatuor ex granis digitus componitur vnus,

Eſt quater in palmo digitus, quater in pede palmus,
Quinq; pedes paſſum faciunt, paſſus quoq; centum
Viginti quinq; hi ſtadium dant, ſed milliare
Octo dabunt ſtadia &c.

Aliud notat Cælius ſciru dignum, ſcilicet quòd, cum Olympias apud Græcos eſſet quinq; annorum ſpatium à Romanis luſtrum nuncupatum, quoniam per Olympiadas Græci tempora ſupputabant, eodem modo, ab eruditis viris Pythias vſurpatur, vt videre licet apud Plutarchum καὶ μὴν οἶσθά με τῷ πυθίῳ λειτουργοῦντα πολλὰς πυθιάδας.

In l. An ſeni capeſſ. reſpub.

Succedunt modò nonnulla nomina, quæ virum à Pythone deducantur, valdè dubitandum eſt. Vt Pythius architectus inſignis, qui primus omnium Pirene templum Mineruæ conſtruxit, vt ſcribit Herodotus. Pythius etiam fuit argentarius Syracuſanus. Item Pythius Iſchonoi filius Aegineta à Perſis, virtutis ergo, ſeruatus, cæteris tamen hoſtibus mactaris, ex Herodoto. Cuiuſdam Pythij meminit Galenus, qui multa medicamenta ad dentes motos præſcripſit. Inſuper Herodotus, in Polymnia, memorat Pythium filium Athys virum Lydum ditiſſimum, qui omnem Regis exercitum, ipſumq; Xerxem magnificentiſſimo excepit hoſpitio, magnamq; pecuniarum, ſummam ei obtulit. Hic habuit ſingularis prudentiæ vxorem, quæ lepido commento, viri cupiditatem auri congerendi infinitam compeſcuit. Cum enim is totam ferè ciuitatem in fodiendis theſauris occuparet, itaut ferè nullum aliud ibi peragetetur negocium, & pleriq; immodico ſuperati labore interirent: iuſſit vxor, abſente Pythio, cibaria ex auro conflari. Aduenienti igitur marito aurea menſa, & inſuper ex auro omnia apponuntur. Is nondum conſilij gnarus, nec quò tenderent iſthæc, intelligens, mox edilia inferri iubet; at proba vxor obſonia pariter aurea inferre pergit. Et tandem marito ingentes irarum motus iam concipienti dixit mulier: ne afflicteris bile: an non ſentis Pythi, præ vnius auri ſtudio, in ciuitate omnia iam perire, agriq; colendi ſtudium penitùs deſtitutum. Quin intereunt etiam homines: ideoq; ſi pergis, quid in humanam eſcam ſit ceſſurum non video? Itaq; hoc ſalubri commento Pythius reſipiſcens, auri quidem ſtudium prorſus non omiſit (altius enim auiditas inhæſerat) ſed quintam ſolummodò ciuitatis partem in hoc opere continuit.

Lib. 8.
L. 5. de cōp. med. ſec. loc.
Auri cupiditas infinita.

Neq; nos fugit Pythias, & Damon ex ſecta Pythagorea, qui (teſte Valerio Maximo) tantam inter ſe coluerunt amicitiam, vt, cum alterum ex his Dionyſius Tyrannus interficere vellet, alter pro altero vadem ſe Tyranno dare non dubitauerit, donec alter domo reuerteretur, quò priuati negotij cauſa, ſe conferre impetrauit. Athenæus tandem cuiuſdam Pythonicæ guloſæ meminit. Et Damocrates librum quemdam inſcripſit Pythium, vt Galenus in libris de compoſitione Pharmacorum recitauit.

Lib. 4. c. 7.
L. 8. Dypnoſoph. c. 6.
L. 5. de cōp. med. ſec. loc.

HISTORICA.

SCRIPTIS mandauit Pauſanias, Pythonem, non Draconem, ſed quemdam hominem regionis, nempè Soli Delphici incolam fuiſſe, qui ab Apolline iaculis lethaliter ſaucius ibi contabuit: vnde vrbs poſtea nomen ſortita eſt. Id confirmare videtur Strabo, dum Pythonem hominem colluuione omnium vitiorum contaminatum prædicat. Sunt etiam, qui ſcribant, ex Cælio, fuiſſe hominem nomine Pythonem, & cognomento Draconem, qui dum ſagittis debellaretur, Apollinem, vel Latonam proclamaſſe fertur ἰὲ παιάν, nimirum immitte feriendo. Hinc inoleuit conſuetudo apud homines, vt aciem conſerturi, Pæanis celebrationem clamitarent.

Lib. 8.
Vir Python cognomento Draco.

Itaque Apollinem, & Dianam (referente Pauſania) cæſo Pythone, vt ſe expiarent, Aegialem veniſſe, ſed quodam correptos timore in Cretam ad Carmanorem diuertiſſe tradunt. Cæterùm Cleombrotus (vt annotat Plutarchus de Oraculorum defectu) quæ audierat ab extraneo quodam Philoſopho ad litus rubri maris habitante narrans, inter cætera, retulit, Philoſophum illum nouiſſe etiam, quæ de Dracone Pythio circumferebantur, atq; dixiſſe eum, qui Draconem Pythium occiderat, non tantùm per decennij ſpatiũ exulaſſe, ſed etiam Tempe fugiſſe. Vnde tandem poſt nouem anni magni reuolutiones, expiatus rediens Oraculum Delphicum recuperauit, quod Themidis cuſtodiæ interim commiſſum fuerat.

Relatio philoſophi cuiuſdam de Pythone.

ADA-

A

ADAGIA.

VT omnibus huius hiſtoriæ rubricis ſatisfaciamus, non ſunt poſtponenda, quæ ad Prouerbiorum doctrinam attinent. Hæc autem quamuis ſint pauca; nihilominus in gratiam legentium euulganda ſunt. Inter hæc prima fronte hoc legitur. *Poſt Pythia veniſti.* Profertur q; in illos, qui egregio negocio non interfuerunt: cum, re iam peracta, acceſſerint. Sequitur aliud. *In Templo Pythij cacare.* diuulgatur hoc adagium de illo, qui rem nefariam, & periculoſam ſubit: quandoquidem Piſiſtratus Tyrannus, ædificato Pythij Apollinis templo, inſcripſerat, ne quis ibi ventrem exoneraret; immò quemdam comprehenſum aduenam, vltimo vitæ ſupplicio affecit. Accedit aliud. *Iterum, atq; iterum ad Pythum via*, Pronunciatum fuit de illis, qui de eadem re ſæpius percontantes, moleſti ſunt. Id iterantes, viæ ignari præſtare ſolent, dum quemcumq; obuium de via interrogant. Pythus enim erat ciuitas Apollini ſacrata, quam in dies B pleriq; viſitabant.

Poſt Pythia veniſti.

In templo Pythij cacare.

Deniq; profertur aliud, *Pythia, & Delia*. cuius adagij rationem hanc affert Suidas. Inquit enim Polycratem Sami Tyrannum, cum Pythia, & Delia ſimul feciſſet, Delum miſiſſe percontatum, an præfinito tempore afferret; cui Pythia Apollinis Sacerdotiſſa reſpondiſſe fertur, Hæc tibi, & Pythia ſunt, & Delia; innuens eſſe vltima, quoniam Tyrannus paulò poſt obijt. Eraſmus verò aliter exponit huius prouerbij rationem, ſcribit enim hoc adagium vſurpari, quando ſupremum aliquod opus denotatur, quaſi dicatur, hæc eſt ſumma omnium, quæ aliquis viuens eſt geſturus. Citatur adagium ex Menandro, & natum traditur ab oraculo quodam reddito Polycrati Samiorum Tyranno. Is enim cum Rheneam inſulam cepiſſet, illamq; inſtitutis pulcherrimis ludis, Apollini conſacraſſet, Delphos miſit conſulturos, vtrum oporteret huiuſmodi ludos Pythios an Delios nuncupare. At oraculum reſpondiſſe traditur. *ταῦτά σοι καὶ πύθια, καὶ δήλια.* ſignificans futurum, vt propediem Tyrannus è vita decederet; idq; eueniſſe narrant: quamobrem res in prouerbium verſa dicitur.

Pythia, & Delia.

Alia ratio Adagij.

C

MORALIA.

VARIÆ Pythonis proprietates, diuerſas quoq; morali doctrinæ ſuppeditarunt anſas diſcurrendi. Quandoquidem Pythonis corium multis tumidum eminentijs, Auarum ſuperfluis redundantem diuitijs repræſentat, in quibus adeò inuoluitur, vt difficillimè ab illis ſe extricare poſſit. Cum aliquando tam mira diuitiarum fames vexet hominem, vt occultatos in remotiſſimis cryptis theſauros, nec etiam proprijs filijs reuelet, qui poſtea ad inopiam remis veliſq; properare coguntur. Audiamus Plautum in Prologo Aululariæ ſic loquentem.

Maxima Auari ſitis demonſtratur.

Sed mihi auus huius obſecrans concredidit
Auri theſaurum clam omnes, in medio loco
Defodit, venerans me, vt id ſeruarem ſibi.
D *Is quoniam moritur, ita auido ingenio fuit,*
Nunquam indicare id filio voluit ſuo:
Inopemq; optauit potius eum relinquere,
Quàm eum theſaurum commonſtraret filio.

Quamobrem Auari iure optimo poterunt apibus comparari, quæ ſæpè ſæpius non ſibi, ſed fucis fauos congerunt. Audiamus Lucianum in Diuite ſic loquentem.

Nobilis eſt animi theſaurus, nobilis ille
Poſtrema quiſquis parte locabit opes.
Diues erit verè, qui fidos inter amicos
Largiter effundit parta labore bona.
Sed genium quiſquis defraudat, opeſq; tenacem

Diues auarus aſſimilatur Api.

Con-

Congerit in teſtam quo numerare queat, E
Qualis apes, fruſtra ſtudio complebit auaro
Vaſcula, mox fuco diripiente fauos.

Python, ad mentem nonnullorum, tam rigidum dicebatur habere collum, vt illud curuare non poſſet, niſi totum ſimul corpus flecteret. Talis Python eſt iſte, qui Phaetonte, & Icaro euaſit ſuperbior; quoniam collum demiſſionis animi nequit flectere, niſi vnà totum etiam corpus interitu euruetur: quandoquidem ſuperbiam omnium criminum caput eſſe certò ſcimus, quo diſſipato, & debellato, cætera etiam crimina facilè expugnantur: veluti infraſcripta docent carmina.

Superbia vitium.

Criminis eſt omnis caput, & certiſſima radix
Faſtus: eo victo, crimina cuncta ruunt.
Per faſtum primos Paradiſi ſede parentes
Depulit aſtuta perfidus arte Satan.
Ergo paleſtinas acies ſi frangere cura eſt,
Immani Goliath fac cadat enſe caput;
Namq; inimica phalanx, Duce caſo, protinus arma F
Abycit, & celeri tendit abire fuga.
Iungere ſe tantùm faſtus virtutibus audet,
Cætera cum fugiant crimina cuncta procul:
Scilicet vt fructum penitus corrumpat earum,
Non ſecus, ac Cereris munus auena ſolet.
Quam verè ſcriptura canit, non deniq; quemquam
Ordiri, cum iam culmina ſumma tenet.
Quandoquidem cum quis vitiorum cætera fregit
Agmina, cum faſtus prælia dira mouet.

Amplius Python, quamuis eſſet beſtia, humanam reddere vocem ferebatur. Modò Python poteſt nuncupari homo in libidinem procliuis, qui licèt humanam edat vocem, nimirum rationis ſit particeps; nihilominus brutorum more viuit, dum à rei venereæ proluuio non poteſt abduci: reluctatur enim ſententia Apoſtoli ad Romanos. *Curam carnis ne feceris in deſiderijs*. Item Python humana voce in dandis reſponſis vtebatur: ſimiliter publicum ſcortum Pythonis nomen ſibi comparauit, dum perhumanis, blandis, & mellifluis vocibus iuuenes attrahit, & allectos, quoad gratiam, G famam, ſubſtantiam, & virtutem, deuorat: iuxta illud Prouerbiorum. *Fauus diſtillans labia meretricis, nouiſſima autem eius amara velut abſynthium*. Hinc diſcant iuuenes, poſtpoſita inhoneſta, & pernicioſa voluptate, cunctarum ſplendorem, & ornamentum virtutum adipiſci; Iuxta illud.

Homo luxurioſus Python dicitur.
Cap. 3.
Prouerb. 5.

Frangitur hic puro dictamine blanda voluptas,
Et ſpurca Veneris marcida caſtra iacent.
Sed virtus niueo victricia tela triumpho
Suſpendit cælo, ſeq;, ſuoſq; beat.
Hanc amet imberbis iuuenis, vitaq; magiſtram
Ducat, & æterno munere formet opus.
Illecebras fugiat, quas ſpondet vana libido,
Hæc animos frangit, pectora caſta terit.
Fœdat & ingenij cultus, ſenſuſq; pudicos
Deſtruit, & ſemper blanda venena vomit.
O iuuenes ſpectate probè, quid candida virtus H
Poſſit, quid noceat luxurioſa Venus.

Rurſus homines, qui effuſiſſimis habenis alienam inuadunt famam, Pythoni aſſimilandi ſunt: nam ſi ille vocem humanam æmulabatur, iſti dulciſonis verbis coram hominibus loquuntur, quorum abſentium honorem mordicus laceſſunt. In eadem naui verſantur Vſurarij, qui, more Pythonis, ſermone ſuauiloquo aliquibus blandiuntur, vt nefarijs contractibus aliquid ab eis eripere poſſint.

Detractores.
Vſurarij.

In Ethnicorum etiam ſcriptis habita eſt illuſtris memoria, quòd Python aliquando nonnullorum audaciam militum oraculū magno impetu aggredientium compeſcuit, dum repentè montis partem in illos præcipitauit. Id autem in morali doctrina ſignificat

A ficat nefas planè eſſe omnipotenti Deo quicquam honoris denegari: nam Deus poſtmodum tarditatem ſupplicij grauitate pœnæ compenſat. De his igitur diuina aſpernantibus hæc habentur.

Deo maximus ſēper honos habendus eſt.

Quis tolerare queat fatuos, qui ſæpè Tonantem
Contemnunt verbis, & certant murmure contra
Noctes, atq; dies patris mandata ſuperni
Confundunt linguæ petulantia, verbaq; promunt;
Tanquam de noſtri generis ſit ſemine natus,
Aequalis nobis, nec ſit metuenda poteſtas
Iudicij ſuperum, nec præſens pœna nocentum.
Mox Deus ad pœnas cum te non trudit amaras,
Ignouiſſe putas, quia cum tonat, ociùs ilex
Fulmine diſcutitur rapido, quàm tuq; dum vſq;
O malè fidentes: vitam ſic ferre nocentem
Quid iuuat vſq; adeo? Deus eſt ſuper omnia iuſtus
B *Cuncta videt, contundit enim ſua lumina nullus.*
Non ne putas vitæ metam durare perennem,
Vt ſint ad veniam tibi tempora longa precanda.
O fatue, enormis noli confidere rebus
Peſtiferis, omnes horrenda morte peribunt.
Te peccare ſinit, ſiquidem diuina poteſtas
Temporis in ſpatio parcit quandoq; nocenti:
Sed grauius tandem tormentum rector Olympi
Iniungit, torquetq; magis delicta nocentum.
O malè prudentes, quorum ſic corda tenebris
Obfuſcata iacent, nequeant vt credere rectè,
Et curare Deum, quo ſunt elementa creata;
A quo proceſſit nitidus Sol, lucida Phœbe,
Qui ſtatuit lucem, & noctes, & tempora cuncta.
In cuius manibus ſpatium dependet vtrumq;,
C *Et vitæ, mortiſq; gradus, Deus omnia nouit.*
Quem peccaſſe pudet, cui tædia vita probroſa
Efficit, & curat curſum emendare priorem.
Hic ſperet veniam factè, pacemq; benignam:
Nam Deus omnipotens lugentem exaudiet ipſum.

Poſtremò Python humanam reddens vocem ad Diabolum comparandus eſt, qui tentamenta, voce humana, hominibus ſuggerit, vt eos de ſtatu gratiæ in amæniſſimum criminum campum deducat.

Diabolus dicitur Python.

SIMVLACRA.

LIQVIDO conſtat, ex Volaterrani ſcriptis, Epirotas Apollinem, & eius ſimulacrum mirandum in modum venerari: in cuius templo Draconem ſingularibus quibuſdam afficiunt honoribus, in monumentum Pythonis, à quo ſe prognatos eſſe promulgarunt. Aelianus autem
D ſcriptis mandauit, non ipſos Epirotas, ſed Dracones, quos Apollini ſacratos prædicabant, ab ipſo Pythone Delphico eſſe natos. Plinius meminit ſtatuæ Apollinis Citharedi, nec non Draconis Pythij, quæ manu Leontij inſignis ſtatuarij cælata fuit.

Epirotæ Pythonem venerantur.

B

DE HYDRA. Cap. IV.

ÆQVIVOCA.

Ordinis ratio.

PRODITVM eſt in capite antecedenti naturam illorum Draconum prius eſſe euulgandam, qui notiores, & Serpentibus magis conformes eſſe videntur, de quibus hactenus egimus. Modò ad Dracones duobus incedentes pedibus, & reliquo corpore ſerpentes ponderandos accedemus. Inter hos autem prima facie homines Hydram admirantur: propterea illius hiſtoriam hoc in loco exarare, noſtra intererit.

Hydra eſt nomen ambiguum.

Cum autem hoc nomen (Hydra) ambiguitatis notam non effugiat. Scire oportet Hydram quandoq; ſumi pro Hydro fœmina, vel Cherſydro; quemadmodum in capite de Hydro enucleauimus. Namq; Hydra hoc in loco tanquam Fera ſepticeps fabuloſa vſurpatur. F

Hydra nomen multorum locorum.

Alioquin, authore Strabone, Hydra eſt Promontorium Aeolidis inter vrbes Myrinam, & Phocæam ſitum. Immò Hydra fuit oppidum Aetoliæ, quod poſtea Lyſimachiam appellarunt. Item inſula Dolopum vocatur Hydra; nec non inſula iuxta Carthaginem, vt ex ſententia Ephori, Stephanus tradidit. Demum ſecundùm aliquos Hydra cæleſte ſydus eſſe perhibetur. Cæterùm eſt notandum, quòd Proclus hanc conſtellationem non Hydram, ſed Hydrum nuncupauit, quem Coruus aquatum ab Apolline miſſus cauſam tantæ moræ eſſe retulit; quemadmodum in capite de Hydro recitauimus. Eſt quidem fabulis Poetarum conſonum; Cancrum duodecim Zodiaci ſigna complentem fuiſſe illum, qui Hydram aduerſus Herculem tutatus eſt: hac de cauſa à Iunone inter ſydera collocatus eſt.

SYNONYMA. ET ETYMVM.

G

HYDRA Græcis ὕδρα apud Lexicographos legitur, quæ idem ſignificat, quòd ὕδρος; eſt enim Serpens in aquis viuens: quamuis plerumq; pro angue ab Hercule interfecto ſumatur, qui, cum in lacu Lerneo ſtabularetur, ἀπὸ τοῦ ὕδατος, nimirum ab aqua nomen ſortitus eſt: etenim ὕδωρ aquam ſignificat. Virgilius hunc Draconem belluam Lernæam nominauit, nimirum a loco, in quo ab Hercule interfecta fuiſſe dicebatur.

L. 6. Æneid.

Et centumgeminus Briareus, ac Bellua Lernæ.

Hac de re multis alijs authoribus hæc Fera, ſerpens Lernæa nominatur, iuxta illud.

Talis in Alcidem Serpens Lernaa venenum

Excijt.

L. 12. Orig. Ab Iſidoro hæc bellua monſtrifica, Excedra vocatur, alijs Excetra, quoniam, vno cæſo capite, duo, vel tria excreſcerent. Vſus eſt hoc nomine Plautus in Perſeo, vbi ſic loquitur. *Cum Excetra, cum Anteo deluctari mauelim, quàm cum Amore.* Deniq; Euripides in Hercule furente hanc Hydram κύνα nominauit. H

FORMA. ET DESCRIPTIO.

Hydra criſtatus ſerpens ſecundum aliquos.

HERODOTVS Hydram comparans ad Dracones alatos Arabiæ, eos figura Hydrarum eſſe pronunciabat; quare tunc author Hydrorum forte aſpectum reſpiciebat; & eò magis in hanc venimus ſententiam, quoniam Pauſanias hanc belluam magnitudine tantùm, alios Hydros excellere voluit. Cæterùm Author Culicis poematis Virgilio adſcripti Hydram Serpentem criſtatum appellat his verſibus.

Nam

A *Nam ſolitum voluens ad tempus tractibus Hydra*
Immanis vario maculatus corpore Serpens,
Merſus vt in limo, magno ſub Syderis aſtu,
Obuia vibranti carpens grauis aerea lingua,
Squamoſos latè torquebat motibus Orbes,
Pallebant aura liuentis ad omnia viſus.
Iam magis, atq; magis corpus reuolubile voluens
Attollit viridis pectus fulgoribus. & fert
Sublimi ceruice caput, cui criſta ſupernè
Edita purpureo lucens maculatur amictu,
Aſpectuq; micant flammantia lumina toruo.

Varij præterea authores ſcripſerunt Hydræ multa ineſſe capita: illud tamen veritati cõſonum eſſe videtur, ad mentem Pauſaniæ, nimirũ Hydram fuiſſe beſtiam vno tantùm capite præditam. Quamuis poſtea Piſander Camireus (referente Cælio) vt res mirabilior videretur, ei plura capita attribuerit. Verùm ſi daretur hæc beſtia polycephalos, planè monſtrifica, & fabuloſa foret. At ſententiæ Piſandri multi adhærentes in prædictum inciderunt errorem. Vrinus enim non ſolum Hydram multorum capitum, ſed etiam facies variorum Serpentum retinentem conſtituit. Hinc Baptiſta Mantuanus canit,

Hydra quot habuerit capita.

B (margin letter)

Hydra ferens longis ſeptem ceruicibus ora.

Immò deinceps non modò ſeptem, ſed nouem quoq; & plures etiam facies ei aſſignarunt. Alcæus ἐννεακέφαλον, nempe nouem capitũ Hydram appellat, & Simonides πεντηκοντακέφαλον, nempe quinquaginta capitum. Hunc authorem poſtea imitatus Virgilius ſic cecinit.

Hydra plurĩũ capitũ.

Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra.

Aduertendum autem eſt, quod iſti authores, more poetico, vſi ſunt numero multitudinem indicante; quandoquidem numerus nouenarius, & quinquagenarius ſunt ex illis, quos poetæ pro numero multitudinis vſurpant. Virgilius enim alicubi, ad plures famulas denotandas quinquaginta nominauit. Nihilominus Hydram vt plurimum ſepticipitem deſcribunt: ſed quia poetæ veritatis parùm amici ſunt, putat Erythræus
C hoc eſſe tam verum, quàm verum eſt Caſtorem, & Pollucem, ex ouo eſſe natos, Plutonem in Tartareis regnare Regionibus, & homines armatos ex ſatis Draconum dentibus proſiliiſſe: hoc autem dixiſſe voluit, vt rerum naturalium imperitos moneret, ne Hydram ſeptem ceruicibus integratam, & à Circumforaneis fictam horrerent, quaſi naturam, tam terrifica producentem monſtra accuſantes.

Hydra multorum capitum fabuloſa.

Viſa eſt icon ſepticipitis Hydræ in pagina quadam impreſſa, cum hac inſcriptione. Anno Domini trigeſimo ſupra ſeſquimilleſimum, Menſe Ianuario, monſtroſus Draco ſepticeps ex Turcica Regione ad Venetos perlatus, deinde Francorum Regi dono datus eſt. Immò quidam oculatus teſtis ſimilem Draconem Venetijs in theſauro Principum, incredibili ferè pretio, ob raritatem redemptum, & ſeruatum vidiſſe Geſnero retulit, qui hunc verum fuiſſe Draconem ſibi nunquam perſuadere potuit. Vidimus, & nos nonnullis ab hinc annis quandam Hydram Venetijs ſepticipitem, bipedem, ſex vnguibus armatam, & ſquamoſam: ſed illa capita, mirabili quadam induſtria, circa latitudinem corporis erant coniuncta: corpus enim valdè latum erat, in cuius latitudine Circumforanei, aſſerta Poetarum imitantes, eleganti artificio, multa capita concinnant.

Icon Hydræ Venetijs viſa.

D Hanc ſententiam ſtabilire videtur Cardanus, dum tradit quoſdam noſtræ ætatis auſos eſſe Draconem oſtentare duobus pedibus, & ſeptem capitibus integratum, qualis in Apocalypſi legitur. Medium igitur caput longius, & craſſius, reliquis breuioribus, & æqualiter inter ſe diſtantibus, conſtituerunt: capita videbantur Viperarum, oculis poſt aures, hiatu maximo, dentibus caninis, gracilioribus tamen, & anterioribus exiguis, lingua lata, capite humano, pelle duriſſima continua, cum ſudibus cartilagineis, vt in Sturione. Maculoſa colla, inter ſe diſtincta, à corpore prodibant. Cauda erat dimidio longior toto corpore, ſerpentum caudæ ſimilis, pedibus paruis vnguibus munitis. Moles corporea erat inſtar cuniculi, colore ſub ventre candido, circa dorſum flauo, ſeu viridi diluto; hoſq; Dracones vtriuſq; ſexus viuos inuentos eſſe affirmabant.

Li. 9. de rerum ſubtil.

Hydra fabuloſa vera deſcriptio.

Hydra ſepticeps Geſ. ſummo artificio effičta, & in Theſauro Veneto ſeruata.

Hydra ſepticeps Equitis de Corneto aſſectatoris olim Sereniſs. Ducis Ferrariæ.

Verùm Cardanus commentitios eſſe arbitratus eſt, & præcipuè cum doctiſſimus, & fide dignus vir Ioannes Meona Piſanus hoc eſſe fictitium opus teſtificatus fuerit. Etenim is dum eſſet à ſecretis Don Ferrandi Gonzaghæ Mantuæ hoc monſtrum diſſecans fictitium eſſe comperit. Quapropter ſe ignorare fatetur Cardanus, an maius miraculum Naturæ genitricis, an artis fictricis celebrare debeat. Nos quoq; cum variæ huius Hydræ aſſignentur deſcriptiones, & diuerſæ, etiam mõſtrentur icones, animal prorſus commentitium, & fictitium eſſe arbitramur: quemadmodum lector in ſequentibus iconibus contemplari poterit. E

VENENVM HYDRÆ QVALE.

Quis hydrã extinxerit.

HYDRAM fuiſſe animal ſolo afflatu homines necans multi tradiderunt, quam tandem Hercules, monente Minerua, penitùs extinxiſſe dicitur. At moribus huius belluæ Herculem valdè afflictatum fuiſſe ferũt; dum reciſo vno capite, multa renaſcerentur; quod innuebat Horatius in Odis, canens. F

Nam Hydra ſecto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Fel hydræ eſt venenũ immedicabile.

Centaurus felle hydræ extinctus.

Cæterùm felle ſuperati Draconis ſagittas ab Hercule fuiſſe imbutas aſſeuerant; vt feriendo, & venenando, neceſſariam vulneratis mortem afferret. Idcirco Aelianus ſcriptum reliquit, quod veluti veſpæ in viperam mortuam aduolantes veneno aculeum inficiunt: aſſimiliter Hercules ſagittarum ſpicula huius animantis felle tinxit: cum hoc venenum ἀνίατον, nempe immedicabile cognouerit. Itaq; Hercules, cum Deianira vxore, ad quemdam Aetoliæ fluuium perueniens, eam Centauro ibi ſtabulanti tranſuehendam commiſit, cum ipſe primùm intrepidus tranaſſet: at ex altera amnis ripa animaduertens Centaurum nouam nuptam vitiare volentem, iaculis huiuſmodi toxico madidis vulnerauit. Hic igitur, intellecta necis hora, vt hoſtem vlciſceretur, Deianiræ propriam veſtem ſanguine inquinatam dono dedit, eiq; talem vim amatoriam ineſſe aſſeuerauit, vt maritus illa induens nunquam alterius mulieris amore corriperetur. Cum igitur Deianira amorem Ioles in Herculem ſuſpicaretur, eum tali veſte ſacrificaturum amicivit, qui confeſtim vehementi correptus furore inſaniuit. Pauſanias verò retulit Centaurum ſaucium in flumine à Lapitha Arcadiæ monte deſcendente, vulnus lauiſſe, cuius aqua deinceps, ob prauam veneni qualitatem, tetrum odorem contraxit. G

Toxicũ Priſcorũ, quod genus veneni.

Napellus.

An verò illud veneni genus, quod toxicum ab Antiquis fuit cognominatum, venenum huius animalis fuerit, an verò aliud virus compoſitũ, inueſtigare oportet. Quamquam ad noſtra vſq; tempora illius cognitionem penetraſſe minimè opinamur. Dioſcorides quidem, Galenus, & Auicennas, nec non quamplurimi alij authores, toxici meminerunt, ſed poſtea illud non deſcribentes, veram eius hiſtoriam non aſſignarunt. Dioſcorides recitat ſolum illa, quæ Nicander de toxico typis mandauit. Galenus toxicum tantummodò venenum eſſe pronunciauit. Auicennas autem multò plura, ſed valdè ambigua tradidit. Hinc Manardus Medicus Ferrarienſis verbis Auicennæ deceptus, Napellum Arabum toxicum, Priſcorum fuiſse exiſtimauit. Id autem à veritate alienum eſse arbitramur; propterea quòd napellus, neq; furorem, neq; rabiem in patientibus generat, quæ ſymptomata toxicum, ad Nicandri mentem, producere ſolet. H

Opinio Plinij circa toxicum.

Toxici Etymum.

Plinius autem inter alios authores, metam attigiſse putauit, dum toxicum, iuxta ſententiam nonnullorum, venenum ex taxo arbore ſumptum, indeq; toxicum, quaſi taxicum nuncupari promulgauit. Hoc igitur in doctrina Nicandri valdè abſurdum eſse atteſtamur, quoniam Nicander primùm de toxico, deinde de taxo, etiam arbore verba fecit: quamobrem ſi apud ipſum, hæc duo in vnum coinciderent, proculdubiò de vtroq; ſeorſim non egiſset. Expoſitores Nicandri hoc nomen toxici inde dimanaſſe affirmant; quoniam Hercules ſagittis Græcè τόξοις Hydram confecerit, quæ deinceps ſanguine huius animantis madefactæ toxico nomen feciſse traduntur.

Cæterum toxicum, quid compoſitum, non autem ſimplex venenum fuiſse multi autumant; primò quoniam in libro Admirabilium Ariſtoteli adſcripto legitur, quòd venenum,

A venenum, Gallis nuncupatum toxicum, ita paratur, vt animantibus vulneratis velocem afferat interitum. Ideoq; venatores, quando ſagitta hoc lethifero madefacta liquore, ceruum ſauciauerint, illicò accurrentes carnem vulneris reſecant, ne, cibi gratia, reliquæ animalis partes veneno afficiantur. Huius autem veneni folium roboris, vel aliud folium ceruarium appellatum, ſingulare præſidium eſſe prædicant; eum ceruos hoc veneno vexatos illud vtiliter deguſtaſſe obſeruauerint.

Alij in hanc venerunt ſententiam, toxicum nil aliud eſſe, niſi venenum Scythicum, in quo illi populi ſagittas intingunt, quod ex tabe viperarum, & humano ſanguine putrefacto parant: quemadmodum in capite de viperis retulimus. Neq; hoc verum toxicũ Antiquorũ eſſe arbitramur: propterea quòd nõ talem necis vim huic ineſſe, qualem toxico Veterum exiſtimamus; etenim toxicum pernicioſiſſimum prædicat Nicander in Theriacis his verſibus in latinum ſermonem tranſlatis. *Venenum Scythicum quale.*

Illo Gerrhaos Euphratis ad arua colonos
Humanam in tabem ſua tingere ſpicula dicunt.
Sic quia tincta ferunt hac immedicabile vulnus,
B *Quòd nigram facit hinc carnem. ſub ea acre venenum*
Putreſcit, fœdoq; cutis ſudore fatiſcit.

Hinc cæteri poetæ, ob exploratas toxici vires, dum excellentiſſimum venenum mentibus legentium inſinuare vellent, toxicum nominabant. Audiamus Ouidium ſic canentem. *L.2. Amor. Eleg. 3.*

Non ſcelus aggredimur, non admiſcenda coimus
Toxica, non ſtricto fulminat enſe manus.

Quocirca ſatius erit Gorræi opinionem ſectari, qui in natura, & deſcriptione, tam potentis, & peſtiferi veneni inueſtiganda, nondiù laborandum eſſe cenſuit; immò addit omnem diligentiam potius eſſe adhibendam, vt illam inuentam amittamus.

SIGNA TOXICI.

C HOC venenum, ab effectu, naturam eorum participare cognoſcitur, quæ tota ſubſtantia humanæ vitæ inſidiantur. Deinde, præter hanc maleficam vim, talem caliditatem, & ſiccitatem poſſidere videtur, vt lingua patientis inſigni correpta inflammatione, neceſſario intumeſcat. Idcircò Dioſcorides, propter enarratas cauſas, in hoc caſu, non ſolum linguam, ſed etiam labia tumefieri tradidit. Inſuper oritur tuſſis ſicca; ita vt ægrotantes frequenter tuſſientes nihil reijciant: amplius, propter latentem veneni facultatem, occulta quædam putredo inflammationem comitatur: hinc gingiuæ, & humores corporis humani admirandam incurrunt corruptionem, à quibus poſtea vapores maligni furſùm elati, tremorem cordis, phrenitidem, & incompoſitum quemdam oculorum motum generant: ſpiritus quoq; inordinatè moti, & vehementer agitati ſpumam extra os trudunt. *Lingua & labia tumeſiunt.* *Corruptio admirãda in corpore.*

Item, Nicandro teſte, clamores quidam, & vlulatus audiuntur non abſimiles illis, quos homo, aduerſus ſemetipſum conſpicatus vibratum enſem, emittit. Denuò Nicander has vociferationes comparat ad illas, quas Phæa Sacerdos, in ſacrificijs, nono cuiuſcumq; menſis die, edebat. Etenim inter alias ceremonias, per montem vociferans D errabat, veluti in inſtitutione horum ſacrificiorum ſancitum fuit. *Vociferatio patientis.*

Deniq; tanta eſt huius veneni malitia, vt difficillimũ ſit quemquam toxico affectum euadere. Verùm ſi contingat (licèt rarò) hoc infortunium à quopiam euitari, vt plurimùm inſignis virium imbecillitas, per longum temporis ſpatium opprimit patientem; quoniam vapores venefici cerebrum petentes, non modo vertiginem, delirium, & alia huius generis ſymptomata producunt, verùm quoq; omnes neruos mirandum in modum labefactant.

Poſtremò in parte ſaucia à iaculis toxico infectis, obſeruatur liuor maximam arguens corruptionem, & cutis ita exſiccatur, vt inſtar corij flãmæ admoti, facilè dirumpatur. Hoc autem ſymptoma mirum veneni calorem, & ſiccitatem præ ſe fert. Sed hęc omnia Nicander in Theriacis eleganter explicauit his verſibus. *Symptoma arguẽs magnum calorem.*

Pol-

A *Vel tu paſcentis tenerum anſeris accipe pullum,*
Et coque, & auſtera, cui montes patria, pomi
Sylueſtrem (fuerit mundus tamen à cute) librum,
Vel cape plantatos naſcentia mala per hortos,
Ludicra quæ pulchris fert æſtas dona puellis.
Aut etiam grauida ſtruthia ex arbore carpe.
Atq; adſtringenti laudata cydonia ſucco,
Quæ riguo diues produxit Creta receſſu,
Atq; hæc tuſa probè fluuiali pelue lympha;
Mixtaq; pulegij ramis ſimul omnia tunde.
Præterea ſumpta redolentis parte roſacei
In bibula inſtillans os, vt bibat, illine lana.
Hunc etiam præſtans valet iridis vnguen ad vſum.
Sic ægrè, & multo tandem poſt longa labore
Tempora, vix tremulis languens inceſſibus ibit;
B *Attonitumq; geret non recto limine viſum.*

Quamuis Nicander mixturam ex ſeminibus cytoniorum, & pulegio trito paratam in hac affectione ſummopere celebrauerit; nihilominus Dioſcorides quibuſdam alijs remedijs vtitur, veluti ſanguine hircino, & aliorum quorumdam animantium, qui cæca quadam ſuæ naturæ contrarietate hoc virus arcere poſſunt. Præterquamquòd huic ſpectant illa medicamina, quæ ad ictus cuiuſcunq; peſtiferi anguis in primo libro fuerunt examinata. Libuit autem hoc in loco toxici, licèt veneni incogniti medelam aſſignare, tum quia Nicander huius meminit, tùm etiam quia hæc alijs venenis ſimili qualitate præditis facillimè accommodari poſſunt. *Remedia Dioſcorid. aduerſus Toxicum.*

L O C V S.

BELLVAM hanc ſepticipitem apud Inferos ſtabulari Poetæ finxerunt. Ideo Virgilius interiorem Infernorum partem deſcribens, in
C qua varia verſari monſtra retulit, Hydræ quoq; meminit his verſibus.
Multaq; præterea variarum monſtra Ferarum, *L6. Aeneid*
Centauri in foribus ſtabulant, ſcyllaq; biformes,
Et centumgeminus Briareus, ac bellua Lernæ
Horrendum ſtridens, flammiſq; armata Chimæra
Gorgones. Harpyaq; &c.

Et paulò inferius eumdem etiam locum aſſignat Hydræ dum canit.
Panduntur portæ, cernis cuſtodia qualis
Veſtibulo ſedeat? facies, quæ limina ſeruet?
Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra
Sæuior intus habet ſedem.

Vnde poſtea Sanazarius Virgilium imitatus in ſuo opere de partu Virginis ſic cecinit. *Lib. 1 1. de partuVirg.*
Tam variæ peſtes, & monſtra horrentia Ditis
Ima petant: trepident Briarea turba Ceraſta,
Somiferumq; genus Centauri, & Gorgones atræ,
D *Scyllæq; Sphingeſq; ardentiaq; ora Chimeræ,*
Atq; Hydra, atq; canes, & terribiles Harpyæ.

Pauſanias tamen, in Corynthiacis ad calcem, tradidit iuxta Amymone fontem, amplam, denſiſq; comis Platanum excreuiſſe, ſub qua Hydram altam fuiſſe perhibent. Communis tamen authorum opinio eſt locum natalem huius Feræ Lernam lacum fuiſſe Argiuis, & Mycenæis conterminum, ad quem omnia deportabantur purgamenta, ex quorum tandem corruptione talem Feram prodijſſe affirmant. *Locus natalis venus Hydræ.*

OR-

E

ORTVS, ET INTERITVS.

HESIODVS, in Theogonia, Hydram Echidnæ ex Typhone filiam, & à Iunone in odium Herculis nutritam fuiſſe promulgauit. Echidna enim, vt aliàs explicatum fuit, dimidia ſui parte ſpecioſam repræſentabat puellam, cum partes inferiores in horrificum Serpentem terminarent. Hæc igitur in vaſta verſans cauerna, crudaq; mandens, aliquando Typhoni permixta Hydram, & Cerberum peperit: reliqua

Syntag. 5. apud Gyraldum legenda ſunt. Idcirco ad rem, libro ſecundo Auſtriados, ſic canitur.

Inarimem quondam ſub terras triſtis Echidna
Incoluit, nymphæ vultu, tenus inguine Serpens
Inferius, ſaeuo qua mixta Typhaone natos
Horrendos peperit, cuſtodem Cerberon Orci,
Cuius demerſos terret vox atra manes F
Lernæamq; Hydram, quam ferro, atq; ignibus hauſit
Amphitryoniades cum belligero Iolao.

Quamuis Hiſtoriographi vnanimes diuulgauerint Hydram ex ſordibus in Lernam lacum paſſim delatis, ibiq; putrefactis originem traxiſſe.

Hanc tandem immanem belluam omnia deuaſtantem, & perniciem hominibus, belluiſq; afferentem ab Hercule interfectā fuiſſe volunt. Quamobrem Martialis innuens Domitianum, ſub Herculis nomine, ob ſtratam viam Apiam, cultum fuiſſe; Hydræ ab

L. 9. Epigr. 104. Herculo ſuperatæ, ex extinctæ meminit.

Facundam vetuit reparari moribus Hydram.

L. 14. Epigr. 177. Inferius quoq; ad mortem Hydræ alludens ſic cecinit.

Elidit geminos infans, nec reſpicit angues.
Iam poterat teneras Hydra timere manus.

Cæterùm tam horrenda, immanis, & monſtrifica fuit hæc beſtia, vt à nemine, niſi ab

Hydra interitus. Hercule ſuperari, & debellari potuerit: quocirca eius cædes inter res præclarè geſtas ab Hercule locum habere meruerit: propterea Auſonius egregios Herculis labores re- G

Epigr. 139 citans, necis Hydræ meminit ſic canens.

Prima Cleonæi tolerata ærumna laboris,
Proxima Lernæam ferro, & face contudit Hydram.

Lib. 4. Eumdem ſenſum habemus in Epigrammatibus græcis, vbi leguntur hæc verba.

Πρῶτα μὲν ἐν Νεμέῃ βριαρὸν κατέπεφνε λέοντα
Δεύτερον ἐν λέρνῃ πολυαύχενον ὤλεσεν ὕδρην.

Ideſt.

Primò quidem in Nemea fortem interfecit Leonem.
Secundò in Lerna multi ceruicem perdidit Hydram.

Nam cum Hydra (referente Seneca) regionem totam natalem deuaſtaret, ab Hercule

Hydra claua percutitur. primùm claua percuſſa fuit, deinde ob tetrum, quem ſpirabat odorem, ſagittis eminus petita; poſtremò in ſolitis ſe condentem cauernis, congeſta lignorum ſtrue, Hercules penitus deſtruxit, & expugnauit.

PRÆSAGIA.

H

QVIDAM author innominatus Germanus agens de Hydra ex Turcica regione delata, cuius iconem exhibuimus, hæc verba protulit. Nemini dubium eſt, rerum mutationem monſtris ſignificari; ſed Germania, vel chriſtianus Orbis hodie tam grauibus affligatur ærumnis, vt ei, præter exitium, nihil grauius accidere queat. Ideo conijcio hæc monſtra ad maiorem calamitatem non eſſe extimeſcenda; & præcipuè cum res Turcicæ ad ſummum potentiæ gradum, & fælicitatis faſtigium peruenerint: quamobrem huiuſmodi monſtra aliquid mali illi minari diuinarem, ſub cuius Ditione

A tione monſtrum repertum, & obſeruatum eſt, & potiſſimum cum capita huius monſtri ab occipitio geſtamen pilei reijcere oſtentet.

Verùm hic Hariolus quiſquis fuerit, primitùs inueſtigare debebat: an monſtrum, cuius icon exhibetur à natura productum, an verò ab arte fabricatum fuerit. Quandoquidem Geſnerus vnà cum Erythræo belluam hanc multicipitem planè commentum artis eſſe exiſtimat. Aures enim, lingua, naſus, facies, toto genere à Serpentum, vel Draconum figura diſcrepant. Quocirca ſi author huius figmenti, rerum naturalium monſtris etiam accidentium imperitus non fuiſſet, melius ſpectatoribus imponere potuiſſet. Sed etiamſi hanc monſtroſam Feram à natura productam eſſe concedamus, cur potius Turcis, non autem nobis aliquod malum minabitur? Itane iam cæci erimus, vt culpam noſtram non agnoſcamus, & omne ſiniſtrum omen in hoſtes Chriſtifidelium reijciamus?

Hydra ſeptiAfter ceps an ſit fictitia.

HISTORICA.

De vera Hydræ hiſtoria, fidem veri adhuc pendere exiſtimamus: propterea quod Hiſtoriographi ſibi inuicem reclamare videntur. In primis Iſidorus ſcriptum reliquit Hydram fuiſſe lacum copiam aquarum eructantem, & proximas vaſtantem ciuitates: ſiquidem ex multis meatibus aqua ſcaturiebat; immò obſtructo vno ſcaturiginis orificio, aqua per plura alia foramina erumpebat. Alij paludem Lernæ frequenter exſiccari, denuoq; aquis repleri memorarunt: quare Hercules ſcaturiginum meatus diligenter rimatus, igne adhibito, intra proprias cauernas aquam cohibuit. Zenodotus diuulgauit locum quemdam in Argolica regione fuiſſe, in quem omnia ſordium genera promiſcuè conijciebantur; quæ poſtea nebulas maleolentes, & peſtiferas exhalare ſolebant, quas à loco humido dimanantes Hydras nuncupabant. At, huiuſmodi loco ab Hercule exſiccato, Regio ſaluberrimum aerem deinceps adepta eſt.

L. 12. Orig.

Palus Lernæ quomodo exiccata fuerit.

Multi aſſeuerarunt quoddam anguium genus, ſub quo Hydra continetur, adeò prolificum fuiſſe, vt, niſi igne eorum ſemina coercerentur, fæcunditati illorum nemo reſiſtere poſſet: hinc factum volunt fabulæ locum, quòd extincto vno Hydræ capite, plura
C renaſcerentur. Alij referunt Achelorum Fluuium Acarnaniam ab Aetolia ſegregantem ſolere interdum vtramq; regionem ita inundare, vt omnes agrorum limites confunderentur: quamobrem, conſumptis aquis, ſæpè ſæpiùs Incolæ litibus premebantur. Hinc Hercules impetum amnis aggeribus compeſcens, & deinceps intra alueum fluere aquam cogens, omnes Incolarum lites temperauit: qua de cauſa Hydram ab Hercule interfectam pronunciarunt. Hæc hiſtoria memoratur Libro nono Auſtriados hunc in modum.

Genus anguiū valde prolificum.

—— & ſemper plagis viuacibus Hydram.
Ruptaq; deuictis Achelota cornua ripis.

Hercules impetū amnis compeſcuit.

Lernæo Serpenti Hydræ nuncupato, dum ab Hercule expugnaretur, Cancrum auxiliatum fuiſſe produnt. At viciſſim ab Hercule, Iolai implorata ope, beſtia tandem debellata fuiſſe perhibetur. Palephatus verò id totum ſic exarat. Primò Lernum Regem quemdam conſtituit (habitabant olim homines in pagis, & cuicumq; loco rex ſuus præerat) Sthenelaus igitur Perſei filius, vt ipſe refert, Mycenas ampliſſimum locum,
D hominumq; frequentia nobilitatum occupabat. Huic Lernus Rex minimè ſubiacere volebat; hac de cauſa ambo inter ſe præliabantur. Lernus in ſua Ditione paruum oppidum Hydram nuncupatum à quinquaginta ſagittarijs in quadam turri incluſis diligenter cuſtoditum poſſidebat. Itaq; Hercules ad expugnandum hoc munitum oppidum miſſus à ſagittiferis ignem, & iacula in hoſtes proijcientibus repulſus fuit: nam licèt eorum vnus interimeretur, confeſtim duo alij locum defuncti occupabant. Lernus autem perpendens ſe viribus eſſe inferiorem, auxilium Cancri, ſeu Carcini cuiuſdam ſtrenui Ducis implorauit, qui accedens, iunctiſq; copijs, in Herculem impetum feciſſe traditur. Ex altera parte Iolaus Iphicli filius, atq; Herculis nepos, Thebanorum ducens exercitum Herculi auxiliaturus acceſſit: quare Hercules, hoc opitulatus, Hydram oppidum expugnauit, diruit, & concremauit.

Hiſtoria hydræ oppidi ab Hercule expugnati.

Alij

Alij crediderunt Hydram fuiſſe ſophiſtam quemdam callidiſſimum, qui rationes ambiguas in medium ſemper afferebat, vt alios ab ipſa veritate depelleret, cuius vna confutata ratione, plures inde cauillationes oriebantur. Idcirco Hercules, igne, nimirum feruore ſui ingenij, has omnes argutias diremit. Tandem multi voluerunt Hydram hoc modo ab Hercule necatam fuiſſe, dum animi ſui, & continentiæ, ignita quadam face, renaſcentia identidem libidinum, & cęterorum vitiorum capita repreſſerit, & penitus extinxerit. E

Hydra Sophiſta fuit.

EPITHETA.

MVLTA capita, quibus Hydram redundare monimentis mandauit Antiquitas, varijs epithetis cùm latinis, tùm græcis anſam præbuerunt. Latini hanc Feram fœcundam, populoſam, ramoſam, rediuiuam, renaſcentem, multiplicem, & deniq; ſeptemplicem indigitarunt. Baptiſta Mantuanus ſic canebat. F

Bellaq; & atroces iras ſeptemplicis Hydræ.

Itaq; Græcis, ob eamdem rationem, Hydra πολυαύχενος multas habens ceruices exponitur; cum αὐχὴν ceruix reddatur. Item πολυκάρηνος multa habens capita. Immò quandoq; vocatur πολυδειρὰς, quod epitheton monti multa cacumina habēti propriè conuenit. Rursùs, eadem de cauſa, ἑκατογκέφαλος, ideſt centum habens capita appellatur: immò μυριόκρανος, nempe infinitis redūdans capitibus, quod epitheton ab Euripide, in Hercule furente, vſurpatur.

Epitheta græca.

Si meditemur huius belluæ locum, Græcis, λερναίη, & Latinis Lernæa cognominatur; quoniam in Lernæa palude ſtabulari diceretur. Apud Aratum nominatur αἴθοψ, fortaſſis propter colorem; cum hæc vox aliquando nigrum, & quandoq; rutilum colorem ſignificet. Alioquin Claudianus virentem illam indigitat.

Epitheta ratione loci

Lernæamq; virens obſederat Hydra paludem.

Poſtremò, ratione ſæuitiæ, ὀλοόφρων, dicitur Homero, quia pernicioſæ mentis fuerit. Alijs αἰνόμορος, quoniam graui, & crudeli fato premeretur: vel, vt placuit Euripidi in Hercule furente, πολυφόνος; quoniam multas cædes perpetrauerit. Deniq; Latini immanem, nocentem, horrendam, tumentem, diram, improbam, ſuperbam, ferocem, colubris vallatam, vel colubriferam Hydram indigitarunt. G

Epitheta à ſæuitia petita.

PROVERBIA.

ADAGIA ad hunc ſpectantia locum, partim hoc animal, partim locum eius natalem, & Herculem Hydræ interfectorem reſpiciunt. Si contemplemur Feram, hoc adagium circumfertur apud Græcos. ποικιλώτερος ὕδρας, ideſt, *magis varius, quàm Hydra.* profertur de hominibus doloſis: quandoquidem Hydra maculis verſicoloribus diſtincta eſſe ferebatur. Huic affine eſt cognomentū Mnaſeæ Colophonis Poetæ, qui Salpa cognominatus fuit: cum in carminibus conſcribendis fuerit admodum varius. Salpa enim eſt piſcis aureis, & rubentibus lineis à ceruice ad caudam vſq; picturatus: quamuis aliter illaudati ſaporis eſſe feratur. H

Adagia hydrā reſpicientia.

Salpa piſcis.

Sequitur aliud adagium. ὕδραν τέμνεις, ideſt. *Hydram ſecas.* Suidas tradit hoc eſſe pronunciandum de illis rebus, quæ haudquaquam fieri poſſunt. Legitur quoq; hoc adagium apud Platonem libro quarto de Republica; & promulgari poteſt in illos, qui dum vnum incommodum auferre conantur, plura incurrunt: veluti vno Hydræ Lerneæ ſecto capite, plura renaſcebantur. Vſus eſt etiam Plutarchus hoc prouerbio, in commentarijs de fortūna Alexandri; quando aliquo terminato, & ſopito bello, necnon compoſita pace, ſubinde alij, atq; alij populi aduerſus ipſum belligerantes inſurgebāt. Quapropter Cyneas quoq; cognita Romanorum multitudine, qui poſt acceptam aliquam cladem, copias denuò, & confeſtim inſtaurabant, hæc verba protuliſſe dicitur. *Pyrrhum ſibi videri aduerſus Lernæam bellare Hydram*; hoc adagium optimè in litigato-

res

A… quadrat, qui interdum vnâ compoſita controuerſia, in plura incidunt litigia. Lis enim ſæpè numero litem parere ſolet.

Sequitur aliud adagium. *Hydram geſtas.* diciturq; de illo, qui corallium tanquam tutelam aduerſus fulmina, & tempeſtates geſtat: quandoquidem hæc planta apud Plinium vocatur Gorgonia, cum extra aquam inſtar lapidis dureſcat. Gorgones autem, ſecundùm Seruium in commentarijs ad librum ſextum Aeneidos, fuerunt tres puellæ lectæ venuſtatis pulcherrimæ, quas adoleſcentes conſpicati in lapidem tranſmutari dicebantur. *L.37.c.10*

Si contemplemur interfectorem Hydræ, oritur aliud adagium, *Nec Hercules quidem contra duos.* Hoc inde natum eſſe volunt ex ſummo Herculis labore in necanda Hydra: etenim Cancrum Hydræ vehementer oppreſſæ auxiliaturum veniſſe ferunt: quare viciſſim Hercules, implorata Iolai ope, Hydram tandem ſuperauit, & Cancrum interemit. *Adagia ratione interfectoris hydræ.*

Si mens dirigatur ad locum, in quo Hydra ſtabulabatur, hic nobis exhibet illud prouerbium. *λέρνη κακῶν.* ideſt, *Lerna malorum.* hoc prouerbium pronunciatur, non ſecus, *Adagia petita à loco hydræ.*
B ac ſi dicatur. *Ilias malorum. Mare malorum. Theſaurus malorum.* His enim adagijs plurima mala in vnum congeſta ſignificamus. Originem duxit hoc prouerbium à loco natali Hydræ, quem fuiſſe lacum omnium ſordium, & vndiq; congeſtarum plenum tradiderunt; quemadmodum ſuperius, iuxta mentem Strabonis, ſcriptum fuit. Propterea quoticſcumq; hominem valdè infamem, vel omni turpitudinis genere contaminatum, aut cætum hominum peſtilentium, quaſi colluuiem facinoroſorum indicare volumus; rectè Lernam malorum pronunciamus. Idcirco Cratinus Comicus, apud Heſychium, theatrum, quod ex varia mixtaq; hominum colluuie conſtaret, iure merito *λέρνην θεατῶν* appellauit. *Lib.8.*

MORALIA.

C CYPRIANVS, libro primo de Incarnatione Chriſti, Hydram optimo iure ad fœcunditatem hæreſum comparauit. Scripſit enim, quòd hæreſes in Eccleſijs Hydræ ſimilitudinem gerunt, quoniam iſtæ aduerſus noſtras mentes linguis feralibus ſibilant, & lethale virus iaculantur; immò truncatis capitibus renaſcuntur. Sed quoniam reſurgente morbo non debet ceſſare medicina, ideo quantò maior fuerit ægritudo, tantò validior debet eſſe curatio. Potens enim eſt Dominus Deus noſter, vt quod de interitu Hydræ Ethnici prædicarunt, id in bellis Eccleſiarum veritas peragat; & ignitus Spiritus Sancti gladius ita, in extinguenda, & extirpanda nouella hæreſi, omnes penitus medullas pernitioſæ generationis exurat, vt tandem prodigioſa fœcunditas, emorientibus venis, denuò parere ceſſet. Diuus etiam Ambroſius, in ſuo opere de fide, hanc ſimilitudinem Hydræ, & hæreſis amplexus eſt: ſiquidem veluti, vna Hydræ ablata ceruice, aliæ ſtatim emergebant; ita pariter vna ablata hæreſi, multæ aliæ inſurgunt. Ideoq; ritu necis Hydræ, hæ nonniſi incendio auferri poſſunt. Huius etiam comparationis meminit Baptiſta Mantuanus de Diuo Ambroſio canens hunc in modum. *Hæreſis hydra comparatur.* *Lib.1.c.4.*

Arius humani generis lethale venenum,
D *Legis in excidium natus fideiq; ruinam,*
Polluerat gentes, totumq; infecerat Orbem,
Præſertim Italiam. Tunc tota Inſubria fractis
Viribus ægrotans iſto in languore iacebat.
Ambroſius, qui tunc erat ex Proconſule factus
Paſtor, in hanc Hydram claua inſurrexit, & arcu,
Et velut Alcides alius Lernæa fugauit
Toxica, Niligenas abigens ab ouilibus Hydros.

Amplius, in morali doctrina, Sophiſtici, & fallaces verborum gannitus non iniuria ad Hydram comparantur; cum ab hoc vocum monſtro infinita dimanent deliramenta, quæ animis noſtris plurimum detrimenti, & magnam quoq; perniciem ſemper ſunt al- *Sofiſtæ hydræ dicuntur.*

latura. Immò omnes mulieres, quæ pudicitiam habent in propatulo ſimilitudinem Hydræ non effugiunt: quandoquidem Anaxilas comicus fabuloſa quædam Priſcorum monſtra, publica ſcorta interpretatus eſt. Hinc Atheneus Gnathænam Sinopæ vetulæ ſubnaſcentem ipſa duplo deteriorem eſſe retulit. Id in capitibus Hydræ obſeruabatur, dum vno ablato, alia multo deteriora oriebantur. E

L. 13. Dypnoſoph. c. 10.

Inſuper homines, qui aſperè, & acutè non ſolum quacumq; occaſione, ſed etiam contumelioſiſſimè ſolent loqui, cum Hydris comparandi erunt; quare non immeritò Diuus Hieronymus (referente Cælio) obtrectatorem virulentum, Excetram, nempe Hydram cognominauit. Rurſus in proemio Eſdræ, aduerſus ſuos obtrectatores ſic loquebatur. Quamuis Hydra ſibilet, victorq; Simon incendia iactet, nunquam meum, iuuante Chriſto, ſilebit eloquium. Item Hydra hominibus omni crudelitatis genere inquinatis iuſta de cauſa aſſimilanda eſt; cum reciſa vna crudelitatis ceruice, denuò noui ſæuitiæ modi repullulent. Vnde Baptiſta Mantuanus in Bucolicis canebat.

Eclog. 3.

Tranarem laturus opem; tu ſæuior Hydra

Me fugis.

Demùm qui inani ſcientiæ perſuaſione, vel alia de cauſa intumeſcit, Hydram proculdubiò repræſentare videtur: cum illa Fera ita ſuperbiret, & ſe ſe efferret, vt quodcumq; ferrum in ſui necem fabricatum aſpernaretur. Idem præſtat homo nimium ſui admirator; ac pro ſententia, cui ſemel adhæret, etiam contra verum contumax, & refractarius. Cum autem nullum vitium Deo inuiſus ſit arrogantia; homo crimino ſus hos teterrimos mores in candidos mutare debet. Verùm cum difficillimum ſit in Superborum mentem modeſtiam, & animi demiſſionem inducere deberent ſaltèm meminiſſe illius, quod de oſtentatione ſuperbiæ quidam poeta tradidit hunc in modum. F

Superbus nũcupatur hydra.

Sordida laus ſemper proprioq; a prodit ab ore
Hanc ſapiens refugit.
Efficit, & fatuos pompoſa ſuperbia plures,
Tartara quos rapiunt.

Vir quoq; omnigena eruditione clarus, & Aenigmatiſtes, vt mens ſuperbi reſcipiſceret, hanc obſcuram ſcripſit veritatem.

O		*be*
cur	*ſuper*	*bis* G
tua		*bia*
te		*abit.*

Nimirum ò Superbe, cur ſuperbis, tua Superbia te ſuperabit.

Lib. 20. Epiſt. 21. Poſtremò Seneca doctrinam moralem de fortitudinine, & Iuſtitia inſinuans, exemplo Hydræ, virtutes non eſſe animalia docuit his verbis. *Non n. quicquid ab homine fit, homo eſt, & iuſtitia quid eſt inquit? animus quodammodo ſic ſe habens. Itaq; ſi animus animal eſt, & iuſtitia minimè. Hæc enim habitus animi eſt, & quædam vis. Idem animus in varias figuras conuertitur, & non toties animal aliud eſt, quoties aliud fuerit, nec illud, quod ſit ab animo, animal eſt, ſi iuſtitia animal eſt fortitudo ſic cæteræ virtutes: vtrum deſinunt animalia eſſe ſubinde vt rurſus incipiant, an ſemper ſunt: deſinere virtutes non poſſunt: ergo multa animalia, immò innumerabilia in hoc animo verſantur. Non ſunt, inquit multa quia ex vno religata ſunt, & partes vnius, ac membra ſunt. Talem ergo faciem animi nobis proponimus, qualis eſt Hydræ multa habentis capita, quorum vnumquodq; per ſe pugnet per ſe noceat. Atqui nullum ex illis capitibus animal eſt, ſed animalis caput: cæterùm ipſa vnum animal eſt.* H

Hydræ ſimilitudo quadam.

Li. 3. Polyt. cap. 19. At quid de toxico dicendum erit? Hoc cum eſſet pernicioſiſſimum, aliquando tamen vitale fuit appellatum. Etenim (referente Ioanne Sariſberienſi) Tiberius à Iulio Imperatore tertius toxico interijt, cuius morte ita lætatus eſt populus, vt Terram matrem, & Deos manes oraret, ne mortuo ſedem vllam, niſi inter impios, concederent. Et licet toxicum ſemper fuerit deteſtabile, & exitioſum, tamen illud populus vitale eſſe cenſuit.

A

HIEROGLYPHICA.

NONNVLLI, referente Pierio Valeriano, per ſimulacrum Hydræ, Inuidiam hieroglyphicè repræſentari poſſe tradunt: quandoquidem Hydram animal paluſtre, & ex ſordido cæno natum fuiſſe aſſeuerant. Inuidia quoq; nonniſi in abiecto, & demiſſo animo reſidet. Quocirca Ouidius, in volumine Transformationum, hanc in imis conuallibus latibulari confinxit; deinde reliqua, quæ de Inuidia ſcripſit, ad Hydræ ſignificatum pertinere videntur. Præterquam quod Erictonius pedibus anguineis (quamuis alij ad cuſtodiam, ſerpentem ei aſſignatum fuiſſe dixerint) Inuidiam denotare perhibetur: cum illa, poſt res præclarè geſtas, in arenam prodiens, paulatim in cordium penetralibus occultetur, virulento ſpiritu ad cuſtodiam deſtinato. Huius autem exemplum in primis fratribus manifeſtum habemus.

Inuidiæ Hieroglyphicum.

Inuidia cauſa fratricidij fuit

B *Maior & inuidia eſt fraternis cordibus orta,*
Fraterno primi maduerunt ſanguine muri.
Hoc Abel, atq; Chaim: hoc Atreus, atq; Thyeſtes
Etheocles cum fratre ſuo; pluresq; docebunt.
Inuidiam idcirco fugias ſapienſq; bonuſq;.

Itaq; hoc eſt illud odium, quod Diodorus, pictura ſerpentis denotari poſſe diuulgauit. Inſuper Pierius Valerianus, ſimulacro Hydræ ab Hercule ſuperatæ, hieroglyphicè demonſtrari poſſe vitium à virtute domitum pronunciauit. Etenim talis pictura admonet vnumquemq; virtutis, qua homo fretus illecebras amatorias per Hydram expreſſas remouere conatur.

Lib. 6. Hierogl.

PHRENOSCHEMATA.

C PRISCA conſuetudine receptum fuiſſe, in Inſignibus Hydram delineare teſtatur Capaneus, qui olim pro egregio Inſigni, Hydram habuiſſe traditur. Quocirca hic mos ad noſtram vſquè ætatem penetrans, multis phrenoſchemarum anſam præbuit. Vnde Hieronymus Ruſſelius, in libro Inſignium, exhibuit ſimulacrum Hydræ ſepticipitis, cum Dicto. VTCVMQ; Demonſtrabat autem inuentorem phrenoſchematis quouis modo, omnes difficultates ſibi oblatas, eſſe ſuperaturum, vel innuebat totos conatus eſſe inflexurum, & omnia ablaturum impedimenta. Hoc deniq; phrenoſchemate generoſus, & inuictus animus demonſtratur. Item Ioannes Baptiſta Pittonus Pictor Vicentinus in Inſigni Sfortiæ Pallauicini, effigiauit Hydrā cū Dicto. VTCVMQ; Vt indicaret hominem aduerſus infortunia virtutes ſemper augentem. Subſcripſit autem carmina Italica huius tenoris.

Inſigne Capanei.

Come ch'à l'Idra vn collo ſi recida
Vi naſcon tanti in vece di quell'vno,
Ch'eſſer non pote, che già mai l'ancida,
Opri quanto ſi voglia ingegno alcuno.
D *Tal la virtù, ch'in cor alto s'annida,*
Non teme volto minaccioſo, e bruno
Di nemica fortuna, ò aſſalto d'armi;
Ma via è più ſalda, che l'incudi e i marmi.

Iterum Hieronymus Ruſſelius effigiauit manum, cum gladio recidentem vnum ex capitibus Hydræ in quadam palude iacentis, cum Dicto Italico deſumpto ex carminibus Petrarchæ. E S'IO L'VCCIDO, PIV FORTE RINASCE. Quare intelligimus authorem Phrenoſchematis conari, omni diligentia, deſiderium amatæ rei extinguere, cum tamen illud magis inſurgat, & quaſi altera Hydra multiplicetur.

Lib. 3. Inſign.

Lucas etiam Contilis ſcriptor Italicus eamdem Hydræ iconem cum manu, & gladio figurauit, & addidit Dictum huius generis. SPES ÆGRA SALVTIS. Et monet

lectorem, quòd author huius phrenoſchematis voluit inſinuare animi ſui inquietem, E
quia multis vexabatur ærumnis, & quamuis aliquando vnam auferret, aliæ tamen, atq; aliæ emergebant: propterea ſe ægram ſperare ſalutem protulit.

Animi inquies quomodo demõſtretur.

Perciuallus quoq; delineauit Draconem ſepticipitem, cũ Dicto. IN OMNIBUS HYDRA. Alludebat enim ad omnes huius Feræ proprietates. Primùm, quia flatu graueolenti, cunctos ad ſe accedentes arceret, deinde, quia truncato vno capite, plura renaſcerentur. Sic in mundanis euenit negotijs, quæ plurimas ſemper pariunt difficultates.

SIMVLACRA.

PAVSANIAS, In Eliacis, ſcriptum reliquit, quòd in Elide templum Iunonis erat, in quo, præter alia ſimulacra, Pallas Herculi Hydram conficienti aſsiſtens viſebatur. In clypeo Auentini ſimulacrum Hydræ conſpiciebatur: nam Virgilius ſermonem habens de filio Herculis, ſcripſit ipſum vehi curru cum ſigno palmę more triumphantis, geſtantem clypeum, figura Hydrę refulgentem, in patris monumentum, qui hunc ſepticipitẽ Dracone in palude Lernęa exanimauit. Sic igitur canit Virgilius. F

Lib. 7. Aeneid.

Poſt hos inſignem palma per gramina currum,
Victoreſq; oſtentat equos ſatus Hercule pulchro
Pulcher Auentinus, clypeoq; inſigne paternum
Centum angues, cinctamq; gerit Serpentibus Hydram.

Memorat etiam Baptiſta Mantuanus ſimulacrum Hydræ in marmore quodam Spartano cælatum, dum canit hunc in modum.

Non procul inde virens Spartano è marmore moles
Phidiacam teſtata manum, pendebat ab alto
Margine pars claua, partem conſumpſerat ætas:
Lernaa pars prima Hydra, qua guttura ſeptem
Porrigit, & linguis ſeptem vibrantibus ora
Arcus, Acarnanis fluuij duo cornua frangum
Plena, Molorcheo pelles detracta Leoni. G

Meminimus, & nos vidiſſe Romæ multas Herculis ſtatuas inſigni cælatura admirandas, ſed potiſsimum per collem Quirinalem, vulgò *Monte Canallo* appellatum, in Viridario, & Vineto olim Eminentiſſimi Cardinalis de Carpo, inſigniores cum claua, & ſpolio Leonis, alicubi hæc ſtatua caput Leonis, alibi verò fructus horti Heſperidum manu tenebat: verùm inter has, hoc in eodem loco Paradiſum terreſtrem ferè ęmulantẽ, viſebatur tabula marmorea figuram exhibens Herculis manu ſtringentis comam mulieris, cuius crura ſerpentinam effigiem præſeferebant: nonnulli ſunt opinati inſinuare voluiſſe ſpectantibus paludem Lernæam, in qua Hercules Hydram confeciſſe traditur. Neq; volumus in præſentia ignotam eſſe legentibus egregiam ſtatuam æream Herculis, & Hydræ ad caminum amplæ aulæ Palatij Illuſtriſſimæ familiæ de Tanarijs, in qua hodie Comes Ioannes Nicolaus Bononiæ Senator ſummæ vir prudentię refulget; quę ſtatua malleo, & manu Excellentis Argentifabri Horatij Proualij Bononienſis inchoata, & abſoluta fuit. Aliqui etiam, pro ſimulacro Romam repræſentante, delinearunt mulierem bellug ſepticipiti inſidentem, propter ſeptem colles in Romana vrbe conſpicuos, & eminentes. Quapropter aliquando Roma ſepticollis fuit cognominata. Vnde Poeta Italicus canebat. H

Tanariorũ mentio.

——————— *Roma ogn'hora*
Con gl'occhi di dolor bagnati, e molli
Ti chier mercè da tutti ſette i colli.

Amplius, Ripa, in ſecunda parte Iconologiæ, vt Inuidiæ exhiberet ſimulacrum, pinxit annoſam mulierem cum Hydra, quoniam hæc Fera, peſtifero, & lethali halitu magis, quàm aliud animal, inficiat, & occidat. Aſſimiliter idem præſtat Inuidia, cum ſemper hominibus detrimentũ, atq; ruinam, corporis, & animæ machinetur. Prætérquamquòd Hydra, amiſſo vno capite, plura acquirit, quemadmodum Inuidia, quæ vi virtutis penè oppreſſa, magis atq; magis aduerſus eam creſcit, atq; augetur. Id optimè expreſſit Petrarcha canens.

Simulacrũ Inuidiæ.

O In-

A *O Inuidia nimica di virtude,*
Ch'à bei principij volontier contraſti.

Iterum Ripa dum conatur exprimere hominem ſe recipientem ad optimam frugem, quam Vulgus Conuerſionem vocat; figurat mulierem plorantem, & tenui indutam velamine, cum Hydra ad pedes; additq; hoc Dictum. IN TE DOMINE SPERAVI. Etenim lacrymas pænitentiæ indices eſſe annotauit Curtius. Hydra verò eatenus in hoc ſimulacro locum habet, quatenus crimina conculcanda eſſe demóſtrat, quod maxima præſtatur difficultate: veluti Hydra ſummis laboribus ab Hercule expugnata, & extincta fuit. Ratio autem huius ſimulacri infraſcriptis verſibus explicatur.

Simulacrũ Conuerſionis vulgo dictæ.

Diuitiæ attalicæ iaceant, aurumq; comaq;
Et leuis hæc tantùm faſcia membra tegat.
Et modo iam menti ſedeat ſententia noſtra,
Quæ vela exornent pectoris alba mei.
Hydra, vel hæc pedibus iaceat ſuppoſita diris,
Ne illius pereant pectora noſtra dolis.
B *Cuncta tenenda modo ſunt hæc de ſede ſuprema*
Luminibus pateant lumina clara meis.

Deniq; idem author in poſtrema Iconologiæ parte, ad ſignificandam Religionem ſimulatam, viſus eſt pictura mulieris attalicis indutæ veſtibus, redimitæ corona, & ſupra Hydram ſedentis; nam veluti Hydra ab aliorum animalium natura valde recedit. Ita hæc Religio à vera, & recta mirandum in modum diſcrepat.

Falſæ religionis ſimulacrum.

DE DRACONE BIPEDE

In agro Bononienſi capto. Cap. V.

ORDINIS RATIO.

C CVM in præcedenti capite de Draconibus pedibus fulcitis pertractare cæpimus, ordinis rationem ſecuti, hanc ſedem Draconi bipedi Bononienſi aſſignare decreuimus, antequam de Draconibus alatis verba fiant. Itaq; hanc difficillimam libenter ſuſcepimus prouinciam, præſertim cum animal huius figuræ nunquam in Europa viſum, nec à quopiam, vt noſtra fert opinio, deſcriptum fuerit. Et tamen nullum animal tam paruum, & ignobile in rerum natura reperitur, quin diuinum opus in eo ſemper eluceſcat. Ideo iure optimo Heraclitus philoſophus, vitandæ gratia aeris frigidioris iniuriæ, in humili piſtoris caſa morans; nonnullis viris nobilibus ipſum alloqui cupientibus iuſſit, vt in tugurium ingredi dignarentur, aſſeuerans neq; tali loco Deos immortales deeſſe.

Deus eſt vbiq;

Immò rectius Diuus Auguſtinus in pſalmos, admirabilem Omnipotentis prouidentiam in minimis contemplans animalibus; hæc verba proferebat. Quis ſingula pulicis, vel culicis membra non admiretur; quatenus ordinem, motum, & vitam participent. Amplius conſiderandum eſt, quemadmodum hæc animalcula mortem fugiant, D vitam diligant, voluptates appetant, moleſtias vitent, & deniq; qua ratione in motu ſibi congruo vigeant. Quis diſponit iſta? inquit Auguſtinus; expaueſcis in minimis, lauda infinitam Dei potentiam. Idcircò nos quoq; in exaranda huius admirabilis Draconis bipedis hiſtoria, idem præſtare debemus.

Animaliũ paruorum conſideratio.

E

DRACO BONONIENSIS quo tempore inuentus fuerit.

VERTENTE anno noſtræ ſalutis ſeptuageſimo ſecundo ſupra milleſimum, & quingenteſimum, III. Idus Maij, tempore creationis Summi Pontificis Gregorij Decimitertij Bononienſis, hic Draco bipes, more Serpentino ſibilans ſe manifeſtauit. Nam penès prædiolum Domini Petronij de Doſijs in loco *Malaualta* nuncupato delitèſcebat, ſed tandem poſt diem Aſcenſionis Redemptoris noſtri eiuſdem anni, hora decima ſeptima in via publica iuxta ſepem prænominati prædij ſpatio milliaris à noſtra diſtantis Ciuitate, à quodã bubulco Baptiſta nominato de Camaldulo deprehenſus fuit. Is enim Bononia, cum bobus currum trahentibus rus petens pedetentim currum F ſequens, boues ſiſtere gradum animaduertit; vnde ſumpto perone in illos ſæuiens acriter ſtimulauit: at illi timore quodam perciti, & genuflexi, vlterius progredi non audebant. Interim, magno audito ſibilo, bubulcus circumſpiciens admirabilem Draconis figuram deprehendit; & illicò pauore affectus eleuata haſtula, capite belluæ percuſſo animal interfecit.

Boues timore draconis affecti.

Sed mirandum eſt, quòd Draco nunquam ab illo diſceſſerit loco; immò boues, & bubulcum toruis oculis, & erecto capite intuens, fortè in illos ſe iaculari volebat; at fraxini cuiuſdam propinquitate fortaſsis impeditus, neq; ruſtico, neq; bobus vllo fuit incommodo. Virtutem enim fraxini, aduerſus omne Serpentum genus, cunctis manifeſtam eſse arbitramur. Et quamuis Serpentes animantes voraciſsimi, tenui gula referti, caudæ extremitati, capite eleuato, inſiſtere ſoleant, vt melius cibaria in aluum dilabantur: non eſt tamen credendum hunc Draconem duobus inhærentem pedibus, cibi cauſa, caput eleuaſse, ſed potius, vt facilius in bubulcum ſe ſe eiaculari poſset.

Fraxini vis.

Inſuper bubulcus metuens, ne animal primo ictu prorſus extinctũ eſset, rurſus ferro, G quo haſtulæ bubulcorum armari ſolent, anteriorem Draconis pedem abſcidit: itaq; interfectus biduo ibi iacuit. Interea Dominus Horatius Fõtana hanc ſingularem beſtiam humi iacentem animaduertens ad doctiſsimũ Vlyſsem Aldrouandum, & diligentiſsimũ rerum naturaliũ perſcrutatorem deferri iuſsit; qui animal conſpicatus rariſsimum, nec vnquam in Italia, immo, nec in Europa viſum, primò ad viuum pingi, deinde ſumma induſtria exſiccari, & in Muſæo appendi curauit; quemadmodum etiam hodie vnuſquiſq; illum intueri poteſt. Et quoniam hic Draco eo tempore inuentus fuit, quo non ſolum Gregorius XIII. ad maximum euectus fuit Pontificatum, in cuius Inſigni gentilitio Draco refulgebat, ſed etiam eo tempore, quo Draco cœleſtis exoriebatur: ideo Iuuenis exquiſitiſsimæ doctrinæ ſic cecinit.

Animal ad viuum pingitur.

Luſtris ter centum & bis ſeptem, dum abditur annus
Bis; Draco Felſineo ſibilat ortus Agro
Sibilat Eoo quoq; Cæli cardine eodem
Tempore, Romana ſceptriger Vrbe Draco.

H

FORMA ET DESCRIPTIO.

ADMIRABILIS hic Draco à capite ad extremitatem vſq; caudæ erat duorum cubitorum: ab ore ad initium vſq; latitudinis corporeæ dodrans inter corporis latitudinem, & caudæ principium obſeruabatur. Deinde ad extremitatem vſq; caudæ longitudo cubitalis, nempe duorum dodrantum, huiuſmodi partem adæquabat. Propè collum erat latitudinis duorum digitorum, & à capite ad primum vſq; & anteriorem pedem dodrantalis longitudinis, & à primo pede ad eam vſq; partem,

Lõgitudo, & latitudo draconis.

viperæ

A viperæ aſſimilabatur. Et corpus in ea parte, latitudinis ſeſquipalmaris, nimirum ſex di-
gitorum viſebatur.

Poſteriorem colli partem torques albus exornabat, ad inſtar Natricis torquatæ,
vel inſtar Anaris ſylueſtris torquatæ, quæ Italis vulgò *Ceſone* nuncupatur, vel tandem
inſtar merulæ alpeſtris torquatæ, quæ vulgò *Merla della collana* cognominatur. Cæte-
rùm in hoc Dracone torques non erat mutilus, vt in multis alijs animantibus obſerua-
tur, ſed abſoluti circuli torquem integrabant.

Torque ornabatur.

Supra dorſum ſquamæ latæ apparebant, æmulantes ſquamas Cyprini piſcis Ariſto-
lis, qui Vulgò *Raina* appellatur. Maior pars harum ſquamarum ad viriditatem tende-
bant: immò aliquæ erant ſubrubræ, ſed inter has quædam nigreſcebant: hinc depre-
henſum eſt hoc animal ad genus Draconum referendum eſſe: propterea quòd Draco-
nes, vt plurimum, virides effigiari ſoleant. Pars alui Draconem propriè repræſentans
ſquamis viridibus erat exornata.

Si pedes contemplemur. Primò aduertendum eſt, quòd fæmur iunctum tibiæ
erat latitudinis pollicis; & digiti ſuis articulationibus connectebantur, vt in lacerto-
rum digitis obſeruatur. Digiti tamen non erant quini, vt in lacertis, ſed tantùm qua-
B tuor breuibus vnguibus armati, qui adhuc eorum primordia præ ſe ferebant: vnde Dra-
conem iuuenem eſſe coniectauimus: quemadmodum etiam ex dentibus dignoſci po-
terat. Præterea altitudo pedum latitudinem corporis adæquabat. Immò magna ad-
miratione tenebamur, quòd pedes ex oppoſito iuncti non eſſent; veluti in cæteris ani-
malibus quadrupedibus, & in alijs exanguibus multipedibus obſeruamus; ſed pedum
vnus erat anterior altero, diſtantia ſex digitorum, neq; in eodem latere; immò per dia-
metrum erant oppoſiti; vt facilius fortè corpus mouere poſſet: propterea quòd media
pars corporis motu progreſſiuo impellebatur; reliquæ autem partes, nempe colli, &
caudæ per lubricos fluxus ritu ſerpentino, mouebantur.

Pedum huius Draconis ſitus qualis.

Podex ab extremitate caudæ duobus diſtabat palmis; pars caudæ ſuperior viperæ
erat ſimilis, inferior verò diſſimilis: ſiquidem ſquamæ partim nigræ, partim virides
erant hoc tamen ordine, & figura, vt quaſi ſingulæ formam ſemicircularem referrent, &
binæ tantùm latitudinem caudæ amplectebantur. Secus verò in vipera ſe habent, quo-
niam ſquamæ rectæ ſunt per totam corporis partem inferiorem. In hoc autem Draco-
ne, à podice ad caput vſq; ſquamæ inferiores, tam reſidui caudæ, quàm ventris, & to-
C tius colli ad os vſq; rectæ erant, vt in vipera, hoc tamen ordine, vt imbricatim ſitæ eſ-
ſent, colore vſq; ad aluum partim albo, partim nigro, ſub ventre albæ, & latiores dimi-
dio ferè digito. At in extremitate ſquamarum rectarum nonnihil coloris viridis con-
ſpiciebatur. Demùm extremitas caudæ duriſſimo, & corneo ferè apice munita erat,
cuius vna pars ſquamulis tegebatur, & extremitas apicis nigerrima, & aculeus inſtar
litteræ C, ſeu inſtar centri ſcorpionis, erat repandus. Quamobrem veriſimile fuit hoc
animal huiuſmodi aculeo, pro tutella aduerſus cætera animantia vti.

Squamæ huius Draconis quales eſſent.

Extremitas caudæ qualis.

Cæterùm, vt melius forma huius Draconis exprimatur, denuò ſingulas partes pon-
derabimus, caput erat admodum ſimile viperino, pars capitis ſuperior iuxta extremi-
tatem, erat nigra, nouem nigris ſquamis integrata, reliqua autem pars ſquamis maio-
ribus leucophæis trigonam figuram æmulantibus. Oris hiatus longitudo erat duorum
digitorum: lingua tenuis, longa, & bifida, more aliorum ſerpentum, conſpiciebatur.
Singula oris latera dentes ſerrati, & graciles armabant: anterioribus tamen in vipera
obſeruatis carebat. Hinc collegimus hoc animal non valdè fuiſſe venenoſum. Oculos
in comparatione ad molem corpoream magnos habebat, & aurei coloris: qua de re
D Draconem hunc ſolaris naturæ fuiſſe iudicauimus. Foramina aurium, ritu auium, ha-
bebat; deinde auriculis carebat. quamuis in Heluetijs anno nonageſimo nono ſupra
milleſimum, & quadringenteſimum, Draco auribus longiſſimis præditus fuerit inuen-
tus. Idcirco ad monſtrum in genere ſerpentum reducendũ fuiſſe putauimus. Reliquum
eſt modò, vt iconem tam admirabilis Draconis legentibus exhibeamus, vt, num de-
ſcriptioni reſpondeat, intueri, & meditari poſſint.

Dẽtes quales eſſent.

Oculi huius Draconis quales.

Dra-

Draco bipes apteros captus in Agro Bononienſi.

GENERATIO.

SI meditemur hunc Draconem bipedem in Agro Bononienſi comprehenſum, non poſſumus non maxima admiratione, vnà cum multis alijs Philoſophis affici, & præſertim generationis modum ponderantes; cum nunquam huiuſmodi animal in tota Europa viſum fuerit: quapropter huius rationem aſſignare admodum difficilè eſſe arbitramur. Immò in numero rerum naturalium collocandus eſſe videtur, quarum ratio, teſte Diuo Auguſtino, reddi haudquaquàm poteſt. Et tamen hæc non eſſe, vel falſa eſſe, non eſt dicendum; quamuis eorum veram rationem perſcrutari nequeamus. Neq; exiſtimandum eſt iſthæc à Deo Optimo Maximo, abſq; ratione procreata fuiſſe, quamquam nos cauſa lateat. Præterea multa naturalia quotidie præ oculis habentur, quorum cauſa ignota eſt. In primis caro pauonis mortui per anni ſpa-B tium ſeruata putredinem non contrahit, huiuſq; cauſam multi ignotam prædicant: diceret quis cauſam calori non facilè compactam, & exſiccatam eius naturam diſſoluenti aſſignare poſſet, qui humorem naturalem expellere nequeat: cum, authore Galeno, hæc caro valdè dura, & fibroſa ſit.

Cur Pauonis caro diu duret.

Rurſus Philoſophi in dies rimari cauſam conantur, cur magnes ferrum attrahat, atq; illud abigat: deinde cur ad proximiorem polum, ſiue Arcticum, ſiue Antarcticum ſe vertat, & tamen huius actionis cauſam non inueniunt. Iterum quænam vis tam frigida inſit paleæ, vt niues, & glaciem æſtiuis conſeruet temporibus, aut tam calida, vt poma acerba concoquat, & maturet. Neq; Philoſophi vnquam inueſtigare potuerunt rationem, propterquam, lignum ficulneum Aegypti, ſeu lignum Sycomori non inſtar aliorum lignorum, in aquis natet, ſed mergatur: immò quod magis mirabilius eſt, quando in imo aliquandiù moratum fuerit, ad aquæ ſuperficiem emergit, cum totum oppoſitum præſtandum eſſet, nam quod humore imbutum eſt pondere grauatur.

Vis Magnetis qualis.

Paleæ facultas eſt varia.

Quid de lapide ſelenite, vel ſpeculari dicendum erit? cuius candor cum Luna creſcere, & decreſcere traditur; oriturq; in Perſia, & pariter in montibus gypſeis Agri Bo-C nonienſis, qui Plinio ignoti non fuerunt, quando ſcriptum reliquit, in Bononienſi Italiæ parte lapides ſpeculares inueniri, qui in ſubtiliſſimas laminas ſcinduntur. Alia quoq; innumera huius generis in medium afferri poſſent, quorum cauſas indagare non eſt facilè.

Lapidis ſpecularis conditiones.

Itaq; in præſentia Ariſtotelis doctrinæ adhærentes, qui in libris Poſteriorum, de quacumq; re naturali quatuor quæſita proponit, nimirum ſi eſt, quid eſt, quod eſt, & propter quid eſt, hæc in noſtro Dracone ſigillatim indagabimus. Primùm quæſitum eſt notiſſimũ, propterea quod à plurimis viris fide dignis hic Draco fuit viſus, & adhuc exſiccatus in Muſæo Illuſtriſsimi Senatus Bononienſis conſpici poteſt. Secundum quæſitum per allatam deſcriptionem eſt manifeſtum: ſed quia adhuc perfecta non habetur cognitio; reſtat vt reliqua deinceps inquiramus. Serpentum igitur, vel Draconum alios terreſtres, alios aquatiles eſſe iam decreuimus: hunc autem Draconem bipedem ad genus terreſtrium reducendum eſſe exiſtimamus, præſertim cum in terra, non autem in aquis deprehenſus fuerit. Præterea cum parte poſteriori ſerperet, & partem anteriorem mole corporea grauatam, progreſsiuo pedum motu duceret; neceſſa-D riò ad illud ſerpentis genus partim ſerpens, partim progrediens referendum eſſe cenſuimus, ſub quo genere Dracones continentur.

Lib. 2. Poſt. cap. 1.

Hic draco ad genus terreſtriũ reducendus eſt.

Hic Draco tardus erat in motu, cum pedibus eſſet refertus, qui ſerpentibus potius impedimento, quàm commoditati eſſe ſolent; vt apud Philoſophum, in libro de inceſſu animalium, manifeſtatum fuit. Quòd autem tardi eſſet greſſus, inde collegimus, quoniam minimè aufugiens ictum ruſtici ferientis expectauit. Vnde aliqui his rationibus moti, hunc Draconem bipedem Baſiliſcum, vel ei congenerem eſſe voluerunt; cum tamen hoc à ratione valde alienum ſit: carebat enim illis omnibus conditionibus quas in capite de Baſiliſco patefecimus.

Hic draco fuit tardi motus.

Seriò igitur ponderaturi modum, quo hic bipes Draco genitus fuerit; habitum philoſophi induemus, variaſq; in medium afferremus rationes, quibus tandem ex ploſis,

Conſideratio originis huius Draconis.

ſis, noſtram ſententiam aperiemus. Itaq; primò in arenam quatuor opiniones prodibunt; Prima erit an aliunde hic Draco migrauerit. Secunda an è cœlo cum pluuijs ceciderit. Tertia, an ex permixtione animalium diuerſi generis ortus fuerit. Quarta deniq; erit, an ex putri materia ſit originatius. E

AN ALIVNDE MIGRAVERIT.

QVI tuentur hanc opinionem, multa aliorum animalium migrantium, & remigrantium exempla afferunt. Quandoquidem Graculus Bohemicus auis olim noſtris incognita regionibus, elapſis annis, ad nos migrauit, non quidem ex plaga orientali, vt quidam perperam arbitrati ſunt: ſed huiuſmodi aues ex loco Septentrionali, aut niuium copia, aut ingenti algore, aut aliqua inundatione coactas hùc meaſſe cenſemus; nam quæ poſtea aucupis laqueos vitarunt, in ſua loca frigida remeaſſe credimus. Item auis quędam Kemperchens, quaſi pugnatrix dicta, ex remotis borealis plagæ penetralibus, Maio menſe, in Brabantiam aduolat, & huiuſmodi auis Ardeæ congener eſſe videtur: quemadmodum in Hiſtoria auium explicatum fuit. Gillius in Aelianum prodidit Ciconias cum Gruibus non ſimul, ſed temporibus diuerſis, iniuriam frigoris fugientes, mutatione Coeli, ſibi conſulere, & tranſacta bruma, rurſus ad patrias ſedes ſe conferre. F

Auis pugnatrix quæ fuerit.

Pariter Coturnices, & Turdi, quot annis, in Italiam tranſuolant. Milui etiam, Erytaci, & Hirundines, per Aeſtatem tantùm, in Europa degunt, & circa Aequinoctium Autumnale, fortaſſis pabuli gratia, aliò remigrant. Nam Hirundines, per brumam, in noſtris regionibus, nullo inuento pabulo, perirent: quare in Regione calidiori hyemem tranſigunt, donec, aduentante Aequinoctio verno, ad nos remigrent. Similiter Locuſtæ quandoq; ex remotiſſimis regionibus migrant, vt teſtatus eſt Plinius. Namq; anno quadrageſimo ſecundo ſupra milleſimū, & quingenteſimum, agmina locuſtarum inaudita ex paludibus Meotidibus profecta, non ſolùm vniuerſam Panoniam, & maximam Germaniæ partem, ſed totam ferè Italiam, non ſine magna omnium à terra naſcentium pernitie, occuparunt. Immò etiam homines ab animalibus fortaſsè edocti ſuum locū natalem, propter æſtū, deſerunt, vt homines iuga montium Pyreneorum colentes, & Incolæ Alpium Heluetiæ, Aluerniæ, & Sabaudiæ, qui, vrgente bruma, propria relinquentes domicilia, ad loca plana migrant, vbi varijs occupati exercitijs, quæſtum, ad victum, faciunt: elapſa autem hyeme, ad propria domicilia reuertuntur. G

Quanam aues migrent in Italiam.

L.11.c.19.

Homines migrantes, & remigrãtes qui.

His igitur notatis, aliquis pronunciare poſſet, hunc Draconem bipedem ex remotiſſimo aliquo loco, neceſſitate aliqua coactum, ad nos profectum fuiſſe; quamuis inter animalia migratoria non recenſeatur, quæ ſtatuto quodam tempore gradiuntur, & regrediuntur: cum hoc animalis genus nunquam aliàs in Europa viſum fuerit. Meminimus quidem legiſſe in hiſtoria Prouinciæ Carniæ Regi Tartarorum ſubiectæ, Serpentes ibi verſari, qui pro anterioribus pedibus, vngulas, inſtar vnguium Leonum habent. Cæterùm cum noſter Draco non vngues tantùm, ſed pedes digitis tibia, & fœmore diſtinctos habuerit: idcirco hunc bipidem Draconem fuiſſe conſimilem, vel congenerem Serpenti vngulas habenti apud Tartaros, affirmare non audemus. Præterea hanc ſententiam non poſſumus amplecti, quoniam inter Serpentes, ſeu Dracones non alatos, & aues æqualis non eſt comparatio: nam his propter alas commoda eſt migratio; cùm illi per terram gradientes, & per loca habitata tranſeuntes, non ita facilè hominum inſidias euitare valeant. H

Draco nunquã viſus in Europa.

Draco hic non fuit alatus.

Ex altera parte ambigere poſſet aliquis, an per aquas, more piſcium, ad noſtras regiones confugerit: cum piſces commodè de vna regione in aliam tranſmeent: nam in pelago nullis hominum inſidijs ſunt obnoxij. Conſtat enim experientia, multa piſcium genera proprijs non contenta ſedibus, ad alia confugere habitationes. Siquidem nonnulli piſces domicilium maris deſerentes, dulces fluuiorum vndas ſubeunt; immò ibi copia ciborum ineſcati, aquarum tranquillitate allecti, & propiæ habitationis planè immemores, reliquum vitæ tempus ibi tranſigunt. Sunt tamen alij, quos quidem maris interdum tædet, & amnibus ſe ſe inſinuant, vt Lampetræ, Sturiones, Aloſæ, Salmones,

Piſces locum natalem deſerẽtes qui.

A mores, & ſimiles; at loci natalis omninò non obliuiſcuntur: cum, ſtato tempore, ad mare remeent. Sunt etiam qui relictis aquis in terram prodeant, vt teſtificatur Rondeletius, in quorum numero Polypi, Murænæ, & ſimiles recenſentur. Id etiam anguillæ nobis manifeſtant, quæ in dulcibus genitæ aquis, amaros lacus, & paludes ſulphur, & alumen redolentes ingrediuntur, ibiq; natalis oblitæ loci, reliquam ætatẽ ducunt. Affirmant quoq; nuperorum quidam anguillas in Normania Galliæ Prouincia, extra aquas vagari, & ſerpentum more, humi victum quæritare. Quare his iactis fundamentis, quidam aſſeuerare poſſent, hunc Draconem cuidam ſerpenti aculeum corneum in cauda habenti, & in Oceano mari verſanti fuiſſe congenerem, quo aculeo amputato, reliquum corpus, pro cibo, piſcatores commendant: quamobrem hic Draco aculeum corneum in extremitate caudæ gerebat, vt in deſcriptione fuit explicatum; ideò ex mari Adriatico per ſemperuirens Rauennæ pinetum ad nos migraſſe dicendum erit. Quemadmodum igitur piſces loca mutare dicuntur, vt ſuperius ſatis ſuperq; explanatum fuit; licebit quoq; pronunciare hunc Draconem bipedem è Regione natali hùc acceſſiſſe, fortaſſis illùc reuerſurum, niſi interfectus fuiſſet.

Anguillarũ natura.

Draco aculeum corneũ in cauda extremitate habebat.

B Quamuis rationes allatæ ſint probabiles; nihilominus credendum non eſſe opinamur hoc animal, ſi fuiſſet aquatile, ad loca à mari remotiſſima migraſſe. Præterquamquòd ſi ſpecies huius beſtiæ Adriatici maris fuiſſet incola, proculdubio quandoq; à nauigantibus conſpecta fuiſſet: ideo cum nunquam ibi viſa fuerit; non eſt aſſerendum hanc animalis ſpeciem ibi verſari. Demum cum hic Draco, ratione capitis, & caudæ, viperæ aſſimiletur, potius ſtatuendum eſt Draconem hunc inter angues terreſtres, non autem inter aquatiles eſſe collocandum.

AN CVM PLVVIA DECIDERIT.

C POSTEAQVAM ſatis ſuperq; explicatum fuerit hunc bipedem Draconem aliundè, more auium, vel piſcium nequaquam migrare potuiſſe opus eſt diligenter ſpeculari, an fortuitò ventorum violentia delatus, tandem cum pluuia deciderit, & tractu alicuius temporis, illam adeptus fuerit molem corpoream, qualis in icone demonſtratur. Hæc autem opinio non multùm à veritate declinat: cum varij Hiſtorici fide digni pluuias animatorum, & inanimatorum memorauerint. Athenæus, per ſpatium trium dierum, in Cheroneſo, piſcibus pluiſſe ſcribit. Huic adſtipulatur Philarcus, qui multis in locis, non ſolùm piſcibus, ſed ranis, & frumentis pluiſſe fatetur. Pariter Heraclides in Hiſtorijs diuulgauit, circa Dardaniam, & Pœoniam, tanta ranarum copia pluiſſe, vt vijs, & habitationibus repletis, incolæ alio migrare coacti fuerint. Ranarum quoq; pluuiam Diodorus Siculus recitat. Meminimus etiam legiſſe apud alios Hiſtoriographos, beſtiolas quadrupedes magnitudine ſoricis, vario diſtinctas pilo, in Nuruegia pluiſſe; quod animalis genus, locuſtarum more, omnia viridantia depaſcebatur: vnde omni conſumpto pabulo, & aere corrupto, peſtilentia ſubinde orta eſt. Immò Cardanus id non explodit, quoniam harum pluuiarum cauſam in ventorum violentiam refert, qui per aerem ſæuiendo, è iugis montium, ranas, piſciculos, & lapides, in
D modum imbris, deferunt. Nonnè olim Bononiæ, tanta erucarum copia, vi ventorum delata è cœlo decidit, vt cunctis non paucam attulerit admirationem? Item à nonnullis intelleximus huic Draconi conſimiles, & etiam diſſimiles animantes, in Agro Bononienſi, iuxta templum Diui Apollinaris ad Comitem Ioannem de Blãchis ſpectans, conſpectos fuiſſe; quod ſi veritatem aſſequitur, proculdubio, vi ventorum, & pluuiarum decidiſſe atteſtabimur.

Lib.2. Dypnoſoph.

Lib.4.

Lib.21.

Pluuia piſciũ, & ranarũ vbi.

Ventorum, & pluuiæ violentia qualis.

His addamus non ſolùm animata, ſed etiam multa inanimata diuerſi generis è Cœlo, inſtar imbrium, ad terram fluxiſſe. Plinius enim lac, & ſanguinem, Attilio, & C. Portio Conſulibus, pluiſſe pronunciauit: vnde, & Cicero in libris de Diuinatione hęc verba protulit, ſanguine pluiſſe, Senatui nunciatum eſt. Item Valerius Maximus carnes in modum nimbi diſſipatas aliquando cecidiſſe protulit, quarum maiorem partem

Li.2.c.25.

Lib.1.

aues

Pluuia carnium. aues conſumpſerunt. Denuo iuxta ſententiam Plinij, ferrum etiam in modum pluuiæ E decidit in Lucanis, anno præcedente mortem M. Craſſi, qui à Parthis crudeliter fuit interfectus: effigies autem ferri ſimilis ſpongijs eſse tradebatur. Mirabilis quoq; lapæ pluuia circa Caſtellum Cariſſanum accidit eo tempore, quo P. Annius Milo occiſus fuit. *Ferri pluuia vbi cõtigerit.* Tandem ſcripſit Liuius libro ſexto de bello Macedonico, Tarracinæ, & Amiterni nunciatum eſſe aliquando lapidibus pluiſſe. Quamobrem nulla admiratione tenere debemus, ſi Diuus Auguſtinus ad Marcellinum ſcribens, pluuiam terræ, & lapidum memorauerit. Itaq; ſi noſter Draco ventorum vi, & pluuia delatus fuiſſet, non fuiſſet veriſimile, quòd ſolus conſpectus fuerit; nam plures proculdubio decidiſſent: quemadmodum in allatis exemplis ranarum, piſcium, carnium, lactis, ſanguinis, ferri, lanarum, & lapidum patefactum fuit: idcirco hæc opinio tanquam imaginaria, & veritati minimè conformis explodenda eſt.

AN EX CONGRESSV ANIMALIVM diuerſorum ortus fuerit. F

EX permixtione animalium diuerſi generis hunc Draconem bipedem genitum fuiſſe multi autumant, nec præter rationem; quandoquidem multa animalia huic conſimilia, atq; bigenera nuncupata aliquando naſci obſeruatum eſt. Empedocles enim agens de proprietate animalium, nonnulla bigenera interdum oriri tradidit; itaut in vno corpore diuerſæ duorum animalium naturæ coaleſcere viderentur; ſic enim canit.

Multa genus duplex reſtrunt animalia membris,
Pectore, vel capite, aut alio ſicut videatur
Anteriore, retroq; bouis forma, aut vice verſa,
In pecore humana quondam veſtigia formæ,
Inſunt, & pecoris humano in corpore contra. G

Idcircò facilè nobis perſuadere poterimus hunc Draconem ex animalibus diuerſæ ſpeciei prodiiſſe: quemadmodum eſt illud animal vocatum Aphat, quod ex Leone, & Leopardo gigni perhibetur. *Aphat animal quale.* Leonum etiam genus quoddam ignobile ex Leænis, & Pardis reſultat: veluti Leopardi ex Pardo, & Leæna, teſte Theophraſto proſiliunt.

In Alpibus Heluetiæ ad Pagum *Speinga*, ex equa, & tauro genitus eſt equus, qui fortè hippobos, vel hippotaurus poterat nuncupari. *Hippobos quid ſit.* Intelleximus circa Gratianopolim, ex aſina, & tauro natum animal, quod lingua vernacula *Famar* dicebatur. Idq; hippoboui fortaſſis ſimile fuiſſe arbitramur. Item ex equa, & aſino, vel ex onagro, & equa, mulæ in curſu velociſſimæ generantur. *Mulæ quænam ſint veloces in curſu.* Præterea Ibris ex apris, & ſuibus, Tytirus ex oue, & hirco, & muſmo ex capra, & ariete gignuntur.

Inſuper Lupæ ex canibus concipiunt, vt Lyciſca ex cane, & lupa, & lupus canarius ex congreſſu canis, & lupi oritur. Neq; omittendi ſunt canes alopecides, qui ex vulpe, & cane prodeunt. Immò Leontomiges canes ex leonibus natos Pollux appellauit. Didimus quoq; ſcriptis mandauit Camelum ex apris ſimul paſcentibus cõcipere: vnde poſtea animans Aprocamelus vocatus emergat. Hoc autem ſi ſit verum necne, fides H apud Authorem maneat. *Aprocamelus, quod animal.* Philoſophus enim equam pati congreſſum cameli tantummodò retulit.

Non defuerunt, qui murem araneum ex fele, & mure naſci diuulgarunt; quod veritati minimè accedere poteſt: ſiquidem hæc duo animalia maximas inter ſe exercent inimicitias. Athenæus, ex Andrea quodam, muränas ex vipera genitas morſu interficere pronunciauit: quaſi, ad illius mentem, viperæ cum muränis congrediantur: immò Soſtratem huic opinioni adſtipulantem adducit: deinde verſus Nicandri in Theriacis recitat hunc in modum.

Præterea quæcumq; ſuis mare fluctibus ambit
Nouimus, inter quæ tanta mirabile factum

Muræ-

A *Muræna eſt, quod ſæpè citò vinaria lapſu*
Deſerat, atrociq; petens audacula morſu
Voluat in æquoreas piſcantem è naue procellas
Fama eſt, ſi modò vera, quòd hæc ſua paſcua linquat,
Atq; eat in ſiccum, cogente libidine, littus,
Et cum vipereo coiens ſerpente grauetur.

Amplius narrauit Cardanus, in libris de ſubtilitate, ſe vidiſſe Papiæ animal magnitudine vulpis, ore, & rictu leporino, dentibus prælongis, ad inſtar ſciuri, oculis Serpentinis, nempè carentibus angulis. Pileus hircinæ barbæ ſimillimus caput tegebat. Pilus erat muſtelinus. Anteriores pedes vt taxi. Aures, & poſteriores pedes ab humanis nihilo diſcrepabant, niſi quòd vngula vrſi pedes munibat. Dorſum, & poſtremam partem centum ſpinæ circiter, ad modum hiſtricis, exornabant, quæ non emiſſariæ, vt in hiſtrice, ſed immobiles erant. Cauda anſerina, cuius plumæ in ſpinas terminabant. Vox animantis erat ſubobſcura, rauca, quaſi latrantis canis. Hoc animal erat iracundum, quamuis à circulatore facilè pertractaretur. Cardanus igitur hoc animal non ſui B generis, ſed potius ex hiſtrice, & alio animali, veluti vrſo natum eſſe credidit. Non oè etiam Galliarum Rex equum habuiſſe perhibetur, qui parte poſteriori corporis ceruum æmulabatur, ideoq; ex ceruo, & equa genitus eſſe ferebatur: qua de re hippelaphos iure optimo nuncupari poterat.

Animal rarum Papiæ viſum.

Hippelapos quod animal.

His notatis ad magis peculiaria accedendum eſt, vt cunctis pateſiat, ex quorum animantium congreſſu hic bipes Draco emerſerit. Multi in hanc venerũt opinionem, hunc Draconem teſtudinis, & viperæ fuiſſe partum; quaſi ex permixtione teſtudinis, & viperæ tertia ſpecies animantis producta fuerit: ſiquidem caput, collum, & poſtrema pars caudæ huius Draconis viperam repræſentabat: dorſum verò, & ſuperficies cum pedibus teſtudineam figuram exprimere videbatur. Quocirca, ſi ortus huius animalis, ex vipera, & teſtudine prodijſſet, velocitatem motus viperæ hic Draco participans, naturam quãdam mediam inter velocitatem, & tarditatem eſſet adeptus. quapropter iure merito, pro ſymbolo Summi Pontificis Gregorij XIII. in cuius Inſigni gentilitio figura Draconis refulgebat, vſurpari potuiſſet, cum hoc Dicto. FESTINA LENTE. Hoc enim Dictum ſub ſymbolo Cæſaris legitur, in quo anchoræ, & delphini icones conſpi C ciuntur. Propterea quòd hoc ſymbolum integritati, & naturæ tanti Principis congruebat, qui populos ſumma prudentia, ſapientia, & intellectus velocitate regebat.

Partus teſtudinis ex vipera.

Symbolum Cæſaris.

Rationes igitur, Draconem hunc bipedem ex prædicto congreſſu prodijſſe demonſtrantes, ſunt quidem probabiles, non autem tanquam concludentes admitti poſſunt. Primò, quia licèt hoc animal, iuxta dorſum, figuram teſtudinis æmulari videatur, nihilominus, ſi quiſpiam tergus Draconis diligenter intueatur, illud ſquamoſum, more piſcium, non autem cortice tectum, ritu teſtudinis, obſeruabit. Prætterquamquòd pedes teſtudinis, ad modum lacertorum, quinq; digitis integrantur: cum tamen noſter Draco pedes digitis tantùm quatuor refertos habuerit. Deinde hic Draco ex congreſſu teſtudinis, & viperæ naſci haudquaquàm potuit: propterea quòd animantia, ob antipathiam quamdam, inter ſe diſſentientia, ſimul permiſceri poſſe non eſt veriſimile. Narrat enim Plinius teſtudines cum ſerpentibus præliaturas, herba cunila ſe prius munire, ne fortè venenum circa dentes viperinos delitеſcens ſibimetipſis noceat: hac de re vnicuiq; innoteſcit teſtudines, & viperas permiſceri minimè poſſe. His addamus teſtudines ad congreſſum cum vipera ineptas eſſe, quia teſtudines, more quadrupedũ, ma D re ſuperueniente, permiſcentur; & præcipuè cum omnibus liquidò conſtet teſtudines inter animantes quadrupedes ouiparas à nobis aliàs collocatas fuiſſe. Et viciſſim manifeſtatum fuit in primo libro, capite ſecundo, viperas mutuo complexu, ob corporis longitudinem, congredi. Præterquamquòd teſtudo genitali duro, & ferè oſſeo referta eſt, quod ad congreſſum Serpentum penitùs ineptum eſſe creditur.

Dorſum huius draconis quale.

L. 20. c. 16.

Teſtudinũ congreſſus qualis.

Figura lacertorum ſimilis eſt formæ anguium.

Cum igitur congreſſus teſtudinis, & viperæ confutatus fuerit: reliquum eſt, vt mediremur, num ex permixtione lacerti viridis, & viperæ tanquam commodiori, dimanare potuerit. Etenim hic lacertus maximam cum Serpentibus habet conuenientiam, quia cortice licèt molliori tegatur, tamen lingua longa, & bifida, quaſi Serpentina eſt præditus. Denuò ſi pedes lacerti demantur, omnia eius membra Serpentibus poſtea aſſimilantur, quemadmodum in hiſtoria lacertarũ explanatũ fuit. Idcirco complexu

non diſſimili, & lacerti, & ſerpentes coire videntur. Idq; pluries confirma E
uit Plinius aſſeuerans in lacertis, vel uti in beſtijs pedes non habentibus, eumdem ce-
lebrari congreſſum. Prædictis addamus oculatam fidem: cū circa finem Menſis Mar-
tij, lacerti complicati, ventribus iunctis, caudis, & reliquo corpore intortis, more Ser-
pentum, obſeruentur. Immò additur maxima ouorum lacertorum, & anguium ſimi-
litudo, quæ ſub terra condita ſua ſponte aperiuntur, catuliq; veluti ex aliorum ouis
ſerpentum egrediuntur. Ad finem lacerti naturam anguium induentes, brumali tem-
pore, ſubterraneos meatus ingrediuntur, & frigus vitantes occultantur. Quamo-
brem probabile videtur viperam cum his lacertis congredi potuiſſe; idq; nobis magis
inſinuat viridis color huius Draconis, quem in ſquamis paſſim repræſentat.

Oua lacertorum ouis ſerpētinis ſimilia sūt

Cæterùm, vt veritatem fateamur, neq; hanc bipedis huiuſce Draconis originem
concedere poſſumus, & præſertim quoniam lacertus viridis, cum ſerpentibus acriter
præliatur: quapropter in hiſtoria quadrupedum digitatorum ophiomacus fuit appel-
latus. Inſuper hic lacertus annumeratur eorum animalium gregi, qui homines mi-
randum in modum diligit: idcirco vbicumq; fuerit homo, ibi quoq; lacertorum co-
pia congregatur, qui, erecto capite, faciem hominis intuentur, & viciſſim lacerti ab F
hominibus impunè pertractantur, & ſi ori admoueantur libenter ſaliuam humanam
lambunt. Et, quod maiori dignum eſt admiratione, lacertus viridis homini dormien-
ti aſſiſtens, ſi anguium inſidias animaduerterit, per collum, & faciem dormientis cir-
cumcurſitat, donec excitetur. Quare homo expergefactus, conſpecto lacerto, ali-
quem ſerpentem in inſidijs morari coniectatur. Quamobrem, ob maximam antipa-
thiam inter viperas, & lacertos virides, horum animalium permixtionem explo-
dimus.

Lacertus viridis, cū ſerpētibus præliatur.

Lacertus aſſiſtit homini dormienti.

Iterum vir acri ingenio præditus ambigere poſſet, an hic Draco bipes ex congreſſu
ranæ, & viperæ ortus fuerit: ſiquidem aliquæ ſunt ranæ, quæ ex coitu, aliquæ verò,
quæ ex putri materia generantur. Idq; magis id poſſet ſibi perſuadere: cum pedes hu-
ius Draconis figuram pedum ranarum æmulentur. Neq; hæc opinio nobis poteſt arri-
dere, non ſolum quia pedes huius Draconis pedibus poſterioribus ranæ ſint diſſimiles;
nam ranæ, anſerum ritu, ſunt ſteganopodes; pedes enim membrana quadam interſtin-
ctos habent, vt facilius natare valeant: verumetiam quia viperæ in montibus, & ne-
moribus, ranæ verò in lacunis, & paludibus ſtabulantur. Et quamuis potuerit ingenio- G
ſus vir replicare hunc Draconem ex copula ranæ rubetæ, ſeù bufonis, & viperæ proſi-
liiſſe, quæ ambo animalia in iiſdem cryptis ſæpè verſantur: nihilominus hanc non com-
mendamus ſententiam: tum quia rubetas ex putri tantùm materia gigni aliàs decla-
ratum fuit: tum etiam quia quadrupedum, & anguium copula eſt ineptiſſima: veluti
paulò antè de copula teſtudinis, & viperæ fuit expoſitum. Niſi velimus ridiculā non-
nullorum amplecti opinionem, qui voluerunt hunc Draconem olim fuiſſe viperam,
quę bufonem deglutiuerit, cuius duo pedes per aluum viperinam exerti ita coaluerint,
vt deinceps vipera Draconis bipedis formam induerit.

Congreſſus ranæ, & viperæ.

Permixtio rubetæ, & viperæ.

AN EX PVTRI MATERIA GENITVS.

POSTREMO loco remanet ponderandum, num hic Draco bipes ex H
putri materia originem traxerit: cum ex congreſſu diuerſorum ani-
malium generari minimè poſſe probatum fuerit. Et potiſſimum cum
animalia non modò exanguia, verum quoq; ſanguinea ex putrida
materia interdum producantur. In primis cunctis liquidò conſtare
opinamur, in mari Oceano Hiberniæ, & Scotiæ, à facultate forſan aquæ
innata, Bernielas aues, ſiuè Brantas, ob putridam malorum nauium materiam, bre-
uiſſimo temporis ſpatio generari. Quandoquidem ex contabulatis nauium putreſcen-
tibus fungi quidam erumpunt, qui paulatim in figuras auium abeunt. Immò & alij
referunt in Scotia circa arborum litoralium caudices quoſdam oriri fungos, qui paulò
poſt integram auis formam adipiſcuntur: Roſtro enim aliquantiſper pendent, deinde
in

Bernielæ aues ex putri materia genitæ.

A nunquam decidunt, & more aliorum animalium, vitam participant. Harum autem omnium icones liberalitate clariſſimi viri Ioannis Braucionis Michlenienſis, ex Brabantia habuimus.

Item in cauitatibus ſaxorum, & in terræ penetralibus ranæ venenatæ procreantur, quæ ſtatim atq; in lucem emergunt, turgent, & paulò poſt pereunt. Tales ranæ frequenter in Gallia propè Toloſam, in ſaxo arenario rubro maculis diſtincto reperiuntur, ex quo molæ parari ſolent. Quid mirum? nonnè intra etiam dura ſaxa balani quidam oſtreacei, dactyli marini nuncupati, ad mare propè Anconam gignuntur, quos vulgus balaros appellat. Diodorus quoq; ſcripſit, poſt inundationem Nili, fœtus diuerſorum animalium, ob putredinem, obſeruari ſolere: nam recedente aqua, ex limo terræ radijs ſolaribus arefacto, variæ animalium ſpecies prodeunt. Immo tantùm abeſt, vt animalia ex putredine generari non poſſint, vt potius cuncta mundi animantia eodem modo produci queant.

Dactyli marini qui

Lib. 1. c. 2.

Etenim multi Aſtrologi in hanc vſq; deſcenderunt ſententiam, vt aſſeuerauerint, animantes etiam ex ſemine generari ſolitas, vi aſtrorum in ſublunaria agentium, ex B putredine quoq; produci poſſe: cum hæc inferiora, pro varia rerum generatione, ab aſtris in dies præparentur. Hanc opinionem ſecutus eſſe videtur Auicennas, dum aliquam differentiam inter creantem, & diſponentem formas collocauit: idcirco hæc verba protulit: quando materia rationem ſeminis ſubiens congruentem adepta eſt diſpoſitionem; tunc vi ſtellarum, & Solis formam induit; ſicq; idem Animal ab eodem agente, non autem ab eodem diſponente, ex ſemine, & ſine ſemine, in lucem prodire poſſe tradit.

An idē animal, ſeu vnūquodque animal ex materia putri generari poſſit.

Hæc igitur diſpoſitio fortaſſis eo tempore fuit in aliqua conſtellatione agente, & operante, quando hic Draco bipes genitus fuit. Hæc autem opinio ab Auerroe refellitur: quandoquidem aliud eſſet agens, & aliud generans formam, & generatum non eſſet vnum in actu. Conſequens eſt manifeſtum, quoniam veluti actio agentis debet ad ens actu terminare: ita actio diſpoſitoris pariter ad ens actu terminare debet; alioquin ambæ eſſent otioſæ. Quamobrem cum ſint duæ actiones. generatum etiam in actu duplex eſſet. Hinc ratio Auicennæ falſitatem effugere non poteſt. Dicendum igitur eſt, ad generationem animalium ex putri materia prodeuntium, ſolem, C & aſtra tanquam cauſam vniuerſalem; putredinem verò tanquam particularem, & ſubeuntem vicem ſeminis concurrere.

Putredo quomodo concurrat ad generationem.

Modò ambiget aliquis, ſi indubitatum eſt, hunc Draconem bipedem tum ex putri materia, tum ex ſemine indiſcriminatim gigni potuiſſe, an eſſet eiuſdem ſpeciei iudicandus. Id negandum eſſe arbitramur: quandoquidem mus ex putrefactione natus, & mus ex ſemine genitus non ſunt ijdem ſpecie, ſed ad idem genus iure optimo reducuntur. Prætereà Sueſſanus, & multi alij animalia perfecta ex putredine ortum trahere negant; quæ ſententia à veritate remota eſſe videtur, cū experientia conſtet Berniclas aues ex putri materia prodeuntes perfecta eſſe animalia, cum quinq; ſenſibus integrentur: immò ranæ illæ foſſiles perfectionem animantium ſunt adeptæ, & tamen ex putredine originem ducunt.

Berniclæ aues ſunt animalia perfecta.

Reſtat conſiderandum, cur in Italia, elapſis annis Dracones huius generis ex putri materia geniti, & viſi nō fuerint: ideo poſſumus aſſeuerare, genitos quidem, ſed nō obſeruatos fuiſſe. Præterquamquòd materia nonniſi determinato aliquo tempore alicuius conſtellationis, ad putredinem diſponitur, & præparatur. In prædictorum confir- D mationem, in medium afferre poſſumus anguillam animal perfectum non ſolum ex putri materia generari, ſed etiam in illa nullum prorſus ſexum obſeruari, vt Ariſtoteles aſſeuerantius dixit. Id autem in noſtro Dracone bipede obſeruatum fuit: nam quamuis hic Draco magno capite refertus eſſet, quæ prærogatiua mari potius, quàm fœminæ competere ſolet: quemadmodum etiam in anguillis inuenimus, quarum aliæ maiorem capitis figuram repræſentant: nihilominus Philoſophus hanc magni, vel parui capitis anguillarum obſeruationem non ad ſexum, ſed ad ſpeciem ſpectare retulit.

L. 1. de gener. Anim. c. 18.

Inſuper anguilla non generat; nam ſi generaret, oua aliqua in vtero geſtaret, quod falſum ſemper comperimus. Et quamuis in anguillarum anatome, nonnulli lumbrici, veluti quædam capillamenta in ventriculo harum beſtiarum reperta ſint: attamen hæc fœturæ primordia minimè fuiſſe eſt credendum; quoniam hæc in parte coctioni, &

Anguillæ ſexu non diſtinguūtur.

non generationi deſtinata erant; ventriculus enim eſt pars, in qua cibaria, non autem vbi fœtus conficiantur. Immò ſi anguillæ ſexu ab inuicem diſtinguerentur, proculdubio earum aliqua ouis referta eſſet, & fœmina potiſſimum meatus ſeminales parentes haberet: hoc tamen per anatomen veritati refragatur; ſiquidem Philoſophus anguillas tantummodo, inter animalia ſanguinea, ſine ſemine, & ouatione naſci tradidit. E

Ariſtoteles non nouit generationem omnium animalium.

Hoc autem Ariſtotelis aſſertum non eſſe ſimpliciter verum atteſtamur; nam Berniclæ aues, & hic Draco bipes fuerunt animalia ſanguine prædita, & tamen, ſecundùm aliquos, ſine ſemine, ex putrida materia prodierunt. Cæterùm partes Ariſtotelis tueri poterimus, ſi dixerimus animantes tantummodo aquatiles ab Ariſtotele intellectas fuiſſe; deinde addemus, quòd Ariſtoteles de illis tantùm animalibus verba faciebat, quę illis fuerunt cognita; ſed prædictæ aues, veluti, & ranæ in cauitatibus ſaxorũ ortæ illi fuerunt incognitæ: quapropter horum animantiũ generationem haudquaquàm nouit.

Lib. 2. mag. nat. c. 4. Generatio anguillarum quo-modo fiat.

Itaq; anguillas ex putri materia dimanantes inde cognoſcimus, quoniam ſtagna per aliquod temporis ſpatium exſiccata, nulliſq; animalibus prorſus ſcatentia, denuo aquis repleta pluuijs anguillas produxerunt. Immò compertum eſt ex equo mortuo in lacunam iniecto innumerabiles anguillas paulò poſt prodijſſe. Id quoq; in aliorum etiam animalium cadaueribus in paludes proiectis obſeruare licet. Ioannes Baptiſta Porta fatetur ſe nouiſſe amicum, qui ligneis vaſis aqua plenis, algis, & quibuſdam alijs fluminum herbis inciſis, & lapidum pondere oppreſſis, ſub dio, paucis diebus anguillas generabat. Plinius verò anguillas hoc modo gigni aſſerit, nimirum anguillis ad ſcopulos attritis, quoniam illa ſtrigmenta viueſcunt. At Oppianus, contra Philoſophi opinionem, anguillas concumbere, ſic decantauit. F

Anguilla ſpiris, multoq; volumine nixa
Concumbunt, lentor deſtillat corpore toto;
Qui ſpuma ſimilis bibula celatur arena,
Accipit hunc cœnum, quid enim fœcundius illo?
Concipit accepto, naſcuntur lubrica terga;
Flexibus innumeris anguillæ in littore repunt.

Anguillarum duplex genus.

Alberti opinio fuit, anguillas, pluuiò tantùm tempore, oua in gutture habere, qui error proculdubio refellendus eſt; poſteaquàm anatome conſtat, nulla prorſus oua in anguillis inueniri. Rondeletius partes generationi deſtinatas in anguillis eſſe, conſequenterq; congredi, & oua in eis procreari ſcripſit, ſed poſtea has partes pinguedine obrutas non apparere diuulgauit. Quàmobrem, in hac difficultate, duplex anguillarum genus eſſe ſtatuendum erit: cum aliæ ex putredine naſcantur, vt Ariſtoteli placuit, aliæ verò ex congreſſu, vt Oppianus decantauit. G

Clarus.

Itaq; animalia ex putrida materia reſultantia, & vtrumq; ſexum participantia congredi poſſe affirmamus, & aliquid ex illis gigni, ex illo poſtea, iuxta doctrinam Ariſtotelis, nihil amplius procreari poterit. Vnde noſter Draco bipes, ſi in eo ſexu fuiſſet, aliquod, nempe vermiculum generaſſet, ſed ex illo poſtea nihil prorſus fuiſſet genitum. Hinc igitur eliciendum eſt Draconem hunc, virtute ſtellarum, ex materia præparata, & diſpoſita gigni potuiſſe.

An animalia ex putri vel per ſe, vel caſu generentur.

Secunda ratio Auerrois.

L. 2. Phyſ.

Cicerii.

Aliqui in præſentia controuerſiam faciunt, an animalia ex putredine prodeuntia, vel per ſe, vel caſu genita fuerint. Ideo Auerroes inter Philoſophos, animata ex putri materia emergentia caſu haudquaquam genita eſſe voluit, his potiſſimum motus rationibus. Prima eſt hæc. Nulla ſpecies fit caſu, animalia ex putrefactione genita ſunt ſpecies, vt Berniclæ aues, quædam ranæ, mures, & anguillæ; quare concludendum eſt, has animantes, caſu, in lucem minimè prodijſſe. Maior propoſitio huius argumenti meridiano iubare clarior eſſe videtur, quoniam Natura omnes ſpecies per ſe, & non per accidens procreat. Deinde ab Aueroe additur alia ratio, quæ eſt hæc. Quod à Natura determinato fit tempore, illud caſu genitum eſſe non poteſt, ſed animal ex putri materia productum, tempore determinato in lucem venit, ergo non poterimus aſſerere animalia ex putredine naſcentia, caſu fieri. Maiorem propoſitionem huius rationis euictis patentem eſſe arbitramur: cum Ariſtoteles caſum à cauſa determinata non fieri ſtatuerit. Minor quoq; propoſitio probationis indigere non videtur, ſiquidem generans materiam ſibimet appropinquantem diſponit, formamque de eius potentia educit; quàmobrem id à deſignata cauſa, veluti à determinata conſtellatione producitur. H

Tertiò,

A Tertiò, quod producitur in pluribus, caſu genitum eſſe non dicitur, veluti Philoſophorum Princeps in Phyſicis docuit. Sed animalia ex putrefactione generabilia in pluribus generantur: quemadmodum in vermibus, & muſcis conſtat: ergo animalia, quorum origo è putri pendet materia, caſu non generantur. Demùm, quod poteſt Agens minoris, poteſt & Agens maioris virtutis producere, dummodo cauſam, & proportionem ſuper effectum poſſideant: ſed Agens particulare, nempe mus generans, per ſe murem procreare poteſt; ergo cœlum Agens vniuerſale; & maioris virtutis, per ſe murem generare poterit; conſequenterq; tale animal caſu non erit genitum. In minori propoſitione huius argumenti dicebatur, dummodo Agens cauſam, & proportionem habeat, propter animalia perfecta, in quorum productione cauſa, & proportio cœlo non ineſt, niſi Agente particulari concurrente: quoniam non ſolus Sol hominem, vel Leonem, ſed vna cum homine, vel Leone producit.

Agens vniuerſale, & Agens particulare quid.

Antequàm rationem eorum, qui genita ex putri materia, tutantur, caſu eſſe generata, refellantur: neceſſe eſt, vt nonnulla, iuxta mentem Diui Thomæ, in medium afferantur. Primò notandum eſt generata ex putredine, bifariam conſiderari poſſe, quoniam ad diuerſa comparata, & per ſe, & per accidens genita eſſe traduntur: B quemadmodum ſanitas per frictionem in corpus humanum introducta: ſiquidem hæc valetudo, ratione fricantis, per accidens introducitur, quia non ſanitatem introducere, ſed fricando pruritum tantummodo pellere nititur. At ſi comparetur ad virtutem animal regentem, id fit per ſe à virtute regente animal, dum calor frictione excitatus deperditam reſtituit valetudinem. Pariter de animali ex putri materia genito idem erit dicendum: etenim ſi conſideretur ratione putridi caloris, nemini dubium eſt, quòd caſu generatur, cum ille calor extrahens humiditatem, animalis productionem non reſpiciat. Sin ad virtutem cœleſtem vniuerſum gubernantem dirigamus animum, videbimus illud animal per ſe produci: quoniam vis cœleſtis omnes formas de potentia materiæ educere nititur. Ideoq; illas producit formas, quas ex ſe producere poteſt: ſed quoniam materia aliquorum, nempè animalium perfectorum maiori indiget præparatione, & diſpoſitione, quàm virtus ſyderum præſtare poſſit: propterea nō immediatè omnes formas producit.

Genita ex putri materia bifariã conſiderantur.

Cæleſtis vis qualis ſit.

Quare ſi conſideretur generatio ex putri materia, vel huius Draconis bipedis, vel C Bernichiorum anatum in mari Oceano genitarum, dicendum erit, per ſe generari, licèt, ratione putredinis, caſu genita eſſe videantur. Præterquamquòd in materia putrida aliquod proportione reſpondens ſemini reperitur, in quo virtus ſimilis ſemini conſeruatur. His notatis, facilis patebit reſponſio afferenda rationibus in oppoſitum paulò ante allatis.

Itaq;, quando in maiori propoſitione primi argumenti dicebatur nullam ſpeciem caſu fieri: hæc aſſertum ſimpliciter verum eſſe non affirmamus: nam reſpiciendo cauſam vniuerſalem, nempè cœlum, per ſe, & non caſu fiunt. Sin reſpiciamus calorem in putridam agentem materiam, caſu fieri dicuntur. Præterea, quando in minori propoſitione ſecundi argumenti pronunciabatur animal à putredine prodiens, tempore determinato generari; conſequenterq; caſu non fieri: Reſpondendum eſt, verum eſſe non fieri per accidens, ratione virtutis cœleſtis mundum ſublunarem regentis, ſed ſolùm ratione caloris in putrem materiam agentis, caſu produci. Tertio argumento, in quo diuulgabamus productum in pluribus, non fieri caſu; reſpondendum eſt, verū eſſe non fieri caſu, ratione cœli operantis, nil tamen repugnat caſu fieri, ratione caloris putri- D dæ materiæ qui Agentis particularis vices ſubit. Tandem quarto, & poſtremo argumento eamdem competere reſponſionem opinamur.

Ratione cæleſtis virtutis res per ſe fiunt.

Quæritur in præſentia, an cuncta animalia ex ſemine producta, ſine ſemine poſſint procreari. Deinde ſi producta ſine ſemine, cum cæteris eiuſdem ſpeciei eſſe poſſint. Prima opinio fuit Auicennæ, & Alberti, qui cuncta animalia, tam perfecta, quàm imperfecta vtroq; modo produci poſſe voluerunt. Prima igitur Auicennæ ratio eſt hæc. Homines, poſt diluuium, virtute, & determinato ſtellarum aſpectu, ex terra geniti ſunt; quoniam quod poteſt virtus inferior, poteſt etiam ſuperior, & amplius: ſed Agens particulare, vt homo, licèt ſit virtutis inferioris, hominem generare poteſt, & equus equum; ergo multò magis id à Cœlo præſtari poſſe affirmat.

Opinio Auicennæ circa productionē per ſe, & per accidens.

Secundum argumentum, ex mente Auicennæ, eſt tale. Cœleſtia corpora, iuxta

varios, & determinatos aſpectus producunt inferiora; ergo iuxta aſpectum vel magis, vel minus nobilem, animal etiam magis, vel minus nobile procreabunt. Ideoq; veluti propter aſpectum ignobilem, aliquandò animal imperfectum, vt rana generatur; ita ratione nobilis aſpectus, animal perfectum, veluti Leo producetur, & deniq; propter aſpectum nobiliſſimum homo.

Rationes Auicennæ exploduntur.

Cæterùm rationes Auicennæ nullius valoris eſſe videntur: propterea quòd virtus cæleſtium, & ſublunarium ita ſimul iungi debet, vt ambæ copulatæ ad generationem concurrant: cum altera ſine altera, perfectas animantes procreare nequeat. Deinde aduertendum eſt, cœlum, nonniſi per ſecundas cauſas, nihil in mundo inferiori generare; quapropter homo ſine cœlo hominem generare nequit, nec cœlum ſine homine, tanquam Agente particulari id præſtat.

Nonnulli, ad infringendam Auicennæ ſententiam, monimentis mandarunt non ſolum animalia perfecta, ſed etiam imperfecta, abſq; ſemine, produci minimè poſſe: quoniam vnumquodq; in Naturalibus, à ſibi ſimili neceſſariò generari arbitrati ſunt. Hæc tamen propoſitio ſenſui, & experientiæ refragatur: cum ex cadauere gigni animalia videamus; quæ cum illo nullam præ ſe ferunt ſimilitudinem, & in quo nullum præceſſit ſemen niſi velimus aſſerere putridam illam materiam vices ſeminis ſubire. Præter hæc, ex Philoſophorum doctrina, hoc pro comperto habetur, quòd aliqua animalia, veluti & plantæ ex ſemine, & ex putri materia producuntur.

Opinio Scoti circa productionem animalium ex putri materia.

An verò animalia prodeuntia ex putri materia ſint eiuſdem ſpeciei cum illis, quæ ex ſemine ortum trahunt, hoc non caret difficultate. Quandoquidem Scotus Excellentiſſimi vir ingenij, vnà cum multis alijs viris eruditis, hæc animalia eſſe eiuſdem ſpeciei opinatus eſt, tali fretus ratione. Animalia tam ex ſpermate, quàm ex putredine producta, eundem motum, & conſimiles operationes exercent, necnon iiſdem prærogatiuis gaudent: ergo eiuſdem ſpeciei eſſe ſtatuendum eſt. Idq; quod de animantibus aſſeritur, de plantis quoq; pronunciare neceſſe eſt. Conſequens huius argumenti luce clarius eſſe videtur, quia in Naturalibus vnitatem, vel diſtinctionem ſpecificam ex proprijs accidentibus, affectibus, & effectibus Philoſophi ſemper venantur.

Animalia ex ſemine, & ſine ſemine orta non ſunt eiuſdem ſpeciei.

Cæterùm nos non ita facilè adducemur, vt huic ſuccinamus ſententiæ; quandoquidem animalia ex ſemine dimanantia, & ſine ſemine in lucem prodeuntia eiuſdem ſpeciei eſſe minimè credimus. Et quamuis mures ex putrida orti materia, eodem modo ſalteant, & rodant: nihilominus ad eamdem ſpeciem eos referre non audemus; quoniam gaudebunt poſtea alijs effectibus à ſua forma ſpecifica proſilientibus: cum nos lateant multæ proprietates particulares, quæ diuerſam ſpeciem arguunt: veluti perſpicuum, & exploratum eſt in quibuſdam anguillis, quarum aliæ ex putredine, aliæ ex ſemine procreantur, & tamen ad diuerſas ſpecies reducuntur.

Hic draco an ex putri materia.

Modò ad rem noſtram reuertentes, Draconem hunc bipedem ex putredine gigni potuiſſe non negamus; cum hoc rationi, & veritati reclamare non videatur. Etenim Aelianus in primis hanc ſententiam fouere videtur, dum ex putrida hominis medulla Dracones produci poſſe retulit. Plinius ab hac opinione non recedit, dum circa initia belli Marſici, ab ancilla quadam ſerpentem editum fuiſſe pronuntiauit, quem more vermium, ex putrida materia natum eſſe non dubitabat. Immò intelleximus, quod olim, dum cuiuſdam nobilis puellæ diris cruciatibus mortuæ à chirurgis cauſam incogniti morbi, & mortis perſcrutantibus venter incideretur, duo ſerpentes ex interna nati putredine prodierunt. Legimus, quoq; menſe quinctili anni quinquageſimi primi ſupra milleſimum, & quingenteſimum, in Hungaria, iuxta flumen Theiſum id accidiſſe, vt in aluis multorum, ſerpentes, & lacerti naturalibus ſimiles generarentur: hinc ſæuiſſimis doloribus obortis, patientes ſuccumbebãt; itaut multitudo hominum ter mille circiter, hac affectione perijſſe traderetur. Quocirca nos eadem ratione moti generationem huius bipedis Draconis ex putredine prodeuntem quodammodo amplecti poterimus.

Hic generationis modus non cõceditur.

Sed, vt veritatem fateamur, neq; huic opinioni adhærendum eſt: nam ſi ex putrioris eſſet materia, hoc in loco, vel alibi determinato quodam tempore, alij huic conſimiles Dracones viſi eſſent, cum in cæteris animalibus ex putredine genitis id contingere ſoleat. At cum nullibi talis ſpecies in proprijs indiuiduis relucere viſa ſit: propterea neq; hunc generationis modum concedimus. Immò cum nudius tertius iconem huius

Dra

A Dum verò Clariſſimo viro Pompeio Bolognetto in patrio Bononienſi Gymnaſio Medicinæ ordinariæ profeſſori, & Philoſopho eximio oſtenderemus; ipſe quoq; ſtatim in hanc venit ſententiam, ex putredine hunc Draconem non prodiſſe: proptereaquod plures huius generis animantes aliquo tempore conſpicerentur.

Haſtenus varios explicauimus modos, quibus aliquis probabilibus motus rationibus Draconis noſtri bipedis generationem inſinuare poterat. Sed cum nec aliundè hùc migraſſe, nec cum pluuia decidiſſe, nec ex congreſſu animalium diuerſæ ſpeciei dimanaſſe, neq; ex putri materia genitum eſſe ſatis ſuperq; probatum fuerit. Supereſt tandem vt noſtram aperiamus ſententiam. Ideò ſtatim atq; in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis, hanc Draconis bipedis in Agro Bononienſi capti iconem inuenimus, & diligenter conſpicati, illicò hunc in genere anguium monſtroſè genitum fuiſſe ſuſpicati ſumus. Quare cum hanc iconem Excellentiſſimus vir Ioannes Auguſtinus Cucchius Chirurgiæ in Patrio Bononienſi Gymnaſio profeſſor, necnon Anatomicus inſignis, & inter celeberrimos Medicos non infimus animaduerteret, abſq; vlla difficultate, & ipſe in noſtram venit ſententiam, hunc Draconem, in genere ſerpentum monſtriferum fuiſſe.

Noſtra opinio circa generationem huius draconis.

B Idq; ob raritatem ſtabilire poſſumus: cum neq; ante, neq; poſt inuentionem huius beſtiæ, alia conſimilis Fera in tota Europa viſa fuerit. Hæc autem opinio Ariſtotelis doctrinæ eſt conformis; nam ſcriptis mandauit in generatione Serpentum raros contingere errores: hac de cauſa in hoc Ferarũ genere rara producuntur monſtra; redditq; rationem, quoniam angues formam vteri valdè longam habent, & oua ſubinde non aceruatim deſcendunt, veluti in gallinis euenit. Quamobrem geminus fœtus in ouis anguiũ rarus eſſe perhibetur; ſicuti viciſſim in ouis gallinarum fœtum geminum, & monſtroſum, frequentiorem conſpicari licet. De Serpente bicipite monſtroſo actum fuit in primo capite primi libri. Tricipitem quoq; anguem in montibus Pyreneis interfectum fuiſſe Arnoldus tradit. Solus Apollonius, in hiſtorijs, ſerpentis bipedis meminit, qui ritu Crocodili gradiebatur. Præterea ſi lector ad deſcriptionem huius noſtri Draconis bipedis ſuperius recitatam confugiat, magis, atq; magis hanc beſtiam monſtriferam fuiſſe affirmabit: cum duos tantum pedes à ſe inuicem per ſex digitos diſtinctos tali ordine habuerit, vt dexter caudæ proximior, ſiniſter verò capiti eſſet propinquior.

Lib. 4. de gene. anim.

Anguis tricepс vbi viſus.

C Quare cum id quoq; à nobis narratum fuerit Clariſſimo viro Sebaſtiano Regulo, in patrio Bononienſi Gymnaſio, Philoſophiæ profeſſori ordinario, qui iam prælectionum quadrageſimum attingit annum: Monſtrum hoc Serpentinum ex ouo enormis molis natum eſſe ſtatuit; ideoq; à natura, ob materiæ abundantiam; medium corporis anguini craſſamentum, cum binis pedibus perperam locatis, tamquam duabus ſuperfluæ materiæ appendicibus, eſſe procreatum philoſophatus eſt.

Vnde quemadmodum, in genere Serpentum, monſtra ſunt rariſſima, vt paulò ante fuit exaratum; vice verſa in gallinacea familia, propter allatas rationes, monſtra frequentiſſima contingunt: inter quæ memorandus fuit ille gallus Draconis cauda inſignis, quem viuum in aula Sereniſſimi Magni Hetruriæ Ducis Franciſci Medicei obſeruauimus; viris enim magnanimis terrifico ſuo aſpectu timorem incutiebat. Caput non criſta carnea, vt in vulgaribus gallis ornabatur, nec paleæ erant carneæ, ſed vtræq; ex plumis conſtabant conos galeæ militum æmulantibus. Habebat in fronte duas pennas, ſeu potius pennarum calamos (erant enim nudæ) ſurrectos, ſeù duo cornua; item binos alios ab vtraq; parte roſtri propè nares, ſed qui in extremitate plumas tenuiſſimas ritu

Gallus monſtruoſus cauda draconis.

D ſetarum edebant, necnon, & alium in ceruice, qui a principio huiuſmodi ſetis erat exornatus. Color totius corporis ferè ſubfuſcus, ſed radices pennarum erant albæ, pennæ verò ita erant conſtitutæ, vt veluti ſquamas æmularentur, propè vropygium, qua cauda exit, tuberculum erat rotundum, & ſubalbidum. Cauda non more auium ex plumis conſtabat, ſed carnoſa, ritu caudæ quadrupedum, & pilis nuda erat, quæ in extremitate floccum gerebat candicantem; cauda ſubcærulea; tibiæ velut ocreis erant indutæ.

Duo inſuper in hac beſtia erant animaduerſione digna primum, & præcipuum erat, quòd alarum pennæ contrario, quàm in alijs, modo collocabantur, nam pars illarum, prona, quæ ex naturæ præſcripto in alijs interius vergit, in hoc exterior conſpiciebatur; itaut tota ala penitus inuerſa videretur. Alterum notatu dignum in hoc monſtro

Duo erant admirãda in gallo mõſtruoſo.

erat,

erat, quod ceruicis plumæ caput verſus, ciri inſtar, erigebantur, quorſum etiam tota B
cauda attolli conſpiciebatur. Iconem huius monſtri pagina 63. dabit, quam lector
idire poterit, vt diligenter contempletur, an in genere gallinaceo hic gallus, an in
genere Serpentum noſter Draco bipes magis ſit memorandus, & admirandus.

DE DRACONIBVS ALATIS.

Cap. VI.

SYNONYMA.

QVONIAM ſuperius in capite primo huius ſecundi Libri, Dracones alatos in aliqua terrarum orbis regione diuagari retulimus: ideo poſt aliorum Draconum examen, libuit etiam annectere, quid de huiuſmodi alatis beſtijs ſentiendum eſſet. Modò, ante differentiarum Rubricam varias afferremus nomenclaturas. Cardanus, ex mente nonnullorum, hos Dracones, angues aligeros nuncupatos fuiſſe teſtatur. Virgilius eos appellat angues ſtridentibus alis, dum canit. F

Angues aligeri qui.
L.7. Aeneid.

Illa autem attollit ſtridentes anguibus alas.

Ouidius quoq; multis in locis, ſed potiſſimum libro ſeptimo Metamorphoſeos, hos Dracones, pennatos angues nominauit, vbi meminit Medeæ, quæ, Pelia iugulato, Draconum alatorum ope, per aerem vecta fuiſſe dicebatur, his verſibus.

Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abſtulit, & calidis laniatum merſit in vndis,
Quæ niſi pennatis Serpentibus iſſet in auras,
Non exempta foret pœna: fugit alta, ſuperq;
Pelion vmbroſum &c.

Immò Lucanus, & ipſe has beſtias, ſerpentes volueres cognominauit, vbi de quadam muliere venefica mortuum, per necyomantiam, excitante ſic canebat. G

L.6. Pharſal.

Non Arabum volucer ſerpens, innataq; rubris
Aequoribus cuſtos pretioſa vipera concha,
Aut viuentis adhuc Lybica membrana Ceraſtæ.

Deniq; Altaratat nonnulli volunt eſſe nomenclaturam arabicam, qua Draco volans ſignificatur.

DIFFERENTIÆ.

AMMIANVS Marcellinus Dracones alatos fabuloſos eſſe opinatur, & eò magis ſuam roborat ſententiam, quoniam fama rerum nouitates augeri ſoleat. Hinc Poetæ Triptolemum in curru à Draconibus alatis tracto per aerem progreſſum fuiſſe promulgarunt. Verùm aduertendum eſt, quòd aſſertum Ammiani Marcellini non tãtùm antiquis repugnat authoribus, ſed etiam experientiæ reclamat: quandoquidem hac ætate certo certius eſt in Aethiopia Dracones alis refertos ſtabulari; quamuis poſtea Triptolemum ab alatis Draconibus vectum poetæ commenti ſint. Immò ad maiorem huius ſententiæ confirmationem, nobis relatum fuit à viris fide dignis, in loco Agri Piſtorienſis *Coſtone* nuncupato, magnum viſum fuiſſe Draconem, cuius alæ multis intertextæ neruis ad cubitum longæ, & latæ erant: beſtia duobus nitebatur pedibus breuibus, munitis vnguibus, quaſi aquilinis. Totum animal ſquamis tegebatur, rictu magnis dentibus armato, & auribus, ad inſtar vrſi piloſis. Quamobrem lector hinc coniectabit hanc beſtiam Draconibus Aethiopicis fuiſſe ſimilem: veluti in fine huius Rubricæ intueri poterit. H

Dracones alati reperiuntur.

Inſuper Iſidorus ſcriptis mandauit ſerpentes alatos Arabiæ Sirenes nũcupari, illoſq;
potius

A potius volare, quàm currere, & eorum virus tanti valoris eſſe celebrauit, vt morſum potius interitus, quàm dolor concomitetur. Quapropter circa notitiam Sirenum parumper digredi neceſſe erit, Itaq; pleriq; authorum Sirenem monſtri marini genus fuiſſe prædicant, ita nuncupatum ἀπὸ τῆς σειρᾶς, nempe à catena, quia hæc monſtra ſuauitate cantus tranſeuntes veluti quadam ligatos catena in naufragium pellicerent. Quamuis alij à verbo hæbraico, *Sar*, deriuent, quod canere ſignificat. Alioquin σειρὴν eſt inſecti genus api non diſſimile, de quo Ariſtoteles, & Plinius egerunt. Aliter in Lexicis græcolatinis exponitur quædam auis canora, Gallis, *Serin*, fortaſſis quaſi Sirena dicta: cum, vt noſtra fert opinio, ſit Achanthis Ariſtotelis, quam vocem Theodorus Gaza Spinum, & Ligurinum expoſuit.

Sirenum natura, & mores.

Siren auis canora.

Sirenæ igitur, vt conſtat in poetarum fabulis, tres puellæ fuiſſe perhibentur (quamuis ab alijs quatuor, & ab alijs quinq; conſtituantur) nimirum Parthenope, Leucoſia, & Ligia, Acheloi fluminis, & Calliopes muſæ filiæ: harum vna voce, altera tibijs, alia lyra canebat, & primùm iuxta Pelorum, poſtea in Capreis inſulis habitarunt, quæ allectos ſuo cantu in naufragia deducere ferebantur. Quoad figuram, Grammatici græ-

Sirenę quot fuerint.

Locus Sirenarum.

B ci à pectore ad ſuperiora effigiem paſſeris, in reliqua corporis parte, formam virginis eis attribuebant. Ouidius tamen totum oppoſitum ſentire videtur, dum canit hunc in modum.

——— vobis Acheloides vndæ
Pluma, pedeſq; auium; cum virginis ora geratis.

Claudianus eleganter has puellas volucres eſſe ſtatuit his verſibus.

Deſcriptio Sirenarũ.

Dulce malum pelago Siren, volucreſq; puellæ,
Scyllaeos inter fremitus, auidamq; Charybdin,
Muſica ſaxa fretis habitabant dulcia monſtra,
Blanda pericla maris; terror quoq; gratus in vndis
Delatis licet huc incumberet aura carinis
Impleſſentq; ſinus venti de puppe ferentes.
Figebat vox vna ratem: nec tendere certum
Delectabat iter, reditus, odiumq; iuuabat;
Nec dolor vllus erat, mortem dabat ipſa voluptas.

C Boccacius eandem ſecutus ſententiam, corpus virgineum vmbelico tenùs, & pedes gallinaceos in Sirenibus deſcribebat. Alij quoq; authores Sirenis ad vmbilicũ vſq; figuram proceræ mulieris horrendæ faciei, longiſſimiſq; capillis aſſignabant, & reliquam corporis partem aquilinam demonſtrabant, illiſq; caudas veluti piſcium addebant; quibus tanquam remigijs ad natandum, has beſtias vti affirmabant: Immò cum fratribus in vlnis aliquando conſpici promulgabant: idcirco præternauigantes eorum impetum, atq; ferociam timentes, eis lagenam proijcere dicebant; qua cum, illis diu ludentibus, nautæ illæſi tranſire tradebantur. Quamuis alij retulerint nauigantes Sirenum cantu in ſomnum prolapſos, ab illis poſtea dilaniari: quapropter nautæ, obturatis diligenter auribus, hoc incommodum euitare didicerunt.

Sirenarum figura ſecũdum Boccatium.

Quare conſtare videtur poſtremam Sirenum partem perperam à Nuperis fuiſse delineatam, dum eam piſciformem deſcribunt; quæ figura Nereidibus potius, quàm Sitenis aſſignabatur. Idq; inde factum eſſe conſectamus: poſteaquàm Sirenas monſtra maris eſſe cõnſtituerint; Iuxta illud,

Nereidum figura qualis.

Monſtra maris Sirenes erant, quæ voce canora
D *Quaslibet admiſſas detinuere rates.*

Hinc Orpheus, in Argonauticis, coram Sirenibus harmonicum edens ſonum introducitur, cujus dulciſoni cantu Sirenas inuidia ductas in mare ſe præcipites dediſſe, & in petras ingentes tranſmutatas fuiſse prodiderunt.

Hæc autem Sirenum doctrina omni ex parte fabuloſa eſse non videtur: quoniam Fulgoſius, ex Plinio, tradidit Galliarum Legatum Auguſto Cæſari ſcripſiſſe, multas Nereides, & Sirenas, ea, qua pinguntur, forma, mortuas in litore compertas fuiſse: cum tamen in noſtris plinianis codicibus, hæc Sirenum mentio non legatur. Rurſus ex eodem Fulgoſio, Nympharum marinarum corpora humanis, præter cutem, ſimilia viſa ſunt: ſiquidem cutis corium anguillæ æmulabatur: Immò; Phocâ imperante, Nymphæ marinæ humanam ferè repræſentantes effigiem in Inſulis Cycladibus apparuerunt.

Nympha marina.

fuerunt. Præterea Philippus Archidux Auſtriæ, Anno Domini quadrageſimo octauo E
ſupra milleſimum, & quingenteſimum, Genuam, ſpectaculi gratia, Sirenam mortuam ſecum duxiſſe fertur. Meminimus etiam legiſſe in Nauigatione cuiuſdam Amburgenſis, quòd anno noſtræ ſalutis quadrageſimo nono ſupra milleſimũ, & quingenteſimum, è Luſitania, Meridiem verſus, in Orbe nouo, piſces tam mares, quàm fœminas humana facie, cauda oblonga, ſquamis more piſcium obſita, cruribus breuibus iuxta caudam prominentibus viſi fuerunt. His addunt recentiores quidam monſtrum marinum olim fuiſſe deprehenſum, quod Germanicè Ein I jn nominabatur, magnitudine ouis, facie virginea, reliquo corpore in piſcem terminante; hoc, ſereno tantùm tempore apparere, & ingruente tempeſtate, in cauitatibus ſcopulorum latibulari affirmarunt. Item, in oris Saxoniæ, monſtrum nomine *Meermed*, vel *Seemed* viſum fuiſſe multi ſcribunt, quòd vocabulum virgineim marinam ſignificat. Præterquamquòd Plato, etiam in Sympoſio Sirenum meminit.

Sirena mortua vbi viſa.

Monſtrum marinũ vbi viſum.

Virgo marina, quæ.

Nonnulli tamen hiſtoriographi monimentis mandarunt, quædam auium genera iucunditate cantus, nulla comparatione, egregia, in India nidulari, quæ Sirenas nominari, Plinius, & Aelianus diuulgarunt. At Suidas voluit Sirenas dicendas eſſe quaſdam maris anguſtias, vel voragines inter duos eminentes colles exiſtentes, veluti circa Syrtes, vbi tumuli arenarum ſub aquis occultantur: quandoquidem in hac maris anguſtia, vndæ inter ſcopulos agitatæ, & compreſſæ quemdam veluti argutum, & ſuauem ſonum edunt, & prænauigantes abſorbent. F

Voragines maris quales.

Sunt qui exiſtimarunt Sirenas eſſe loca caua, ex quibus continuus egreditur ſpiritus, qui per fiſtulas ab incolis appoſitas exceptus, tam gratum, & iucundum emittit ſonum, vt tranſeuntes in admirationem trahat. Xenophon autem fuit huius opinionis, Sirenes eſſe nuncupandos illos, qui celeberrima virorum inſignium encomia recitabant: vnde, apud Homerum, Sirenæ, laudes Vlyſſis totius Græciæ ornamenti, canere fingebantur. Deniq; iuxta Seruij ſententiam Sirenæ meretrices fuerunt, quæ tranſeuntes, quoniam deducebant ad egeſtatem, fictæ ſunt inferre naufragia.

His notatis de Sirenis, quæ ad genus Draconum minime referri poſſunt: verorum Draconum ſpecies ad duas præcipuas reducemus: nam alij ſunt alati, alij verò alis carent. Quamuis inter Dracones alatos, qui pedibus careant eſſe perhibeantur, & vice verſa alati cum quatuor pedibus aliquando videantur: Geſnerus enim tradit, Anno G
Domini quadrageſimo tertio, ſupra milleſimum, & quingenteſimum, ſe intellexiſſe aliud Draconis genus in finibus Germaniæ propè Stiriam apparuiſſe, quod pedes more lacertorum, & alas ritu veſpertilionum habebat, morſu immedicabili. Idq; Froſchonerus ex bibliopola Stirio narrabat. Propterea in gratiam Lectoris hic datur Draco alatus apos, necnon Draco alatus cum pedibus.

Species draconũ, quæ.

DESCRIPTIO.

IVLIVS Cæſar Scaliger genus ſerpentum ferum aliquando deſcribẽs, longitudinem quatuor pedum, & craſſitudinem humani brachij illi aſſignabat, & de lateribus alas cartilagineas pendere ſignificabat. Idcirco Herodotus huic Draconum generi figuram Hydrarum, & alas glabras, necnon alis veſpertilionum ſimiles attribuebat. Idq; verum eſſe inde eluceſcit; quoniam (referente Brodeo) ad inuictiſſimum H
Franciſcum Galliarum Regem alatus Draco fuit delatus, ab agricola apud Sanctones ligone occiſus: hunc multi viri ſpectatæ fidei vidiſſe teſtati ſunt, & ex regionibus tranſmarinis, adiuuante vento, in eam prouinciam migraſſe cogitarunt. Alioquin Gallia hoc Ferarum genere caret.

Lib. 3. Miſcel. cap. 1.

Cardanus quoq; dum Lutetiæ verſaretur, Dracones alatos, apud Gulielmum muſicum, numero quinq; conſpicatus eſt. Erant autem bipedes, aliſq; tam exiguis prædi-ti, vt vix volare poſſe credendum eſſet. Caput capiti Serpentino aſſimilabatur, colore lurido, plumis, & pillis nullis, magnitudine cuniculi (loquendo tamen de maiori.) Has beſtias ex India delatas vulgus Dracones appellabat. Præterea erant tam diligenter exſiccati, vt viui protſus eſſe viderentur. Neq; Cardanus hos Dracones commenti-

L. 7. de rer. var. ca. 29

tios

Draco alatus Apes ex Greuiae.

Draconis Alati figura ex Parco.

A titios eſſe exiſtimauit: ſiquidem diuerſis temporibus, ſemper eadem inſigniti forma per nautas tranſmiſſi fuerunt.

His addenda eſt authoritas Bellonij, qui in ſuis obſeruationibus, integra Draconum alatorum cadauera diligentiſſimè condita ſe vidiſſe narrat; & de eorum genere eſſe tradit, qui ex Arabia in Aegyptum aduolant. *Dracones alatos quis viderit.* Erant autem (vt ipſe refert) circa aluum craſſi, duobus pedibus, & alis totidem, more veſpertilionum, integrati, cum anguina cauda. Hæc deſcriptio à veritate aliena eſſe non videtur: ſiquidem olim à Gabriele Barbaro communicata fuit icon Draconis Aethiopici ad viuum depicti Doctiſſimo Viro Vlyſſi Aldrouando, quæ optimè iconi Bellonij in obſeruationibus orientalibus exhibiti reſpondebat. Item anno ſalutis noſtræ quinquageſimo primo ſupra ſeſquimilleſimum, à Franciſco Centenſi verus Draco Aethiopicus exſiccatus Clariſſimo Vlyſſi Aldrouando dono fuit datus, qui prorſus Draconẽ Bellonij repræſentabat: præterquam- *Draco alatus Bononia viſus.* quòd in dorſo quinq; tubercula prominentia, & conſpicua habebat, quæ in Dracone Bellonij deſiderantur; binis pedibus vngue armatis, & totidem auriculis erat refertus.
B Totus ſquamis viridibus, & ſubnigricantibus ornabatur. Inſuper alas ad volandum idoneas geſtabat, cauda longa, & flexuoſa, ſubluteis ſquamis tecta, quales in ventre, & gula refulgebant. Os dentibus acutis muniebatur. Pars inferior capitis verſus auriculas erat plana. Oculi pupilla nigra erat cum circulo ſemiluteo. Demum nares binę, & apertæ conſpiciebantur. Idcirco hic duas damus icones.

NATVRA, ET LOCVS.

DRACO alatus cum Aquila, & Elephanto præliari traditur: vel vbi ſuperius in capite primo huius libri fusè, latèq; exaratum fuit. Pugna
C igitur, quam exercet cum Aquila, eleganter exprimitur à Nicandro: *Lib. 8. natur. hiſt.* quemadmodum illa, quam init cum Elephanto, doctè à Plinio deſcribitur. Præterea Dracones alati per Africam volando, ingentes beſtias, veluti tauros, cauda, ad necem vſq; verberant; neq; Elephantos miræ magnitudinis veneno interficiunt: quandoquidem, præter venenum, in afferenda nece, ſatis virium poſſidere feruntur. *L. 9. Pharſal.* Idcirco Lucanus huc reſpiciens canebat.

Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros,
Nec tutus ſpatio eſt elephas, datis omnia letho
Nec vobis opus eſt ad noxia fata veneno.

Si locum natalem meditemur, tales Feras in Arabia potiſſimum verſari comperiemus: *Draconum alatorũ locus.* propterea quòd Aelianus ab ibidibus nigris peſtilentes Serpentum alatorum cateruas ex Arabia intra limites Aegyptios aduolantes interfici, atq; conſumi diuulgauit. Quamuis alij tradiderint, quòd aduentante Vere, Ferę alatæ huius generis in Aegyptum initio volare conantur, ſed ibides occurrentes ad planitiei ingreſſum, tranſitum omni
D conatu impediunt. Quapropter Arabiæ locus eſt ad Brutum vrbem, vbi oſſa, & ſpinæ innumerabiles horum Draconum ab ibidibus cæſorum conſpiciuntur: cum prædictæ *L. 1 de nat. Deor.* aues peſtem ab Aegypto auertant, dum alatos Dracones ex vaſtitate Lybiæ inuectos abſumunt. Ideo Cicero has Feras ex Lybia diſcedere ſcripſit; cum cæteri authores ex Arabia aduolare retulerint.

Solinus enim circa paludes Arabicas Serpentum alatorum examina conſtituit, quorum virus ita exitiale prædicat, vt morſum ante mors, quam dolor inſequatur; quamuis poſtea horum agmina ab Ibidibus deuorentur. Immò, ex ſententia Herodoti, tales Feræ circa arbores thuriferas Arabiæ diuagantur, neq; alio præſidio, niſi fumo ſtyracis à prædictis plantis arceri poſſunt. Vnde Plinius, iuxta aliquorum mentem, Dracones aligeros circa paludes, vbi naſcitur caſſia, collocauit: ſicq; difficilem huius aromatis *Li. 6. Pharſal.* collectionem reddebant, vt pretium illius augere poſſent. Lucanus quoq; ſermonem habens de venefica defunctum per necyomantiam excitante, anguium alatorum in Arabica verſantium regione meminit.

Draco Aethiopicus.

Draco alter Aethiopicus mas cum eminentijs dorſi

Non arabum volucer Serpens, innataq; rubris E
Aequoribus &c.

Lib. 1. de hiſ. Anim. Cap. 5.

Ariſtoteles verò Dracones bipedes, & aligeros circa Aethiopiam volare narrauit. Cæterùm, cum hæc animalia orientali plaga delectentur, in antris, ob æſtum Solis, diu morantur; rarò enim nonniſi in locis calidioribus inueniuntur. Hinc Megaſthenes (tradente Aeliano) alatos Serpentes in India etiam generari prodidit, vbi noctu tantummodo moleſti eſſe feruntur; cum eorum lotij contactus partes animalium putrefaciat. Deniq; ex Scaligero, mons regnum Narſingæ diuidens à Malabaris, multas alit Feras, inter quas aligeri Dracones recenſentur, qui afflatu propiùs accedentes interimunt.

MORALIA.

F

Triplex cõcupiſcētia.

CVM ſuperius, occaſione Draconis alati, Sirenum mores ponderati fuerint; non ab re in præſentia eſſe arbitramur, quid Sirenæ in morali doctrina ſignificent, exarare. Tres igitur Sirenæ olim fuiſſe perhibentur, quæ triplicem concupiſcentiam, nimirum carnem, mundum, & Dæmonem, ex mente authorum moralium denotant. Harum igitur cantricum iucundæ cantilenæ ſunt blandæ ad mundana gaudia hortationes; inſtrumenta verò muſica, quibus vtuntur, deliciæ, honores, & diuitiæ eſſe feruntur.

Dæmon prima ſiren.

Itaq; prodit in arenam prima Sirena, nempè Dæmon, arreptoq; muſico inſtrumento, ſcilicet cunctis immodici honoris titulis, & eminentijs, inſolentem ſuperbiæ cantum effundit, vt effrenem animis nobilibus arrogantiam competere demonſtret. Secunda Siren, nimirum caro, proprio inſtrumento, nempè vtens voluptate, homines ad cænas inſigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu inſtructiſſimas inuitat, conſequenterq; ad luxum incitat. Iuxta illud. *Edamus, & bibamus, cras enim moriemur.* Tertia demum Siren, ideſt mundus, inſtrumento diuitiarum ſumpto, rationem auaritiæ intonat, vt homines per vndas calamitoſæ huius vitæ nauigantes multiplici ſoporatos crimine ad inopiam virtutum deducat. G

Caro ſecũda ſiren.

Mundus tertia ſiren

Diabolus ſiren.

Modò ſeorſim nos melius contemplari decet, quomodò Dæmon, & cætera vitia Sirenis aſſimilentur. In primis ſeſe offert Diabolus, qui Sirenam imitatus, viro in naui alicuius virtutis ſedenti, ſemper naufragium machinatur. Ideo ad euitandum hoc periculum, infraſcripta carmina memoriæ mandanda eſſent.

Semina cum quadam Chriſtus tibi mittit ab alto,
Hac tibi ne rapiat miluus ab ore, caue,
Peruigil excubias agita, nam peruigil hoſtis
Excubat, vt rapiat munera miſſa tibi.
Vt genuiſſe marem te perſpicit, illicò currit
Vt necet hunc Pharij gens truculenta ducis. H
Natus vt eſt in te Chriſtus; Rex impius ipſum
Protinus horrenda tollere morte cupit.

Hæreticus ſiren.

Cap. 16.

Hæreticus quoq; diabolicæ naturæ particeps, & ritu ſirenũ, homines in cymba fidei, vel ordinis religioſi, per mare pænitentiæ ad æternam fœlicitatem properantes, falſis dogmatibus ſoporare conatur, vt illi à naue fidei per hæreſim, vel à ſtatu religioſi ordinis, per Apoſtaſiam, vel à cymba gratiæ, per lethalia crimina, ad litus mundanæ nequitiæ deducantur. Quamobrem de Hæreticis hæc ſcribuntur ab Apoſtolo ad Romanos. Per dulces ſermones, & benedictiones innocentium mentes decipiuntur.

Item voracitas, & nimius delicatorum ciborum appetitus, tanquam Siren, nempe vorago maris copiam eduliorum abſorbet, & tandem animam ſuffocat, atq; perdit. Quare Fauſtus ſic canebat.

Crapula quid præſtet.

Sint ignota licet magni patrimonia Craſi,
Immenſa abſumunt alta barathra gulæ.

Idcirco

A Idcirco optima de cauſa, de homine crapulam exhalante poterimus infraſcriptum octaſtichon pronunciare.

Qui ventrem tantùm curat, pro numine ventrem
Cenſet, datq; animæ pabula nulla ſuæ.
Pythonici ritu, qui verba ex ventre profundit,
Suſq; velut viuit, ſus moriturq; velut.
Truncus is, horrendumq; humano in corpore monſtrum eſt,
Prorſus ad immanes dignus abire Feras.
Vt breuiter dicam (quale inter ſydera quoddam
Nomen habet) dici debet hic Acephalos.

Quapropter homo voracitati deditus in periculis vitiorum innumeris verſari creditur, iuxta illud.

Paupertatis onus vix ganeo præterit ille,
Noctes atq; dies qui bibit, atq; vorat:
B *Illius ingluuies, crapula, immoderata volupeas*
Rerum, animæ interitum, corporis atq; facit.

Id autem ſtabilire videtur Plautus in Muſtelaria quando ſcripſit.

Aedes plenas eſſe conuiuarum, & mulierum miſerum eſt opus.

Præter hæc, mulieres venalem formam paſſim exhibentes Sirenum mores imitantur, dum ſuis cantibus, & nutibus, iuuenes in delicijs ſopotant: ipſoſq; de naui diuitiarum ad litus ſiccum egeſtatis perducunt, & tandem ipſos fama, honore, atq; vita priuant; audiamus Plautum id mirificè explicantem his verbis. *Meretrices Sirenis aſſimilãtur.*

Meretrix meum herum miſerum ſuis blanditijs intulit in
Pauperiem, priuauit bonis, luce, honore, atq; amicis.

Summis igitur rationibus Hugo promulgabat hæc verba. In fauo mellis duo ſunt, nempe mel, & cera; in facie meretricis pariter duo, decor, & gratia, nimirum pulchritudo oris, & dulcedo ſermonis conſpiciuntur. Cera ſuccendit ignem, mel præbet dulcedinem: ſic meretricia pulchritudo igne libidinis inflammat carnem, & blandimento C lenocinantis ſermonis ſubuertit mentem. Quamobrem poterimus non iniuria vnà cum Fauſto hanc germanam decantare veritatem.

Non ſcortum eſt aliud, niſi blanda, & ſubdola Sirena,
Quæ trahit humanum ſub vada cæca genus.

Itaq; homines in hoc caſu Vlyſſem imitari debent, qui, vt legitur in hiſtorijs, loca Sirenarum, obturatis auribus, tutò pertranſiuit. Vnde non immeritò ſcripſit Amos, *Aufer à me tumultum carminum tuorum; cantica lyræ tuæ non audiam.* Immò id eleganter expreſſit Diuus Hieronymus in Prologo, dum dixit. Nos autem ad patriam properantes lethiferas Sirenum cantilenas, ſurdis auribus, tranſeamus. Quamuis alij ſatius eſſe exiſtiment, conſpecto periculo, confeſtim recedendum eſſe: quoniam libidinem longè certius fuga, quàm dimicatione vinci poſſe opinantur. Ideoq; ad rem non iniucundum octaſtichon pigebit exarare. *Modus euitandi pericula Sirenarum. Cap. 5.*

In reliquis vitijs ſequitur victoria pugnam.
D *Vincitur at celeri ſana libido fuga.*
Regius huic ceſſit vates, huic filius, atq;
Huic Samſom fortis vir pius, & ſapiens:
His enim nec ſophia, nec ſis pietate, nec æquis
Viribus, arripies, ſi ſapis ipſe, fugam.
Nemo etenim, niſi qui metuet, fugietq; periclum,
Tutus ab hac poterit viuere peſte diu.

Hanc ſententiam veram eſſe nihil diffitetur Propertius: quandoquidem & ipſe cecinit hunc in modum.

Longum iter ad doctas proficiſci cogor Athenas,
Vt me longa graui ſoluat amore via.

Tandem per Sirenes poſſumus intelligere quaſcumq; voluptates, quæ blandis, & mellitis præſtigijs, cunctos per mare huius vitæ nauigantes ad naufragium trahere conantur. Quapropter Virgilius ſcopulos Sirenarum deſcribens multa defunctorum oſſa memorauit his verſibus. *Voluptates dicũtur Sirenæ.*

Iamq;

Æneid. *Iamq; adeo ſcopulos Sirenum aduecta ſubibat* E
Difficiles quondam, multorumq; oſſibus albos.

Nec præter rationem: propterea quod Poeta his verbis oſtendebat ruinam, & mortem, quæ laſciuas cogitationes, & voluptates per Sirenes deſignatas cōcomitari ſolent, hinc canebat quidam hunc in modum.

Cur ò mortales patimur non cognita Priſcis
Vlcera? cur peſtes, mortis & omne genus?
Cur homicidia tot, ſæui cur arma Gradini
Iamq; diu exanguem gens miſeranda famem?
In promptu cauſa eſt, ſpreta virtute, voluptas
Regnat in orbe nocens, & vitioſa Venus.

Illi igitur facillimè ſuperabunt voluptates, qui exemplo Vlyſsis, animæ facultates, & ſenſuū inſtrumēta diuinis actionibus, veluti quadā cera aures referſerint: hac enim ratione iucundos voluptatum cantus ſentientes, ſentire non videbuntur. Hic etiam recenſendi ſunt amici Sirenum naturam æmulantes, qui nonniſi hypocriſi ſtudent, & F
Hypocritæ Sirenæ dicuntur. apud amicos ſemper aliquid fingunt; idq; præſtare ſolent, vt ex amicitia aliquod emolumentum haurire poſſint. Immò quemadmodum Sirenes naufragos deuorant: ita amici ſimulati aliorum carnes, nempe ſubſtantiam, & diuitias ad proprium trahunt commodum. Huius rei figura in ſacris paginis fuit Dalida, quæ tanquam Siren vafra Samſonem ſoporauit, vt illum radere; & rodere poſſet. Quo circa ſapienter canebat ille.

Sed genus eſt varium, quod fraudibus inficit orbem
Falſus amor fallit multorum credula corda.
Nempe latens geſtat ſub lingua ſæpè venenum.

Prædictis addamus tanquàm coronidem multitudinem hominum, qui immoderatè honores appetunt: ſiquidem Ambitioſi ſirenas imitati, blandis ſermonibus, & iucundis adulationum cantibus alios decipiunt; vt ab eis ad ſummum dignitatum faſtigium
Ambitioſi dicuntur Sirenæ. eleuentur; in quo ſtatim atq; conſtituti fuerint, cæteros aſpernantur, & occidunt. Huius exemplum ſacra demonſtrauit pagina in Abimelech filio Gedeonis ſpurio, qui G ſuauiſſimis verborum præſtigijs, atq; vaframentis vſus, tandem regiam dignitatem eſt conſecutus: at confeſtim, mutatis moribus, ſuos ſeptuaginta fratres interemit. Præterquamquòd ambitioſus tanquam formoſa ſiren à cunctis diligi, & honorari deſiderat recordatus illius carminis Iuuenalis.

Satyr. 1. *At pulchrum eſt digito monſtrari, & dicier, hic eſt,*

Immò homines ambitione tumidi aliquando ita ſe ſe efferunt, vt neglecto hominum fætu, Deorum partum ſibi arrogent, dum ſibi perſuadent neceſſarium eſſe, vt cæteri homines eis æternos decernant honores. Id tamen ſolis Dijs competere Euripedes in Hyppolito pronunciauit.

Ἔνεστι γὰρ δὴ κ᾽ ἐν θεῶν γένει τόδε
Τιμώμενοι χαίρουσιν ἀνθρώπων ὕπο.
Ineſt enim ſanè Deorum generi hoc
Honore affici gaudent ab hominibus.

Demùm vt noſtra hæc hiſtoria veritatis ſcopum attingat: notandum eſt, quòd Sirenæ H mendacij ſymbolum præſeferunt: cum ſcripſerit Theognis, Principium mendacij nonnihil gratiæ participare, ſed circa finem turpe lucrum. Idq; in Sirenibus manifeſta-
Syren eſt ſymbolum mendacij. rium euaſit. At viciſsim Muſæ veritatis vexillum repræſentant: vnde Pythagoras hanc ſententiam pronunciare ſolebat. μούσας σειρήνων ἡγεῖσθαι, nimirum Muſæ Sirenibus ſunt præferendæ. Hoc autem proferendum eſt, quotieſcumq; ſimplex veritas iucundis, ſed pernicioſis ſermonibus eſt anteponenda. Sed aduertendum eſt, quod veritas eſt huius conditionis, vt eam ſemper inimicitiæ perſequantur: quemadmodum per adulationem, amicitiæ pernicioſæ comparatur: libenter enim quod delectat audimus, & offendit tantùm quod nolumus. Hinc optimo iure canebat quidam.

Qui vult eſſe veritatis
Cultor, & beatitatis,
Semper hic aduerſitatis
Sentiet obſtacula.

Nihilo-

A Nihilominus ſacræ adhærentes paginæ, facere non poſſumus quin aſſeramus. *Omnes populi clamauerunt, & dixerunt. Magna eſt veritas, & præualet.* Præterquamquòd Pſalmographus aſſeuerantius dixit in Pſalmo decimo ſexto ſupra centeſimum. *Veritas Domini manet in æternum.* Veritas igitur nunquam ſilentio eſt inuoluenda, iuxta illud. Eſdr.c.4.

Quiſquis amore, metu, pretio, atq; fauore miniſuè
Non loquitur verùm, ſed benè facta ſilet.
Qui populo vt placeat, ſupplantat vera palato,
Hic Antichriſti curſor amicus erit.

LIBRI SECVNDI FINIS.

INDEX
RERVM, ET VERBORVM
Nec non diuerſarum linguarum locupletiſſimus.

A

ABides quid 278.e.
Abſynthiũ arcet angues 28.e.
Abrotonũ fugat angues 28.e.
Abortiui incommodi figura 150.f.
Abortus cauſa 240 f.
Aconiti remedium 43.e.
Aconitum reſiſtit venenis 137.e.
Aconitum cur lethale 123.d.
Acorus.43.g.
Aceti tepidi embrocha vbi conueniat 325.d.
Acetum cur ſanet morſus 203.a.b.
Acetum in morſu viperæ.138 e.
Aceti virtus in morſu Aſpidum 208.a.
Accipenſer piſcis 265 d.
Accipitres expugnant Ceraſtes 178.g.
Acontias æquiuoca 252.g. Synonyma, & etymum 253 a. Differentia 253.d. Mores 254 g Icones 255.256 Locus 257.d. Moralia 258.e. Signa, & remedia veneni 258.h. Vſus in medicina 259.a.
Acontias herba 252.g.
Acontias haſta 252.g.
Acontias ſtella 252.c.
Acontia color qualis 253.d.
Acontias Geſneri 253.d.
Acontia alterius deſcriptio 254.f.
Acontias Bellonij 255.
Acontias alter 256.
Acus piſcis Ariſtotelis 297.a.
Achillæorum mentio 86.e.
Adamas veneno reſiſtit 142 f.
Adulteri aſſimilantur beſtijs 153.b.
Adulterij ſimulacrum 102 f.
Adulteri ſupplicium 241.b.
Ægypti Elati filij mors qualis 37.d.
Æoli Thebarum regis fabula 334.f.
Ætatis ſimulacrum 376.e.
Ætatis hieroglyphicum 77.d.
Æſculapius ſub ſpecie Serpentis cultus 99.a.
Æſculapij icon qualis 351.e.
Æſculapij ſimulacrum deſtructum 100.e.
Æſculapij ſimulacrum multiplex 224.g.
Æſculapij ſtatua vbi 103.d.
Aer igneus vbi ſit 220.f.
Æternitatis hieroglyphicum 374.h.
Afis quid ſit 111.a.
Africæ ſimulacrum 154.b.
Afrodilus quid ſit 180 g.
Agarico gentes Agariæ vtuntur 44.g.
Agens vniuerſale, & particulare quid 413.a.
Agricola dementati ob necem aſpidis hiſtoria 209.h.
Alopecia 3.a.
Alopeciæ remedia 105.h.159.d.
Alius peccat, alius plectitur 81.e.
Alexandri magni matris ſomnium 97.a.
Alcyſmus animal 237.a.
Alcibiadium quæ planta 137.e 144.f.
Albumines oui virtus 185.e.
Allium Serpentibus inuiſum 28.e.
Allij miræ vis 24.g.
Ampeloprasſum 44 g.
Ambroſia antidotus 43 e.
Amoris quatuor ſymbola 345.e.
Amoris laſciui hieroglyphicum 79.a.
Amor cauſa omnium 345.h.
Amputatio partis in morſu viperæ 136.g.
Amatorium vulnus qua figura notetur 150.g.
Amantes cur fatui 227.b.
Ambitioſi cur ſirenæ dicti 426.g.
Ammon Abbas duos ſerpentes habuit 90.e.
Ammodites æquiuoca 167.e. Etymum, & ſynonyma 167.d. Forma, & deſcriptio 168 h. Icon 169. Natura, & locus 170.e. Signa, & remedia veneni 170.g.
Ammodites quomodo viperæ ſimilis 160.e.
Ammodites piſcis 167.e.
Ammodites quare cornutus 168.g.
Ammobates 168 f.
Ammobatæ non ſunt Libyes 306.f.
Amphisbæna æquiuoca 236.g Synonyma, & etymum 236.h. Deſcriptio 237.b. Icon 239.

Locus,& mores 239.d. Signa,& remedia veneni 240.g. Hieroglyphica 241.b. Moralia 241.d. vſus in varÿs 243.h.
Amphisbana piſcis 236.g.
Amphiſilena animal 237.a.
Amphisbana opinio ex Matthiolo 237.d.
Amphisbenæ opinio ſecundū Heſychium 237.d.
Amphisbæna marina vbi capiatur 238.f.
Amphisbana cur cæcutiat 238 g.
Amphisbanæ greſſus qualis 238.g.
Amphisbænæ deſcriptio ex Nicandro 238.h.
Amphisbana vigilantia 240.e.
Amphicephalon animal 236.h.
Ames quid ſit 306.g.
Anagyrus Nicandri 35.c.
Anagallis 44.g.
Anchuſa anguibus inuiſa 27.d. 137.b.
Anchuſa ſpecies quædam dicitur Serpentina 50.e.
Andrias quid ſit 260 f.
Andrius quid 278.e.
Ancilla ſpiritu Pythonis agitata 377.a.
Anguillarum generatio artificioſa 412.f.
Anguillarum natura qualis 401.f.
Anguillarum duplex genus 412.f.
Anguillæ terreſtres Americanorum 307.d.
Anguillæ hiſtoria ſcitu digna 28.g.
Anguilla etymum 49 h.
Anguilla,& Serpentis apologus 68 h.
Anguilla Serpentibus amica 28.g.
Anguillæ ſexu non diſtinguuntur 418.d.
Anima peccantis dicitur Serpens 71.c.
Animal rarum Papia viſum 409.a.
Animal quodcumq; an gigni poſſit ex putri materia 411 b.
Animal ſine pedibus gradiens quale 92.d.
Animal quale deglubitum viuat 92. f.
Animal tetracephalon 338.e.
Animal buculentum quale 268.g.
Animal quadraginta quatuor vocatum 303.c.
Animal viſu,& tactu nocens 369.b.
Animal Baſiliſco congener 312.f.
Animalia ouipara quali cute tegantur 8 g.
Animalia ex putri nata vbi 378 g.
Animalia ex putri an caſu gignantur 412.h.
Animalia ictu viperæ pereuntia 133.d.
Animalia longa vita quæ 156.b.
Animalia ex ſemine,& ſine orta,an eiuſdem ſpeciei 414 g.
Animi elegantia cum pulchritudine corporis copulanda 293 c.
Anger quid ſit 215.d.
Angina remedia 155 .d.
Angoris ſimulacrum 101.b.
Anguiculus 40. a
Anguis triceps vbi viſus 415 b.
Anguis Æſculapÿ æquiuoca 268.g. Synonyma & etymum 268 h. Differentia 269.d. Icones 270. 271. Sceleton 273. Deſcriptio 272. f. Anatomica 272.g. Natura,& locus 272.h. Simulacra 272.g. Moralia 274.h.
Anguis Aeſculapÿ vulgaris icon 270.
Anguis nigri Aeſculapÿ icon 271.
Anguis Æſculapÿ ſceleton longum 272.h.
Anguis Aeſculapÿ morſus incommoda 274. e.
Anguis Aeſculapÿ odor gratus 274.e.
Anguis generis promiſcui 3.d.
Anguis etymum 3.d
Anguis cur Pſyllis populis non noceat 25. a.
Anguigena qui 24.h.
Anguitenens qui 53.
Angues cornuti qui 173 a.
Anguium Septentrionalium proprietas 263.b.
Angues innocui vbi 269 d.
Angues aligeri qui 416.f.
Angues pennati 410.f.
Anguium genus prolificum 395.a.
Antidotus Heraclidis 45.e.
Antidotus ex terra lemnia 45.e.
Antidotus Eupatoris ex ſcinco 45.e.
Antidotus Aely Galli 45.e.
Antidotus Democratis 45.e.
Antidotus Adriani ad ictus venenatos 45.d.
Antidotus Apollodori 338.f.
Antidotus ruſtici medici 138.e.
Antidotus Auicenna 138 g.
Antidotus Galli 138 g.
Antidotus Antipatri quæ ſimplicia recipiat (203.d.
Antidotus noua ad morſum aſpidum 204 b.
Antichriſtus aſſimilatur Baſiliſco 372.b.
Antichriſtus per Ceraſtem ſignificatur 178. d.
Antonini Pÿ moneta 337.a.
Antonÿ Mirandulæ Canonici regularis mentio 368.f.
Anthropophagi populi vbi 359.d.
Anni hieroglyphicum 341.d.
Apeſantis mors qualis 37 d.
Aphas animal quale 408.g.
Aprocamelus animal quale 408.h.
Anni temporum ſimulacra quatuor 352.e.
Aparine qualis planta 125.d.
Aparine ad quid valeat 44.g.
Apes vt ad aluearia reuertantur quid agendam 103.e.
Apum virtus 45.h.
Apollinis ſimulacrum cum Serpente 98 h.
Apollinis pulchra ſtatua vbi 103.c.
Apollo Draconis Inſignia reportat 352.a.
Apollo cur Pythius dictus 380.e.
Appetitus humani ſimulacrum 102.g.
Appetitus vt excitetur quid præſtandū 225.e.
Appetitus difficultas enodanda 227.b.

Appo-

Aquila odit Serpentem 25.a.
Aquilæ & Draconis diſſenſus 223.b.
Aqua commendatur in ictu Serpentum 32.b.
Aqua quinta eſſentia Matthioli 45.c.
Aqua viperarum veneno reſiſtens 140.g.
Aqua viperarum alia 162.e f.
Aqua circulatoris cuiuſdam 204.b.
Aqua marina virtus 205.b.
Ariſtolochia mentio 252.c.
Ariſtolochia mentio 137.b.
Ariſtolochia rotunda anguibus reſiſtit 32.f.
Ariſtolochia longa ad quid 44.g.
Ariſtoteles non nouit generationẽ omnium animalium 412.e.
Arges Serpens 4.g.
Argoli ſerpentes qui 306.f.
Armene animal 362 g.
Armilla 3.a.
Araneí, & anguis antipathia 27.e.
Araneus piſcis 301 c. 312.g.
Argentum viuum in congregandis ſerpentibus adhibetur 33.a.
Argenti viui natura 44.e.
Arbores ad ictus ſerpentum 44 f.
Arborum glandiferarum vis 264.b.
Ara cum Serpente quid ſignificet 86.f.
Araldus Noruegianus Draconem necat 335.g.
Araxa meretrix quomodo figurata 150.f.
Ari radix aduerſatur aſpidi 200.b.
Ari ſpecies quinq; 328 f.
Ariſari ſpecies duæ 226.f.
Aracis ſerpens 248.g.
Aſellus quid ſit 302 g.
Aſini pulmo ad quid 31.c.
Aſia icon cum ſerpentibus 100 h.
Aſphodellus arefactus ad quid 178.c. 185.c.
Aſpidis æquiuoca 192.b. *Synonyma, et etymum* 193 b. *Differentia* 193.d. *Deſcriptio* 195.c. *Icones* 196. 197. *Natura, & mores* 198.f. *Locus* 199.d. *Antipathia, & ſympathia* 200.g. *Veneni ſigna* 201.b. *Veneni medela* 202.g. *Epitheta* 205.c. *Denominata* 206.f. *Myſtica, & allegorica* 206.g. *Moralia* 207.b *Hiſtorica* 209 a. *Prouerbia* 209.d. *Miracula* 210.g. *Hieroglyphica* 210.g. *Emblemata* 211.a. *Phrenoſchemata* 211.d *Simulacra* 212.f. *Vſus in cibis* 213.b. *Vſus in medicina, & in varijs* 213 c.
Aſpis ſurda quæ. 6.b.
Aſpis cornuta quæ 168.g.
Aſpidis Bellonij icon 169.a.
Aſpis inſula 192.b.
Aſpis ſcutum ſignificat 192.b.
Aſpis promontorium 192.b.
Aſpis Vrbs 193.a.
Aſpis athaes 193.c.
Aſpidis ſpecies tres ſecundum Galenum 194 e
Aſpidum tubercula qualia 198.e.
Aſpidum color qualis 194.f.
Aſpis chelidonia cuius ſit longitudinis 194.f.
Aſpis tabifica qualis ſerpens 190.b.
Aſpis cherſea quæ 194 f.
Aſpis acontias 253.b.
Aſpis Ptyas quæ 194.f.
Aſpis hæmorrhois 180.f.
Aſpidis ſpecierum etyma 194.b.
Aſpides noſtrates vbi 195.b.
Aſpidum dentes quales 195.c.
Aſpidis deſcriptio ſecundum Nicãdrum 195.d.
Aſpidis ſpecies quædam colore ſubuiridi 197.a.
Aſpidis nonniſi aſſociata egreditur 198.g.
Aſpis cur viſum habeat imbecillum 198 g.
Aſpis auditum habet vigilem 198 g.
Aſpidis vulnus quando lethalius 199.a.
Aſpis Ægypto magis familiaris 200.f.
Aſpis cur dicatur ſurda 205.c.
Aſpis cur dicatur ſomnifica 205.d.
Aſpis cur dicatur ſicca 206 e.
Aſpidis morſus prouerbium 109 d.
Aſpis a vipera prouerbium 210.e.
Aſpis obturans aures quid ſignificet 211.d.
Aſpidum oua qualia 199.d.
Aſpides non ſunt in Gallia 199 d.
Aſpides delectantur regione calida 199.d.
Aſpidum vſus in ſupplicijs 213 d.
Aſpidum locus ex mente Veterum 210.f.
Aſpidum generatio apud Ægyptios 209.b.
Aſpides quomodo condiantur 213 b.
Aſpidibus populi familiares qui 201.a.
Aſpidiſcos quid ſit 206 f.
Aſpidas vocabant campos 206.f.
Aſter atticus 44.g.
Aſtrologi taxantur 227.d.
Aſtrologiam quis Græcos docuerit 332.g.
Aſtroites lapis qualis 229 b.
Athenienſium rex quis primus 80.g.
Auis pugnax quæ 406.e.
Auis ſimilis merulæ ex putri materia genita 18.f.
Auis ſana quæ 88.e.
Aues migratoriæ quæ 407.f.
Aues vt pennas mutent quid agendum 107.a.
Auari ſerpentibus ſimiles 75. b.c.
Auari ſitis demonſtratur. 383.c.
Auari hominis conditiones 224.e.
Auari hieroglyphicum 77.d.
Auarus æmulatur aſpidem 207.c.
Auarus vocatur Draco 343.a.
Auarus aſſimilatur api 383 d.
Auri cupiditas infinita 382.f.
Aurium affectarium remedia 105.d.
Aulicus demorſus à vipera 134.e.

Anceps demorſus à Dipſade 228.g.
Auicennæ opinio circa productionem animalium 413.d.

B

B*Accharis* 44.b.
Balſamum radicale quale 32.c.
Balſamum ad ictus Serpentum 44.f.
Babyloniæ muri ex qua materia conſtructi 34.f.
Baron Serpens 269.b.
Baſiliſci Aequiuoca 361.a. *Synonyma, & Etymum* 362.c. *Differentia* 362.b. *Icon* 363.d. *Deſcriptio* 364.c. *Greſſus, & Locus* 365.c. *Antipathia* 365.d. *Icon alia* 366. *Generatio* 367.b. *Natura* 369.b. *Veneni ſigna* 371.c. *Remedia veneni* 372.e. *Allegorica, & Moralia* 372.b. *Miracula* 374.e. *Hieroglyphica* 374.g. *Ehrenoſchemata* 374.b. *Simulacra* 375.d. *Vſus* 376.f.
Baſiliſcus Numeriani filius 361.b.
Baſiliſcus Verenæ frater ibidem.
Baſiliſcus Rex Romanorum ibidem.
Baſiliſcus Epiſcopus in Ponto. ibidem.
Baſiliſcus piſcis 361.c.
Baſiliſcus ſtella. ibidem.
Baſiliſcus minor quid ſit. ibidem.
Baſiliſcus bombardæ ſpecies 361.d.
Baſiliſci ſyluestris origo 363 a.
Baſiliſci ſyluestris deſcriptio 365.a.
Baſiliſci Greuini icon 366.
Baſiliſci cadauer cur in templis ſuſpenderetur 367.
Baſiliſci ſimulacrum apud Aegyptios quomodo fingeretur 375.c.
Baſiliſcus ſylueſtris in Saxonia 363.b.
Baſiliſcus viuens in ſolitudine Africæ 363.d.
Baſiliſcus ex raia effictus 364.f.
Baſiliſcus Romæ necatur 374.f.
Baſiliſcus Chymiſtarum quid ſit 53.d.
Bdelium 45.d.
Bellua Lernæa qua 386 g.
Benamis mors qualis 37.d.
Bernicla aues quomodo generentur 410.b.
Bernicla aues ſunt animalia perfecta 413.c.
Beſtia polycephalos 387 b.
Betulæ folia vbi non deponat 22.f. 263.c.
Betonica angalbus inimica 27.d.
Bibones comparantur Dipſadi 224.f.
Bibacis hominis hieroglyphicum 229.b.
Bicipitij hieroglyphicum 241.b.
Biſtorta Lonicerus qua 49.d.
Biſtorta Herbariorum 137.c.
Bitumen 45.b.
Bitumen ad Serpentes valet 34.c.
Blattaria 44.b.
Boa ſerpens 266.g. 279.b.
Boa vernacula qua 279.b.
Boa tumoris genus 295.a.
Boa magnus ſerpens 295.d.
Boa morbi genus 294.b. 295.a.
Bona quid ſit 295 b.
Boa æquiuoca 294 b. *Synonyma, & Etymum* 295.b. *Natura* 295.d.
Boues, vt toto anno valeant 197.c.
Boues timore Draconis correpti 402.f.
Bombarda ænigma 361.d.
Boncompagna familia mentio 349.a.
Bononia Ciuitas paris bona 350.g.
Braſſica vis 137.c.
Bruta à viperis denominata 143.d.
Bryinus quid 259.d.
Bryonia mentio 44.b. *Et virtus* 137.c.
Bryonia vbi dicatur colubrina 50 f.
Bufonis lapis quomodo venenũ detegat 143.f.
Bufocauda anguina 61.d. 63 a.
Burgheſia familia mentio 350.f.
Butriſa quid ſit 306.g.

C

C*Alxeum oleo vbi conueniat* 283.d.
Calabricus ſerpens qualis 277.c.
Cadmi fabula 333.c.
Cadmus cum Hermione in anguẽ mutatus 66.c.
Cadmi ſocij à Serpente necati 65.b.
Caduceus Mercurij cur ſerpẽtib. inſignitus 68.c.
Caduceus Mercurij in quibus monetis fuerit vſus 86.c.
Caduceum in manu ſimulacri quid ſignificet 86.f.
Calamenthi tres ſpecies 35. a.
Callionymus piſcis 167.c.
Calumnia ſimulacrum 375.d.
Canopus gubernator nauis Menelai quomodo perierit 37 d.
Canobus quis 183.b.
Cathartica medicamẽta quando adhibẽda 41.d.
Capparis nomina 50 f.
Cappadocum natio habens ſerpentes 27 d.
Capræ multæ partes medentur ictib. ſerpẽtũ 43.b.
Capra nigra lac medetur morſui ſerpentũ 43 b.
Caprea demorſa à vipera quomodo liberata 136.g
Caprifici virtus 45.b.
Caprillum ſtercus ad quid 137.b. 139.a.
Caprimulga Serpens 266.g.
Carthamus 45.b.
Catuli Serpentini qui 49.b.
Canis rabidi remedia ad ictum viperæ valent 136.c.
Cane peius & angue prouerbium 83.c.
Candei populi qui 104.c.
Canes Draconem necant 335.d.
Cantabrica vbi dicatur ſerpentina 50. c.

Cancri fluuiatilis virtus 137.a.
Carbonarius Serpens 287.d.
Caro cur dicatur Siren 424.f.
Carnium pluuia 409.e.
Caſus nonnullorum, qui demorſi a vipera interierunt 132.e.f.
Caſtitatis ſimulacrum 101.b.
Caſtoreum cum vino ad quid 178.f.
Cauſticum ex vipera 159.d.
Cauſos Serpens 214.h.216.e.
Cauſidici aſſimilantur ſerpentibus 275.a.
Capanei Inſigne 399.c.
Cæſaris ſymbolum 409.b.
Cæſaris Dict. III numiſma 317.b.
Cæcilia æquiuoca 243.c. Synonima, etymum 244.a. Differentia & deſcriptio 244.g. Icones 245. Natura, & mores 246.f. Vſus in medicina 246.g.
Cæcilia nomen proprium mulierum 243.c.
Cæcilia familia qua. ibidem.
Cæcilia Imperati quod genus animalis. ibidem.
Cæcilia marina 243.d.
Cæcilia oppidum Hiſpaniæ 243.e.
Cæcilia aquatica an detur 244.g.
Cæcilia vulgaris qua 245.a.
Cæciliæ color 244.b.
Cæciliæ dentes quales 246.e.
Cæciliæ oculi qui. ibidem.
Cæciliæ greſſus. ibidem.
Cæciliæ partus 246.f.
Cæciliæ morſus remedia 246.g.
Cæcula 244.f.
Cæciala 244.f.
Caſeaucila Serpens. 6.e.
Cati pinguedo ad quid 31.e.
Cedria virtus 278.f.
Cedrus fugat Serpentes 32.e.
Centaurea virtus 44.b.
Centaurus felle Hydræ necatur 190.f.
Ceraſta qui 171.e.
Ceraſtia 171.c.
Ceraſtia quid 171.b.
Ceraſtes maxillaris mentio 172.g.
Ceraſtibus redundat Africa 176.h.
Ceraſtis temperamentum 176.g.
Ceraſtis greſſus 173.d.176.f.
Ceraſtes quot habeat cornua 7.c.
Ceraſtis æquiuoca 171.a. Synonyma, & etymum 171.d. Differentia 172.g. Deſcriptio 173.b. Icones 174.& 175. Natura, & mores 176.e. Locus 176.b Veneni ſigna 177.b. Medela 178.e. Epitheta 178.b. Moralia 179.a. Vſus in medicina 179.c.
Ceraſtis deſcriptio ex Bellonio 173.b.
Ceraſtes inſecti genus 171.a.
Ceraſtes nomen promiſcui generis 171.d.
Ceraſtes Corui epitheton 171.b.
Ceraſtes nomen viri 171.b.
Ceraſtes cometæ ſpecies 171.b.
Ceraſtes piſcis 171.b.
Ceraſtes cur crinalis dicatur 178.b.
Cerastalis quid 122.c.
Cerui quo tempore non ediles 26.f.
Ceruorum duplex genus. ibidem.
Ceruorum multæ partes venenis reſiſtunt 31.b.
Cerui etymum 49.c.
Cerui maris genitale ad quid 137.a.
Cerui coaguli virtus. ibidem.
Ceruonis deſcriptio 266.h.
Ceruonis anguis meminit Faloppius 266.g.
Cerati viperini virtus 156.f.
Ceratum viperarum quale 162.e.
Centrina, ſeu centrites quid 168.e.
Cereris ſimulacrũ quomodo fingeretur 358.e.
Cepa colubrina quæ 50.g.
Cepa cum aceto ad quid 138.f.
Cenchri æquiuoca 247.a. Synonyma, & etymũ 247.c. Deſcriptio 249.a. Natura 249.e. Icon 250. Locus 251.a Veneni ſigna 251.e. Medela 252.e.
Cenchros 247 a.
Cenchris. ibidem.
Cenchrites. ibidem.
Cenchrines ibidem.
Cenchrias. ibidem.
Cenchrus ſemen 247.b.
Cenchris auis. ibidem.
Cenchrus adamantis genus. ibidem.
Cenchrites gemma. ibidem.
Cenchrites genus herpetum 247.c.
Cenchrus animantes flagellat 249.e.
Cenchri color 249.a.
Cenchri greſſus 249 d.
Cenchris Veterum Bellonij 250.e.
Cenchri morſus generat putredinem 251.d.
Centipeda quid ſit 402.g.
Cecropis filiæ quot fuerint 332.f.
Chamalaa, & chamaleon confunduntur 224.g.
Chamaleontis, & Serpentis inimicitia 27.b.
Chamædrys 44.h.
Chamæpitis 44.h.
Chamæcipariſſus 35.b.
Charitatis ardore homines mouentur 354.e.
Chelidonium 44.h.
Cherſydrus 6.g.253.b.
Cherſydri ceruix qualis 8.f.
Cherſydal quid 260.f.
Chelydrus animal 260.f.
Cherſydrus ſerpens qualis 277.b.
Cherſydrus Nicandri quid ſit 277.e.
Cherſydrus piſcibus, & ranis veſcitur 279.c.
Cherſydrus Grevini 280.a.

Chriſantemum valentinum dicitur herba Serpentis 50 g.
Chriſtus dicitur virga myſtica 70.a.
Chriſtus Serpens myſticus 70.e.
Chriſtus coluber dictus 70.f.
Chriſtus mortem extinxit 148.g.
Chriſtianæ virginis miraculum 220.f.
Chryſocephalos 362 b.
Cibus Serpentum iuxta opinionem Ariſt. 23.b.
Ciconiæ ſtomachus ad quid 203.b.
Ciconiæ medentur morſui Cenchri 252.f.
Ciconiæ cur odio habeant Serpentes 25.e.
Cimices Serpentibus aduerſantur 200.b.
Cinnabaris Plinij quid ſit 329.b.
Cinnabaris factitia 329.e.
Citri virtus admiranda 203.a.
Clinopodium 44.b.
Cleopatræ interiens qualis 299.a.
Cleopatræ ancillarum nomina 192.b.
Cleopatræ mors cur difficilis cognitu 201.b.
Cleopatræ ſtatua 213.a.
Cæleſtis vis qualis 213.b.
Cocatrix quid ſit 327.d.
Colocaſſia florem, & piſtillum emittit 328.f.
Colocaſſion remedium toxici 392.f.
Colici affectus remedia 105.d.
Color cutis cur in morſu viperæ varius 135.a.
Coluber pro Serpente 3.c.
Coluber pro Hydro 3.d.
Coluber Columellæ quid ſit 48.e.
Coluber ſacer qui 193.c.
Coluber Thebanus qui 172.c.
Coluber aquatilis quale animal 277.c.
Colubri etymum 3.c.
Colubri morſus cura 284.f.
Colubra quid ſit 3.d.
Colubræ ventris caca quales 3.d.
Colubræ dicebantur Furiæ 48.b.
Colubraria inſula 25.a.53.a.
Colubriferum monſtrum 49.b.
Colubrina bombardæ ſpecies 53.d.
Collyria cum cinere viperæ 159.d.
Columba viua diſſecta ictui Serpentis conuenit 43.a.
Coniza eſt triplex 35.b.
Confectio Hermetis 46.c.
Concordiæ ſimulacrum 101.c.
Conſcientiæ ſimulacrum 101.b.
Contemptus voluptatum 101.d.
Coniugij reuerentia quæ 153.a.b.
Contagionis ſimulacrum 376.e.
Conuerſionis ſimulacrum 401.a.
Concupiſcentia quotuplex 424.f.
Coronopus dicitur Serpentina 30.e.
Corona querna cui concederetur 351.e.
Cornua, & vngula animalium ad quid 142.e.
Cornu Serpentis virtus 142.g.
Cornu Cerui ad quid 45.b.
Cornix ſcorpium prouerbium 83.e.
Cornu capræ, vel damæ ad quid 34.e.
Corui, & Serpentis apologus 69.a.
Cortina tripodis Phæbi ex qua materia 107.c.
Corruda 44.b.
Crocodili terreſtris ſtercus ad quid 31.e.
Creta inſula habet viperas 172.b.
Crocis herba 144.e.
Criſtalis quid ſit 173.e.
Crapula fugienda 226.e.
Crapula quid præſtet 424.b.
Cracus Polonorum princeps Draconem interemit 327.a.
Cruciator Serpens qui 215.d.
Cucumis anguinus cur ita dictus 50.f.
Cucurbita anguina quæ 50.f.
Cucurbitulæ an conueniant in ictu ſerpentum 42.e.
Cuminum ſylueſtre 44.b.
Cuſſi Serpentes qui 194.g.
Cuſtodiæ ſimulacrum quale 358.b.
Cydonia toxici remedia 392.b.
Cyclaminus 44.b.
Cynogloſſa minor quæ 144.f.
Cynogloſſa 44.b.
Cyperus 44.b.

D

DActyli marini qui 411.a.
Dæmon Euã decipiens cur potius Serpentis, quàm Columbæ formam induerit 91.d.
Dæmones omnes cur Serpentes dicti 71.a.
Dæmones Pythones nominantur 340.f.
Dauci virtus 44.b.
Detractores ſimiles aſpidibus 208.e.
Detractores taxantur 227.e.
Detractores cur ſimiles Serpentibus 76.b.
Detractores Pythoni comparantur 384.b.
Delatores ſimiles iaculis 258.e.
Dentes humani ad quid 138.b.
Dentitionis remedium 155.d.
Dendrogaila 260.f.
Deus vltionum quando dictus 352.g.
Deus vocatur Alpha, & Omega 252.e.
Deliaſtæ qui 380.g.
Demetrij Phalerei mors qualis 33.e.
Democratiæ ſimulacrum quale 100.b.
Diaboli ſymbolum vipera 146.e.
Diabolus Serpens dicitur 70.b.72.b.
Diabolus cur appelletur Draco 340.g.342.a.
Diabolus comparatur ad Dipſadem 207.b.
Diabolus Ceraſti aſſimilatur 179.b.

Dia-

Diabolus comparatur Baſiliſco 373.b.
Diabolus Dipſadi ſimilis 228.e.
Diabolus cur Siren dictus 424.g.
Diademata regum Ægypti qualia 210 g.
Diamaton quid ſit 45.c.
Dictamnum 44.b.
Dictamnum fugat Serpentes 32.e.
Dictamnum album 157.d.
Diacidnes quid ſit 145.b.
Diogenes ſpeculo delectabatur 293.d.
Dipſas diſcrepat à vipera 6.g. 316.g.
Dipſas non eſt in Italia. ibidem.
Dipſas non habet varietatem colorum 217. b.
Dipſas Tantalo ſimilis 217.d.
Dipſas ictu ſitim excitat 219.a.
Dipſadis locus natalis 217.a.
Dipſades verſantur in ſolitudine 217.c.
Dipſadis morſus ſymptomata 219 c.
Dipſadis deſcriptio ex Luciano 220. g.
Dipſades morſu leſus cur crucietur ſiti 223 c.
Dipſadis morſus reddit hominem ſimilem Hydropico 221.b.
Dipſadis morſus immedicabilis 222.f.
Dipſas eſt terra arida 214.f.
Dipſas ſpinæ genus 214 f.
Dipſades Danai filia 214.g.
Dipſadis æquiuoca 214.e. Synonyma, & etymum 215.e. Differentiæ 217 f. Deſcriptio *216.h. Natura 217.c. Icon 218. Locus 220.e. Signa veneni 221.a. Medela 222.f. Mythologica 223.b Moralia 224. e. Emblemata 228 f. Hieroglyphica 229 b.*
Diſcordiæ ſimulacrum 102.f.
Diuitiæ mendaces phrenoſchema 347 d.
Diuretica medicamenta vbi conueniant 222.g. 268.c.
Domus vt Serpentibus plena appareat 18. f. 107.b.
Dolor inguinum comitatur morſum Ceraſtis 177.c.
Dolorum remedia 342.b.
Draconis æquiuoca 312.f. Synonyma, & etymum 314.f. Differentia *317.a.* Deſcriptio *319.d. Mores 320 b. Coitus, & partus 321. e. Locus 322.d. Victus 322. g. Antipathia 323.b. Venenum 324.b. Veneni ſigna, & remedia 325.e. Fugãdi, & capiẽdi ratio 326 f.* Denominata, *& cognominata 327 b. Epitheta 330 g. Fabuloſa 331.a. Prouerbia 334 b. Hiſtorica 335. a Numiſmata 337.a. Miracula 337.c. Prodigia, & præſagia 339.a. Somnia 339.c. Myſtica, & allegorica 340.e. Hieroglyphica 342.d. Moralia 343.e. Emblemata, & ſymbola 344.e. Phrenoſchemata 346. b. Inſignia militaria, & gentilitia 348.g. Alluſiones ſymbolicæ 350.g. Simulacra 356.e. ſtatuæ 359.b. Vſus in cibis 359. d. Vſus in medicina 360.c. Vſus in varijs 360.g.*
Draco pro ſerpente 4.f.
Draco alatus Bononiæ viſus 421.b.
Draco marinus Plinij 296 f.
Draco nomen proprium virorum 312.f.
Draco grammaticus 312.f.
Draco medicus. ibidem
Draco piſcis 312.g.
Draco domorum 312.g.
Draco herba 313.a.
Draco arbor. ibidem
Draco fluuius. ibidem
Draco vitis. ibidem
Draco volans 313.a. 313.d.
Draco cæleſtis 313.b.
Draco diabolus 313.c.
Draco chymiſtarum quid ſit 313.c.
Draco mons. ibidem
Draco nomen laquei. ibidem
Draco nomen fiſtulæ 313.d.
Draco ex lupo, & aquila 317.d.
Draco cur difficulter comprehendi poſſit 320. g.
Draco quando ſibilum emittat 320.b.
Draco ex India delatus 322.e.
Draco ſyluestris herba 328.c.
Draco hortenſis herba ibidem.
Draco cur inter duas Vrſas locatus 332.e.
Draco paſtoris nomen 332 g.
Draco Lauinius 333 b.
Draco non audet mordere improbos prouerbium 334 b.
Draco Chiorum qualis 335.a.
Draco altorem ſuum tutatur 335.d.
Draco puſionis cuſtos 336.f.
Draco Babyloniorum qualis 337.c.
Draco vt Deipara Virginis extinguitur 337.d.
Draco cur pingatur apud ſimulacrum D. Margaritæ 338 f.
Draco à S Hilarione necatur 338.f.
Draco præſagit potentiam 339.a.
Draco præſagit dignitates 339 c.
Draco in gemmis calatus, & per quietem viſus quid indicet 339.d.
Draco conculcans aquas quid denotet 340.f.
Draco vinctus ab Angelo quid indicet 340.g.
Draco Delphicus 377.e.
Draco apteros Grenini 379.a.
Draco Bononienſis quo tempore inuectus 400.e.
Draco Bononienſis fuit tardi motus 405.d.
Draco nunquam viſus in Europa 406.g.
Draco *magnus denotat Luciferum 340.e.*
Draco *magnus mulieri parituræ aſſiſtens quid demonſtret 340.g.*
Draco *ſepticeps in Apocalypſi quid ſignificet 341.b.*

Draco

I N D E X.

Draco cũ Elephante pictus quid deſignet 346.f.
Draco ad fores Palatij 346.h.
Draco cum Aquila ſupra ſphæram 347.d.
Draco pingitur in Inſigni gentilitio multarum familiarum 348.h.
Draco apud Ægyptios erat hieroglyphicum Regis 351.b.
Draco truncata cauda quid indicet 352.f.
Draco horti Heſperidum quid deſignet 355.a.
Draco viuus vbi coleretur. 356.b.
Draco cur addatur ſimulacro Michaelis Archangeli 358.b.
Draco repertus in macerijs domus dirutæ 363.b.
Draco ex lupo, & aquila 317.d.
Draco cur difficulter comprehendi poſſit 320.g.
Draco quando ſibilum emittat 320.b.
Draco ex India delatus 322.e.
Draco ſylueſtris herba 328.e.
Draco hortenſis herba. ibidem.
Draco cur inter duas Vrſas locatus 332.e.
Draco paſtoris nomen 332.g.
Draco Lanuuinus 333.b.
Draco non audet mordere improbos prouerbium 334.h.
Draco Chiorum qualis 335.a.
Draco altorem ſuum tutatur 335.d.
Draco puſionis custos 336.f.
Draco Babyloniorum qualis 337.e.
Draco vi Deiparæ Virginis extinguitur 337.d.
Draco cur pingatur apud ſimulacrum D. Margaritæ 338.f.
Draco à S. Hilarione necatur 338.f.
Draco præſagit potrutiam 339.a.
Draco præſagit dignitates 339.e.
Draco in gemmis cælatus, & per quietem viſus quid indicet 339.d.
Draco conculcans aquas quid denotat 340.f.
Draco vinctus ab Angelo quid indicet 340.g.
Draconis & ſerpentis etymologia eadem 312.h.
Draconis etymum ex Scaligero 314.f.
Draconis inteſtinum longum centum, & viginti pedes 317.c.
Draconis dentium numerus 320.c.
Draconis diſcrimen ratione criſtarum 320.f.
Draconis caudæ ineſt magna vis 320.h.
Draconis partus monſtrificus 321.b.
Draconis morſus qualis 324.h.
Draconis ſanguis lethalis 325.b.
Draconis fel apud Chymiſtas quid 330.e.
Draconis cauda apud Chymiſtas quid 330.f.
Draconis cauda, & caput apud Aſtrologos quid. ibidem.
Draconis fel ſub ſpecie mellis prouerbiũ 334.h.
Draconis icon aues per terrefacit 336.h.
Draconis Apocalypſis caudæ expoſitio allegorica 341.c.
Draconis ſimulacro gemma inſignita 350.r.
Draconis præſagia quæ 350.h.
Draconis figura in Aeolopilis 356.f.
Draconis caput ſub limine 356.g.
Draconis ſimulacrum diabolicum 356.g.
Draconis effigies cur ſimulacro Mineruæ adderetur 357.b.
Draconis icon cur pingeretur cum Æſculapio 357.c.
Draconis icon cur adderetur ſimulacris Heroum 358.g.
Draconis Bononienſis deſcriptio 402.h.
Draconis Bononienſis pedũ ſitus 302.b. Squamæ quales 403.c. Extremitas caudæ qualis. ibidem. Dentes, & oculi quales. 403.d. Icon 404. Generatio 405. An aliunde migrauerit 406.o. An cum pluuia deciderit 407.c. An ex congreſſu diuerſorum animalium natus 408.f. An ex putri materia genitus 410.h.
Draconis Bononienſis vera generatio 415.a.
Draconis alati icon ex Greuino 419.
Draconis alati figura ex Perco 420.
Draconis Æthiopici icon 422.
Draconis Æthiopici icon cũ eminẽtijs dorſi 423.
Dracones ſunt armillæ 323.d.
Dracones ſimulati ex Raia 314.c. 315. 316.
Dracones elephantorum interfectores 317.h.
Dracones centum cubitorum vbi. ibidem.
Dracones maximi in Braſilia 317.b.
Dracones vbi adorentur 318.f.
Dracones anſerinis pedibus 318.h.
Dracones ciures quis habuerit 321.b.
Dracones habitant deſerta loca 321.d.
Dracones an viuipari, vel ouipari 321.e.
Dracones ſub æquinoctiali verſantur 322.f.
Dracones aliquando venantur aues 322.h.
Dracones montis Atlantici quales 323.a.
Dracones venenati vbi 325.b.
Dracones pugnantes facile capiuntur 426.f.
Dracones extra ciuitatem pelluntur à Matthæo Apoſtolo 338.e.
Dracones ignei in aere viſi 339.b.
Dracones alatos quis viderit 421.h.
Draconum color qualis 317.e.
Draconum palearia quæ 318.d.
Draconum diſcrimen ratione oris 319.d.
Draconum ætas qualis 321.a.
Draconum vrbs quæ 329.d.
Draconum mons 329.d.
Draconum fons vbi 330.e.
Draconum partes medicinæ inſeruiunt 360.e.
Draconum adeps ad quid 360.e.
Draconum oculi ad quid. 360.f.
Draconum cor, & hepar ad quid 360.g.
Draconum lapis quid valeat. 360.h.
Draconum alatorum locus 421.c.

Dra-

Draconum alatorum natura 421.d.
Dracunculi piſces qui 327.d.
Dracunculus maior quid ſit. 320.f.
Dracunculus aquaticus ſerrato folio 328.a.
Dracunculus minor qua planta. ibidem.
Dracunculus morbi ſpecies 328 g.
Dracunculus quid ſit 44.b.
Draconteа ſerpentes necat 27.d.
Draconites gemma 50 b.
Draconcopedes ſerpentes 328.f.
Dracontides quis 327.b.
Dracontius index Campania 327.b.
Dracontius epiſcopus 327.c.
Dracona mulier 327.c.
Dracontion vitis 327.d.
Dracontium triticum 328.c.
Draconon quid ſit. ibidem.
Draconarij qui 327.c. 348.c.
Draconigena vrbs qua 328.d.
Draconigena qui fuerint 327.c.
Dracontia ficini 329.b.
Dracugna quid ſit 329 c.
Draconus fluuius 330.c.
Dryinus quid 0.g.
Dryini cutis qualis 261.b.
Dryini morſus accidentia 263.d.
Dryini vſus in ſacrificijs Bacchi 265.a.
Dryinus Grecinis quid ſit 262.e.
Dryini aquiuoca 259 a. *Synonyma,& Etymum* 259.d. *Deſcriptio* 261.a. *Natura, & Locus* 261.c. *Icon* 262. *Signa veneni* 263.d. *Medela* 264.b. *Vſus* 265 a.
Durinos quid ſit 306.g.
Dyſenteria remedia 103.d.

E

EBrij quid praſtent in menſa 224.b.
Ebuli radix quid praſtet 32.a.
Echidna nomen aquiuocum 4.f.
Echidna chimera mater 108.g.
Echidna nympha ibidem.
Echidna muſa ſpecies 108.h.
Echidna pro hydra 108 h. 109.a.
Echidna etymum 109.a.
Echidnios herba 144.e.
Echidnion quid ſit 144.g.
Echidnon vrbs 144 h.
Echidnia quid ſit 145.c.
Echinus ſerpenti inuiſus 26. b.
Echium cur valeat contra Serpentes 35.h.
Echium paluſtre quid 144 f.
Echion nomen virorum 143.b.
Echion medicamentum 145.a.
Echium herba 144.f.
Echite herba 144 g.
Echites gemma 50.g.
Echeon quid ſit 145.a.
Echendra quid ſit 109.a.
Echydrus 278.c.
Elaphis aquiuoca 265.c. *Synonyma* 266.c. *Deſcriptio* 266.b. *Icon* 267. *Morſus Medela* 268.c.
Elaps ſerpens 265.c. 266.c.
Elops ſerpens 265.c. 266.c.
Elops piſcis rarus 265.c.
Elops cum Cacilia confunditur 266.f.
Eloquenti eſymbolum fuit orpheus 84.b.
Electionis ſimulacrum 101.c.
Elephanti inimici ſerpentibus 26.e.
Elephantis adeps quid praſtet 31.b.
Elephanti fel ad quid 45.b.
Elephantis cur anguimane dicti 49.b.
Elephanti, & Draconis diſſenſus 324.c.
Elephantias quid ſit. 48.c.
Elephantiaſis cura 157.a b.c.d. 158.c.
Elephantias ſerpens 265.c. 331.b.
Elephaboſcum 44.b. 50.c.
Elixir metala tranſmutans 369.a.
Ellebori natura 151.c.
Embolines quid 44.f.
Emplaſtra ad ictus ſerpentum 46.a.
Emplaſtrum ſacrum ad quid 140.c.
Enhydrus quid 276.c.
Enula cur ſerpenti inimica 28.c.
Enula cur ſerpentina dicta 30.c.
Epipactis 44.f.
Epilepſia remedia 161.a.
Epirota venerantur Pythonem 385.d.
Equus, vt tanquam mortuus humi decumbat 107.a.
Equi ſtranguria remedia. ibidem.
Equi vlcerum remedia ibidem.
Eruca bicauda 60.h.
Eruca cauda anguina 60.h. 61.a.
Eruca oleum ad quid valeat 31.c.
Erica ad quid 44 b.
Erotici affectus medela 227.c.
Eraton quid ſit 306. g.
Erichtonius quis fuerit 332.c.
Eryngium 44.h.
Erythrodanum ad quid valeat 35.d.
Eſſentia viperarum 162.e.
Ethnici Dracones dicuntur 341.a.
Euridices interitus 37.a.
Euphorbium 45.b.
Excantationes damnantur 31.a.
Excedra animal 386.g.
Excetra quid ſit ibidem.

F

Facies vt horribilis appareat 107.d.
Facies ne vllã contrahat maculam 103.a.
Fagus viperæ inuiſa 123.b.
Fallacia Draconis nomine notatur 340.b.
Familia à Serpentibus cognominata 49.a.
Famuſus Serpens 248.g.
Fauſtinæ ſomnium 97.b.
Febrilis calor quo præſidio remittatur 14.g.
Febris ardens cur morſum viperæ ſequatur 135.a.
Febris quartanæ remedium 161.a.213.a.
Febris mali moris præſidia 161.d.
Feles volantes vbi 318.g.
Felis,& anguis odium 27.a.
Fellis viperæ remedium 140.b.
Fernelij opinio circa carnem viperarum 157.d. 158.c.
Ferula 44.b.
Ferrum quomodo temperetur vt marmor incidat 107.c.
Ferri pluuia vbi contigerit 408.c.
Filix aduerſatur Serpentibus 32.f.
Filius aduerſus matrẽ conſpirans quomodo pingeretur 150.f.
Fides perſeuerantiam expoſtulat 353.c.
Flos calendulæ nomen auis 302.c.
Fœniculo cur Serpentes delectentur 29.a.
Fœniculum baccatum quid ſit. ibidem.
Fœniculi vis 44.b.
Fœtus ſerpentinus 59.d.
Fœtus mortui eductio 106.c.
Fœneratores viperis ſimiles 148.e.
Fœneratores vocantur Dracones 342.b.
Felicitatis ſymbolum quale 355.b.
Formica ſua ineſt bilis 83.c.
Fratricidij cauſa quæ 399.b.
Fraudis ſimulacrum 102.c.
Fraxinus ſerpentibus inuiſa 275.402.f.
Fraxinus viperæ inimica 123.c.137.c.136.b.
Fraxinellæ virtus 137.c.
Fructus arborum an venenari poſſint à Serpentibus 257.b.
Fulmen quid ſit 52.g.
Fuliçæ ſanguis ad quid 137.b.
Fungi vbi lethales 132.f.
Furfures medentur morſui viperæ 139.b.
Furiæ infernales quibus appellentur nominibus 48.g.
Furoris implacabilis hieroglyphicum 77.c.
Furoris ſimulacrum quomodo pingatur 212.b.

G

Agates impedit Serpentum morſum 32.b.
Galbanum fugat Serpentes 32.b.
Galenis quid ſit 145.b.
Gallus,& gallina, qua ratione adhibeantur in ictu Serpentum 43.a.
Gallus cauda anguina 62.a.
Gallus timetur à Baſiliſco 365.d.
Gallus monſtroſus cauda Draconis 425.c.
Gallus gallinaceus an oua edat 367.b.
Galli decrepiti ab incubatu vix ſuſtibus abiguntur 367.c.
Galli cerebrum ad quid 136.a.
Galli fel, & crcus ad quid 137.e.
Gallina quomodo carne viperina nutriantur. 158.b.159.a.b.
Gallina viua diſſecta quomodo adhibẽda 223.a.
Garamantes populi Libyæ 220.e.
Garamantes homines frugales 220.f.
Genius bonus quomodo pingeretur 85.d.
Gentianæ maioris virtus 44.b.
Geryonis boues 108.b.
Getæ numiſma quale 337.a.
Gigãtes cur pingerẽtur obtortis cruribus 77.a.
Gladiolus 44.b.
Glandium virtus 44.b.
Glandoſa animal 260.f.
Glires quando ſint venenati 132.f.
Gloſſopetra quid ſit 52.f.
Gloſſopetra Plinij quæ 285.b.
Gloſſopetra magna vbi 285.b.
Granatum Syriæ marmoris ſpecies 52.a.
Granatorum radices ad quid 170.g.
Gramen iuuat demorſos a Dracone 326.e.
Gramina medicata quæ 326.f.
Gratia S.Pauli quæ, & vbi 21.a.
Griphus de ijs quæ ſunt eadem in cœlo, in terra & in mari 3.a.
Gryphes odio habent Dracones 324.g.

H

Æmorrhoidum remedia 103.a.
Hæmorrhoi aquinoca 179.d.Synonyma & etymum 180.Deſcriptio 181.a.Natura 181.d.Icon 182.Locus 183.d.Signa veneni 184.c.Medela 185.b.
Hæmorrhous,& Hæmorrhois differunt 179.d.
Hæmorrhois venarum genus 179.d.
Hæmorrhous ſignificat mulierem.ibidem.
Hæmorrhoi greſſus qualis 181.a.
Hæmorrhoi ictu cur ſanguis manet ab omnibus partibus 184.b.

Hamalapathon quid ſit 328.c.
Hamaxius animal 362.h.
Hamus mons cur ita dictus 67.c.
Hæreſis ſimulacrum. 103.b.
Hæreſis Hydræ comparatur 397.a.
Hæreticus cur dicatur Siren 424.b.
Hæretici cur ſimiles anguibus 77.b.
Hæreſiarcha viperis ſimiles 148.e.f.
Halicacabum 45 b.
Halicacabum aduerſatur aſpidi 200.b.
Handrius quid ſit 278.e.
Harmene animal 363 g.
Harpocratis ſimulacrum 100.g.
Haſta regalis quid ſit 35.e.
Hedera, cur angues delectentur 29.a.
Helitochryſos 362.b.
Heliotropij virtus 44.b.
Hemerocallis 45 b.
Herba echidna 35.b.
Herba Balin mira vis 38.e.
Herba ae Corſo qua 139.b.
Herba natricum qua 50.g.
Herba indica ad viperas coercendas 130 f.
Herba Serpentum qua 50 g.
Hercules impetum amnis compeſcuit 393.c.
Hercules nec etiam cõtra duos prouerbiũ 397.a
Herculis cunſus quales 59 e.
Herculis ſpinage cum Serpentibus vbi 100.g.
Heſperidum nomina 332.f.
Heſperia puella mors qualis 37.a.
Hirudines conueniunt in ictu Serpentum 42.f.
Hilarius in Gallinaria inſula metam anguibus conſtituit 82.b.
Hiſtoria ruſtici ab Acontia laſi 254.e.
Hiſtoria paſtoris percuſſi à Iaculo 257.b.
Hiſtoria iuuenis capti deſiderio videndi Draconis 335.b.
Hippobos quid ſit 408.b.
Hippelaphos animal 409.b.
Hædus in ictu veneni conuenit 42.b.
Homo mitis, & patiens ſimilis angui Æſculapij 275 b.
Homo nudus à Serpente timetur 24.g.
Homo ieiunus percuſſus à vipera cur magis patiatur 141.d.
Homicida cur Serpentes dicti. 76.f.
Hominis ſaliua Serpentes necat 24.g.
Hominis crudelis ſigna 24.e.
Hominis iuueneſcentis hieroglyphicum 78.b.
Homines parui menti cur ſint fallaces 24.e.
Homines infacundi qui 9.e.
Homines ex ſtirpe D. Pauli 230.f.
Homines ancipites ſimiles Amphisbænæ 241.e.
Homines habentes in ventre anguem quomodo liberentur 292.f.
Homines aliqui aſſimilantur Natrici torquata 393.b.
Homines migrantes, & remigrãtes qui 406. g.
Homines faſtoſi ſimiles Natrici torquatæ 293.c.
Homeri poemata litteris aureis exarata vbi 317.e.
Hoſtes clancularij quales 241.d.
Humanæ conditionis deploratio 13.a.
Hydri aquinoca 275.e. *Synonyma, & etymum* 277.a. *Differẽtiæ, & deſcriptio* 278.g. *Mores* 279.c. *Icon* 280. *Locus* 282 f. *Signa veneni* 282.b. *Medela* 273.b. *Epithεta* 274.g *Denominata* 285. a. *Prouerbia* 285. c. *Moralia* 286.e. *Vſus in medicina* 286.g.
Hydrus vrbs 276.e.
Hydrus conſtellatio 276 f.
Hydrus Dioſcoridis 277.c.
Hydrus in aquis pulchrior 278.g.
Hydrus magnus qui 279.a.
Hydrus indolto prouerbium 285.c.
Hydrus marinus genuinus 297.c.
Hydri fabula 276.g.
Hydri Greuini deſcriptio 278.b.
Hydri locus qualis 279.a
Hydri aquis calidis delectantur 282.g.
Hydri morſus ſymptomata ex Ætio 283.a.
Hydri vulgares innoxij 284.g.
Hydri dentes ad quid 286.g.
Hydri ſyphar 286.f.
Hydri marini ſynonyma & etymum 296 f.
Hydri marini differentiæ, & deſcriptio 296.g.
Hydri marini icones 298. 299 300.
Hydri marini magna moles vbi 296.g.b.
Hydri marini, & fluuiatilis differentia 301.b.
Hydrorum iecur ad quid 284.e.
Hydris immitior prouerbium 285.c.
Hydra quod animal 277.b.
Hydra pro Hydro fœmina 276.f.
Hydra promontorium. ibidem.
Hydra oppidum. ibidem.
Hydra inſula ibidem.
Hydra ſydus cæleſte, ibidem.
Hydra multorum capitum fabuloſa 387.e.
Hydra icon Venetijs viſa ibidem.
Hydra fabuloſæ vera deſcriptio 387.d.
Hydra fel venenum immedicabile 390.f.
Hydra interitus qualis 394 g.
Hydræ oppidi hiſtoria 325 d.
Hydra ſepticeps Equitis de Corneto 389.a.
Hydra claua percutitur 394.g.
Hydra ſepticeps an fictitia 392.a.
Hydra fuit ſophiſta 396.e.
Hydra magis varius prouerbium 396.g.
Hydram ſecas prouerbium 396.b.
Hydram geſtas prouerbium 397.a.
Hydram quis extinxerit. 390.f.
Hydra aquinoca 386.e. *Synonyma, & etymum* 386.g.

386. g. Forma 386. b. Icones 388. 389. Ve-
neni 390. e. Locus 393. c. Ortus, & interitus
394. e. Præſagia 394. b. Hiſtorica 395. b.
Epitheta 396. e. Prouerbia 396. b. Moralia
397. c. Hieroglyphica 399. a. Phreneſchema-
ta 399. c. Simulacra 400. f.
Hydruſa cur dicatur Cyprus 52. b.
Hydropis remedia 287. a.
Hydracia quæ ſint 295. a.
Hyæna ſerpens quid ſit 306. e.
Hypocritæ dicuntur Sirenæ 436. f.
Hypocritæ dicuntur ſerpentes 71. d. 77. a.

I

IAculus ſerpens quid 324. f.
Iaculus ſerpens. vide Acontia.
Ianus exhibet ſymbolum veri Principis 254. f.
Iberidis virtus 45. b.
Ibis auis qualis 25. d.
Ibides conficiunt Dracones 319. a.
Ichneumon dicitur ophiomachus 49. d.
Ictericia an conſequatur morſum viperæ 134. f.
Idolum Mexicanorum quale 100. f.
Ignis cur angui inuiſus 29. f.
Ignis ſacri medela 159. e.
Ilicinus ſerpens 260. f.
Illuuies excreta per vrinam 17. a.
Imperij ſimulacrum 78. g.
Impetigines remedia 104. g.
Impoſtores cur viperæ dicantur 143. a.
Indus Serpente territus baptizatur 50. e.
Ingratitudinis ſimulacrum 102. g. h.
Ingrati animi vitium quale. 153. a. 154. f.
Inedia anguibus competit 22. b.
Inobſequentis ſimulacrum 212. b.
Inuidiæ ſimulacrum 102. a. 450. b.
Inuidia hieroglyphicum 399. a.
Inuidia aſſimilatur viperæ 152. e.
Inuidi cur anguibus ſimiles 76. g.
Inuidi viperis ſimiles 147. d.
Intelligentiæ ſimulacrum 101. d.
Inſidiatoris ſimulacrum 102. f.
Inſigne gentilitium Graciæ 94. a.
Inſigne gentilitium Mediolani 94. e.
Inſigne gentilitium Gregorij XIII. 340. a.
Inſignium militarium deſcriptio 348. f.
Inſignis militaris, & gentilitij differentia 348. g.
Inſula Tyberina quam formam habuerit 274. f.
Iunctio laudatur in ictu ſerpentum 42. f.
Ioannitius Abbas ſerpentes inſula in mare præ-
cipitat 88. b.
Ioannis Abbatis miraculum 174. e.
Ioannis Auguſtini Euſebij mentio 315. a.
Ioſephi de Sanys pharmacopæi mentio 126. b.
160. g.
Iracundi viperis ſimiles 147. d.
Iracundi remedium 292. b.
Iſidis corona qualis 211. g.
Iſiaca tabula quid repræſentet 212. f.
Iudicis ſimulacrum 101. e.
Iudæi cur progenies viperarum dicantur 146. f.
137. e.
Iulianus Saba in ſolitudine magnum necat Ser-
pentem 89. a.
Iupiter in anguem mutatus 65. a.
Iuniperi bacca ad quid 137. d.
Iumentorum à viperis demorſorum medela 142. b. c.
Iuſtitia rectæ ſimulacrum 101. e.
Iuris diuini dogmata quis manifeſtet 354. e.
Iuuentus quomodo conſeruetur 159. b. 162. e.

K

KErſudurus 278. e.
Karmene animal 262. g.

L

LAbrum Veneris planta 214. g.
Labula, ſeu anabula quid ſit 32. f.
Lac quomodo ſeruetur ab anguibus intactum
28. e.
Lac Colubri quid ſit 50. f.
Lacerti cur Serpentes dicantur 2. g.
Lacerta chalcidica 186. f.
Lacertorum figura qualis 409. d.
Lacertorum oua qualia 410. e.
Lacertus viridis cum Serpentibus præliatur. ibidem.
Lacertus aſſiſtit homini dormienti 410. f.
Laocoontis icon 252. f.
Laocoontis ſtatua vbi 103. c.
Laocoontis filiorum nomina 6. e.
Laodiceæ ciuitatis Aſiæ mores 208. b.
Lapis ceraunias quid ſit 52. f.
Lapis ſerpentis ad quid 44. e. 140. e.
Lapis hæmatites 140. e.
Lapis Iſlebanus qui 51. b.
Lapis gagates veneno reſiſtit 142. f.
Lapis ex quo æs conficitur. ibidem.
Lapis praſſius venenum detegit 142. f.
Lapis viperinus qui 144. b.
Lapis piſciformis 51. b. c.
Lapis oui ſerpentino Plinij ſimilis inuentus in
agro Beneuentano 52. e.
Lapis malacenſis qualis 203. e.
Lapis Hyſtricis qualis 203. e.
Lapis genitus in Hydris 281. e.
Lapis hydrinus qualis 285. a.

Lapidis ſpecularis conditiones 405.c.
Lapidis Hydrini probitas examinatur 286.b.
Lapidis Hydri generatio 282.e.
Lapidis Hydri extrahendi ratio 282.d.
Lapilli animaliũ valent contra ſerpentes 142.e
Laphiati ſerpens 266.e.
Laſcinia comparatur Scytali 235.a.
Laſcinia quomodo dometur 252.d.
Laſcini comparantur natricibus 286.f.
Laſer quid ſit 36.e.
Laſerpitium quid ſit. ibidem.
Leberis quid ſit 84.e.
Leberide aſperior prouerbium 84.f.
Leberide inanior prouerbium 84.e.
Leberide cacior prouerbium. ibidem.
Leopardi odor ſerpentes fugat 26.e.
Leontopetalon 44.b.
Leonina pinguedo ad quid 31.b.
Leo ſerpens quis 248.e.
Lemnij opinio circa generationẽ Baſiliſci 368.b
Lenones Dracones dicuntur 343.c.
Lepra remedia 12.c.104.g.105.g.157.b.
Leproſę mulieris caſus 157.b.
Leproſorum liberatorum hiſtoria 158.g.h.
Lerna malorum prouerbium 397.b.
Liberi patris ſimulacrum 357.a.
Libianoſi ſimiles ſerpentibus 75.d.
Libido eſt alterum caput Amphiſbena 242.f.
Libido cur dicatur ſerpens 71.c.
Libycus vir in morſu Ceraſtis valet 178.g.
Lilij radix ſerpentes fugat 32.e.
Limonium 44.b.
Liquiritia virtus ibidem.
Lignum colubrinum quale 139.c.140.d.
Lithiaſis remedia 106.e.
Lituani colebant angues 98.f.
Littera S. quid ſignificet 83.a.
Locuſta quadã ſpecie pugnat cũ ſerpente 27.c.
Loripedes qui fuerint 48.b.
Lonchitis aſpera colubrina dicitur 49.d.
Logica ſimulacrum 101.a.
Lumbricorum remedia 161.b.
Lunæ eclipſis opinio Indorum 96.b.
Luna cur dicta Proſerpina 53.b.
Luph ſerpentis quid ſit 49.d.
Lutrix quid ſit 277.c.
Luxurioſus cur Python dicatur 284.g.

M

MArſi populi qui 25.a. (guereretur 30.f.
Marſorũ natio quomodo ab alijs diſtin-
Maraſſus quid 110.e.
Magi ſerpentes vt eis vtantur 87.d.
Magia cur damnata 31.b.
Maiorana ſylueſtris quid ſit 35.b.
Marubij nigri virtus 45.a.
Mali aurantij vis 45.a.
Martij Imperatoris filia demorſa à Serpẽte, quo
remedio ſanata 46.c.
Mare ſerpentum vbi 53.a.
Mare malorum prouerbium 399.b.
Manichęorum error 73.d.
Mariæ ſemper Virginis emblema 79.a.
Materia aurea in ſerpentem mutata 90.b.
Maluaſiorum mentio 350.f.
Maleuolentia ſimulacrum 375.d.
Meduſæ capilli cur in angues trãſmutati 63.b.
Meduſæ capitis ſtatua vbi 103.d.
Medicorum vigilantia qualis 79.d.80.e.
Medicamenta alterantia in morſu viperæ qua-
lia 136.f.
Medicina ſimulacrum 101.a.
Medicamenta chirurgica in morſu viperæ ibid.
Medicamentum ex ficubus, nucibus, & grano
ſalis 142.g.
Meliteñſis inſula viperis ſcatet 126.b.
Melanurus ſerpens qualis 215.a.
Melanurus piſcis 215.a.
Meliſſa virtus 139.c.
Melanthij vis 137.d.
Mel exſiccatum ad quid 170.g.
Megalanæ ſerpentes quales 311.c.
Meneſtratis interitus 335.c.
Menta ſaracenica virtus 252.e.
Menſium prouocatio 104.b.
Meribiba, & multibiba 224.f.
Meretrices comparantur Baſiliſco 273.b.
Meretrices ſirenis aſſimilantur 425.b.
Meretrix ſimilis ſerpenti 71.e.
Meretrix cõparatur Natrici torquata 294.g.
Mercurium Argiphontẽ quis appellauerit 4.g.
Mercurij virga cur ornata Serpentibus 99.a.
Merces anguina quæ 81.c.
Merguli Serpentes qui 306.f.
Millepeda quid ſit 302.b.
Millepedis rudimentũ per vrinã excretũ 17.a.
Mithridatica confectio 45.c.
Minerua muſica 357.b.
Minerua cur pingatur cũ icone ſerpentis 98.g.
Minerua ſimulacrum 353.b.
Minerua ſimulacrum ex Pauſania 357.a (ſo.
Miſericordia gen⁹ eſt, ſceleſtos interimere 211.
Morbi gallici remedia 105.a.160.b.
Moſci virtus 141.b.
Morbi articularis cura 159.c.
Monſtra in quibus animalib. frequẽtiora 237.c
Monſtrum marinum vbi viſum 418.e.
Moluri ſerpentes qui 7.a.
Mulier cur viſo ſerpente abortiat 24.f.
Mulieres quandoq; ſerpentem enituntur 58.f.

Mulier ſerpentẽ deglutit, & cũ partu egerit 96.e.
Mulier viperæ aſſimilatur 146.g.
Mulier improba cõparatur aſpidi 209.d. 211.d
Mulieris improba deſcriptio 235.d.
Mulier irata aſſimilatur Myagro 292.g.
Mulierum prudentia qualis eſſe debeat 346.e.
Mulieris pulchritudo qua ratione tutò conſpici poſſit 325.b.
Mulæ veloces in curſu qua 408.g.
Mulus venenatis auxiliatur 43.a.
Mullus piſcis ad quid 226.c.
Muſtela baſiliſcum ſuperat 365.d.
Muſtela virtus 137.a.
Muſtelæ cinis ad quid 27.a.
Mundi hieroglyphicum 78.f.
Mundi regimen quomodo à Priſcis deſignaretur 352.b.
Mundus cur dicatur Siren 434.g.
Muſæ ſunt ſymbolum veritatis 426.b.
Muræne quo artificio capiantur 18.g.
Mures quo artificio congregentur 31.a.
Mures quinam anguibus ſint amici 28.b.
Mures à viperis interimuntur 128.g.
Muria contra ſerpentes adhibetur 33.a.
Muria virtus 139.c.
Marrhinum quid ſit 51.b.
Myrica 45.b. 137.d.
Myagrum Dioſcoridis quid ſit 287.c.
Myagrus veterum qualis ſerpens 282.d.

N

Nadera 278.e.f. (40.b.
Napellus vbi pernicioſiſſimus naſcatur
Napellus an ſit toxicum veterum 390.g.
Naſturtium contra Serpentes valet 34.e.
Natrix quid ſit 260.f. 277.b.
Natrix mulier 276.b.
Natrix planta ibidem.
Natrix ſerpens maſculini generis 277.c.
Natrix latinorum quid ſit ibidem.
Natrix domeſtica 279.b.
Natrix vbi ſit magis virulentus 281.c.
Natrix rubetaria qualis 288.g.
Natricis vulgaris æquiuoca 276.g.
Natricis torquatę ęquiuoca ſynonyma, & etymum 287.c. Differentię, & deſcriptio 288.e. Icones 289.290. Sceleton 291. Locus, & Natura 292.e. Moralia 292.g.
Natrices vbi non interimantur 292.e.
Natricum lingua quid ſit 285.a.
Nepa quid ſit 109.c.
Nepeta anguibus inimica 28.e.
Nerium ad ictus ſerpentum commẽdatur 43.c.
Neretum figura 417.c.
Nerophis ſerpens 287.d.
Neruorum nodi quomodo tollantur 159.c.
Nigella aduerſatur ſerpentibus 34.e.
Nitri virtus 45.b.
Nodus Gordianus, ſiue Herculeus, cur dicatur ſerpentinus 54.e.
Numularia dicitur ſerpentaria tertia 50.e.
Nympha marina quæ 417.d.

O

Obtrectatores dicuntur Dracones 343.e.
Obtrectatores Hydræ comparãtur 398.e.
Oculi maculis rubentibus infecti, quid ſignificent 117.c.
Oculorum debilitas quomodo tollatur 156.b.
Oculorum albugines quibus præſidijs auferantur 159.c.d.
Oculorum claritas qua ratione cõparetur 159.d. 160.e.
Oculorum aſpectus quid præſtet 370.e.
Oculorum intuitus aliquando nocuus 369.e.
Oculorum morbi remedia 105.c.d.
Octauiani Zambeccarij mentio 364.f.
Ocymi virtus 362.b. 45.b.
Odontalgiæ remedia 104.b. 105.c.
Odor teter aſſignatur Chelydris 260.b. 261.c.
Odoris Dryini qualitas 263.a.
Oleum de ſcorpionibus Matthioli 46.f. 140.f.
Oleum de ſerpentibus quomodo paretur. 104.g.
Olei diuini compoſitio 46.f.
Olei laurini virtus 139.c.
Olei viperini deſcriptio 161.d.
Oleaſtri bacillus cute Amphisbænæ circumdatus ad quid 243.a.
Omen bonum, vel malum à quibus animalibus præſagiatur 355.d.
Oniſcus quid ſit 302.g.
Oniſcò ſunt ſerpentum cibus 22.g.
Onocephali qui 98.f.
Operationis rectæ ſimulacrum 101.e. (353.d.
Operationes rectæ ſine lumine fidei nihil valent
Ophis capitis affectio 3.a.
Ophis pericarpium, vel armilla 3.a.
Ophis ornamentum capitis ibidem.
Ophiuſa Rhodus dictus 52.b.
Ophiuſa inſula 21.a. 50.e. 53.a.
Ophiuſa herba quæ 49.d.
Ophiogenes qui 24.b.
Ophiomacus quid 27.b.
Ophiomacus auis ibidem.
Ophiomachus nomen duorum animalium 49.e.
Ophion nomen viri 48.f.
Ophion ſocius Cadmi ibidem.
Ophion gigantis nomen 48.g.

Ophion animal Ceruo ſimile 49.c.
Ophioneus vates. ibidem.
Ophioneus princeps Dæmonum. ibidem.
Ophici qui 48.b.
Ophiophagi populi qui 49.a.
Ophitæ Hæretici qui 49.a.
Ophiomorphi. ibidem.
Ophiogenum quid ſit 50.e.
Ophioſtaphylon quid 50.f.
Ophioglossum cur lingua ſerpẽtina dicta. ibid.
Ophioſcorodon allij ſpecies 50.g.
Ophiocardellus quid 50.g.h.
Ophites fluuius 53.h.
Ophites gemma 50.g.
Ophites marmoris ſpecies 50.h.51.a.
Ophitæ locus 52.h.
Ophiaſis qualis affectus 54.e.
Ophionem quem nominauerint Antiqui 98.e.
Ophiocephali qui 98.f.
Ophidion piſcis, & ſerpens 296.f.
Oraculum Delphicum cur aliquando deſertum (336.g.
Origanum ſerpentes fugat 320.45.a.
Originis occulta hieroglyphicum 77.c.
Orionis interitus qualis 37.c.
Oris hieroglyphicum 77.c.
Oreſtis vita anguis interijt 37.c.
Orontes fluuius 53.h.
Oſcerzones 110.b.
Oſalgiæ remedia 286.b.
Oua ſerpentibus grata 23.b.
Ouum galli ſeruatum in Muſæo 368.g.
Ouum ſerpentinum Plinij quid 51.d.52.e.
Ouum galli natum Regij 368.e.
Ouum anguinum ad quid 107.b.
Ouum gallina in ſinu mulieris delatum dedit prolem 367.c.
Oua gallinarũ viperis nutritarũ ad quid 159.b
Oua Aſpidis quid ſignificent 206.b.
Oua Struthionum ad quid 217.c.
Oua Aſpidum qualia 367.b.
Oua Ibidum cur paſſim frangantur 367.b.
Oua calore ſuo non dant prolem 367.c.
Oua auium Draconibus grata 343.a.

P

PAdera 278.e.f.
Paderota angues quales. 5.d.
Pagerina ſerpens 209.b.
Palus lernæ qua ratione exiccata fuerit 395.b.
Palea facultas varia 405.b.
Paliurus 45.a.
Pallas cur pingatur cũ icone Draconis 345.d.
Panis quãtitas pro trochiſcis viperæ conficiendis 165.c.d.
Panax vbi vtile 178.f.
Panax chironium quale 139.c.
Panni quomodo intacti ſeruẽtur à tineis 108.e.
Panormitanorum Inſigne 92.b.
Pancratium extra terram floret 23.a.
Panthera Draconibus inimica 324.b.
Papaueris ſemen ad quid 240.b.
Paralyſis remedia 105.a.156.f.
Parens à vipera demorſus quomodo curatus (140.f.
Parea ſerpens qua 268.f.
Parea ſerpentis etymologia 268.b.269.b.
Paroi equi quales 269.a.
Partus difficiles remedia 105.a.106.e.156.e.
Partes ſauciæ ab anguib. cur intumeſcãt 91.d.
Partis amputatio in morſu Ceraſtis 178.e.
Partis inuſtio in morſu Hæmorrhoi 175.b.
Partis mutilatio vbi conueniat 202.g.222.f.
Partis vulneratæ exuſtio quãdo faciẽda 202.f.
Paulus Apoſtolus à vipera vulneratus 149.d.
Paulus Apoſtolus cur vipera dictus 147.a.
Pauonis caro diu durat 405.b.
Pauo in aſpidem conuerſus 209.c.
Pauo odit ſerpentem & vi. iſſim 25.c.
Parus ſerpens 7.c.
Peccata dicuntur ſerpentes 72.a.73.d.
Peccantium, & ſerpentum ſimilitudo 74.c.
Peccati ſimulacrum 102.d.
Peccantes viperas imitantur 146.b.
Peccãtes quãdo debeant imitari viperã 147.b.
Peccãtes obſtinati aſſimilantur aſpidib. 207.d.
Peccantes comparantur Baſiliſco 373.b.
Peccantes cur dicantur Dracones 342.g.
Pediculi cur Serpentes dicantur 2.f.
Pediculorum generatio quando fiat 135.c.
Pericarpium quid ſit 3.a.
Peucedani radix Serpentes fugat 32.e.
Perfoliata 45.a.
Perſonata vis 139.e.
Perniciei hieroglyphicum 150.g.374.g.
Periculi ſimulacrum 154.g.
Peſtis remedia 162.a.b.d.236.b.
Phariſæi cur ſerpentes nominati 2.h.
Phalangites 45.a.
Pharias ſerpens 269.b.
Pharaonis milites cur Dracones dicti 340.f.
Phaeton eſt ſymbolum temeritatis 354.g.
Pinaſtellus ad quid 33.d.
Piſtaciorum vis 45.a.
Pinnotheræ quid 108.f.
Pili cur cadant in morſu ſepis 291.c.
Picalos quid 231.c.
Pindus Dracone in ſolitudine inuentũ mitigat (336.e.
Pindi cadauer à Dracone cuſtoditur 336.f.
Piſces locum natalem deſerentes qui 407.b.
Piſcium & Ranarum pluuia 406.c.
Picis virtus 138.e.

Pix in Ægypto laudatur ad morſus ſerpentium 42.f.
Plantę ſquamoſa morſibus Serpētum medentur 178.c.
Plantæ aliquæ cur hyeme folia nō deponāt 12.b.
Platani pilularum vis 45.a.
Planetarum currus à quibus animalibus trahi fingeretur 331.c.
Plumbinenſis ager ope ſuum à ſerpente liberatus 26.b.
Pæonia 53.a.
Polemonium. ibidem.
Porphyrij ſerpentis deſcriptio 307.a.
Porphyrius anguis cur non noceat 81.b.
Podagra remedia 104.g.105.a.
Poma vt flores contineant 107.c.
Porri ſuccus ad quid 137.c.
Portulaca ſylueſtris 185.d.
Portulaca vbi conueniat 222.b.
Potus ſerpentum qualis 23.d.
Prudentia quotuplex 13.b.
Prudentia omnia gubernantur 83.a.
Prudentia Draconi attribuitur 351.b.
Prudentia,& fortitudo quid poſſint 354.b.
Princeps oculatus eſſe debet 355.a
Principis prudentia quomodo denotetur 355.b.
Principis iuſti hieroglyphicum 355.c.
Preſteris,& Dipſadis differentia 210 c.
Preſteris,& Dipſadis ſymptomata eadē 221.d.
Preſter anguis 2 5.a.
Preſter turbo igneus. ibidem.
Preſter pars gutturis 215.b.
Proditores cui aſſimilentur 241.d.
Promethei fabula 223.b.
Prothei transfiguratio 343 d.
Pſammodites 167.c.
Pſitacorum ſolertia in nidificando 23.c.
Pſyllorum gens qua fuerit 24 b.
Pſylli,& Marſi incalbantur ictibus Serpentum 41.b.
Pſilothra ex quibus parentur 304.b.
Ptolemei ſaucij ab aſpide curatio 339.d.
Pullus coctus in anguem tranſmutatur 90.g.
Pulchritudinis fœmineæ ſimulacrum 399 a.
Puluis ad morſum viperæ 140.b.
Puellæ demorſæ à vipera caſus 136.b.
Pueri demorſi ab aſpide hiſtoria 203 a.
Puer aſpidem pertractat illæſus 210.f.
Puſio ictu ſerpentis extinctus reuiuiſcit 88.f.
Putredo quomodo concurrat ad generationem 411.c.
Putria quid ſit 87.b.
Pytiocampa 128 g.
Pythij Draconis æquiuoca 376.g. Synonyma,& etymum 377 d. Deſcriptio 378 e. Generatio 378.g. Icon 379. Denominata,& cognominata 380 f. Hiſtorica 382.h. Adagia 383.a. Moralia 383 d. Simulacra 385.d.
Python virorum nomen 376.g.
Python orator Bizantinus 376.h.
Python nomen Dæmonis. ibidem.
Python nomen locorum 376.h.
Python ſydus 377.a b.
Python templum 377.d.381.a.
Python fuit vir cognomento Draco 382.h.
Pythonis relatio habita à quodam Philoſopho 382.h.
Pythia quæ fuerit 356.h.
Pythia ludi erant 381.b.
Pythia,& Delia prouerbium 383.b.
Pythias pro Olympiade vſurpatur 382.e.
Pythias,& Damon 382.g.
Pythoniſſa quæ fuerit 377.a.
Pytho vrbs 377.d.
Pythij Draconis magnitudo, longitudo, & color 378.e.f.
Pythonici qui dicerentur 380.h.
Pythomantis quis 380.h.
Pythies populi 381.a.
Pythiana pocula 381.b.
Pythiopolis vrbs Aſiæ 381.a.
Pythicus agon 381.a.
Pythicus nomos. ibidem.
Pythica vociferatio quæ 381.c.
Pythicum carmen quale. ibidem.
Pythaulis. ibidem.
Pythicum ſtadium. ibidem.
Pythius Architectus 382.e.
Pythius argentarius 382.e.
Pythius Iſchonoi filius 382.e.
Pythius medicus apud Galenum. ibidem.
Pythius Lydus. ibidem.
Pythij in templo cacare prouerbium 383.b.
Pythijs confectis veniſti prouerbium 383.b.

Q

QValitates ſecunda quæ 39.b.
Querculus ſerpens. vide Dryinus.
Quercus ſerpentibus aduerſatur 27.d.
Quinta eſſentia Matthioli 305.a.

R

RAbiei remedia 105.a.106.e.
Radicis ſerpentiformis icon 55.a.
Rana,& viperæ congreſſus 430.f.
Rana Aegyptia aſtutia 481.a.
Raphani ſuccus reſiſtit Serpentibus 32.f.45.a.
Raptores cur dicantur viperæ 147.c.
Regaliolus auis 361.c.

Regu-

Regulus volans 362.g.
Regulus quid ſignificet 361.c.
Reguli filij, & nepotes regum. ibidem.
Regulus auis minima. ibidem.
Regis hieroglyphicum 78 h.
Regina Ægypti interitus qualis 112.e.
Regio inacceſſa ubi 220.g.
Religioſi improbi cur vipera dicti 147.b.
Religio diuina exteras gẽtes ad ſe trahit 353 a.
Religionis falſa ſimulacrum 401.b.
Religionem intactam quis ſeruet 352.b.
Reta ad capiendos angues 29.d.
Rhabarbarum 45.a.
Rhododendrum. ibidem.
Roborea materia impedit generationem Serpentum 32.f.
Rubeta maligna ſpecies 369.d.
Rubeta, & viperæ permixtio 410.g.
Rubia virtus 45.a.
Ruta libyca ad quid 28.e.
Ruta virtus 45.a.
Ruta cur viperalis dicta 123.a.145.a.
Ruta vbi venenata 127.e.

S

SAbina ſerpentibus amica 29.b.
Saliua hominis ad quid 130 g.
Sal ammoniacum ad ſerpentes 33.a.
Salacitas icone viperæ indicatur 150.e.
Sales viperæ quales 160.e.f.
Sales theriacales varij 160.f.g.h.
Salis theriacalis virtus 161.a.b.
Salis theriacalis doſis. ibidem.
Salix caſta Nicandri quid ſit 35.a.
Salpa piſcis conditiones 396.g.
Salus icone viperæ deſignatur 150.e.
Salutis ſimulacrum 101.a.
Salſamenta venenis reſiſtunt 192.g.
Saluia in ſterquilinio poſita ſerpentem generat (18.e.
Sancti calcant angues impunè 88.b.
Sanguinarij cur viperæ dicantur 147.e.
Sanguis Draconis herba 318.e.
Sanguinis Draconis adulteratio 329.e.
Sapphirus 45 b.
Saturni currus à quibus animalib. tractus 98.g
Saurita ſerpentes qui 6.f.
Sauromatæ populi qui, & vnde dicti 143.e.
Saxum ophioglossum 52.f.
Scabiei contumacis remedia 162 g.
Scoti opinio circa productionẽ animaliũ 414.f.
Scordij vis 45.a.
Scorpio afflatus ad quid 137.b.
Scorpius, & araneus cur inter Serpentes reponantur 2.f.
Scilla virtus 45.b.139.d.
Scilla cur extra terrã folia, & flores edat 32. a.
Sciſmatici cur ſimiles viperis 148.e.f.
Scorzonei 110.h.111.d.
Scorzonera cur viperaria dicta 144.g
Scorzonera herba vbi naſcatur 21.e.
Scolopendra marina ſynonyma 302.g. Differentia, & deſcriptio 303.a. Natura, & ingenium 303.d. Icones 304 f.g. Vſus in varijs 304.h.
Scolopendra etymum 302. g.
Scolopendra teter odor 303.d.
Scolopendra hieroglyphicum. ibidem.
Scolopendra marina amethiſtini coloris 30 5.
Scolopẽdra qua ratione ab hamo ſe liberet 303.h.
Scytalis aquinoca 329.d. Synonyma, & etymum 231.b. Differentia 231.d. Deſcriptio 232.f. Icon 233 a. Mores 234 e. Veneni ſigna, & remedia 234.g. Moralia 235.b. Phrenoſchemata 236.e.
Scytalis, & ſitula diſcrimen 229.d.
Scytale flagrum. 230.e.
Scytale faſcus. ibidem.
Scytale clana 230.e.
Scytale turma equitum ibidem.
Scytale ſex ſignificat 230.f.
Scytale non eſt mus araneus 230. g.
Scytale genus eſt laconica epiſtola 230.h.231 a.
Scytale chalcidica quæ ſit 232.e.
Scytale eſt ſimilis Amphisbana 232.f.
Scytale an veſcatur feniculo 234 f.
Scytalis morſus accidentia 234.h.
Scytala inſula 230.h.
Scytalion planta 230.f.
Scytalides apud Galenum quid 230 e.
Scyſculus 229.d.
Sebaſtiani Regnij mentio 415.e.
Selenes herba Plinij 28.e.
Sepis aquinoca 186.e. Synonyma, & etymum 187 a. Differentia 187.d Icones 188.189. Deſcriptio 189.d. Natura, & locus 190.e. Signa veneni 191.b. Medela 192.f.
Seps dicitur quilibet ſerpens veneficus 186.e.
Seps ſpecies lacertæ 186.g.
Seps, & ſalamãdra cur ſerpentes dicantur. 2.f.
Seps, & ſepedon an ſynonyma 187.b.
Seps infert putredinem morſu 187.h.
Seps, & Ceraſtes an idem 187.e.
Seps fœminini generis quid 186.g.h.
Sepis differentia penès caudam 187.d.
Sepis differentia ratione coloris 187.e.
Sepis greſſus qualis 190.g
Sepis venenum quale 190.h.
Sepis ſerpentis ceruix qualis. 8 f.
Sepedones vlcerum ſpecies 186.h.
Serpens Æſculapij 6.h.
Serpens mas an veneno ſior fœmina 7.b.

Serpens participium 3.f
Serpens criſtatus 7.c. 386.h.
Serpens ſydus cæleſte 2.h.
Serpens nomẽ ſubſtãtiuũ promiſcui generis 2.f.
Serpens dicitur homo malignus ibidem.
Serpens pro quocunq; animali venenato 2.h.
Serpens, anguis, & ophis ſynonyma 4.c.
Serpens piſces 3.a
Serpens longitudinis ingeri 5.c.
Serpens ſacer 5.h.
Serpens lactis amantiſſimus 22.g.
Serpens quomodo deponat ſpolium 10.h.
Serpens an cantionibus capi poſſit 10.e.
Serpens ſpatio ſemeſtres abſq; cibo viuit 22.h.
Serpens ne columbario accedat 31.a.
Serpens animal omniuorum 23.c.
Serpens balitu inficit 40 f.
Serpens per haſtã tyranni percutientis venenum communicat 40 g.
Serpens ictui Serpentis medetur 43.c.
Serpens victoriam praenunciat 57.b.
Serpens luxurians quid ſit 53.d.
Serpens pugnam infælicem præſignificat 56.f.
Serpens repens ſuper galeã quid præſagiat 57.b.
Serpens mortem Sempronij præſaginit 56.f.
Serpens ab imo auis emergit 57.c.
Serpens dignitates præſagit 57.d.
Serpens bellum Troianum praenunciauit. 56.f.
Serpens in ſepulcro inuentus 58 b.
Serpens fuit præſagium vaticinij 58 e.
Serpens paloſus 59.d.
Serpens Noruegia ſubuerſionem portẽdit 59.a.
Serpens Chriſti reſurrectionem denotat 70.e.
Serpens in ſaxum mutatus 64.e.g.
Serpens Idolatris author 70 b.
Serpens aeneus in Deſerto quid ſignificet 69.d.
Serpens lacte oblato egreditur a corpore 84 f.
Serpens cur aſcatur typus mortis 72 e.
Serpens cacur ſupra vim natura 88.b.
Serpens cur virga Aeſculapij amplectatur. 80.c.
Serpens virum quendam ſtrangulat 90.f.
Serpens furem bouis detegit 90.e.
Serpens lancea tranſfixus quid ſignificet 92.g.
Serpens iuuenem parui pendentem matrem punit 90.g.
Serpẽs intra herbã figuratus quid deſignet 92.h
Serpẽs in medio flammarum pictus quid denotet 92.g.
Serpens oculos ſolares intuens quid demonſtret 93.b.
Serpẽs cur pingatur in Inſigni Mediolani 94.g.
Serpens inter duo ſaxa effigiatus quid indicet 92 h. 93.c.
Serpẽs circa ſeniculũ pictus qd ſignificet 93.c.
Serpens Bellaca qua 193 b 201.c.
Serpens Lucorum hoſtes fugat 96.d.
Serpens aeneus à quo contritus 98 c.
Serpens aeneus quo tempore cultus 97.d.
Serpes cornutus qui 168. b.
Serpens cur pingatur in ſimulacro Harpocratis 100.g.h.
Serpens piger qui 181.d.
Serpens Aegyptia qua 193.b.
Serpens peregrina qua. ibidem.
Serpens biceps vbi 238.c.
Serpens vrens qui 215.d.
Serpens miliaris 248 g.
Serpens lenticularis qui 248.f.
Serpens niger Matthioli 287.d.
Serpens marinus familiaris mari Noruegico 299.a.
Serpens marinus flaui coloris 300. c.
Serpens marinus edilis 302.f.
Serpentis deſcriptio 8.c.
Serpentis cranium quale 8.h.
Serpentis æquiuoca 1.f.
Serpentis etymum 3. 6.
Serpentis lingua qualis 8. h.
Serpentis vox qualis 19.b.
Serpentis temperamentum 14.e.f.
Serpentis greſſus 19.d.
Serpentis capiendi, fugandi, & necandi ratio 29.b
Serpentis os eſt quidam locus 53. a.
Serpentis caput eſt quadam regio 53.a.
Serpentis, & Agricolæ apologus 69.b.
Serpentis bicipitis, donati ab illuſtriſs. Comite Aldrouando icon 60.c.
Serpentis recordatio ad quid 73.c.
Serpentis aenei virtus ſanandi vnde manauerit 70.f.
Serpentis figura in monumentis cur ſculpta 78.b
Serpentis caput in manu Iunonis quid ſignificet 85.d.
Serpentis caput fidem Chriſti denotat 70.g.
Serpentis oculus, adagium 83.d.
Serpentis ictus remedia 103.a.
Serpentis morſum ne quis timeat 104.b.
Serpentis marini mira proprietas 301.c.
Serpentis marini deſcriptio 297.e.
Serpentis rubeſcentis deſcriptio 306.b.
Serpentis Indici fætus numeroſus 309.a.
Serpentis Braſiliani proprietas 307.e.
Serpentis Americani icon 308.e.
Serpentis Americani deſcriptio 307.b.
Serpentem in ſinu geſtantes qui fuerint 56.e.
Serpentem fouere prouerbium 83 b.
Serpentes parui vbi 5 b.
Serpentes ſuum regem cognoſcunt. ibidem.
Serpentes magni vbi. ibidem.
Serpentes verſicolores vbi conſpecti 6.f.

Ser-

Serpentes aſpectu horribiles 5.c.
Serpentes necare vbi non liceat 6.e.
Serpentes pigmentis diſtincti 5.d.
Serpentes vbi maximè venenoſi 6.g.
Serpentes maris indigenæ. ibidem.
Serpentes magnitudine ſuum 5.d.
Serpentes amphibij 6.g.
Serpentes abundant copia fellis 9.b.
Serpentes cur maxima audacia referti 9.a.
Serpentes quot menſibus deliteſcant 10.g.
Serpentes ratione ouorum, in quo differant à piſcibus, & ab auibus 10.e.
Serpentes quo tempore venenoſiores 10.b.
Serpentes cur deponant exuuias 11.b.c.d.
Serpentes odorem ſpirantes vbi 13.d.
Serpentes frigoris impatientes 10.g.
Serpentes cur non emittant pilos 11.a.
Serpentes cur prudentes dicantur 13.b.
Serpentes quomodo ex putri materia generentur 18.e.
Serpentes quo tempore ſpirent odorem 18.g.
Serpentes ex quibus cadaueribus oriantur 16.f.
Serpentes intra ſaxa inuenti 18.f.
Serpentes cur pedibus careant 20.f.
Serpentes agricolis infeſti vbi 21.c.
Serpentes cur dicantur aſymetri 20.b.
Serpentes quibus in locis non ſint 20.g.
Serpentes intuitu necantes 7.d.
Serpentes vbi minus noxij. ibidem.
Serpentes audent ceruum aggredi 26.g.
Serpentes vini incontinentes 23.d.
Serpentes à cancris necantur 27.c.
Serpentes cur à cauernis flatu Cerui extrahantur 26.e.
Serpentes cur carminibus moueantur 31.a.
Serpentes qua ratione tractari poſſint impunè 39.e. 40.e.
Serpentes ſaxei vbi 52.e.
Serpentes annona caritatem augurantur 56.g.
Serpentes Serpentibus deſtruuntur 31.d.
Serpentes terrei vbi 52.f.
Serpentes terræmotum præſagiant. 57.a.
Serpentes mortem Didij prænunciarunt 58.g.
Serpentes peſtilentiam præcedunt 58.b.
Serpentes volare vbi viſi 58.g.
Serpentes immiſſi in populum Iſraeliticum cur ignei 80 g.h.
Serpentes Aeſculapio dicati 68.f.
Serpentes Magorum an veri 87.a.b.
Serpentes in vrbe capti cur non occidendi 84.g.
Serpentes cur teſtibus careant 91.c.
Serpentes cur facile caput moueant in partem posteriorem 91.b.
Serpentes erga homines benigni 95.a.
Serpentes aſperſi aqua frigida cur citò fugiant 91.d.
Serpens per quietem viſi quid denotent 97.c.
Serpentes ad ſonum muſici inſtrumenti trepudiant 106.b.
Serpentes infantium cuſtodes vbi 96.f.
Serpentes pingebantur pro reuerentia loci 98.g.
Serpentes à terra aliquando in mare exeunt 302.c.
Serpentes in choreis adhibiti 106.f.
Serpentes moſcati 6.h.
Serpentes frigidi nuncupati qui 307 d.
Serpentes innoxij vbi 6.h.7.a.
Serpentes ſole halitu inficientes 7.b.
Serpentes viuipari apud Indos 302.a.
Serpentes odio habent multas aues 25.c.
Serpentum dentes quales 8.f.
Serpentum pulmonis deſcriptio 9.a.
Serpentum coſta quot ſint 9.d.
Serpentum venenum vbi deliteſcat 10.f.
Serpentum anatomen 8.h.
Serpentum oſſa qualia 9.d.
Serpentum venenum vbi deliteſcat 10.f.
Serpentum feces quales 9.d.
Serpentum longæ vitæ cauſa 12.g.
Serpentum cibus hyeme qualis 12.e.
Serpentum multitudo vbi creuerit 16.g.
Serpentum oculorum ſitus 13.a.
Serpentum locus 20.b.
Serpentum coitus, & partus 15.e.
Serpentum antipathia 24.f.
Serpentum victus 22.g.
Serpentum ſympathia 28 f.
Serpentum phyſiognomonica 23.d.
Serpentum ictibus occiſi, & ſaucij qui 36.b.
Serpentum excantatio apud Nigritas 30.g.
Serpentum differentia ratione pabuli 40.h.
Serpentum quædam imagines fugant Serpentes 33.b.
Serpẽtũ ictibus læſi in Syria quid præſtẽt 46.g.
Serpentũ copia necẽ ſardenſium præcãcit 57.b.
Serpentum monſtra 59.h.e.a.
Serpentum prodigia, & præſagia 56.c.
Serpentum epitheta græca, & latina 47.b.
Serpentum myſtica, & allegorica 67.b.
Serpentum apologi 68.g.h.
Serpentum emblemata, & ſymbola 79.a.
Serpentum moralia 72.f.g.h.
Serpentum prouerbia 83.c.d.
Serpentum hieroglyphica 77.c.d.
Serpentum miracula 86.g.h.87.a.b.c.d.
Serpentum numiſmata 84.h.
Serpentum ænigmata 92.c.
Serpentum problemata 91.b.
Serpentum phreneſchematá 92.g. Inſignia gentilitia, & militaria 94.e. Hiſtorica 95 c. Somnia, eorumq; præſagia 97.a.b.c. Somnia, & ſtatua 97.98.99.100.101.102.103.

Viſus

Vſus in cibis 104. e. Vſus in medicina 104. g. 105. & 106. Vſus in varijs 106 g. 107. a.
Serpentum lingua cur venenata 91. b.
Serpentum vſus in bello 106. b.
Serpentum morſus cur venenatus 91. c.
Serpentum quinam oua, vel fatus viuos pariant 112. f.
Serpentum marinorum, & terreſtrium pugna 301. c.
Serpentum exoticorum venenum 307. d.
Serpentum varietas ratione oculorum 7. c.
Serpentum coenna qualia 7. d.
Serpentum caro optima 104 f.
Serpa Serena 248. g.
Serpula quid ſit 3 c.
Serpentini ſpolij vera opinio 12. g.
Serpentini monſtri effigies 17. a.
Serpentiformis vermis effigies. ibidem.
Serpentinum ouum in ignem proiectum quid praſtet 32. e.
Serpentina caro an venenata 39. d.
Serpentina alembici ſpecies 53. d.
Serpentina herba 45. a.
Serpentina bombarda ſpecies 53. d.
Serpentina inſtrumentum tormenti manualis 53. d.
Serpentigeri qui dicerentur 48. b.
Serpentaria maior Herbariorum 49. d.
Serpentina natura opinio Ægyptiorum 78. f.
Serpentarius quis 53. b.
Serperaſtra qua 53. d.
Serpenticida vbi puniatur 100. f.
Serra inuentio 107. a.
Seta equina ſerpentes procreant 18. e.
Sibilus eſt vox aquiuoca 19. b.
Sicalis quid 231. c.
Silphium quid 36. e.
Sinapi vipera aduerſatur 123. b.
Signa morſus vipera maris differunt à ſignis morſus famina 135. c.
Signa prognoſtica morſus vipera 135. d.
Sirtalis quid 172. e.
Simonia icon 179. b.
Siſtrum quem ſonum ederet 212. g.
Situla ſerpens 215. c.
Sitis diuturna cauſa 217. d.
Simulacrum ſupra ſerpentem ſedens 100. c.
Simulacra cum figuris anguium 274. g.
Siren ſymbolum mendacij 426. b.
Siren mortua vbi viſa 418. e.
Siren auis canora 417. a.
Sirenum natura, & mores 417. a.
Sirenum locus 417. a.
Sirenum deſcripsio 417. b.
Sirenum figura 417 c.
Sirenum periculum quomodo vitandum 423. c.
Sirenas Albertus vocauit Dracones 314. f.
Sirena quot fuerint 417. a.
Slaa quid ſit 231. c. d.
Smaragdi virtus contra venena 142. f.
Smaragdus vipera aduerſatur 123. c.
Smyrnium 45. a.
Smilus arbor 27. d.
Solini erratum in deſcriptione Scytalis 232. b.
Solem venerabantur quidam Perſarum 351. d.
Solis ſimulacrum quale 100. g.
Solis nummus qualis 151. a.
Somnia terribilia quomodo excitentur 107. d.
Sopor comitatur morſum aſpidis 201. d.
Soſipolis Genius qualis 96. g.
Sparganium 45. b.
Sparta cur dicti Pythij 380. g.
Spolium anguis delatum quid praſtet 57. d.
Spes fallis incantos 82. e.
Sphinx cum ſerpente quid 93. c.
Spectaſicus quid ſit 187. c.
Spina ſitiens Plinij 214. f.
Spathiurus ſerpens qui 388. g.
Speculorum vſus in venatione Baſiliſci 372. e.
Squarus ſerpens 260. e.
Squamus ſerpens. ibidem.
Stadium quotuplex 381. d.
Statua Draconum in adificijs 359. b.
Statua area Draconis vbi 359. b.
Stagnum ſerpentum vbi 53. a.
Staphiſagria 45. a.
Stellio exuit ſenectutem 13. e.
Sterelitatis remedia 105. b. 157. e.
Strenuum quid ſit 35. c.
Strumarum remedia 104. h. 105. a. c. 157. a. 159. c. 113. d. 286. b.
Styrax ad quid 32. f.
Subſtratus plantarum ad quid 34. f.
Suggeſtus coma 3. a.
Sues Serpentibus cur inuiſi 26 g.
Supplicium Parricidarum 106. g.
Supplicium Reorum apud Aegyptios 106. g.
Suffitus quales conueniant in ictu ſerpentum 42. c.
Sulphur 45. b.
Superbus ſerpenti comparatur 74. b.
Surditatis remedia 104. g.
Suffuſionis remedia 156. f. 213. e.
Superbus vocatur Draco 343 b.
Superbus comparatur Pythoni 384. e.
Superbus nuncupatur hydra 398. f.
Superbia arrogantia qualis 373. e.
Syphar quid 10. b. 84. f.
Syri dormientes à ſerpētibus nō vexantur 24 b.
Symbolum Aetatis quale 29. e.
Synon quid 111. a.
Sycomori vis 139. d.

Syri

Syri ad Phænices prouerbium 149. e.
Symptomata morſus ſpecierum aſpidis 202. e. f.
Symptoma arguens magnum calorem 391. d.

T

TAbidorum cura 161. b.
Talpa qualis 8. f.
Tanariorum mentio 400. g.
Tapetum color qualis 190. f.
Taranta ſerpens 306. f.
Tarantula vina Romam miſſa 22. b.
Tarantula remedium 43. b.
Tauri cornu anguibus reſiſtit 31. e.
Taurinum fel ad quid 45. b.
Taxus arbor valet ad venena 138. e.
Tempus deſignat calamitatem 78. e.
Temporis hieroglyphicum 77. d.
Tephloti, & Tephlini 244. e.
Terra in ictu ſerpentum valet 42. b.
Terra Africa quid præſtet 33. a.
Teſtudinis partus 409. b.
Teſtudinum ſanguis ad quid 403. e. 137. b.
Teſtudinum, & ſerpentum inimicitia 27. a.
Teſtudinum congreſſus qualis 409. b.
Thair qua vox 113. d. 172. g.
Thebiorum natio qualis 370. g.
Theriaca Zenonis Laodicei 45. e.
Theriaca Philometoris 138. f.
Theriaca adhibetur in remedijs externis 140. f.
Theriaca benedicta quæ 162. e.
Theriaca cæleſtis. ibidem.
Theriaca diateſſeron regia. ibidem.
Theriaca cur abierit in diſſuetudinē 163. a. b.
Theriaca cur admittat viperas 163. c. d.
Theriaca Andromachi 205. b.
Theriaca qua ratione iuuet demorſum à Dipſade 22. g.
Theriaca ad ictus ſerpentum 42. g.
Theriaca Andromaci laudes 222. g.
Theriaca etymum 145. b.
Theriaca vſus olim frequens 162. b.
Theriaca vires quæ, & quot 166. g.
Theriaca optima examen 166. b.
Therionarcha Plinij 28. f.
Theſaurus malorum 397. b.
Thonis quis fuerit 183. d.
Thyrus quid ſit 4. e.
Thyria quid 111. b.
Thyites quid ſit 51. a.
Tibicinum cantus quid præſtet 140. g.
Tinctura viperarum quæ 162. e.
Tormentilla virtus 45. a. 139. d.
Toxicum Priſcorum quid 390. g.
Toxicum quando vitale appellatum 398. b.
Toxicum Priſcorum quale 132. g.
Toxici etymum 390. b.
Toxici ſigna diagnoſtica 391. e.
Toxici medela 392. f.
Toxici præſidia ex Dioſcoride 393. b.
Tragorigani virtus 138. e.
Triptolemi figura qualis 358. f.
Tribuli terreſtris vis 139. d.
Tribulus herba fugat ſerpentes 32. f.
Trifolium ſerpentibus inimicum 27. d.
Trifolij bituminoſi virtus 139. d.
Triſchalis quid 172. e.
Triſtalis quid ſit. ibidem.
Trochiſci viperini an differant à Trochiſcis Thyri 111. d.
Trochiſci viperæ, qua ratione ſeruētur 165. d.
Trochiſcorum viperæ compoſitio 165. b. c.
Trochiſcorum viperæ difficultas ſoluitur 166. a. b.
Trochilus auis 361. e.
Trophonij antrum vbi 68. f.
Trophonius quis fuerit. ibidem.
Tyberis inundatio 332. b.
Tymbra ad ſerpentes valet 34. e.
Tynni animalia 314. g.
Typhonis origo 66. b. 67. a.
Typhonis deſcriptio 67. c.
Typhonis locus natalis. ibidem.
Typographi comparantur ad Cadmum ſerētem dentes Draconis 333. d.
Tyrannus aſpidi ſimilis 208. f.

V

VAda cæca cur viperæ dicantur 143. a.
Vaſa Antiquorum pro ſeruanda Theriaca, ex qua materia fabrefierent 51. a.
Velleris aurei fabula 332. b.
Venenum denotat veneficium 38. f.
Venenum ſumitur pro tinctura 38. g.
Venenum naturale quale 58. b.
Venenum in qua parte ſerpentis reſideat 38. b.
Venenum cur aliquando ſerius, & aliquando citius necet 39. b.
Venenum Calligula quale 39. c.
Venenum detegitur cornu Ceraſtis 179. c.
Venenum exiccans quale 221. b.
Venenum Scytalis quale 234. g.
Venenum Amphisbænæ quale 240. f.
Venenum Boa quale 296. e.
Venenum Scolopendræ quale 303. d.
Venenum Draconum quale 319. e.
Venenum Baſiliſci, in qua parte reſideat 370. e.
Venenum Baſiliſci penetrat 371. b.

Ve-

Venenum Baſiliſci tria ſymptomata comitantur 371.c.
Venenum ſcythicum quale 391.a.
Veneni ſerpentum differentia 38.g. 39.c.
Veneni ſerpentini ſigna 40.b.
Veneni ſerpentini medela 41.a.
Veneni ſerpentini rationalia remedia 41.d.
Veneni vira prouidentia 47.a.
Veneni ſepis malitia 192.c.
Veneni Dipſadis qualitas 219.d.
Veneni Hydri natura 281.a.
Venenorum eſui an quis aſſueſieri poſſit 46.b.
Venenorum genera quæ 131.a.
Veneficiorum amuletum 376.f.
Vena ſectio in ictu ſerpentis an cõueniat 42.e
Vena meden quid ſit 328.b.
Veneris effectus quales 226.g.h.
Veneris comparatio ad Dipſadẽ 226.h.227.a.
Ventus Preſter vnde dictus 215.b.
Ventorum violentia 407.d.
Ventriculi os cor dicitur 184.g.
Vernatio quid ſit 19.g.52.g.
Verdiana virgo duos habuit ſerpentes 90.e.
Veritati mendacium cedit 353.c.
Veteramenta combuſta fugans ſerpentes 33.a.
Vetularum halitus, & intuitus pernitioſus 369.d.
Victo Epiſcopus horrificum ſerpentem extinguit 89.c.
Vigo Epiſcopus magnum ſerpentem ligat 89.c.
Vigilantia Draconibus attribuitur 320.g.
Viator ſitibundus à Dipſade percuſſus 228.f.
Vinum corruptum quomodo corrigatur 163.d.
Vinum medicatum contra ſerpentes 28.g.
Vini copia quid generet 226.f.
Vini viperini præparatio 162.c.
Vini commoda quæ ſint 226.g.
Vipera Aegypti marmoris ſpecies 51.a. 108.g.
Vipera monoceros vbi 7.a. 168.g.
Vipera ſerpens maris rubri 108.g.
Vipera eſt in veprecula prouerbium 83.d.
Vipera quaſi viuipara 109.b.
Vipera nomen anus 108.f.
Vipera per excellentiam dicitur ſerpens 109.c.
Vipera piſcis. ibidem.
Viperæ avis calida 117.d.
Vipera cancer minimus. ibidem.
Vipera quo tempore gerat vtero 126.b.
Vipera quibus plantis delectetur 122.g.
Vipera montes amat 127.c.
Vipera ex muliere orta 123.d.
Vipera ab hominis ventriculo extracta 130.b.
Vipera incluſa electro 127.c.
Vipera ad morſum viperæ remedium 136.b. 138.b.
Vipera quando lethalior 132.h.133.a.128.g.
Vipera S.Charito à morte liberatur 147.d.
Vipera quo remedio necetur ſpatio ſemihora 138.b.
Vipera quando pingatur cum Ceruo 150.b.
Vipera in ſupplicio parricidij adhibebatur 150.f.
Vipera bicauda 154.c.
Vipera biceps vbi 154.c.
Vipera quis primus in medicamentis vſus 162.g.
Vipera vtilis ad prorogandam vitam 155.b.
Vipera cornuta Illyrica 168.g.
Vipera pro antidotis an mas, vel fœmina eſſe debeat, & ſi fœmina an prægnans 164.f.g.
Vipera preſter 215.c.
Vipera aquinoca 108.f. Synonyma 109.a. Etymum 109.b. Differentia 111.c. Deſcriptio 114.e. Phyſiognomonica 117.a. Mores 122.e. Sympathia, & antipathia 122.g. Coitus, & partus 123.d. Locus 127.a. Victus 128.g. Tẽperamentũ 129.a. Capiẽdi, & fugãdi ratio 130.e. Venenũ 131.a. Veneni ſigna 134.e. Veneni remedia 136.e. Epitheta 142.b. Denominata 143.b. Moralia 146.e. Prouerbia 149.a. Miracula 149.d. Hieroglyphica 150.e. Numiſmata 151.a. Emblemata 151.c. Phrenſchemata 153.d. Monſtra 154.e. Simulacra 154.g. Vſus in cibis 155.a. Vſus in medicina 155.d. Vſus in theriaca 162.b. Vſus in varijs 167.a.
Viperæ parua quæ 197.a.
Vipera ſitiεuloſa quæ 215.e.
Vipera aquatilis Cardani 277.d.
Viperæ conditiones 109.e.
Vipera nomine vterq; ſexus denotatur 109.c.
Viperæ color qualis 110.f. 112.g.
Viperæ dentium ordo 118.c.
Viperæ dentium numerus 110.g 117.d.118.e.
Viperæ maris, & fœminæ morſus differentia 111.c.
Viperæ maris deſcriptio 114.e.
Viperæ deſcriptio ad mentem Galeni 114.g.
Viperæ maris icon 115.
Viperæ fœminæ icon 116.
Viperæ pulmo qualis 118.g.
Viperæ inteſtina qualia 118.b.
Viperæ fœminæ genitalia 119.b.
Viperæ maris partium internarum icon 120.
Viperæ fœminæ partium internarum icon 121.
Viperæ odor qualis 112.e.f.
Viperæ, & murænæ amicitia 122.g.
Viperæ, & mulieris grauida antipathia 122.b.
Vipera muribus inuiſa 122.b.
Viperæ, & teſtudinis odium 123.b.
Viperæ, & oſſifraga dimicatio 123.a.
Viperæ partus falſa opinio 125.a.b.c.d.

Vi-

Vipera, & ſcorpionis diſſenſus 123. b.
Vipera catulorum numerus 126. g.
Vipera partus qualis 124. h.
Vipera catulorum ordo in partu 126. h.
Vipera fatura qualis 126. f.
Vipera, & Pica pugna 128. h.
Vipera ictu naufragus perit 127. d.
Vipera potus qualis 128. h.
Vipera vbi hyeme deliteſcant 128. e. f.
Vipera virus quale 131. c.
Vipera oua cur non ſint duri putaminis 129. a.
Vipera venenũ non oritur ab extrinſeco 131. d.
Vipera fel quando venenoſum 131. c.
Vipera ictus vbi non lethalis 131. d.
Vipera morſus lethaliter ledit 131. d. 132. e.
Vipera caput appenſum ad quid 155. d.
Vipera carnibus qui veſcantur 155. a.
Vipera hepar in edulijs 156. e.
Vipera caro quomodo cõdienda pro cibis 155. b.
Vipera oſſa quid praſtent 156. e.
Vipera pinguedinis praparatio 156. a.
Vipera carnis virtus 157. a. b.
Vipera nigriores qua 161. b.
Vipera diſſecta pro theriaca, qua ratione digno-ſcantur an bona ſint 165. a.
Vipera fel in morbis oculorum 156. e.
Vipera exta in morſu vipera laudantur 156. e.
Vipera ſpolij virtus 156. e.
Vipera pulueris praparatio 159. c.
Vipera decoctio ad quid 162. g.
Vipera cauda, & caput cur abijciatur 164. b.
Viperarum cognitio cur aliquando fuit ignota 163. b.
Viperarum magnitudo qualis 123. a.
Viperarum congreſſus qualis 124. f.
Viperarum capiendarum tempus 164. e.
Viperarum, & muranarum congreſſus an detur 124. g. h.
Viperarum generatio qualis 123. d.
Viperarum eſus cur ſitim generet 129. c.
Viperarum cerebri quantitas 117. d.
Viperarum iecoris figura 118. g.
Viperarum cordis motus 118. g.
Viperarum ſtomachi locus 118. g. 119. a.
Viperarum partes genitales quales, & qua
Viperarum lumbrici 118. h.
Viperaria qua, & ad quid 137. c. 144. f.
Viperarius quis 143. b. d.
Vipereum genus quod 143. b.
Vir iuſtus comparatur Smaragdo 146. e.
Virgo marina qua 418. e.
Viri iuſti cur Serpentes dicti 72. g.
Viri inobedientis hieroglyphicum 210. h.
Virtutis acquirenda phrenoſchema 347. a.
Vita quomodo prorogetur 156. g.
Vitam longam, qui duxerint 156. b.
Vitis aduerſatur amphisbana 241. a.
Viris nigra fugat Serpentes 32. f.
Vitex arcet ſerpentes 28. e.
Viticis dantur tres differentia 35. a.
Vitrium cum ophite confundit Galenus 51. b.
Vlceris maligni remedia 157. a.
Vlcus ſanatum à ſerpente 95. d.
Vnguentum Circulatorum pro captura viperarum 130. g.
Vnguentum pro manibus ne ladãtur à ſerpentibus 29. c.
Vnguentum ad morſus ſerpentum 36. c.
Vnguentum ex viperis 167. b.
Voluptatum contemptus 72. f.
Voluptatem vincere eſt voluptas 82. b.
Voluptas, & dolor cur ſimul iungantur 152. g.
Voluptatis laſciua deſcriptio 235. b.
Voluptatis laſciua comparatio ad meretricem 235. c.
Voluptas ſimilis Amphisbana 242. c.
Voluptates dicuntur Sirana 425. d.
Vomitus vbi prouocandus 222. b.
Vomitus quando conueniat 268. c.
Voragines maris quales 418. f.
Vranus animal 362. g.
Vrina humana virtus 137. b. 43. b.
Vrina impubium ad quid 203. b.
Vrtica ad quid 45. a. 34. f.
Vſurarij Pythones dicuntur 384. b.
Vtrimq; grada animal 236. b.
Vulpes anguibus amica 28. h.
Vulcani antiſtes ſanabat ſaucios ab anguibus 41. a.
Vulturis iecur ad quid 31. d.
Vultures inimici Serpentibus 25. c.
Vxor mala vipera comparatur 152. g.

Z

Zopyria antidotus 45. c.
Zoili dicuntur ſerpentes 82. g.

Græca noua, & vetera.

A

Αγκύλομητης 331.b.
αγριος 361.a.
αδευκὴς 331.a.
αἱμορρόος 171.d.
αἱμορροὶς 179.d.
αἷμα 67.c.
αιματοπὸς 330.f.
αἱμοβόρος 331.a.
αἱματόβορρς 331.a.
αιματοπότης 331.b.
αἶθοψ 396.f.
αινὸς 47.c.
αἴολος 47.b.
αἰολοσκόπος 330.g.
αἰνόμορος 396.f.
ἀκοντιὰς 252.g.253.a.
ἀκοντίλη 253.a.
ἀκοντίζος 253.a.
ἀλκιβιάδιος 50.c.
αμαιμαχετὸς 331.a.
ἄμμος 167.c.
ἀμμοδύτης 167.d.
ἀμμοδύωτης 167.d.
ἀμμοβάτης 167.d.215.c.
αμφισβαίνα 236.b.
ἀμφίσμαινα 236.b.
αμφίσθμαινα 237.a.
ἄποδες 49.c.
αργὰς 4 f. 331.b.
αἰγὸς 4.f.
ἄργης 4 g.
ἀρχεκακος 47.c.
ἀσπὶς 193.b.
ἀσπιδοδήκτος 206 f.
ασπιδοτροφος 206 f.

B

Βάσιλευς 361 c. 362.e.
βασιλισκος 362.c.
βλοσυρὸς 331.a.
βλοσυρωπὸς 330.g.
βοα 295.b.
βριαρος 331.a.
βροτολοιγος 331.a.
βὺη 295.a.

γ

γαλέη 145.b.
γηγενὴς 331.b.
γλαυκῶψ 47.b 330.b.
γλαυκοπὶς 47.c.
γοργωπὸς 47.c.

Δ

Δασπλὴς 331.a.
δεινὸς 47.c.
δερὰ 143.a.
δέρκω 314.f.
δηλήμων 47.d.
διακίδης 145.b.
διφυὴς 80.g.
διψὰς 214.f.215.c.
διψακὸς 214.f.
δολιχὸς 47.b.
δόρη 252.g.
δρακος 314.f.
δράκων θαλάσσιος 318.f.
δράκαινα 310.f.
δρακοντίδης 327.d.
δρύινος 259.d.
δρύινα 259.d.
δρῦς 259.d. 260 e.
δυη 295.a.
δύτης 295.c.
δυτικὸς 295.c.

E

Εκατογκέφαλος 396.f.
ἔλαφος 49.c.
ἔλαψ 265.d.
ελοψ 265.c.
ἔλωψ 265 d.
ἔλλοψ 265.d.
ελεφαντίας 331.b.
ἔμβρυα 48.b.
ἔνυδρος 277.a.
ἐνυδρις 277.a.
ἑπτακέφαλος 387.b.
ἑρπετα 2.g.3.b.
ἑρπέιν 2.g.
ερπηστὴρ 48 c.
ἑρπυστὴς 331.a.
ἔχις 109.d.
ἔχις φονὴ 142.b.& 331.a.
ἐχισιοβολος 142.b.
ἔχιον 50 c.144.f.
ἐχίτης 144.g.
ἐχεης 143.b.
ἐχίδνα 108.g.
ἔχιδνα μιξοπάρθενος 108.b.

ἔχιδνα

ἔχιδνα φολόεις 143.a.
ἐχίδνιον 143.d.
ἐχίδιον 143.d.
ἐχίδριον 144.g.
ἐχιδναῖος 145.a.
ἐχιόδηκτος 145.a.

θ

θαλάσσια 4.b.
θηρίον 111.a.
θηρία 4.c.
θηρία ἰοβόλα 148.b.
θηριακὰ 4.e.
θηριακὴ ἀντίδοτος 4.f.
θηροτρόφος 330.b.
θηροτύπος 331.a.

I

ἰοβόλος 47.d.& 330.b.

κ

καχῦργος 47.d.
κάλλιπαρνος 268.b.
κάρδαμον 252.e.
κεροροὺς 277.a.
κάδσος 214.b.
κεγχρίας 168.e.247.a.
κεγχρίτης 168.e.247.a
κέγχρος 247.a.
κέγχρις 247.a.
κεγχρίνης. ibidem.
κέντρα 168.f.
κεραστὴς 171.b.d.
κηροτρόφος 47 d.
κνώδαλα 4.b.
κολόβη 110.g.
κρατόμος 330.b.
κρατερὸς 331.a.
κωφίας 244 e.

M

Μελάνουρος 215.e.
μιλτοπάρηος 268.a.
μολυρὶς 7.b.
μυόθηρ ὄφις 48.e.
μυιαγρος 292.e.
μυριόκρανος 396.f.

O

Οἰκουρὸς 331.a.
ὀλκηρης 47.b.
ὀλεὸς 47.d.331.a.
ὀλοόφρων 396.f.
ὀ ίσκος 22.g.
ὀ τος 22.g.
ὀπτομαι 4.f.
ὀρειος 231.b.
ὀροφὴ 287.c.
ὀροφιας. ibidem.
ὀυλόμενος 331.a.47.d.
ὄφις 2.b.3.a.
ὄφις θαλάσσιος 296.f.312.g.
ὀφίουρος 330.g.49.c.
ὀφιακὸς 54.e.
ὀφιοῦχος 53.b.
ὀφιδι 4.f.
ὀφείδιον 49.a.
ὀφιόνεος 49.b.
ὀφίασις 3.a.
ὀφιοκτόνος 4.g.48.f.
ὀφιοβόλος 48.f.
ὀφιόδηκτος 48.f.
ὀφιογενὴς 48.b.
ὀφιοβόρος 49.a.
ὀφιώδης 49.b.52.e.
ὀφιόπους 49.c.
ὀφιοφάγος 49.a.
ὀφιομάχης 49.d.
ὀφιωδία 52.b.
ὀφίος κεφαλὴ 53.a.
ὀφιοσταφύλη 50.f.

π

παρεία 268 f.b.
παρώα 268.b.
παμμείλικτος 331.a.
πελώριος 331.a.
πέιρα 381.b.
πελωρὸς 47.c.
πεντηκοντακέφαλος 387.b
περκνὸς 143.a.
πικρὸς 47.c.
πιθήρης 108.g.
ποικίλος 47.b.330.g.
ποικιλόδερος 143.a.
ποικιλονώτος 330.g.
πολυκρανος
πολυκάρηνος 396.f.
πολυδειρὰς 396.f.
πολυφόνος 396.g.
πουλυκάρηνος 48.e.
πρεσβὺς 361.c.
πρηστὴρ 215.b.
πτύαδις 194.b.
πύθων 48.e.377.a.

πυθικὴ βοὴ 381.c.
πυθόμαντις 380.g.
πύθαυλης 380.g.
πυθιονικος 380.h.
πυθόχρηστος 380.h.
πυθόληπτος. ibidem.
πυῤῥίας 48.e.269 a.
πυρφόρος 331.b.
πυρόφορος. ibidem.

Ρ

Ρίζα οφιώδης 55.a.

Σ

Σαυρὸς 6.f.
σαῦρα 143.c.
σαρκοφάγια 16 h.
σὴψ 187.a.
σηπεδὼν 187.b.
σκολιὸς 47 b.330.g.
σκολόπενδρα θαλάττια 302.g
σκόλοψ 302.g.
σκυτάλη 130.e.231 b.
σκυτάλιδες 230.e.
σκυτάλιον 230 f.
σκυτάριον ibidem.
σκυτάριον. ibidem.
σκυτος 231 b.
σμερδαλέος 330.g.
στίαρ ὑπετοῦ 107 a.
σύφαρ 52.g.
συρικτὴς 331.a.
σωσίπολις 96 g.

Τ

Τετραέλικτος ὄφις 47. b.
τρισσὸς 306 f.
τριττὸς 306.g.
τρόχιλος 361.c.

Υ

ὑδρὰ 386.g.
ὕδρος 277.a.386.g.
ὑδραλὴς 277.a.

Φ

φιλοστάφυλον 50.f.
φρυγὸς 48.e.

Χ

χελιδονία 194.b.
χέλυδρος 260.c.
χέλυς 260.c.
χερσαία 194.b.
χέρσυδρος 277.a.
χθόνιος ὄφις 47.c.

Ψ

ψάμμος 167.c.
ψαμμοδύτης 167.d.
ψόλος 143.a.
ψυχρὸς 47.d.

Ω

ὠμηστὴς 47.c.330.b.
ὠοτόκος ὄφις 48.c.

Hebraica.

A

Akſchuh 193.c.

B

Bethara 53.a.

C

Charamam 362.b.

L

Leniathan 4.b.

N

Nachaſch 4.b.

O

Oach 314.g.
Ochim. ibidem.

P

Pethen 193.c.362.g.

S

Schephiphon 4 g.172.c.

T

Thaninim 4.b 314.g.
Thannin. ibidem.

Z

Zipheoni 193.c.
Zepha 277.d.

Arabica.

A

Altararat 253.b.416.g.
Albediſimon Perſin 314.g
Albatraf. ibidem.

Co-

C
Carnen 314.g.
Ceraſti 172.e.
Chaſizati 253.b.
G
Gelne 52.b.
Genlut. ibidem.
Gnaſſenabras 306.g.
H
Haie 4.b.
Hadare. ibidem.
Harem 314.g.
Helſir 187.e.
L
Labane 131.a.
S
Sabrin 180.g.
Sciniar 139.e.
Selſir 187.e.
Semabras 306.g.
Siſcetati 231.e.
V
Veſga 312.g.

Gallica.

B
Baſilic 362 g.
D
Doublemarcheur 237.a.
Dragon 314.b.
O
Onſerpent cornu 172.f.
V
Vnſerpent 4.b.
Vnaſpie 193.e.
VneCeraſte 172.f.
Vipere 111.a.

Hiſpanica.

B
Baſiliſco 362 g.
Bicha 111.a.
Binora 111.a. 193.a.
C
Corſo 139.b.
D
Dragonera 53.a.
E
Eſcurzo 112 b.
P
Pelle della Culebre 52.b.
S
Scorzone 287.d.
Scorzonera 287.d.
Sierpe 4.b.

Germanica.

B
Baggen 269 b.
Bick natern 287 d.
Blindenſelycheri 244 f.
Brandiſchlangen 11.b.
E
Einſchlang. 4.b.
Ein ſchlangen haut 52 b.
Ein Nater ſotter 111.b.
Ein Beſtnater. ibidem.
Ein Gehyrnte ſchlang. 172. f.
Ein ſchlang genannt 193.e.
Ein ſtoſſz oden angel ſchlang 257.a.
Ein baggen ſchlang 269.b.
Ein ertz ſchlengle 262 g.
Ein ſtinef ſchlang 260.f.
Ein eyſcb ſchlang 260 f.
L
Lindmurm 314 b.
N
Nater 278 e.
Nater n 287.d.
V
Viper nater 111.b.

Polonica.

V
Vuodnyunsz 278.e.

Belgica.

S
Schncken 287.d.

Anglica.

S
Sandilz 167.e.
Slan vuorm 244 f.
V
Vuater ader 278 e.

Indica.

Boiquatrara 306.*b.*

C

Copaibas 44 *f.*

P

Picicthl 130 *f.*

Italica.

A

Aſpide 193.*e.*
Aſpido tormento 195.*a.*
Anza 266.*g.*269.*e.*

B

Baſiliſco 362.*g.*
Biſſa 5.*a.*
Biſſa angela 6 *h.*269.*e.*
Biſſa orbala 244.*f.*
Biſſa bona 269.*b.*

C

Cecella 244 *f.*
Ceraſte 172 *f.*
Cervone 266.*g.*
Cervera 266 *f.*
Ceſia 244 *f.*
Cuffo 6.*h.*

D

Drago 314.*b.*
Dragone.ibidem.
Duca 361.*e.*

L

Lucignola 244.*f.*

M

Magaraſſo 110.*g.*193.*e.*
Maraſſo d'acqua 278.*e.*
Milore 112.*g.*
Magnanazzo 287.*d.*

O

Orbiga 244.*f.*
Orbighina.ibidem.

P

Papazino 361.*e.*

R

Rubello 295.*a.*

S

Suettone 253.*e.*
Sagittari 253.*e.*
Scorzone 5.*a.*110.*b.*
Serpe 5.*a.*
Serpente.ibidem.

Nomina barbara.

Ageſtim 5.*a.*
Apartias.ibidem.
Atuſſi. ibidem.
Tenſtu.ibidem.
Teſthu.ibidem.

FINIS.

Errata ſic corrigantur.

PAg. 2. g. ſumitur. l. ſumatur. pag. 5. b. confectus fuit. l. confectum fuit. pag. 6. f. acreis. l. æreis. pag. 6. g. Dryinus. l. Dryinus. pag. 8. f. atterrantur. l. atterantur. pag. 9. a. inteſtinum canino. l. inteſtino canino. pag. 9. b. fc is l f llis. pag. 9. d. ciſtis felis. l. cyſtis fellis. pag. 12. h. aceeidere. l. aceidere. pag. 18. g. murenas. l. murænas. pag. 20. a. exarraium. l. exaratum. pag. 21. b. redundantum l. redundantem. pag. 22. h. intermedio. l. internodio. pag. 27. b. porotſus. l. prorſus. pag. 29. d. ſtepitu. l. ſtrepitu. pag. 34. g. in carminibus Nicandri, artibus. l. ardubus. pag. 35. c. folijs Potri. l. folijs Porri. pag. 35. d. in carminibus Nicandri, inuaſeris artus. l. inunxeris artus. pag. 37. b in carminibus Ouidij, aduco. l. adunco. pag. 37. d læthaliter. l. lethaliter. pag. 38. g læthalia. l. lethalia. pag. 43. d. Toxia. l. toxica. Ibidem a. in margine indicium veneni ſuperat. l. indicium veneni ſuperatu. Ibidem c. in margine. fimus ſu llos l. fimus ſuillus. pag. 44. c. in marg murant. l. muræna. pag. 44. g. adrantum. l. adiantum. pag. 45. c. in margine theriacæ Andromachi viris. l. theriacæ Andromachi vires. pag. 45. b. chamælon. l. chamæleon. pag. 46. h. ſerpentipus. l. ſerpentibus. pag. 47. a. in carminibus Martialis, porto. l. poto ibidem b. in carmine Ouidij A pyias. l. Harpyias. ibidem. h ob quemdam cum ſerpentibus familiaritatem l. ob quamdam cum ſerpentibus familiaritatem. pag. 47. b Huc. l. Hac. pag. 47. c caludum. l. callidum. pag. 50. c. Brumfelſio. l. Brunfelſio. pag. 51. a. lithotom. l. lithotomi. pag. 51. a. fuiſe. l. fuiſſe. pag. 53. c. in carminibus Ouidij ſubſtulit l. ſuſtulit. pag. 56 h. in carminibus Ouidij, piopeeata l. properata. pag. 57 c ariolati ſunt. l. hariolati ſunt pag. 58. g Mattis l. Martis. pag. 63. c in margine. Cerber. l. Cerberi. pag. 64. e. bacilo. l. bacillo. ibidem, ariolatus. l. hariolatus. pag. 65 c. ſerparat. l. ſeparat. pag. 68. f. Beotiæ. l. Bæotiæ. pag. 70 g in marg Gneus. l. Aeneus. pag. 74 h. in marg ſimilis. l ſimiles. pag. 76. c. t mæretrix l. meretrix pag. 76 g. felicem l. fælicem. pag. 79. b craſſante. l. graſſante. pag. 80. c. tibridis. l. Hybridis. pag. 80. f. ſeruatorum. l. Seruatorem. pag. 81. a. inſertum pinum l inſertam pinum pag. 81. d. Achili. l. Achilli. pag. 82. e. quæ. l quia. pag. 83. a caracthere. l. charactere. pag. 84 h perhibeatur. l. perhibetur. pag. 87. d. videntur. l. videtur. pag. 92 g. deſumpſerunt. l. deſumpſerunt. pag. 94. b. Triptolemeus l. Triptolemus. ibidem. Triptolemei l. Triptolemi. pag 95. e. ſpira manibus. l. ſpira tanquam manibus. pag. 96 f. craſſante. l graſſante. ibidem. parian. l. pariant. pag 90. f. Ariolis. l. Hariolis pag. 97. b. interremptis. l interemptis. pag 99. a. girum. l. gyrum. pag. 99. b craſſante l. graſſante. Ibid. corpore. l. corpora. ibidem. d Tiberis. l. Tybris. ibidem Orbem. l Vrbem. pag. 100. f. vtrimq. l. vtrinq; pag. 100. g. Botios. l Bæotios. pag 100 h. in margine Democrat s. l Democratæ. pag. 101. d leua. l læua. pag. 101. c. in margine purgatur l pingatur. pag 102. c fraudolentus. l. fraudulentus. ibidem. tradit. l. trahit. pag 102. f. murena l. muræna. pag. 103 a. quærimonia. l. querimonia ibidem. deſcendere. l. diſcedere. pag 103. d pænes l. penès. pag. 105. a. hemorrhoidum. l. hæmorrhoidum pag 105. c. auferrunitur. l. auferuntur pag 105. a. in margine. valent l. valeat. pag. 105. c. manna. l. manè pag 107. b. in margine. nugamento. l. nugamenta. pag. 107. d. l. ſi ſupra menſam collocatus fuerit. ibidem. adeit. l. aderit. pag. 111. a τηρ, ſeu τηρίον. l. θηρ, ſeu θηρίον. pag. 123. b. in margine. Paris. l. Pariæ. pag 128 g. coxa l. cuxa. pag. 130. h. in margine necans. l. necatus. pag. 133. a. læcnæ. l. læænæ, ibidem lea. l. fæta. pag. 134 g acris l. æris pag. 134. h. amethiſtnum. l amethiſtinum. pag. 138. f. verſibus. l vetſibus. pag. 138. h. lapis theramenes. l. lapis theanıedes. pag. 139. b. baccæ. l. baccæ lauri. pag 139 c. in margine Araſtæ. l Acoſtæ. ibidem. valeri. l. valere. pag. 140. in margine ſymfonia. l ſymphonia. pag. 141. c. eoucant. l. educatur. pag. 141. d. illis bono eſſet, in dies. l. illis bono eſſet, qui in dies. pag 143 a. ψαχος l ψολος. pag 144. f procreet l. procreentur. pag 145. c. τηρ. l. θηρ. pag 146 g Ledens, l. Lædens. pag. 150. e. in margine mæretricis. l. meretricis. pag. 156. c in margine. ſuſpectam. l. ſuſpectum. pag. 156. e. defetruntur. l. defetantur. pag. 157. d. pænitus l. penitus. pag. 163. a. Caleno. l Galeno. ibidem carerer. l carerent. pag. 163. b medica l medicam. pag. 163 a. in margine venus the. l verus theriacæ. pag. 165. d. Vitium l. Vitrum pag 166. g. Aiij. l. Aliæ. pag. 167. a. concinnari. l. concinnare. pag. 181. b adherentes. l. adhærentes. pag. 187. d quòd. l. quem. pag. 193. d. qualesnam l. qualeſnam. pag 218. b. quærelas. l querelas. pag 221 d. cumulis. l. cumulus. pag. 228. g iacit. l. iacet. pag 229 c. Aethyope. l. Aethiope. ibidem. d. Seyiulæ l Situlæ. pag. 232. b. petulia. l. petulca. pag 236. b vtrinq. l. vtrinq. pag. 250. h. Amphicæphalon. l. Amphicephalon. pag. 259. a. in margine. ſuffuſiones. l. ad ſuffuſiones. pag. 263. c. opere pretium. l. operæpretium. pag. 277. d. Echydnæ. l echidnæ. ibidem. interpetes l. interpretes pag 288. c. pænes. l. penès. ibid. g. aprime. l. apprimè. ibidem. h. ſepeliiatur. l. ſepeliatur. pag 297. c in margine. quales. l qualis. pag. 312 g θαλασσοιος. l. θαλασσιος. pag. 314. a Syrenas. l. Sirenas. pag. 318. f a vultu. l. vultu. pag 340. h ſibilat, rorto. l ſibilat, & torto. pag 325. b. in margine letifec. l. lethifer. pag. 330 h. τηροτροφος. l. θηροτροφος. pag. 340 g Draco. l. Caro. pag 350. Vexilliferis. l. Vexilliferi. pag. 354. g. in margine Phæton. l. Phaeton. pag. 367. c. letamine. l. lætamine. pag 377. a. πύτον l. πύθον. pag 377 c. vorant l. vocant. pag 380. g. oraculum de tutela loci conſuleretur, cum reſpondiſſe perhibetur l. cum oraculum de tutela loci conſuleretur, reſpondiſſe perhibetur. pag 384. f. in margine luxuri. us. l. luxurioſus. pag. 392. f. in margine collocaſſion. l. colocaſſion. pag. 393. d. in margine venus. l. verus. pag. 396 μυρίοχρωλος. l. μοριοχρωος. pag. 397. d. in margine ſofiſtæ. l. ſophiſtæ pag. 409. a in marg Hippel pos. l. Hippelaphos. pag. 415. c. ſubdola Sirena. l. ſubdola Siren. pag. 426. h. in margine Syren. l. Siren.

REGISTRVM.

a A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq.

Omnes ſunt Terniones, præter Nn, & Qq, quæ ſunt Duerniones.

BONONIÆ M.DC.XXXIX.

Ex Typographia Clementis Ferronij. Superiorum permiſſu.

Sumptibus Marci Antonij Berniæ.

RESTAURO del LIBRO ANTICO
Cav. G. DI GIACOMO
1934

Indica.

Boiquatrara 306.*h.*
C
Copaibas 44 *f.*
P
Picietbl 130 *f.*

Italica.

A
Aſpide 193.*c.*
Aſpido tormento 195.*a.*
Anza 266.*g.*269.*e.*
B
Baſiliſco 362.*g.*
Biſſa 5.*a.*
Biſſa angela 6 *h.*269.*c.*
Biſſa orbala 244.*f.*
Biſſa bona 269.*b.*
C
Cecella 244.*f.*
Ceraſte 172 *f.*
Cernone 266.*g.*
Cernera 266 *f.*
Coſia 244 *f.*
Cuffo 6.*h.*
D
Drago 314.*h.*
Dragone.ibidem.
Duca 361.*c.*
L
Lucignola 244.*f.*
M
Magaraſſo 110.*g.*193.*c.*
Maraſſo d'acqua 278.*c.*
Milort 112.*g.*
Magnanazzo 287.*d.*
O
Orbiga 244.*f.*
Orbighina.ibidem.
P
Papazino 361.*c.*
R
Rubello 295.*a.*
S
Scettone 253.*c.*
Sagittari 253.*c.*
Scorzone 5.*a.*110.*b.*
Serpe 5.*a.*
Serpente.ibidem.

Nomina barbara.

Ageſtim 5.*a.*
Apartias.ibidem.
Atuſſo.ibidem.
Tenſtn.ibidem.
Teſthu.ibidem.

FINIS.

Errata ſic corrigantur.

PAg. 2.g.ſumitur.l.ſumatur. pag. 5.b.confectus fuit.l.confectum fuit. pag 6.f.acreis.l.æreis. pag.6.g. Drynus.l Dryinus. pag.8.f.atterrantur.l.atterantur. pag.9. a.inteſtinum canino.l.inteſtino canino. pag.9 b. fc is l.fellis. pag.9.d.ciſtis felis, l.cyſtis fellis. pag.12.h.aeccidere. l.accidere. pag. 18.g.murenas. l.murænas. pag.20.a.exarratum.l exaratum. pag 21.b. redundantum l.redundantem. pag.22.h.intermedio.l. internodio. pag.27.b.porpſus.l.prorſus. pag.29.d.ſtepitu.l ſtrepitu. pag. 24.g.in carminibus Nicandri,artibus.l.artubus. pag 35 c.folijs Potri.l.fol js Porri. pag.35.d.in carminibus Nicandri,inuaſeris artus.l inunxeris artus. pag.37.b in carminibus Ouidij,aduco.l.aduneo. pag.37.d læthaliter.l.lethaliter. pag.38.g læthalia.l.lethalia. pag.43.d.Toxia.l.toxica. Ibidem a.in margine indicium veneni ſuperat.l.indicium veneni ſuperatu. Ibidem c.in margine. fimus ſuillos l.fimus ſuillus. pag.44.e.in marg murant.l.murænа. pag.44.g.adrantum.l.adiantum. pag.45.c.in margine theriacæ Andromachi viris.l.theriacæ Andromachi vires. pag.45.b.chamælon. l.chamælcon. pag.46.h.ſerpentipns.l.ſerpentibus. pag 47.a.in carminibus Martialis,porto.l.poto ibidem h. in carmine Ouidij A pyias.l.Harpyias. ibidem.h ob quemdam cum ſerpentibus familiaritatem l.ob quamdam cum ſerpentibus familiaritatem. pag.47.b Huc.l.Hac. pag.47.c calidum.l.callidum. pag.50.c.Brumfelſio.l.Brunfelſio. pag.51.a.lithotom. l.lithotomi. pag.53.a fuiſe. l.fuiſſe. pag.53. c. in carminibus Ouidij ſubſtulit l.ſuſtulit. pag 56 b.in carminibus Ouidij,propecata l.properata. pag.57 c ariolati ſunt.l.hariolati ſunt. pag.58.g Mattis l.Martis. pag.63.c in margine. Cerber.l.Cerberi. pag 64.e.bacilo.l.bacillo. ibidem. ariolatus. l. harriolatus. pag.65 c. ſerparat l.ſeparat. pag 68.f. Beotiæ. l.Bæotiæ. pag.70 g in marg Gneus. l.Aeneus. pag 74 h.in marg ſimilis.l ſimiles. pag.76.l.c t mæretrix l.meretrix pag.76 g.feliccm l.fælicem. pag.79.b eraſſante.l.graſſante. pag 80.c.tibridis.l.tybridis. pag 80 f ſeruatorum. l.Seruatorem. pag 81. a. inſertum pinum l inſertam pinum pag 81.d. Achili. l.Achilli. pag.82.c.quæ. l quia. pag 83.a caracthere. l.charactere. pag.84 h perhibeatur.l perhibetur. pag.87 d.videntur.l.videtur. pag.92 g.deſumpſerunt.l.deſumpſerunt. pag.94.b.Triptolemeus l.Triptolemus. ibidem. Triptolemei l. Triptolemi. pag 95.c.ſpira mabus.l.ſpira tanquam manibus. pag.96 f.eraſſante.l graſſante. ibidem. parian.l.pariant. pag 90.f. Ariolis.l.Hariolis pag.97.b.interremptis.l interemptis. pag 99.a.girum.l.gyrum. pag.99.b eraſſante l graſſante. Ibid. corpore.l.corpora. ibidem.d Tiberis.l.Tybris. ibidem Orbem.l Vrbem. pag. 100. f.vtrimq.l.vtrinq. pag. 100.g.Botios.l Bæotios. pag 100 h.in margine Democrat s.l Democratiæ. pag. 101.d leua.l læua. pag.101. c.in margine purgatur l pingatur. pag 102.e fraudolentus.l.fraudulentus. ibidem. tradit.l.trahit. pag 102. f.murena l muræna. pag.103 a.quærimonia.l.querimonia ibidem. deſcendere.l diſcedere. pag 103.d pænes l.penès. pag.105.a.hemorrhoidum.l.hæmorrhoidum pag 105.c.aufertuntur.l.auferuntur. pag 105.a. in margine.valent l.valeat. pag.105.e.manna.l.manè. pag.107.b.in margine. nugamento.l.nugamenta. pag. 107.d.l.ſi ſupra menſam collocatus fuerit. ibidem. adeſt.l.aderit. pag. 111.a τηρ, ſeu τηρίον. l.θηρ, ſeu θηρίον. pag.123.b.in margine. Paris.l.Pariæ. pag 128.g.coza l.coxa. pag.130.h.in margine necans. l.necatus. pag. 133.a.læcnæ.l.læænæ.ibidem lea.l.fœta. pag.134 g aeris l.æris pag.134.h.amethiſtoum.l amethiſtinum.pag. 138.f.verſibus. l verſibus. pag.138.h. lapis theramenes. l.lapis theamedes. pag.139.b.baccæ. l.baccæ lauri. pag 139 c. in margine Araſtæ. l.Acoſtæ. ibidem. valere.l.valere. pag. 140.in margine tymfonia.l ſymphonia. pag. 141. c. educant. l.educatur. pag.141.d. illis bono eſſet, in dies. l.illis bono eſſet, qui in dies. pag 143 a. ψοχος l ψολος. pag 144.f procreet l.procreentur. pag 145. c. τηρ. l. θηρ. pag 146 g Ledens.l.Lædens. pag. 150.e.in margine mæretricis. l.meretricis. pag. 156.c in margine. ſuſpectam. l.ſuſpectum pag.156.e. deteruntur.l.deferantur. pag.157.d.pænitus l.penitus. pag.163. a. Caleno. l Galeno. ibidem carceret. l carceret. pag.163.b medica l medicam. pag.163 a.in margine venus the. l verus theriacæ. pag.165. d.Vitium l.Vitrum. pag 166. g. Alij. l. Aliæ pag.167.a.coneinnari.l.concinnare. pag.181.b adherentes.l. adhærentes. pag.187.d quòd.l.quem. pag.193.d.qualesnam l.qualeſnam. pag 221.b. quærelas.l querelas. pag 221 d. cumulis.l.cumulus. pag. 228 g iacit. l. iacet. pag 229 c.Aethyope.l.Aethiope. ibidem.d.Scytulæ l Situlæ. pag.231.b.petulia.l.petulca. pag 236.b vtrimq.l.vtrinq. pag.250.h Amphicæphalon. l.Amphicephalon. pag.259.a.in margine. ſuffuſiones.l.ad ſuffuſiones. pag.263. c.opere precium. l.operæ precium. pag.277.d. Echydnæ.l echidnæ. ibidem. interpetes l.interpretes pag 288.c.pænes.l.penès. ibid. g.apprime. l.apprimè. ibidem.h.ſepelliatur.l.ſepeliatur. pag 297.e.in margine. quales.l qualis. pag.312.g θαλασσιοκ.l.θαλασσιος. pag.314.a Syrenas.l.Sirenas. pag.318.f a vultu.l.vultu. pag 320.h ſibilat, torto.l ſibilat, & torto. pag 325.b. in margine letifer.l.lethifer. pag.330 h.τηρότροφος. l.θηροτροφος. pag.340 g Draco.l.Caro. pag 350.Vexilliferis. l.Vexilliferi. pag.354.g.in margine Phæton.l.Phaeton. pag.367. c. letamine. l. lætamine. pag 377.a. τείτων l. τείθων. pag 377 c.vorant l.vocant. pag 380.g.oraculum de tutela loci conſuleretur, eum reſpondiſſe perhibetur l.eum,oraculum de tutela loci conſuleretur, reſpondiſſe perhibetur. pag 384. f. in margine luxurioſus.l.luxurioſus. pag.392.f.in margine collocaſſion. l.colocaſſion. pag.393.d.in margine venus. l.verus. pag.396 μυρίοκραλος. l. μοριοκρανος. pag.397.d.in margine ſofiſtæ.l.ſophiſtæ pag.409.a in marg Hippel pos. l.Hippelaphos. pag.415.e.ſubdola Sirena.l.ſubdola Siren. pag.426.h.in margine Syren.l.Siren.

REGISTRVM.

a A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq.

Omnes ſunt Terniones, præter Nn, & Qq, quæ ſunt Duerniones.

BONONIÆ M.DC.XXXIX.

Ex Typographia Clementis Ferronij. Superiorum permiſſu.

Sumptibus Marci Antonij Berniæ.

RESTAURO del LIBRO ANTICO
Cav. G. DI GIACOMO
[illegible]
1974